Philonis Alexandrini opera quae supersunt

Philo (of Alexandria.), Leopold Cohn, ...

Digitized by Google

יהוה
INSTITVTIO THEOLOGICA
ANDOVER FVNDATA MDCCCVII

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. IV

EDIDIT

LEOPOLDVS COHN

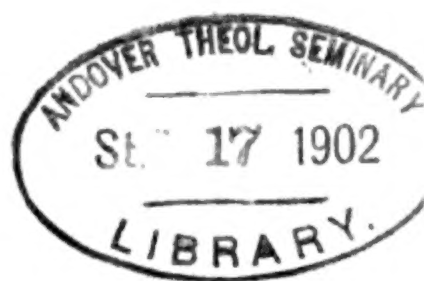

BEROLINI
TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI
MCMII

GEORG REIMER Verlag in Berlin W. 35.

Acta nationis Germanicae universitatis Bononiensis ex archetypis tabularii Malvezziani. Iussu instituti germanici Savignyani ediderunt Ernestus Friedlaender et Carolus Malagola. Cum quinque tabulis. Fol. 1887. geb. . . M. 38.—

Aristotelis opera. Edidit Academia Regia Borussica. V vol. 4. 1831—1870 . . . . M. 50.—

Aristotelis Metaphysik übersetzt von Hermann Bonitz. Aus d. Nachlass herausgegeben von Eduard Wellmann. 8. 1890 M. 6.—

Boeckh, A., die Staatshaushaltung der Athener. 3. Auflage. Herausgegeben und mit Anmerkungen begleitet von M. Fränkel. 2 Bde. mit Boeckh's Bildniss. 8. 1886 . . M. 30.—

— Urkunden über das Seewesen des attischen Staates. Mit 18 Tafeln, enth. die von L. Ross gefertigten Abschriften. Beilage zur Staatshaushaltung der Athener. 8. 1840 . . M. 8.—

Boor, C. de, Vita Euthymii. Ein Anecdoton zur Geschichte Leo's des Weisen A. 886—912. 8. 1888 . . . . . M. 5.—

Commentaria in Aristotelem Graeca edita consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae.

Verzeichniss der erschienenen Bände zu Diensten.

Corpus Inscriptionum Graecarum consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae editum.

Verzeichniss der erschienenen Bände zu Diensten.

Corpus Inscriptionum Latinarum consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae editum.

Verzeichniss der erschienenen Bände zu Diensten.

Diels, H., Doxographi graeci collegit recensuit prolegomenis indicibusque instruxit. Opus academiae litterarum regiae Borussicae praemio ornatum. Lex. 8. 1879 . . . . . M. 24.—

— Sibyllinische Blätter. 8. 1890 . . . . M. 2.80

— Parmenides Lehrgedicht. Griechisch und Deutsch. Mit einem Anhang über griechische Thüren und Schlösser. 8. 1897 M. 5.—

Ephemeris epigraphica corporis inscriptionum latinarum supplementum edita iussu instituti archaeologici romani cura G. Henzeni, J. B. Rossii, Th. Mommseni, O. Hirschfeldi.
Vol. I. (1872) M. 6.—. Vol. II. (1874) M. 8.—. Vol. III. (1876/77) M. 10.—. Vol. IV. (1878/81) M. 16.—. Vol. V. (1884) M. 20.20. Vol. VI. (1885) M. 8.—. Vol. VII. (1888/92) M. 18.—. Vol. VIII. (1891/99) M. 25.—.

PHILONIS OPERA

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET PAVLVS WENDLAND

VOL. IV

CONTINENS DE ABRAHAMO
DE IOSEPHO
DE VITA MOSIS LIB. I
DE VITA MOSIS LIB. II
DE DECALOGO

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMII

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. IV

EDIDIT

LEOPOLDVS COHN

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMII

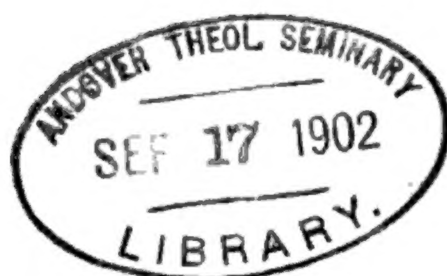

PROLEGOMENA

Praeter codices MAFGHP(L) in Prolegomenis voluminis primi descriptos in hoc volumine quarto codices adhibiti sunt CVOBEKZ, de quibus deinceps nobis dicendum est.

Atque C quidem nobis est codex Parisinus graecus 435 (olim Regius 2551) bibliothecae nationalis, membranaceus, formae maximae, foliorum 175, saeculo XI exaratus, quo continentur haec scripta Philonis: De codice C

1. Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων· ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ.
2. Φίλωνος βίος πολιτικοῦ ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ.
3. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως α' (*De vita Mosis* lib. I). explicit his verbis: τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν βασιλείαν πεπραγμένα αὐτῷ μεμόνηται: — (p. 199,16 huius editionis); quae sequuntur verba λεκτέον — βασιλείᾳ altera manu (c. saec. XIII) suppleta sunt in margine.
4. περὶ φιλανθρωπίας.
5. περὶ μετανοίας.
6. περὶ εὐγενείας. huius opusculi particula tantum descripta est. incipit: Οἶμαι τὴν εὐγένειαν. explicit: ὅστις ἂν καλῶν καὶ ἀγαθῶν γένηται γονέων: — (II 438,44—439,24 Mang.).
7. sequuntur excerpta tria e libro II *de vita Mosis* sine titulis:
   a) Μωϋσέως ἀναβάντος — λαχόντας ἱερωσύνην (p. 237,17—240,14 h. ed.).
   b) Τῷ πρώτω μηνὶ περὶ ιδ' ἡμέραν — πανταχόσε διαπεμψαμένης (p. 252,11—254,15).
   c) Ὅθεν εἰκότως — ἐσχατιὰ τῶν ἔργων ἐστίν (p. 255,17—257,2). adiunguntur haec verba, quae ἐκ τοῦ περὶ Φλάκκου λόγου deprompta esse librarius in margine adnotavit: Οἷς ἰσχὺς οὐ

πρόσεστι τῶν τὰς φύσεις τυραννικῶν, πανουργίαις τὰς ἐπιβουλὰς κατορθοῦσιν (*adv. Flacc.* p. 517,9—11 Mang.)· τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι συγγνώμη δίδοται· ὁ δ' ἐξ ἐπιστήμης ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει προεαλωκὼς ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ: (ibid. p. 518,27—30).

8. Φίλωνος ἀρετῶν α' ὅ ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας πρὸς Γάϊον.
9. Φίλωνος ἱκέται ἢ περὶ ἀρετῶν δ' *(De vita contemplativa)*. abrumpitur fol. 173ᵛ uno folio abscisso verbis προὐξένησεν οἰκειότατον (p. 486,10 Mang.).

scriptus est codex manu nitidissima, sed indocta. η et ι (vel ει) saepissime confunduntur: ut —ησ in clausula vocabulorum pro —ισ, in infinitivis —ην pro —ειν exaratum est. talia in apparatu critico singillatim non adnotavi. compendia scripturae fere nulla sunt exceptis eis quae antiquitus in usu communi fuerunt: θσ, ἄνοσ, οὐνόσ, sim. iota ἀνεκφώνητον plerumque omissum est, paucis locis adscriptum (ut μετῳκίσατο p. 11,23). ν paragogicum multis locis ante consonantem quoque principio scriptum fuit, sed postea erasum est. scripturae specimen extat in fronte libri *Philo about the contemplative life by Fred. C. Conybeare, Oxford 1895.* codicem iam a Turnebo et Mangeio adhibitum ipse denuo contuli Parisiis.

De codice V

V est codex Vindobonensis supplementi graeci 50, membranaceus, formae quadratae, foliorum 108, saeculo XII scriptus. fuit olim Joannis Alexandri Brassicani iureconsulti, tum bibliothecae Windhagianae, unde in bibliothecam Caesaream translatus est. insunt haec scripta:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέως: λόγος α'.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης: λόγος γ' *(De vita Mosis lib. III)*.
4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν· ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας *(De fortitudine)*. in margine correctoris manu haec adnotata sunt: ὁ λόγος οὗτος ἀνακεφαλαίωσιν περιέχει τῶν ὄπισθεν εἰρημένων περὶ μωσέως ἤγουν βίου αὐτοῦ καὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἐκ θεοῦ ὁρισθέντων αὐτῷ χαρισμάτων.
5. Βίος πολιτικοῦ· ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.

codex elegantissime scriptus, sed ab homine docto quodam saeculi XIII ab initio ad finem correctus vel potius pessime corruptus est. is enim

(cuius manum in apparatu critico nota V^2 significavi) sicubi verba scriptoris non percipiebat vel non apte dicta esse arbitrabatur, litteris nonnullis vel erasis vel mutatis vel additis vel superscriptis quavis fere pagina pristinam scripturam ita delevit, ut quid antea scriptum fuerit saepe dignosci nequeat; atque cum ingenio suo mediocri nimis indulgeret, coniecturis suis sententiam scriptoris permultis locis impudentissime pervertit ac pessumdedit. exemplis quibusdam rem illustrare liceat. p. 61,11 ὁ γὰρ τὴν ποιμενικὴν ἄκρος ἄριστος ἂν εἴη καὶ βασιλεύς V^1: ἄκρος in ἄριστος „correxit“ V^2, ut nunc legatur ἄριστος ἄριστος. 66,6 εἰ ἐπὶ γῆς ἐτάφης τῆς σῆς recte V^1: τῆς ὁσίας pro τῆς σῆς tentavit V^2. 68,12 προξένων (pro πράξεων) ἰδιότησι V^1: litteris προ erasis absurdum ξένων reposuit V^2. 77,21 in versu Euripidis in codicibus Philoneis quidem varie corrupto V^2 coniecit γῆς κύκλον ἴδῃς ἠρμένον πρὸς αἰθέρα, postquam librarii V^1 scripturam prorsus abolevit. 78,16 χρηστὸν μὲν οὐδὲν ἀλλ' οὐδ' ἐκ τύχης ὁρῶντες recte V^1 (ut videtur): ἀλλ' οὐδ' εὐμενὲς maluit scribere V^2. 93,19 καὶ οἷς ἂν προστάγμασιν εἰρηκότες V^1: haec verba sane corrupta temere V^2 corrigere conatus est, cum scriberet καὶ οἷς ἂν ὦσι πράγμασι προστετηκότες. 99,17 pro ἐξαιρέτους (sic V^1 ut videtur) V^2 cum ἐξαρκέσαι scriberet, tautologiam inculcavit repetens id quod scriptor verbis αἳ γένοιντ' ἂν ἱκαναί dixit. 119,9 mancam codicis scripturam διὰ φθόνον ἴσως οὐκ ὀλίγοις τῶν διατεταγμένων (V^1) corrector ita explevit, ut vocis ὀλίγοισ littera σ erasa et verbis δὲ καὶ διὰ τὴν in fine versus additis sententiam redderet διὰ φθόνον ἴσως· οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν διατεταγμένων . . . ἐναντίωσιν. 143,7 μηδεμιᾶς ἐνορωμένης ἐναυγοῦς λιβάδος V^1, ubi ἐναυγοῦς (post ἐνορωμένης) leviter corruptum est pro διαυγοῦς: quod cum nesciret quid sibi vellet, ἐναυγοῦς in ἐν αὐτοῖς temere correxit V^2. 170,15 καὶ πρὸς ἀπόγνωσιν ἤδη τραπομένων σωτηρίας λαβόμενος Μωυσῆς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἐπετέλεσε σημεῖα V^1, ubi inter Μωυσῆς et τὰ verba τὴν ἱερὰν βακτηρίαν ἐκείνην, δι' ἧς omissa sunt: V^2 voce σωτηρίας in βακτηρίας mutata sententiam restituisse sibi visus est. 214,16 genuinam codicis scripturam κατὰ πρόθεσιν V^2 „correxit“ in κατ' ἐπιφροσύνην θείαν. 219,11 τῇ δὲ ἀνακάμπτει (αἴσθησις) πρὸς νοῦν ὑπηρέτις οὖσα φύσεως νόμοις αὐτοῦ V^1 recte: corrector cum haec verba male intellegeret, coniectura sua ναὶ μὴν καὶ (pro νόμοις) textum inquinavit. paucis locis ubi textus levi corruptela infectus facile sanari potuit, corrector verum vidit ac manum

scriptoris restituit: velut 86,12 προερχομένου pro περιερχομένου. 88,12 τῶν ante ἐκτός addidit. 90,13 fortasse recte ποιότησιν addidit; potest etiam vocabulo καὶ interposito locus emendari: χυλῶν ⟨καὶ⟩ ἀτμῶν ἰδιότησι. 99,4 ἐπὶ δυσμένειαν pro ἐπὶ δυσμενείᾳ. 132,24 προσδοκηθέντα pro προσδοκήσαντα. 219,18 εἷς δὲ καὶ ἥμισυς pro πέντε δὲ καὶ ἥμισυ. 241,2 ᾗ pro οἷς (idem Turnebus quoque emendavit). codicem bis liberalissime huc transmissum contuli.

A codice V pendent sex codices Philonei, duo saeculi XIV, quattuor saeculi XVI:

codex Venetus app. class. XI 31,
codex Laurentianus X 23,
codex Vindobonensis historicus graecus 81,
codex Leidensis suppl. gr. 105,
codex Leeuwardensis 40,
codex Monacensis gr. 19.

qui libri omnes e codice quodam fluxerunt, cuius librarius codicem V iam correctum adhibuit, id quod inde apparet, quod omnibus locis ubi V correctoris manum expertus est eorum codicum scriptura cum V² convenit. atque duo quidem libri qui primi nominati sunt omnino eadem quae V scripta Philonea eodem ordine exhibent. est autem codex

De codice Veneto app. cl. XI 31

Venetus app. class. XI 31, bombycinus, formae quadratae, foliorum 304, saeculo XIV litteris minutissimis multisque compendiis scriptus. in folio praefixo haec rubro scripta sunt a librario: ἡ βίβλος ἥδε μαρκιανοῦ λοισθίου: περιέχει δὲ Φίλωνα· ἐκκλησιαστικὴν κατ' ἐκλογὴν χρονιαίαν ἀκολουθίαν· καὶ ἐρωτήματα γραμματικῆς τέχνης μετὰ τῆς αὐτῶν κλίσεως· προσέτι δὲ καὶ ἕτερα διάφορα διὰ μέσου τινά: μαρκιανοῦ μονοτρόπου δρακονταρίου: — (idem nomen legitur fol. 272ʳ: τέλος σὺν θεῷ τῆς κλίσεως τῶν ἐρωτημάτων: — μαρκιανοῦ δρακονταρίου μονοτρόπου: —). postea codicem Gaspari Contarini fuisse altera notitia narrat: *Questo codice era de Card*ᵉ. *Gasparo Contarini nei risguardi al principio:* Βιβλίον τοῦτο τοῦ Γασπάρος Κονταρίνου. anno 1817 Morellio curante codex in bibliothecam Marcianam translatus est. fol. 1ʳ—80ʳ continentur haec scripta Philonis:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέος λόγος α'.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης λόγος γ'.

4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. in margine eadem adnotatio quae in V (v. supra).

5. βίος πολιτικοῦ ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.

Eorum codicum qui a V pendent unum in adnotatione critica memoravimus Laurentianum X 23 (O), de quo iam dixit Wendland in Prolegomenis voluminis tertii p. I—III. est codex, ut ea quae necessaria sunt breviter repetam, membranaceus, saeculo XIV scriptus, continet foliis 1—87[r] quinque libros Philonis eosdem eodem ordine eisdemque titulis ac V et Venetus app. cl. XI 31, fol. 87[v]—116 librum περὶ τοῦ τίς ὁ τῶν θείων πραγμάτων κληρονόμος. in hoc ultimo libro codicem O (quoad prima manu exaratus est i. e. fol. 87[v]—95) textum praebere cum classe codicis A congruentem, in quinque libris prioribus ab hac plane discrepare iam monuit Wendland. duobus igitur exemplaribus in transcribendo librarius usus est, uno quod e V fluxerat in libris *de vita Mosis*, *de fortitudine*, *de Iosepho*, altero in libro *quis rerum divinarum heres sit*. sed cum codex Venetus app. cl. XI 31 ab initio ad finem cum V (et V[2]) omnino consentiat, exemplar illud quod librario codicis O praesto fuit non iam integrum videtur fuisse. nam in fine libri *de Iosepho* inde a fol. 78[v] non cum V consentit O, sed ad textum codicis A proxime accedit. hoc igitur loco (*de Iosepho* § 170 p. 97,16 ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπιβουλῆς) librarius ad alterum exemplum videtur transitum fecisse, quo etiam in libro *quis rerum divinarum heres sit* transcribendo usus est. quae res quamquam nullo indicio codicis O notatur, in dubium vocari non potest. nam cum semper in adnotatione critica consensum VO notatum reperias, inde ab hoc loco usque ad finem libri *de Iosepho* consensus AO cernitur: cf. 97,17. 98,1. 4. 6. 9. 10. 13 etc. codicem O contulit Wendland. de ceteris codicibus a codice V pendentibus infra dicendum erit. De codice O

Alterum genus codicum est BE(K). ac littera B quidem in hoc volumine significatur codex Venetus graecus 42, membranaceus, formae quadratae, foliorum 142, saeculo XII diligentissime scriptus. fuit olim cardinalis Bessarionis, ut fol. 1[r] adnotatum est: *philonis quedam oraciones; liber b. Car̄ Tusculani;* φίλωνος λόγοι: — κτῆμα βησσαρίωνος καρδηνάλεως τοῦ τῶν τούσκλων. insunt sex libri Philonis: De codice B

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως.

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET PAVLVS WENDLAND

VOL. IV

CONTINENS DE ABRAHAMO
DE IOSEPHO
DE VITA MOSIS LIB. I
DE VITA MOSIS LIB. II
DE DECALOGO

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMII

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. IV

EDIDIT

LEOPOLDVS COHN

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMII

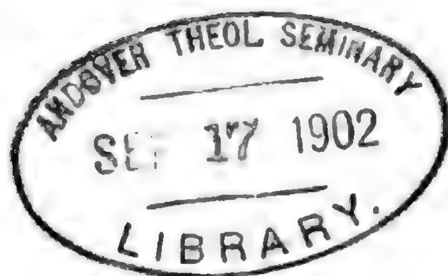
ANDOVER THEOL SEMINARY
SEP 17 1902
LIBRARY.

PROLEGOMENA

Praeter codices MAFGHP(L) in Prolegomenis voluminis primi descriptos in hoc volumine quarto codices adhibiti sunt CVOBEKZ, de quibus deinceps nobis dicendum est.

Atque C quidem nobis est codex Parisinus graecus 435 (olim Regius 2551) bibliothecae nationalis, membranaceus, formae maximae, foliorum 175, saeculo XI exaratus, quo continentur haec scripta Philonis: De codice C

1. Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων· ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ.
2. Φίλωνος βίος πολιτικοῦ ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ.
3. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως α' (*De vita Mosis* lib. I). explicit his verbis: τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν βασιλείαν πεπραγμένα αὐτῷ μεμόνηται: — (p. 199,16 huius editionis); quae sequuntur verba λεκτέον — βασιλείᾳ altera manu (c. saec. XIII) suppleta sunt in margine.
4. περὶ φιλανθρωπίας.
5. περὶ μετανοίας.
6. περὶ εὐγενείας. huius opusculi particula tantum descripta est. incipit: Οἶμαι τὴν εὐγένειαν. explicit: ὅστις ἂν καλῶν καὶ ἀγαθῶν γένηται γονέων: — (II 438,44—439,24 Mang.).
7. sequuntur excerpta tria e libro II *de vita Mosis* sine titulis:
   a) Μωϋσέως ἀναβάντος — λαχόντας ἱερωσύνην (p. 237,17—240,14 h. ed.).
   b) Τῷ πρώτῳ μηνὶ περὶ ιδ' ἡμέραν — πανταχόσε διαπεμψαμένης (p. 252,11—254,15).
   c) Ὅθεν εἰκότως — ἐσχατιὰ τῶν ἔργων ἐστίν (p. 255,17—257,2). adiunguntur haec verba, quae ἐκ τοῦ περὶ Φλάκκου λόγου deprompta esse librarius in margine adnotavit: Οἷς ἰσχὺς οὐ

πρόσεστι τῶν τὰς φύσεις τυραννικῶν, πανουργίαις τὰς ἐπιβουλὰς κατορθοῦσιν (*adv. Flacc.* p. 517,9—11 Mang.)· τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι συγγνώμη δίδοται· ὁ δ' ἐξ ἐπιστήμης ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει προεαλωκὼς ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ: (ibid. p. 518,27—30).

8. Φίλωνος ἀρετῶν α' ὅ ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας πρὸς Γάϊον.
9. Φίλωνος ἱκέται ἢ περὶ ἀρετῶν δ' (*De vita contemplativa*). abrumpitur fol. 173ᵛ uno folio absciso verbis προὐξένησεν οἰκειότατον (p. 486,10 Mang.).

scriptus est codex manu nitidissima, sed indocta. η et ι (vel ει) saepissime confunduntur: ut —ησ in clausula vocabulorum pro —ισ, in infinitivis —ην pro —ειν exaratum est. talia in apparatu critico singillatim non adnotavi. compendia scripturae fere nulla sunt exceptis eis quae antiquitus in usu communi fuerunt: θσ, ἄνοσ, οὐνόσ, sim. iota ἀνεκφώνητον plerumque omissum est, paucis locis adscriptum (ut μετῳκίσατο p. 11,23). ν paragogicum multis locis ante consonantem quoque principio scriptum fuit, sed postea erasum est. scripturae specimen extat in fronte libri *Philo about the contemplative life by Fred. C. Conybeare, Oxford 1895.* codicem iam a Turnebo et Mangeio adhibitum ipse denuo contuli Parisiis.

De codice V — V est codex Vindobonensis supplementi graeci 50, membranaceus, formae quadratae, foliorum 108, saeculo XII scriptus. fuit olim Joannis Alexandri Brassicani iureconsulti, tum bibliothecae Windhagianae, unde in bibliothecam Caesaream translatus est. insunt haec scripta:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέως: λόγος α'.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης: λόγος γ' (*De vita Mosis lib. III*).
4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν· ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας (*De fortitudine*). in margine correctoris manu haec adnotata sunt: ὁ λόγος οὗτος ἀνακεφαλαίωσιν περιέχει τῶν ὄπισθεν εἰρημένων περὶ μωσέως ἤγουν βίου αὐτοῦ καὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἐκ θεοῦ πορισθέντων αὐτῷ χαρισμάτων.
5. Βίος πολιτικοῦ· ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.

codex elegantissime scriptus, sed ab homine docto quodam saeculi XIII ab initio ad finem correctus vel potius pessime corruptus est. is enim

(cuius manum in apparatu critico nota V^2 significavi) sicubi verba scriptoris non percipiebat vel non apte dicta esse arbitrabatur, litteris nonnullis vel erasis vel mutatis vel additis vel superscriptis quavis fere pagina pristinam scripturam ita delevit, ut quid antea scriptum fuerit saepe dignosci nequeat; atque cum ingenio suo mediocri nimis indulgeret, coniecturis suis sententiam scriptoris permultis locis impudentissime pervertit ac pessumdedit. exemplis quibusdam rem illustrare liceat. p. 61,11 ὁ γὰρ τὴν ποιμενικὴν ἄκρος ἄριστος ἂν εἴη καὶ βασιλεύς V^1: ἄκρος in ἄριστος „correxit“ V^2, ut nunc legatur ἄριστος ἄριστος. 66,6 εἰ ἐπὶ γῆς ἐτάφης τῆς σῆς recte V^1: τῆς ὁσίας pro τῆς σῆς tentavit V^2. 68,12 προξένων (pro πράξεων) ἰδιότησι V^1: litteris προ erasis absurdum ξένων reposuit V^2. 77,21 in versu Euripidis in codicibus Philoneis quidem varie corrupto V^2 coniecit γῆς κύκλον ἴδῃς ἡρμένον πρὸς αἰθέρα, postquam librarii V^1 scripturam prorsus abolevit. 78,16 χρηστὸν μὲν οὐδὲν ἀλλ' οὐδ' ἐκ τύχης ὁρῶντες recte V^1 (ut videtur): ἀλλ' οὐδ' εὐμενὲς maluit scribere V^2. 93,19 καὶ οἷς ἂν προστάγμασιν εἰρηκότες V^1: haec verba sane corrupta temere V^2 corrigere conatus est, cum scriberet καὶ οἷς ἂν ὦσι πράγμασι προστετηκότες. 99,17 pro ἐξαιρέτους (sic V^1 ut videtur) V^2 cum ἐξαρκέσαι scriberet, tautologiam inculcavit repetens id quod scriptor verbis αἳ γένοιντ' ἂν ἱκαναί dixit. 119,9 mancam codicis scripturam διὰ φθόνον ἴσως οὐκ ὀλίγοις τῶν διατεταγμένων (V^1) corrector ita explevit, ut vocis ὀλίγοισ littera σ erasa et verbis δὲ καὶ διὰ τὴν in fine versus additis sententiam redderet διὰ φθόνον ἴσως· οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν διατεταγμένων . . . ἐναντίωσιν. 143,7 μηδεμιᾶς ἐνορωμένης ἐναυγοῦς λιβάδος V^1, ubi ἐναυγοῦς (post ἐνορωμένης) leviter corruptum est pro διαυγοῦς: quod cum nesciret quid sibi vellet, ἐναυγοῦς in ἐν αὐτοῖς temere correxit V^2. 170,15 καὶ πρὸς ἀπόγνωσιν ἤδη τραπομένων σωτηρίας λαβόμενος Μωυσῆς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἐπετέλεσε σημεῖα V^1, ubi inter Μωυσῆς et τὰ verba τὴν ἱερὰν βακτηρίαν ἐκείνην, δι' ἧς omissa sunt: V^2 voce σωτηρίας in βακτηρίας mutata sententiam restituisse sibi visus est. 214,16 genuinam codicis scripturam κατὰ πρόθεσιν V^2 „correxit“ in κατ' ἐπιφροσύνην θείαν. 219,11 τῇ δὲ ἀνακάμπτει (αἴσθησις) πρὸς νοῦν ὑπηρέτις οὖσα φύσεως νόμοις αὐτοῦ V^1 recte: corrector cum haec verba male intellegeret, coniectura sua καὶ μὴν καὶ (pro νόμοις) textum inquinavit. paucis locis ubi textus levi corruptela infectus facile sanari potuit, corrector verum vidit ac manum

scriptoris restituit: velut 86,12 προερχομένου pro περιερχομένου. 88,12 τῶν ante ἐκτός addidit. 90,13 fortasse recte ποιότησιν addidit; potest etiam vocabulo καὶ interposito locus emendari: χυλῶν ⟨καὶ⟩ ἀτμῶν ἰδιότησι. 99,4 ἐπὶ δυσμένειαν pro ἐπὶ δυσμενείᾳ. 132,24 προσδοκηθέντα pro προσδοκήσαντα. 219,18 εἷς δὲ καὶ ἥμισυς pro πέντε δὲ καὶ ἥμισυ. 241,2 ᾗ pro οἷς (idem Turnebus quoque emendavit). codicem bis liberalissime huc transmissum contuli.

A codice V pendent sex codices Philonei, duo saeculi XIV, quattuor saeculi XVI:

codex Venetus app. class. XI 31,
codex Laurentianus X 23,
codex Vindobonensis historicus graecus 81,
codex Leidensis suppl. gr. 105,
codex Leeuwardensis 40,
codex Monacensis gr. 19.

qui libri omnes e codice quodam fluxerunt, cuius librarius codicem V iam correctum adhibuit, id quod inde apparet, quod omnibus locis ubi V correctoris manum expertus est eorum codicum scriptura cum V^2 convenit. atque duo quidem libri qui primi nominati sunt omnino eadem quae V scripta Philonea eodem ordine exhibent. est autem codex

De codice Veneto app. cl. XI 31

Venetus app. class. XI 31, bombycinus, formae quadratae, foliorum 304, saeculo XIV litteris minutissimis multisque compendiis scriptus. in folio praefixo haec rubro scripta sunt a librario: ἡ βίβλος ἥδε μαρκιανοῦ λοισθίου: περιέχει δὲ Φίλωνα· ἐκκλησιαστικὴν κατ' ἐκλογὴν χρονιαίαν ἀκολουθίαν· καὶ ἐρωτήματα γραμματικῆς τέχνης μετὰ τῆς αὐτῶν κλίσεως· προσέτι δὲ καὶ ἕτερα διάφορα διὰ μέσου τινά: μαρκιανοῦ μονοτρόπου δρακονταρίου: — (idem nomen legitur fol. 272ʳ: τέλος σὺν θεῷ τῆς κλίσεως τῶν ἐρωτημάτων: — μαρκιανοῦ δρακονταρίου μονοτρόπου: —). postea codicem Gaspari Contarini fuisse altera notitia narrat: *Questo codice era de Card^e. Gasparo Contarini nei risguardi al principio:* Βιβλίον τοῦτο τοῦ Γασπάρος Κονταρίνου. anno 1817 Morellio curante codex in bibliothecam Marcianam translatus est. fol. 1ʳ—80ʳ continentur haec scripta Philonis:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέος λόγος α'.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης λόγος γ'.

4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. in margine eadem adnotatio quae in V (v. supra).

5. βίος πολιτικοῦ ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.

Eorum codicum qui a V pendent unum in adnotatione critica memoravimus Laurentianum X 23 (O), de quo iam dixit Wendland in Prolegomenis voluminis tertii p. I—III. est codex, ut ea quae necessaria sunt breviter repetam, membranaceus, saeculo XIV scriptus, continet foliis 1—87ʳ quinque libros Philonis eosdem eodem ordine eisdemque titulis ac V et Venetus app. cl. XI 31, fol. 87ᵛ—116 librum περὶ τοῦ τίς ὁ τῶν θείων πραγμάτων κληρονόμος. in hoc ultimo libro codicem O (quoad prima manu exaratus est i. e. fol. 87ᵛ—95) textum praebere cum classe codicis A congruentem, in quinque libris prioribus ab hac plane discrepare iam monuit Wendland. duobus igitur exemplaribus in transcribendo librarius usus est, uno quod e V fluxerat in libris *de vita Mosis*, *de fortitudine*, *de Iosepho*, altero in libro *quis rerum divinarum heres sit*. sed cum codex Venetus app. cl. XI 31 ab initio ad finem cum V (et V²) omnino consentiat, exemplar illud quod librario codicis O praesto fuit non iam integrum videtur fuisse. nam in fine libri *de Iosepho* inde a fol. 78ᵛ non cum V consentit O, sed ad textum codicis A proxime accedit. hoc igitur loco (*de Iosepho* § 170 p. 97,16 ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπιβουλῆς) librarius ad alterum exemplum videtur transitum fecisse, quo etiam in libro *quis rerum divinarum heres sit* transcribendo usus est. quae res quamquam nullo indicio codicis O notatur, in dubium vocari non potest. nam cum semper in adnotatione critica consensum VO notatum reperias, inde ab hoc loco usque ad finem libri *de Iosepho* consensus AO cernitur: cf. 97,17. 98,1. 4. 6. 9. 10. 13 etc. codicem O contulit Wendland. de ceteris codicibus a codice V pendentibus infra dicendum erit. De codice O

Alterum genus codicum est BE(K). ac littera B quidem in hoc volumine significatur codex Venetus graecus 42, membranaceus, formae quadratae, foliorum 142, saeculo XII diligentissime scriptus. fuit olim cardinalis Bessarionis, ut fol. 1ʳ adnotatum est: *philonis quedam oraciones; liber b. Car̄ Tusculani;* φίλωνος λόγοι: —κτῆμα βησσαρίωνος καρδηνάλεως τοῦ τῶν τούσκλων. insunt sex libri Philonis: De codice B

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως.

2. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως. γʹ.
3. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως. λόγος βʹ.
4. περὶ ἀρετῶν· ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: περὶ ἀνδρείας: *(De fortitudine)*.
5. βίος τοῦ πολιτικοῦ· ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
6. τοῦ αὐτοῦ βίος κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος· ἢ νόμος ἀγράφων *(De Abrahamo)*.

compendiis codex fere caret exceptis communibus illis θσ, θυ, κσ, κυ, πρσ, πνσ et similibus. iota mutum saepe adscriptum est: ἐκείνωι, ἀπήιεσαν, τῶι, οἰκτρῶι, τῆι ἡμέραι, ἀφήιρηνται, σῶιον, ἐκδεδιηιτημένος, θεσπίζηι, ἐπʼ ἀχαριστίαι etc. librarii errores quidam correcti sunt ab ipso ut videtur, non altera manu. codicem a me primum adhibitum contuli Venetiis. codicis B apographum est codex Barberinus V 52, chartaceus, saec. XV, quo continentur Ὠριγένους ἐκ τῶν εἰς τὸ κατὰ ματθαῖον εὐαγγέλιον ἐξηγητικῶν τόμος δέκατος, deinde sex scripta Philonis eadem quae in B. *de vita Mosis* librum I contulit Wendland, unde apparuit codicem descriptum esse e codice B et correctum e codice quodam classis V, fortasse ex Veneto app. cl. XI 31. cum codice B cohaeret etiam codex miscellaneus Vallicellianus F 9, qui fol. 290ʳ—294ʳ initium tantum libri *de Abrahamo* usque ad p. 6,8 προβεβλῆσθαι exhibet.

De codice E

E nobis est codex Oxoniensis collegii Lincolniensis 34, membranaceus, formae maximae, foliorum 280, saec. XI—XII duabus manibus scriptus. constat e duabus partibus, quarum priore (fol. 1—140) a Cosma quodam exarata Θεοδωρίτου περὶ προνοίας δεκάλογος continetur, posteriore (fol. 141—280) sex libri Philonis:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως.
2. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως· γʹ.
3. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως λόγος βʹ.
4. περὶ ἀρετῶν· ἤτοι περὶ ἀνδρίας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: —περὶ ἀνδρίας.
5. βίος τοῦ πολιτικοῦ· ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
6. τοῦ αὐτοῦ βίος κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος, ἢ νόμος ἀγράφων. in fine unum folium interiit, codex abrumpitur verbis γνῶσις εὐσεβείας, κλῆρος (*De Abrah.* § 268 p. 58,20).

codex diligentissime scriptus est, compendia raro adhibita sunt, velut

θ̅σ̅, χ̅σ̅, ὀυ̅ν̅ο̅σ̅, ἄ̅ν̅ο̅σ̅, π̅ρ̅ὶ τ̑ ὅλ̑ (πατρὶ τῶν ὅλων), πᾰσ (πάσας), ὄντ̊ (ὄντος), σ̄ρῐ (σωτηρίας) et similia. iota mutum omissum est in libris *de Iosepho* et *de Abrahamo*, ubique fere adscriptum in libris *de vita Mosis* et *de fortitudine:* velut συμβούλωι, ἐπιπόνωι, ἑαυτῶι, εἰρήνηι, ψυχῆι, κωμωιδίας, παππώιας, ζώιοις, ἀνήιρηκεν. ν paragogicum multis locis principio scriptum fuit, sed semper fere erasum. codex iam a Mangeio adhibitus a me collatus est Oxonii.

Codices BE fere gemelli sunt atque ex eodem exemplari videntur transcripti esse: id iam inde efficitur, quod uterque *de vita Mosis* libros III et II qui feruntur ordine inverso tradit. quamquam vero consensus est maximus, utriusque tamen lectiones in apparatum criticum recipiendas esse duxi cum propter parem dignitatem tum quia suas uterque habet proprietates et corruptelas, ut interdum quid in archetypo scriptum fuerit nisi utroque collato non possit cognosci. velut p. 2,15 παρὰ διδασκάλους E, παρὰ διδασκάλων B praebet: videtur in archetypo clausula (fortasse abbreviata) non satis dilucide scripta fuisse, ut alter librarius διδασκάλους alter διδασκάλων legere sibi videretur. 8,9 τάξεις B: πράξεις recte E. 16,14 ἐλευθέροις B: ἐλευθέραις recte E. 21,13 ὁρατὸν corr. B: ἀόρατον E. 23,12 συμβολικῶς recte B: συμβουλικῶς E. 25,3 κακίαν recte B: κακία E.

Hoc loco revertendum est ad quattuor codices illos, quos praeter Venetum app. cl. XI 31 et codicem O a codice V pendere supra diximus. codex Vindobonensis hist. gr. 81 (cum codice 80 a bibliopego colligatus), chartaceus, formae quartae, foliorum 194, saec. XV exeunte vel XVI ineunte manu Arsenii (Monembasiae archiepiscopi) scriptus, continet haec scripta Philonis: De Vindob. hist. gr. 81 Leidensi suppl. gr. 105 Leeuwardensi 40 Monacensi gr. 19

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέος: λόγος α′.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης, λόγος γ′. inter fol. 106 et 107 quaternio videtur intercidisse, quo facto finis libri III *de vita Mosis*, totum opusculum *de fortitudine*, et initium libri *de Iosepho* periisse indicanda sunt. desinit fol. 106ᵛ verbis τοιοῦτος μὲν ὁ βίος, τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τοῦ βασιλέως καὶ νομοθέτου (*de vita Mosis* II § 292 p. 268,18), incipit fol. 107ʳ verbis τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφερεν (*de Iosepho* § 8 p. 63,1).

4. *De Iosepho.*
5. Φίλωνος βίος κατὰ διδασκαλείαν τελειωθέντος ἢ νόμος ἀγράφων.

codex Leidensis suppl. gr. 105 (olim Claromontanus 198, tum Meermannianus 375), chartaceus, formae quartae, foliorum 115, saec. XVI (cf. Geel, Catal. libr. mss. qui inde ab anno 1741 bibliothecae Lugduno-Batavae accesserunt p. 30), continet haec:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέος: λόγος α΄.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης: λόγος γ΄.
4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν· ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας *(De fortitudine).* in margine idem scholion quod in V.
5. βίος πολιτικοῦ, ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ.
6. Φίλωνος βίος κατὰ διδασκαλείαν τελειωθέντος ἢ νόμος ἀγράφων.

codex Leeuwardensis 40 (bibliothecae provincialis Frisiae), olim Pelicerianus 136, deinde Claromontanus 199, tum Meermannianus 376, ex venditione Meermanniana emptus a Iacobo Amersfoordt et ab eius vidua bibliothecae Leeuwardensi donatus, chartaceus, formae maximae, foliorum 281, saec. XVI, constat e duabus partibus, quarum prior (fol. 1—146) duodecim libros Philonis continet, quorum textus ad classem H pertinet: cf. quae dixi in Prolegomenis voluminis primi p. XV; altera parte (fol. 147—281) haec descripta sunt:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέως (ο supra ω) λόγος α΄.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης. λόγος γ΄.
4. βίος πολιτικοῦ ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
5. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. in margine idem scholion quod in V.
6. Φίλωνος βίος κατὰ διδασκαλείαν τελειωθέντος· ἢ νόμος ἀγράφων. desinit fol. 274ʳ supra. sequitur fol. 276ʳ iterum
7. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας.

codex Monacensis graecus 19, chartaceus, formae maximae, foliorum 496, saec. XVI, foliis 378—496 continet haec Philonea:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέως· λόγος α΄.

2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης, λόγος γ'.
4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν· ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας.
5. βίος πολιτικοῦ ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
6. Φίλωνος βίος κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος· ἢ νόμος ἀγράφων.

hi codices quattuor nihil valent ad textum Philonis recensendum vel emendandum: in quinque prioribus libris *de vita Mosis*, *de fortitudine*, *de Iosepho*, omnino pendent, ut iam dixi, a correcto codice V et ex apographo eius codicis descripti sunt; in libro *de Abrahamo*, qui liber in codice V eiusque apographis deest, plane consentiunt cum textu codicum BE et e codice B vel apographo eius videntur esse transcripti.

Ad codices BE proxime accedit codex Laurentianus conv. soppr. 59 (K), chartaceus, formae octavae, foliorum 212, saeculo XIV exaratus. De codice K continet fol. 26—212 scripta Philonea, quorum de parte posteriore (fol. 187—212) dixi in Prolegomenis voluminis primi p. XXVII sq., in parte priore (fol. 26—184) haec extant:

1. λόγος δεύτερος (*de vita Mosis* qui fertur liber II). sequitur fol. 33ʳ linea vacua relicta sine titulo (a rubricatore supplendo)
2. *de vita Mosis* qui fertur liber III.
3. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέως λόγος α'.
4. βίος τοῦ πολιτικοῦ ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
5. τοῦ αὐτοῦ βίος τοῦ (σοφοῦ) κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμος ἀγρά(ων)φων: ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ (verba σοφοῦ et ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ addita sunt postea).
6. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: περὶ ἀνδρείας (*De fortitudine*). in margine idem scholion quod in V. desinit fol. 184ᵛ his verbis: πίστις δὲ τῆς ἐκ θεοῦ συμμαχίας τό τε ὑπ' ὀλίγων πολλὰς (II p. 383,16 Mang.). post fol. 184 duo folia interciderunt (185. 186), quibus finis opusculi *de fortitudine* et initium *legum allegoriarum* libri primi abrepta sunt.

forma textus ac dignitas huius codicis in singulis libris diversa est. in 1 et 2 i. e. in libro *de vita Mosis* II plane consentit K cum codicibus VO,

etiam eis locis ubi V correctus est, unde efficitur codicem K in hac parte vel ex ipso V iam correcto vel ex apographo eius descriptum esse. in libro primo *de vita Mosis* (3) singularem textus formam (una cum Z) praebet K. librorum *de Iosepho*, *de Abrahamo*, *de fortitudine* (4. 5. 6) textus artiore necessitudine coniunctus est cum codicibus BE. sed in libris *de vita Mosis* primo et *de Iosepho* et *de fortitudine* correctoris manus occurrit (in apparatu critico nota K^2 significata), quae dubito an non diversa sit a librarii manu, eiusdem certe aetatis fuit. fol. 150^r quod primi versus sex a librario vacui relicti a correctore postea perscripti sunt (*de Abrah.* § 69 p. 17,2—8 (περι)έχουσιν — πεποιηκότι), correctoris manum diversam fuisse demonstrare videtur. sunt autem quae probent librarium et correctorem eundem fuisse. nam is qui textum eorum librorum corrigere conatus est, aliquo codice usus est cum classe codicum VO conspirante. iam vero cum librarius ipse *de vita Mosis* librum II e codice eius generis transcripserit, eum qui codice eiusdem classis in corrigendis aliis libris usus est a librario non diversum fuisse consentaneum videtur. atque uno loco quidem hoc certo concludendum mihi videtur: nempe cum corrector correctiones ex altero exemplari depromptas superscribere soleat, *de Iosepho* § 27 p. 67,7 pro χαίνωσιν, quod in primario fonte sine dubio extabat, coniecturam in V^2 traditam κακῶν librarius in textum recepit ac de suo ἵν' ᾗ videtur addidisse. itaque, si recte se habent quae exposui, librarius codicis K in ea de qua agitur parte duobus exemplaribus usus est, uno cum classe codicum BE cognato in eis libris transcribendis, quos numeris 3—6 supra notavi, altero quod e codice V fluxerat in textu perscribendo libri II *de vita Mosis* et in corrigendis libris *de vita Mosis* I, *de Iosepho*, *de fortitudine*. primarium igitur exemplar *de vita Mosis* librum II continuisse non videtur, in altero exemplo quippe a codice V pendente liber *de Abrahamo* (in quo codex K correctionibus caret) non extabat. ceterum locis nonnullis librarius ipse ubi scribens erraverat superscripta vera lectione errorem suum correxit: velut p. 22,5 λιμνάζοντος (superscr. σαντος). 49,13 ὕλης (superscr. ας). 49,16 ἐραστὴν (superscr. ῆ). 97,20 τοῖς ἀξίοις κολάζεσθαι (superscr. σεως). 107,25 εἰς αἴγυπτον (superscr. γρ. τὴν πόλιν). 110,20 φύντες (superscr. γεγονό). 118,11 ἐργασαμένω (superscr. η). 120,7 συνειστέφαινον (superscr. ὕφαινον). 121,5 ἀρχη-

γέτης εν ον γρ. ὑπειπὼν ἔθει
γενέτης. 122,11 πάθει. 126,21 βίοτον. 139,18 ὑπὸ τῶν. 142,2 ἔθνει.
προέρχεσθαι
179,12 πορεύεσθαι. codicem ante me non adhibitum contuli Florentiae.

Textus codicis K, quem maxime cognatum esse codicibus BE dixi, longius ab his distat in libro primo *de vita Mosis*. atque in hoc uno libro socios habet tres codices: Mazarinaeum, Coislinianum 384, Laurentianum XI 13, ex quibus unius Mazarinaei utpote antiquissimi scripturae diversitatem in adnotationem criticam recipiendam esse duxi, reliquos duos omisi, quoniam nihil eos novi praebere intellexi. continet autem codex Coislinianus 384, bombycinus saec. XIV, inter alia fol. 212—236 unum Philoneum *de vita Mosis* librum primum, cuius collationem Francisco Cumont debeo. codex Laurentianus XI 13, quem ipse inspexi, chartaceus saec. XIV, fol. 2ʳ—33ʳ tradit eundem librum. denique codex Mazarinaeus 1310(Z) in bibliotheca quae *Mazarine* vocatur Parisiis (De codice Z) asservatus, bombycinus, formae octavae, foliorum 34, saec. XIII, nihil nisi Philonis *de vita Mosis* librum primum exhibet sine titulo, praefixo solo nomine φίλωνος paene evanido. cf. H. Omont, *Inventaire sommaire des mss. gr. de la bibl. nat.* III p. 349. hunc codicem in usum meum olim contulit S. Reiter. ordo foliorum codicis Z nunc valde turbatus est. comprehendit codex tres quaterniones (α′ β′ γ′) et unum quinionem (δεκάφυλλον), qui hoc ordine succedunt: quaternio I = fol. 1—8; quaternio II = fol. 10—17; quaternio III = fol. 9 et 27—33; quinio = fol. 26. 18—25. 34. textus omnino consentit cum codice K, nisi quod locis nonnullis socors librarius menda commisit, quibus K et Coislinianus (et Laur. XI 13) carent: ut p. 122,6 τροφῆς ἡμετέρου primum per errorem scripsit pro ἡμέρου (sic K Coisl.), deinde correxit ἡμετέρας. 124,9 τὴν post τῶν omittit. 125,13 παρ' Αἰγυπτίων παρελάμβανε pro ἀνελάμβανε. 125,15 διαφερόντως pro διαφέρονται. 129,1 ὑπ' ἄλλοις pro ἐπ' ἄλλοις. 132,20 ταῖς προτέραις ἠκούσαις pro πρότερον. 136,11 ὁμοθύμους pro ὠμοθύμους.

Atque haec quidem hactenus de novis subsidiis, quibus in textu librorum huius voluminis constituendo et emendando usus sum. nunc pauca dicenda sunt de aliis tribus codicibus, quorum lectiones in apparatu critico non esse enotandas existimavi. primus est codex bibliothecae

De codice Urbinate 125

Vaticanae Urbinas graecus 125, bombycinus, formae quartae, foliorum 309, saeculi XIII—XIV; continet fol. 214—229ʳ et fol. 230—277 scripta Philonea haec:

1. Φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς δύο γένη τῶν δέκα λογίων, τὸ ἕκτον καὶ τὸ ἕβδομον, τὸ κατά τε μοιχῶν καὶ παντὸς ἀκολάστου καὶ τὸ κατὰ ἀνδροφόνων καὶ πάσης βίας (*De specialibus legibus* lib. III). sequitur (fol. 229ʳ med.) ἀριστείδου ῥήτορος ἐκ τοῦ ἀπελλᾶ γενεθλιακοῦ.
2. Φίλωνος περὶ μωϋσέος λόγος πρῶτος.
3. περὶ τῆς τοῦ μωϋσέος νομοθετικῆς λόγος δεύτερος (*De vita Mosis* qui fertur lib. II).
4. περὶ τῆς τοῦ μωϋσέος ἱερωσύνης λόγος τρίτος (*De vita Mosis* qui fertur lib. III).
5. περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας (*De fortitudine*). in fine subscriptio haec: τέλος τοῦ περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. adiungitur idem scholion quod in initio habet V.

praeterea fol. 306ʳ et fol. 308ʳ excerpta quaedem ex aliis libris Philonis leguntur: cf. vol. I p. LIX. librarius codicis Urbinatis duo vel etiam tria diversa exemplaria ad manum videtur habuisse. textus enim *de vita Mosis* libri primi congruit fere cum classe codicum BE(MA), sed aliquot locis vel superscriptas vel in margine correctiones exhibet, quae partim ad codices HP partim ad classem VO pertinent. in libro II *de vita Mosis* codex eandem fere textus formam praebet quam classis FGHP, sed interdum rursus secundum classem VO correctus est. ceterum sua vitia habet neque ad textum Philonis emendandum quicquam valet.

De codice Veneto 41

Alter codex ex apparatu critico huius voluminis exclusus est Venetus graecus 41 (chart. saec. XIV), quem in Prolegomenis voluminis primi p. X sq. ad codicum familiam A pertinere dixi. is tamen in libris *de Iosepho* et *de vita Mosis* diversam ab A praebet recensionem. exhibet eos libros in initio codex his titulis:

1. Φίλωνος ἰουδαίου βίος πολιτικὸς ὅπερ ἐστὶ περὶ τοῦ ἰωσήφ.
2. τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ βίου μωσέως (lib. I)
3. τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ βίου καὶ αὖθις μωσέως (lib. II).
4. τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ βίου μωσέως (lib. III).

textus libri *de Iosepho*, quamquam titulus idem est atque in A, non tamen per omnia cum codice A consentit, sed in multis ad textum codicis K proxime accedit. at librarium ipsum duobus exemplaribus usum esse verisimile non est, videtur potius codex ab eo adhibitus iam mixtus fuisse. in libro I *de vita Mosis* plane congruit cum codicibus KZ, in libro II eiusdem operis proxime accedit ad codices BEM. ceterum praeter corruptelas ex archetypo transcriptas codex multa vitia praebet ab ipso librario commissa.

Tertius hoc loco nominandus est codex bibliothecae Vaticanae Palatinus graecus 152, chartaceus, saec. XIV (cf. Stevenson, Codd. mss. Palat. gr. p. 82), quem cum Laurentiano LXIX 11 et Veneto 41 artissime coniunctum esse in Prolegomenis vol. I p. XXX dixi. is secundo loco fol. 39r—69r *de vita Mosis* librum III (non I, ut errore ductus ibi scripseram) hoc titulo tradit: τοῦ αὐτοῦ Φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ βίου μωσέως. in hoc libro non minus quam in ceteris omnino consentit cum Veneto 41, textus igitur idem est quem codices BEM praebent, vitia ad unum omnia eadem quae in Veneto 41. De Palatino 152

Haec hactenus de codicibus in hoc volumine adhibitis. iam de pretio et dignitate singulorum codicum vel generum ac de necessitudine, quam inter se habent et cum aliis codicibus, nonnulla dicenda sunt. quod in Prolegomenis vol I p. XLI statui, nullum extare codicem vel genus codicum ceteris omnibus ita praeferendum, ut recensio Philonis eo niti possit, id et libris in voluminibus II et III editis comprobatum est et de hoc volumine valet. duodecim vel tredecim codicum, quibus in his libris recensendis usus sum, suam quisque habet praestantiam, sua quisque vitia. atque C quidem, cum vetustate ceteros codices superet, non tamen textus integritate ac bonitate omnibus praestat. aliquot locis sane quidem unus omnium genuinam vel optimam scripturam nobis suppeditavit: ut p. 16,7 ἐλχθέντες C: ἐλεγχθέντες ceteri. 31,4 ἀπαυχενίζουσι τὸν τῆς φύσεως νόμον C: ἀπ. τῶν τῆς φύσεως νόμων ceteri. 34,11 ἐπτόηται C: πεπόνηται ceteri. 41,11 συγκαταφλεχθῆναι C: συναναφλεχθῆναι ceteri. 54,13 ἐκ τῆς οἰκείας C: ἐκ τῆς οἰκίας ceteri. 55,20 καινουμένην C: κινουμένην ceteri. 66,13 ὀλιγοχρόνιος C: ὀλιγοχρονιώτατος ceteri. 78,18 ἐξ ἀθλητικῆς ἄσκησιν C: ἐξ ἀσκητικῆς ἄσκησιν ceteri. 88,9 οὐ κάλλος C: οὐ om. ceteri. 104,1. 2 ζῇ καὶ ὑγιαίνει C: De codicum dignitate

ζῇ καὶ om. ceteri. sed multis locis textum praebet valde corruptum vel inutilibus coniecturis tentatum: ut 4,3 σήψεων pro σητῶν. 10,13 ἀνερχόμεναι pro ἀναχεόμεναι. 11,14 γενεᾶς pro νέας. 12,4 ἐπινοησάντων pro ἐπιποθησάντων. 14,12 κατάστασιν pro στάσιν et αὐτῆς pro ἀνάντεις. 15,14 ἰδιωμένων pro ἡνωμένων. 15,18 κακοπραγίας ὧν pro κακοπραγιῶν. 22,14 παρακρατεῖται pro παρ' ἀκρατεῖ τε. 37,7 ἐπὶ τὴν ἀφανεστάτην διάνοιαν pro ἐπὶ τὰ φανέντα τὴν διάνοιαν. 42,15 post lacunam maiorem ad sententiarum conexum restituendum C addidit verba οἱ δὲ φόβῳ τῷ ἀπ' ἀνθρώπων et verba tradita οὐδὲ φόβος τις ἦν ἀπ' ἀνθρώπων mutavit in οὗτος δὲ οὔτε φόβῳ τῷ ἀπ' ἀνθρώπων. in libro *de Abrahamo* cum C plerumque consentiunt codices FG, in libris *de Iosepho* et *de vita Mosis* codex V tam prope ad eum accedit, ut ad idem archetypum uterque pertinere videatur. cuius archetypi textus non magni faciendus est, si quidem plerumque corruptam scripturam vel cum aliis vel soli codices CV(O) exhibent: cf. e. gr. 64,7 μετὰ τὴν om. 77,2 κατὰ τοῦ δήμου πᾶν pro καὶ τὰ τοῦ δήμου πάντα. 83,23 φαντασίας om. 85,2 ἐλλογισθέντος pro συλλογισθέντος. 118,11 ἀφώνοις pro ἀσυμφώνοις. 169,12 προμηθεία pro πρὸ μιᾶς. pauca sunt exempla genuinae lectionis in CVO solis servatae: 68,2 ἀγονίαν. 78,11 ἐκεῖ. 105,22 κατασχεθέντα. 167,22 ἀσχέτοις. aliquot locis collocatio verborum in his codicibus tradita (inprimis propter hiatum) praeferenda videtur: 82,8 τῇ χώρᾳ συμβαίνειν. 91,4 τὸ ἀσύμφορον, τὸ βλαβερόν. 96,1 ὁμομήτριος ἀδελφός. 156,19 οἷα κριτὴς ἀγαθὸς ἐνίκα. 157,12 κατορθούντων πάλιν. vidimus codicem C, ubi a ceteris codicibus omnibus discrepat, nonnumquam bonam tradere lectionem, saepius corruptam. idem de codice V dicendum est; is enim ubi differt a codice C, egregias scripturas aliquot vel solus servavit: ut 72,11 κοσμίαν. 76,12 δεσποτῶν τε χαλεπῶν καὶ δεσποινῶν. 83,13 εἰσάγουσιν αὐτόν. 115,3 ἐπιθέσεις. 140,1 αὐτός. 145,15 οὐδενός ἐστι χρεῖος. 157,13 πολυχρηματία. 165,14 τοῦ ἔθνους. saepius vero lectiones praebet omnino neglegendas: cf. 62,1 δημαγωγίας pro στρατηγίας. 62,11. 12 γενόμενα pro στεγόμενα. 65,4 προσεπιβάλλοντες pro προσυπερβάλλοντες. 68,1 τἀναντία pro τὰ ἀναίτια. 80,8 πάσης ἀδημονίας pro ἄσης καὶ ἀδημονίας. 81,21 εὐωχούσης pro εὐωχουμένης. 88,12 ῥεύματος ἐνστάντος pro ῥ. ἐνστάσει. 90,4 φαντάσμασι pro φάσμασι. 91,10 ῥοῦν pro νοῦν. 95,11 ἀνευρομένους pro αἱρούμενοι (αἱρουμένους). 97,3 πάντων pro παρὰ τῶν. 122,4 κατηγορούντων αὐτῶν pro κατηγόρουν αὐτῶν. 123,10 αὐτῇ pro εὐθύς.

135,6 καμίνου pro πηγῆς. 140,5 διαφέροντι pro διαφεύγοντι. 143,19 πάντες pro παθόντες. 149,16 πονηρὸν pro πηρόν. 151,13 θρεμμάτων ἀγέλαι pro θ. ἰδέαι. 170,15 λαβόμενος pro λαβών. 184,1 ἐκφυγεῖν pro ἐφ' ὑγιεῖ. 198,8 προνενοηκότων pro προενῳκηκότων.

Multo melioris notae classis est codicum BEK. ac libri quidem *de Abrahamo* textus in eis codicibus traditus longe optimus iudicandus est, quod verum esse ex apparatu critico primo conspectu facile intellegi potest. est sane ubi falsa vel corrupta in iis quoque legantur: ut 2,15 διδασκάλους (διδασκάλων). 3,10 προσειπών. 3,16 ὃ. 6,8 τὸ μὴ προβεβλῆσθαι. 8,10 εἰσιν pro φησιν. 9,7 προνοίας pro προνομίας. 14,10 ἐπ' ἄκραν εὐδαιμονίαν pro ἐπ' ἄκρον εὐδαιμονίας. 14,12 ἐχέσθω vel ἐχέτω pro εὐχέσθω. 14,19 ἐραστὴς pro ἀρετῆς. 15,19 ἀλγεινῶν pro ἀλγηδόνων. 21,23 θεῖον (BK) pro σῷον. 31,16 ἤρθησαν (ἤριαν) pro ἠρήμωντο. 38,1 τοῖς σαρκὸς φίλοις pro τοῖς σαρκὸς πάθεσιν. 38,21 φιλοσοφίᾳ pro φιλοστοργίᾳ. 51,16 ἱερεύεται pro ἱέρευε. sed ea valde superantur numero lectionum optimarum, quae sine dubio pro genuinis habendae sunt: cf. inprimis 2,7 ὅμοιον. 2,18 ηὐνομήθησαν. 16,16 ἀκμαζούσης. 18,12 πάλιν. 19,13 ἀναβλέψασα. 24,17 τιτρώσκει. 27,15 ἀποδόσεως. 28,10 τύχῃ καθαρθεῖσα. 32,5 τῆς ὀρεινῆς ἢ δενδροφόρος. 37,3 ἀκοήν. 40,4 ἴσθι. 43,11 πράγματος. 43,19 ἐνταῦθα ἱσταμένης. 44,10. 11 ἐμέλισε . . . κατὰ μέλη. 56,23 ἂν ἄχθοιτο. non prorsus eandem praestantiam codicum BE textus ostendit in libro *de Iosepho*, quamquam nonnullis locis una cum codicibus K et M genuina verba scriptoris tradit: ut 61,11 κατωρθωκώς. 62,13 ἀκάκοις τοῖς ἤθεσι. 66,7 ἀποθνήσκοντι. 91,14 τῶν κατ' αὐτὸν ὁμοίων. 93,3 ἧττον. 102,17 ἐνδείᾳ πιεσθείς, ἀνιάτῳ νόσῳ. 109,1 νέος ἐστίν. saepius vero memoriam exhibet deteriorem. idem fere dicendum est de textu librorum *de vita Mosis* in BE tradito. et in primo quidem libro codices BE maxime conspirant cum codicibus MA, ad quos saepe proxime accedunt codices KZ. quibus sex codicibus multa sunt communia menda scripturae, pauca exempla egregiae memoriae: ut 161,8 ἀντικρύ. 168,2 εἴ τι. 195,2 σφετερίσασθαι. in altero libro codices BEM(A) soli nonnunquam verba scriptoris integra servaverunt: cf. 201, 18. 19 λογισμῷ — εὕροι. 206,15. 16 τρίτος μὲν ἦν ἀπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ τὴν Αἴγυπτον παραλαβόντος. 209,19 σεμνυνοῦντες. 209,22 κατακλινέντες. 234,21 ἧς. 257,8 ἀποδώσεις. sed plerumque textus corruptus eorum cedere debet memoriae codicum aliorum.

Codex K per magnam partem huius voluminis optimus omnium codicum iudicandus est. in libris *de Abrahamo* et *de Iosepho* textus eius non solum ceteros verum etiam codices BE, quibus maxime cognatus est, praestantia longe superat. quamquam ne ipse quidem corruptelis omnino liber est: cf. 1,13 συντέτακται. 7,1 ἡ πρὸς ὑγείαν om. 8,3 πραγμάτων (πραγματειῶν recte BE). 11,22 πρῶτον. 13,15 ψυχικῇ. 20,2 τῷ ἀρχαίῳ ὀνόματι. 20,10 λεγομένου (γεγωνοῦ recte BE). 21,12 δυσαποσπασθέντων. 21,13 ἀπαιτηθείς. 22,7 σπερμάτων pro πνευμάτων. 24,9 πράγμασιν pro παραγγέλμασιν. 35,13 ἀκροτάτην (ἀκρότητι recte BE). 43,6 κἂν δυσκλείας (ἄνευ δυσκολίας recte BE). 51,14 καιροφυλακήσεως. 51,15 δεδειπνημένοις (δεδειπνοποιημένοις recte BE). 52,20 συγγίνονται pro συνίστανται. 62,1 μαστιγίας pro στρατηγίας. 68,21 πλήθους pro πειθοῦς. 77,12 θεραπεύσω. 78,1 πάνυ τῶν pro πάντων. 92,6 παραπαίειν pro περιπταίειν. 99,18 σρίαν (σωτηρίαν) pro σιτωνίαν. 104,22 δεσπότην pro συμπότην. non tamen ex eodem atque codices BE, quibuscum maxime consentit, sed ex multo meliore et integriore exemplari codicem K transcriptum esse permultis locis probatur, quibus BE vitiosam exhibent scripturam, K memoriam exhibet genuinam. cf. 1,8. 2,1. 2,2. 2,20. 3,4. 3,9. 3,13. 3,16. 3,19. 4,1. 4,4. 4,23. 5,8. 5,12. 5,16. 6,21. 22. 7,19. 7,22. 8,13. 9,12. 13. 9,21. 10,1. 11,2. 11,23. 13,2. 14,9. 16,18. 16,21. 17,2. 18,2. 18,5. 19,6. 19,9. 19,15. 16. 20,4. 20,15. 22,5 (ἐπιτήδεια pro πεδία BE). 25,7. 25,9. 25,11. 25,20. 21. 26,15. 27,15. 31,9. 37,4. 37,8. 39,1. 50,12. 52,24. 53,10. 53,19. 54,2. 56,9. 57,11. 58,12. 13. 70,21. 74,25. 76,22. 80,23. 84,17. 85,2. 91,22. 93,15. 93,19. 94,18. 101,17. 109,19. 112,24. atque iis quidem locis, cum codices BE corruptam praebeant lectionem vel verba omittant, codex K cum ceteris codicibus faciens integra verba scriptoris tradit. sed saepe solus unice veram scripturam nobis suppeditat: ut in libro *de Abrahamo* p. 8,20 ἐκνενικηκότα (id quod Mangey pro εὖ νενικηκότα recte coniecerat). 17,8 ταύτῃ τοι τῇ δόξῃ (ubi τοι pro τις idem Mangey coniecerat). 20,11 ἐπιλέκτου (scribebatur ἐπιλεγομένου). 21,20 τῶν περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν. 24,24 εἰς χειρῶν ἅμιλλαν, sicut Mangey (ex coniectura ut videtur) pro εἰς χείρονα ἅ. scripserat. optimum vero textus Philonei testem se praebet in libro *de Iosepho*, cuius memoria permultis locis, qui corrupti vel lacunosi leguntur in ceteris codicibus omnibus, illius codicis scripturis mirifice redintegratur atque illustratur:

63,12 συνδιαιτήσεως (coniecerat Mangey). 68,12 πράξεων (hoc quoque coniecerat Mangey). 71,6 ὁμογνωμονοῦντες pro ὁμογνωμονοῦσι. 72,6 addit verba πρὸς ἅπαντα, quae omittunt ceteri. 72,13 τὴν σὴν ψυχήν, ubi σὴν omittunt ceteri. 73,13 συντείνει pro συνᾴδει, quod hoc loco sensu caret. 74,5. 6 δοκῶν ἐπιτηδεύειν, ubi δοκῶν omittunt ceteri, vulgo scribebatur cum H ἐπιτηδεύει δ'. 75,1 ᾧ συνοικῶ pro ὡς συνοίκω (verum prope divinavit Mangey, sed voluit ᾧ συνοικεῖς). 75,7 διαβολὰς δ' ἐρανιῶ, quam ad scripturam proxime accedunt VO διαβολὰς ἐρανίζω, alii praebent διαβολὰς δ' ἐνίων, alii δ' ἐρανιῶ omittunt. 75,10 addit οἰκειότατον, quod omittunt ceteri (ubi Mangey vocem aliquam, forsan οἰκεῖον vel ἴδιον, deesse recte adnotavit). 75,11 καὶ δρᾶν τὰ πρὸς ἀρέσκειαν: ceteri varie corrupti, ἄραντα C (i. e. APANTA pro ΔPANTA), ἔρωτα BEM, ἅπαντα VO, ἅπαντα τὰ ceteri; δρᾶν τὰ scribendum esse iam viderat Mangey. 76,2 ἀλλ' οὐκ ἐγὼ δοῦλος, εὐπατρίδης δ' εἴ καί τις ἄλλος pro ἀλλ' οὖν ἐγὼ δοῦλος, εὐπατρίδης εἴ καί τις ἄλλος. 76,8 οὐ τὴν κατ' ἐμὲ pro οὐδὲν κατ' ἐμοῦ. 78,16 ἀλλ' οὐδ' ἐκ τύχης. 78,21 ἀπρόσιτος οἴκτῳ γίνεται, χρηστῷ πάθει, ubi pro γίνεται ceteri praebent ἐνί. 81,8. 9 ὀκνῶ τε γάρ, εἴ καί τις ἄλλος, εἶναι κακῶν ἄγγελος συναλγῶ τε, ubi ceteri varias corruptelas passi sunt. 87,1 μόνον ἐντυφέσθω τι καλοκἀγαθίας ἐμπύρευμα: pro vocabulo proprie Philoneo ἐντυφέσθω ceteri praebent ἕν τι ὑφιστάσθω vel ἕν τι ὑφεστάτω. 87,17. 18 τῶν παρ' ἡμῖν ἐγρηγορότων pro ἐπὶ τῶν παρεγρηγορότων. 87,23 ἀλλὰ ποῦ (quod coniecerat Mangey) pro ἀλλ' οὐ. 88,3 γήρᾳ δ' ἕπεται τελευτή pro γῆρας δ' ἐπὶ τελευτῇ. 90,12 addit ἀκούσμασι post θεάμασι, quae vocabula semper coniuncta apud Philonem leguntur. 91,8 addit γάρ. 91,22 ἀκηράτοις pro ἀκράτοις vel ἀκρίτοις. 92,5 εὐθυτενῶς pro εὐθυγενῶς vel εὐθυγενές. 99,16. 17 προσεπιδαψιλεύεσθαι pro προσδαψιλεύεσθαι. 102,10 ἔπεισαν, id quod sententia loci necessario postulat: pro ЄΠЄICAN plerique codices εἶτε κἂν vel κἂν exhibent i. e. ЄITЄKAN, AO ἤνεγκαν, scribebatur cum C ἔλεγον. 102,13 ὠνησομένους pro ἡνωμένους, quod eo loco absurdum est. 105,10 addit εἰς. 107,5 τῶν τρόπων μεταβολῇ pro τῶν λοιπῶν, ubi scribebatur quod male coniecerat corrector H[2] τὸ λοιπόν. 109,5 addit ἔτι τὴν σήν post εἰς ὄψιν ἐλθεῖν. 110,6 ὁ τῶν τοσούτων πατὴρ ἱκετῶν ἁπάντων pro καὶ τῶν, ubi scripturam ἱκετῶν veram esse demonstratur verbis quae sequuntur ἱκέται γάρ ἐσμεν. 111,10 addit ἐκπώματος. 112,14 addit πρώτην. 112,21 addit περιττεῦσαι, sine quo sententiam

mutilam esse apparet. 113,10 addit μή. 116,10 addit οἰκίαν μίαν. quod ad librum I *de vita Mosis* attinet, codicem K longius etiam discedere a codicibus BE et singularem textus formam una cum codice Z habere supra diximus. memoria eius libri in KZ tradita non parvi aestimanda est, si quidem saepe cum codicum FGHP memoria, quae optima declaranda est, maxime consentit, ubi ceteri codices falsa tradunt. nonnullis etiam locis KZ soli verba scriptoris genuina tradere videntur: cf. 119,8. 9 καὶ ἐν οὐκ ὀλίγοις. 122,18 ἀεὶ pro δή. 128,4 πρὸς ἱκέταις. 133,3 πρότερον. 139,7 addunt γε. 148,11 σφοδρυνόμενος (cf. *de plant.* § 171 vol. II 168,4) pro σφοδρούμενος, quae forma verbi alibi nusquam legitur. 172,16 ἐπελαφρίζοιντο pro ἐπελαφρίζοντο vel ἐπηλαφρίζοντο. 174,17 τὰ μὲν σπαρέντα τελεσφορεῖται γένη, αἱ δὲ τῶν δένδρων φύσεις, ubi pro γένη αἱ ceteri γενέσεως praebent. 197,11 ἕνεκα τῶν ὅλων τὰ μέρη pro ἕνεκα τῶν ἄλλων τὰ περί. saepius vero vel cum BEMA memoriam corruptam sequuntur vel propria vitia exhibent. denique in libro II *de vita Mosis* codex K, ut iam dixi, plane congruit cum VO, nullius igitur ibi pretii est.

Pauca de reliquis codicibus adiungenda sunt. codicis M auctoritas in vitis patriarcharum non tanta est quanta in aliis libris Philonis (cf. vol. I p. XXXIII. XXXIX). in textu libri *de Abrahamo*, in quo codicum BEK auctoritatem praevalere vidimus, M non minus quam alii codices memoriam sequitur deteriorem. in libro *de Iosepho* propius accedit ad codices BE, quibuscum tam egregiae scripturae documenta quam vitia pleraque habet communia. cum eisdem omnino coniunctus est in libris *de vita Mosis* aliquanto plus valet ad textum libri *de decalogo* constituendum et emendandum, ubi saepe vel solus vel accedente versione Armenia scripturam egregiam suppeditat: cf. 269,16 πρὸς ἀπάτην. ἐν πόλεσιν οὖν pro vulgata πρὸς ἀπάτην ἐν πόλεσιν· οὗ. 271,9 addit ἀλλὰ καί. 272,7 μηκέτι θαυμάζωσιν, εἰ λόγια θεοῦ συμβέβηκεν εἶναι τοὺς νόμους, ubi vulgata scriptura graviter depravata est μηκέτι θαυμάζωσι Νεῖλον μηδ' εἰ συμβέβηκεν εἶναι θεοῦ τοὺς νόμους. 272,18 ὡς ἐπιτηδειότατον ἱεροφάντην pro ἱεροφαντεῖν. 274,20 addit κόσμον. 275,16 σχεδόν τι pro σχέδην. 276,15 ἀρχῆς pro ἠχῆς. 278,7 μητέρα, ubi ceteri vel μορφήν vel γραφήν absurde praebent. 279,8 ῥυέντος pro φυέντος. 282,2 αὐτοκρατῆ θεόν pro αὐτοκρατές (om. θεόν). 282,23 τὸ ἴσον ἀποδιδόντες pro

τῶν ἴσων μεταδιδόντες. 284,7 δημιουργοὶ μεγάλα ἔβλαψαν pro καὶ δημιουργία μεγάλα ἔβλαψεν: cf. Wendland *Philos Schrift über die Vorsehung* p. 91. 286,11 χαιρῷ σπορᾶς pro καὶ τὰς σποράς. 287,3 ἐκθνήσκουσι pro ἐξησθενήκασι. 289,16 ἀγνοῶν pro ἀγνοεῖς. 294,9 μὴ ἀγνοείτωσαν pro μὴ ἀγνοούμενα ἴστωσαν. 295,5 κύνες οἰκουροί pro κύνες οἴκου.

Codex A, quem plerumque eandem quam M sequi memoriam constat, in libris *de Iosepho* et *de vita Mosis* haud raro discrepat ab eo et ad alios codices propius accedit. ac textus libri *de Iosepho* quidem in A traditus singularem quasi locum obtinet. multo saepius enim cum classe codicum FGHP quam cum M et BE congruit. multis autem locis ab omnibus discedens proprias habet lectiones et maxime verborum collocationes a ceteris diversas. verum discrepantiae illae non plane spernendae sunt, si quidem in quibusdam verba scriptoris genuina videntur esse tradita: ut 64,11 πρόφασιν ὡς pro προφάσει ὡς, quod propter hiatum reiciendum est. 66,22 εἰκῇ pro ἐκεῖ, quod sensu caret. 67,6 εἰσπεμφθῆναι pro ἐκπεμφθῆναι. 70,19 οὐδ' ἑταίρᾳ ζῆν ἔξεστιν, ubi necessarium illud ζῆν in ceteris omnibus deest. 81,13 ἐπὶ δὲ τῶν θείων ἀποφθεγμάτων καὶ ὁσιώτατον, ubi θείων sine dubio rectius se habet quam vulgata scriptura ὁσίων. 104,11 addit παριδεῖν, quod omittunt ceteri. 105,10 μηδεμιᾶς ἄξια σπουδῆς pro μηδενός. 107,18 στοῖχον pro στίχον. 118,13 δι' ἣν pro δι' ὧν vel διό. aliquot etiam locis cum optimo codice K in bonis scripturis consentit: 62,1 προάγων pro vulgata προαγωγή. 64,16 μή ποθ'. 93,19 προστάττωσιν, ubi FGHP πράττωσι, reliqui προστάγμασιν praebent. 95,2 μυρία τινῶν πονηθέντων. in libro I *de vita Mosis* codicis A memoria fere eadem est quae codicum BEM, sed haud raro propria praebet. atque est ubi vel solus vel cum uno alterove codice (K, F, G) coniunctus lectione sua nonnihil ad textum emendandum confert: cf. 133,20 προγυμνασία AG pro προγύμνασμα. 134,17 προστασίᾳ pro προθυμίᾳ. 136,13 καυστόν AG pro καυστικόν. 168,21 ἔστη AF pro ἐστί. 194,12 ὡς μηδ' εἰ pro ὡς εἰ μηδέ. in libro II *de vita Mosis* et maxime in libro qui vulgo fertur tertio multo saepius codex A concinit cum familia codicum FGHP quam cum BEM. atque eius quoque libri locis nonnullis vel solus vel cum codice F coniunctus genuinam scripturam servavit: cf. 217,3 ἐκεῖνον. 217,11 τῶν AF pro τήν et εἰ pro εἰς. 217,12 ἤδη AF pro ἦν δή. 219,16 δή pro δέ. 222,1 κέδρος AF pro

κέδρου. 222,10 κατὰ τὰς πλευράς. 224,9 τὰ λοιπά. 228,16 ὄχημα AF pro σχῆμα. 232,20 μετεωριζούσης AF pro νεωτεριζούσης. 236,5 addit αὐτόν τε. 237,1. 2 ἐπιβατικοῦ pro ἐπιβατικούς. 238,21 διαλλακτής pro διαιτητής. 246,15 addit ὦ ἄνθρωπε. 247,7 δι' ὧν pro δι' ἅς. 248,11 οὐδὲ pro οὔτε. 256,17 ἐξουθενημένοις pro vulgata ἠμελημένοις. 259,4 οἱ μὲν AF pro οἶμαι. 265,2 addit εὑρών. 265,22. 23 τοῦ κρατίστου καὶ δημωφελεστάτου, τῆς τάξεως pro τῆς τοῦ κρατίστου καὶ δημωφελεστάτου τάξεως. 268,4 βουλευμάτων pro βουλημάτων. 268,5 κλήρου διανομήν pro διαμονήν.

Codices FGHP plerumque ita inter se consentiunt, ut unam classem efficiant, nisi quod in textu libri *de Abrahamo* FG saepe ab HP discedunt et cum codice C congruunt. optimae notae classis eorum codicum est in libris *de vita Mosis*, ut dubium esse non possit, quin textus eorum auctoritate plerumque sit constituendus. sed quamvis consensus late pateat, singuli tamen codices suas quisque virtutes habent itemque corruptelas. ut G solus textus formam genuinam servavit his locis: 138,4 μετεστοιχειοῦτο pro vulgata scriptura ἀνεστοιχειοῦτο. 140,6 προγονικῷ pro προγονικῶν. 154,9 καίτοι γε ἐν ταῖς αὐταῖς. 208,6 τέταται. codices HP, qui ubicunque a FG discrepant lectionem depravatam exhibere solent, aliquot tamen locis unice veram scripturam tradunt: 121,17 ἔνιοι διηρεύνων. 123,13 γυναίῳ τῶν Ἑβραϊκῶν. 136,1 addit H τις ante τιτρώσκειν, quod ceteri omnes omittunt. 136,4 αὐγήν pro αὐτήν. 228,8 ἐπιδείκνυται. codex P in libro *de decalogo* ad classem codicis A pertinet, non ad H: cf. vol. I p. XVII. codex F in libro II *de vita Mosis* saepius, ubi depravata est memoria codicum GHP, ab iis discrepat et eadem tradit quae codex A, quem in eo libro ad classem FGHP proxime accedere dixi: cf. 209,19. 214,4. 217,11. 12. 222,1. 2. 224,10. 228,16. 230,3. 20. 232,20. 239,23. 240,21. 241,15. 246,8. 247,19. 251,3. 251,12. 13. 255,1. 256,15. 257,20. 259,4. 263,4. 268,1. 3. nonnullis etiam locis unius codicis F auctoritate textus emendari potest: 206,9 ἐπὶ καιρῶν. 207,15 ἀντεφεστιῶντες. 209,6 ἐν γεωμετρίᾳ καὶ διαλεκτικῇ. 209,10 τοῦδε. 211,12 addit ἦν. 211,17 addit ὡς. 214,14 τοῦ θεοῦ φύσιν ἵλεω pro φύσιν τοῦ θεοῦ ἵλεω, quae collocatio verborum propter hiatum ferri nequit. 222,22 τούτοις item vulgatae scripturae τούτῳ propter hiatum praeferendum. 245,7 πρῶτος, ὅς. 253,16. 17 ὁ ἔλεος. 264,19 ἐξαλλάττεται (quod sagaciter coniecit Mangey) pro ἐξάλλεται. 265,4 ἀττέτω. 265,10 ἐνεγράφησαν.

Praeter libros manuscriptos in hoc volumine adhibita est versio Armenia, quae inter alia scripta Philonea continet *Patriarcharum librum* i. e. *de Abrahamo* et librum *de decalogo*. cf. vol. I p. LIIsq. comparationem cum textu graeco instituit et lectiones versionis F. C. Conybeare amicus mihi benignissime commodavit. in utroque libro, quamvis multa interpres vel male intellexerit vel in vertendo praetermiserit, plerumque tamen versionem meliorem prae se ferre memoriam ex apparatu critico satis apparet. etenim versio libri *de Abrahamo*, ubicunque codices inter se discrepant, ad textum optimorum codicum BEK proxime accedit, ut lectionum ab iis traditarum probitas auctoritate interpretis Armenii saepe confirmetur. cf. 2,7 ὅμοιον. 2,18 ηὐνομήθησαν. 19,13 ἀναβλέψασα. 20,10 γεγωνοῦ. 20,16 πολλά. 21,24 ἀφορίας. 22,21 ἐφ' ἡδονήν. 23,7 ὀλίγων. 24,17 τιτρώσκει. 28,10 τύχῃ καθαρθεῖσα. 32,16 μνημεῖον. 34,10 γαστριμαργότατα. 36,2 χρόνου καὶ βίου. 36,17 πελαγῶν. 37,8 πάθος. 41,9 πρὸς πολυετίαν ἴσως. 43,11 πράγματος. 47,14 ἐπικυδεστέραν οὖσαν. 48,10 δύο δ' οἱ νυνί. 54,16 καιρόν. 56,23 ἂν ἄχθοιτο. est etiam ubi textus in codicibus depravatus ex Armeniae versionis genuina memoria emendetur: 11,20 ψυχῆς. 14,22 γραμμάτων. 15,20 τοὺς σὺν αἰσθήσει. 41,3 προσέσθαι. 41,8 πυρὰν νήσαντας. similiter res se habet in libro *de decalogo*; ubicunque enim codex M meliorem quam ceteri codices lectionem praebet, plerumque socium habet integritatis interpretem Armenium. cf. 272,7. 273,9. 10. 276,15. 277,1. 278,7. 279,8. 16. 281,4. 20. 282,2. 8. 283,4. 8. 13. 286,11. 15. 22. 287,3. 290,2. 295,5. nec desunt loci quibus versio Armenia genuinam scripturam servavit, cum codices omnes corruptelam passi sint: cf. 276,19 προϋπαντῶσα. 283,5 κακήγορον. 289,8 ἐπεί. 293,10 προστάττεται. 294,17 ἔχοντες. 297,2 φιληδονίαν. 297,20 καὶ τόν. 298,21 ἁγιώτερον. 299,15 τἀληθὲς ἔργον. 300,11 τούτοις. 300,18 κυρίους. 301,3 ἐπιθυμεῖν. 304,23 προκαλούμενοι. 306,11 παρακαταθηκῶν. 306,22 ἐνδεχομένων. 307,9 φόβῳ. *De versione Armenia*

Excerpta Philonea in hoc volumine adhibita sunt quae extant in codicibus Neapolitano II C 32 (N), Laurentiano LVII 12, Laurentiano VI 4, Vindobonensi hist. gr. 67. codex N, de quo cf. vol. I p. LVIII et vol. II p. IIsqq., undecim excerpta continet, octo e libro II *de vita Mosis* p. 207,1—5 συνόλως — τῶν βασιλέων, 225,17 — 226,4 εἰ μὲν — *De excerptis in codicibus traditis*

κόσμῳ, 230,7—231,22 σχῆμα — κόσμος εἶναι. 241,12—13 τὸ μεταπείθειν — ἀργαλέον εἰδώς. 242,19—243,5 ὅτι πόνῳ — ἐνδιαιτᾶσθαι, 249,6—23 εἶτα — εὐδαιμονίας, 256,1—257,2 ὁ δὲ ποιητὴς — ἀναγκαίαν, 263,4—8 ἐφ' οἷς — τὴν ἀλήθειαν, tria e libro *de decalogo* p. 293,8—296,19 παραγγέλλει — πεντάδι, 299,6—301,2 τρίτον — ἀπειπεῖν, 301,3—303,8 τελευταῖον — τούτων. sicut in ceteris excerptis N plane cum codice F conspirat, ut solus nihil ad textum constituendum vel emendandum conferat. e libris *de Abrahamo*, *de Iosepho*, *de vita Mosis* libro primo compilator nihil excerpsit.

Flor. Laur. i. e. florilegium viginti quinque Philonis sententiarum codice Laurentiano LVII 12 traditum, de quo cf. vol. I p. LXIX, ultimo loco excerptum praebet e libro *de Abrahamo* p. 34,18—35,14 τὴν ὅρασιν ὁ θεὸς — οὐκ ἐχούσης. codex quo usus est excerptor melioris notae videtur fuisse, cum lectiones eius omnes fere cum textu codicum BEK congruant.

Codex Laurentianus VI 4, membranaceus, saec. XIV, quo continentur LXIII capita expositionum sacrorum praeceptorum e Scripturis sacris et patribus ecclesiasticis collectarum (cf. Bandini, Catal. codd. gr. bibl. Laur. I p. 92 sqq.) fol. 73ʳ excerptum e Philonis *de vita Mosis* libro primo praebet p. 194,22—195,10 ἐπαινέσας — γεγενῆσθαι.

Codex Vindobonensis hist. gr. 67, membranaceus, saec. XII, vitiosissime scriptus, fol. 56ʳ—60ʳ excerpta continet e Philonis libro *de decalogo* et ex libris *de specialibus legibus*. sunt autem ex libro *de decalogo* descripta haec: 1. p. 269,11—270,5 Φίλωνος ἰουδαίου: αἱ πολλαὶ τῶν πόλεων — ἐκπιεζόμενοι. 2. p. 271,6—9 τοῦτον τὸν τρόπον — τοῦ πάθους. 3. p. 295,5—296,15 κύνες οἴκου — ἐν τῷ ζῳοπλαστεῖν. excerptor maxime cum codice F consentit, sed ipse verba tradita scriptoris hic illic immutavit. ceterum codex vitiosis scripturis scatet, ut ἀνοσιουργϊμάτων, κεκηβδήλευται, ἐξαπηναῖος, ἀρχαγγέλους (pro ἀγελάρχους).

De catenis In catena in Octateuchum, cuius auctorem esse Procopium sophistam Gazaeum arbitror, cum multa fragmenta Philonis *Quaestionum et Solutionum* tum excerpta e libris *de vita Mosis* Philonis nomine notata leguntur novem, sex in catena in Exodum, tria in catena in Numeros: 1. p. 130,3—(12) 17 τὸν ἀναιρεθέντα Αἰγύπτιον — ὑπανεχώρησεν. 2. p. 141, 6—13 ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος — ὁρᾶν εὐμαρές. 3. p. 141,17—20 ἅτε

δὴ τοῦ θεοῦ — οὐκ ἐπαίδευσεν. 4. p. 142,1. 2 δέκα ἐπάγονται — τέλειος ἀριθμός. 5. p. 147,11—20 τῆς Αἰγύπτου — διετήρουν τὴν χάλαζαν. 6. p. 153,2—154,7 μετὰ τὴν τῶν πρωτοτόκων — ὑπερέχοντος τοῦ δικαίου. 7. p. 251,4—7 ἀποφαίνεται ὁ θεὸς — τελεώτατον παρανόμημα. 8. p. 255, 4—18 ὡς οὐ θηρώμεναι — ἀναφέρει θεῷ. 9. p. 256,1—257,9 ὁ δὲ ποιητὴς τῶν ὅλων — τῶν χαριζομένων. quae excerpta alicuius momenti esse iure expectaveris, quoniam catena initio saeculi VI composita libros manuscriptos Philonis vetustate longe superat. ac re vera textus Philonei memoriam ostendunt plerumque optimam: cf. inprimis p. 141, 19. 20 ἐσμοῦ, αἷς. neque tamen magna sunt utilitate, cum per omnia fere memoriam eandem exhibeant quam codices FGHP, quos optimae notae vidimus esse in libris *de vita Mosis.* constat catenam permultis codicibus esse traditam: cf. quae dixi in *Jahrbüch. f. protest. Theologie* XVIII (1892) p. 475 sqq. ipse excerpta Philonea omnia e codice pereleganter scripto Parisino gr. 129 saec. XIII descripsi (cf. H. Lietzmann, *Catenen* p. 37), contuli vel passim inspexi codices Laurentianum gr. Nr. 44 Acquisti saec. XI (cf. *Studi italiani di filol. class.* I p. 212), Venetum gr. 534 saec. XI, Turicensem C 11 saec. XIII, Burneianum 34 saec. XV. praeter codices Catenam Lipsiensem i. e. catenam in Octateuchum a Nicephoro Graeco Lipsiae anno 1772 in lucem editam adhibui. vitia singulorum codicum in adnotatione critica neglexi.

Singularem in catenis locum obtinet codex Barberinus IV 56 saec. XII (cf. Wendland, *Aristeae epist.* p. X), qui multa et pretiosissima excerpta maioris ambitus ex libris *de vita Mosis* continet, quae Wendland enotavit. cf. quae adnotavi ad p. 124,7. 156,6. 189,17. 191,14. 192,16. 200,9. 202,6. 204,6. 22. 205,11. 206,1. 210,11. 213,13. 215,12. 241,20. 246,4. 247,6. 254,18. 256,1. exemplar quo usus est compilator optimae notae fuisse apparet, si quidem excerpta Barberina tantum non ubique textus Philonei formam ostendunt genuinam nec solum plane cum classe codicum optimorum FGHP conspirant, ubicunque eorum memoriae fides habenda est, verum etiam interdum cum aliis codicibus, sicubi contra codicum FGHP auctoritatem textus constituendus videtur: ut p. 156,19 Barberinus rectam quam exhibent codices CVO collocationem verborum confirmat οἷα κριτὴς ἀγαθὸς ἐνίκα, cum altera ἐνίκα οἷα κριτὴς ἀγαθός propter gravem hiatum reicienda videatur. 157,13 πολυχρηματίᾳ quod VO

et Barberinus praebent aptius sine dubio dictum est quam φιλοχρηματίᾳ. aliquot locis una cum codice F solo vel AF solis veram scripturam Barberinus tradidit: cf. p. 206,9. 11. 207,15. 209,6. 10. 211,12. 17. 245,7. 246,8. 255,1. 256,15. 257,20.

E codice Laurentiano V 14 saec. XII, quo continetur catena in Psalmos (cf. Bandini, Catal. codd. gr. bibl. Laur. I p. 34 sqq.), excerptum Philoneum Wendland enotavit e libro primo *de vita Mosis* petitum p. 173,7—177,10, quod ad textum emendandum vix quicquam confert.

Nicetas episcopus Serranus e Philonis narratione de LXX interpretibus in catena quam in Psalmos composuit pauca excerpsit: cf. adnot. ad p. 207,6. 208,20. Aristeae epist. ed. Wendland p. 158. idem in catenam suam in Evangelium Lucae conscriptam cum alia tum sex excerpta e Philonis libro *de decalogo* recepit, quae Wendland ex codice Vaticano graeco 1611 saec. XII notavit (cf. vol. II p. XV sqq.): 1. p. 294, 7—18 οἱ οὖν γονέων ἀλογοῦντες — ἐθελήσουσιν. 2. p. 295,13—296,18 τῶν γὰρ πελαργῶν — ἐφιλοσόφησεν. 3. p. 297,1—298,14 μέγιστον ἀδικημάτων — ἀνεγράφη. 4. p. 298,15—21 δεύτερον δὲ πρόσταγμα — σεσυληκώς. 5. p. 299,6—18 τρίτον δέ ἐστι παράγγελμα — συναυξανόμενα. 6. p. 299,19—301,2 κλέπτειν τοίνυν ἀπειπὼν — ψευδῆ μαρτυρίαν ἀπειπεῖν. quae excerpta non parvi momenti sunt ad genuina verba Philonis restituenda. optimo codice Nicetam usum esse vel inde apparet, quod ubique fere cum codice M et versione Armenia omnino consentit, aliquot locis cum codice F, ubi is vera tradit.

De florilegiis

In Ioannis Damasceni Sacris Parallelis et in gnomologiis quae ab eis pendent pauca leguntur excerpta ex fine libri *de Abrahamo* et ex libro *de Iosepho*, complura e reliquis libris in hoc volumine editis. quod in prioribus voluminibus diximus et satis comprobavimus, excerptorum D memoriam esse optimam et auctoritate sua multum conferre ad lectiones codicum meliorum confirmandas vel genuinum textum Philonis restituendum, hoc loco repetere vix opus est. in his igitur libris D plerumque conspirantem videmus vel cum BEK *(de Abrahamo)* vel cum AFGHP *(de Iosepho, de vita Mosis)* vel cum M *(de decalogo)*. p. 290,18. 19 pro codicum scriptura χρησαμένους D[R] rectam praebet καταχρησαμένους, quae versione Armenia confirmatur. quamquam non negandum est nonnunquam excerpta vitiis infecta esse neglegentia

librariorum ortis. titulus quoque libri eius ex quo verba excerpta sunt interdum falsus indicatur, ut *de vita Mosis II* p. 206,8 Φίλωνος ἐκ τῆς τῶν νόμων ἀλληγορίας, p. 215,13 τοῦ αὐτοῦ περὶ κοσμοποιίας. ad Damasceni codices in Prolegomenis voluminis primi p. LXV sq. enumeratos in hoc volumine accessit codex Hierosolymitanus 15 (D^H), cuius fragmenta Philonea Papadopulos-Kerameus edidit: cf. vol. II p. XII. in fragmento quod D^H fol. 227ᵛ exhibet verba Philonis *de decalogo* § 41 – 43 neglegentissime discerpta et decurtata sunt.

Ad scriptores qui Philonis operibus usi sunt in hoc volumine accedit Flavius Iosephus. qui cum Philonem nusquam nominatim laudet (excepto uno loco *Ant. Iud.* XVIII 8,1: cf. vol. I p. LXXXXV), tacite multas sententias et expositiones eius in usum suum convertit. iam quae de laudibus legumlatoris Hebraeorum et de ratione eius ab aliis diversa in prooemio *Antiquitatum Iudaicarum* exponit sine dubio partim Philoni accepta refert, inprimis verba quae ad initium libri *de opificio mundi* (vol. I p. 1) adnotare debebam haec: (§ 19) ἰστέον οὖν, ὅτι πάντων ἐκεῖνος ἀναγκαιότατον ἡγήσατο τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν θεοῦ πρῶτον φύσιν κατανοῆσαι καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐκείνου θεατὴν τῷ νῷ γενόμενον οὕτως παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμεῖσθαι καθ' ὅσον οἷόν τε καὶ πειρᾶσθαι κατακολουθεῖν. . . . (§ 21) τοῦτο δὴ παιδεῦσαι βουληθεὶς Μωυσῆς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας τῆς τῶν νόμων οὐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις παραπλησίως, ἀλλ' ἐπὶ τὸν θεὸν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγὼν καὶ πείσας, ὅτι τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων τοῦ θεοῦ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔσχεν ὑπακούοντας, ῥᾳδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπειθεν. (§ 22) οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις ἐξακολουθήσαντες τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς θεοὺς τῷ λόγῳ τὴν αἰσχύνην μετέθεσαν καὶ πολλὴν ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν· (§ 23) ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τὸν θεὸν ἀποφήνας ᾠήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης πειρᾶσθαι μεταλαμβάνειν καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας μηδὲ μὴν πιστεύοντας ἀπαραιτήτως ἐκόλασε. (§ 24) πρὸς ταύτην οὖν τὴν ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν τοὺς ἀναγνωσομένους παρακαλῶ· φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις οὕτως οὐδὲν οὔτ' ἄλογον αὐτοῖς οὔτε πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον· πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν, τὰ μὲν αἰνιττομένου

De Philonis apud scriptores usu

τοῦ νομοθέτου δεξιῶς, τὰ δ' ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. sed maxime Philonis libros *de vita Mosis* a Iosepho lectos esse loci nonnulli demonstrant, quibus vel res a Mose gestas similiter atque ille narrat vel sententias eius et allegoricas explicationes supellectilis sacrae adhibuit. cf. adnotata ad p. 123,17. 155,11. 165,4 (ubi codicum scriptura in suspicionem a Mangeio vocata Iosephi loco confirmatur). 170,10. 203,14. 204,23. 221,1. 224,13. 228,18. 248,2 (ubi Iosephus legem quandam Mosaicam perinde ac Philo interpretatur). textus Philonis e Iosephi locis nullum fere fructum percipit, quoniam is non verba sed sententias tantum nostri scriptoris adhibuit.

Clemens Alexandrinus Philonis libros *de vita Mosis* bis expresse laudavit (cf. vol. I p. LXXXXV sq. et infra p. 124,7. 125,5), multis locis tacite compilavit. inprimis quae *Stromatum* lib. I cap. 23 de origine et educatione Mosis et de Hebraeorum exodo narrat, fere omnia ex Philonis libro I *de vita Mosis* ad verbum transcripsit. cf. quae adnotavi ad p. 119,4. 120,9. 121,4. 122,14. 125,5. 133,19. 153,4. 155,7. 159,7. 13. tum quas *Stromatum* lib. V cap. 6 profert allegoricas interpretationes partium sancti tabernaculi et reliquae supellectilis sacrae magnam partem ex Philonis libro II *de vita Mosis* excerpsit. cf. adnot. ad p. 221,1. 223,14. 224,10. 13. 225,8. 227,18. 228,18. Clementis testimonia, quae quidem Philonis sententias verbo tenus reddunt, utilissima sunt, si quidem vel codicum meliorum scripturas confirmant vel ad textum emendandum nonnihil conferunt. cf. p. 122,15. 133,20. 153,5. 225,6. 9. Clementis (et Iosephi) auctoritatem secutus p. 123,18 μῶυ scripsi pro vulgata lectione μῶς. p. 155,7 codicum lacunam e Clemente explere possumus.

Origenes raro sententias librorum huius voluminis in usum suum convertit: cf. adnot. ad p. 9,4. 25,16. 142,7. 221,1.

Ab Eusebio in *Praeparatione Evangelica* unus locus libri *de Abrahamo* adhibitus est: cf. adnot. ad p. 5,1. 7,6.

Isidorus Pelusiota unum Philonis locum e libro I *de vita Mosis* (de visione Mosis) laudavit: cf. adnot. ad p. 135,3, unum e libro *de Iosepho* tacite exscripsit: cf. adnot. ad p. 98,16.

Ioannes Lydus in libro *de mensibus* duos locos e Philonis libris *de vita Mosis* transcripsit: cf. adnot. ad p. 120,9. 206,15.

In Chronicon Paschale ex Philonis libro II *de vita Mosis* locus de institutione Paschatis transiit: cf. adnot. ad p 252,1.

Ambrosius his libris Philonis non videtur usus esse. tres tantum locos attuli, qui ad sententias Philonis alludere videntur, ad p. 16,21. 39,6. 124,7.

Procopius sophista Gazaeus ut in catena sic in commentariis quos scripsit in Octateuchum, quorum unum gravissimum fontem Philonis *Quaestiones et Solutiones* fuisse Wendland demonstravit (*Neu entdeckte Fragmente Philos* p. 29 sqq.), praeter eas libris *de vita Mosis* usus est. ac primum quidem partem praefationis suae conscripsit adhibitis eis quae Philo *de vita Mosis* lib. II § 46—53 exposuit de ratione, quam Moses in dispositione librorum Pentateuchi secutus sit: cf. adnot. ad p. 210,14—212,17. deinde locos nonnullos, quos in catenam receptos videmus, in commentariis quoque usurpavit: cf. adnot. ad p. 130,3. 141, 10. 142,1. 153,2. differentia autem ea est, ut in catena ipsa verba Philonis transcripta sint, in commentariis a Procopio plerumque suis verbis reddita vel etiam abbreviata vel amplificata vel in alium ordinem redacta. tum vero locos alios in commentariis adhibuit, quos in catena vulgata frustra quaerimus: cf. adnot. ad p. 144,20. 155,14. 223,1. 224,6. 246,15. denique unum libri *de Iosepho* locum adhibuit: cf. adnot. ad p. 98,16. commentariorum in Octateuchum (vel potius Heptateuchum) textus graeci parva pars adhuc edita est (ab A. Mai Class. Auct. t. VI = Migne Patrol. gr. t. 87,1 p. 1—365), integri servati sunt in codice Monacensi gr. 358 saec. XI (olim Augustano), ex quo multa Nicephorus in editione Catenae Lipsiensis et Wendland l. l. protulerunt. plerisque locis verba graeca e codice Monacensi vel a Nicephoro vel a Wendlandio enotata afferre licuit; quorum ubi testimonia deficiunt, versionem latinam laudare necesse fuit. ad textum Philonis constituendum excerpta commentariorum, quoad ipsa verba scriptoris tradunt, eandem praebere utilitatem quam excerpta catenae consentaneum est; nec mirandum quod Procopius, ubicunque lectiones codicum Philoneorum inter se discrepant, ad codicum FGHP memoriam proxime accedit. cf. e. gr. p. 142,11 κοινὴν et ἑβδόμην. 154,1 ἐθέλουσιν et ἐν ἑκατέρῳ. 155,17 καὶ εἰ δή. neglegentem in excerpendo Procopium deprehendimus Comment. in Exod. 27,1 (Migne p. 640), ubi duos Philonis locos male composuit et vocabula θυσιαστήριον (= βωμός) et θυμιατήριον confudit:

Philo *de vita Mosis* II § 94 . . . κιβωτός, λυχνία, τράπεζα, θυμιατήριον, βωμός. ὁ μὲν οὖν βωμὸς ἱδρύετο ἐν ὑπαίθρῳ, τῶν εἰσόδων τῆς σκηνῆς ἀντικρύ, ἀφεστὼς τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸν λειτουργοῖς εἶναι διάστημα πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένας θυσίας. § 101 ἐν δὲ τῷ μεθορίῳ τῶν τεσσάρων καὶ πέντε κιόνων, ὅπερ ἐστὶ κυρίως εἰπεῖν πρόναον εἰργόμενον δυσὶν ὑφάσμασι, τῷ μὲν ἔνδον ὃ καλεῖται καταπέτασμα, τῷ δ' ἐκτὸς ὃ προσαγορεύεται κάλυμμα, τὰ λοιπὰ τρία σκεύη τῶν προειρημένων ἱδρύετο· μέσον μὲν τὸ θυμιατήριον, . . . (102) τὴν δὲ λυχνίαν ἐν τοῖς νοτίοις . . . (104) ἡ δὲ τράπεζα τίθεται πρὸς τοῖς βορείοις . . .

Procopius θυσιαστήριον δέ, φασί, καλεῖ τὸν ἐν ὑπαίθρῳ βωμόν, τῶν εἰσόδων τῆς σκηνῆς ἄντικρυς, ἀφεστῶτα τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸν λειτουργοῖς εἶναι διάστημα πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένας θυσίας. ἦν δὲ ἐν μεθορίῳ τῶν δ' καὶ ε' κιόνων, περὶ ὧν ἐρεῖ, ὅπερ ἐστὶν εἰπεῖν κυρίως πρόναον εἰργόμενον δυσὶν ὑφάσμασι, τῷ μὲν ἔνδον, ὃ καλεῖται καταπέτασμα, τῷ δὲ ἐκτός, ὃ προσαγορεύεται κάλυμμα, ἔνθα ἦν καὶ τὸ θυσιαστήριον (leg. θυμιατήριον) καὶ ἡ λυχνία καὶ ἡ τράπεζα.

Haec hactenus de libris manuscriptis et excerptis ad textum constituendum in usum vocatis. restat ut singulis libris in hoc volumine editis pauca praemittam.

DE ABRAHAMO. codices BEKCFGMAHP. accedit versio Armenia. titulus in codicibus traditur βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων, ὅ ἐστι περὶ Ἀβραάμ, ab Eusebio Hist. eccl. II 18,4 ⟨περὶ⟩ βίου σοφοῦ τοῦ κατὰ δικαιοσύνην (leg. διδασκαλίαν) τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων. post νόμων ἀγράφων libri numerum τὸ πρῶτον addidi, quem intercidisse vel ut supervacaneum omissum esse consentaneum videtur, cum secundarius titulus ⟨περὶ⟩ νόμων ἀγράφων post interitum librorum *de Isaaco* et *de Iacobo* in hoc libro tantummodo servatus esset. in Sacris Parallelis excerpta ex hoc libro breviter laudantur ἐκ τοῦ περὶ βίου σοφοῦ: cf. adnot. ad p. 59,13. 14. codices plerumque in duas partes discedunt ita, ut BEK (cum versione Armenia) meliorem, ceteri deteriorem ostendant memoriam; passim CFG singulares praebent lectiones et plerasque corruptas. Mangey cum primus codicem Lincolniensem (E)

adhiberet, vulgatam scripturam locis quibusdam emendare potuit. neque tamen qua erat in tractandis libris manuscriptis incuria plane copiam bonarum lectionum exhausit. multo plures emendationes vel lectiones verum attingentes equidem cum e codicibus BE elicui tum e codice K, quem primus in usum vocavi. — post librum *de Abrahamo* interierunt vitae patriarcharum Isaaci et Iacobi, quas a se conscriptas esse Philo testatur ipse initio libri *de Iosepho*, quem quartum librum de vitis patriarcharum fuisse dicit: . . . τρεῖς δὲ καὶ σοφῶν οἱ πρεσβύτατοι κατὰ Μωυσῆν ἐπώνυμοι τούτων· ὧν τοὺς βίους ἀναγεγραφώς, τόν τε ἐκ διδασκαλίας καὶ τὸν αὐτομαθῆ καὶ τὸν ἀσκητικόν, τέταρτον κατὰ τὸ ἑξῆς ἀναγράψω τὸν πολιτικόν. non iam supererant aetate Eusebii, quippe qui eas ignoret.

DE IOSEPHO. codices BEKMCVOAFGHP. titulum codices exhibent βίος πολιτικοῦ (vel πολιτικὸς) ὅπερ ἐστὶ περὶ Ἰωσήφ. ab Eusebio Hist. eccl. II 18,6 breviter laudatur ὁ πολιτικός. in Sacris Parallelis, ubi duo tantum excerpta ex hoc libro recepta sunt, alterum laudatur ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἰωσήφ: cf. adnot. ad p. 79,2. codicum memoriae tres fere partes discerni possunt: 1. BEKM. 2. CVO. 3. AFGHP. quarum nullius quidem auctoritas omnino neglegenda est, sed praevalet memoria codicum AFGHP. singularem vero locum tribuere necesse est in classe BEKM codici K, in classe AFGHP codici A, quorum memoriae praestantia quanta sit in hoc libro supra demonstravimus p. XVI sq. XIX.

Librum *de Iosepho* secundum consilium scriptoris statim sequi debebat liber *de decalogo*: cf. *Einteilung u. Chronol. d. Schriften Philos* (Philol. Suppl. VII) p. 409 sq. sed quoniam nobis propositum est, quatenus fieri potest, ordinem librorum a Mangeio institutum retinere, inter duos libros illos cum Mangeio libros *de vita Mosis* interiecimus.

DE VITA MOSIS LIBER I. codices BEMAKZCVOFGHP. titulum in codicibus traditum περὶ τοῦ βίου Μωυσέως (λόγος πρῶτος) confirmat Clemens Alexandrinus Strom. I 23 p. 413 P. . . . ᾗ φησι Φίλων ἐν τῷ Μωυσέως βίῳ. eundem testatur Ioannes Damascenus in Sacris Parallelis, ubi multa fragmenta laudantur Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου: cf. adnot. ad p. 124,6. 128,3. 133,14. 134,12. 145,12. 158,18. 175,15. 187,13. 188,5. in Eusebii tabula librorum Philoneorum (Hist. eccl. II 18) libri *de vita Mosis* non commemorantur fortasse culpa librariorum omissi. memoria codicum in quattuor classes dividitur: 1. BEMA. 2. KZ. 3. CVO.

4. FGHP. textus codicum KZ maxime cum textu classis BEMA cognatus est, sed multis locis ab eo discedit et classem FGHP attingit. longe optimam huius libri memoriam classis FGHP servavit, quae insuper testimoniis excerptorum apud scriptores et in catenis traditorum saepe confirmatur. codicis F vetusta manus fol. 15ʳ incipit a verbis ξένας οὖν εὐεργεσίας ἐκαινοτόμει § 199 p. 168,1. ea quae praecedunt fol. 3—14 a Iacobo Diassorino suppleta sunt ex editione principe: cf. vol. I p. XXV. *Satura Viadrina* (Vratisl. 1896) p. 110 sqq. in priore igitur parte huius libri meliorem memoriam efficiunt tres codices GHP.

DE VITA MOSIS LIBER II. codices BEMVOKAFGHP. operis *de vita Mosis* tres libros distinguunt codices et editiones omnes; nempe librum II in duos libros (§ 1—65 et § 66—292) discissum praebent. equidem libris secundo et tertio in unum coactis divisionem genuinam restitui. etenim d u o s *de vita Mosis* libros a se conscriptos esse ipse Philo testatur *de humanitate* II p. 383,11 Mang. τὰ μὲν οὖν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι γήρως . . . πεπραγμένα αὐτῷ δεδήλωται πρότερον ἐν δυσὶ συντάξεσιν, ἃς ἀνέγραψα περὶ τοῦ βίου Μωυσέως. ubi unus codex C ἐν τρισὶ συντάξεσιν praebet, quem iniuria Mangey secutus est. cf. Wendland Hermae vol. XXXI p. 440. deinde duas fuisse συντάξεις *de vita Mosis* elucet e verbis quibus liber II incipit: ἡ μὲν π ρ ο τ έ ρ α σύνταξίς ἐστι περὶ γενέσεως τῆς Μωυσέως καὶ τροφῆς, ἔτι δὲ παιδείας καὶ ἀρχῆς, . . . ἣν δὲ νυνὶ συντάττομεν, περὶ τῶν ἑπομένων καὶ ἀκολούθων. in altera autem συντάξει tres partes (seu virtutes Mosis) se tractare velle Philo dicit § 2: ἡ μὲν πραγματεύεται περὶ νομοθεσίαν, ἡ δὲ περὶ ἀρχιερωσύνην, ἡ δὲ τελευταία περὶ προφητείαν. ac prima parte absoluta simul hanc et argumentum libri I comprehendens ad ἀρχιερωσύνην transit his verbis § 66: δύο μὲν ἤδη μέρη τοῦ βίου Μωυσέως διεξεληλύθαμεν, τό τε περὶ βασιλείας καὶ νομοθετικῆς· τρίτον δὲ προσαποδοτέον τὸ περὶ ἱερωσύνης, denique ad προφητείαν his verbis § 187: . . . διειλεγμένος περὶ τῶν πρώτων τριῶν καὶ ἐπιδεδειχὼς Μωυσῆν ἄριστον βασιλέα καὶ νομοθέτην καὶ ἀρχιερέα τὸ τελευταῖον ἔρχομαι δηλώσων, ὅτι καὶ προφήτης γέγονε δοκιμώτατος. accedit testimonium gravissimum catenae Barberini IV 56, in qua non modo excerpta ex initio libri II (cf. adnot. ad p. 200,9. 202,6) sed etiam e libro III qui vulgo fertur petita ἐκ τοῦ περὶ τοῦ Μωυσέως βίου λόγου δ ε υ τ έ ρ ο υ laudantur: cf. adnot. ad p. 241,20. 254,18: et excerptum illud quod a § 65 usque

ad § 71 pertinet (cf. adnot. ad. p. 215,12) i. e. finem libri II et partem libri III qui vulgo feruntur comprehendit, totum aperte tamquam ex uno libro II petitum significatur. videntur autem verba illa § 66 δύο μὲν ἤδη μέρη κτλ. ab auctore archetypi codicum male intellecta ansam dedisse ad librum II dissecandum et novum librum eo loco incipiendum. tituli quoque speciales inventi sunt et in codicibus quibusdam traditi περὶ νομοθετικῆς (lib. II) et περὶ ἱερωσύνης (lib. III), cum plerique codices titulos exhibeant περὶ τοῦ βίου Μωυσέως λόγος δεύτερος et περὶ τοῦ βίου Μωυσέως λόγος τρίτος. ceterum inter § 65 et § 66 lacunam statuendam esse cognovit Massebieau (*Le classement des oeuvres de Philon* p. 47). nam cum § 46 legis Mosaicae sive Pentateuchi duas partes distinguendas esse Philo dixerit, unam historicam alteram legalem qua praecepta et interdicta contineantur, et de utraque deinceps se expositurum pollicitus sit, pars quidem historica §§ 47—65 tractatur. desideratur autem expositio altera de praeceptis et interdictis: quae, postquam ex uno libro duo facti sunt libri, sub finem prioris videtur intercidisse. cf. *Einteil. u. Chronol. d. Schriften Philos* p. 415 sq. — codices in tres partes discedunt: 1. BEM. 2. VOK. 3. AFGHP. meliorem textus formam in universum exhibent (A)FGHP, ceteri deteriorem. in codice K is liber non ex eodem exemplo quo ceteri descriptus est, sed a memoria codicis V omnino pendet. codex A in priore parte (§ 1—65) ut in libro I fere consentit cum classe BEM, in posteriore (§ 66 sqq.) multo saepius cum classe FGHP, ut plerumque lectio codicum BEMVOK opposita sit lectioni codicum AFGHP; haud raro codices A et F vel coniuncti vel soli genuinam scripturam tradunt.

DE DECALOGO. codices MAPFGH. accedit versio Armenia. titulum libri subscriptionem codicis G secutus restitui περὶ τῶν δέκα λόγων οἳ κεφάλαια νόμων εἰσίν pro vulgato codicum FH et editionum περὶ τῶν δέκα λογίων ἃ κεφάλαια νόμων εἰσίν. codex M praebet περὶ νόμων ἰδέας (cf. § 1 . . . τῶν ἀναγραφέντων νόμων τὰς ἰδέας ἀκριβώσω), codices AP εἰς τὴν δεκάλογον Μωσέως; similiter Ioannes Damascenus in Sacris Parallelis laudat Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὸν (vel τὴν) δεκάλογον: cf. adnot ad p. 280,20. 287,22. 290,8. 13. 15. 299,17. 300,1. Eusebius Hist. eccl. II 18,5 breviter laudat περὶ τῶν δέκα λογίων. meliorem quam ceteri codices memoriam codex M prae se fert, qui, quamvis multis vitiis infectus sit, saepissime

tamen vel cum versione Armenia coniunctus vel solus genuinam scripturam suppeditavit. quod ad ceteros codices attinet, eandem memoriam sequuntur AP et FGH. codices AP soli textum genuinum raro servarunt: cf. 271,21 ἐν. 290,15 οἶδα γὰρ οἶδα. 291,22 ἡμέραις. 303,16 ἐνομοθετεῖτο. saepius codici F veram scripturam debemus: cf. 277,11 ἐνί, ὅτε. 290,5 τι. 291,10 τὴν κοσμοποιίαν. 292,19 τῆς ἀμερίστου. 298,8 ὑποικουρημένων. 298,16 ἄνθρωπον. 303,19 ἀργαλεωτάτας. 304,14 ἀνθρώπῳ. — Ioannes Christophorson Anglus in fine versionis suae latinae quattuor librorum Philoneorum (cf. vol. I p. LXXX) cum varias lectiones e codicibus enotatas tum coniecturas quasdam protulit, quarum tres dignas existimavi quae in textum reciperentur: p. 281,12 μυθογράφοι. 292,3 ἑξαήμερον. 294,19 ἀνθρώπους.

Sero mihi nuntius allatus est, in bibliotheca Vaticana palimpsestum extare, quo cum alia scripta Philonis continentur tum liber *de decalogo*; de quo fusius alio loco disserendum erit.

Scribebam Vratislaviae
m. Martio a. MDCCCCII.

L. Cohn.

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 25,16 adnot. cf. Caten. in Genes. 18,7 Ἀδήλου: πάντα σπουδαίως ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ σοφοῦ γίνεται. *Procop. Gaz. Comment. in Genes. 18,6* (Migne t. 87,1 Col. 365) πάντα σύντομα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ σπουδαίου γίνεται· γέγραπται γὰρ περὶ μὲν αὐτοῦ· „καὶ ἔσπευσεν Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν σκηνήν“. καὶ πάλιν· „εἰς τὰς βόας ἔδραμεν αὐτός“. πρὸς δὲ τὴν γυναῖκά φησι· „σπεῦσον“. καὶ περὶ τοῦ παιδὸς εἴρηται ὅτι „ἐτάχυνε τοῦ ποιῆσαι αὐτό“, δηλονότι τὸ μοσχάριον. *Comment. in Genes. 12,5* (ibid. Col. 321) „καὶ τὰς ψυχὰς δὲ ἃς ἐκτήσαντο“ τοὺς ὁμοτρόπους νοητέον οἰκέτας· οὐδεὶς γὰρ κατὰ τὸ εἰρημένον βραδὺς ἐν οἰκίᾳ σοφοῦ.

78,21 corr. χρηστῷ.

86,13 corr. δ'.

104,20 adnot. corr. καὶ V².

134,15 corr. ὠφέλειαν.

141,1 corr. γίνεται.

149,13 sqq. cf. Schol. codicis Laur. IV 13 in Gregor. Naz. or. XLII 2 (ed. Puntoni in E. Piccolomini, *Studi di filologia greca* I p. 211): τῆς ἐννάτης τῶν Αἰγυπτίων πληγῆς: ψηλαφητὸν δὲ σκότος ἐκεῖνο ἐλέγετο ἐκ τοῦ ψηλαφητῶς ἐκ τόπου εἰς τόπον κινεῖσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, μήτε ἡλίου ἐν ἡμέραις τρισὶ φαίνοντος μήτε τῶν ἀστέρων καὶ τῆς σελήνης ἐν νυξίν· ἀλλὰ καὶ τὸ διακονικὸν παρ' ἡμῖν τοῦτο πῦρ καὶ μεθ' ὕλης φαῖνον τῷ τοῦ ἀέρος ζόφῳ καὶ τῇ πυκνότητι ἀπεσβέννυτο τὰ τοῦ φωτὸς μὴ ἐνεργοῦν, εἰ μὴ μόνον τῆς καύσεως, ὡς ἐν τῷ βίῳ τοῦ Μωυσέως Φίλων ὁ τῶν Ἑβραίων σοφώτατος ἱστορεῖ. (notitiam huius testimonii H. Useneri benignitati debeo).

170,17 adnot. corr. ὕδωρ.

183,18 corr. γεγονὼς καί.

190,2 corr. τά.

211,18 corr. ἀπαγορεύσεσιν.

INDEX SIGLORVM

C = Parisinus gr. 435
V = Vindobonensis suppl. gr. 50
O = Laurentianus X 23
B = Venetus gr. 42
E = Oxoniensis Lincolniensis 34
K = Laurentianus conv. soppr. 59
Z = Mazarinaeus 1310
M = Laurentianus X 20
A = Monacensis gr. 459
F = Laurentianus LXXXV 10
G = Vaticano-Palatinus gr. 248
H = Venetus gr. 40
P = Petropolitanus XX Aa 1
L = Parisinus gr. 433

N = Neapolitanus II C 32 (excerpta)
D = Sacra Parallela
D^{C} = Coislinianus 276
D^{K} = Vaticanus gr. 1553
D^{P} = Parisinus gr. 923
D^{M} = Venetus gr. 138
D^{H} = Hierosolymitanus 15
D^{R} = Rupefucaldinus (Berolinensis Phill. 1450)
D^{L} = Laurentianus VIII 22
D^{V} = Vaticanus gr. 1236
Arm = versio Armenia
Cat. = Catena
Turn. = Turnebus
Mang. = Mangey
v = lectio vulgata

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΒΙΟΣ ΣΟΦΟΥ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΕΛΕΙΩΘΕΝΤΟΣ Η ΝΟΜΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ ⟨ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ⟩ Ο ΕΣΤΙ ΠΕΡΙ ΑΒΡΑΑΜ

II p. 1 M. (1.) Τῶν ἱερῶν νόμων ἐν πέντε βίβλοις ἀναγραφέντων ἡ πρώτη 1
καλεῖται καὶ ἐπιγράφεται Γένεσις ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως, ἣν ἐν
ἀρχῇ περιέχει, λαβοῦσα τὴν πρόσρησιν, καίτοι μυρίων ἄλλων ἐμφερο-
μένων πραγμάτων, ὅσα κατ' εἰρήνην ἢ πόλεμον ἢ φορὰς καὶ ἀφορίας
ἢ λιμὸν καὶ εὐθηνίαν ἢ τὰς μεγίστας τῶν ἐπὶ γῆς φθορὰς διὰ πυρὸς
καὶ ὕδατος ἢ τοὐναντίον γενέσεις καὶ εὐτροφίας ζῴων καὶ φυτῶν κατὰ
τὴν ἀέρος καὶ τῶν ἐτησίων ὡρῶν εὐκρασίαν καὶ ἀνδρῶν τῶν μὲν ἀρετῇ
τῶν δὲ κακίᾳ συμβιωσάντων· ἀλλ' ἐπεὶ τούτων τὰ μέν ἐστι τοῦ κόσμου 2
μέρη, τὰ δὲ παθήματα, τελειότατον δὲ καὶ πληρέστατον ὁ κόσμος, αὐτῷ
τὴν ὅλην βίβλον ἀνέθηκεν. ὃν μὲν οὖν τρόπον ἡ κοσμοποιία διατέτακται,
p. 2 M. διὰ τῆς προτέρας συντάξεως, ὡς οἷόν τε | ἦν, ἠκριβώσαμεν. ἐπεὶ δὲ 3

1—3 Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων· ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ C, βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος νόμοις ἀγράφων, ὅς ἐστι περὶ ἀβραάμ G, τοῦ αὐτοῦ βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων, ὅς ἐστι περὶ ἀβραάμ F, τοῦ αὐτοῦ βίος κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμος ἀγράφων BE, τοῦ αὐτοῦ βίος (σοφοῦ ss.) τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμος (ων ss.) ἀγράφιων (ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ add. postea) K, βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων MA, περὶ βίου σοφοῦ ἢ νόμων ἀγράφων HP   3 τὸ πρῶτον addidi   5. 6 ἣν— περιέχει om. Arm   7 καὶ ἀφορίας BEK Arm: ἢ ἀφορίας ceteri   8 ἢ λιμὸν καὶ εὐθηνίαν om. Arm   φθορὰς] φθορᾶς A, φορὰς BE   8. 9 δι' ὕδατος καὶ πυρὸς transp. Arm   10 τῶν pr.] τὴν H (Turn.)   ἀνδρῶν BEK: τῶν ἀνδρῶν ceteri   11 ἐπεὶ BEK: ἐπειδὴ ceteri   τοῦ om. K   12 μαθήματα FG   13 συντέτακται K

τοὺς νόμους κατὰ τὸ ἑξῆς ⟨καὶ⟩ ἀκόλουθον ἀναγκαῖον διερευνᾶσθαι. τῶν
ἐπὶ μέρους καὶ ὡς ἂν εἰκόνων ὑπέρθεσιν ποιησάμενοι τοὺς καθολικωτέρους
4 καὶ ὡς ἂν ἀρχετύπους προτέρους διερευνήσωμεν. οὗτοι δέ εἰσιν ἀνδρῶν
οἱ ἀνεπιλήπτως καὶ καλῶς βιώσαντες, ὧν τὰς ἀρετὰς ἐν ταῖς ἱερωτάταις
ἐστηλιτεῦσθαι γραφαῖς συμβέβηκεν, οὐ πρὸς τὸν ἐκείνων ἔπαινον αὐτὸ
μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ τοὺς ἐντυγχάνοντας προτρέψασθαι καὶ ἐπὶ τὸν
5 ὅμοιον ζῆλον ἀγαγεῖν. οἱ γὰρ ἔμψυχοι καὶ λογικοὶ νόμοι ἄνδρες ἐκεῖνοι
γεγόνασιν, οὓς δυοῖν χάριν ἐσέμνυνεν· ἑνὸς μὲν βουλόμενος ἐπιδεῖξαι,
ὅτι τὰ τεθειμένα διατάγματα τῆς φύσεως οὐκ ἀπᾴδει, δευτέρου δὲ ὅτι
οὐ πολὺς πόνος τοῖς ἐθέλουσι κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ζῆν, ὁπότε
καὶ ἀγράφῳ τῇ νομοθεσίᾳ, πρίν τι τὴν ἀρχὴν ἀναγραφῆναι τῶν ἐν μέρει,
ῥᾳδίως καὶ εὐπετῶς ἐχρήσαντο οἱ πρῶτοι· ὡς δεόντως ἄν τινα φάναι,
τοὺς τεθέντας νόμους μηδὲν ἄλλ' ἢ ὑπομνήματα εἶναι βίου τῶν παλαιῶν,
6 ἀρχαιολογοῦντας ἔργα καὶ λόγους, οἷς ἐχρήσαντο. ἐκεῖνοι γὰρ οὔτε
γνώριμοι καὶ φοιτηταὶ γενόμενοί τινων οὔτε παρὰ διδασκάλοις ἃ χρὴ
πράττειν καὶ λέγειν ἀναδιδαχθέντες, αὐτήκοοι δὲ καὶ αὐτομαθεῖς, ἀκο-
λουθίαν φύσεως ἀσπασάμενοι, τὴν φύσιν αὐτήν, ὅπερ ἐστὶ πρὸς ἀλήθειαν,
πρεσβύτατον θεσμὸν εἶναι ὑπολαβόντες ἅπαντα τὸν βίον ηὐνομήθη-
σαν, ὑπαίτιον μὲν οὐδὲν γνώμαις ἑκουσίοις ἐργασάμενοι, περὶ δὲ τῶν ἐκ
τύχης ποτνιώμενοι τὸν θεὸν καὶ λιταῖς καὶ ἱκεσίαις ἐξευμενιζόμενοι πρὸς
ὁλοκλήρου μετουσίαν ζωῆς δι' ἀμφοτέρων κατορθουμένης τῶν τε ἐκ
προνοίας καὶ τῶν ἄνευ ἑκουσίου γνώμης.

1 κατὰ τὸ ἑξῆς om. BE   καὶ ἀκόλουθον scripsi: κατακόλουθον BE, ἀκόλουθον ceteri   ἀναγκαῖον ἦν K Arm, ἦν (om. ἀναγκαῖον) BE   2 ἐπὶ μέρη F   καὶ ὡς ἂν om. C   ὡς ἂν εἰκόνων] ὡσανεὶ κοινῶν BEMAP²   εἰκόνων] ἐκείνων C   3 καὶ om. C   διερευνήσωμεν codd.: διερευνήσομεν Mang. 5 οὐχ ὑπὲρ τὸν ἐκείνων ἔπαινον G, οὐχ ὑπὲρ τὸν (corr. ex τοῦ) τὸν ἐκείνων ἔπαινον F, οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἐκείνων ἐπαίνου C   ἐκεῖνον EP   7 ὅμοιον BEK Arm: τῶν ὁμοίων ceteri   8 μὲν] γὰρ P, μὲν ὅτι in ras. H (Turn.)   δεῖξαι L (Turn.) 9 τεθειμένα BEKM: τιθέμενα ceteri   τῶν τῆς φύσεως coni. Mang.   δὲ om. A διότι BE   10 ἐθέλουσι BEK: θέλουσι ceteri   11 τι] τε BE   12 τινα] τις C, τι FG   13 τιθέντας Mang.   μηδὲν om. A   ἀλλ' ἢ coni. Wendl. τοῦ βίου K   15 διδασκάλους E, διδασκάλων BK   18 πρεσβύτατον CFG Arm: νόμιμον, πρεσβύτατον K, πρεσβύτατον νόμιμον ceteri   ἅπαντα τὸν βίον ηὐνομή-θησαν om. CFG, ηὐνομήθησαν om. in lac. A   18. 19 ηὐνομήθησαν BEK Arm: ἐνομοθέτησαν MHP   19 δὲ om. E   20 καὶ λιταῖς om. BE   καὶ ταῖς ἱκεσίαις BE   22 ἄνευ] ἐξ Arm

7 ἔμψυχοι νόμοι] v. Hirzel, Ἄγραφος νόμος p. 17. 51ss.

(2.) Ἐπειδὴ τοίνυν ἀρχὴ μετουσίας ἀγαθῶν ἐστιν ἐλπὶς καὶ 7
ταύτην οἷα λεωφόρον ὁδὸν ἡ φιλάρετος ἀνατέμνει καὶ ἀνοίγει ψυχὴ
σπουδάζουσα τυχεῖν τοῦ πρὸς ἀλήθειαν καλοῦ, τὸν πρῶτον ἐλπίδος
ἐραστὴν προσεῖπεν „ἄνθρωπον“ τὸ κοινὸν τοῦ γένους ὄνομα κατ᾽ ἐξαίρετον
χάριν δωρησάμενος αὐτῷ. Χαλδαῖοι γὰρ τὸν ἄνθρωπον Ἐνὼς καλοῦσιν, 8
ὡς μόνου πρὸς ἀλήθειαν ὄντος ἀνθρώπου τοῦ τὰ ἀγαθὰ προσδοκῶντος
καὶ ἐλπίσι χρησταῖς ἐφιδρυμένου· ἐξ οὗ δῆλον, ὅτι τὸν δύσελπιν οὐκ
ἄνθρωπον ἀλλ᾽ ἀνθρωποειδὲς ἡγεῖται θηρίον τὸ οἰκειότατον ἀνθρωπίνης
ψυχῆς, ἐλπίδα, ἀφῃρημένον. ὅθεν καὶ παγκάλως ὑμνῆσαι βουλόμενος 9
τὸν εὔελπιν προειπών, ὅτι οὗτος ἤλπισεν ἐπὶ τὸν τῶν ὅλων πατέρα καὶ
p. 3 M. ποιητήν (cf. Gen. 4, 26), ἐπιλέγει· „αὕτη ἡ βίβλος | γενέσεως ἀνθρώπων“
(Gen. 5, 1), καίτοι πατέρων καὶ πάππων ἤδη γεγονότων· ἀλλὰ τοὺς μὲν
ἀρχηγέτας τοῦ μικτοῦ γένους ὑπέλαβεν εἶναι, τουτονὶ δὲ τοῦ καθαρωτάτου
καὶ διηθημένου, ὅπερ ὄντως ἐστὶ λογικόν. καθάπερ γὰρ ποιητὴς 10
Ὅμηρος, μυρίων ποιητῶν ὄντων, κατ᾽ ἐξοχὴν λέγεται, καὶ τὸ μέλαν
ᾧ γράφομεν, καίτοι παντὸς ὃ μὴ λευκόν ἐστι μέλανος ὄντος, καὶ ἄρχων
Ἀθήνησιν ὁ ἐπώνυμος καὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἄριστος, ἀφ᾽ οὗ οἱ χρόνοι
καταριθμοῦνται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸν ἐλπίδι χρώμενον „ἄνθρωπον“
κατ᾽ ἐξοχὴν ὠνόμασε τὰ πλήθη τῶν ἄλλων ἀφησυχάσας ὡς οὐκ ἀξίων

2 ἀνατέμνει] ἀναφαίνει CF ἀνατέμνει καὶ om. Arm 4 post ἐραστὴν add. ἐνὼς M ἄνθρωπον om. BE 6 τἀγαθὰ F 7 δῆλον ὅτι CBEK: δηλονότι ceteri οὐκ BE Arm: οὐδ᾽ ceteri 8 τοῦ οἰκειοτάτου P 9 ψυχῆς om. BE καὶ om. Arm 10 εὐέλπιστον BE προσειπὼν BEK οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι· αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων C adnot. in marg. 13 καθαρωτέρου BE 14 διειθισμένου A ὄντως] οὗτος A λογικῶν BE ὁ ποιητὴς MAHP 15 ποιητῶν ὄντων BEK: ὄντων ποιητῶν ceteri κατ᾽ ἐξοχὴν om. G 15. 16 καὶ μέλαν τὸ ᾧ conicio 16 ᾧ] ὃ BEK, ὧ ὃ P πάντως BEMA μέλαν ὄντως BEMA 16—18 καὶ ἄρχων — καταριθμοῦνται om. Arm 17 ὁ ἄριστος BEKF 19 ὠνόμασεν CE ἐφυσηχάσας (sic; ἀ superscr.) C, ἐφησυχάσας MAH ἀξίους BE

3 sqq. *Euseb. Pr. Ev. VII 8,5* . . . παρ᾽ ὃ καὶ πρῶτος ἀληθὴς ἄνθρωπος χρηματίσαι παρ᾽ Ἑβραίοις ἀναγέγραπται· κέκληται δ᾽ οὖν (γοῦν?) Ἐνώς, ὅπερ ἐστὶν ἀληθὴς ἄνθρωπος, εὐθυβόλῳ προσωνυμίᾳ. οὐδὲ γὰρ ἄλλον φασὶν ἀληθῆ προσήκειν ἡγεῖσθαι καὶ ὀνομάζειν ἄνθρωπον ἢ τὸν θεοῦ γνώσεως καὶ εὐσεβείας ἐπήβολον, τὸν ἀληθῶς γνωστικὸν ὁμοῦ καὶ εὐσεβῆ, (6) ὅτι δὴ τοὺς μὴ τοιούτους, θρεμμάτων κατ᾽ οὐδὲν ἀλόγων διαφέροντας, οἷα ἐπὶ γαστέρα καὶ ἡδονὴν πρηνεῖς καταβεβλημένους, θῆρας μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους ἡ Ἑβραίων ἀποκαλεῖν διδάσκει γραφὴ κυριολεκτεῖν εἰθισμένη τὰς προσηγορίας . . . . (11) τοιόσδε μὲν οὖν ὁ παρ᾽ Ἑβραίοις εἰσῆκται πρῶτος καὶ ἀληθὴς ἄνθρωπος . . . ὁ θεοφιλῶν πρώτιστος, ὃς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ.

11 τῆς αὐτῆς προσρήσεως ἐπιλαχεῖν. εὖ μέντοι καὶ τὴν βίβλον γενέσεως
τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ἀνθρώπου προσεῖπεν, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, διότι γραφῆς
καὶ μνήμης ἄξιος ὁ εὔελπις, οὐ τῆς ἐν χαρτιδίοις ὑπὸ σητῶν δια-
φθαρησομένοις, ἀλλὰ τῆς ἐν ἀθανάτῳ τῇ φύσει, παρ' ᾗ τὰς σπουδαίας
12 πράξεις ἀναγράπτους εἶναι συμβέβηκεν. εἰ μέντοι καταριθμήσειέ τις
ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ γηγενοῦς, τὸν ὑπὸ μὲν Χαλδαίων Ἐνὼς Ἑλλάδι
13 δὲ διαλέκτῳ προσαγορευόμενον „ἄνθρωπον" εὑρήσει τέταρτον. ἐν ἀριθ-
μοῖς δὲ ἡ τετρὰς τετίμηται παρά τε τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις, ὅσοι τὰς
ἀσωμάτους οὐσίας καὶ νοητὰς ἠσπάσαντο, καὶ μάλιστα παρὰ Μωυσεῖ τῷ
πανσόφῳ, ὃς σεμνύνων τὸν τέταρτον ἀριθμόν φησιν, ὅτι „ἅγιός ἐστι
καὶ αἰνετός" (Lev. 19, 24)· δι' ἃς δ' αἰτίας ἐλέχθη, διὰ τῆς προτέρας
14 συντάξεως εἴρηται. ἅγιος δὲ καὶ ἐπαινετὸς ὁ εὔελπις, ὡς τοὐναντίον
ἄναγνος καὶ ψεκτὸς ὁ δύσελπις, φόβῳ πρὸς ἅπαντα συμβούλῳ κακῷ
χρώμενος· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐχθρὸν ἄλλο ἄλλῳ φασίν, ὡς ἐλπίδα φόβῳ
καὶ φόβον ἐλπίδι· καὶ μήποτ' εἰκότως· προσδοκία μὲν γὰρ ἑκάτερον,
ἀλλ' ἡ μὲν ἀγαθῶν, ἡ δ' ἔμπαλιν κακῶν, ἀκατάλλακτοι δ' αἱ φύσεις
15 τούτων καὶ ἀσύμβατοι. (3.) τοσαῦτα μὲν ἀπόχρη περὶ ἐλπίδος εἰπεῖν,
ἣν ἐπὶ θύραις οἷα πυλωρὸν ἡ φύσις ἱδρύσατο βασιλίδων τῶν ἔνδον
16 ἀρετῶν, αἷς οὐκ ἔστιν ἐντυχεῖν μὴ ταύτην προθεραπεύσαντας. πολλὰ
μὲν οὖν οἱ νομοθέται, πολλὰ δὲ οἱ πανταχοῦ νόμοι πραγματεύονται
περὶ τοῦ τὰς ψυχὰς τῶν ἐλευθέρων ἐλπίδων χρηστῶν ἀναπλῆσαι· ὁ δ'
ἄνευ παραινέσεως δίχα τοῦ κελευσθῆναι γενόμενος εὔελπις ἀγράφῳ μὲν
νόμῳ δὲ πάλιν αὐτομαθεῖ τὴν ἀρετὴν ταύτην πεπαίδευται, ὃν ἡ φύσις
ἔθηκε.

17 Δευτέραν δ' ἔλαχε τάξιν μετὰ τὴν ἐλπίδα ἡ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτα-

---

1 ἐπὶ ante γενέσεως add. BE 2 ἀνθρώπου om. F 3 τῆς] τοῖς F χαρτηδίοις A post χαρτιδίοις add. τοῖς H²L(v) σητῶν] σήψεων CFG (Turn.) 3. 4 διαφθαρησομένοις K, διαφθαρησομένης (ης ss.) C (Arm?) 4 τῆς] τοῖς BE τῇ om. AK ᾗ] ἧς A 5 ἀναγράπτους] ἀνεξαλείπτους Arm post μέντοι add. καὶ AH 6 τὸν] καὶ F μὲν ὑπὸ transp. HP 8—9 παρὰ—οὐσίας om. F 8 τε om. HP¹, ss. P² 9 καὶ νοητὰς οὐσίας transp. K (fort. recte) μωσῆ G, μωσεῖ ceteri 11 δὲ BEK ἐλέχθη cum seqq. coniungit et εἴρηται om. Arm (fort. recte) 12 ὁ εὔελπις om. BE 13 ἄναγνος BEK: ἐναγὴς ceteri 14 ἄλλῳ] ἄλλως BEM, ἀλλ' ὡς A 15 καὶ alt. om. H¹P¹, ss. H²P² 16 ἡ δ'] ἡδ' MAH, ὁ δ' Mang. δ' αἱ] δὲ CF¹G 17 καὶ] αἱ CF¹ 19 προθεραπεύσαντας CBEK: προθεραπεύοντας ceteri 20 οὖν om. A 23 πεπαίδευται, ὃν] πεπαιδευτέον BE 24 ἔθηκεν B 25 δὲ BEK ἔλαχε BEK Arm: ἔχει ceteri

νομένοις μετάνοια καὶ βελτίωσις· ὅθεν ἑξῆς ἀναγράφει τὸν ἀπὸ χείρο-
νος βίου πρὸς τὸν ἀμείνω μεταβαλόντα, ὃς καλεῖται παρὰ μὲν Ἑβραίοις
Ἐνώχ, ὡς δ' ἂν Ἕλληνες εἴποιεν „κεχαρισμένος", ἐφ' οὗ καὶ ταυτὶ
p. 4 M. λέλεκται, ὡς ἄρα | „εὐηρέστησεν Ἐνὼχ τῷ θεῷ καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, ὅτι
μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός" (Gen. 5, 24). ἡ γὰρ μετάθεσις τροπὴν 18
ἐμφαίνει καὶ μεταβολήν· πρὸς δὲ τὸ βέλτιον ἡ μεταβολή, διότι προμη-
θείᾳ γίνεται θεοῦ· πᾶν γὰρ τὸ σὺν θεῷ καλὸν καὶ συμφέρον πάντως,
ἐπεὶ καὶ τὸ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης ἀλυσιτελές. εὖ δ' εἴρηται τὸ „οὐχ 19
ηὑρίσκετο" ἐπὶ τοῦ μετατεθειμένου, τῷ τὸν ἀρχαῖον καὶ ἐπίληπτον
ἀπαληλίφθαι βίον καὶ ἠφανίσθαι καὶ μηκέθ' εὑρίσκεσθαι, καθάπερ εἰ
μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐγένετο, ἢ τῷ τὸν μετατιθέμενον καὶ ἐν τῇ βελτίονι
ταχθέντα τάξει δυσεύρετον εἶναι φύσει· πολύχουν μὲν γὰρ ἡ κακία, διὸ
καὶ πολλοῖς γνώριμον, σπάνιον δ' ἡ ἀρετή, ὡς μηδ' ὑπ' ὀλίγων κατα-
λαμβάνεσθαι. καὶ ἄλλως ὁ μὲν φαῦλος ἀγορὰν καὶ θέατρα καὶ δικαστήρια 20
βουλευτήριά τε καὶ ἐκκλησίας καὶ πάντα σύλλογον καὶ θίασον ἀνθρώπων
ἅτε φιλοπραγμοσύνῃ συζῶν μετατρέχει, τὴν μὲν γλῶτταν ἀνιεὶς πρὸς
ἄμετρον καὶ ἀπέραντον καὶ ἄκριτον διήγησιν, συγχέων ἅπαντα καὶ φύρων,
ἀληθέσι ψευδῆ καὶ ῥητοῖς ἄρρητα καὶ ἴδια κοινοῖς καὶ ἱεροῖς βέβηλα

---

2 τὸν om. BE ἀμείνω BEK: ἀμείνονα ceteri μεταβαλόντα CBEK: μεταβάλλοντα ceteri 3 εἴποιε H¹P ἀφ' οὗ H (Turn.) 4 Ἐνὼχ om. Arm εὑρίσκετο K, εὑ- ex ηὑ- corr. B 8 εὖ] ὃ BE εἴρητο G τὸ] καὶ BE, τὸ καὶ Arm 9 εὑρίσκετο BEK ante τῷ add. ἢ BE τῷ] τὸ F τὸν τῶν ἀρχαίων A καὶ om. Mang. 10 ἀπαληλίφθαι K, ἀπαληλεῖφθαι BE: ἀπηλεῖφθαι ceteri βίον καὶ ἠφανίσθαι BEK: καὶ ἠφανίσθαι βίον transp. ceteri, καὶ ἠφανίσθαι om. Arm μηκέθ' BEK: μηκέτι ceteri 11 μετατιθέμενον BEK: μετατεθειμένον ceteri 12 φύσει] φύσιν H, τάξει BE 13 δὲ BEK ὑπ'] ἀπ' F 15 ἀνθρώπων καὶ θίασον transp. HP 16 τὴν μὲν γλῶτταν] τῇ μὲν τὰ ὦτα BE 17 ἀμέτρων καὶ ἀπεράντων BE Arm καὶ ἄκριτον (ἀκρίτων BE) διήγησιν BEK: διήγησιν καὶ ἄκριτον transp. ceteri, καὶ ἄκριτον om. Arm post συγχέων add. γὰρ CFGA ἅπαντα BEK: πάντα ceteri 18 καὶ ἴδια—βέβηλα om. Arm

1 sqq. *Euseb. Pr. Ev. VII 8,13* ἀλλὰ γὰρ μετὰ τὸν εἰρημένον (Ἐνώς) ἄλλος „εὐηρέστησε τῷ κυρίῳ καὶ οὐχ ηὑρίσκετο", ὥς φησι Μωυσῆς, „διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός" δι' ἄκραν ἀρετῆς τελείωσιν· δυσεύρετος γὰρ ὅ γε σοφὸς ἀληθῶς. (14) οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ ἐν θεῷ τέλειος, ὁ τῆς τῶν πολλῶν διατριβῆς μετατεθειμένος. ὁ γὰρ μὴ τοιοῦτος ἀγορὰς καὶ δικαστήρια καπηλείας τε καὶ ἐμπορίας καὶ τὸν πολὺν ὄχλον μεταδιώκων, ὠθούμενός τε καὶ ὠθῶν, μέσος ἐν αὐτῷ κακίας βυθῷ καταπίνεται· ὁ δ' ὑπὸ θεοῦ ληφθεὶς καὶ τῶν τῇδε ἐκεῖσε μετατεθειμένος ἀφανὴς μὲν καὶ ἀνεύρετος ἀνθρώποις, θεῷ δὲ φίλος γεγονὼς ὑπὸ θεοῦ εὕρηται. (15) τοῦτον Ἐνὼχ Ἑβραίοις ὀνομάζειν φίλον· χάριν δὲ θεοῦ σημαίνοι ἂν τοὔνομα.

καὶ σπουδαίοις γελοῖα ἀναμιγνύς, διὰ τὸ μὴ πεπαιδεῦσθαι τὸ ἐν καιρῷ
κάλλιστον, ἡσυχίαν, τὰ δὲ ὦτα ἐπουρίσας ἕνεκα πολυπράγμονος περιερ-
21 γίας· τὰ γὰρ ἑτέρων εἴτε ἀγαθὰ εἴτ' αὖ κακὰ γλίχεται μανθάνειν, ὡς
αὐτίκα τοῖς μὲν φθονεῖν, ἐφ' οἷς δὲ ἥδεσθαι· βάσκανον γὰρ καὶ μισόκαλον
22 καὶ φιλοπόνηρον ὁ φαῦλος φύσει. (4.) ὁ δ' ἀστεῖος ἔμπαλιν ἀπράγ-
μονος ζηλωτὴς βίου γεγονὼς ὑποχωρεῖ καὶ μόνωσιν ἀγαπᾷ. λανθάνειν
τοὺς πολλοὺς ἀξιῶν, οὐ διὰ μισανθρωπίαν — φιλάνθρωπος γάρ, εἰ καί
τις ἄλλος —, ἀλλὰ διὰ τὸ προβεβλῆσθαι κακίαν, ἣν ὁ πολὺς ὄχλος
ἀσπάζεται, χαίρων μὲν ἐφ' οἷς στένειν ἄξιον, λυπούμενος δὲ ἐφ' οἷς γεγη-
23 θέναι καλόν. ὧν ἕνεκα συγκλεισάμενος οἴκοι τὰ πολλὰ καταμένει μό-
λις τὰς κλισιάδας ὑπερβαίνων ἢ διὰ τοὺς ἐπιφοιτῶντας συνεχέστερον
ἔξω πόλεως προελθὼν ἐν μοναγρίᾳ ποιεῖται τὰς διατριβὰς ἥδιον συμ-
βιωταῖς χρώμενος τοῖς ἅπαντος τοῦ γένους ἀνθρώπων ἀρίστοις, ὧν τὰ
μὲν σώματα διέλυσεν ὁ χρόνος, τὰς δ' ἀρετὰς αἱ ἀπολειφθεῖσαι γραφαὶ
ζωπυροῦσι διά τε ποιημάτων καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων, οἷς
24 ἡ ψυχὴ πέφυκε βελτιοῦσθαι. διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι ὁ μετατεθεὶς „οὐχ
εὑρίσκετο“ δυσεύρετος καὶ δυσθήρατος ὤν. μεθορμίζεται οὖν εἰς παιδείαν
ἐξ ἀμαθίας καὶ ἐξ ἀφροσύνης εἰς φρόνησιν ἔκ τε δειλίας εἰς | ἀνδρείαν p. 5 M.
καὶ ἐξ ἀσεβείας εἰς εὐσέβειαν, καὶ πάλιν ἐκ μὲν φιληδονίας εἰς ἐγκράτειαν,
ἐκ δὲ φιλοδοξίας εἰς ἀτυφίαν· ὧν τίς ἢ πλοῦτος ἐπάξιος ἢ βασιλείας καὶ
25 δυναστείας κτῆσις ὠφελιμωτέρα; εἰ γὰρ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὁ μὴ
τυφλὸς ἀλλ' ὀξὺ βλέπων πλοῦτος ἡ τῶν ἀρετῶν ἐστι περιουσία, ἣν εὐθὺς
γνήσιον καὶ εὔνομον παρὰ τὰς νόθους καὶ ψευδωνύμους ἀρχὰς ὑποληπτέον
26 ἡγεμονίαν ἐνδίκως ἅπαντα πρυτανεύουσαν. οὐ δεῖ δὲ ἀγνοεῖν, ὅτι τὰ
δευτερεῖα φέρεται μετάνοια τελειότητος, ὥσπερ καὶ ἀνόσου σώματος

1 τὸ alt.] τε CGP[1], τὴν AP[2]F 2 δ' BEK, γὰρ Arm ἐπουρίσας scripsi: ἐπουριάσας BE, ἐπουρίας A, εὐπορίας CFGM, ἐπορθιάσας εὐπορίας HP(v), ἐπορίας (sic) ἐπορθιάσας K, ἄφρουρα (sic) Arm post ἕνεκα add. καὶ H[2](v), om. ceteri 2. 3 περιεργασίας L (Turn.) 3 post περιεργίας add. ἐπορθιάσας M Arm γὰρ om. CFG Arm, eras. H εἴτ' M εἴτ' αὖ BEK Arm: εἴτε (om. αὖ) ceteri 6 μόνω συναγαπᾷ A 8 τὸ μὴ προβεβλῆσθαι BEK 9 δ' BEK 11 κλησιάδας CG 12 ἐν ναγρία (sic) B, ἐν μοναγρίω C(v) ἥδιον] ἴδιον A 12. 13 συμβιωτῆς C 13 τοῦ] τοῖς E ἀνθρώπων om. BE ἀρίστοις, ὧν] ἄριστος ὢν FG 15 διά—συγγραμμάτων om. Arm κατὰ λογάδην MH 16 τοῦτο BEK: τοῦτ' ceteri 17 εὑρίσκετο C Arm: εὑρίσκεται ceteri μεθαρμόζεται GK 18 ἀμαθείας FG εἴς τε ἀνδρείαν ἐκ δειλίας Arm ἀνδρίαν EFG 19. 20 καὶ pr.—ἀτυφίαν] „et ab omni malitia in omnem virtutem“ Arm 20 ἢ pr.] ὁ F, om. BE Arm 20. 21 ἢ βασιλείας—ὠφελιμωτέρα om. Arm 21 χρὴ om. BE 22 ἣν] τὴν BE 22—24 ἣν—πρυτανεύουσαν om. Arm 23 εὔνομον] εὔγνωμον F τὰς] τοὺς A 24 ἅπαντας BE 25 ἀνόσου] νοσώδους Arm

ἡ πρὸς ὑγείαν ἐξ ἀσθενείας μεταβολή. τὸ μὲν οὖν διηνεκὲς καὶ τέλειον
ἐν ἀρεταῖς ἐγγυτάτω θείας ἵσταται δυνάμεως, ἡ δ' ἀπό τινος χρόνου
βελτίωσις ἴδιον ἀγαθὸν εὐφυοῦς ψυχῆς ἐστι μὴ τοῖς παιδικοῖς ἐπιμενούσης
ἀλλ' ἁδροτέροις καὶ ἀνδρὸς ὄντως φρονήμασιν ἐπιζητούσης εὔδιον
κατάστασιν [ψυχῆς] καὶ τῇ φαντασίᾳ τῶν καλῶν ἐπιτρεχούσης.

(5.) Ὅθεν εἰκότως τῷ μετανενοηκότι τάττει κατὰ τὸ ἑξῆς τὸν 27
θεοφιλῆ καὶ φιλάρετον, ὃς Ἑβραίων μὲν τῇ γλώττῃ καλεῖται Νῶε, τῇ
δὲ Ἑλλήνων „ἀνάπαυσις“ ἢ „δίκαιος“, οἰκειόταται προσρήσεις σοφῷ·
ἐμφανῶς μὲν ὁ δίκαιος, ἄμεινον γὰρ οὐδὲν δικαιοσύνης, τῆς ἐν ἀρεταῖς
ἡγεμονίδος, ἣ καθάπερ ἐν χορῷ καλλιστεύουσα πρεσβεύει· ἡ δ' ἀνάπαυσις,
ἐπεὶ καὶ τοὐναντίον τὴν παρὰ φύσιν κίνησιν ταραχῶν καὶ θορύβων
στάσεών τε καὶ πολέμων αἰτίαν εἶναι συμβέβηκεν, ἣν μετίασιν οἱ φαῦλοι,
ἠρεμαῖον δὲ καὶ ἡσυχάζοντα καὶ σταθερὸν ἔτι δὲ καὶ εἰρηνικὸν βίον οἱ
καλοκἀγαθίαν τετιμηκότες. ἑπόμενος δ' αὐτὸς αὑτῷ καὶ τὴν ἑβδόμην, 28
ἣν Ἑβραῖοι σάββατα καλοῦσιν, ἀνάπαυσιν ὀνομάζει, οὐχ, ὡς οἴονταί
τινες, ὅτι δι' ἓξ ἡμερῶν τῶν συνήθων ἔργων ἀπείχετο τὸ πλῆθος, ἀλλ'
ὅτι τῷ ὄντι ὁ ἕβδομος ἀριθμὸς ἔν τε τῷ κόσμῳ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς
ἀεὶ ἀστασίαστος καὶ ἀπόλεμος καὶ ἀφιλόνεικος καὶ εἰρηνικώτατος ἁπάν-
των ἀριθμῶν ἐστι. μάρτυρες δὲ τοῦ λεχθέντος αἱ ἐν ἡμῖν δυνάμεις· 29
αἱ μὲν γὰρ ἓξ τὸν ἄπαυστον καὶ συνεχῆ πόλεμον ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ
συγκροτοῦσιν, αἵ τε πέντε αἰσθήσεις καὶ ὁ προφορικὸς λόγος, αἱ μὲν
πόθῳ τῶν αἰσθητῶν, ὧν ἐὰν μὴ τυγχάνωσιν, ἀνιῶνται, ὁ δ' ἀχαλίνῳ
στόματι μυρία τῶν ἡσυχαστέων ἐκλαλῶν· ἡ δ' ἑβδόμη δύναμις ἡ περὶ 30
τὸν ἡγεμόνα νοῦν, ὃς ὅταν ἐπικυδέστερος γένηται τῶν ἓξ καὶ δυνατωτέρᾳ

1 ἡ πρὸς ὑγείαν om. K καὶ ἐξ HP, καὶ rursus del. H καὶ om. BE 2 τῆς θείας Arm 3 ἀγαθὸν om. Arm. 4 ἀλλὰ CFMA ἀδροτέροις HP, ἀνδρωτέροις A ἀνδρὸς] ἀνδρείαις coni. Mang. 5 ψυχῆς seclusi („redundat ut videtur“ Mang.) 6 τὸ om. Turn. 7 τῇ γλώττῃ BEKArm: τῇ om. ceteri 8 δ' K 9 ὁ om. F 10 ἢ A 11 pr. καὶ om. GK Arm ταράγων MG 12 αἰτίαν om. F 13 σταθηρὸν M ἔτι—εἰρηνικὸν om. Arm ἔτι δὲ καὶ BEK: ἔτι δ' ceteri 14 αὐτῷ GH[2]: αὑτῷ ceteri 15 σάββατον HP ὀνομάζειν H[1]P 17 ἔν τε CBEK: τε om. ceteri 18 ἀεὶ BEK: om. ceteri καὶ ἀφιλόνεικος BEK: ἀφιλονεικότατός τε ceteri 19 μάρτυς BE 20 θαλάσσῃ BEH 22 ἐὰν om. Arm ἀνιῶνται] κινοῦνται BE, ἀγωνίζονται Arm 23 τῶν ἡσυχαστέον M, ὧν ἡσυχαστέον CFG δὲ F 24 ὃς om. BECFG Arm post ὅταν add. ἡ BE ἐπικυδέστερον AFG καὶ om. BE Arm δυνατωτέρα BEK: δυνατωτάτη ceteri

6 *Euseb. Pr. Ev. VII 8,16* τρίτος μετὰ τούτους πάλιν ἄλλος ἄνθρωπος δίκαιος πεφηνὼς ὁ Νῶε ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ μεμαρτύρηται.

ῥώμῃ κατακρατήσας ἀναχωρήσῃ, μόνωσιν ἀσπασάμενος καὶ ταῖς ἑαυτοῦ
πρὸς ἑαυτὸν ⟨χαίρων⟩ ὁμιλίαις ὡς ἀπροσδεὴς ὧν ἑτέρου καὶ αὐταρ-
κέστατος ἑαυτῷ, τηνικαῦτα φροντίδων καὶ πραγματειῶν | ἀπαλλαγεὶς τῶν p. 6 M.
31 ἐν τῷ θνητῷ γένει βίον εὔδιον καὶ γαληνὸν ἀσπάζεται. (6.) οὕτως δ᾽
ἀποσεμνύνει τὸν φιλάρετον, ὥστε καὶ γενεαλογῶν αὐτὸν οὐ, καθάπερ ἔθος
ἐπὶ τῶν ἄλλων, πάππων ἢ προπάππων ἢ προγόνων ποιεῖται κατάλογον,
ὅσοι πρὸς ἀνδρῶν ἢ πρὸς γυναικῶν εἰσιν, ἀλλά τινων ἀρετῶν, μόνον
οὐχὶ βοῶν ἄντικρυς, ὅτι οἰκία καὶ συγγένεια καὶ πατρὶς οὐδεμία ἐστὶν
ἑτέρα σοφῷ ὅτι μὴ ἀρεταὶ καὶ αἱ κατ᾽ ἀρετὰς πράξεις· „αὗται" γάρ
φησιν „αἱ γενέσεις Νῶε· Νῶε ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ
32 αὐτοῦ, τῷ θεῷ εὐηρέστησεν" (Gen. 6, 9). οὐ δεῖ δὲ ἀγνοεῖν, ὅτι νῦν
„ἄνθρωπον" οὐ κοινῷ τύπῳ τὸ λογικὸν θνητὸν ζῷον καλεῖ, τὸν μέντοι
κατ᾽ ἐξοχήν, ὃς ἐπαληθεύει τοὔνομα τὰ ἀτίθασα καὶ λελυττηκότα πάθη
33 καὶ τὰς θηριωδεστάτας κακίας τῆς ψυχῆς ἀπεληλακώς. σημεῖον δέ· μετὰ
τὸν „ἄνθρωπον" ἐπιλέγει τὸν „δίκαιον" εἰπὼν „ἄνθρωπος δίκαιος", ὡς
ἀδίκου μὲν οὐδενὸς ὄντος ἀνθρώπου (κυριώτερον δ᾽ εἰπεῖν ἀνθρωπομόρφου
34 θηρίου), μόνου δὲ ὃς ἂν ζηλωτὴς ᾖ δικαιοσύνης. φησὶ δ᾽ αὐτὸν καὶ
„τέλειον" γεγονέναι διὰ τούτου παριστάς, ὡς οὐ μίαν ἀρετὴν ἀλλὰ πάσας
ἐκτήσατο καὶ κτησάμενος ἑκάστῃ κατὰ τὸ ἐπιβάλλον χρώμενος διετέλεσεν.
35 ἐπιστεφανῶν δ᾽ αὐτὸν ὡς ἀγωνιστὴν ἐκνενικηκότα κηρύγματι λαμπροτάτῳ
προσεπικοσμεῖ φάσκων, ὅτι „τῷ θεῷ εὐηρέστησεν"· οὗ τί γένοιτ᾽ ἂν ἐν
τῇ φύσει κρεῖττον; τίς καλοκἀγαθίας ἐναργέστερος ἔλεγχος; εἰ γὰρ οἱ
δυσαρεστήσαντες τῷ θεῷ κακοδαίμονες, οἷς εὐαρεστῆσαι συνέβη πάντως

---

1 κρατήσας CFG ἢ ἀναχωρήσῃ BE, ἀναχωρήσει A, ἀναχωρεῖ Arm 2 ἑαυτὸν] αὐτὸν C χαίρων add. Mang. (vel scribendum τὰς—ὁμιλίας) 3 πραγματειῶν B, πραγματιῶν E: πραγμάτων ceteri τῶν] τὸν G 4 τῷ om. FG γαληνὸν scripsi: γαλήνιον codd. οὕτως BEK: οὕτω ceteri 7 πρὸς alt. om. BE ἀλλὰ τίνων; MAFHP, τινων om. Arm 9 ἑτέρω H^{1}P κατὰ M πράξεις] τάξεις B 10 φησιν] εἰσιν BEK Νῶε alt. om. CFG Arm καὶ τέλειος Arm, τέλειος om. G 11 νῦν om. F 12 καὶ θνητὸν Arm τὸν] τὸ BEAF^{1}HP 13 ὃς] ὃ BE ἀτίθασσα MFK 15 τὸν alt.] τὸ coni. Mang. τὸν δίκαιον εἰπὼν ἄνθρωπος om. Arm 16 ἀδίκου] δικαίου CFG post ὄντος distinguunt et ἀνθρώπου cum seqq. coniungunt CFG 16. 17 κυριώτερον—θηρίου om. CFG (fort. recte) 17 δὲ μόνου CFG δ᾽ BE ὃς] ὡς AH^{1}P, ὃς om. BE ᾖ] ἢ ABE 18 παριστᾷ A 19 ἐκέκτητο G 20 δ᾽ om. BE ἐκνενικηκότα K (coni. Mang.): εὖ νενικηκότα ceteri 21 τί CFG: τίς corr. ex τί K, τίς ceteri 22 κρεῖττον corr. in κρείττων K: om. BE, κρείττων ceteri τίς κ. ἐναργέστερος Mang.: τῆς κ. ἐναργέστατος codd. Arm 23 τῶ θεῶ BEK: τῷ om. ceteri συνέβη BEK: συμβέβηκε ceteri

εὐδαίμονες. (7.) οὐκ ἀπὸ σκοποῦ μέντοι ταῖς τοσαύταις ἀρεταῖς 36
ὑμνήσας τὸν ἄνθρωπον ἐπεῖπεν, ὅτι „τέλειος ἦν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ“
(Gen. 6, 9), δηλῶν ὅτι οὐ καθάπαξ ἀλλὰ κατὰ σύγκρισιν τῶν κατ' ἐκεῖνον
τὸν χρόνον γεγονότων ἀγαθὸς ἦν. ἤδη γὰρ οὐκ εἰς μακρὰν ἐπιμνη- 37
σθήσεται σοφῶν ἑτέρων, οἳ τὴν ἀρετὴν ἀνανταγώνιστον ἔσχον, οὐ πονηροῖς
ἀντεξετασθέντες οὐδ' ὅτι βελτίους ἐγένοντο τῶν κατ' αὐτοὺς ἀποδοχῆς
καὶ προνομίας ἀξιωθέντες, ἀλλ' ὅτι φύσιν εὔμοιρον κτησάμενοι διετήρησαν
αὐτὴν ἀδιάστροφον, οὐ φυγόντες μοχθηρὰ ἐπιτηδεύματα, ἀλλ' οὐδὲ τὴν
ἀρχὴν αὐτοῖς περιπεσόντες, προηγουμένως δὲ καλῶν ἔργων καὶ λόγων
ἀσκηταὶ γενόμενοι τὸν βίον ἐπεκόσμουν. θαυμασιώτατοι μὲν οὖν ἄνδρες 38
ἐκεῖνοι γεγόνασιν, οἳ ταῖς ὁρμαῖς ἐλευθέραις καὶ εὐγενέσιν ἐχρήσαντο,
μὴ κατὰ μίμησιν ἢ ἐναντίωσιν ἑτέρων, ἀλλ' αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ τὸ
δίκαιον ἀποδεξάμενοι, θαυμάσιος δὲ καὶ ὁ τῆς καθ' αὑτὸν γενεᾶς διενη-
νοχὼς καὶ μηδενὶ συνενεχθεὶς ὧν ἐζήλωσαν οἱ πολλοί· δευτερείων μὲν
οὗτος ἐφίξεται, τὰ δὲ πρῶτα τῶν ἄθλων ἐκείνοις ἀναδώσει ἡ φύσις.
p. 7 M. τὰ μέντοι δευτερεῖα καὶ αὐτὰ μεγάλα· τί | δ' οὐχὶ μέγα καὶ περι- 39
μάχητον ὧν ὀρέγει καὶ δωρεῖται θεός; σαφεστάτη δὲ πίστις αἱ τῶν
χαρίτων ὑπερβολαί, ὧν οὗτος ἔτυχεν. ἐπεὶ γὰρ ἀδικημάτων φορὰν 40
ἤνεγκεν ὁ χρόνος ἐκεῖνος καὶ πᾶσα χώρα καὶ ἔθνος καὶ πόλις καὶ οἰκία
καὶ ἕκαστος ἰδίᾳ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων ἀνεπέπληστο, πάντων ἑκουσίως
καὶ ἐκ προνοίας ὡς ἐν ἀγῶνι περὶ τῶν ἐν τῷ διαμαρτάνειν πρωτείων

1 μέντοι om. Arm τοιαύταις F 2 ἦν om. BEK αὐτοῦ codd.: αὑτοῦ v 3 καθάπαξ codd.: καθάπαν voluit Mang. 4 γεγονότων om. Arm 5 οἳ] ἢ A ἀνταγώνιστον H¹P 7 προνομίας] προνοίας BEK ἀλλὰ A 8 μοχθηρὰ ἐπιτηδεύματα BEK Arm: ἐπιτηδεύματα μοχθηρά ceteri οὐ περιπεσόντες εἰς μοχθηρὰ ἐπιτηδεύματα Arm 8. 9 ἀλλ'—περιπεσόντες om. Arm 9 καλῶν] ὅλων Arm 10 θαυμασιώτατοι BEK: θαυμαστότατοι ceteri ἄνδρες K: οἱ ἄνδρες BE Arm, ἄνθρωποι ceteri 11 καὶ εὐγενέσιν om. Arm 12. 13 καὶ αὐτοδίκαιον ἀσπαζόμενοι BE 13 θαυμάσιος BEK: θαυμαστὸς ceteri καθ' ἑαυτὸν F, καταυτὸν C 16 αὐτὰ BEK: ταῦτα ceteri 18 ἐπειδὴ F γὰρ om. Arm ἀδικημάτων BEK Arm: ἀδικημάτων καὶ ἀσεβημάτων ceteri 19 ὁ χρόνος ἐκεῖνος BEK Arm: ἐκεῖνος ὁ χρόνος ceteri καὶ πόλις καὶ ἔθνος transp. BEK 19. 20 καὶ οἰκία καὶ ἕκαστος ἰδίᾳ om. Arm 20 ἀνεπέπληστο BE, ἀναπέπληστο K: ἐπέπληστο ceteri πάντως F 21 προνοίας] παρουσίας BE post ὡς add. γὰρ BE

4 *Origenes Homil. in Num. IX 1 t. X p. 77 (Lommatzsch)*: Sed et ex iis quae legimus singuli quique iustorum magis ex comparatione ceterorum clari videntur habiti apud Deum. denique de Noe scriptum est, quod esset iustus et perfectus in generatione sua; in quo ostenditur, quod non ex integro perfectus, sed in generatione sua perfectus fuerit et ad comparationem ceterorum iustus pronuntiatus sit.

ἁμιλλωμένων — μετὰ σπουδῆς γὰρ ἁπάσης ἐφιλονείκουν, ἑκάστου τὸν πλη-
σίον μεγέθει κακίας ὑπερβαλεῖν ἐπειγομένου καὶ μηδὲν παραλείποντος τῶν
41 πρὸς ἐπίληπτον καὶ ἐπάρατον βίον —· (8.) ἐφ' οἷς ὁ θεὸς εἰκότως
δυσχεράνας, εἰ τὸ ζῷον τὸ ἄριστον εἶναι δοκοῦν καὶ συγγενείας ἀξιωθὲν
τῆς πρὸς αὐτὸν ἕνεκα τῆς ἐν τῷ λόγῳ κοινωνίας, δέον ἀρετὴν ἐπιτηδεύειν,
ἐζήλωσε κακίαν καὶ τὰ εἴδη πάντα κακίας, δίκην ὁρίζει τὴν προσήκουσαν,
ἀφανίσαι τοὺς τότε ὄντας κατακλυσμῷ διανοηθείς, οὐ μόνον τοὺς ἐν τῇ
πεδιάδι καὶ τοῖς χθαμαλωτέροις ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις
42 ὄρεσι κατοικοῦντας. ἡ μὲν γὰρ μεγάλη θάλαττα μετέωρος ὡς οὐδέπω
πρότερον ἀρθεῖσα διὰ τῶν στομάτων ἀθρόᾳ ῥύμῃ τοῖς καθ' ἡμᾶς εἰσ-
ερρύη πελάγεσι, τὰ δὲ πλημμύραντα νήσους καὶ ἠπείρους ἐπέκλυσε,
πηγῶν δ' ἀενάων καὶ ποταμῶν αὐθιγενῶν τε καὶ χειμάρρων ἐπάλληλοι
φοραὶ συνῆπτον ἀλλήλαις ἀναχεόμεναι καὶ πρὸς ὕψος ἐπαιρόμεναι
43 ἐπέβαινον. οὐ μὴν οὐδὲ ὁ ἀὴρ ἠρέμει· πάντα γὰρ τὸν οὐρανὸν βαθὺ
καὶ συνεχὲς νέφος ἐπεῖχε καὶ πνεύματα ἦν ἐξαίσια πάταγοί τε βροντῶν
καὶ ἐπιλάμψεις ἀστραπῶν καὶ κεραυνῶν φοραί, καταρρηγνυμένων ὄμβρων
ἀπαύστων, ὡς νομίσαι τὰ μέρη τοῦ παντὸς εἰς μίαν φύσιν τὴν ὕδατος
ἀναστοιχειούμενα σπεύδειν, ἕως τοῦ μὲν ἄνωθεν καταράττοντος τοῦ δὲ
κάτωθεν ἐπανιόντος μετάρσια ἤρθη τὰ ῥεῖθρα, οἷς οὐ μόνον ἡ πεδιὰς
καὶ ὅση χθαμαλὴ κατακλυσθεῖσα ἠφανίσθη, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑψηλοτάτων
44 ὀρῶν αἱ κορυφαί. πάντα γὰρ τὰ μέρη τῆς γῆς ἔδυ καθ' ὕδατος, ὡς
πᾶσαν καθῃρπάσθαι καὶ τὸν κόσμον ἀκρωτηριασθέντα μεγάλῳ τμήματι
τὸν παντελῆ καὶ ὁλόκληρον, ὃ μήτε εἰπεῖν μήτε νοῆσαι θέμις, λελω-

1 ἁμιλλώμενοι BE, ἁμιλλωμένων om. Arm γάρ KMAHP: om. ceteri ante ἐφιλονείκουν add. ὅτῳ F, οὕτως G, ἐφιλονείκουν om. C ἕκαστοι H² 2 μεγέθει κακίας BEK Arm: κακίας μεγέθει ceteri ἐπειγόμενοι H² 2. 3 καὶ—βίον om. Arm 2 παραλιπόντος BE τῶν] τὸν F 4 εἰ corr. ex εἰς BE ζῴων Arm τὸ alt. om. BEF 6 post ἐζήλωσε add. δὲ HP καὶ—κακίας om. Arm εἴδη] ἤδη A 7 ἀφανίσαι BEK: ἀφανίζειν ceteri οὐ μόνον BEK Arm: οὐ μόνον δὲ ceteri 8 καὶ τοῖς χθαμαλωτέροις om. Arm ὑψηλοτάτοις om. Arm 9 γὰρ om. BE θάλασσα BEK 9. 10 ὡς οὐδέπω πρότερον om. Arm 9 ὡς corr. ex ὧν E, ὧν B οὔπω BE 11 πλημμύροντα CFG καὶ om. BE 12 δ' BEK Arm: τ' CMAHP, τε G, τῶν F ἀενάων CEG: ἀεννάων ceteri ποταμῶν αὐθιγενῶν BEK Arm: αὐθιγενῶν ποταμῶν ceteri τε BEK: om. ceteri 13 ἀλλήλαις BE: ἀλλήλοις ceteri ἀνερχόμεναι CFG 14 ante βαθὺ add. καὶ MAGHP 15 καὶ prius ss. H²P² τε BEK: δὲ ceteri 16 ἐπιλείψεις ἄστρων BE 17 τὴν] τοῦ KH¹P 18 ἕως] ὡς CFG καταρράττοντος CABEK post δὲ add. καὶ BE 20 καὶ ὅση χθαμαλὴ om. Arm 21. 22 ὡς ὅλην ἀνηρπάσθαι BE 22. 23 μεγάλῳ—θέμις om. Arm 22 μεγάλα τμήματα coni. Mang. 23 μήτ' BEK νομῆσαι P

βῆσθαι δοκεῖν. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ ἀήρ, ἔξω μέρους βραχέος τοῦ κατὰ σελήνην, ἅπας ἀνήλωτο νικηθεὶς ὑπὸ τῆς τοῦ ὕδατος φορᾶς καὶ βίας, ὅπερ ἀνὰ κράτος τὴν ἐκείνου χώραν ἐπέσχε. τότε δὴ τότε εὐθὺς ἐφθείρετο 45 ὅσα σπαρτὰ καὶ δένδρα — φθείρει γὰρ ὡς ἔνδεια καὶ πλῆθος ἄμετρον —. ἔθνῃσκον δ' αἱ μυρίαι τῶν ζῴων ἀγέλαι ἡμέρων ὁμοῦ καὶ ἀγρίων· ἦν γὰρ εἰκός, τοῦ κρατίστου γένους ἀνθρώπων ἀφανιζομένου, μηδὲν ὑπολειφθῆναι τῶν χειρόνων, ἐπεὶ καὶ πρὸς τὰς ἐκείνου χρείας ἐγένετο δοῦλα
p. 8 M. τρόπον τινὰ δεσποτικαῖς προστάξεσιν ὑπηρετήσοντα. τοσούτων | δὴ καὶ 46 τηλικούτων ἐπιρραξάντων κακῶν, ἅπερ ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ὤμβρησε — πάντα γὰρ τὰ τοῦ κόσμου μέρη, δίχα τῶν κατὰ τὸν οὐρανόν, ἐκινήθη παρὰ φύσιν, ὡς ἂν βαρεῖαν καὶ θανατώδη νόσον νοσήσαντα —, μόνος δὲ εἷς οἶκος ὁ τοῦ λεχθέντος ἀνδρὸς δικαίου καὶ θεοφιλοῦς διασῴζεται δύο λαβόντος τὰς ἀνωτάτω δωρεάς, μίαν μέν, ἣν εἶπον, τὸ μὴ πᾶσι τούτοις συναπολέσθαι, ἑτέραν δὲ τὸ πάλιν ἀρχηγέτην αὐτὸν ὑπάρξαι νέας ἀνθρώπων σπορᾶς· ἠξίωσε γὰρ αὐτὸν ὁ θεὸς καὶ τέλος τοῦ γένους ἡμῶν καὶ ἀρχὴν γενέσθαι, τέλος μὲν τῶν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τῶν δὲ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἀρχήν.

(9.) Τοιοῦτος μὲν ὁ τῶν καθ' αὐτὸν ἄριστος, τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ 47 τεθειμένα ἆθλα αὐτῷ, ὁποῖα δεδήλωκεν ὁ ἱερὸς λόγος. τῶν δ' εἰρημένων τριῶν εἴτε ἀνδρῶν εἴτε ψυχῆς τρόπων ἐναρμόνιος ἡ τάξις· ὁ μὲν γὰρ τέλειος ὁλόκληρος ἐξ ἀρχῆς, ὁ δὲ μετατεθειμένος ἡμίεργος, τοῦ βίου τὸν μὲν πρότερον χρόνον ἀναθεὶς κακίᾳ, τὸν δ' ὕστερον ἀρετῇ, πρὸς ἣν μετανέστη καὶ μετῳκίσατο, ὁ δὲ ἐλπίζων, ὡς αὐτὸ δηλοῖ τοὔνομα,

---

2 ἅπασαν ἤλω (sic) BE ἀνήλωται F, ἠλλοιώθη Arm νικηθεὶς] τῷ νενικῆσθαι BK, τῷ νικῆσθαι E φορᾶς καὶ βίας BEK: βίας καὶ φορᾶς ceteri, φορᾶς καὶ om. Arm 3 τότε δὴ τότε BEK: alt. τότε om. ceteri 5 δὲ BEK 8 πράξεσιν FG ὑπηρετήσοντα CBEH[2]: ὑπηρετήσαντα ceteri 9 ἐπηρραξάντων E; καταρραξάντων coni. Mang. 10 κατὰ τὸν οὐρανὸν BEK Arm: κατ' οὐρανόν ceteri 12 δὲ om. Arm ὁ om. BE 13 μέν om. BE 13. 14 πᾶσι τούτοις] πᾶσιν οὗτος A 14 ἀρχηγέτην αὐτὸν BEK: αὐτὸν ἀρχηγέτην ceteri ὑπάρξειν KH[2] νέας] γενεᾶς CFGA, τοῦ γένους τῆς νέας BE 15 τοῦ γένους ἡμῶν BEK Arm: ἡμῶν τοῦ γένους ceteri 18 καθ' αὑτῶν G 19 τιθέμενα CFG 19. 20 τῶν-τάξις om. CFG 20 εἴτε ἀνδρῶν om. HP[1] (Turn.), add. mg. P[2] ψυχῆς scripsi (sic Arm ut vid.): ψυχῶν codd. ante τρόπων add. εἴτε H[2] (Turn.) τρόπων corr. ex τρόπον K, τρόπον BE 21 ὁλόκληρον F μετατιθέμενος CFG ἡμιεργὸς M τοῦ βίου om. C, post χρόνον (22) transp. Arm 22 πρῶτον K ἀναθεὶς BEK: ἀνατιθεὶς ceteri δὲ BEK 23 μετωικήσατο M, μετωκήσατο BAFP δ' BEK τοὔνομα om. BE

ἐλλιπής, ἐφιέμενος μὲν ἀεὶ τοῦ καλοῦ, μήπω δ' ἐφικέσθαι τούτου δεδυνημένος, ἀλλ' ἐοικὼς τοῖς πλέουσιν, οἳ σπεύδοντες εἰς λιμένας καταίρειν θαλαττεύουσιν ἐνορμίσασθαι μὴ δυνάμενοι.

48 (10.) Ἡ μὲν οὖν προτέρα τριὰς τῶν ἀρετὴν ἐπιποθησάντων δεδήλωται. μείζων δέ ἐστιν ἡ ἑτέρα, περὶ ἧς νυνὶ λεκτέον. ἐκείνη μὲν γὰρ τοῖς ἐν ἡλικίᾳ παιδικῇ μαθήμασιν ἔοικεν, αὕτη δὲ τοῖς ἀνδρῶν ἀθλητικῶν γυμνάσμασιν ἐπὶ τοὺς ἱεροὺς ὄντως ὀλειφομένων ἀγῶνας, οἳ σωμασκίας καταφρονοῦντες τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάζουσιν εὐεξίαν
49 ἐφιέμενοι τῆς κατὰ τῶν ἀντιπάλων παθῶν νίκης. οἷς μὲν οὖν διενήνοχεν ἕκαστος ἐφ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τέλος ἐπειγόμενος, αὖθις ἀκριβέστερον ἐροῦμεν· ἃ δὲ χρὴ περὶ τῶν τριῶν συλλήβδην προειπεῖν, ἀναγκαῖον
50 μὴ παρασιωπῆσαι. τούτους τοίνυν συμβέβηκε μιᾶς οἰκίας καὶ ἑνὸς γένους εἶναι — ὁ γὰρ τελευταῖος υἱὸς μέν ἐστι τοῦ μέσου, υἱωνὸς δὲ τοῦ πρώτου — καὶ πάντας φιλοθέους ὁμοῦ καὶ θεοφιλεῖς, ἀγαπήσαντας τὸν ἀληθῆ θεὸν καὶ ἀνταγαπηθέντας πρὸς αὐτοῦ, ὃς ἠξίωσε, καθάπερ δηλοῦσιν οἱ χρησμοί, διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἀρετῶν αἷς συνεβίουν
51 κοινωνῆσαι τῆς προσρήσεως αὐτοῦ. τὸ γὰρ ἴδιον ὄνομα τοῖς ἐκείνων ἐναρμοσάμενος ἥνωσε, τὴν ἐκ τῶν τριῶν σύνθετον κλῆσιν ἐπιφημίσας ἑαυτῷ· „τοῦτο γάρ μου" φησίν „ὄνομά ἐστιν αἰώνιον, θεὸς Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ" (cf. Exod. 3,15) — ἀντὶ τοῦ | καθάπαξ p. 9 M.
τὸ πρός τι· καὶ μήποτ' εἰκότως· ὀνόματος γὰρ ὁ θεὸς οὐ δεῖται, μὴ δεόμενος δ' ὅμως ἐχαρίζετο τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων κλῆσιν οἰκείαν, ἵν' ἔχοντες καταφυγὴν πρὸς ἱκεσίας καὶ λιτὰς μὴ ἀμοιρῶσιν ἐλπίδος
52 χρηστῆς. (11.) ταῦτα μὲν οὖν ἐπ' ἀνδρῶν ὁσίων εἰρῆσθαι δοκεῖ,

---

1 ἐλλειπής BECGM   μὲν om. CFG   μήπω BEK: οὔπω ceteri   τούτου om. Arm   2 λιμένας BEK: λιμένα ceteri   2. 3 κατέρρειν A   καταίρειν θαλαττεύουσιν om. Arm   3 ante θαλαττεύουσιν add. ἔτι MAHP   θαλαττεύουσιν BEK: ἐνθαλαττεύουσιν ceteri   4 ἐπινοησάντων CFG, ἐπιπονησάντων coni. Mang.   4. 5 ἐκδεδήλωται K   5 δ' F   ἡ ἑτέρα BE Arm: ἡ om. ceteri   6 παιδικοῖς CFGA   7 ἀθλητῶν G   8 σῶμα σκιᾶς M, σώματος σκιὰν A   9 τῶν] τὴν F   οὖν om. CFG   post οὖν add. καὶ KH¹P, del. H²   10 τέλος] γένος F   11 προειπεῖν CFH²: προσειπεῖν ceteri   12 τούτοις CFGMA   14 πάντα FG   φιλοθέους] θεοφιλοὺς C, θεοφιλοῦς FG   ante ὁμοῦ add. καὶ G   θεοφιλῶς F   ἀγαπήσαντος in ras. F   16 αἷς corr. ex οἷς B, οἷς E   17 ⟨αὐτοὺς⟩ κοινωνῆσαι (vel κοινωνῆσαι τῆς ⟨ἑαυτοῦ⟩ προσρήσεως αὐτούς) conicio   αὐτοῦ BEK: αὐτοὺς G Arm, αὐτῆς A, αὐτοῖς ceteri (probat Wendl.)   18 ἁρμοσάμενος BE   19 αὐτῷ BEK   20 καὶ utrumque om. BE   καθάπαξ] ἅπαξ CFG, καθ' ἅπαν Mang.   21 τὸ] τὰ Arm   22 τῷ om. F   23 ἵν' BEK: ἵνα ceteri   ἱκεσίαν G   ἄμοιροι ὦσιν BEK   24 post οὖν add. ὡς Arm   ἐπ' ἀνδρῶν om. BE   ὁσίων] vel delendum vel scribendum τριῶν censuit Mang.

μηνύματα δ' ἐστὶ φύσεως ἀδηλοτέρας καὶ πολὺ βελτίονος τῆς ἐν αἰσθητοῖς.
τρόπους γὰρ ψυχῆς ἔοικεν ὁ ἱερὸς διερευνᾶσθαι λόγος, ἀστείους ἅπαντας,
τὸν μὲν ἐκ διδασκαλίας, τὸν δ' ἐκ φύσεως, τὸν δ' ἐξ ἀσκήσεως ἐφιέ-
μενον τοῦ καλοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος, ἐπίκλησιν Ἀβραάμ, σύμβολον
διδασκαλικῆς ἀρετῆς ἐστιν, ὁ δὲ μέσος, Ἰσαάκ, φυσικῆς, ὁ δὲ τρίτος,
Ἰακώβ, ἀσκητικῆς. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀγνοητέον, ὅτι μετεποιεῖτο τῶν 53
τριῶν ἕκαστος δυνάμεων, ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ τῆς πλεοναζούσης κατ'
ἐπικράτειαν· οὔτε γὰρ διδασκαλίαν ἄνευ φύσεως ἢ ἀσκήσεως τελειωθῆναι
δυνατὸν οὔτε φύσις ἐπὶ πέρας ἐστὶν ἐλθεῖν ἱκανὴ δίχα τοῦ μαθεῖν καὶ
ἀσκῆσαι οὔτε ἄσκησις, εἰ μὴ προθεμελιωθείη φύσει τε καὶ διδασκαλίᾳ.
προσηκόντως οὖν καὶ τὴν τῶν τριῶν λόγῳ μὲν ἀνδρῶν ἔργῳ δ' ὡς εἶ- 54
πον ἀρετῶν οἰκειότητα συνῆψε, φύσεως, μαθήσεως, ἀσκήσεως, ἃς ἑτέρῳ
ὀνόματι Χάριτας ἰσαρίθμους ἄνθρωποι καλοῦσιν, ἢ τῷ κεχαρίσθαι τὸν
θεὸν τῷ ἡμετέρῳ γένει τὰς τρεῖς δυνάμεις πρὸς τελειότητα τοῦ βίου ἢ
παρόσον αὗται δεδώρηνται ψυχῇ λογικῇ ἑαυτάς, δώρημα τέλειον καὶ
κάλλιστον, ἵνα καὶ τὸ αἰώνιον ὄνομα τὸ δηλούμενον ἐν τοῖς χρησμοῖς
ἐπὶ τριῶν μὴ ἐπ' ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τῶν εἰρημένων δυνάμεων
λέγηται. ἀνθρώπων μὲν γὰρ φθαρτὴ φύσις, ἄφθαρτος δ' ἡ τῶν ἀρετῶν· 55
εὐλογώτερον δὲ ἐπιφημίζεσθαι τὸ ἀΐδιον ἀφθάρτοις πρὸ θνητῶν, ἐπεὶ
συγγενὲς μὲν ἀιδιότητος ἀφθαρσία, ἐχθρὸν δὲ θάνατος. (12.) χρὴ 56
μέντοι μηδ' ἐκεῖνο ἀγνοεῖν, ὅτι τὸν μὲν πρῶτον ἄνθρωπον τὸν γηγενῆ
πατέρα τῶν ἄχρι τοῦ κατακλυσμοῦ φύντων εἰσήγαγε, τὸν δὲ μόνον ἐκ
τῆς τοσαύτης φθορᾶς ὑπολειφθέντα πανοίκιον ἕνεκα δικαιοσύνης καὶ τῆς
ἄλλης καλοκἀγαθίας τοῦ νεάσοντος αὖθις καινοῦ γένους ἀνθρώπων, τὴν
δὲ περίσεμνον τριάδα καὶ περιμάχητον ἑνὸς εἴδους ἐπιλεγομένου „βασίλειον

---

1 δ' om. BE ante φύσεως add. καὶ BE 2 ὁ ἱερὸς λόγος ἀστεῖος διερευνᾶσθαι ἅπαντας BE διερμηνεύεσθαι coni. Mang. 3 δ' pr.] δὲ BE 6 ἀσκητῆς coni. Mang. 7 ἕκαστος om. CFG ὠνομάσθαι F δ' BEK 9 φύσιν CFM ἱκανὴν CM, ἱκανὸν F 10 ἄσκησιν C ante φύσει add. καὶ F 12 οἰκειοτάτη G φύσεως, μαθήσεως, ἀσκήσεως Wendl.: φύσις, μάθησις, ἄσκησις codd.; φύσιν, μάθησιν, ἄσκησιν Mang. 14 τοῦ βίου BEK: τοῦ om. ceteri 15 αὐτὰ δεδώρηται FG ψυχικῇ (sic) K τέλειον καὶ BEK: om. ceteri 17 ἐπὶ τριῶν μὴ ἐπ'] μὴ ἐπὶ τριῶν C(v) ἐπ' fort. delendum 17. 18 δυνάμεων λέγηται BEK: λέγηται δυνάμεων ceteri 19 δ' BEK, om. Arm τὸ ἀΐδιον Mang.: τὸν ἀΐδιον codd. 20 συγγενὴς H ἀιδιότητος BEK: ἀιδιότης ceteri (v) ἀφθαρσίᾳ v 21 τὸν alt. om. BE 22 τοῦ om. BE 23 πανοίκιον scripsi: πανοίκειον BEHP, πανοικεί· ὃν CG, πανοικί· ὃν MAF, πανοικὶ K; πανοικὶ Νῶε voluit Mang. 24 νεάσαντος BEP ⟨καὶ⟩ καινοῦ coni. Mang. (cf. § 252)

καὶ ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον“ (Exod. 19, 6) οἱ χρησμοὶ καλοῦσι.
57 μηνύει δὲ τοὔνομα τὴν δύναμιν αὐτοῦ· προσονομάζεται γὰρ Ἑβραίων
γλώττῃ τὸ ἔθνος Ἰσραήλ, ὅπερ ἑρμηνευθέν ἐστιν „ὁρῶν θεόν.“ ὅρασις
δ' ἡ μὲν δι' ὀφθαλμῶν ἐν ἁπάσαις καλλιστεύει ταῖς αἰσθήσεσιν, ἐπεὶ
καὶ διὰ μόνης καταλαμβάνεται τὰ κάλλιστα τῶν ὄντων, ἥλιος καὶ σελήνη
καὶ ὁ σύμπας οὐρανός τε καὶ κόσμος, ἡ δὲ διὰ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγε-
μονικοῦ προφέρει τὰς ἄλλας ὅσαι περὶ αὐτὸ δυνάμεις· αὕτη | δέ ἐστι p. 10 M.
58 φρόνησις ὄψις οὖσα διανοίας. ὅτῳ δὲ μὴ μόνον ἐξεγένετο τἄλλα ὅσα
ἐν τῇ φύσει δι' ἐπιστήμης καταλαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα καὶ
ποιητὴν τῶν συμπάντων ὁρᾶν, ἐπ' ἄκρον εὐδαιμονίας ἴστω προεληλυθώς·
οὐδὲν γὰρ ἀνωτέρω θεοῦ, πρὸς ὃν εἴ τις τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα τείνας
59 ἔφθακε, μονὴν εὐχέσθω καὶ στάσιν. αἱ μὲν γὰρ ἀνάντεις ὁδοὶ καματηραὶ
καὶ βραδεῖαι, ἡ δὲ κατὰ πρανοῦς φορά, συρμὸν ἔχουσα τὸ πλέον ἢ
κάθοδον, ταχεῖα καὶ ῥᾴστη. πολλὰ δὲ τὰ κάτω βιαζόμενα, ὧν οὐδὲν
ὄφελος, ὅταν ἐκ τῶν αὐτοῦ δυνάμεων ἀνακρεμάσας τὴν ψυχὴν ὁ θεὸς
ὁλκῇ δυνατωτέρᾳ πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσηται.
60 (13.) Ταῦτα μὲν οὖν κοινῇ περὶ τῶν τριῶν ἀναγκαίως προειρήσθω.
λεκτέον δ' ἑξῆς, ἐν οἷς ἕκαστος ἰδίᾳ προήνεγκεν, ἀπὸ τοῦ πρώτου τὴν ἀρχὴν
λαβόντας. ἐκεῖνος τοίνυν εὐσεβείας, ἀρετῆς τῆς ἀνωτάτω καὶ μεγίστης,
ζηλωτὴς γενόμενος ἐσπούδασεν ἕπεσθαι θεῷ καὶ καταπειθὴς εἶναι τοῖς
προσταττομένοις ὑπ' αὐτοῦ, προστάξεις ὑπολαμβάνων οὐ τὰς διὰ φωνῆς
καὶ γραμμάτων μηνυομένας αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς διὰ τῆς φύσεως

1 καὶ pr. om. H(v) 3 ἑρμηνευθέν ἐστιν K, ἑρμηνευθὲν (om. ἐστιν) BE: ἑρμηνεύεται ceteri 4 δὲ BEK ἡ μὲν] ἡμῖν CFG 5 καταλαμβάνεσθαι A 6 σύμπας ὁ οὐρανός transp. K 7 ὅσαι BEK: ἃς αἱ CFG, ὅσαι αἱ MAHP αὐτὸ KMAHP: αὐτὸν BE, αὐτὰ CFG, αὐτὴν voluit Mang. δ' ἐστὶ BEKF 8 δ' H ἐξεγένετο μὴ μόνον transp. HP(v) ἐξεγένετο (sic) A τἄλλα EK, τὰλλα B: τὰ ἄλλα ceteri 9 ἐν τῇ φύσει om. BE 10 ἐπ' ἄκρων A ἐπ' ἄκραν εὐδαιμονίαν BEK ἴσθω A 11 τῆς om. E ὄμμα τείνας BEK Arm: τείνας ὄμμα ceteri 12 πέφθακε MA ἐχέσθω BEM, ἐχέτω AK στάσιν] κατάστασιν CFGM ἀνάντεις] αὐτῆς G ὁδοὶ om. Arm 13 φορά om. Arm 14 καθ' ὁδὸν FG 15 αὐτοῦ scripsi: αὐτῶν K, αὐτοῦ ceteri (v) δυνάμεων corr. ex δυναμένων C ἀνακράσας L (Turn.) 16 ἑαυτὸν BEK: αὐτὸν M, αὐτὸν ceteri ἐπισπάσηται BEK: ἐπισπάσαιτο ceteri (v) 17 οὖν BEK: om. ceteri εἰρήσθω F 18 προήνεγκεν] διήνεγκεν BEK τὴν ἀρχὴν om. CFG 19 λαβόντος C ante ἀρετῆς add. καὶ C (Turn.) ἀρετῆς] ἐραστὴς BEKHP 22 γραμμάτων Arm (coni. Mang.): πραγμάτων codd. αὐτὸ Arm (coni. Mang.): αὐτῷ codd.

8 cf. ad vol. II 66,9

τρανοτέροις σημείοις δηλουμένας, ἃς ἡ ἀληθεστάτη τῶν αἰσθήσεων πρὸ
ἀκοῆς τῆς ἀπίστου καὶ ἀβεβαίου καταλαμβάνει. θεώμενος γάρ τις τὴν 61
ἐν τῇ φύσει τάξιν καὶ τὴν παντὸς λόγου κρείττονα πολιτείαν, ᾗ χρῆται
ὁ κόσμος, ἀναδιδάσκεται, φθεγγομένου μηδενός, εὔνομον καὶ εἰρηνικὸν
βίον ἐπιτηδεύειν εἰς τὴν τῶν καλῶν ἐξομοίωσιν ἀποβλέποντα. ἐναργέσ-
ταται δὲ τῆς εὐσεβείας ἀποδείξεις εἰσίν, ἃς περιέχουσιν αἱ ἱεραὶ γραφαί·
πρώτην δὲ λεκτέον, ἣ καὶ πρώτη τέτακται. (14.) λογίῳ πληχθεὶς περὶ 62
τοῦ πατρίδα καὶ συγγένειαν καὶ πατρῷον οἶκον καταλιπεῖν καὶ μεταναστῆναι,
καθάπερ ἀπὸ τῆς ξένης εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανιὼν ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας
εἰς τὴν ξένην μέλλων ἀπαίρειν, ἐπέσπευδε συντείνων, νομίζων ἰσότιμον εἶναι
τῷ τελειῶσαι τὸ ταχέως τὸ προσταχθὲν ἀνύσαι. καίτοι τίνα ἕτερον εἰκὸς 63
οὕτως ἀκλινῆ καὶ ἄτρεπτον γενέσθαι, ὡς μὴ φίλτροις ὑπαχθῆναι καὶ ὑπεν-
δοῦναι συγγενῶν καὶ πατρίδος, ὧν ὁ πόθος ἑκάστῳ τρόπον τινὰ συγγεγέ-
νηται καὶ συνηύξηται καὶ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν ἡνωμένων μερῶν συμπέ-
φυκε; μάρτυρες δὲ οἱ νομοθέται τὴν δευτερεύουσαν θανάτου τιμωρίαν κατὰ 64
τῶν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἑαλωκότων ὁρίσαντες φυγήν, οὐ δευτερεύουσαν,
ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, παρ' ἀληθείᾳ δικαζούσῃ, πολὺ δὲ ἀργαλεωτέραν, εἴ γε
πέρας μὲν κακοπραγιῶν ὁ θάνατος, ἀρχὴ δ', οὐ πέρας, ἡ φυγὴ καινοτέρων
συμφορῶν, ἀνθ' ἑνὸς τοῦ χωρὶς ἀλγηδόνων μυρίους ἐπάγουσα θανάτους
p. 11 M. τοὺς σὺν αἰσθήσει. | κατ' ἐμπορίαν ἔνιοι πόθῳ χρηματισμοῦ πλέοντες ἢ 65
κατὰ πρεσβείαν ἢ κατὰ θέαν τῶν ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς δι' ἔρωτα παιδείας,
ὁλκοὺς ἔχοντες δυνάμεις τῆς ἔξω μονῆς οἱ μὲν τὰς ἐπικερδείας, οἱ δὲ τὸ τὴν

---

1 ἡ om. BE 4 ἀναδιδάσκεται] ἅμα διδάσκεται HP (Turn.) ἔννομον A 6 ἱεραὶ BEK Arm: om. ceteri 7 ἣ] ἡ M πληχθεὶς] πεισθεὶς Arm (coni. ει Mang.) 8 καὶ μεταναστῆναι om. F μεταστῆναι G 9 οἰκίαν K 10 ἐπέσπευδε BEK: ἔσπευδε ceteri 11 τῷ] τὸ F εἰκὸς] εἰκότως H[1]P 12 ante ἀκλινῆ add. καὶ sed rursus del. H φίλτρῳ BEK ὑπαχθῆναι τὲ καὶ BEK 12. 13 ἐνδοῦναι BE 13 ὧν] ὃν F τρόπον corr. ex τρόπων F συγγεγέννηται BEAP[2] 14 οὐχ om. Arm ἧττον] εἰς A ἡνωμένων] ἰδιωμένων CFGA μελῶν Arm 15 δ' BEK 16 ὁρίζοντες BEK οὐ δευτερεύουσαν om. H[1], add. mg. H[2] 17 ὥς γέ μοι BEKMA παρ' CBEK: παρὰ ceteri παρὰ τοῖς ἀληθείᾳ δικάζουσι Arm δ' BEK 18 κακοπραγίας ὧν CFG, κακοπραγίας ὧν A δ'] δὲ F, τε CG οὐ πέρας om. CFG (fort. recte) 19 ἀνθ' ἑνὸς om. F τοῦ om. M τοῦ χωρὶς ἀλγηδόνων om. C ἀλγεινῶν BEK post ἀλγηδόνων add. ἡδονῶν FG 20 τοὺς σὺν αἰσθήσει Arm: οὓς συναισθήσει BE, οὐ σὺν αἰσθήσει KFGMAH[1]P, σὺν αἰσθήσει (οὐ eras.) H[2]L(v), ἐν συναισθήσει C πόθου CF[1]GA 21 δι' ἔρωτα BE: ἢ δι' ἔρωτα ceteri 22 ἐπικερδίας BECFG

πόλιν ἐπὶ καιρῶν ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καὶ μεγίστοις ὀνῆσαι, οἱ δὲ
ἱστορίαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τέρψιν ἅμα καὶ ὠφέλειαν τῇ ψυχῇ παρα-
σκευάζουσαν — τυφλοὶ γὰρ παρ' ὀξὺ βλέποντας ἀναποδήμητοι παρ' ἐκδεδη-
μηκότας —, ὅμως ἐπείγονται τὸ πατρῷον ἔδαφος ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι
καὶ συνήθεις ἀσπάσασθαι συγγενῶν τε καὶ φίλων ἡδίστης καὶ ποθεινο-
τάτης ὄψεως ἀπολαῦσαι καὶ πολλάκις τὰς πράξεις, ὧν ἕνεκα ἐξεδήμησαν,
μηκυνομένας ὁρῶντες κατέλιπον ἱμέρῳ τῶν προσηκόντων ἐλχθέντες
66 βιαιοτάτῳ. μετ' ὀλίγων δὲ οὗτος ἢ καὶ μόνος ἅμα τῷ κελευσθῆναι
μετανίστατο καὶ τῇ ψυχῇ πρὸ τοῦ σώματος τὴν ἀποικίαν ἐστέλλετο, τὸν
67 ἐπὶ τοῖς θνητοῖς ἵμερον παρευημεροῦντος ἔρωτος οὐρανίου. οὐδενὸς
οὖν φροντίσας, οὐ φυλετῶν, οὐ δημοτῶν, οὐ συμφοιτητῶν, οὐχ ἑταίρων,
οὐ τῶν ἀφ' αἵματος ὅσοι πρὸς πατρὸς ἢ μητρὸς ἦσαν, οὐ πατρίδος, οὐκ
ἀρχαίων ἐθῶν, οὐ συντροφίας, οὐ συνδιαιτήσεως, ὧν ἕκαστον ἀγωγόν τε
καὶ δυσαπόσπαστον ὁλκὸν ἔχον δύναμιν, ἐλευθέραις καὶ ἀφέτοις ὁρμαῖς
ᾗ τάχιστα μετανίσταται, τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ τῆς Χαλδαίων γῆς, εὐ-
δαίμονος χώρας καὶ κατ' ἐκεῖνον ἀκμαζούσης τὸν χρόνον, εἰς τὴν
Χαρραίων γῆν (Gen. 12, 5), ἔπειτα οὐ μακρὰν ὕστερον καὶ ἀπὸ ταύτης
εἰς ἕτερον τόπον, περὶ οὗ λέξομεν ἐκεῖνο πρότερον εἰπόντες.
68 (15.) Αἱ δηλωθεῖσαι ἀποικίαι τῷ μὲν ῥητῷ τῆς γραφῆς ὑπ' ἀνδρὸς
σοφοῦ γεγόνασι, κατὰ δὲ τοὺς ἐν ἀλληγορίᾳ νόμους ὑπὸ φιλαρέτου ψυχῆς
69 τὸν ἀληθῆ ζητούσης θεόν. Χαλδαῖοι γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα διαπονήσαντες

1 καὶ μεγίστοις om. Arm ὀνῆσαι] οἰκῆσαι M, κατανοῆσαι CFG δ' BE 2 ὧν] ἣν A 3 παρ' ὀξὺ βλέποντας BEF: παροξὺ βλέποντας G, παρ' ὀξὺ βλέποντες A, παροξὺ βλέποντες C, παρ' ὀξυβλεποῦντας KMP, πρὸς ὀξυβλεποῦντας H, πρὸς ὀξὺ βλέποντας v ἀναποδήμητοι παρ' ἐκδεδημηκότας om. CFG ἀποδήμητοι BE παρ' ἐκδεδημηκότας KM: παρεκδεδημηκότας BEP, παρεκδεδυκότας A, πρὸς ἐκδεδημηκότας H(v) 4 ἠπείγοντο G ante τὸ add. καὶ CFA πατρῷον] πρῶτον P καὶ προσκυνῆσαι om. Arm 5 ἡδίστης καὶ om. Arm 6 τὰς om. BEK 7 ἐλχθέντες C Arm: ἐλεχθέντες F, ἐλεγχθέντες ceteri 8 βεβαιοτάτω H (Turn.) ὀλίγον (alt. ο in ras.) B ἢ καὶ] ἧκε BE 11 οὖν] γοῦν BE οὐ φυλετῶν] ὀφειλετῶν A οὐχ ἑταίρων om. H ἑτέρων A Arm 12 ὅσοι ἦσαν om. Arm πρὸς om. C πατρίδος] πατρός CFG 12. 13 οὐκ ἀρχαίων ἐθῶν om. Arm 13 οὐ συνδιαιτήσεως om. Arm 14 ⟨καὶ⟩ ὁλκὸν coni. Mang. ἔχων A post ἔχον ss. καὶ B (Richt.) ἐλευθέραις E: ἐλευθέροις ceteri (v) 15 ἣ H, ἢ BMA τάχιστον K μὲν om. CFG 16 ἀκμαζούσης BEK Arm: ἁρμοζούσης ceteri 17 Χαρραίων γῆν] Μεσοποταμίαν Arm γῆν om. BE ἔπειτ' BEK ἔπειτα — ὕστερον om. Arm 18 τόπον — εἰπόντες om. BE 19 Αἱ] αἱ δὲ BE ῥητῷ BEK: ῥήματι ceteri 20 κατὰ δὲ ἀλληγορίαν νόμων Arm ἐν ἀλληγορίᾳ BEK: ἀλληγορίας ceteri 21 ἐν τοῖς] ἑαυτοῖς G διαποιήσαντες BE (alt. ι corr. ex ν E)

21 sqq. *Ambros. De Abraham II 3,9* . . . . unde liquet eo referendum quia, quamdiu

ἀστρονομίαν καὶ πάντα ταῖς κινήσεσι τῶν ἀστέρων ἀναθέντες ὑπέλαβον
οἰκονομεῖσθαι τὰ ἐν κόσμῳ δυνάμεσιν, ἃς περιέχουσιν ἀριθμοὶ καὶ ἀριθ-
μῶν ἀναλογίαι, ⟨καὶ⟩ τὴν ὁρατὴν οὐσίαν ἐσέμνυνον τῆς ἀοράτου καὶ νοητῆς
οὐ λαβόντες ἔννοιαν, ἀλλὰ τὴν ἐν ἐκείνοις τάξιν διερευνώμενοι κατά τε τὰς
ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων πλανήτων καὶ ἀπλανῶν περιόδους καὶ
κατὰ τὰς τῶν ἐτησίων ὡρῶν μεταβολὰς καὶ κατὰ τὴν τῶν οὐρανίων
πρὸς τὰ ἐπίγεια συμπάθειαν τὸν κόσμον αὐτὸν ὑπέλαβον εἶναι θεόν, οὐκ
εὐαγῶς τὸ γενόμενον ἐξομοιώσαντες τῷ πεποιηκότι. ταύτῃ τοι τῇ δόξῃ 70
συντραφεὶς καὶ χαλδαΐσας μακρόν τινα χρόνον, ὥσπερ ἐκ βαθέος
p. 12 M. ὕπνου | διοίξας τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα καὶ καθαρὰν αὐγὴν ἀντὶ σκότους
βαθέος βλέπειν ἀρξάμενος ἠκολούθησε τῷ φέγγει καὶ κατεῖδεν, ὃ μὴ
πρότερον ἐθεάσατο, τοῦ κόσμου τινὰ ἡνίοχον καὶ κυβερνήτην ἐφεστῶτα
καὶ σωτηρίως εὐθύνοντα τὸ οἰκεῖον ἔργον, ἐπιμέλειάν τε καὶ προστασίαν
καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μερῶν ὅσα θείας ἐπάξια φροντίδος ποιούμενον. ὅπως 71
οὖν βεβαιώσηται τὴν φανεῖσαν ὄψιν ἐν τῇ διανοίᾳ παγιώτερον, αὖθίς
φησιν ὁ ἱερὸς λόγος αὐτῷ· „τὰ μεγάλα, ὦ οὗτος, ὑποτυπώσει βραχυτέρων

---

1 καὶ τὰ πάντα F, καὶ πάντα om. G   ὑπέλαβον CFGK: οἷς ὑπέλαβον BE, αἷς ὑπέλαβον ceteri   2—8 ἀριθμοὶ — πεποιηκότι in K ab alt. manu suppleta   2. 3 ἃς — ἀναλογίαι om. Arm   2 ἅσπερ ἔχουσιν BE   3 καὶ addidi   ἐσέμνυνον CFGK: ἐσέμνυναν ceteri   5 σελήνης καὶ ἡλίου transp. BE Arm   quart. καὶ BEM: ἢ ceteri   6 κατὰ] καὶ F   τὰς om. H^1P^1 ὁρῶν C   τῶν om. G   7 συμ[illegible]θει· (sic) C   8 ἐξομοιώσαντες codd. (Turn.): ἐφομοιώσαντες Mang.   τῷ om. H^1P τοι K (coni. Mang.): τις ceteri   δόξει G   10 διανοίξας CA(v), διανοίας FG   12 τινὰ om. H^1P 13. 14 ἐπιμέλειαν — ποιούμενον om. Arm   14 ante καὶ add. αὐτοῦ vel τοῦ παντὸς Mang.   post ὅπως add. δ' H(v)   15 γοῦν coni. Mang.   βεβαιώσηται codd.: βεβαιώσῃ v   15. 16 αὖθίς φησιν BE: αὖ φησιν KAHP, φησιν CFGM   16 ὁ ἱερὸς λόγος αὐτῷ BEK: αὐτῷ ὁ ἱερὸς λόγος ceteri

---

Chaldaeus fuit, hoc est non solum in regione, sed etiam in opinione Chaldaeorum, non poterat deum videre, quem intra mundum quaerebat. Chaldaei enim mundum superiorem deum dicunt, ut etiam . . . stellarum cursu ferri adserunt ea quae terrena sunt et quodam coerceri vinculo. unde et deos stellas appellaverunt, eo quod eas dominatum quendam habere supernum credant, quia quaedam stellis ad terrena compassio est. . . . ergo quamdiu mens Chaldaicis erroribus flectitur, non videt deum, quem in his quaerit quae videntur, non in his quae non videntur. . . . unde nec Abraham primum videbat. quomodo autem poterat videre eum, supra quem alterum esse arbitrabatur? ubi vero ad aliam demigravit non regionem, sed veram religionem paratam humilitati — hoc enim significat Chanaan —, tunc deum videre coepit et eum cognoscere esse deum, cuius invisibili virtute advertit omnia regi et gubernari. hoc ergo scriptura docet, quia Abraham stellarum observatione demigrans deum vidit.

πολλάκις γνωρίζεται, πρὸς ἃ τις ἀπιδὼν ηὔξησε τὴν φαντασίαν ἀπεριγράφοις μεγέθεσι. παραπεμψάμενος οὖν τούς τε κατ' οὐρανὸν περιπολοῦντας καὶ τὴν Χαλδαϊκὴν ἐπιστήμην μετανάστηθι πρὸς ὀλίγον χρόνον ἀπὸ τῆς μεγίστης πόλεως, τοῦδε τοῦ κόσμου, πρὸς βραχυτέραν, δι' ἧς δυνήσῃ μᾶλλον
72 καταλαβεῖν τὸν ἔφορον τοῦ παντός.“ διὰ τοῦτο τὴν πρώτην ἀποικίαν ἀπὸ τῆς Χαλδαίων γῆς εἰς τὴν Χαρραίων λέγεται ποιήσασθαι. (16.) Χαρρὰν δὲ Ἑλληνιστὶ „τρῶγλαι“ λέγονται, κατὰ σύμβολον αἱ τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων χῶραι, δι' ὧν ὥσπερ ὀπῶν ἑκάστη διακύπτειν πέφυκε πρὸς
73 τὴν τῶν οἰκείων ἀντίληψιν. ἀλλὰ τί τούτων, εἴποι τις ἄν, ὄφελος ἦν, εἰ μὴ νοῦς ἀόρατος καθάπερ θαυματοποιὸς ἔνδοθεν ὑπήχει ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσιν, ἃς τοτὲ μὲν ἀνιεὶς καὶ ἐπιχαλῶν τοτὲ δὲ ἀντισπῶν καὶ ἀνθέλκων βίᾳ κίνησιν ἐμμελῆ καὶ πάλιν ἡσυχίαν ἐμπαρεῖχε τοῖς θαυμασίοις; τοῦτο ἔχων παρὰ σεαυτῷ τὸ παράδειγμα ῥᾳδίως οὐ σφόδρα ποθεῖς λαβεῖν
74 τὴν ἐπιστήμην κατανοήσεις. οὐ γὰρ ἐν σοὶ μὲν νοῦς ἐστιν ἡγεμὼν ἐπιτεταγμένος, ᾧ καὶ τοῦ σώματος ἅπασα κοινωνία πειθαρχεῖ καὶ ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων ἕπεται, ὁ δὲ κόσμος, τὸ κάλλιστον καὶ μέγιστον καὶ τελεώτατον ἔργον, οὗ πάντα τὰ ἄλλα συμβέβηκεν εἶναι μέρη, βασιλέως ἀμοιρεῖ τοῦ συνέχοντος καὶ ἐνδίκως ἐπιτροπεύοντος. εἰ δ' ἀόρατος
75 ὁ βασιλεύς, μὴ θαυμάσῃς· οὐδὲ γὰρ ὁ ἐν σοὶ νοῦς ὁρατός. ταῦτά τις ἐπιλογιζόμενος καὶ οὐ πόρρωθεν ἀλλ' ἐγγύθεν ἀναδιδασκόμενος ἔκ τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν εἴσεται σαφῶς, ὅτι ὁ κόσμος οὐκ ἔστιν ὁ πρῶτος θεός, ἀλλ' ἔργον τοῦ πρώτου θεοῦ καὶ τοῦ συμπάντων πατρός, ὃς ἀειδὴς ὢν πάντα φαίνει μικρῶν τε αὖ καὶ μεγάλων διαδεικνὺς τὰς

1 ηὔξησε] ἦγξε CFG (Turn.) 2 παραπεμψάμενος] ἱλασάμενος BE περιπολοῦντας ἀστέρας Arm 3 χρόνον om. Turn. 4 δι' ἧς δυνήσῃ BEK Arm: δυνήσῃ γὰρ ceteri (v) 5 post παντός add. ὅτι μὴ σεαυτοῦ BE 6 τὴν τῶν χαρραίων A ποιεῖσθαι HP(v) 7 χαρρὰ F δ' BEK 8 διακύπτειν πέφυκε BEK: πέφυκε διακύπτειν ceteri 9 ἦν om. MHP(v) 10 ἀοράτως coni. Mang. θαυμαστοποιὸς G, θαυματοποιοὺς A ἔνδον BEK ὑπηχεῖ B, ὑφηχεῖ C, ὑφήχει G, ἠπείγει F 11 δ' BEK 12 πάλιν BEK Arm: πολλὴν ceteri (v); κατὰ πολλὴν coni. Mang. ἐμπαρεῖχε τοῖς θαυμασίοις BEK: ἐμπαρείχετο τοῖς θαύμασι ceteri τοῖς θαυμασίοις om. Arm 13 τὸ om. BEF 14 κατανοήσῃς C οὐ] εἰ A μὲν] γε BA ὁ νοῦς CFG(v) 15 ᾧ] οὗ F 16 καὶ μέγιστον om. BK Arm 17 τελεώτατον BEK: τελειότατον ceteri οὗ—μέρη om. Arm τὰ ἄλλα πάντα transp. F 18 συνέχοντος Mang.: συνέξοντος codd. ἐπιτροπεύσαντος BE, ἐπιτροπεύσοντος KHP ἀοράτως C 19 ὁ βασιλεύς BEK Arm: om. ceteri (v) μὴ—ὁρατός om. CFG 20 ἀλλ' ἐγγύθεν om. BE 21 ἑαυτοῦ BE: αὐτοῦ MH², τῶν ἑαυτοῦ K, αὐτοῦ CFH¹P, αὖ (sic) G, αὐτὰς A αὐτὸν codd. εἴσεται] εἰ ἔσται G 23 ἀϊδὴς BE αὖ om. K δεικνὺς CFGMA

φύσεις. σώματος γὰρ ὀφθαλμοῖς οὐκ ἠξίωσε καταλαμβάνεσθαι, τάχα μὲν 76
ἐπειδὴ θνητὸν ἀιδίου ψαύειν οὐχ ὅσιον ἦν, τάχα δὲ καὶ δι' ἀσθένειαν τῆς
ἡμετέρας ὄψεως· οὐ γὰρ ἂν ἐχώρησε τὰς ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐκχεομένας αὐ-
p. 13 M. γάς, ὁπότε οὐδὲ ταῖς ἀφ' ἡλίου προσβλέπειν ἀκτῖσιν οἷα τέ ἐστι. (17.) |
τεκμήριον δὲ ἐναργέστατον τῆς ἀποικίας, ἣν ἀπ' ἀστρονομίας καὶ τῆς 77
χαλδαϊζούσης δόξης ἡ διάνοια ἐστείλατο· λέγεται γὰρ εὐθὺς ἅμα τῇ
μεταναστάσει τοῦ σοφοῦ· „ὤφθη δὲ ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ“ (Gen. 12, 7)·
ᾧ δῆλον ὅτι πρότερον οὐκ ἦν ἐμφανής, ὅτε χαλδαΐζων τῇ τῶν ἀστέρων
χορείᾳ προσεῖχεν ἔξω τοῦ κόσμου καὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας εὐάρμοστον
καὶ νοητὴν φύσιν οὐδεμίαν ἁπλῶς καταλαμβάνων. ἐπεὶ δὲ μετεχώ- 78
ρησε καὶ μεθωρμίσατο, κατὰ τἀναγκαῖον ἔγνω τὸν κόσμον ὑπήκοον ἀλλ'
οὐκ αὐτοκράτορα, οὐ πρυτανεύοντα ἀλλὰ πρυτανευόμενον ὑπ' αἰτίου τοῦ
πεποιηκότος, ὅπερ ἡ διάνοια τότε πρῶτον ἀναβλέψασα εἶδε. πολλὴ γὰρ 79
αὐτῆς πρότερον ἀχλὺς ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν κατεκέχυτο, ἣν ἐνθέρμοις καὶ
διαπύροις δόγμασιν ἀνασκεδάσασα μόλις ἴσχυσεν ὡς ἐν αἰθρίᾳ καθαρᾷ τοῦ
πάλαι κρυπτομένου καὶ ἀειδοῦς φαντασίαν λαβεῖν· ὃς ἕνεκα φιλανθρωπίας
ἀφικνουμένην τὴν ψυχὴν ὡς ἑαυτὸν οὐκ ἀπεστράφη, προϋπαντήσας δὲ
τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔδειξε, καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν ἰδεῖν τὸν βλέποντα. διὸ 80
λέγεται, οὐχ ὅτι ὁ σοφὸς εἶδε θεόν, ἀλλ' ὅτι „ὁ θεὸς ὤφθη“ τῷ σοφῷ·
καὶ γὰρ ἦν ἀδύνατον καταλαβεῖν τινα δι' αὑτοῦ τὸ πρὸς ἀλήθειαν ὄν,
μὴ παραφήναντος ἐκείνου ἑαυτὸν καὶ ἐπιδείξαντος. (18.) μαρτυρεῖ δὲ 81

---

1 ὀφθαλμοὺς G   3 ἐκχεομένας BEK Arm: χεομένας ceteri   4 ὁπόταν A   οἷα KM: οἵα ceteri (v)   5 δὲ om. BEK   ἐναργέστατον τῆς ἀποικίας BEK Arm: τῆς ἀποικίας ἐναργέστατον ceteri   ἣν] ἦν AG   ἀστρονομικῆς Arm   6 ἡ διάνοια] ἢ διανοίας BE   6. 7 εὐθὺς ἅμα τῇ μεταναστάσει BEK Arm: εὐθὺς ὃ post μεταναστάσει transp. ceteri   7 μεταστάσει FG   8 ὧι B, ὁ (pro ᾧ) Arm   δῆλον ὅτι CBEK: δηλονότι ceteri   ἦν om. Arm.   ἄστρων BEK   9 πορεία CMAH²P²   9. 10 ἔξω—καταλαμβάνων om. Arm   9 ἀνάρμοστον BE   10. 11 μετεχώρησε καὶ μεθωρμίσατο BEK Arm: μεθωρμ. καὶ μετεχ. ceteri   11 μεθωρμήσατο BEAP   κατ' ἀναγκαῖον MH¹P   12 οὐ πρυτανεύοντα ἀλλὰ om. BEK Arm (fort. recte)   13 ἀναβλέψασα BEK Arm (coni. Mang.): ἀντιβλέψασα ceteri   πολὺ F   14 αὐτῇ A   ἐνθέρμοις MAHP: ἐν θερμοῖς ceteri   15 διαπόροις P   15. 16 ἀνασκεδάσασα—κρυπτομένου] ἀνασκεπτομένου (cet. om.) BE   16 ἀϊδοῦς BE   ἕνεκα BEK: ἕνεκεν ceteri   17 ἀφικνουμένου τῆς ψυχῆς F   ἑαυτὸν BEK: αὑτὸν M, αὐτὸν ceteri   18 αὐτοῦ F   τ' MH²   ἦν om. BK   18. 19 τὸν—θεόν om. A   19 ὅτι οὐχ transp. K   ὤφθη ὁ θεὸς transp. BK   20 δι' om. CFG   αὑτοῦ EKH: αὐτοῦ ceteri   ὄν] ἀγαθόν Arm   21 ἑαυτὸν codd: ἑαυτὸ v   ἐπιδείξαντος BEK: παραδείξαντος ceteri; προφήναντος et προδείξαντος coni. Mang.

τοῖς εἰρημένοις καὶ ἡ τοῦ ὀνόματος ὑπαλλαγὴ καὶ μετάθεσις. ἐκαλεῖτο
γὰρ Ἄβραμ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα, προσερρήθη δ᾽ ὕστερον Ἀβραάμ, φωνῇ μὲν
ἑνὸς στοιχείου τοῦ ἄλφα διπλασιασθέντος, δυνάμει δὲ μεγάλου πράγματος
82 καὶ δόγματος ἐνδειξαμένου τὴν μεταβολήν. Ἄβραμ μὲν γὰρ ἑρμηνευθέν
ἐστι „πατὴρ μετέωρος", Ἀβραὰμ δὲ „πατὴρ ἐκλεκτὸς ἠχοῦς", τὸ
μὲν πρότερον ἐμφαῖνον τὸν ἀστρολογικὸν καὶ μετεωρολογικὸν ἐπικαλούμενον,
οὕτως τῶν Χαλδαϊκῶν δογμάτων ἐπιμελούμενον, ὡς ἄν τις πατὴρ ἐγγόνων
83 ἐπιμεληθείη, τὸ δ᾽ ὕστερον τὸν σοφόν. διὰ μὲν γὰρ τῆς ἠχοῦς τὸν
προφορικὸν λόγον αἰνίττεται, διὰ τοῦ πατρὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα νοῦν — πατὴρ
γὰρ ὁ ἐνδιάθετος φύσει τοῦ γεγωνοῦ πρεσβύτερός γε ὢν καὶ τὰ λεκτέα
ὑποσπείρων —, διὰ δὲ τοῦ ἐπιλέκτου τὸν ἀστεῖον· εἰκαῖος μὲν γὰρ καὶ
πεφυρμένος ὁ φαῦλος τρόπος, ἐκλεκτὸς δὲ ὁ ἀγαθός, ἐπικριθεὶς ἐξ ἁπάντων
84 ἀριστίνδην. τῷ μὲν οὖν μετεωρολογικῷ μεῖζον οὐδὲν τοῦ κόσμου τὸ
παράπαν εἶναι δοκεῖ, ᾧ καὶ τὰς τῶν γινομένων αἰτίας ἀνατίθησιν· ὁ δὲ
σοφὸς ἀκριβεστέροις ὄμμασιν ἰδών τι τελειότερον νοητὸν ἄρχον τε καὶ
ἡγεμονεῦον, ὑφ᾽ οὗ τἆλλα | δεσπόζεται καὶ κυβερνᾶται, πολλὰ κατεμέμψατο p. 14 M.
τῆς προτέρας ζωῆς ἑαυτὸν ὡς τυφλὸν βίον διεξεληλυθότα, σκηριπτόμενον
85 ἐπὶ τοῖς αἰσθητοῖς, ἀβεβαίῳ καὶ ἀνιδρύτῳ φύσει πράγματι. δευτέραν δ᾽
ἀποικίαν στέλλεται λογίῳ πάλιν πεισθεὶς ὁ ἀστεῖος οὐκέτ᾽ ἐκ πόλεως
εἰς πόλιν, ἀλλ᾽ εἰς χώραν ἐρήμην (Gen. 12, 9), ἐν ᾗ πλαζόμενος διατελεῖ
86 μὴ δυσαρεστῶν τῇ πλάνῃ καὶ τῷ δι᾽ αὐτὴν ἀνιδρύτῳ. καίτοι τίς ἕτερος
οὐκ ἂν ἠχθέσθη μὴ μόνον τῆς οἰκείας ἀπανιστάμενος, ἀλλὰ καὶ ἐξ

---

1 τοῖς ὁρωμένοις K   2 ἄβραμ MA: ἄβραμ ceteri, ἀβρὰμ v   τῷ ἀρχαίῳ ὀνόματι K   προσερήθη EK   δὲ BEK   3 ἄλφα om. A   3. 4 πράγματος καὶ om. Arm   4 καὶ δόγματος om. BE   ἐνδεξαμένου BE   μὲν om. K   4. 5 ἐστιν ἑρμηνευθὲν transp. HP   5 ἤχους FG   6 καὶ μετεωρολογικὸν om. FG   ἐπικαλούμενον om. Arm   7 οὕτως BE, οὕτωΞ K: οὕτω ceteri   χαλδαϊκῶν BEK: χαλδαίων ceteri   δογμάτων om. H[1]P   ἐπιμελόμενον CMHP(v), ἐπιμελομένου G   τις om. Arm   9 διὰ τοῦ πατρὸς δὲ BEK: διὰ δὲ τοῦ πατρὸς ceteri   10 ὁ ἐνδιάθετος om. Arm   φύσει] πέφυκε Arm   γεγωνοῦ E Arm, γεγονοῦ B: λεγομένου ceteri   πρεσβύτερος — καὶ om. Arm   γε BE: τε ceteri (Turn.), om. Mang.   11 ἐπιλέκτου K (ἐκλεκτοῦ Arm): ἐπιλελεγμένου AP, ἐπιλεγομένου ceteri; ἐξειλεγμένου coni. Mang.   γὰρ om. BE   13 τοῦ BEK: om. ceteri   14 παράπαν] πᾶν CFGA   καὶ om. G   15 ἀκριβέστερον BE   τι Arm: ὅτι BEK, τὸ ceteri (v)   16 ἀφ᾽ οὗ BEK   τἄλλα EK, τὄλλα B: τὰ ἄλλα ceteri   σπουδάζεται F   πολλὰ BEK Arm: πολλάκι C, πολλάκις ceteri (v)   17 βίου BK   σκ μενον A, lac. expl. man. rec.   18 φύσιν C, φύσεως A   19 στέλλεται BEK Arm: πάλιν στέλλεται (ut πάλιν bis legatur) ceteri   οὐκέτ᾽ BEK: οὐκέτι ceteri   21 τῇ om. F   22 οὐκ om. CG   ἠχέσθη A   μὴ BEK: οὐ ceteri   οἰκίας BCFGM   post καὶ eras. τὸν HP

ἁπάσης πόλεως ἐλαυνόμενος εἰς δυσβάτους καὶ δυσπορεύτους ἀνοδίας;
τίς δ' οὐκ ἂν μετατραπόμενος ἐπαλινδρόμησεν οἴκαδε, βραχέα μὲν
φροντίσας τῶν μελλουσῶν ἐλπίδων, τὴν δὲ παροῦσαν ἀπορίαν σπεύδων
ἐκφυγεῖν, εὐήθειαν ὑπολαβὼν ἀδήλων χάριν ἀγαθῶν ὁμολογούμενα
αἱρεῖσθαι κακά; μόνος δ' οὑτοσὶ τοὐναντίον πεπονθέναι φαίνεται, βίον 87
ἥδιστον νομίζων τὸν ἄνευ συνδιαιτήσεως τῆς τῶν πολλῶν. καὶ πέφυκεν
οὕτως ἔχειν· οἱ γὰρ ζητοῦντες καὶ ἐπιποθοῦντες θεὸν ἀνευρεῖν τὴν φίλην
αὐτῷ μόνωσιν ἀγαπῶσι, κατ' αὐτὸ τοῦτο σπεύδοντες πρῶτον ἐξομοιοῦσθαι
τῇ μακαρίᾳ καὶ εὐδαίμονι φύσει. ἑκατέραν οὖν ἀπόδοσιν πεποιημένοι, 88
τήν τε ῥητὴν ὡς ἐπ' ἀνδρὸς καὶ τὴν δι' ὑπονοιῶν ὡς ἐπὶ ψυχῆς, ἀξιέραστον καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὸν νοῦν ἀπεφήναμεν, τὸν μὲν πεισθέντα λογίοις ἐκ δυσαποσπάστων ἀφελκυσθέντα, τὸν δὲ νοῦν, ὅτι οὐ μέχρι παντὸς ἀπατηθεὶς ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας ἔστη τὸν ὁρατὸν κόσμον ὑπολαβὼν μέγιστον καὶ πρῶτον εἶναι θεόν, ἀλλὰ ἀναδραμὼν τῷ λογισμῷ φύσιν ἑτέραν ἀμείνω τῆς ὁρατῆς νοητὴν ἐθεάσατο καὶ τὸν ἀμφοῖν ποιητὴν ὁμοῦ καὶ ἡγεμόνα.

(19.) Ταῦτα τοῦ θεοφιλοῦς τὰ προτέλεια, οἷς ἕπονται πράξεις οὐκ 89
εὐκαταφρόνητοι. τὸ δὲ μέγεθος αὐτῶν οὐ παντί τῳ δῆλον, ἀλλὰ μόνον
τοῖς γευσαμένοις ἀρετῆς, οἳ τὰ θαυμαζόμενα παρὰ τοῖς πολλοῖς εἰώθασι
χλευάζειν ἕνεκα μεγέθους τῶν περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν. ἀποδεξάμενος οὖν 90
ὁ θεὸς τὴν εἰρημένην πρᾶξιν αὐτίκα τὸν ἀστεῖον ἀμείβεται μεγάλῃ δωρεᾷ,
τὸν γάμον αὐτῷ κινδυνεύσαντα πρὸς δυνατοῦ καὶ ἀκρατοῦς ἀνδρὸς ἐπιβουλευθῆναι διατηρήσας ἄψαυστόν τε καὶ σῷον. ἡ δ' αἰτία τῆς ἐπιθέσεως 91
ἀρχὴν ἔλαβε τοιάνδε. καρπῶν ἀφορίας ἐπὶ συχνὸν χρόνον γενομένης,

2 μετατραπόμενος BEK: μετατρεπόμενος ceteri οἴκαδε] ἀποστελλόμενος H 4 ἀγαθῶν om. C 5 οὑτοσὶ BEK: οὗτος ceteri τοὐναντίον codd: τοῦτο Arm 6 συνδιαιτήσεως τῆς τῶν πολλῶν BEK: τῆς τ. π. συνδ. ceteri 7 εὑρεῖν CFG: ἀνευρεῖν fort. secludendum 8 καθ' αὐτὸ BE σπεύδοντες πρῶτον BEK Arm: πρῶτον σπεύδοντες ceteri 10 ἐπ' BEKH[2] Arm: ὑπ' ceteri 11 καὶ τὸν ἄνδρα om. K 12 δυσαποσπασθέντων K τὸν] τὸ C 13 ἀπαιτηθεὶς K ὁρατὸν CF[2]MH[2], ὁρατὸν corr. ex ἀόρατον B: ἀόρατον ceteri 13. 14 τὸν— θεόν om. Arm 14 ἀλλ' KHP 15 ἐθεᾶτο BEK ποιητὴν ὁμοῦ BEK Arm: ὁμοῦ ποιητὴν ceteri 17 τοῦ] τοὺσ (sed σ eras.) C 17. 18 οὐκεκαταφρόνητοι (sic) C 18 παντί τω BEK: τῳ om. ceteri πάντῃ FG 19 οἳ τὰ] οἷα CFG παρὰ om. H (Turn.) 20 περὶ ψυχὴν K: περὶ ψυχῆς BE, τῆς ψυχῆς (om. περὶ) ceteri 21 ὁ θεὸς om. BE μεγάλῃ om. Arm 22 ἀκρατοῦς] αὐτοκράτορος male coni. Mang. 23 σῷον] θεῖον BK 24 καρπὸν A ἀφορίας BEK Arm (coni. Mang.): ἀπορίας ceteri

24 sqq. Gen. 12,10 sqq.

τοτὲ μὲν διὰ πολλὴν καὶ ἄμετρον ἐπομβρίαν τοτὲ δὲ δι' αὐχμὸν καὶ ζάλην,
αἱ κατὰ Συρίαν πόλεις συνεχεῖ λιμῷ πιεσθεῖσαι κεναὶ τῶν οἰκητόρων ἦσαν,
ἄλλων ἀλλαχόσε σκιδναμένων κατὰ ζήτησιν τροφῆς καὶ πορισμὸν τῶν ἀναγ-
92 καίων. πυθόμενος οὖν Ἀβραὰμ ἄφθονον εὐθηνίαν καὶ εὐετηρίαν ἐν Αἰ-
γύπτῳ, τοῦ μὲν ποταμοῦ ταῖς πλημμύραις λιμνάσαντος ἐν καιρῷ τὰ πεδία,
τῶν δὲ τὸν σπόρον εὔσταχυν ἐνεγκόντων καὶ ἀναθρεψαμένων | εὐκρασίαις p. 15 M.
93 πνευμάτων, ἀπαίρει πᾶσαν τὴν οἰκίαν ἐπαγόμενος. ἦν δ' αὐτῷ γυνὴ
τήν τε ψυχὴν ἀρίστη καὶ τὸ σῶμα τῶν καθ' αὑτὴν περικαλλεστάτη·
ταύτην ἰδόντες τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἐν τέλει καὶ τῆς εὐμορφίας ἀγάμενοι
94 — λανθάνει γὰρ τοὺς ἐν ἐξοχαῖς οὐδέν — μηνύουσι τῷ βασιλεῖ. με-
ταπεμψάμενος δὲ τὴν ἄνθρωπον καὶ θεασάμενος ἐκπρεπεστάτην ὄψιν,
βραχὺ φροντίσας αἰδοῦς καὶ νόμων τῶν ἐπὶ τιμῇ ξένων ὁρισθέντων,
ἐνδοὺς ἀκρασίᾳ διενοεῖτο λόγῳ μὲν αὐτὴν ἀγαγέσθαι πρὸς γάμον, τὸ δ'
95 ἀληθὲς αἰσχύνειν. ἡ δ' ἅτε ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ παρ' ἀκρατεῖ τε καὶ ὠμοθύμῳ
δυνάστῃ τοῦ βοηθήσοντος ἀποροῦσα — οὐδὲ γὰρ ὁ ἀνὴρ ἔσθενεν ἀρήγειν
τὸν ἐπικρεμάμενον ἐκ τῶν δυνατωτέρων φόβον δεδιώς — ἐπὶ τὴν τελευ-
96 ταίαν ἅμ' ἐκείνῳ καταφεύγει συμμαχίαν τὴν ἐκ θεοῦ. λαβὼν δὲ τῶν
ξένων οἶκτον ὁ εὐμενὴς καὶ ἵλεως καὶ ὑπέρμαχος τῶν ἀδικουμένων
ἀλγηδόνας δυσκαρτερήτους καὶ χαλεπὰς τιμωρίας ἐπάγει τῷ βασιλεῖ,
παντοίων κακῶν ἀναπλήσας αὐτοῦ σῶμα καὶ ψυχὴν δυσιάτων, ὡς τὰς
μὲν ἐφ' ἡδονὴν ἀγούσας ὀρέξεις ἁπάσας ἐκκεκόφθαι, τὰς δ' ἐναντίας
παρεισεληλυθέναι φροντίδας περὶ ἀπαλλαγῆς ἀνηνύτων βασάνων, ὑφ' ὧν

η i
2 λιμῷ πιεσθεῖσαι BEK Arm: πιεσθεῖσαι λιμῷ (λογισμῷ A) ceteri 4 εὐθένειαν B, εὐθένειαν E, εὐσθένειαν K 4. 5 καὶ εὐετηρίαν ἐν αἰγύπτῳ BEK Arm: ἐν αἰγύπτῳ καὶ εὐετηρίαν transp. ceteri 5 ταῖς πλημμύραις ante λιμνάσαντος BEK Arm.: ταῖς πλημμύραις post πεδία transp. ceteri πλημμυρίαις G λιμνάσαντος (λιμνά-
σαντος
ζοντος K) ἐν καιρῷ BEK Arm: ἐν καιρῷ λιμνάσαντος ceteri πεδία] ἐπιτήδεια BE 7 πνευμάτων] σπερμάτων K 8 τῶν καθ' αὑτὴν om. Arm καταυτὴν C, κατ' αὐτὴν FG 9 τῶν αἰγυπτίων BEK Arm: τῶν om. ceteri 10 post μηνύουσι add. δὴ H(v), δὲ (rursus del.) P 11 εὐπρεπεστάτην BK post ὄψιν add. αὐτῆς Arm 12 ὁρισθέντων ἢ καὶ ὁρισθέντα A 14 αἰσχύνειν BEFG: αἰσχυνεῖν ceteri ἡ M δὲ BEK ἅτ' E παρακρατεῖται CGA ὁμοθύμῳ A 15 ἔστενεν A 16 δυνατοτέρων BE, ἀδυνατωτέρων H[1]P[1] 17 ἅμ' BEK: ἅμα ceteri 18 ἀδικουμένων BEK Arm: ἅμα post ἀδικ. add. ceteri 19 ἀλγηδόνας] ὀδύνας C, ἡδονὰς F[1]G, ὀδίνας F[2] 20 κακῶν παντοίων transp. HP σῶμα BEK: τὸ σῶμα ceteri τὴν ψυχὴν CHP δυσίατον FG 21 ἐφ' ἡδονὴν BEK Arm: ἐφ' ἡδονὰς ceteri; ἐφηδυνούσας coni. Mang.

γυμναζόμενος μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ἐξετραχηλίζετο. παραπέλαυσε δὲ 97
τῆς τιμωρίας καὶ σύμπας ὁ οἶκος αὐτῷ, μηδενὸς ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ
δυσχεράναντος, ἀλλὰ πάντων ἕνεκα τοῦ συναινεῖν μόνον οὐ συγχειρουργη-
σάντων τὸ ἀδίκημα. τοῦτον τὸν τρόπον ἡ μὲν ἁγνεία τῆς γυναικὸς 98
διασῴζεται, τοῦ δὲ ἀνδρὸς τὴν καλοκἀγαθίαν καὶ εὐσέβειαν ὁ θεὸς ἠξίωσεν
ἐπιδείξασθαι γέρας αὐτῷ μέγιστον παρασχών, ἀσινῆ καὶ ἀνύβριστον ὅσον
οὔπω κινδυνεύσαντα διαφθαρῆναι τὸν γάμον, ὃς οὐκ ἔμελλεν ὀλίγων
ἀριθμὸν υἱῶν ἢ θυγατέρων γεννᾶν, ἀλλ' ὅλον ἔθνος καὶ ἐθνῶν τὸ
θεοφιλέστατον, ὃ μοι δοκεῖ τὴν ὑπὲρ παντὸς ἀνθρώπων γένους ἱερωσύνην
καὶ προφητείαν λαχεῖν.

(20.) Ἤκουσα μέντοι καὶ φυσικῶν ἀνδρῶν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τὰ 99
περὶ τὸν τόπον ἀλληγορούντων, οἳ τὸν μὲν ἄνδρα συμβολικῶς ἔφασκον
σπουδαῖον εἶναι νοῦν ἐκ τῆς περὶ τοὔνομα ἑρμηνευθείσης δυνάμεως
τεκμαιρόμενοι τρόπον ἀστεῖον ἐν ψυχῇ, τὴν δὲ τούτου γυναῖκα ἀρετήν,
ἧς τοὔνομά ἐστι Χαλδαϊστὶ μὲν Σάρρα, Ἑλληνιστὶ δὲ „ἄρχουσα", διὰ
τὸ μηδὲν ἀρετῆς ἀρχικώτερον εἶναι καὶ ἡγεμονικώτερον. γάμος δέ, ὃν 100
μὲν ἁρμόζεται ἡδονή, σωμάτων κοινωνίαν ἔλαχεν, ὃν δὲ σοφία, λογισμῶν
καθάρσεως ἐφιεμένων καὶ τελείων ἀρετῶν. ἐναντιώτατοι δὲ ἀλλήλοις
εἰσὶν οἱ λεχθέντες γάμοι. κατὰ μὲν γὰρ τὸν τῶν σωμάτων σπείρει μὲν 101
p. 16 M. τὸ ἄρρεν, γονὴν δ' ὑποδέχεται τὸ θῆλυ, κατὰ δὲ τὴν | ἐν ψυχαῖς σύνοδον
ἔμπαλιν ἡ μὲν ἀρετὴ τάξιν γυναικὸς ἔχειν δοκοῦσα σπείρειν πέφυκε βουλὰς
ἀγαθὰς καὶ λόγους σπουδαίους καὶ βιωφελεστάτων εἰσηγήσεις δογμάτων,
ὁ δὲ λογισμὸς εἰς τὴν ἀνδρὸς χώραν τάττεσθαι νομισθεὶς τὰς ἱεροπρεπεῖς
καὶ θείας ὑποδέχεται σποράς· ἢ μήποτε τὸ λεχθὲν ἔψευσται δι' ἀπάτην

---

1 μεθ' ἡμέρας A καὶ νύκτωρ om. A νύκτας C παραπέλαυσε BKMA, παραπέλευσε E: παραπήλαυσε ceteri 2 καὶ σύμπας BEK: καὶ om. ceteri συμπάσας C ὁ οἶκος αὐτῷ BEK Arm: αὐτῷ ὁ οἶκος ceteri; αὐτοῦ coni. Mang. προνομία F 3 αἰνεῖν CFG οὐχὶ BE 4 ἁγνία M 5 διασῴζεται BEK Arm: διεσῴζετο ceteri δ' BEK καὶ εὐσέβειαν ὁ θεὸς BEK Arm: ὁ θεὸς καὶ εὐσέβειαν transp. ceteri 6 ἐπιδείξασθαι BEK: ἐπιδείκνυσθαι ceteri ἀνύβριστον] ἀκίνδυνον F 7 οὔπω BEK: οὐδέπω ceteri διαφθαρῆναι τὸν γάμον BEK Arm: τὸν γάμον διαφθαρῆναι transp. ceteri γάμον ⟨τηρήσας⟩ coni. Wendl. coll. 21,23 ὃς om. Turn. ὀλίγων BEK Arm: om. ceteri 9 παντὸς BEK: ἅπαντος ceteri τὴν ἱερωσύνην P 11 post καὶ add. ἀπὸ P 12 τόπον] τύπον H²L (Turn.) συμβουλικῶς E 16 εἶναι καὶ ἡγεμονικώτερον om. CFG ὃν] ὧν A 17 ἡδονῇ A ἔλαβεν Arm ὃν] ὧν A 18 ἐναντιότατοι EKF δ' BEK 20 γονὴν δ' ὑποδέχεται BEK Arm: γονήν, ὑποδέχεται δὲ ceteri 21 ἔχειν γυναικὸς transp. HP συμβουλὰς BK 22 καὶ λόγους σπουδαίους om. Arm 23 ἀνδρῶν K 24 καὶ θείας om. Arm ἢ] ἡ BP

ὀνομάτων. ἐπειδήπερ ὁ μὲν νοῦς ἄρρενος ἡ δ' ἀρετὴ θήλεος μετέχει
102 χαρακτῆρος ἐν φωναῖς. εἰ δέ τις τὰς ἐπισκιαζούσας κλήσεις ἀπαμφιάσας
γυμνὰ τὰ πράγματα βουληθείη καθαρῶς ἰδεῖν, εἴσεται διότι ἄρρεν μέν ἐστιν
ἡ ἀρετὴ φύσει, παρόσον κινεῖ καὶ διατίθησι καὶ καλὰς ἐννοίας καλῶν πρά-
ξεων καὶ λόγων ὑπηχεῖ, θῆλυ δὲ ὁ λογισμὸς κινούμενος καὶ παιδευόμενος
καὶ ὠφελούμενος καὶ συνόλως ἐν τῷ πάσχειν ἐξεταζόμενος, καὶ τὸ πάθος
103 αὐτῷ τοῦτο μόνον ἐστὶ σωτήριον. (21.) ἅπαντες μὲν οὖν καὶ οἱ φαυλό-
τατοι τῷ λόγῳ τιμῶσι καὶ θαυμάζουσιν ἀρετὴν ὅσα τῷ δοκεῖν, χρῶνται
δ' αὐτῆς τοῖς παραγγέλμασιν οἱ ἀστεῖοι μόνοι. διὸ καὶ ὁ τῆς Αἰγύπτου
βασιλεύς, ὅπερ ἐστὶ συμβολικῶς νοῦς φιλοσώματος, καθυποκρινόμενος
ὡς ἐν θεάτρῳ προσποίητον ἐπιμορφάζει κοινωνίαν, πρὸς ἐγκράτειαν ὁ
ἀκρατὴς καὶ πρὸς σωφροσύνην ὁ ἀκόλαστος καὶ πρὸς δικαιοσύνην ὁ ἄδικος,
καὶ καλεῖ τὴν ἀρετὴν ὡς ἑαυτὸν τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐφημίας γλιχό-
104 μενος. ὅπερ κατιδὼν ὁ ἔφορος — μόνῳ γὰρ ἔξεστι θεῷ ψυχὴν ἰδεῖν
— ἐμίσησε καὶ προὐβάλετο καὶ βασάνοις ἤλεγξεν ἀργαλεωτάταις ἦθος
κατεψευσμένον. αἱ δὲ βάσανοι διὰ τίνων ὀργάνων; ἢ πάντως διὰ τῶν
τῆς ἀρετῆς μερῶν, ἅπερ ἐπεισιόντα χαλεπῶς αἰκίζεται καὶ τιτρώσκει;
βάσανος μὲν γάρ ἐστιν ἀπληστίας ὀλιγοδεΐα, βάσανος δὲ λαγνείας ἐγ-
κράτεια· στρεβλοῦται δὲ καὶ ὁ φιλόδοξος ἀτυφίας εὐημερούσης καὶ ὁ
105 ἄδικος δικαιοσύνης ἐπαινουμένης. μίαν γὰρ ἀμήχανον ψυχὴν κατοικεῖν
δύο τὰς ἐχθρὰς φύσεις, κακίαν καὶ ἀρετήν· οὗ χάριν, ἐπειδὰν συνενεχθῶ-
σιν, ἀσύμβατοι καὶ ἀκατάλλακτοι στάσεις καὶ πόλεμοι συγκροτοῦνται,
καίτοι τῆς ἀρετῆς εἰρηνικωτάτην φύσιν ἐχούσης, ᾗ φασιν ἐπιμελὲς εἶναι,
ὅταν εἰς χειρῶν ἅμιλλαν ἰέναι μέλλῃ, τῆς ἰδίας δυνάμεως ἀποπειρᾶσθαι

---

1 ἐπειδήπερ BEK: ἐπείπερ ceteri 2 τι F ἐπισκευαζούσας CG ἀπαμφιάσας H: ἀναπαμφιάσας A, ἀπαμφιέσας (ε corr. ex α) E, ἀπαμφιέσας BKP, ἐναπαμφιέσας CFGM 3 διότι] ὅτι vel δὴ ὅτι conicio 4. 5 καὶ καλὰς—ὑπηχεῖ om. Arm 5 ὑφηχεῖ E, ὑφηγεῖται (γεῖται in ras.) B δὲ BEK: δ' ceteri καὶ παιδευόμενος om. Arm 7 αὐτῶ τοῦτο μόνον ἐστὶ BEK, τοῦτο αὐτῷ μόνον ἐστὶ Arm: ἐστὶν post πάθος (6) transp. ceteri 9 αὐτῆς] αὐτοῖς AH[1]P πράγμασιν K 10 συμβουλικῶς E νοῦς φιλοσώματος BEK Arm: ὁ νοῦς ὁ φιλοσώματος ceteri καθυποκρινάμενος C 11 ἐπιμορφάζειν K 12 ἀκρατῆς H[1]P[1] 13 καὶ om. K 14 θεῷ BEK: τῷ θεῷ ceteri 15 ἐμίσησε BEK: ἐμίσησέ τε ceteri ἀπεβάλετο BE, ἀπεβάλλετο K 16 διά τινων MA ἢ codd.: ἡ v 17 ἐπεξιόντα coni. Mang. τιτρώσκει BEK Arm: πικρῶς ceteri 18 ὀλιγοδεεία BEMP, ὀλιγόδεια v 19 δὲ om. BE 20 μίαν . . . ψυχὴν ABE Arm: μιᾷ . . . ψυχῇ ceteri 21 φύσει CFG 21. 22 συναχθῶσιν K 23 ᾗ] ἡ A 24 ὅταν BEK: ἐπὰν ceteri χειρῶν K (Mang.): χεῖρον BE, χείρονα ceteri ἅμιλλα BE τὰς ἰδίας δυνάμεις BE

πρότερον, ἵν᾿, εἰ μὲν ἰσχύοι καταγωνίσασθαι, συνιστῆται, εἰ δ᾿ ἀσθε-
νεστέρᾳ χρῷτο τῇ δυνάμει, μηδὲ συγκαταβῆναι τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν ἀγῶνα
θαρρήσῃ· κακίαν μὲν γὰρ ἡττᾶσθαι οὐκ αἰσχρόν, ᾗ συγγενὲς ἀδοξία, 106
ἀρετὴν δὲ ὄνειδος, ᾗ πάντων οἰκειότατον εὔκλεια, δι᾿ ἣν πέφυκε νικᾶν ἢ
διατηρεῖν αὑτὴν ἀήττητον.

(22.) Τὸ μὲν οὖν Αἰγυπτίων ἄξενον καὶ ἀκόλαστον εἴρηται. τοῦ δὲ 107
τοιαῦτα πεπονθότος ἄξιον θαυμάσαι τὴν φιλανθρωπίαν, ὃς μεσημβρίας
p. 17 M. θεασάμενος τρεῖς ὡς ἄνδρας ὁδοιποροῦντας — οἱ δὲ θειοτέρας ὄντες
φύσεως ἐλελήθεσαν — προσδραμὼν ἱκέτευε λιπαρῶς μὴ παρελθεῖν αὐτοῦ
τὴν σκηνήν, ἀλλ᾿ ὡς πρέπον εἰσεληλυθότας ξενίων μετασχεῖν· οἱ δ᾿ οὐκ
ἐκ τῶν λεγομένων μᾶλλον ἢ τῆς διανοίας εἰδότες ἀληθεύοντα μηδὲν ἐν-
δοιάσαντες ἐπινεύουσι. πληρωθεὶς δὲ τὴν ψυχὴν χαρᾶς πάντ᾿ ἐσπούδαζεν 108
εἰς τὸ ἀνυπέρθετον τῆς ὑποδοχῆς καὶ τῇ μὲν γυναικί φησι „σπεῦσον
καὶ τρία μέτρα ποίησον ἐγκρυφιῶν,“ αὐτὸς δὲ εἰς τὰ βουκόλια συντείνας,
ἁπαλὸν καὶ εὔσαρκον ἀγαγὼν μόσχον, οἰκέτῃ παραδίδωσιν. ὁ δὲ καταθύσας 109
σκευάζει τάχιστα· βραδὺς γὰρ οὐδεὶς πρὸς φιλανθρωπίαν ἐν οἴκῳ σοφοῦ,
ἀλλὰ καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι προθυμότατοι
πρὸς τὰς τῶν ξενιζομένων ὑπηρεσίας. ἑστιαθέντες δ᾿ οὐ τοῖς εὐτρεπισθεῖσι 110
μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ ξενοδόχου γνώμῃ καὶ πολλῇ τινι καὶ ἀπεράντῳ φιλοτιμίᾳ
παρέχουσιν ἆθλον ἐλπίδος μεῖζον αὐτῷ, υἱοῦ γνησίου γένεσιν εἰς νέωτα
βεβαιωθησομένην ὑποσχόμενοι δι᾿ ἑνὸς τοῦ τῶν τριῶν ἀρίστου — λέγειν

1 ἵνα BEK ἰσχύει AK συνίστηται MFG, συνίσταται CA εἰ alt.] ἢ A δὲ BE 2 χρῶντο A μηδὲν P 3 θαρρήσει F, θαρσήσῃ K, θαρσῆσαι BE κακίαν BK: κακία ceteri (κακίᾳ v) ᾗ] ἢ A 4 ἀρετὴν BEK: ἀρετῇ ceteri (v) δ᾿ BEK ᾗ] ἢ A εὔκλειαν A πέφυκε νικᾶν BEK: πέφυκεν ἢ νικᾶν ceteri 5 αὑτὴν F: αὐτὴν αὐτὴν P, αὑτὴν αὐτὴν H[1], αὐτῇ αὐτὴν H[2](v), αὐτὴν ceteri 7 θαυμάσασθαι L (Turn.) ante μεσημβρίας add. τῷ καιρῷ A μεσημβρίαν BE 8 ὄντας E 9 ἐλελήθεσαν BEK: ἐλελήθεισαν CFGMP, ἐληλύθεισαν AH προσλαβὼν BE αὐτοῦ codd. (v) 10 εἰσεληλυθότας BEK: εἰσελθόντας ceteri οἳ BM 11 εἰδότες] ἰδόντες BE 12 πάντες C ἐσπούδαζεν BEK: ἔσπευδεν ceteri 13 ὑποδοχῆς BEK: ἀποδοχῆς ceteri 14 ἐγκρυφίων codd. (v) δ᾿ BEK 17 καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι BEK Arm: καὶ ἐλεύθεροι καὶ δοῦλοι transp. ceteri 18 δ᾿ om. A οὐ τοῖς] οὕτως C 19 καὶ πολλῇ—φιλοτιμίᾳ om. Arm καὶ alt. om. K 20 ἐλπίδος om. BE υἱοῦ τοῦ γνησίου H(v) ἐς K 21 τὸ βεβαιωθησόμενον BE, βεβαιωθησομένην om. Arm. ὑποσχομένου (om. δι᾿) Arm τοῦ et ἀρίστου om. Arm τοῦ τῶν] τούτων A

7 sqq. Gen. 18,1 sqq. 16 *Origenes Homil. in Genes. IV 1 (t. VIII p. 163 Lomm.)* „Puer, inquit, festinavit facere eum.“ ipse currit, uxor festinat, puer accelerat: nullus piger est in domo sapientis.

γὰρ ἐν ταὐτῷ πάντας ἀθρόους ἦν ἀφιλόσοφον, ἑνὶ δὲ λέγοντι τοὺς ἄλλους
111 συνεπινεύειν ἐμπρεπές —. ἀλλὰ γὰρ οὐδ' ὑπισχνουμένοις ἕνεκα τοῦ περὶ
τὸ πρᾶγμα ἀπίστου βεβαίως προσεῖχον· ἤδη γὰρ ὑπερήλικες γεγονότες
112 διὰ μακρὸν γῆρας ἀπεγνώκεσαν παιδὸς σποράν. ἀκούσασαν οὖν τὴν
γυναῖκα ἐν ἀρχῇ φησι γελάσαι καὶ μετὰ ταῦτα, εἰπόντων „μὴ ἀδυνατεῖ
παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα;“ καταιδεσθεῖσαν ἠρνῆσθαι τὸν γέλωτα· πάντα
γὰρ ᾔδει θεῷ δυνατὰ σχεδὸν ἐξ ἔτι σπαργάνων τουτὶ τὸ δόγμα προμαθοῦσα.
113 τότε μοι δοκεῖ πρῶτον οὐκέθ' ὁμοίαν τῶν ὁρωμένων λαβεῖν φαντασίαν,
ἀλλὰ σεμνοτέραν ἢ προφητῶν ἢ ἀγγέλων μεταβαλόντων ἀπὸ πνευματικῆς
114 καὶ ψυχοειδοῦς οὐσίας εἰς ἀνθρωπόμορφον ἰδέαν. (23.) τὸ μὲν οὖν
φιλόξενον τοῦ ἀνδρὸς εἴρηται, πάρεργον ὂν ἀρετῆς μείζονος· ἡ δ' ἀρετὴ
θεοσέβεια, περὶ ἧς καὶ πρότερον εἴπομεν, ἧς δεῖγμα σαφέστατον τὰ νῦν
115 λεχθέντα ἐστὶν ὡς ἐπὶ ξένων ἀνδρῶν. εἰ δ' εὐδαίμονα καὶ μακάριον
οἶκον ὑπέλαβον εἶναί τινες, ἐν ᾧ συνέβη καταχθῆναι καὶ ἐνδιατρῖψαι
σοφούς, οὐκ ἂν ἀξιώσαντας ἀλλ' οὐδ' ὅσον διακῦψαι μόνον, εἴ τι πάθος
ἐνεώριον ταῖς ψυχαῖς τῶν ἔνδον ὄντων ἀνίατον, ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδα, τίνα
ὑπερβολὴν εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος εἶναι φῶ περὶ τὴν οἰκίαν, ἐν
ᾗ καταχθῆναι καὶ ξενίων λαχεῖν ὑπέμειναν ἄγγελοι πρὸς ἀνθρώπους,
ἱεραὶ καὶ θεῖαι φύσεις, ὑποδιάκονοι καὶ ὕπαρχοι τοῦ πρώτου θεοῦ,
| δι' ὧν οἷα πρεσβευτῶν ὅσα ἂν θελήσῃ τῷ γένει ἡμῶν προθεσπίσαι p. 18 M.
116 διαγγέλλει. πῶς γὰρ ἂν τὴν ἀρχὴν εἰσελθεῖν ὑπέμειναν, εἰ μὴ καθάπερ
νεὼς εὖ συντεταγμένον πλήρωμα τοὺς ἔνδον ἅπαντας ᾔδεσαν ἑνὶ πειθαρ-

---

1 ταὐτῷ BEK: τῷ αὐτῷ ceteri 2 ἐμπρεπές BEMA: εὐπρεπές ceteri οὐδ' codd.: οὐχ Turn. Mang. ὑπισχνουμένους HP, ὑπισχνουμένης A 4 ἀπεγνώκεσαν BEK: ἀπέγνωσαν ceteri παίδων coni. Mang. οὖν BEK: γοῦν ceteri 4. 5 τὴν γυναῖκα ἐν ἀρχῇ BEK: ἐν ἀρχῇ τὴν γυναῖκα transp. ceteri 5 γελάσαι φησὶ transp. K φησὶ BEK: φασὶ ceteri ταῦτ' CFGMA 6 τῷ θεῷ BEK: θεῷ MAH^{2}, θεοῦ CFGH^{1}P πᾶν ῥῆμα BEK: πᾶν om. ceteri ἠρνῆσθαι K, ἠρνεῖσθαι BE: ἀρνήσασθαι ceteri 8 πρῶτον om. Arm ὁμοίαν CBEK: ὅμοιον ceteri, ὁμοίως Arm 9 προφητῶν BEK: προφητῶν τινων ceteri μεταβαλλόντων MFG(v) 10 ἰδέαν] οὐσίαν P 11 ὂν] ἦν A ἀρετῆς μείζονος BEK Arm: μείζονος ἀρετῆς ceteri 12 εἴπομεν] εἴρηται BEK ἧς] εἰς F σαφέστερον BE 13 εἰ δ'] ἧς BE, εἰς Arm 13. 14 μακάριον οἶκον BEK Arm: οἶκον post τινες transp. ceteri 14 κατατaχθῆναι A, καταχθῆναι om. CFG διατρῖψαι CFG 15 ἀξιώσαντας] ἀνακύψαντας BE οὐδ' BEK: οὐδὲ ceteri 16 ἐνεώρων BEK: ἑώρων ceteri ὄντων BEK Arm: om. ceteri post ἀνίατον add. ὂν BE δ' BEK 17 φῶ] ἐφ' ᾧ BE 18 κατταταχθῆναι A ἀγγέλων K ἀνθρώπων C 20 ἡμῶν om. BE 21 διαστέλλει CFG ἂν om. BEK 22 συντεταγμένης Arm τοὺς] τῆς C πάντας HP

χοῦντας κελεύσματι τῷ τοῦ προεστηκότος ὡσανεὶ κυβερνήτου; πῶς δ' ἂν ἑστιωμένων καὶ ξενιζομένων παρέσχον ὑπόληψιν, εἰ μὴ τὸν ἑστιάτορα συγγενῆ καὶ ὁμόδουλον ἡγοῦντο τῷ αὐτῶν προσπεφευγότα δεσπότῃ; νομιστέον μέντοι καὶ κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτῶν ἔτι μᾶλλον ἐπιδοῦναι πάντα τὰ μέρη τῆς οἰκίας πρὸς τὸ βέλτιον αὔρᾳ τινὶ τελειοτάτης ἀρετῆς ἐπιπνευ-
σθέντα. τὸ δὲ συμπόσιον οἷον εἰκὸς γενέσθαι, τὴν ἐν εὐωχίαις ἀφέλειαν 117
ἐπιδεικνυμένων πρὸς τὸν ἑστιάτορα τῶν ἑστιωμένων καὶ γυμνοῖς ἤθεσι προσαγορευόντων καὶ ὁμιλίας τὰς ἁρμοττούσας τῷ καιρῷ ποιουμένων.
τεράστιον δὲ καὶ τὸ μὴ πίνοντας πινόντων καὶ τὸ μὴ ἐσθίοντας ἐσθιόντων 118
παρέχειν φαντασίαν. ἀλλὰ ταυτί γε ὡς ἀκόλουθα· τὸ δὲ πρῶτον ἐκεῖνο τερατωδέστατον, ἀσωμάτους ὄντας [τοῦδε σώματος] εἰς ἰδέαν ἀνθρώπων μεμορφῶσθαι χάριτι τῇ πρὸς τὸν ἀστεῖον· τίνος γὰρ ἕνεκα ταῦτα ἐθαυματουργεῖτο ἢ τοῦ παρασχεῖν αἴσθησιν τῷ σοφῷ διὰ τρανοτέρας ὄψεως, ὅτι οὐ λέληθε τὸν πατέρα τοιοῦτος ὤν;

(24.) Τὰ μὲν οὖν τῆς ῥητῆς ἀποδόσεως ὡδὶ λελέχθω· τῆς δὲ 119
δι' ὑπονοιῶν ἀρκτέον. σύμβολα τὰ ἐν φωναῖς τῶν διανοίᾳ μόνῃ καταλαμβανομένων ἐστίν· ἐπειδὰν οὖν ἡ ψυχὴ καθάπερ ἐν μεσημβρίᾳ θεῷ περιλαμφθῇ καὶ ὅλη δι' ὅλων νοητοῦ φωτὸς ἀναπλησθεῖσα ταῖς ἐν κύκλῳ κεχυμέναις αὐγαῖς ἄσκιος γένηται, τριττὴν φαντασίαν ἑνὸς ὑποκειμένου καταλαμβάνει, τοῦ μὲν ὡς ὄντος, τῶν δ' ἄλλων δυοῖν ὡς ἂν ἀπαυγαζομένων ἀπὸ τούτου σκιῶν· ὁποῖόν τι συμβαίνει καὶ τοῖς ἐν αἰσθητῷ φωτὶ διατρίβουσιν· ἢ γὰρ ἑστώτων ἢ κινουμένων διτταὶ σκιαὶ πολλάκις
συνεμπίπτουσι. μὴ μέντοι νομισάτω τις ἐπὶ θεοῦ τὰς σκιὰς κυριολογεῖ- 120

---

3 αὐτῶν CBEK: αὐτῷ ceteri (Mang.) προσπεφευγότα BEK Arm: προσπεφευγέντα (sic) M, προσπεφευγέναι AP, προσπεφυκέναι CFGH(v) 4 καὶ om. F 5 τὸ om. P 6 ἐν om. BEG ὠφέλειαν CFGHP 9 τὸ pr.] τῷ A
ϊ ό
πίνοντας CFGK Arm: πεινῶντας MAHP, om. BE πινόντων CFGK Arm: πεινώντων B, πεινώντων ceteri τὸ μὴ BEK Arm: τὸ om. ceteri 10 ταυτί BEK: ταῦτά ceteri 11 τερατωδέστερον A τοῦδε E Arm, τοῦ δὲ B: τούσδε CKM; τοὺς δὲ AFG, τούτους HP(v) τοῦδε σώματος seclusi 12 τῆς BE ἕνεκεν BK, ἕνεκε E 13 ἢ om. BE 15 ἀποδόσεως BEK Arm: ὑποθέσεως ceteri ὡδὶ] ὡς δεῖ BE; ὧδε Mang. λελέχθω BE Arm: λέλεκται ceteri 16 διανοίᾳ BEK: ἐν διανοίᾳ ceteri μόνοι A 17 ἡ ψυχὴ BEK Arm: ἡ om. ceteri 18 περιλειφθῇ P 18. 19 ταῖς ... κεχυμέναις αὐγαῖς H^2(v): τὰς ... κεχυμένας αὐγὰς ceteri Arm; τὰς ... κεχυμένας αὐγὰς ⟨ἀναλαβοῦσα⟩ conicio vel τὰς ... κεχυμένας αὐγὰς ἀσκίους δέχηται (αὐγὰς ἀσπάσηται Wendl.) 19 ἄσκιος γένηται om. Arm 20 τῶν δ' ἄλλων BEK: τοῖν δ' ἄλλοιν ceteri 21 τῶν σκιῶν ABE ὁποῖον] ὅμοιον BE 22 ἑστώτων] ἔστω τῶν MA διτταῖς καὶ CG post σκιαὶ add. καὶ A 23 συνεμπίπτουσι BEK: συμπίπτουσι ceteri

σθαι· κατάχρησις ὀνόματός ἐστι μόνον πρὸς ἐναργεστέραν ἔμφασιν τοῦ
121 δηλουμένου πράγματος, ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς οὐχ ὧδε ἔχει· ἀλλ' ἔστιν,
ὡς ἄν τις ἐγγύτατα τῆς ἀληθείας ἱστάμενος εἴποι, πατὴρ μὲν τῶν ὅλων
ὁ μέσος, ὃς ἐν ταῖς | ἱεραῖς γραφαῖς κυρίῳ ὀνόματι καλεῖται ὁ ὤν, αἱ p. 19 M.
δὲ παρ' ἑκάτερα αἱ πρεσβύταται καὶ ἐγγυτάτω τοῦ ὄντος δυνάμεις, ἡ μὲν
ποιητική, ἡ δ' αὖ βασιλική· προσαγορεύεται δὲ ἡ μὲν ποιητικὴ θεός,
ταύτῃ γὰρ ἔθηκέ τε καὶ διεκόσμησε τὸ πᾶν, ἡ δὲ βασιλικὴ κύριος, θέμις
122 γὰρ ἄρχειν καὶ κρατεῖν τὸ πεποιηκὸς τοῦ γενομένου. δορυφορούμενος οὖν
ὁ μέσος ὑφ' ἑκατέρας τῶν δυνάμεων παρέχει τῇ ὁρατικῇ διανοίᾳ τοτὲ
μὲν ἑνὸς τοτὲ δὲ τριῶν φαντασίαν, ἑνὸς μὲν ὅταν ἄκρως τύχῃ καθαρθεῖσα
καὶ μὴ μόνον τὰ πλήθη τῶν ἀριθμῶν ἀλλὰ καὶ τὴν γείτονα μονάδος
δυάδα ὑπερβᾶσα πρὸς τὴν ἀμιγῆ καὶ ἀσύμπλοκον καὶ καθ' αὑτὴν οὐδενὸς
ἐπιδεᾶ τὸ παράπαν ἰδέαν ἐπείγηται, τριῶν δὲ ὅταν μήπω τὰς μεγάλας
τελεσθεῖσα τελετὰς ἔτι ἐν ταῖς βραχυτέραις ὀργιάζηται καὶ μὴ δύνηται
τὸ ὂν ἄνευ ἑτέρου τινὸς ἐξ αὐτοῦ μόνου καταλαβεῖν, ἀλλὰ διὰ τῶν
123 δρωμένων, ἢ κτίζον ἢ ἄρχον. δεύτερος μὲν οὖν, ὥς φασι, πλοῦς οὗτος,
μετέχει δ' οὐδὲν ἧττον δόξης θεοφιλοῦς· ὁ δὲ πρότερος τρόπος οὐ
μετέχει, ἀλλ' αὐτός ἐστι θεοφιλὴς δόξα, μᾶλλον δὲ καὶ δόξης πρεσβυτέρα
καὶ παντὸς τιμιωτέρα τοῦ δοκεῖν ἀλήθεια. γνωριμώτερον δὲ τὸ δηλού-
124 μενον παραστατέον. (25.) τρεῖς εἰσιν ἠθῶν ἀνθρωπίνων τάξεις, ὧν ἑκάστη
διακεκλήρωται μίαν τῶν εἰρημένων φαντασιῶν, ἡ μὲν ἀρίστη τὴν μέσην
τοῦ ὄντως ὄντος, ἡ δὲ μετ' ἐκείνην τὴν ἐπὶ δεξιά, τὴν εὐεργέτιν, ᾗ
θεὸς ὄνομα, ἡ δὲ τρίτη τὴν ἐπὶ θάτερα, τὴν ἀρχικήν, ἣ καλεῖται κύριος.

---

1 ἐστὶ μόνον BEK: αὐτὸ (αὐτῷ A) μόνον ἐστὶ ceteri ἐστὶν αὐτὸ μόνον ὀνόματος Arm ἐνεργεστέραν BEK 2 πράγματος] γράμματος Arm ὧδε K, ὧδ' BE: οὕτως ceteri 3 ἐγγύτατα τῆς ἀληθείας BEK Arm: τῆς ἀληθείας ἐγγύτατα transp. ceteri εἴποιεν BE 4 ὃς om. Arm αἱ] οἱ Mang. 5 αἱ πρεσβύταται BEK Arm: αἱ om. ceteri ἐγγυτάτω BEK: ἐγγύταται ceteri ἡ μὲν BEK Arm: ὧν ἡ μὲν ceteri 6 δ' αὖ] δὲ (om. αὖ) HP βασιλική· προσαγορεύεται δὲ BEK Arm: βασιλικὴ προσαγορεύεται (ὀνομάζεται F)· καὶ ceteri θεός] κύριος A 7 αὕτη BEK τε om. BEK διεκόσμη (i. e. διεκόσμει) C κύριος] θεός G 8 γοῦν BEK 9 παρεῖχε BEK 9. 10 τοτὲ] ποτὲ (bis) K, τὸ (bis) CFG 10 τύχῃ καθαρθεῖσα BEK Arm: καθαρθεῖσα ψυχή (ἡ ψυχὴ H²) ceteri 13 ἰδέαν om. CFG ἐπείγεται AK 14 ἔτι om. K 15 ante ἐξ add. ἢ BEMAP² 16 δρωμένων] ὁρωμένων coni. Mang.: cf. § 188 18 ἐστι θεοφιλὴς BEK Arm: ἐστιν ἡ θεοφιλὴς ceteri μᾶλλον δὲ καὶ MAK: μᾶλλον δὴ καὶ BE Arm, μᾶλλον δὲ HP, ἣ δὴ C, εἰ δὴ F, εἴδη G 19 τοῦ] τῷ K 20 ἠθῶν om. CFG ἀνθρώπων CFG, ἀνθρωπίνων om. A 21 μιᾷ CFGM 22 ὄντος ὄντως transp. CABE δεξιᾷ MF ᾗ] ἡ A 23 ὁ θεὸς BEK

τὰ μὲν οὖν ἄριστα τῶν ἠθῶν τὸν καθ' αὑτὸν ἄνευ τινὸς ὄντα θεραπεύει 125
πρὸς μηδενὸς ἑτέρου μεθελκόμενα, τῷ τετάσθαι μοναδικῶς πρὸς τὴν
ἑνὸς τιμήν· τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν διὰ τῆς εὐεργέτιδος συνίσταται καὶ
γνωρίζεται δυνάμεως τῷ πατρί, τὰ δὲ διὰ τῆς βασιλικῆς. ὃ δὲ λέγω, 126
τοιοῦτόν ἐστιν. ἄνθρωποι μὲν ἐπειδὰν αἴσθωνται κατὰ πρόφασιν ἑταιρείας
προσιόντας αὐτοῖς τινας ἐπὶ θήρᾳ πλεονεξιῶν, ὑποβλέπονταί τε καὶ ἀπο-
στρέφονται τὴν προσποίητον κολακείαν καὶ τιθασείαν αὐτῶν δεδιότες ὡς
σφόδρα ἐπιζήμιον· ὁ δὲ θεὸς ἅτε βλάβην οὐκ ἐπιδεχόμενος ἅπαντας 127
τοὺς καθ' ἡντινοῦν ἰδέαν προαιρουμένους τιμᾶν αὐτὸν ἄσμενος προσ-
καλεῖται, μηδένα σκορακίζειν ἀξιῶν τὸ παράπαν, ἀλλὰ μόνον οὐκ ἄντικρυς
τοῖς ἀκοὰς ἔχουσιν ἐν τῇ ψυχῇ θεσπίζει τάδε· „τὰ μὲν πρῶτα τῶν 128
ἄθλων κείσεται τοῖς ἐμὲ θεραπεύουσι δι' ἐμὲ αὐτόν, τὰ δὲ δεύτερα τοῖς
δι' ἑαυτούς, ἢ τυχεῖν ἀγαθῶν ἐλπίζουσιν ἢ τιμωριῶν ἀπαλλαγὴν εὑρήσε-
σθαι προσδοκῶσι· καὶ γὰρ εἰ ἔμμισθος ἡ τῶνδε θεραπεία καὶ μὴ ἀδέκα-
στος, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐντὸς εἴλεῖται θείων περιβόλων καὶ οὐκ ἔξω
p. 20 M. πλάζεται. τὰ δὲ ἆθλα τοῖς | μὲν ἐμὲ τιμῶσι δι' ἐμὲ κείσεται φίλια, 129
τοῖς δὲ διὰ τὰς χρείας φίλια μὲν οὔ, τὸ δὲ μὴ ἀλλοτρίοις νομίζεσθαι·
δέχομαι γὰρ καὶ τὸν τῆς εὐεργέτιδός μου δυνάμεως βουλόμενον μεταλαχεῖν
εἰς μετουσίαν ἀγαθῶν καὶ τὸν φόβῳ τὴν ἡγεμονικὴν καὶ δεσποτικὴν
ἱλασκόμενον ἐξουσίαν εἰς ἀποτροπὴν κολάσεως· οὐ γὰρ ἀγνοῶ, διότι
πρὸς τῷ χείρους μὴ γίγνεσθαι καὶ βελτίους ἔσονται τῷ συνεχεῖ τῆς
θεραπείας εἰλικρινῆ καὶ καθαρὰν εὐσέβειαν ἀσκήσαντες. εἰ γὰρ καὶ 130

---

1 τὸν BEKH^2 Arm: τῶν ceteri κατ' αὐτὸν CFMAP ὄντα om. FG 4 δὲ alt. om. H^{1}P 5 ἑταιρίας CFG 6 προσιέντας BE 6. 7 ὑπο-στρέφονται F 7 προσποιητὴν MA τιθασίαν ABE, τιθασσείαν KF, ἀτιθασσείαν G ὡς om. BE 8 ἐνδεχόμενος BE 9 ἡντιναοῦν BEKAG ἰδέαν] αἰτίαν coni. Mang. 9. 10 προσκαλεῖται C Arm: προκαλεῖται ceteri 10 μονονοὺ A, μονονοὺ καὶ K 11 τοῖς] τὰς BE θεσπίζει ἐν τῇ ψυχῇ transp. BEK τάδε om. Arm 12 ἐμαυτόν BE δὲ om. BE 13 ἑαυτοὺς BEK: αὐτοὺς H^2, αὑτοῦ C, αὐτοὺς ceteri ἢ τυχεῖν BEK Arm: ἢ om. ceteri ἀγαθῶν om. BE 13. 14 εὑρήσεσθαι BEK: εὑρέσθαι CFG, εὕρασθαι MA, εὑρεῖν HP 14 εἰ ἔμμισθος] ἔσται μισθὸς CFGA ἡ] ἢ Mang. τῶνδε] τούτων BEK 14. 15 καὶ μὴ ἀδέκαστος BEK Arm: καὶ μηδὲν ἀδέκαστον MAHP, κἂν μηδὲν ἀδέκαστον C, καὶ μηδένα δ' ἕκαστον FG 16 δ' BEK μὲν BEK: om. ceteri 16. 17 φιλία (bis) CFABEK 17 οὔ] οὐδαμοῦ K τὸ] τῶ BE ἀλλοτρίοις (ἀλλοτριοῖς C) codd.: ἀλλοτρίους v 18 βουλόμενος A μετασχεῖν CFG 19 φόβον A 20 διότι] ὅτι CFG (fort. recte) 21 τῷ] τὸ ABEF μὴ] μου P γίνεσθαι AP, γενέσθαι BEK 22 ἀσκήσαντες] κτησάμενοι Arm εἰ γὰρ καὶ] καὶ γὰρ A

μάλιστα οἱ τρόποι διαφέρουσιν, ἀφ᾿ ὧν ποιοῦνται τὰς πρὸς τὴν ἀρέσκειαν
ὁρμάς, οὐκ αἰτιατέον, ὅτι σκοπὸς εἷς καὶ τέλος ἕν ἐστιν αὐτοῖς, τὸ
131 θεραπεύειν ἐμέ.“ ὅτι δ᾿ ἡ τριττὴ φαντασία δυνάμει ἑνός ἐστιν ὑποκει-
μένου, φανερὸν οὐ μόνον ἐκ τῆς ἐν ἀλληγορίᾳ θεωρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς
ῥητῆς γραφῆς τάδε περιεχούσης· ἡνίκα μὲν γὰρ ὁ σοφὸς ἱκετεύει τοὺς
ἐοικότας ὁδοιπόροις τρεῖς ξενισθῆναι παρ᾿ αὐτῷ. διαλέγεται τούτοις οὐχ
ὡς τρισίν, ἀλλ᾿ ὡς ἑνί, καί φησι· „κύριε, εἰ ἄρα εὗρον χάριν παρὰ
σοί, μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου“ (Gen. 18, 3)· τὸ γὰρ „κύριε“ καὶ
τὸ „παρὰ σοὶ“ καὶ τὸ „μὴ παρέλθῃς“ καὶ ὅσα τοιαῦτα πρὸς ἕνα
132 πέφυκεν ἀλλ᾿ οὐ πρὸς πλείους λέγεσθαι· ἡνίκα δὲ ξενιζόμενοι φιλο-
φρονοῦνται τὸν ξενοδόχον, πάλιν εἷς ὑπισχνεῖται ὡς μόνος αὐτὸς παρὼν
γνησίου παιδὸς σπορὰν διὰ τῶνδε· „ἐπανιὼν ἥξω πρὸς σὲ κατὰ τὸν
καιρὸν τοῦτον εἰς νέωτα, καὶ ἕξει υἱὸν Σάρρα ἡ γυνή σου“ (Gen. 18, 10).
133 (26.) Φανερώτατα μέντοι καὶ διαπονητότατα μηνύει διὰ τῶν ἑξῆς
τὸ δηλούμενον. ἡ Σοδομιτῶν χώρα, μοῖρα τῆς Χαναανίτιδος γῆς, ἣν
ὕστερον ὠνόμασαν Συρίαν Παλαιστίνην, ἀδικημάτων μυρίων ὅσων γεμι-
σθεῖσα καὶ μάλιστα τῶν ἐκ γαστριμαργίας καὶ λαγνείας ὅσα τε μεγέθη
καὶ πλήθη τῶν ἄλλων ἡδονῶν ἐπιτειχίσασα ἤδη παρὰ τῷ δικαστῇ τῶν
134 ὅλων κατέγνωστο. αἴτιον δὲ τῆς περὶ τὸ ἀκολασταίνειν ἀμετρίας
ἐγένετο τοῖς οἰκήτορσιν ἡ τῶν χορηγιῶν ἐπάλληλος ἀφθονία· βαθύγειος

1 ὑφ᾿ BEK ποιῶνται BE τὰς om. F τὴν BEK: om. ceteri 2 τέλος ἔνεστιν A 3 δ᾿ ἡ] δὴ G δύναμις Arm δυνάμει suspectum; cf. 27,19 6 ὁδοιπόρους BEK τρεῖς BEK: τρισὶ ceteri αὐτῶ codd. (v) 7 εἰ ἄρα BEK Arm: ἄρα om. ceteri 8. 9 τὸ γὰρ — παρέλθῃς om. Arm 8 κύριος CG 9 ἓν H[1]P 10 λέγεσθαι] πλέκεσθαι M 11 τὸν ξενοδόχον BEK Arm: τὸν μὲν ξενοδόχον MAFGH, τὸ μὲν ξενοδόχον CP; τῷ μὲν ξενοδότῳ (sic) Turn. εἷς] οἷς A 12 σποράς CFG ἐπανιὼν om. BE 13 ἐς K εἰς νέωτα] εἰς ὥρας Arm καὶ ἔσται υἱὸς Σάρρᾳ τῇ γυναικί σου Arm 14 διαπονητότατα MGH(v), ἀδιαπονητότατα AP (prob. Mang.), ἀδιαπόνητα BEK, διαπορώ⁝τατα (ω corr. ex η) F, om. in lac. C, καὶ διαπ. om. Arm; ἀδιαπορητότατα conicio μηνύει BEK: μηνύεται ceteri 15 μοῖρα om. CFG χαναναιώτιδος BE post γῆς add. ἣν BEK 16 συρίαν BE: σύροι ceteri; Συρίας coni. Mang. ὅσων om. BEKF Arm 17 ἐν γαστριμαργίαις καὶ λαγνείαις C, ἐν etiam G 17. 18 μεγέθει καὶ πλήθει KG

                  η
18 ἐπιτειχίσας G, ἐπιτυχίσασα F

15 sqq. *Clem. Alex. Paedag. III 8 p. 280 P.* οἱ Σοδομῖται ὑπὸ πολλῆς τρυφῆς ἐξοκείλαντες εἰς ἀσέλγειαν, μοιχεύοντες μὲν ἀδεῶς, περὶ τὰ παιδικὰ ἐκμανῶς ἐπτοημένοι, ἐπεῖδεν αὐτοὺς ὁ παντεπόπτης λόγος . . . καταφλεγῆναι προσέταξε τὰ Σόδομα . . . γέγονεν τοίνυν ἡ Σοδομιτῶν δικαία τιμωρία τῆς εὐλογίστου τοῖς ἀνθρώποις σωτηρίας εἰκών.

γὰρ καὶ εὔυδρος οὖσα ἡ χώρα παντοίων ἀνὰ πᾶν ἔτος εὐφορίᾳ καρπῶν
ἐχρῆτο· „μεγίστη δ' ἀρχὴ κακῶν“ ὡς εἶπέ τις οὐκ ἀπὸ σκοποῦ „τὰ λίαν
ἀγαθά.“ ὧν ἀδυνατοῦντες φέρειν τὸν κόρον ὥσπερ τὰ θρέμματα 135
σκιρτῶντες ἀπαυχενίζουσι τὸν τῆς φύσεως νόμον, ἄκρατον πολὺν καὶ
ὀψοφαγίας καὶ ὀχείας ἐκθέσμους μεταδιώκοντες· οὐ γὰρ μόνον θη-
λυμανοῦντες ἀλλοτρίους γάμους διέφθειρον, ἀλλὰ καὶ ἄνδρες ὄντες
ἄρρεσιν ἐπιβαίνοντες, τὴν κοινὴν πρὸς τοὺς πάσχοντας οἱ δρῶντες φύσιν
οὐκ αἰδούμενοι, παιδοσποροῦντες ἠλέγχοντο μὲν ἀτελῆ γονὴν σπείροντες,
ὁ δ' ἔλεγχος πρὸς οὐδὲν ἦν ὄφελος, ὑπὸ βιαιοτέρας νικωμένων ἐπι-
p. 21 M. θυμίας. εἶτ' ἐκ τοῦ κατ' | ὀλίγον ἐθίζοντες τὰ γυναικῶν ὑπομένειν 136
τοὺς ἄνδρας γεννηθέντας θήλειαν κατεσκεύασαν αὐτοῖς νόσον, κακὸν
δύσμαχον, οὐ μόνον τὰ σώματα μαλακότητι καὶ θρύψει γυναικοῦντες,
ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς ἀγεννεστέρας ἀπεργαζόμενοι, καὶ τό γε ἐπ'
αὐτοὺς ἧκον μέρος τὸ σύμπαν ἀνθρώπων γένος διέφθειρον· εἰ γοῦν
Ἕλληνες ὁμοῦ καὶ βάρβαροι συμφωνήσαντες ἐζήλωσαν τὰς τοιαύτας
ὁμιλίας, ἠρήμωντο ἂν ἑξῆς αἱ πόλεις ὥσπερ λοιμώδει νόσῳ κενωθεῖσαι.
(27.) λαβὼν δὲ ὁ θεὸς οἶκτον ἅτε σωτὴρ καὶ φιλάνθρωπος τὰς μὲν 137
κατὰ φύσιν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συνόδους γινομένας ἕνεκα παίδων
σπορᾶς ηὔξησεν ὡς ἔνι μάλιστα, τὰς δ' ἐκφύλους καὶ ἐκθέσμους δια-
μισήσας ἔσβεσε καὶ τοὺς ὀργῶντας ἐπὶ ταύτας προβαλόμενος οὐχὶ τὰς
ἐν ἔθει καινουργήσας δ' ἐκτόπους καὶ παρηλλαγμένας τιμωρίας ἐτιμωρήσατο.

1 εὔυδρος EMHP: ἄυδρος A, ἔνυδρος BKCFG   εὐφορίᾳ καρπῶν BEK: καρπῶν εὐφορίᾳ ceteri   2 εἶπεν ἂν F   4 τὸν τ. φ. νόμον C: τῶν τ. φ. νόμων ceteri   5 ὀψοφαγείας HP   6 ὄντες om. Arm   9 ἦν om. BE   βεβαιοτέρας BE   νικώμενος coni. Mang.   10 ἐθίζοντας K; ἐθίζειν coni. Mang.   11 γεννηθέντας om. BEK (fort. recte)   κατεσκεύασαν BEK Arm: κατεσκεύαζον ceteri   αὐτοῖς H^2(v)   κακῶν BEAHP   12 οὐ μόνον BEK Arm: οὐ μόνον γὰρ ceteri   γυναικοῦντος M   13 ἀγεννεστέρας BEK: ἀγεννεστάτας CMP, ἀγενεστάτας AFH, ἀγεννεστάτως G   ἀπεργασάμενοι H   καὶ alt. BEK Arm: om. ceteri   γε BEKM: γ' ceteri   13. 14 ἐπ' αὐτοὺς scripsi: ἐφ' αὐτοῖς BE Arm, ἐφ' ἑαυτοῖς K, ἐπ' αὐτοῖς ceteri   14 γένος ἀνθρώπων transp. H   εἰ] οἱ A   οὖν BEK   16 ἠρήμωντο] ἤρθησαν K, ἤριαν (sic) BE   ἂν om. K   λοιμώδη EF, λιμώδει KP   17 οἶκτον δὲ λαβὼν ὁ θεὸς Arm   18. 19 ἕνεκα παίδων σπορᾶς om. BEK (fort. recte), σπορᾶς om. Arm   19 ὡς ἔνι μάλιστα om. Arm   καὶ om. C   ἀθέσμους BEK   20 ἐπὶ ταῦτα BEHP(v)   προβαλόμενος CM: προβαλλόμενος ceteri   τὰς KH^2: ταῖς ceteri (v)   21 καινουργήσας] καινουργίαις CFG(v)   δὲ M   ἐκτόπους BEKAH: ἐκτόποις ceteri (v)   παρηλλαγμένας τιμωρίας BEKH: —αις —αις ceteri (v)   ἐτιμωρήσατο BEK: ἐπετιμωρήσατο ceteri

2 Menand. frg. 724 Kock: ἀρχὴ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν,
ὠγαθέ, τὰ λίαν ἀγαθά.

138 κελεύει γὰρ ἐξαίφνης τὸν ἀέρα νεφωθέντα πολὺν ὄμβρον οὐχ ὕδατος
ἀλλὰ πυρὸς ὕειν· ἀθρόας δὲ νιφούσης ἀδιαστάτῳ καὶ ἀπαύστῳ ῥύμῃ
φλογός, ἐκαίοντο μὲν ἀγροὶ καὶ λειμῶνες καὶ λάσια ἄλση καὶ ἕλη
δασύτατα καὶ δρυμοὶ βαθεῖς, ἐκαίετο δ' ἡ πεδιὰς καὶ ὁ τοῦ σίτου καὶ
τῶν ἄλλων σπαρτῶν ἅπας καρπός, ἐκαίετο δὲ καὶ τῆς ὀρεινῆς ἡ δεν-
139 δροφόρος, στελεχῶν ῥίζαις αὐταῖς ἐμπιπραμένων· ἐπαύλεις δὲ καὶ οἰκίαι
καὶ τείχη καὶ ὅσα ἐν οἰκοδομαῖς ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια πάντα συγκατε-
πίμπραντο καὶ ἡμέρᾳ μιᾷ αἱ μὲν εὐανδροῦσαι πόλεις τάφος τῶν οἰκητόρων
ἐγεγένηντο, αἱ δ' ἐκ λίθων καὶ ξύλων κατασκευαὶ τέφρα καὶ λεπτὴ κό-
140 νις. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν φανερῷ καὶ ὑπὲρ γῆς ἅπαντα κατανάλωσεν ἡ φλόξ,
ἤδη καὶ τὴν γῆν αὐτὴν ἔκαιε κατωτάτω διαδῦσα καὶ τὴν ἐνυπάρχουσαν
ζωτικὴν δύναμιν ἔφθειρεν εἰς ἀγονίαν παντελῆ, ὑπὲρ τοῦ μηδ' αὖθίς
ποτε καρπὸν ἐνεγκεῖν ἢ χλοηφορῆσαι τὸ παράπαν δυνηθῆναι· καὶ μέχρι
νῦν καίεται, τὸ γὰρ κεραύνιον πῦρ ἥκιστα σβεννύμενον ἢ νέμεται ἢ
141 ἐντύφεται. πίστις δὲ σαφεστάτη τὰ ὁρώμενα· τοῦ γὰρ συμβεβηκότος
πάθους μνημεῖόν ἐστιν ὅ τε ἀναδιδόμενος ἀεὶ καπνὸς καὶ ὃ μεταλλεύουσι

2 νηφούσης ABE, νειφούσης FHP ἀδιαστάτως καὶ ἀπαύστως C ῥύμης C 3 φλογὸς BEKHP: πυρὸς CFGMA 4 καὶ δρυμοὶ BEK: δρυμοί τε ceteri δ' ἡ] δὴ HP 5 ante τῶν add. ὁ BEKA δὲ] δὴ BEK τῆς ὀρεινῆς ἡ δενδροφόρος BEK: ὁ τῆς ὀρεινῆς δενδροφόρος ceteri (v) 6 στελέχων MHP, στελέγχων F αὐτῶν K 7 καὶ ὅσα — δημόσια om. Arm ἰδιωτικαῖς καὶ δημοσίαις F 7. 8 συγκατεπίμπραντο A, συγκατεπίπραντο BEK: συγκατεπίμπρατο ceteri 9 κατασκευασταὶ H 10 κατηνάλωσεν C 11 ἔκαιεν αὐτὴν transp. K καὶ alt. ante κατωτάτω transp. BEK Arm ἐνυπάρχουσαν om. Arm 12 ἀγονία παντελεῖ (om. εἰς) CFG ἀγωνίαν M παντελῶς K 13 δυνηθῆναι om. Arm 14 πῦρ om. CFG σβέννυται G, σβέννυται μόνον CF, σβέννυται μὲν HP ἢ pr. et ἢ ἐντύφεται om. Arm 15 τοῦ] ταῦτα CFG 16 μνημεῖον BEK Arm: σημεῖον ceteri post ἐστι repet. τὰ ὁρώμενα BEK ἀεὶ om. Arm

1 sqq. Gen. 19,24 11 sqq. *Ioseph. Ant. Iud. I 194* ὑπὸ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται πλήθει καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες εἴς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς . . . (195) χαλεπήνας οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ θεὸς ἔγνω τιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτοὺς καὶ τήν τε πόλιν αὐτὴν κατασκάψασθαι καὶ τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι. 14 sqq. *Sap. Salom. 10,6* αὕτη δίκαιον ἐξαπολλυμένων ἀσεβῶν ἐρρύσατο φυγόντα καταβάσιον πῦρ πενταπόλεως· (7) ἧς ἔτι μαρτύριον τῆς πονηρίας καπνιζομένη καθέστηκε χέρσος καὶ ἀτελέσιν ὥραις καρποφοροῦντα φυτά. *Ioseph. Bell. Iud. IV 483* γειτνιᾷ δ' ἡ Σοδομῖτις αὐτῇ (scil. τῇ Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ), πάλαι μὲν εὐδαίμων γῆ καρπῶν θ' ἕνεκα καὶ τῆς κατὰ πόλεις περιουσίας, νῦν δὲ κεκαυμένη πᾶσα. (484) φασὶ δ' ὡς δι' ἀσέβειαν οἰκητόρων κεραυνοῖς κατεφλέγη· ἔστι γοῦν ἔτι λείψανα τοῦ θείου πυρὸς καὶ πέντε μὲν πόλεων ἰδεῖν σκιάς, ἔτι δὲ κἀν τοῖς καρποῖς σποδιὰν ἀναγεννωμένην, οἳ χρόαν μὲν ἔχουσι τοῖς ἐδωδίμοις ὁμοίαν, δρεψαμένων δὲ χερσὶν εἰς καπνὸν ἀναλύονται καὶ τέφραν.

θεῖον· τῆς δὲ περὶ τὴν χώραν παλαιᾶς εὐδαιμονίας ἐναργέστατον ὑπο-
λείπεται δεῖγμα πόλις μία τῶν ὁμόρων καὶ ἡ ἐν κύκλῳ γῆ, πολυάν-
θρωπος μὲν ἡ πόλις, εὔχορτος δὲ καὶ εὔσταχυς καὶ συνόλως καρποφόρος
ἡ γῆ, πρὸς ἔλεγχον δίκης γνώμῃ θείᾳ δικασθείσης. (28.) ἀλλὰ γὰρ 142
οὐχ ἕνεκα τοῦ δηλῶσαί με τὰς μεγαλουργηθείσας συμφορὰς καινὰς ταῦτα
διεξῆλθον, ἀλλ' ἐκεῖνο βουλόμενος παραστῆσαι, ὅτι τῶν τριῶν ὡς ἀνδρῶν
p. 22 M. ἐπιφανέντων τῷ σοφῷ δύο μόνους εἰς τὴν | ἀφανισθεῖσαν χώραν τὰ
λόγιά φησιν ἐλθεῖν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν οἰκητόρων, τοῦ τρίτου μὴ δικαιώσαντος
ἥκειν· ὃς κατά γε τὴν ἐμὴν ἔννοιαν ἦν ὁ πρὸς ἀλήθειαν ὤν, ἁρμόττον 143
ὑπολαβὼν εἶναι τὰ μὲν ἀγαθὰ παρὼν δι' αὐτοῦ χαρίζεσθαι, μόναις δ'
ἐπιτρέπειν ταῖς δυνάμεσι καθ' ὑπηρεσίαν τὰ ἐναντία χειρουργεῖν, ἵνα
μόνων ἀγαθῶν αἴτιος, κακοῦ δὲ μηδενὸς προηγουμένως νομίζηται. τοῦτό 144
μοι δοκοῦσι καὶ τῶν βασιλέων οἱ μιμούμενοι τὴν θείαν φύσιν πράττειν,
τὰς μὲν χάριτας δι' ἑαυτῶν προτείνοντες, τὰς δὲ τιμωρίας δι' ἑτέρων
βεβαιοῦντες. ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν δυεῖν δυνάμεων ἡ μὲν εὐεργέτις ἐστίν, 145
ἡ δὲ κολαστήριος, ἑκατέρα κατὰ τὸ εἰκὸς ἐπιφαίνεται τῇ Σοδομιτῶν γῇ,
διότι τῶν ἀρίστων ἐν αὐτῇ πέντε πόλεων τέτταρες μὲν ἔμελλον ἐμπί-
πρασθαι, μία δὲ ἀπαθὴς παντὸς κακοῦ σῶος ὑπολείπεσθαι· ἐχρῆν γὰρ
διὰ μὲν τῆς κολαστηρίου γίνεσθαι τὴν φθοράν, σῴζεσθαι δὲ διὰ τῆς
εὐεργέτιδος. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ σῳζόμενον μέρος οὐχ ὁλοκλήρους καὶ 146
παντελεῖς εἶχεν ἀρετάς, δυνάμει μὲν τοῦ ὄντος εὐεργετεῖτο, προηγου-
μένως δὲ τῆς ἐκείνου φαντασίας ἀνάξιον ἐνομίσθη τυχεῖν.

(29.) Ἡ μὲν οὖν ἐν φανερῷ καὶ πρὸς τοὺς πολλοὺς ἀπόδοσις ἥδ' 147

1 δ' BEK ἐπὶ τὴν χώραν BE, ἐπὶ τῇ χώρα K, τῆς χώρας Arm 1. 2 ὑπολεί-πεται BEK: ὑπολέλειπται ceteri 2 τῶν ὁμόρων BEK (τῶν ὁμοίων Arm): om. ceteri ἡ om. BE 3 μὲν BEKH²: om. ceteri 4 θείᾳ om. C δικασθεῖσα CFG 5 κενὰς A, κοινὰς CBE ταῦτα BEK: ταυτὶ ceteri 8 φασιν KHP ἐλθεῖν ἐπ' ὀλέθρω BEK Arm: ἐπ' ὀλέθρω ἐλθεῖν ceteri 9 ὃς κατά γε BEK: ὅς γε κατὰ ceteri ἦν om. C ἁρμόττον post ἦν transp. BE ἁρμόττων A 10 ὑπέλαβεν CG, ὑπελάμβανεν F παρὼν BEK (παριὼν Arm): om. ceteri αὑτοῦ F¹HP, ἑαυτοῦ F²: αὐτοῦ ceteri 10. 11 μόναις δ' ἐπιτρέπειν ταῖς δυνάμεσι καθυπηρεσίαν τὰ ἐναντία χειρουργεῖν C: μ. δ' ἐ. τ. δ. καθ' ὑπ. τῶν δυνάμεων τὰ ἐναντία χειρουργεῖν FGMAHP, μ. δ' ἐ. τ. δ. κ. ὑ. τῶν χειρουργεῖν δυναμένων τὰ ἐναντία K, τὰ δ' ἐναντία καθ' ὑπηρεσίαν τῶν δυνάμεων χειρουργεῖν BE, τὰ δ' ἐναντία καθ' ὑπηρεσίαν ταῖς δυνάμεσι μόναις ἐπιτρέπειν χειρουργεῖν Arm 12 μόνον BE αἰτίας G δὲ BEKF²H²: om. ceteri προηγουμένου C 15 δυοῖν FHP 17 πέντε om. F Arm τέσσαρες BEK 17. 18 ἐμπίμπρασθαι Mang. 18 δ' BEK post ἀπαθὴς add. καὶ H²(v) σῶος om. Arm χρῆν BE ἥδ'
19 τὴν om. F 21 εὐηργετεῖτο AFGK 23 αὕτη K

ἐστίν· ἡ δ' ἐν ἀποκρύφῳ καὶ πρὸς ὀλίγους, ὅσοι τρόπους ψυχῆς ἐρευ-
νῶσιν ἀλλ' οὐ σωμάτων μορφάς, αὐτίκα λεχθήσεται. συμβολικῶς ἡ
πεντάπολις αἱ ἐν ἡμῖν πέντε αἰσθήσεις εἰσί, τὰ τῶν ἡδονῶν ὄργανα,
148 δι' ὧν ἅπασαι μικραί τε αὖ καὶ μεγάλαι τελεσιουργοῦνται. ἢ γὰρ ὁρῶν-
τες χρωμάτων καὶ σχημάτων ποικιλίας ἔν τε ἀψύχοις καὶ ψυχὴν ἔχουσιν
ἡδόμεθα ἢ φωνῶν ἐμμελεστάτων ἀκούοντες ἢ κατὰ γεῦσιν ἐν τοῖς περὶ
ἐδωδὴν καὶ πόσιν ἢ κατ' ὄσφρησιν ἐν εὐωδίαις ἀτμῶν ἢ ἐν μαλακοῖς καὶ
149 θερμοῖς ἔτι δὲ λείοις κατὰ τὴν ἀφήν. ζωωδέσταται μὲν οὖν καὶ ἀνδρα-
ποδωδέσταται τῶν πέντε τρεῖς εἰσιν αἰσθήσεις, γεῦσις, ὄσφρησις, ἀφή,
περὶ ἃς τῶν θρεμμάτων καὶ τῶν θηρίων τὰ γαστριμαργότατα καὶ συνου-
σιαστικώτατα μάλιστα ἐπτόηται· δι' ὅλης γὰρ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἢ
150 τροφῶν ἀπλήστως ἐμφορεῖται ἢ πρὸς τὰς ὀχείας ὁρμᾷ. δύο δ' εἰσὶν
ἐμφιλόσοφοι καὶ ἡγεμονίδες, ἀκοὴ καὶ ὅρασις· βραδύτερα δέ πως καὶ
θηλύτερα ὦτα ὀφθαλμῶν ἐπὶ τὰ ὁρατὰ φθανόντων ὑπὸ εὐτολμίας καὶ
οὐκ ἀναμενόντων, ἄχρις ἂν ἐκεῖνα κινήσῃ, προϋπαντιαζόντων δὲ καὶ
ἀντικινῆσαι γλιχομένων. ἀκοὴ μὲν οὖν, διότι βραδεῖα καὶ θηλυτέρα,
δευτερεύουσαν τάξιν τετάχθω, | προνομία δ' ἔστω τις ἐξαίρετος ὁράσει· p. 23 M.
ταύτην γὰρ ὁ θεὸς βασιλίδα τῶν ἄλλων ἀπέφηνεν ἐπάνω θεὶς ἁπασῶν
καὶ ὥσπερ ἐπ' ἀκροπόλεως ἱδρυσάμενος οἰκειοτάτην ἀπειργάσατο ψυχῇ.

1 ψυχῶν H²(v) 2 συμβολικῶς om. BEK, cum λεχθήσεται coniungit Arm 3 πέντε om. Arm 4 μικραί—μεγάλαι om. Arm τε αὖ BEK: αὖ om. ceteri ἢ] ὃ G 5 χρημάτων AFGHP τ' BEK 6 ἐντελεστάτων C 8 ἔτι δὲ λείοις BEKA: ἔτι τε λείοις F²HP², ἔτι τελείοις MF¹GP¹, ἔν τε λείοις C ζωοδέσταται BE μὲν—ἀνδραποδωδέσταται om. G, μὲν—πέντε om. F οὖν om. BE
δ
8. 9 ἀντραποδωδέσταται E, ἀντραποδωδέσταται B, ἀνδραπωδέσταται AP 9 τῶν πέντε om. BEK 10 τῶν θηρίων BEK: τῶν om. ceteri γαστριμαργότατα BEK Arm: γαστριμαργοῦντα ceteri (v) 11 ἐπτόηται C: πεπόνηται ceteri (et Arm) 12 εὐπορεῖται H¹P τὰς ὀχείας BEK: τὰς om. ceteri ὀργᾷ coni. Mang.
δ
δὲ BEK 13 αἱ φιλόσοφοι HP ἡγεμόνες BEK βραχύτερα C, βραχύτερα F πως om. BEK 14 ὑπὸ] ἀπὸ A 15 μέχρις HP(v) κινήσει A 16 οὖν om. BE διότι corr. ex ὅτι K 17 τάξιν τετάχθω BEK Arm: ἐχέτω τάξιν ceteri; τετάχθω τάξιν coni. Mang. 18 ταύτην] τούτων G ἄλλων] ὅλων K ἀναπέφηνεν F 18. 19 ἐπάνω—καὶ om. Flor. Laur. τιθεὶς HP πασῶν P, ἁπάντων BE 19 ἐπ'] ἐξ F ἱδρυσάμενος, τεκμήριον οἰκειότατον ψυχῆς· συμμεταβάλλει γὰρ ταῖς Flor. Laur. ψυχήν AF

18—35,14 Flor. Laur. Nr. 25: τὴν ὅρασιν ὁ θεὸς—ἐχούσης.

τεκμηριώσαιτο δ' ἄν τις ἐκ τοῦ συμμεταβάλλειν ταῖς ἐκείνης τροπαῖς· 151
λύπης μὲν γὰρ ἐγγινομένης, ὀφθαλμοὶ συννοίας γέμουσι καὶ κατηφείας,
χαρᾶς δ' ἔμπαλιν, ὑπομειδιῶσι καὶ γεγήθασι, φόβου δὲ κρατήσαντος,
ταραχώδους γέμουσιν ἀταξίας, κινήσεις καὶ παλμοὺς καὶ περιστροφὰς
ἀτάκτους ἐνδεχόμενοι· εἰ δ' ὀργὴ κατάσχοι, τραχυτέρα πως καὶ ὕφαι- 152
μος ἡ ὄψις, καὶ ἐν μὲν τῷ λογίζεσθαι καὶ φροντίζειν τινὸς ἠρεμεῖ καὶ
ἐκνένευκε, μόνον οὐ συνεκτείνουσα τῇ διανοίᾳ ἑαυτήν, ἐν δὲ ταῖς ἀνα-
ψύξεσι καὶ ἀνέσεσι συνανίεται καὶ χαλᾶται· καὶ προσιόντι μὲν φίλῳ 153
προευαγγελίζεται τὸ τῆς εὐνοίας πάθος εὐδίῳ καὶ γαληνῷ βλέμματι, εἰ
δ' ἐχθρὸς τύχοι, τὸ δυσάρεστον τῆς ψυχῆς πάθος προμηνύει· καὶ θρασύ-
τητι μὲν προπηδῶσι καὶ προεκτρέχουσιν ὀφθαλμοί, αἰδοῖ δὲ πρᾴως
ἠρεμοῦσι· [καὶ] ὡς συνελόντι φράσαι ψυχῆς εἰκόνα δεδημιουργῆσθαι
τὴν ὅρασιν ἀκρότητι τέχνης εὖ μεμιμημένης ἐναργὲς ἐμφαίνουσαν
εἴδωλον οἷα διὰ κατόπτρου τὴν φύσιν ὁρατὴν ἐξ αὑτῆς οὐκ ἐχούσης.
ἀλλὰ γὰρ οὐ ταύτῃ μόνον τὰς ἄλλας αἰσθήσεις ὑπερβάλλει τὸ κάλλος 154
ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ καὶ διότι τῶν ἄλλων ἐν ταῖς ἐγρηγόρσεσι — τὴν γὰρ
καθ' ὕπνον ἀπραξίαν οὐ παραληπτέον — ἐπιλείπουσιν αἱ χρήσεις·
ὁπότε γὰρ μὴ κινήσειέ τι τῶν ἐκτός, ἡσυχάζουσιν, αἱ δὲ τῶν ὀφθαλ-
μῶν ἀναπεπταμένων ἐνέργειαι συνεχεῖς καὶ ἀδιάστατοι μηδέποτε πληρου-
μένων εἰσὶ καὶ ταύτῃ παριστάντων, ἣν ἔχουσι πρὸς ψυχὴν συγγένειαν.
ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἀεικίνητος οὖσα μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ διανίσταται, 155

---

1 δὲ BEK   ἂν om. BEK   συμμεταβαλεῖν H(v)   ῥοπαῖς K   2 ἐγγενομένης BE Flor.   4 κινήσεις BEKH² Flor.: καὶ κινήσεις ceteri   παραστροφὰς (om. ἀτάκτους) Flor.   5 ἐνδεικνύμενοι coni. Mang.   ὄργιον Flor.   6 λογίζειν (ζεσθαι) K   τινὸς BEK Flor.: om. ceteri   7 ἐννένευκε K   9 προευαγγελίζεται BEKMH² Flor.: προσευαγγελίζεται ceteri   τῆς om. BEK   εὐδίω⁝ (σ eras.) C   βλέμματι] θελήματι H   9. 10 εἰ δ' ἐχθρὸς τύχοι om. CFG   10 post τύχοι (post βλέμματι) add. καὶ πάλιν CFGMA, πάλιν HP, omisi cum BEK Arm Flor.   10. 11 προπηδῶσι μὲν θρασύτητι Flor.   11 πρᾴως] πράξεως F   12 καὶ seclusi (om. Arm Flor.)   ὡς συνελόντι BE Arm Flor.: ὡς om. ceteri   δεδημιουργεῖσθαι CF¹E   13 ἀκρότητι BEMA Flor.: ἀκροτάτην ceteri   14 ὁρᾶν Flor.   αὑτῆς CFH²: αὐτῆς ceteri   οὐκ om. BEMA Arm Flor.   οὐκ ἐχούσης] παρεχούσης F in ras.   15 ὑποβάλλει CFGMP   16 post ἐγρηγόρσεσι add. διαφέρει Arm   17 παραλειπτέον H¹P   post ἐπιλείπουσι add. γὰρ BEMHP Arm   18 γὰρ] γοῦν F   μὴ BEK: οὐ ceteri   κινήσει ἔτι A, κινήσειε ἔτι F   18. 19 ἀναπεπταμένων ὀφθαλμῶν transp. H   19 μηδέπω A   19. 20 πεπληρουμένων (sic) G   20 ταυτὶ BE   παραστάντων H¹P, παρ' ἡ πάντων (sic) FG, π et lac. 10 litt. C   ψυχῆς M   21 μένει ἀκίνητος A, μὲν ἀκίνητος CFG

τοῖς δ' ἅτε σαρκὸς πλεῖστον μετέχουσιν αὐτάρκης ἐδόθη δωρεά, μέρος
ἥμισυ τοῦ παντὸς χρόνου καὶ βίου διατελεῖν ἐνεργοῦντας τὰς ἁρμοτ-
156 τούσας ἐνεργείας. (30.) ὃ δ' ἐστὶν ἀναγκαιότατον τῆς ἀπὸ τῶν ὀμμά-
των ὠφελείας, ἤδη λεκτέον. μόνῃ γὰρ ὁράσει τῶν αἰσθήσεων ὁ θεὸς
ἀνέτειλε φῶς, ὃ καὶ τῶν ὄντων ἐστὶ κάλλιστον καὶ πρῶτον ἐν ἱεραῖς
157 βίβλοις ὠνομάσθη καλόν (Gen. 1, 4). διττὴ δὲ φωτὸς φύσις· τὸ μὲν
γὰρ ἀπὸ τοῦ χρειώδους πυρός, φθαρτοῦ φθαρτόν, ἐκλάμπει σβέσιν ἐνδεχό-
μενον, τὸ δὲ ἄσβεστον καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν, ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
πρὸς ἡμᾶς φερόμενον, ὥσπερ ἀπ' ἀενάων πηγῶν ἑκάστου τῶν ἀστέρων
αὐγὰς ἐκχέοντος· ἑκατέρῳ δ' ἡ ὄψις ἐνομιλεῖ καὶ δι' ἀμφοτέρων
158 προσβάλλει τοῖς ὁρατοῖς εἰς ἀκριβεστάτην ἀντίληψιν. ἔτι τοίνυν ἐπιχει-
ρῶμεν ὀφθαλμοὺς λόγοις ἐγκωμιάζειν, τοῦ θεοῦ τοὺς ἀληθεῖς ἐπαίνους
αὐτῶν | στηλιτεύσαντος ἐν οὐρανῷ, τοὺς ἀστέρας; ἡλίου γὰρ αὐγαὶ καὶ p. 24 M.
σελήνης καὶ τῶν ἄλλων πλανήτων καὶ ἀπλανῶν τοῦ χάριν γεγόνασιν
159 ὅτι μὴ τῆς ὀφθαλμῶν ἐνεργείας εἰς τὴν τοῦ ὁρᾶν ὑπηρεσίαν; διὸ καὶ
προσχρώμενοι τῇ πασῶν ἀρίστῃ δωρεᾷ φωτὶ καταθεῶνται τὰ ἐν κόσμῳ,
γῆν, φυτά, ζῷα, καρπούς, πελαγῶν ἀναχύσεις, ποταμοὺς αὐθιγενεῖς τε
καὶ χειμάρρους πηγῶν τε διαφοράς, ὧν αἱ μὲν ψυχρὸν αἱ δὲ θερμὸν
νᾶμα προχέουσι, πάντων τῶν κατὰ τὸν ἀέρα συνισταμένων τὰς φύσεις —
ἀμύθητοι δέ εἰσιν ἰδέαι καὶ ἀπερίληπτοι λόγῳ —, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν
οὐρανόν, ὃς ἀληθείᾳ κόσμος ἐν κόσμῳ δεδημιούργηται, καὶ τὰ κατ'
οὐρανὸν κάλλη καὶ θεῖα ἀγάλματα. τίς οὖν τῶν ἄλλων αἰσθήσεων
160 ἐπαυχήσει διαβῆναί ποτε τοσοῦτον; (31.) ἀλλ' ἐάσαντες τὰς ἐπὶ ταῖς

2 χρόνου καὶ βίου BEK Arm: βίου χρόνου (om. καὶ) ceteri   τελεῖν BEK   ἐνεργοῦντας BEK: ἐνεργοῦσι ceteri   5 πρῶτον om. Arm   7 χρειώδους] στοιχειώδους coni. Mang.   ἐκλάμπον MA   7. 8 δεχόμενον F   8 δ' BEK   καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν BEK Arm: καὶ ἄφθαρτόν ἐστιν CGMA, καὶ ἄφθαρτον (om. ἐστιν) F, ἐστι καὶ ἄφθαρτον HP   ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ BEK: ἀπ' οὐρανοῦ ceteri   9 ἀενάων C: ἀεννάων ceteri   10 ἐκχέοντος] ἔχοντος CFG   ἑκατέρου CFG   δ' ἡ] δὴ BE, om. CFG   ἐνομιλεῖ BEK: ὁμιλεῖ ceteri   11. 12 ἐπιχειρῶμεν BEK Arm: ἐπιχειροῦμεν ceteri: τί δὲ νῦν (ἐπιχειροῦμεν) coni. Mang.   12 λόγοις BEK Arm: λόγῳ ceteri   τοῦ θεοῦ om. Arm   13 τῶν ἀστέρων Arm   15 τῆς] τοὺς C   ὀφθαλμῶν CABEK: τῶν ὀφθαλμῶν ceteri   τοῦ om. BE   16 φωτὶ om. CFG   17 πελαγῶν (ἀναχύσεις) BEK Arm: πελάγη(, ἀναχύσεις) ceteri   ἀναστήσεις MF[1]GHP[1]   17. 18 ποταμοὺς αὐθιγενεῖς τε καὶ χειμάρρους BEK Arm: ποταμῶν αὐθιγενῶν τε καὶ χειμάρρων ceteri   19 νάματα C, ἅμα A, νᾶμα om. Arm   τῶν om. BE   τὸν ἀέρα C: τὸν om. ceteri   20. 21 τοῦ οὐρανοῦ BE   23 ὑπαυχήσει BE   διαβῆναι] ἐπιβῆναι coni. Mang.   τὰς CFG: om. ceteri   ἐπὶ om. HP[1]

φάτναις τὸ σύμφυτον ἡμῖν θρέμμα πιαινούσας, τὴν ἐπιθυμίαν, ἐξετάσω-
μεν τὴν λόγου μεταποιουμένην ἀκοήν· ἧς ὁ σύντονος καὶ τελειότατος
δρόμος ἵσταται κατὰ ἀέρα τὸν περίγειον, ὅταν βία πνευμάτων καὶ κτύποι
βροντῶν συρμὸν πολὺν καὶ χαλεπὸν πάταγον ἐξηχῶσιν. ὀφθαλμοὶ δὲ 161
ἀπὸ γῆς ἐν ἀκαρεῖ φθάνουσιν εἰς οὐρανὸν καὶ τὰ πέρατα τοῦ παντός,
ἐπ' ἀνατολὰς ὁμοῦ καὶ δύσεις ἄρκτον τε καὶ μεσημβρίαν, ⟨καὶ⟩ ἀφικνού-
μενοι πρὸς τὸ θεωρεῖν ἕλκουσιν ἐπὶ τὰ φανέντα τὴν διάνοιαν. ἡ δὲ τὸ 162
παραπλήσιον ἐνδεξαμένη πάθος οὐκ ἠρεμεῖ, ἀλλ' ἅτε ἀκοίμητος καὶ
ἀεικίνητος οὖσα, παρὰ τῆς ὄψεως τοῦ δύνασθαι τὰ νοητὰ θεωρεῖν τὰς
ἀφορμὰς λαβοῦσα, εἰς σκέψιν ἦλθε, πότερον τὰ φανέντα ταῦτ' ἐστὶν
ἀγένητα ἢ γενέσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ πότερον ἄπειρα ἢ πεπερασμένα
καὶ πότερον εἷς ἢ πλείονές εἰσι κόσμοι καὶ πότερον τὰ τέτταρα στοιχεῖα
τῶν ἁπάντων ἐστὶν ἢ φύσιν ἐξαίρετον οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν αὐτῷ κεκλή-
ρωται θειοτέρας καὶ οὐχὶ τοῖς ἄλλοις τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐπιλαχόντα·
εἰ δὲ δὴ καὶ γέγονεν ὁ κόσμος, ὑπὸ τίνος γέγονε καὶ τίς ὁ δημιουργὸς 163
κατ' οὐσίαν ἢ ποιότητα καὶ τί διανοηθεὶς ἐποίει καὶ τί νῦν πράττει
καὶ τίς αὐτῷ διαγωγὴ καὶ βίος καὶ ὅσα ἄλλα περιττὸς νοῦς φρονήσει
συμβιῶν εἴωθε διερευνᾶσθαι. ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἀνάκειται τῷ 164
φιλοσοφεῖν· ἐξ οὗ δῆλόν ἐστιν, ὅτι σοφία καὶ φιλοσοφία τὴν ἀρχὴν ἀπ'
οὐδενὸς εἴληφεν ἑτέρου τῶν ἐν ἡμῖν ἢ τῆς ἡγεμονίδος τῶν αἰσθήσεων
ὁράσεως, ἣν καὶ μόνην ἐκ τῆς σωματικῆς χώρας διέσωσεν ὁ θεὸς τὰς

1 φάτναις] φαντασίαις Arm τὸ σύμφυτον] ἀπὸ συμφύτων FG, ἀπὸ τῶν συμφύτων C ἡμῖν (ὧν) K θρέμμα] θρεμμάτων C, σῶμα BEK πιαινούσας CFG: πιαῖνον ceteri τὴν ἐπιθυμίαν om. F 2 τὴν λόγου om. K λόγω A, τοῦ ὅλου BE τὴν τοῦ ὅλου μεταποιουμένην ἀρετὴν mg. A ἀκοήν BEK: ἀρετήν ceteri; αἴσθησιν coni. Mang. ἢ CAHP 3 βίαι H²(v) 4 συρμὸν] συριγμὸν Arm χαλεπὸν om. CFG ἐξηχῶσιν] ἐμποιοῦσιν BE δ' BEK 5 γῆς] τῆς G ἐνακαρεὶ CFMHP, ἐνακαρὶ G φθάνωσιν Turn. 6 καὶ add. Arm: om. codd. 7 πρὸς τὸ BEK Arm: πρὸς τῷ ceteri ἐπὶ τὴν ἀφανεστάτην διάνοιαν CFG 8 ἐνδειξαμένη BE πάθος BEKA Arm: δέος ceteri; εἶδος coni. Mang. 8. 9 ἀκοίμητος καὶ ἀεικίνητος BEMF: ἀκοίμητος καὶ ἀκίνητος CGAK, ἀεικίνητος καὶ ἀκοίμητος HP, καὶ ἀεικίνητος om. Arm 9 τὰ νοηθέντα F, τῶν νοητῶν BE 9. 10 τὰς ἀφορμὰς λαβοῦσα K Arm: λαβοῦσα om. BE, λαβοῦσα τὰς ἀφορμὰς ceteri 10 σκῆψιν CFG 11 ἀγέννητα AKGHP ἔλαχεν K 12 πλείονες BEK: πλείους ceteri τέσσαρα BEKP 14 τῆς ἄλλης (οῖς) A, τῆς ἄλλης (ους) K οὐσίας om. Arm ἐπιλαχών H² 16 πράττει BEK: πράσσει ceteri 17 τίς BEK: τίς ἐστιν ceteri νοῦς] βιοὺς F 19 σοφία om. Arm 20 εἴληφεν BEK: ἔλαβεν ceteri post ἢ add. ὅτι BE

τέσσαρας φθείρας, ὅτι αἱ μὲν σαρκὶ καὶ τοῖς σαρκὸς πάθεσιν ἐδούλευ-
σαν, ἡ δὲ ἴσχυσεν ἀνατεῖναι τὸν αὐχένα καὶ βλέψαι καὶ | τέρψεις ἑτέρας p. 25 M.
ἀνευρεῖν πολὺ βελτίους τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐκ τῆς περὶ τὸν
165 κόσμον θεωρίας καὶ τῶν ἐν αὐτῷ. μίαν οὖν ὥσπερ ἐκ πενταπόλεως
τῶν πέντε αἰσθήσεων τὴν ὅρασιν ἐξαιρέτου γέρως τυχεῖν ἁρμόττον ἦν
καὶ φθειρομένων τῶν ἄλλων διαμένειν, ὅτι οὐ περὶ τὰ θνητὰ εἴλειται
μόνον ὡς ἐκεῖναι, μετανίστασθαι δὲ πρὸς τὰς ἀφθάρτους φύσεις ἀξιοῖ
166 χαίρουσα τῇ θέᾳ τούτων. διὸ καὶ παγκάλως „μικράν“ τε καὶ „οὐ
μικράν“ (cf. Gen. 19, 20) τὴν πόλιν ταύτην οἱ χρησμοὶ διασυνιστᾶσιν
αἰνιττόμενοι τὴν ὅρασιν· μικρὰ μὲν γὰρ λέγεται εἶναι, διότι βραχὺ
μέρος τῶν ἐν ἡμῖν ἐστι, μεγάλη δέ, διότι μεγάλων ἐφίεται τὸν σύμ-
παντα οὐρανὸν καὶ κόσμον γλιχομένη καταθεάσασθαι.
167 (32.) Περὶ μὲν οὖν τῆς ἐπιφανείσης ὄψεως καὶ τῶν ἀοιδίμων καὶ
παγκάλων ξενίων, ἐν οἷς δοκῶν ἑστιᾶν ὁ ξενοδόχος εἱστιᾶτο, καθ' ὅσον
ἐφικτὸν ἦν, ἀκριβοῦσιν ἡμῖν τὰ περὶ τὸν τόπον δεδήλωται. μεγίστην
δὲ πρᾶξιν ἀξίαν ἀκοῆς οὐχ ἡσυχαστέον· ὀλίγου γὰρ δέω φάναι πάσας
168 ὅσαι θεοφιλεῖς ὑπερβάλλει. λεκτέον δὲ τὰ καίρια περὶ αὐτῆς. υἱὸς ἐκ
τῆς γαμετῆς γίνεται τῷ σοφῷ γνήσιος, ἀγαπητὸς καὶ μόνος, τό τε σῶμα
κάλλιστος καὶ τὴν ψυχὴν ἄριστος· ἤδη γὰρ τελειοτέρας τῆς ἡλικίας ἐξέ-
φαινεν ἀρετάς, ὡς τὸν πατέρα μὴ πάθει μόνον εὐνοίας φυσικῆς ἀλλὰ
καὶ γνώμῃ καθάπερ ἠθῶν δικαστὴν ἰσχυρᾷ τινι κεχρῆσθαι φιλοστοργίᾳ.
169 διακειμένῳ δ' οὕτως ἐξαπιναίως θεσπίζεται λόγιον οὔποτ' ἐλπισθέν,

οἷς
1 σαρκὶ] σαρκικαὶ BEK τῆς K, τῆς F πάθεσιν] φίλοις BEK ἐδουλώθησαν G
2 δ' BEK ἀναβλέψαι Arm (fort. recte) ἑτέρας om. HP 4 τῶν] τὰ coni. Wendl.
5 πέντε] ἑπτὰ Turn., om. Arm ἁρμόττον ἦν om. HP^1, add. mg. P^2 6 δια-
μένειν (ει in ras.) B, διαμένων E εἵλεῖται EMFH 7 μόνον] μόνως H^2 (Turn.)
8 post χαίρουσα add. τούτοις καὶ BEK τούτων θέα transp. K διὸ καὶ BEK Arm:
καὶ om. ceteri 9 διασυνιστῶσιν HP, διανίστασιν BE, παριστῶσιν K 10 μικρὰν
μὲν λέγεσθαι (om. γὰρ) BEK 11 μεγάλην BEK διότι] ὅτι HP(v), om. BEK
post μεγάλων add. γὰρ BEK 12 καταθεάσασθαι BEK: θεάσασθαι ceteri
13 οὖν CBEK: om. ceteri 14 ἑστιᾶν] ἐστιν F εἱστιᾶτο KHP: ἑστιᾶτο ceteri
καθόσον codd. 15 ἡμῖν om. BE 16 γὰρ om. CFG Arm δέω φάναι om. BE
19. 20 ἐξέφενεν H^1, ἐξέφανεν A 20 τὰς ἀρετὰς K ὡς] ὧν BE παθεῖν
G, ποθεῖν BE, πόθον παθεῖν Arm μὴ post ποθεῖν transp. BE ἐξ εὐνοίας BE Arm
στοργία
21 γνώμῃ Mang.: γνώμης codd. φιλοσοφία C, φιλοσοφία BEK 22 δια-
κειμένων CA οὔποτ' BEK: οὔποτε ceteri

17 sqq. Gen. cap. 22

σφαγιάσαι τὸν υἱὸν ἐπί τινος ὑψηλοτάτου κολωνοῦ πορρωτάτω πόλεως
ἀποστάντα τριῶν ὁδὸν ἡμερῶν. ὁ δὲ καίτοι ἀλέκτῳ πόθῳ τοῦ παιδὸς 170
ἐκκρεμάμενος οὔτε τὴν χρόαν μετέβαλεν οὔτε τὴν ψυχὴν ἐγνάμφθη,
γνώμῃ δ' ἀνενδότῳ καὶ ἀρρεπεῖ διέμεινεν ἀκλινής, οἷος καὶ πρόσθεν ἦν·
ἔρωτι δὲ θείῳ δεδαμασμένος ἀνὰ κράτος ἐνίκα πάντα ὅσα συγγενείας
ὀνόματα καὶ φίλτρα καὶ μηδενὶ τῶν ἔνδον ἐξειπὼν τὸ λόγιον, ἐκ πολυαν-
θρώπου θεραπείας οἰκετῶν δύο μόνους τοὺς πρεσβυτάτους καὶ μάλιστα
φιλοδεσπότους παραλαβών, ὡς ἕνεκά τινος ἱερουργίας τῶν ἐν ἔθει
τέταρτος ἐξῄει σὺν τῷ παιδί. τὸν δὲ προσταχθέντα χῶρον ὥσπερ ἀπὸ 171
σκοπιᾶς ἰδὼν ἐκ μακροῦ τοῖς μὲν θεράπουσι κελεύει καταμένειν, τῷ δὲ
παιδὶ πῦρ καὶ ξύλα δίδωσι κομίζειν, αὐτὸ δικαιώσας τὸ ἱερεῖον τὰ πρὸς
τὴν θυσίαν ἐπηχθίσθαι, κουφότατον βάρος· οὐδὲν γὰρ εὐσεβείας ἀπο-
νώτερον. βαδίζοντες δ' ἰσοταχῶς οὐ τοῖς σώμασι μᾶλλον ἢ ταῖς 172
p. 26 M. διανοίαις ὁδὸν τὴν ἐπίτομον, ἧς ὁσιότης τὸ τέλος, ἐπὶ τὸν | προστα-
χθέντα τόπον ἀφικνοῦνται. κἄπειθ' ὁ μὲν πατὴρ συνεκόμιζε λίθους, 173
ἵνα δείμαιτο βωμόν, ὁ δὲ υἱὸς τὰ μὲν ἄλλα ὁρῶν ὅσα πρὸς ἱερουργίαν
εὐτρεπῆ, ζῷον δὲ μηδέν, ἀπιδὼν εἰς τὸν πατέρα „ἰδοὺ τὸ πῦρ“ ἔφη
„καὶ τὰ ξύλα, πάτερ, ποῦ τὸ ἱερεῖον“; ἕτερος μὲν οὖν ἃ δρᾶν ἔμελλεν 174
εἰδὼς καὶ τῇ ψυχῇ συσκιάζων ὑπὸ τοῦ λεχθέντος κἂν συνεχύθη καὶ
δακρύων πληρωθεὶς ἔμφασιν τοῦ γενησομένου παρέσχεν ἐκ τῆς περι-
παθήσεως ἡσυχάζων. ὁ δ' οὐδεμίαν ἐνδεξάμενος τροπὴν οὔτε κατὰ 175

1 σφαγιάσαι] ἐναγίσαι F   κολοφωνίου BE   πορρωτάτου A   2 ὁδῶν F   πόθῳ ἀλέκτῳ transp. HP   3 ἐγνάμφθη CFG: ἠγνάμφθη A, ἐκνάμφθη BE, ἐκάμφθη MKHP(v)   4 δὲ BEK   ἀνενδοιάστῳ BEK   διέμενεν HP   ἀκλινής] ἀρρεπής K   πρόσθεν ἦν] πρότερον K, πρότερος BE   5 δὲ BEKH[2]: om. ceteri   post κράτος add. δ' C, δὲ Arm   6 καὶ alt. om. BE   τὸ λόγιον ἐξειπὼν transp. K   7 μόνους BEK: om. ceteri   9 τέταρτος] *tertius* Ambros.   10 σκοπιῆς BEK   θεραπεύουσι BEKAG   κάτω καταμένειν Arm   11 δίδωσιν ἐπιφέρειν BEK   δικαιώσας] δίκαιον νομίσας BEKMA   ἱερὸν FGH[1]P   12 τὴν om. H   ἐπηχθῆσθαι C, ἐπηχθεῖσθαι BE, ἐπειχθῆσθαι A   13 δ' ἰσοταχῶς M: δ' ἴσοι ταχέως CFGHP, διό σοι ταχέως A, διὸ ταχέως Arm, εἰς ὃ τάχος BE, σὺν ὡς τάχος K   14 ἢ C, καὶ ἢ FG   τὸ om. CFG Arm   15 κἄπειθ' BEK Arm: καὶ ceteri   16 δείμοιτο C, δειμαίνῃ FG, ἐπὶ τῷ δεῖμαι (pro ἵνα δείμαιτο) A   τὸν βωμὸν AFG   δ' BEK   ὁρῶν post ἱερουργίαν transp. H(v)   17 πρὸς K   18 ἃ] ἂν G   19 κἂν] καὶ F   21 ἡσυχάζων post ὁ δ' transp. BEK   ἐνδεξάμενος BE: ἐνδειξάμενος ceteri (v)

(εἰς written above the line between 16 δ' BEK and ὁρῶν)

6 *Ambros. De Abrah. I 8,68* senex Abraham et dives pecoris atque abundans servitiorum non quaesivit comitatus sui agmina: ipse quoque ligna concidit et obsequia maiora viribus suis non intermisit . . . et cum duobus ipse tertius proficiscitur hostiam suam ducens et die tertio ad locum sacrificii venit.

τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὴν διάνοιαν σταθερῷ μὲν τῷ βλέμματι σταθερῷ
δὲ τῷ λογισμῷ φησι πρὸς τὴν πεῦσιν ἀποκρινόμενος· „ὦ τέκνον, ὁ θεὸς
ὄψεται ἱερεῖον ἑαυτῷ καὶ ἐν ἐρημίᾳ πολλῇ, δι' ἣν ἴσως ἀπογινώσκεις
εὑρεθήσεσθαι· πάντα δ' ἴσθι θεῷ δυνατὰ καὶ ὅσα ἐν ἀμηχάνῳ καὶ ἀπόρῳ
176 κεῖται παρ' ἀνθρώποις". καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων ᾗ τάχιστα τὸν υἱὸν
ἐξαρπάσας ἐπιτίθησι τῷ βωμῷ καὶ σπασάμενος τῇ δεξιᾷ τὸ ξίφος
ἐπέφερεν ὡς ἀναιρήσων· φθάνει δ' ὁ σωτὴρ θεὸς ἀπ' ἀέρος φωνῇ
μεσολαβήσας τὸ ἔργον, ᾗ προσέταττεν ἀνέχειν καὶ μὴ ψαῦσαι τοῦ παιδός,
ὀνομαστὶ καλέσας δὶς τὸν πατέρα, ἵν' ἐπιστρέψας καὶ ἀντισπάσας διακω-
177 λύσῃ τὴν σφαγὴν ἐργάσασθαι. (33.) καὶ ὁ μὲν διασῴζεται, τὸ δῶρον
ἀντιχαρισαμένου τοῦ θεοῦ καὶ τὸν φέροντα ἐν οἷς εὐσεβεῖτο ἀντιτιμή-
σαντος· τῷ δ' ἤδη καὶ ἡ πρᾶξις, εἰ καὶ μὴ τὸ τέλος ἐπηκολούθησεν,
ὁλόκληρος καὶ παντελὴς οὐ μόνον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀλλὰ καὶ ἐν
178 ταῖς τῶν ἀναγινωσκόντων διανοίαις ἀνάγραπτος ἐστηλίτευται. ἀλλὰ τοῖς
φιλαπεχθήμοσι καὶ πάντα διαβάλλουσιν, οἳ ψόγον πρὸ ἐπαίνου τιμᾶν
ἐθίζονται, τὸ πραχθὲν ἔργον οὐ δοκεῖ μέγα καὶ θαυμαστόν, ὡς ἡμεῖς
179 ὑπολαμβάνομεν εἶναι. πολλοὺς γὰρ καὶ ἄλλους φασὶ τῶν πάνυ φιλοικείων
καὶ φιλοτέκνων ἐπιδοῦναι τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, τοὺς μὲν ὑπὲρ πατρίδων
σφαγιασθησομένους, λυτήρια ἢ πολέμων ἢ αὐχμῶν ἢ ἐπομβρίας ἢ
νοσημάτων λοιμικῶν γενησομένους, τοὺς δ' ὑπὲρ νενομισμένης εὐσεβείας,
180 εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀλήθειαν οὔσης· Ἑλλήνων μέν γε τοὺς δοκιμωτάτους,
οὐκ ἰδιώτας μόνον ἀλλὰ καὶ βασιλεῖς, ὀλίγα φροντίσαντας ὧν ἐγέν-
νησαν διὰ τῆς τούτων ἀναιρέσεως δυνάμεις στρατευμάτων μεγάλας καὶ

---

1 τὸ om. G σταθερῷ—βλέμματι om. CFG μὲν] μέντοι H^{2}(v) alt. σταθερῷ BEKCFG Arm: σταθερωτέρῳ MAHP(v) 2 δὲ τῷ BKH^{2}, τῷ (om. δὲ) E: μέντοι ceteri φησι om. H(v) post τέκνον add. ἔφη H^{2}(v) 3 αὐτῷ F καὶ εἰ ἐρημία πολλή H^{2} (Turn.) 4 εὑρεθήσεται C (fort. recte) ἴσθι BEK Arm: εἰσὶ ceteri 5 παρ' BEK: παρὰ ceteri ᾗ ABEP, ἣ M, ἢ om. CFG 6 ἐξαρτήσας coni. Mang. 7 ἀπ' BEMA Arm: ἐπ' K, ἐν ceteri (Turn. Mang.) 8 ᾗ FHP: ἡ CBEKM, ἢ AG ἀνέχειν] ἄρχειν K μὴ BEK: μηδὲ ceteri 9 ἵν' BEK: ἵνα ceteri ἐπιστρέψασα καὶ ἀντισπάσασα BE 10 ἐργάσασθαι om. Arm 11 εὐσεβεῖ τὸ A 12 τῷ] τὸ A ἤδη καὶ BEK: om. ceteri ἡ πρᾶξις] εἰ πράξεις A πρᾶξις] χάρις mg. C εἰ μὴ καὶ transp. K 14 τῶν om. F post ἀναγινωσκόντων add. ἀναγκαιοτάτων G ἀνάγραπτος] ἀνεξάλειπτος Arm 15 οἷς ψόγοι CH^{2} (Turn.), οἳ ψόγοι FG, ψόγον om. H^{1}P 16 πραχθὲν BEKH^{2}: προσταχθὲν ceteri δοκεῖ BEK: δόξει ceteri 16. 17 ὡς—εἶναι om. Arm 17 φήσουσι Arm (coni. Mang.) 18 ἑαυτῶν BEK: αὐτῶν ceteri 19 λυτήρια] λύτρα coni. Mang. 20 δὲ BEK 22 βασιλεῖς om. F φροντίσαντες H^{1}P

πολυανθρώπους ἐν μὲν τῇ συμμαχίᾳ τεταγμένας διασῶσαι, ἐν δὲ τῇ
μερίδι τῶν ἐχθρῶν αὐτοβοεὶ διαφθεῖραι· βαρβαρικὰ δὲ ἔθνη μέχρι 181
πολλοῦ παιδοκτονίαν ὡς ὅσιον ἔργον καὶ θεοφιλὲς προσέσθαι, ὧν μεμνῆ-
σθαι τοῦ ἄγους καὶ τὸν ἱερώτατον Μωυσῆν· αἰτιώμενος γὰρ αὐτοὺς
τοῦ μιάσματος φάσκει, ὅτι „τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας κατα-
p. 27 M. καίουσι τοῖς θεοῖς αὐτῶν“ (Deut. 12, 31)· Ἰνδῶν δὲ | τοὺς γυμνο- 182
σοφιστὰς ἄχρι νῦν, ἐπειδὰν ἄρχηται καταλαμβάνειν ἡ μακρὰ καὶ ἀνίατος
νόσος, τὸ γῆρας, πρὶν βεβαίως κρατηθῆναι, πυρὰν νήσαντας ἑαυτοὺς
ἐμπιπράναι, δυναμένους ἔτι πρὸς πολυετίαν ἴσως ἀντισχεῖν· ἤδη δὲ καὶ
γύναια προαποθανόντων ἀνδρῶν ὁρμῆσαι γεγηθότα πρὸς τὴν αὐτὴν
πυρὰν καὶ ζῶντα τοῖς ἐκείνων σώμασιν ὑπομεῖναι συγκαταφλεχθῆναι·
ταῦτα μὲν εἰκότως ἄν τις τῆς εὐτολμίας θαυμάσειεν ἐκ πολλοῦ τοῦ 183
περιόντος καταφρονητικῶς ἔχοντα θανάτου καὶ ὡς ἐπ' ἀθανασίαν
αὐτὸν ἱέμενα καὶ ἀπνευστὶ θέοντα· (34.) τὸν δὲ τί προσῆκεν ἐπαινεῖν
ὡς ἐγχειρητὴν κεκαινουργημένης πράξεως, ἣν καὶ ἰδιῶται καὶ βασιλεῖς
καὶ ὅλα ἔθνη δρῶσιν ἐν καιροῖς; ἐγὼ δὲ πρὸς τὴν τούτων βασκανίαν 184
καὶ πικρίαν ἐκεῖνα λέξω· τῶν καταθυόντων παῖδας οἱ μὲν ἔθει τοῦτο
δρῶσιν, ὥσπερ ἐνίους ἔφασκον τῶν βαρβάρων, οἱ δὲ δι' ἀβουλήτους
καὶ μεγάλας ὑποθέσεις πόλεών τε καὶ χωρῶν ἑτέρως κατορθοῦσθαι μὴ
δυναμένων, ὧν οἱ μὲν ἀνάγκῃ τοὺς αὐτῶν ἐπιδιδόασιν ὑπὸ δυνατωτέρων
βιασθέντες, οἱ δὲ δόξης καὶ τιμῆς ἐφιέμενοι καὶ εὐκλείας μὲν τῆς

1 τεταγμένας BE: τεταγμένους KHP, τεταγμένη ceteri   2 αὐτοβοὶ E   δ' BEK
3 παιδοκτονεῖν F   ὅσιον] θεῖον BEK   προσέσθαι v (Arm): προέσθαι codd.
ὧν] ὡς Arm   4 τοῦ ἄγους BEKHP: τοῦ μύσους C, τοὺς αὐτοὺς AFG, om. M
μωσῆν BEK, μωσέα ceteri   5 μιάσματος] μύσους coni. Mang.   φάσκειν K
υἱοὺς αὐτῶν BEK: αὐτῶν om. ceteri   τὰς om. BEK   6 Ἰνδῶν] ἰδὼν CA
7 νῦν BEK: τοῦ νῦν ceteri   ἡ] ἢ A   μακρὰ] μιαρὰ coni. Mang.
8 πυρὰν νήσαντας scripsi (sic Arm): πυρὰν ἀνήσαντας K, πυρὰ νήσαντας corr. ex πῦρ ἀνήσαντας B, πῦρ ἀνήσαντας E, πῦρ ἅψαντες C, πῦρ ἅψαντας ceteri (v)   ἑαυτοὺς BEK: αὑτοὺς H^{2}, αὐτοὺς ceteri   9 ἐμπιμπράναι CM   πρὸς πολυετίαν ἴσως BEK Arm: πρὸς πολὺ ἴσον H^{1}P, πρὸς πολὺ ἴσως ceteri (Turn. Mang.)   10 προάπο-θανάτων (sic) E   11 συγκαταφλεχθῆναι C: συναναφλεχθῆναι ceteri   12 τῆς εὐτολμίας θαυμάσειεν BEK: θαυμάσειε τῆς εὐτολμίας ceteri   14 αὐτὸν] αὐτὴν FH (Turn. Mang.), om. Arm   ἱέμενα H^{2}: ἰέμενα KM, ἰέμεν$\overset{α}{ο}$ν F, ἰέμενον C, ἱέμενον ceteri   δὲ τί H^{2}: δέ τι M, δ' ἔτι ceteri   15 ἐγχειρητὴν] ἐγχειρεῖ τῆς MF, ἐγχειριτῆς A, ἐγχειρεῖν τῆς BE Arm   17 πικρίαν] φιλοπονηρίαν coni. Mang.
18 ἔφασκον BEK Arm: om. F, φασὶ ceteri   τῶν βαρβάρων BEK: τῶν om. ceteri
διαβουλήτους MA   19 πόλεων BEKH^{2}: πολέμων ceteri   χορῶν A
20 ὧν om. CFG   αὑτῶν B: αὐτῶν ceteri   ὑποδιδόασιν A   21 post βιασθέντες add. Turn. Mang. οἱ δὲ φόβῳ τῷ ἀπ' ἀνθρώπων (e C: cf. ad 42,15)
21—42,15 οἱ δὲ—καὶ μὴν om. CFG   21 τιμῆς] ἀτιμίας H^{1}P

185 ἐν τῷ παρόντι, εὐφημίας δὲ τῆς εἰς ὕστερον. οἱ μὲν οὖν ἔθει σφαγιά-
ζοντες οὐδὲν ὡς ἔοικε μέγα δρῶσιν· ἐγχρονίζον γὰρ ἔθος ἐξισοῦται
φύσει πολλάκις, ὡς καὶ τὰ δυσυπομόνητα καὶ δυσκαρτέρητα ῥᾳδίως
186 ἐπελαφρίζειν, τὰς ὑπερβολὰς τῶν φοβερῶν ἐξευμαρίζον. τῶν δ' ἕνεκα
δέους ἐπιδιδόντων ἔπαινος οὐδείς· ὁ γὰρ ἔπαινος ἐν ἑκουσίοις κατορθώ-
μασι γράφεται, τὰ δ' ἀβούλητα ἑτέροις ἀνάκειται πράγμασιν, ἢ καιροῖς
187 ἢ τύχαις ἢ ταῖς ἀπ' ἀνθρώπων ἀνάγκαις. εἰ δέ τις δόξης ὀρεγόμενος
υἱὸν ἢ θυγατέρα προΐεται, ψέγοιτ' ἂν ἐνδίκως μᾶλλον ἢ ἐπαινοῖτο,
θανάτῳ τῶν φιλτάτων ὠνούμενος τιμήν, ἣν καὶ κεκτημένος ὤφειλεν
188 ὑπὲρ σωτηρίας τῶν τέκνων ἀπορρίπτειν. ἐρευνητέον οὖν, εἰ ὑπό τινος
τῶν λεχθέντων ἡττηθεὶς ἐκεῖνος ἔμελλε σφαγιάζειν τὸν υἱόν, ἔθους ἢ
τιμῆς ἢ δέους. ἔθος μὲν οὖν τὸ ἐπὶ παιδοκτονίᾳ Βαβυλὼν καὶ Μεσο-
ποταμία καὶ τὸ Χαλδαίων ἔθνος οὐ παραδέχεται, ἐν οἷς ἐτράφη καὶ
ἐπεβίωσε τὸν πλείονα χρόνον, ὡς τῇ συνεχείᾳ τῶν δρωμένων ἀμβλυτέ-
189 ραις ταῖς τῶν δεινῶν φαντασίαις κεκρατῆσθαι δοκεῖν. καὶ μὴν οὐδὲ
φόβος τις ἦν ἀπ' ἀνθρώπων — οὐδὲ γὰρ τὸ χρησθὲν αὐτῷ μόνῳ λόγιον
ᾔδει τις —, οὐδέ τις συμφορὰ κοινὴ κατειλήφει, ἧς ἔδει τὴν θεραπείαν
190 ἀναιρέσει γενέσθαι τοῦ δοκιμωτάτου παιδός. ἀλλὰ θηρώμενος | ἔπαινον p. 28 M.
τῶν πολλῶν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ὥρμησε; καὶ τίς ἔπαινος ἐν ἐρημίᾳ, μηδενὸς
τοῦ μέλλοντος ἐπευφημήσειν παρόντος, ἀλλὰ καὶ τῶν δυεῖν οἰκετῶν
μακρὰν ἐπίτηδες ἀπολειφθέντων, ἵνα μὴ ἐγκαλλωπίζεσθαι καὶ ἐνεπιδείκνυ-
191 σθαι δοκῇ μάρτυρας ἐπαγόμενος ὧν εὐσέβει; (35.) στόμασιν οὖν
ἀχαλίνοις καὶ κακηγόροις θύρας ἐπιθέντες μετριαζέτωσαν τὸν ἐν αὑτοῖς

1 εἰς τὸ παρὸν A εἰς om. AHP (Turn. Mang.) 3 καὶ δυσκαρτέρητα om. Arm 4 ἐξευμαρίζον Mang: ἐξευμαριζόντων codd. (ἐξευμενιζόντων K), ἐξευμαρίζεσθαι Arm: (καὶ) τὰς ὑπ. τῶν φοβ. ἐξευμαρίζειν conicio 5 δέος A δ] οὐ K ἀκουσίοις K 7 ἀπ' ἀνθρώπων] ἀπ' om. BEKA, ἁπάντων H (Turn. Mang.) 8 μᾶλλον om. A 9 θανάτου ME (fort. recte) καὶ om. KL(v) 10 σωτηρίας τῶν τέκνων BEKA: τῆς τέκνων σωτηρίας M, τῆς τῶν τέκνων σωτηρίας HP ἐρεύνησον ABE εἰ om. A 13 ἔθνος] ἔθος H[1]P 14 ἐπεβίωσε BKA, ἐξεβίωσε E: ἐβίωσε ceteri ὡς] ἐν K δρωμένων] ὁρωμένων coni. Mang.: cf. 28.16 15 κεκρατῆσθαι] κεχρῆσθαι coni. Mang. (sic Arm) 15. 16 οὐδὲ -- ἀνθρώπων] οἱ δὲ φόβῳ τῷ ἀπ' ἀνθρώπων. οὗτος δὲ οὔτε φόβῳ τῷ ἀπ' ἀνθρώπων C 16 ἦν om. FG οὐδὲ γάρ] οὔτε GFG αὐτῶν G μόνως λόγιον HP, ὁμολόγιον FG 17 ἤδη F[1] κοινὴ κατειλήφει BEK: κατεῖχε κοινὴ ceteri ἣν FG 18 τοῦ BEK Arm: om. ceteri ἔπαινον BEK: τὸν παρὰ add. ceteri 19 ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ὥρμησε BEK Arm: ὥρμησεν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν transp. ceteri ἐν ἐρημίᾳ BEK Arm: ἐπ' ἐρημίᾳ ceteri 20 ἐπευφημίσειν F[1]H δυοῖν CBKHP 21 ἀπολειφθέντων BEK Arm: ὑπολειφθέντων ceteri καὶ ἐνεπιδείκνυσθαι om. BEK ἐπιδείκνυσθαι F 22 εὐσέβει BEK: εὐσεβεῖ ceteri 23 ἀχαλίνοις] καὶ χαλινοῖς G; καὶ ἀχαλίνοις Mang. ἐν BEK: ἐπ' ceteri αὐτοῖς codd.

μισόκαλον φθόνον καὶ ἀρετὰς ἀνδρῶν εὖ βεβιωκότων μὴ σινέσθωσαν,
ἃς ἁρμόττον ἦν εὐφημίᾳ συνεπικοσμεῖν. ὅτι δὲ τῷ ὄντι ἐπαινετὴ καὶ
ἀξιέραστος ἡ πρᾶξις, ἐκ πολλῶν εὐμαρὲς ἰδεῖν. πρῶτον μὲν τοίνυν τὸ 192
πείθεσθαι θεῷ παρὰ πᾶσι τοῖς εὖ φρονοῦσι σεμνὸν καὶ περιμάχητον
εἶναι νομιζόμενον ἐν τοῖς μάλιστα ἐπετήδευσεν, ὡς μηδενὸς πώποτε τῶν
προστεταγμένων ἀλογῆσαι, ἄνευ δυσκολίας καὶ ἀηδίας, κἂν πόνων τε
καὶ ἀλγηδόνων μεστὸν ᾖ· παρὸ καὶ τὸ χρησθὲν ἐπὶ τῷ υἱῷ γενναιότατα
καὶ στερρότατα ἤνεγκεν. ἔπειτ᾽ οὐκ ὄντος ἔθους ἐν τῇ χώρᾳ, καθάπερ 193
ἴσως παρ᾽ ἐνίοις ἐστίν, ἀνθρωποθυτεῖν, ὃ τῇ συνεχείᾳ τὰς τῶν δεινῶν
φαντασίας εἴωθεν ἐκλύειν, αὐτὸς ἔμελλε πρῶτος ἄρχεσθαι καινοτάτου
καὶ παρηλλαγμένου πράγματος, ὃ μοι δοκεῖ μηδεὶς ἂν ὑπομεῖναι, καὶ
εἰ σιδήρου τὴν ψυχὴν ἢ ἀδάμαντος κατεσκεύαστο· „φύσει“ γὰρ ὡς
εἶπέ τις „ἔργον μάχεσθαι.“ γνήσιόν τε υἱὸν πεποιημένος μόνον τοῦτον 194
εὐθὺς εἶχε καὶ τὸ πάθος ἐπ᾽ αὐτῷ τῆς εὐνοίας γνήσιον, ὑπερβάλλον
τοὺς σώφρονας ἔρωτας καὶ τὰς φιλίας, ὅσαι δι᾽ ὀνόματος γεγόνασι.
προσῆν δέ τι καὶ βιαστικώτατον φίλτρον, τὸ μὴ καθ᾽ ἡλικίαν ἀλλ᾽ ἐν 195
γήρᾳ γεγεννηκέναι τὸν παῖδα· τοῖς γὰρ ὀψιγόνοις ἐπιμεμήνασί πως οἱ
τοκεῖς, ἢ τῷ μακρὸν ἐπιποθῆσαι χρόνον τὴν γένεσιν αὐτῶν ἢ τῷ μηκέθ᾽
ἑτέρους ἐλπίζειν ἔσεσθαι, τῆς φύσεως ἐνταῦθα ἱσταμένης ὡς ἐπὶ τελευταῖον
καὶ ὕστατον ὅρον. ἐκ πολυπαιδίας μὲν οὖν ἕνα προέσθαι θεῷ καθάπερ 196
ἀπαρχήν τινα τέκνων παράδοξον οὐδέν, ἔχοντα τὰς ἐπὶ τοῖς ζῶσιν ἡδονὰς

1 ἀνδρῶν ἀρετὰς transp. BK σινέσθωσαν om. in lac. C, συνέσθωσαν K, γινέσθωσαν G 2 εὐφημία BEK Arm: εὐφημίαις CFGMA, εὐφημεῖν HP 5 νομιζόμενον BEK Arm: νομίζομεν ὂν G, νομίζομεν ὃ ceteri ἐπετήδευσεν A ὡς om. Arm πώποτε τῶν BEK Arm: τῶν πώποτε ceteri 6 ἀλογῆσαι BEK Arm: ἀμελῆσαι ceteri ἄνευ δυσκολίας καὶ ἀηδίας BE Arm: κἂν δυσκλείας καὶ ἀηδίας K, κἂν ἀηδίας καὶ δυσκλείας ceteri (v) κἂν] καὶ FHP τε om. HP 7 ᾖ scripsi: εἴη codd. παρὸ K, παρ᾽ ὃ BE: ὅθεν ceteri, om. Arm τῷ χρησθέντι H 8 στερρότατ᾽ ἀνήνεγκεν FG ἔπειτα HP, ἐπεί τοι C, ἐπὶ τοῦ FG 9 παρὰ ἐνίοις KHP, σπανίοις BE ἀνθρωποκτονεῖν P τὴν συνέχειαν CFG τὰς] τῆς C 11 πράγματος BEK Arm: παραδείγματος ceteri 12 ἐπεσκεύαστο CFG φύσιν CFG 12. 13 γὰρ—μάχεσθαι om. in lac. C 12 γὰρ] ἀρ᾽ FG ὡς om. BE 13 ἔργον om. F πεποιημένος] κεκτημένος Arm 14 εὐθὺς] ἴσως coni. Mang. 15 σωφροσύνας B, σώφρο νας E ὅσαι] αἳ BE 16 δ᾽ ἔτι A τὸ] τῶ BE 17 γεγεννηκέναι MF, γεγενημέναι A παῖδα] υἱόν K ἐπιμεμήνασι corr. ex ἐπιμείνασι C, ἐπιμείνασι AG 18 τοκεῖς BEK: τοκῆες ceteri (v) 18. 19 μὴ καθ᾽ ἑτέρους CAG, μὴ καὶ (in ras.) ἑτέρους F 19 ἐλπίσειν CM, ἐλπίσιν AF ἔσεσθαι] εἰσαῦθις coni. Mang. ἐνταῦθα ἱσταμένης BEK: ἐν τούτω πεπαυμένης ceteri 19. 20 ἐπὶ τελευταίου καὶ ὑστάτου ὅρου conicio 20 ἕνα προέσθαι] ἐναποθέσθαι CFG 21 τοῖς ζῶσιν om. M

οὐ μικρὰ παραμύθια καὶ μειλίγματα τῆς ἐπὶ τῷ σφαγιασθέντι λύπης·
ὃν δὲ μόνον τις ἔσχεν ἀγαπητὸν διδοὺς λόγου παντὸς μεῖζον ἔργον
διαπράττεται, μηδὲν οἰκειότητι χαριζόμενος, ἀλλ' ὅλῃ τῇ ῥοπῇ πρὸς τὸ
197 θεοφιλὲς ταλαντεύων. ἐκεῖνο μὲν δὴ ἐξαίρετον καὶ μόνῳ σχεδόν τι
τούτῳ πεπραγμένον· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν ὑπὲρ σωτηρίας πατρίδων
ἢ στρατευμάτων ἐπιδιδῶσι σφαγιασθησομένους τοὺς ἑαυτῶν, ἢ οἴκοι κατα-
μένουσιν ἢ μακρὰν ἀφίστανται τῶν βωμῶν ἤ, κἂν παρατυγχάνωσι, τὰς
ὄψεις ἀποστρέφονται θεάσασθαι μὴ ὑπομένοντες, ἄλλων ἀναιρούντων·
198 ὁ δ' ὥσπερ ἱερεὺς | αὐτὸς κατήρχετο τῆς ἱερουργίας, ἐφ' υἱῷ τὰ πάντα p. 29 M.
ἀρίστῳ φιλοστοργότατος πατήρ· ἐμέλισε δ' ἂν ἴσως καὶ νόμῳ τῶν
ὁλοκαυτωμάτων (cf. Lev. 1, 6 al.) κατὰ μέλη τὸν υἱὸν ἱερουργῶν.
οὕτως οὐ τὸ μέν τι μέρος ἀπέκλινε πρὸς τὸν παῖδα, τὸ δέ τι πρὸς
εὐσέβειαν, ἀλλ' ὅλην τὴν ψυχὴν δι' ὅλων ὁσιότητι προσεκλήρωσεν ὀλίγα
199 φροντίσας συγγενικοῦ αἵματος. τί δὴ τῶν εἰρημένων πρὸς ἑτέρους
κοινόν; τί δ' οὐκ ἐξαίρετον καὶ παντὸς λόγου κρεῖττον; ὡς τόν γε μὴ
φύσει βάσκανον καὶ φιλοπόνηρον καταπλαγῆναι καὶ θαυμάσαι τῆς περιττῆς
ἄγαν εὐσεβείας, οὐχ ἅπαντα ὅσα εἶπον ἀθρόα εἰς νοῦν βαλλόμενον, ἀλλὰ
κἂν ἕν τι τῶν πάντων· ἱκανὴ γὰρ καὶ ἡ ἑνὸς φαντασία τύπῳ τινὶ βραχεῖ
— βραχὺ δ' οὐδὲν ἔργον σοφοῦ — μέγεθος ψυχῆς καὶ ὕψος ἐμφῆναι.
200 (36.) Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐπὶ τῆς ῥητῆς καὶ φανερᾶς ἀποδόσεως
ἵσταται τὰ λεχθέντα, φύσιν δὲ τοῖς πολλοῖς ἀδηλοτέραν ἔοικε παρεμ-
φαίνειν, ἣν οἱ τὰ νοητὰ πρὸ τῶν αἰσθητῶν ἀποδεχόμενοι καὶ ὁρᾶν
201 δυνάμενοι γνωρίζουσιν. ἔστι δὲ τοιάδε· ὁ μελλήσας σφαγιάζεσθαι

1 οὐ om. C, eras. F, τοῦ G μειλίγματα om. M, μὴ λεῖμμα CF[1]G 2 εἶχεν CFG λόγου παντὸς K: ὁ παντὸς (om. λόγου) BE, παντὸς λόγου ceteri 3 οἰκειότατον KH ὅλῃ τῇ ῥοπῇ MAGHP (ὅλῃ ῥοπῇ v): ὅλην τὴν ῥοπὴν CFBEK 4 ταλαντεῦον CFMA ἐκείνω MHP(v) μὲν δὴ] δὴ om. BE, μέντοι K μόνον A τι om. Mang. 5 τοῦτο MAHP(v) πεπραγμένω (ον) K 6 ἢ BEK: καὶ ceteri ἢ στρατευμάτων om. HP ἐπιδιδόασι BE ἑαυτῶν BEK: αὐτῶν ceteri 7 παρατυγχάνωσι BEK: παρατύχωσι ceteri 8 ἀποστρέψονται H 10 φιλοστοργώτατος A ἐμέλισε BEK: ἐμέλησε MA, ἐμέλλησε ceteri (v) νόμων AFG 11 κατὰ μέλη BEK: διανέμων κατὰ μέλη ceteri (v) ἱερουργῶν BEK: ἱερουργεῖν ceteri (v) 12 μέν τι] μέντοι AH δ' ἔτι A 13 ὅλην τὴν ψυχὴν BEK Arm: ὅλῃ τῇ ψυχῇ ceteri ὁσιώτατα H προσκεκλήρωκεν K post ὀλίγα add. γὰρ FG, eras. C 15 μὴ] μὴν BE (ν in ras. E) 17 βαλόμενον CK 18 κἂν] καὶ HP ἕν τι] ἔτι G, ἕν τινι H[1]P 19 ψυχῇ A, ψυχὴ CF ἐμφαίνειν C, ἐμφαίνει FG 20 ἀποδόσεως Mang. (cf. 27,15): ὑποθέσεως codd. Arm 21. 22 παραφαίνειν BEK 23 γνωρίσουσιν coni. Mang. μελήσας AF, μέλλων K

καλεῖται Χαλδαϊστὶ μὲν Ἰσαάκ, Ἑλληνιστὶ δὲ μεταληφθέντος τοῦ ὀνόματος „γέλως“· γέλως δ' οὐχ ὁ κατὰ παιδιὰν ἐγγινόμενος σώματι παραλαμβάνεται τὰ νῦν, ἀλλ' ἡ κατὰ διάνοιαν εὐπάθεια καὶ χαρά. ταύτην 202 ὁ σοφὸς ἱερουργεῖν λέγεται δεόντως θεῷ διὰ συμβόλου παριστάς, ὅτι τὸ χαίρειν μόνῳ θεῷ οἰκειότατόν ἐστιν· ἐπίλυπον μὲν γὰρ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ περιδεές, ἢ παρόντων κακῶν ἢ προσδοκωμένων, ὡς ἢ ἐπὶ τοῖς ἐν χερσὶν ἀβουλήτοις ἀνιᾶσθαι ἢ ἐπὶ τοῖς μέλλουσι ταραχῇ καὶ φόβῳ κραδαίνεσθαι· ἄλυπος δὲ καὶ ἄφοβος καὶ παντὸς πάθους ἀμέτοχος ἡ τοῦ θεοῦ φύσις εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος παντελοῦς μόνη μετέχουσα. τῷ δὴ τὴν ἀληθῆ ταύτην ὁμολογίαν ὡμολογηκότι 203 τρόπῳ χρηστὸς ὢν καὶ φιλάνθρωπος ὁ θεός, φθόνον ἐληλακὼς ἀφ' ἑαυτοῦ, προσηκόντως ἀντιχαρίζεται τὸ δῶρον, καθ' ὅσον ἔχει δυνάμεως ὁ ληψόμενος, καὶ μόνον οὐ ταῦτα θεσπίζει λέγων· „τὸ μὲν τῆς χαρᾶς 204 γένος καὶ τὸ χαίρειν ὅτι οὐκ ἔστιν ἑτέρου πλὴν ἐμοῦ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων κτῆμα, σαφῶς οἶδα, κεκτημένος δ' ὅμως οὐ φθονῶ τοῖς ἀξίοις χρῆσθαι· ἄξιος δὲ τίς ἂν εἴη, πλὴν εἴ τις ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς βουλήμασιν ἕποιτο; τούτῳ γὰρ ἥκιστα μὲν ἀνιᾶσθαι ἥκιστα δὲ φοβεῖσθαι συμβήσεται πορευομένῳ ταύτην τὴν ὁδόν, ᾗ πάθεσι μὲν καὶ κακίαις ἐστὶν ἄβατος, εὐπαθείαις δὲ καὶ ἀρεταῖς ἐμπεριπατεῖται.“ μηδεὶς δ' 205 ὑπολαβέτω τὴν ἄκρατον καὶ ἀμιγῆ λύπης χαρὰν ἀπ' οὐρανοῦ καταβαίνειν
p. 30 M. ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ | κέκραται ἐξ ἀμφοῖν, περιττεύοντος τοῦ κρείττονος· ὅνπερ τρόπον καὶ τὸ φῶς ἐν οὐρανῷ μὲν ἄκρατον καὶ ἀμιγὲς σκότους ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς ὑπὸ σελήνην ἀέρι ζοφερῷ κεκραμένον φαίνεται. ταύτης 206 ἕνεκα τῆς αἰτίας δοκεῖ μοι καὶ πρότερον γελάσασα ἡ ἀρετῆς ἐπώνυμος

1 μὲν om. CFGMA μεταληφθέντος τοῦ ὀνόματος om. Arm. 2 δὲ HP ἐγγιγνόμενος CFGMA 3 καταλαμβάνεται CA τανῦν (vel τὰ νῦν) codd.:
π
νῦν v εὐστάθεια K, εὐστάθεια BE 4 συμβούλου G 5 τὸ pr.] τῷ F ἀνθρώπινον BEK: ἀνθρώπων CGMA, τῶν ἀνθρώπων FHP 6 ἢ pr. om. CFG 7 ἐν χερσὶν om. CFG post ἀβουλήτοις add. χωρεῖν C 8. 9 παντὸς πάθους ἀμέτοχος BEK Arm: ἀμέτοχος παντὸς πάθους transp. ceteri 10 μόνη om. Arm post ὁμολογίαν add. ἔχειν ABE 11. 12 ἀπ' αὐτοῦ BEK 12 καθόσον codd. 13 μόνον οὐ BE, μονονοὺ K: μόνον οὐχὶ ceteri 16 χρῆσθαι om. Arm 17 τοῦτον F ἀνίεσθαι CF[1] 18 ᾗ] καὶ F κακίαις] μαλακίαις FG, μαλακείαις C 21 τὴν om. BE ἀλλὰ κέκραται scripsi: ἀλλ' ἐγκέκραται KHP, ἀλλὰ κράματος CFGA, ἀλλὰ κρέμαται BE, ἀλλ' ἐκκρέμαται M; κρᾶμά τι coni. Mang. κρείττονος] χείρονος voluit Mang. 23 ζοφερῷ om. BE κεκραμμένον HP φαίνει CF 24 καὶ πρότερον γελάσασα BEK: γελάσασα καὶ πρότερον transp. ceteri ἡ (τῆς add. K) ἀρετῆς ἐπώνυμος codd.: ἀρετῆς ἡ ἐπώνυμος Mang. ἀρετῆς] ἀρχῆς vel ἀρχούσης ἀρετῆς coni. Mang.

Σάρρα πρὸς τὸν πυνθανόμενον ἀρνήσασθαι τὸν γέλωτα (Gen. 18, 15),
καταδείσασα μή ποτε ἄρα τὸ χαίρειν οὐδενὸς ὂν γενητοῦ, μόνου δὲ
τοῦ θεοῦ, σφετερίζηται· διόπερ θαρσύνων αὐτὴν ὁ ἱερὸς λόγος φησί·
207 μηδὲν εὐλαβηθῇς, ὄντως ἐγέλασας καὶ μέτεστί σοι χαρᾶς. οὐ γὰρ
εἴασεν ὁ πατὴρ τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος λύπαις καὶ ὀδύναις καὶ ἄχθεσιν
ἀνιάτοις ἐμφέρεσθαι, παρέμιξε δὲ καὶ τῆς ἀμείνονος φύσεως, εὐδιάσαι
καὶ γαληνιάσαι ποτὲ τὴν ψυχὴν δικαιώσας· τὴν δὲ τῶν σοφῶν καὶ
τὸν πλείω χρόνον τοῦ βίου γήθειν καὶ εὐφραίνεσθαι τοῖς τοῦ κόσμου
θεωρήμασιν ἐβουλήθη.
208 (37.) Τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς εὐσεβείας, εἰ καὶ πολλῶν
ἄλλων ἐστὶν ἀφθονία, λελέχθω. διερευνητέον δὲ καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους
αὐτοῦ δεξιότητα· τῆς γὰρ αὐτῆς φύσεώς ἐστιν εὐσεβῆ τε εἶναι καὶ
φιλάνθρωπον, καὶ περὶ τὸν αὐτὸν ἑκάτερον, ὁσιότης μὲν πρὸς θεόν,
δικαιοσύνη δὲ πρὸς ἀνθρώπους, θεωρεῖται. πάντα μὲν οὖν τὰ πεπραγ-
μένα μακρὸν ἂν εἴη διεξιέναι, δυεῖν δὲ ἢ τριῶν οὐκ ἄτοπον ἐπιμνησθῆναι.
209 πολυάργυρος καὶ πολύχρυσος ἐν τοῖς μάλιστα ὢν καὶ θρεμμάτων πολυ-
ζῴους ἔχων ἀγέλας καὶ τῶν ἐγχωρίων καὶ αὐτοχθόνων τοῖς ἱκανὰ
κεκτημένοις ἐν τῷ περιουσιάζειν ἁμιλλώμενος καὶ πλουσιώτερος γεγονὼς
ἢ κατὰ μέτοικον ὑπ' οὐδενὸς ἐμέμφθη τῶν ὑποδεξαμένων, ἀλλ' ὑπὸ
210 πάντων τῶν εἰς πεῖραν ἐλθόντων ἐπαινούμενος διετέλεσεν. εἰ δὲ καί
τις, οἷα φιλεῖ πολλάκις, ἐκ θεραπόντων καὶ τῶν συνδιατριβόντων ἅμιλλα
καὶ διαφορὰ πρὸς ἑτέρους ἐγένετο, ταύτην ἐπειρᾶτο διαλύειν ἡσυχῇ
βαρυτέρῳ ἤθει τὰ φιλόνεικα καὶ ταραχώδη καὶ στασιαστικὰ πάντα
211 προβεβλημένος καὶ τῆς ψυχῆς ἀπεληλακώς. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ
πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους τοιοῦτος ἦν, οἳ βαρυτέρᾳ καὶ δυνατωτέρᾳ χειρὶ
συμφωνήσαντες ἠμύναντο ἂν ἄρχοντα χειρῶν ἀδίκων, ὁπότε καὶ πρὸς

---

2 καταδύσασα F[1] ὄν A γεννητοῦ KAHP 3 σφετερίζηται H[2]: σφετερίζεται ceteri αὐτοῖς C φασὶ A 4 μηδὲν] μὴ Arm εὐλαβηθεὶς A 5 τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος BEK: τὸ ἀνθρώπων γένος ceteri ὠδίναις G 5. 6 ἄχεσιν ἀκράτοις coni Mang. 6 ἐμφύρεσθαι coni. Mang. 7 καὶ γαληνιάσαι ποτὲ BEK: ποτὲ καὶ γαληνιάσαι transp. ceteri τὴν alt.] εἰς CFG 8 πλείονα HP γηθεῖν conicio 10 εἰ om. G 11 ἄλλων om. P ἄφθονα G, ἀφθονία om. in lac. C λεγέσθω F 12 βεβαιότητα F αὐτῆς] αὐτοῦ K 13 τῶν αὐτῶν (ῶ ex ὸ corr.) A; τὸ αὐτὸ coni. Mang. (sic Arm) ἑκάτερα P 15 μακρὰν H[1] δυοῖν KHP δ' CFGMA 16 πολύχρυσος καὶ πολυάργυρος transp. HP 17 ἔχων ἀγέλας BEK Arm: ἀγέλας ἔχων ceteri 19 ὑπ' οὐδενὸς CKH[2]: ὑπ' om. ceteri 20 τῶν om. BEFG 23 βαρυτέρῳ] πρᾳοτέρῳ coni. Mang. (πρᾳότητι τὰ βαρύτερα Arm) πάντ' C 24 ἀποβεβλημένος C, ἀποπροβεβλημένος H[1]P (προ eras. H[2]), προαποβεβλημένος BEK εἰ] ἢ A 25 οἳ] ἢ A 26 ἀνάρχοντα MA

τοὺς γένει μὲν οἰκείους, γνώμῃ δ' ἠλλοτριωμένους, ἐρήμους καὶ μόνους
καὶ πολλῷ καταδεέστερα κεκτημένους ἐμετρίαζεν, ἐλαττούμενος ἑκὼν ἐν
οἷς πλεονεκτεῖν ἐδύνατο. ἦν γὰρ ἀδελφιδοῦς αὐτῷ, τῆς πατρίδος ὅτε μετα- 212
νίστατο, συνεξεληλυθώς, ἀβέβαιος, ὑπαμφίβολος, ἀντιρρέπων ὧδε κἀκεῖσε,
p. 31 M. τοτὲ μὲν προσσαίνων | φιλικοῖς ἀσπάσμασι, τοτὲ δὲ ἀφηνιάζων καὶ ἀπαυ-
χενίζων διὰ τὴν τῶν τρόπων ἀνωμαλίαν. ὅθεν καὶ τὸ οἰκετικὸν αὐτῷ δύσερι 213
καὶ ταραχῶδες ἦν σωφρονιστὴν οὐκ ἔχον καὶ μάλιστα τὸ ποιμενικὸν
μακρὰν τοῦ δεσπότου διεζευγμένον· ἀπελευθεριάζοντες γοῦν ὑπ' αὐθαδείας
ἀεὶ διεφέροντο τοῖς προεστηκόσι τῶν θρεμμάτων τοῦ σοφοῦ τὰ πολλὰ
εἴκουσι διὰ τὴν τοῦ δεσπότου πραϋπάθειαν· ὑφ' οὗ πρὸς ἀπόνοιαν ἐπιδόντες
καὶ θράσος ἀναίσχυντον ὤργων, μηνιῶντες ἤδη καὶ τὸ ἀκατάλλακτον ἐν αὐ-
τοῖς ζωπυροῦντες, ἕως ἀπηνάγκασαν τοὺς ἀδικουμένους εἰς ἄμυναν ὁρμῆσαι.
μάχης δὲ ἐμβριθεστάτης γενομένης, ἀκούσας ὁ ἀστεῖος τὴν ἀντεφόρμησιν, 214
εἰδὼς ἐπικυδεστέραν οὖσαν τὴν αὑτοῦ μερίδα πλήθει τε καὶ δυνάμει, τὴν
διαφορὰν οὐκ εἴασεν ἄχρι νίκης ἐλθεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀνιᾶσαι τὸν ἀδελ-
φιδοῦν ἐφ' ἥττῃ τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἐν μεθορίῳ στὰς συμβατηρίοις λόγοις τοὺς
διαφερομένους κατήλλαξεν, οὐ πρὸς τὸ παρὸν μόνον ἀλλὰ καὶ τὸν μέλλοντα
χρόνον. εἰδὼς γὰρ ὅτι συνοικοῦντες μὲν καὶ ἐν ταὐτῷ διαιτώμενοι 215
γνωσιμαχοῦντες φιλονεικήσουσι στάσεις ἀεὶ καὶ πολέμους κατ' ἀλλήλων
ἐγείροντες, ἵνα μὴ τοῦτο γένοιτο, συμφέρον ὑπέλαβεν εἶναι παραιτήσασθαι
τὸ ὁμοδίαιτον καὶ τὴν οἴκησιν διαζεῦξαι· καὶ μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελ-
φιδοῦν αἵρεσιν αὐτῷ δίδωσι τῆς ἀμείνονος χώρας, ἄσμενος ὁμολογῶν
ἣν ἂν ἐπιλέξηται μερίδα λήψεσθαι· κερδανεῖν γὰρ κέρδος μέγιστον, τὴν

1 ἀλλοτριουμένους BE post ἐρήμους add. δὲ HP(v) 2 πολλῶν KP ἐκμετριάζειν FG 2. 3 ἐν οἷς] ἐνίοις οἷς F, ἐνίοις εἰς G 3 ἠδύνατο E ὅτε BEK Arm: ὁπότε ceteri 4 ἀντιρέπων MG ὧδε BEK: τῇδε ceteri 5 τοτὲ BEK: καὶ τοτὲ ceteri προσαίνων BEK, προσήνων A, πρός τινων FG, προσπίπτων C 6 ἀνομαλίαν CFG (Mang.) αὐτοῦ BE 7 φροντιστὴν CFG 8 ante μακρὰν add. καὶ G ὑπὸ BE 10 εἴκουσι] οἰκοῦσι A πραότητα BEK (fort. recte) ἀφ' οὗ conicio ἐπιδιδόντες CFG(v) 11 ὤργουν G μηνιόντες G 11. 12 αὐτοῖς codd. 12 ἐπηνάγκασαν conicio 13 δ' BEK ἐμβριθεστάτης BEK: ἐμβριθεστέρας ceteri 14 ἐπικυδεστέραν οὖσαν BEK Arm: om. et eorum loco post δυνάμει add. ὑπερέχουσαν ceteri (v) αὑτοῦ H: αὐτοῦ ceteri 15 διαφορὰν] φθορὰν G μὴ om. A 16 ἰδίων] δούλων Arm ἀλλ' ὡς Arm συμβατηρίοις λόγοις BEK Arm: λόγοις συμβατηρίοις ceteri 17. 18 τὸν χρόνον τὸν μέλλοντα H 18 διαιτῶνται F 20 ἵν' οὖν C γένηται BK 21 οἴκησιν] συνοίκησιν Arm; οἰκείωσιν coni. Mang. 22 χώρας] χαρᾶς P 23 τὴν BEK: om. ceteri

3 sqq. Gen. 13,5—11

216 εἰρήνην. καίτοι τίς ἂν ἕτερος ἀσθενεστέρῳ παραχωρήσειεν οὐτινοσοῦν
ἰσχυρότερος ὤν; τίς δὲ νικᾶν δυνάμενος βούλοιτ' ἂν ἡττᾶσθαι, μὴ
συγχρώμενος τῷ δύνασθαι; μόνος δὲ οὗτος τὸ ἄριστον οὐκ ἐν ῥώμῃ
καὶ πλεονεξίᾳ τιθέμενος ἀλλ' ἐν ἀστασιάστῳ βίῳ καὶ τό γε ἐπ' αὐτὸν
ἧκον μέρος ἡσυχάζοντι πάντων ἔδοξεν εἶναι θαυμασιώτατος.
217 (38.) Ἐπειδὴ τοίνυν ὡς ἐπ' ἀνθρώπου ἡ λέξις ἐγκωμιαστικὴ
λέλεκται, μηνύονται δὲ καὶ τρόποι ψυχῆς κατὰ τοὺς ἀπὸ τῶν ῥητῶν
ἐπὶ τὰ νοητὰ μετιόντας, ἁρμόττον ἂν εἴη καὶ τούτους ἀνερευνῆσαι.
218 μυρίοι μὲν οὖν εἰσιν ἀπὸ μυρίων ἀφορμῶν κατὰ παντοδαπὰς ἰδέας πραγ-
μάτων συνιστάμενοι, δύο δ' οἱ νυνὶ μέλλοντες ἐπικρίνεσθαι τρόποι, ὧν
ὁ μὲν πρεσβύτερος, ὁ δὲ νεώτερος, πρεσβύτερος μὲν ὁ τὰ πρῶτα καὶ
ἡγεμονικὰ τῇ φύσει τιμῶν, νεώτερος δὲ ὁ τὰ ὑπήκοα καὶ ἐν ἐσχατιαῖς
219 ἐξεταζόμενα. πρεσβύτερα μὲν οὖν καὶ ἡγεμονικὰ φρόνησις καὶ σωφροσύνη
καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ πᾶν ὅ τι περὶ ἀρετὴν | καὶ αἱ κατ' p. 32 M.
ἀρετὴν πράξεις· νεώτερα δὲ πλοῦτος καὶ δόξα καὶ ἀρχὴ καὶ εὐγένεια,
οὐχ ἡ ἀληθής, ἀλλ' ἣν οἱ πολλοὶ νομίζουσι, καὶ ὅσα ἄλλα τὴν τρίτην
μετὰ τὰ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ τάξιν εἴληχεν, ἥτις εὐθύς ἐστι καὶ
220 τελευταία. τούτων οὖν τῶν τρόπων ἑκάτερος ἔχει καθάπερ τινὰς
ποίμνας καὶ ἀγέλας, ὁ μὲν τῶν ἐκτὸς ὀρεγόμενος ἄργυρον, χρυσόν, ἐσθῆ-
τας, πάντα ὅσα τοῦ πλουτεῖν ὗλαι καὶ παρασκευαί, καὶ πάλιν ὅπλα, μηχανή-
ματα, τριήρεις, ἱππικὴν καὶ πεζικὴν καὶ ναυτικὴν δύναμιν, τὰς πρὸς ἡγε-
μονίαν ἀφορμάς, ἐξ ὧν περιγίνεται τὸ βεβαίως κρατεῖν, ὁ δὲ καλοκἀγαθίας
ἐραστὴς τὰ καθ' ἑκάστην ἀρετὴν δόγματα καὶ τὰ σοφίας αὐτῆς θεωρή-

1 ἂν om. CFG ἀσθενέστερος F 2 ἰσχυρότερος ὢν BEK: ὢν ἰσχυρότερος ceteri δυνάμενος] βουλόμενος BE μὴ om. F, μὴ—δύνασθαι (3) om. BK 3 δ' BEK 4 τό γε ἐπ' αὐτὸν BEK: τὸ ἐφ' αὐτὸν ceteri 4. 5 τὸ—μέρος om. Arm 5 ἡσυχάζοντος FG θαυμασιώτερος C 7 λέγεται in textu, λέλεκται mg. B κατὰ τοὺς om. Arm τοὺς] τὴν K 8 καὶ om. Arm ἐρευνῆσαι BEK 9 μὲν οὖν om. Arm ὑπὸ BEK 10 δ' οἱ νυνὶ BEK Arm: τοίνυν ceteri ἐπικρίνεσθαι μέλλοντες transp. F 11—13 ὁ μὲν πρεσβ.—ἐξεταζόμενα om. Arm 11 alt. μὲν BEK: μέν ἐστιν H(v), μὲν οὖν ἐστιν ceteri 12 ἐσχάταις C 13 ἐξεταζόμενα] ταττόμενα coni. Mang. coll. § 273 μὲν om. A ἡγεμονικὰ BEK: ἡγεμονικώτερα ceteri
ει
14 ἀνδρία BEG, ἀνδρία A αἱ om. CFG; τὰς coni. Mang. 15 πρᾶξις CFG νεώτερα CGMP: νεώτερον BEK, νεώτερος AFH δόξα καὶ ἀρχὴ BEK Arm: ἀρχὴ καὶ δόξα ceteri 16 καὶ οὐχ AG ἄλλα om. BEK 17 καὶ pr.] τὰ F ἥτις—τελευταία (18) om. Arm εὐθὺς] ὑστέρα coni. Mang. 19 ποιμένας CFGA ἀγέλας] ἀπάτας FG, οἰκέτας in ras. C post ὁ μὲν add. γὰρ BEK ἀργύριον MAFG χρυσίον A 19. 20 ἄργυρον, χρυσόν, ἐσθῆτας, πάντα BEK Arm: ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ πάντα (om. ἐσθῆτας) ceteri 20 παρασκευασταί A ὅπλα] οἱ τὰ CFGA 21 καὶ ναυτικὴν om. K 23 τὰ pr. om. BE σοφίας BEK: κατὰ σοφίαν ceteri (Arm) αὐτῆς om. Arm

ματα. προστάται δὲ καὶ ἐπιμεληταὶ τούτων ἑκατέρων εἰσί τινες οἷα 221
θρεμμάτων ποιμένες, τῶν μὲν ἐκτὸς οἱ φιλοχρήματοι καὶ φιλόδοξοι καὶ
στρατηγιῶντες καὶ ὅσοι τὴν ἐπὶ τοῖς πλήθεσι δυναστείαν ἀγαπῶσι, τῶν
δὲ περὶ ψυχὴν ὅσοι φιλόκαλοι καὶ φιλάρετοι, μὴ τὰ νόθα πρὸ τῶν
γνησίων ἀλλὰ τὰ γνήσια πρὸ τῶν νόθων ἀγαθὰ αἱρούμενοι. γίνεται 222
οὖν φυσική τις αὐτοῖς ἡ διαμάχη μηδὲν ἐγνωκόσι τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἀπᾴ-
δουσι καὶ διαφερομένοις ἀεὶ περὶ πράγματος συνεκτικωτάτου τῶν ἐν βίῳ,
τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ κρίσις τῶν πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθῶν. ἄχρι μὲν οὖν 223
τινος ἐπολεμεῖτο ἡ ψυχὴ καὶ τὴν στάσιν ταύτην ἐχώρει μήπω κεκαθαρ-
μένη παντελῶς, ἀλλ' ἔτι τῶν παθῶν καὶ νοσημάτων παρευημερούντων
τοὺς ὑγιαίνοντας λόγους· ἀφ' οὗ δὲ ἤρξατο δυνατωτέρα γίνεσθαι καὶ
ῥώμῃ κραταιοτέρᾳ τὸν ἐπιτειχισμὸν τῶν ἐναντίων δοξῶν καθαιρεῖν,
πτερυξαμένη καὶ φρονήματος ὑποπλησθεῖσα τὸν τὰς ἐκτὸς ὕλας τεθαυ-
μακότα τρόπον ἐν αὑτῇ διατειχίζει καὶ διαζεύγνυσι καὶ ὡς ἀνθρώπῳ
διαλεγομένη φησίν· ἀμήχανον ὁμοδίαιτον εἶναί σε καὶ ὁμόσπονδον 224
ἐραστῇ σοφίας καὶ ἀρετῆς, ἴθι δὴ καὶ μετοικισάμενος μακρὰν ἀπο-
ζεύχθητι, μηδεμίαν ἔχων κοινωνίαν, ἀλλὰ μηδὲ σχεῖν δυνάμενος· ὅσα
γὰρ ὑπολαμβάνεις εἶναι δεξιά, ταῦτ' οἴεται ἐκεῖνος εὐώνυμα, καὶ ὅσα
τοὐναντίον σκαιά, ταῦτα παρ' ἐκείνῳ νενόμισται δεξιά.
(39.) Οὐ τοίνυν εἰρηνικὸς καὶ φιλοδίκαιος αὐτὸ μόνον ἦν ὁ ἀστεῖος, 225
ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖος καὶ πολεμικός· οὐχ ἕνεκα τοῦ πολεμεῖν — οὐ γὰρ
δύσερις ἦν καὶ φιλόνεικος —, ἀλλ' ὑπὲρ βεβαίου τῆς πρὸς τὸ μέλλον εἰρήνης,
p. 33 M. ἣν οἱ ἀντίπαλοι καθῄρουν. | σαφεστάτη δὲ πίστις τὰ πραχθέντα. τὴν 226

1 προστάται δὲ καὶ ἐπιμεληταὶ om. BEK (fort. recte) 3 ἀγαπῶντες FH 5 ἀλλὰ—νόθων om. F 6 γοῦν BEK αὐτοῖς om. BE ἡ διαμάχη] ἰδία μάχη A μὴ διεγνωκόσι H² (Turn.) τὰ αὐτῶν H² (τὰ αὐτῶν Turn.) 6. 7 ἀλλ' ἀπᾴδουσι] ἀλλὰ σπουδάζουσι CFGA 7 διαφθειρομένοις F¹ ἀεὶ] αὐτοῖς BE περὶ] διὰ CFG 8 τοῦτο δ' ἐστὶν om. FG τοῦτο—κρίσις] ὃ κρίσις ἐστὶν C ἡ om. F 9 σύστασιν HP 11 post λόγους add. ἐταράττετο CFGA δ' BEK 12 ῥώμῃ] γνώμῃ BEK καθαίρειν MAFG 13 ὕλης (ας superscr.) K 14 αὐτῇ codd. διαζεύγνυσι BEK: διαζευγνύει ceteri 15 φασίν A σε] τε G 16 ἐραστῇ BEH² Arm: ἐραστὴν K, ἐραστὴν (ῆ superscr.) F², ἐραστὴς F¹G, ἐρᾷς τῆς CMAH¹P δὴ] δὲ F¹G μετοικησάμενος P 18 ὑπολαμβάνῃς C ταῦτ'—δεξιά (19) om. F ταῦτα HP οἴετ' C, οἴεται om. in lac. A, ἐκεῖνος οἴεται transp. P 19 σκαιά BEK: ἀριστερά ceteri ἐκείνων A 20 αὐτῷ H² (Turn.), ἑαυτῷ BE ὁ om. F 21 ante πολεμικὸς add. ἐνταῦθα ἦν BE, οὗπερ ἐχρῆν Arm ἕνεκεν BE 22 ἣν Mang: ὧν HP, om. ceteri

πρὸς ἀνατολὰς μοῖραν τῆς οἰκουμένης τέτταρες μεγάλοι βασιλεῖς εἰλήχε-
σαν, οἷς ὑπήκουεν ἔθνη τὰ ἑῷα, τά τε ἐκτὸς καὶ ἐντὸς Εὐφράτου. τὰ
μὲν οὖν ἄλλα διέμενεν ἀστασίαστα πειθαρχοῦντα τοῖς τῶν βασιλέων ἐπι-
τάγμασι καὶ τοὺς ἐτησίους δασμοὺς ἀπροφασίστως εἰσφέροντα· μόνη
δὲ ἡ Σοδομιτῶν χώρα, πρὶν καταφλεχθῆναι, παραλύειν ἤρξατο τὴν
227 εἰρήνην ἀπόστασιν ἐκ πολλοῦ διανοουμένη. πάνυ γὰρ οὔσης εὐδαίμονος
πέντε βασιλεῖς ἐπεκράτουν τάς τε πόλεις καὶ τὴν γῆν δασάμενοι πολλὴν
μὲν οὐκ οὖσαν, εὔσταχυν δὲ καὶ εὔδενδρον καὶ καρπῶν περίπλεων· ὃ
γὰρ ταῖς ἄλλαις τὸ μέγεθος, τοῦθ' ἡ ἀρετὴ Σοδόμοις παρέσχεν, ὅθεν καὶ
228 πλείους ἐραστὰς ἔσχεν ἡγεμόνας τὸ κάλλος αὐτῆς καταπλαγέντας. οὗτοι
τὸν ἄλλον χρόνον τοὺς ἐπιταχθέντας φόρους ἀπεδίδοσαν τοῖς ἐκλογεῦσι
τῶν χρημάτων, τοὺς δυνατωτέρους ὧν ἦσαν ὕπαρχοι τιμῶντες ἅμα καὶ
δεδιότες· ἐπεὶ δὲ ἐκορέσθησαν ἀγαθῶν καί, ὅπερ φιλεῖ, κόρος ὕβριν
ἐγέννησε, πλέον τῆς δυνάμεως φρονήσαντες ἀπαυχενίζουσι τὸ πρῶτον, εἶθ'
οἷα κακοὶ δοῦλοι δεσπόταις τοῖς ἑαυτῶν ἐπιτίθενται στάσει πιστεύσαντες
229 ἢ ῥώμῃ. οἱ δὲ τῆς ἑαυτῶν εὐγενείας ὑπομνησθέντες καὶ φραξάμενοι
δυνατωτέρᾳ χειρὶ μάλα καταφρονητικῶς ᾔεσαν ὡς αὐτοβοεὶ περιεσόμενοι
καὶ συμπλακέντες τοὺς μὲν εὐθὺς εἰς φυγὴν ἀνεσκέδασαν, τοὺς δὲ ἐπι-
στροφάδην κτείνοντες ἡβηδὸν διαφθείρουσιν, αἰχμαλώτων δὲ πολὺν ὄχλον
ἀγαγόντες μετὰ τῆς ἄλλης λείας διενέμοντο· προσαπάγουσι μέντοι καὶ
τοῦ σοφοῦ τὸν ἀδελφιδοῦν εἰς μίαν τῆς πενταπόλεως οὐκ ἐκ πολλοῦ
230 μετῳκηκότα. (40.) τοῦτο μηνυθὲν ὑπό τινος τῶν ἐκ τῆς τροπῆς
διασωθέντων χαλεπῶς αὐτὸν ἠνίασε καὶ οὐκέτ' ἠρέμει διὰ τοῦτο συγκεχυ-

1 ἀνατολὰς CABE: ἀνατολαῖς ceteri τέσσαρες BEK 2 τὰ ἑῷα BEK: τά τε ἑῷα ceteri τ' K ἐντὸς καὶ ἐκτὸς transp. FGH 4 ἐκφέροντα F 5 δ' BEK παραλύειν] παρέλκειν CFG 8 ἔνδενδρον HP καὶ καρπῶν CFBEK Arm: καὶ om. ceteri περίπλεων C²EK: περίπλεω ceteri 9 παρέσχεν BEK: παρεῖχεν ceteri 10 ἔσχεν BEK: εἶχεν ceteri ἔσχεν ἐραστὰς transp. K 11 τῶν ἄλλων χρόνων ABE 12 ὕπαρχοι τιμῶντες] ὑπερτιμῶντες BE 13 δ' BEK 14 ἐγέννησαν CFG πλέον BEK: πλείω ceteri 15 τοῖς om. CFG, τοῖς ἑαυτῶν om. Arm 16 οἱ δὲ] οἱ δ' ἐναντίοι BEK αὐτῶν CFGMA 17 ἐπῄεσαν Arm αὐτοβοῖ E 18 εἰς σφαγὴν P ἐσκέδασαν F δ' BEK 19 κτείνοντες BEK: κτείναντες ceteri αἰχμαλώτων BEK: αἰχμάλωτον ceteri 20 ἀγαγόντες BEK: ἀναγαγόντες ceteri; ἀπαγαγόντες coni. Mang. διανέμονται F, δι' ἧς ἐνέμοντο BE προσάγουσι BE 21 τὸν ἀδελφιδοῦν τοῦ σοφοῦ transp. BEK τῆς πόλεως F 22 τῶν om. Arm τῆς om. CFG ῥοπῆς A 23 διασωθέντος CGMA Arm, διασωθέντος (των supra) H οὐκέτι HP οὐκ ἐνηρέμει CG, οὐκ ἠρέμει F διὰ τοῦτο om. Arm 23. 51,1 συγκεχυμένως A

1 sqq. Gen. cap. 14

μένος καὶ ζῶντα πενθῶν τὸ ἀργαλεώτερον ἢ εἰ τεθνεῶτα ἐπύθετο·
τέλος μὲν γάρ, ὡς αὐτό που δηλοῖ τοὔνομα, τῶν κατὰ τὸν βίον ἁπάντων
καὶ μάλιστα κακῶν ᾔδει τὴν τελευτήν, μυρία δὲ τῶν ἀβουλήτων ἐφε-
δρεύοντα τοῖς ζῶσι. διώκειν δ' εὐτρεπιζόμενος ἐπὶ τῷ ῥύσασθαι τὸν 231
ἀδελφιδοῦν ἠπόρει συμμάχων, ἅτε ξένος ὢν καὶ μέτοικος καὶ μηδενὸς
τολμῶντος ἀμάχοις δυνάμεσι τοσούτων βασιλέων καὶ ἄρτι νενικηκότων
ἐναντιοῦσθαι. καινοτάτην δ' ἐξεῦρε συμμαχίαν — πόρος γὰρ ἐν ἀπόροις, 232
ὅταν δικαίων καὶ φιλανθρώπων ἔργων ἐφιῆταί τις, εὑρίσκεται —·
συναγαγὼν γὰρ τοὺς οἰκέτας καὶ τοῖς ἀργυρωνήτοις προστάξας οἴκοι
καταμένειν — ἔδεισε γὰρ ἐξ αὐτῶν αὐτομολίαν — τοὺς οἰκότριβας κατα-
λέγει καὶ διανείμας εἰς ἑκατονταρχίας τρισὶν ἐπῄει τάξεσιν, οὐ ταύταις
πεποιθώς — πολλοστὴ γὰρ ἦν μοῖρα τῶν παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν —, ἀλλὰ
p. 34 M. τῷ ὑπερμάχῳ καὶ προαγωνιστῇ τοῦ | δικαίου θεῷ. συντείνων οὖν 233
ἔσπευδε μηδὲν τάχους ἀνιείς, ἕως καιροφυλακήσας νυκτὸς ἐπιπίπτει
τοῖς πολεμίοις δεδειπνοποιημένοις ἤδη καὶ πρὸς ὕπνον μέλλουσι τρέπεσθαι·
καὶ τοὺς μὲν ἐν εὐναῖς ἱέρευε, τοὺς δ' ἀντιταχθέντας ἄρδην ἀνῄρει,
πάντων δ' ἐρρωμένως ἐπεκράτει τῷ θαρραλέῳ τῆς ψυχῆς μᾶλλον ἢ
ταῖς παρασκευαῖς. καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκεν, ἕως τὴν μὲν ἀντίπαλον 234
στρατιὰν βασιλεῦσιν αὐτοῖς ἡβηδὸν ἀνελὼν πρὸ τοῦ στρατοπέδου κατε-
στόρεσε, τὸν δὲ ἀδελφιδοῦν ἀνήγαγε μετὰ λαμπρᾶς καὶ ἐπιφανεστάτης
νίκης ἅπασαν τὴν ἵππον καὶ τὴν τῶν ἄλλων πληθὺν ὑποζυγίων καὶ
λείαν ἀφθονωτάτην προσπαραλαβών. ὃν θεασάμενος ὁ μέγας ἱερεὺς τοῦ 235

1 τὸ] τὸν P; τὸ om. Arm ἀργαλεώτατον BEKHP εἰ om. A 4 τῷ CKHP: τὸ ceteri 5 post ἠπόρει add. τε BEK 7 ἐν ἀπόροις BEK Arm: καὶ ἐν ἀπόροις ceteri 8 ἐφίεται FGHP, ἐφί^{η}εται K, ἐφίηται ceteri 9 ξυναγαγὼν K 11 διανείμας ἑκατοντάρχας (om. εἰς) P τρισὶν ἐπιτάξεσιν BE 13 τῶν δικαίων Arm 14 ἐπέσπευδε CGMA τάχος A καιροφυλακήσεως (sic) K 15 δεδειπνοποιημένοις BE: δεδειπνημένοις ceteri μέλλουσι τρέπεσθαι] τετραμμένοις Arm 16 ἱερεύεται BEK 17 τῷ om. G 19 πρὸ om. M 20 δ' BE ἀνήγαγε BEK Arm: ἀνῆγε ceteri 21 ἵππων K, ἱππικὴν BE 22 παραλαβὼν HP ἱερεὺς BEK Arm: ἀρχιερεὺς ceteri

13 sqq. *cf. Ioseph. Ant. Iud. I 176* Ἀβράμῳ δὲ ἀκούσαντι τὴν συμφορὰν αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτου τοῦ συγγενοῦς εἰσῆλθε καὶ οἶκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. (177) καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας οὐκ ἀνέμεινεν, ἀλλ' ἐπειχθεὶς καὶ κατὰ πέμπτην ἐπιπεσὼν νύκτα . . . καὶ φθάσας, πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε μηδ' ἐπίνοιαν τῆς συμφορᾶς ἔχοντας, οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι μάχεσθαι δ' ὑπὸ μέθης ἀδύνατοι ἔφυγον. Ἄβραμος δὲ διώκων εἵπετο . . . ἐπιδείξας ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ γενναῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ . . .

μεγίστου θεοῦ ἐπανιόντα καὶ τροπαιοφοροῦντα σῶον μετὰ σώου τῆς ἰδίας δυνάμεως — οὐδένα γὰρ τῶν συνόντων ἀπέβαλε —, καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τῆς πράξεως καὶ ὅπερ εἰκὸς ἐννοηθείς, ὡς οὐκ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης καὶ συμμαχίας κατωρθώθη, τὰς χεῖρας ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐχαῖς αὐτὸν γεραίρει καὶ ἐπινίκια ἔθυε καὶ πάντας τοὺς συναραμένους τῷ ἀγῶνι λαμπρῶς εἱστία, γεγηθὼς καὶ συνηδόμενος ὡς ἐπ' οἰκείῳ κατορθώματι· καὶ ἦν τῷ ὄντι οἰκεῖον αὐτῷ· „κοινὰ" γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν „τὰ φίλων", πολὺ δὲ πλέον τὰ τῶν ἀγαθῶν, οἷς ἓν τέλος εὐαρεστεῖν θεῷ.

236 (41.) Ταῦτα μὲν οὖν αἱ ῥηταὶ γραφαὶ περιέχουσιν. ἀσώματα δὲ ὅσοι καὶ γυμνὰ θεωρεῖν τὰ πράγματα δύνανται, οἱ ψυχῇ μᾶλλον ἢ σώματι ζῶντες, φήσουσι τῶν ἐννέα βασιλέων τοὺς μὲν τέτταρας εἶναι τὰς ἐν ἡμῖν τῶν τεττάρων παθῶν δυνάμεις, ἡδονῆς, ἐπιθυμίας, φόβου, λύπης, τοὺς δὲ πέντε τὰς ἰσαρίθμους αἰσθήσεις, ὅρασιν, ἀκοήν, γεῦσιν,
237 ὄσφρησιν, ἁφήν. τρόπον γάρ τινα βασιλεύουσι καὶ ἄρχουσιν ἡμῶν ἀνημμέναι τὸ κράτος, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως· ὑπήκοοι γὰρ αἱ πέντε τῶν τεττάρων εἰσὶ καὶ φόρους αὐταῖς καὶ δασμοὺς ἀναγκαίους φέρουσιν ὑπὸ
238 φύσεως ὁρισθέντας. ἐξ ὧν γὰρ ἂν ἴδωμεν ἢ ἀκούσωμεν ἢ ὀσφρανθῶμεν ἢ γευσώμεθα ἢ ἁψώμεθα, λῦπαι καὶ ἡδοναὶ καὶ φόβοι καὶ ἐπιθυμίαι συνίστανται, μηδενὸς τῶν παθῶν καθ' αὑτὸ σθένοντος, εἰ μὴ ἐχορηγεῖτο
239 ταῖς διὰ τῶν αἰσθήσεων παρασκευαῖς. αὗται γὰρ ἐκείνων δυνάμεις εἰσίν, ἢ διὰ χρωμάτων καὶ σχημάτων ἢ διὰ φωνῆς τῆς ἐν τῷ λέγειν ἢ ἀκούειν ἢ διὰ χυλῶν ἢ δι' ἀτμῶν ἢ τῶν ἐν ἁπτοῖς, ἃ μαλακὰ καὶ σκληρὰ ἢ τραχέα | καὶ λεῖα ἢ θερμὰ καὶ ψυχρά· ταῦτα γὰρ πάντα p. 35 M.

1 σῴου] σώας H 4 κατορθώθη FH¹, κατορθωθείη BEK τὸν BEK: om. ceteri 5 ἐπινίκια BEK: τὰ ἐπινίκια ceteri 6 εἱστία] εἴη F συνηδόμενος] γηθόμενος F ὡς om. F ἐπὶ K, ἐπὶ τῷ F 7 οἰκειοτάτῳ BEK ante κοινὰ add. postea εἰ B 8 τὰ pr. om. F¹HP τῶν φίλων AFHP δὲ om. BEK πλέονα C, πλείονα FG ἓν τέλος Mang.: ἐντελὲς codd., ἐπιμελὲς Arm 10 δ' BEK 11 θεωρεῖν τὰ πράγματα BEK: τὰ πράγματα θεωρεῖν transp. ceteri οἱ om. Arm 12 σώματι ζῶντες] ὄμμασιν ὁρῶντες coni. Mang. τοὺς μὲν om. BEK τέσσαρας AFGHP 13 τεσσάρων G, τεττάρων om. BEK 14 τοὺς] τὰς BEK 14. 15 γεῦσιν, ὄσφρησιν BEK Arm: ὄσφρησιν, γεῦσιν ceteri 15 ἁφήν BEK: καὶ ἁφὴν ceteri ἡμῖν BE 17 τεσσάρων BEK αὐταῖς] αὖθις CFG ἀναγκαίους MAF Arm: ἀναγκαίως CGHP, om. BEK 18 ὁρισθέντας om. BEK 19 ἢ ἁψώμεθα ἢ γευσώμεθα transp. H 20 συγγίνονται K 21 δι' αὐτῶν A 23 χυλῶν] χυμῶν Mang. δι' ἀτμῶν BEK Arm: δι' om. ceteri ἢ τῶν BEK: ἢ om. ceteri τῶν om. F τῶν ἐν ἁπτοῖς om. Arm ἁπλοῖς BEK ἃ] διὰ Arm 24 λεῖα ἢ] ἀειδῆ BE ταῦτα γὰρ πάντα BEK: πάντα γὰρ ταῦτα transp. ceteri

διὰ τῶν αἰσθήσεων ἑκάστῳ τῶν παθῶν χορηγεῖται. καὶ μέχρι μὲν οἱ 240
λεχθέντες ἀποδίδονται φόροι, μένει τοῖς βασιλεῦσιν ἡ ὁμαιχμία. ὅταν
δὲ μηκέθ' ὁμοίως συντελῶνται, στάσεις εὐθὺς καὶ πόλεμοι συνίστανται·
τοῦτο δὲ συμβαίνειν ἔοικεν, ὅταν ἀφικνῆται τὸ ἐπώδυνον γῆρας, ἐν ᾧ
τῶν μὲν παθῶν ἀσθενέστερον οὐδὲν γίνεται, τάχα δὲ καὶ τῆς παλαιᾶς
δυνάμεως κραταιότερον, ἀμυδραὶ δὲ ὄψεις καὶ ὦτα δυσήκοα καὶ ἑκάστη
τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἀμβλυτέρα, μηκέθ' ὁμοίως ἕκαστα ἀκριβοῦν καὶ
δικάζειν δυναμένη μηδ' ἴσα τῷ πλήθει ὑποτελεῖν· εἰκότως οὖν ἐξα-
σθενήσασαι πάντα τρόπον καὶ κλιθεῖσαι δι' αὑτῶν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων
παθῶν ῥαδίως ἀνατρέπονται. φυσικώτατα δὲ ἐκεῖνο εἴρηται, ὅτι τῶν 241
πέντε βασιλέων δύο μὲν εἰς φρέατα ἐμπίπτουσι, τρεῖς δὲ πρὸς φυγὴν
ὥρμησαν (Gen. 14, 10)· ἁφὴ μὲν γὰρ καὶ γεῦσις ἄχρι τῶν τοῦ σώ-
ματος βαθυτάτων ἀφικνοῦνται σπλάγχνοις παραπέμπουσαι τὰ οἰκεῖα πρὸς
διοίκησιν, ὀφθαλμοὶ δὲ καὶ ὦτα καὶ ὄσφρησις ἔξω τὰ πολλὰ βαίνουσαι
ἀποδιδράσκουσι τὴν δουλείαν τοῦ σώματος. οἷς ἅπασιν ἐφεδρεύων ὁ 242
ἀστεῖος, ἐπειδὴ κατεῖδε τὰ σύμμαχα καὶ φίλα πρὸ μικροῦ νοσοῦντα καὶ
πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ταῖς ἐννέα βασιλείαις γενόμενον, πρὸς τὰς πέντε
τῶν τεττάρων περὶ κράτους ἀρχῆς ἁμιλλωμένων, ἐξαπιναίως καιροφυλα-
κήσας ἐπιτίθεται, φιλοτιμούμενος δημοκρατίαν, τὴν ἀρίστην τῶν πολιτειῶν,
ἀντὶ τυραννίδων καὶ δυναστειῶν ἐν τῇ ψυχῇ καταστήσασθαι καὶ τὸ
ἔννομον καὶ τὸ δίκαιον ἀντὶ παρανομίας καὶ ἀδικίας, αἳ τέως ἐπεκράτουν.
ἔστι δ' οὐ πλάσμα μύθου τὸ λεχθέν, ἀλλὰ πρᾶγμα τῶν ἀψευδεστάτων 243
ἐν ἡμῖν αὐτοῖς θεωρούμενον· πολλάκις μὲν γὰρ ὁμόνοιαν τὴν πρὸς τὰ

---

2 πόροι FG 3 συντελοῦνται H^1P; ἴσα τελῶνται coni. Mang. 4 ἀφίκηται BE γέρας H^1P 6 δὲ BEK: δέ τε HP^2 (Mang.), τε ceteri 7 ἀμβλυωτέρα MAG ἕκαστα ἀκριβοῦν BEK: ἀκριβοῦν ἕκαστα ceteri 7. 8 καὶ δικάζειν om. Arm 8 δικάζειν BEKP mg. H: εἰκάζειν ceteri μηδ' ἴσα] μηδ' εἰς ἃ CG, μηδεὶς ἃ F τῷ πλήθει] αὐτῷ πλήθη A; τῷ πάθει vel τοῖς πάθεσι coni. Mang. ὑποτελεῖν] ὑπε-τίθετο CFGA 8. 9 συνεξασθενήσασαι BE Arm, συνεξασθενήσασα K 9 κλιθεῖσα K, κλεισθεῖσαι CFGA αὑτῶν H: αὐτῶν ceteri ὑπὸ BE Arm: καὶ ὑπὸ ceteri 10 ἀνατρέπονται ῥαδίως transp. C, ῥαδίως om. Arm φυσικώταται BE (sed ι eras. B) τῶν—τρεῖς (11) om. BE 11 φρέατα KHP: τὰ φρέατα ceteri δὲ] δὴ BE 13 παρεμπεσοῦσαι CFG 14 βαίνουσιν HP, μένουσαι F 15 post ἀποδιδράσκουσι add. δὲ HP 16 τὸν σύμμαχον καὶ φίλον P νοσοῦντα] οὐχ ὁμονοοῦντα coni. Mang. 17 ἀντ' BEK: ἀντὶ ceteri 18 τεσσάρων BEK 19 φιλοτιμούμενος om. F τὴν—δυναστειῶν (20) om. BE 20 ἐν τῇ ψυχῇ post φιλοτιμούμενος (19) transp. K καταστήσασθαι post πολιτειῶν (19) transp. K 21 εὔνομον BE καὶ pr. om. G τὸ om. BK αἳ τέως ἐπεκράτουν] ὡς ἐπικρατοῦν FG, ἐπικρατοῦν C 22 πραγμάτων ἀψευδέστατον BE Arm 23 τὴν om. CA

πάθη διατηροῦσιν αἱ αἰσθήσεις χορηγοῦσαι τὰ αἰσθητὰ αὐτοῖς, πολλάκις
δὲ καὶ στασιάζουσι μηκέτ' ἀξιοῦσαι τὰ ἴσα τελεῖν ἢ μὴ δυνάμεναι διὰ
τὸ παρεῖναι τὸν σωφρονιστὴν λόγον· ὃς ἐπειδὰν ἀναλάβῃ τὴν αὐτοῦ
παντευχίαν, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ τούτων δόγματα καὶ θεωρήματα, δύναμιν
ἀνανταγώνιστον, ἐρρωμενέστατα κρατεῖ· φθαρτὰ γὰρ ἀφθάρτῳ συνοικεῖν
244 οὐ θέμις. αἱ μὲν οὖν ἐννέα δυναστεῖαι τεττάρων παθῶν καὶ πέντε
αἰσθήσεων φθαρταί τε καὶ φθορᾶς αἴτιαι, ὁ δ' ὁρμητηρίῳ χρώμενος
ταῖς ἀρεταῖς λόγος ἱερὸς καὶ θεῖος ὄντως, ἐν ἀριθμῷ ταττόμενος δεκάδι
τῇ παντελείᾳ, πρὸς ἅμιλλαν ἐλθών, ἐρρωμενεστέρᾳ δυνάμει τῇ κατὰ θεὸν
χρώμενος ἀνὰ κράτος νικᾷ τὰς εἰρημένας δυναστείας.
245 (42.) | Χρόνῳ δ' ὕστερον αὐτῷ τελευτᾷ ἡ γυνὴ θυμηρεστάτη καὶ p. 36 M.
τὰ πάντα ἀρίστη, μυρία δείγματα τῆς φιλανδρίας ἐνεγκαμένη, τὴν σὺν
αὐτῷ τῶν συγγενῶν ἀπόλειψιν, τὴν ἐκ τῆς οἰκείας ἀνενδοίαστον μετά-
στασιν, τὰς ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς συνεχεῖς καὶ ἐπαλλήλους πλάνας, τὰς
246 κατὰ λιμὸν ἐνδείας, τὰς ἐν πολέμοις συστρατείας. ἀεὶ γὰρ καὶ πανταχοῦ
παρῆν οὐδένα τόπον ἢ καιρὸν ἀπολείπουσα, κοινωνὸς ὄντως βίου καὶ
τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων, ἐξ ἴσου δικαιοῦσα μετέχειν ἀγαθῶν
ὁμοῦ καὶ κακῶν· οὐ γὰρ ὥσπερ ἔνιαι τὰς μὲν κακοπραγίας ἀπεδίδρασκε,
ταῖς δ' εὐτυχίαις ἐφήδρευεν, ἀλλὰ τὸν ἐν ἀμφοτέραις κλῆρον ὡς ἐπι-
βάλλοντα καὶ ἁρμόττοντα γαμετῇ μετὰ προθυμίας πάσης ἀνεδέχετο.
247 (43.) πολλὰ δὲ ἔχων ἐγκώμια τῆς ἀνθρώπου διεξιέναι, ἑνὸς ὑπομνησθήσο-
μαι, ὃ γενήσεται καὶ τῶν ἄλλων σαφεστάτη πίστις. ἄγονος γὰρ οὖσα

---

2 μηκέτ' K: μηκέτι ceteri μὴ καταξιοῦσαι BE τὰ ἴσα om. BEK τελεῖα C 3 σοφιστὴν C ὃς om. BE αὑτοῦ H²: om. F, αὐτοῦ ceteri 4 ante τὰς add. καὶ CFGM καὶ τὰ om. CFG 5 ἀνταγώνιστον P 6 τεσσάρων BEK 7 φθορᾶς BEK: διαφθορᾶς ceteri αἰτίαι E 8 ἱερὸς λόγος transp. HP Arm 9 ἐρρωμενέστατα CFG 11 δὲ BEK αὐτῷ om. BE, τελευτᾷ αὐτοῦ K Arm 12 τὰ πάντα BEK: πάντα ceteri φιλαν-δρείας HP 13 αὐτῷ] ἀνδρὶ Arm ἀπόληψιν A οἰκείας C: οἰκίας ceteri 13. 14 μετανάστασιν coni. Mang. 14 πλάνους P 15 ἐν ἐνδείᾳ BE τὰς—συστρατείας om. Arm πολέμῳ K συστρατιάς BE, στρατείας P πανταχῇ P 16 καιρὸν CBEK Arm: κλῆρον ceteri (v) ἀπολείπουσα CBEK: ἀπολιποῦσα ceteri ante βίου add. καὶ BEK 18 καὶ om. C ὡς BE τὰς—ἀπεδίδρασκε om. CFG 19 δ' om. CFG εὐωχίαις BE ἐφίδρυεν BE, εὐήδρευεν P τὸν] τῶν A ἀμφοτέροις BEK 20 τῆς πάσης BE 21 δ' K 21. 22 ὑπομνησθήσομαι BEK: ἐπιμνησθήσομαι ceteri 22 καὶ BEK Arm: om. ceteri

---

22 sqq. Gen. cap. 16

καὶ στεῖρα, δείσασα μὴ κατὰ τὸ παντελὲς ἔρημος γενεᾶς ὁ θεοφιλὴς οἶκος
ἀπολειφθῇ, προσελθοῦσα τῷ ἀνδρί φησι τάδε· „πολὺν μὲν ἤδη χρόνον 248
συμβιοῦμεν ἀλλήλοις εὐαρεστοῦντες, οὗ δὲ χάριν καὶ αὐτοὶ συνεληλύθαμεν
καὶ ἡ φύσις τὴν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἡρμόσατο κοινωνίαν, τέκνων γένεσις
οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὐδ' εἰσαῦθις ἐξ ἐμοῦ γε ὑπερήλικος ἤδη γεγονυίας
ἐλπίζεται. μὴ δὴ παραπόλαυε τῆς ἐμῆς ἀγονίας μηδ' ἕνεκα τῆς πρὸς 249
ἐμὲ εὐνοίας αὐτὸς δυνάμενος εἶναι πατὴρ κεκώλυσο· ζηλοτυπία γὰρ
οὐκ ἂν γένοιτό μοι πρὸς ἑτέραν, ἣν οὐ δι' ἐπιθυμίαν ἄλογον ἄξῃ, νόμον
δὲ φύσεως ἐκπιμπλὰς ἀναγκαῖον. οὗ χάριν οὐχ ὑπερθήσομαι νυμφοστο- 250
λεῖν ὡς τὸ ἐνδέον ἐμοὶ μέλλουσαν ἐκπληροῦν· καὶ εἴ γε ἀπαντήσειαν
αἱ περὶ σπορᾶς τέκνων εὐχαί, σὰ μὲν ἔσται τὰ γεννώμενα γνήσια, θέσει
δὲ πάντως ἐμά. πρὸς δὲ τὸ ἀνύποπτον τῆς ζηλοτυπίας ἐμήν, εἰ βούλει, 251
θεράπαιναν ἀγαγοῦ, τὸ μὲν σῶμα δούλην, ἐλευθέραν δὲ καὶ εὐγενῆ τὴν
διάνοιαν, ἧς ἐκ πολλῶν χρόνων πεῖραν ἔλαβον καὶ βάσανον, ἀφ' ἧς
ἡμέρας τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν ἤχθη, γένος μὲν Αἰγυπτίαν, τὴν
δὲ προαίρεσιν Ἑβραίαν. ἔστι μὲν ἡμῖν οὐσία πολλὴ καὶ ἄφθονος πλοῦτος, 252
οὐχ ὡς μετοίκοις — ἤδη γὰρ τῶν αὐτοχθόνων τοὺς ἐν εὐτυχίαις λαμ-
πραῖς ὑπερβάλλομεν —, κληρονόμος δ' οὐδεὶς ἀποδέδεικται καὶ διάδοχος,
καίτοι γε εἶναι δυνάμενος, ἂν ταῖς ἐμαῖς παραινέσεσι πεισθῇς.“ ὁ δὲ 253
θαυμάσας τῆς γυναικὸς ἔτι μᾶλλον τὴν ἀεὶ καινουμένην φιλανδρίαν καὶ
νεάζουσαν καὶ τὸ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐξεταστικὸν καὶ προμηθὲς ἄγεται
p. 37 M. τὴν ὑπ' αὐτῆς δοκιμασθεῖσαν ἄχρι τοῦ παιδοποιήσασθαι, | ὡς δ' οἱ
σαφέστατα διηγούμενοί φασιν, ἄχρι τοῦ μόνον ἐγκύμονα γενέσθαι· γενο-
μένης δ' οὐκ εἰς μακράν, ἀποσχέσθαι διά τε φυσικὴν ἐγκράτειαν καὶ
τὴν τιμήν, ἣν ἀπένεμε τῇ γαμετῇ. γίνεται μὲν οὖν υἱὸς ἐκ τῆς 254

2 ἀπολειφθείη K ἤδη om. K 3 ἀλλήλοις (ἀλλήλους BE) εὐαρεστοῦντες BEK: εὐαρεστοῦντες ἀλλήλοις ceteri 4 τὴν ex τῆς corr. C 5 οὐδ' BEK: οὐδὲ ceteri γε om. A post γε add. καὶ G 6 παραπόλαβε P 8 ἄξῃ] ἕξῃ F[1], ἕξεις F[2], ἤξῃ G νόμου F[1]G 9 ἐκπιμπλὰς CFM, ἐκπιπλὰς G: ἐμπιπλὰς ceteri 10 ἐν ἐμοὶ BE Arm ἀπαντηθεῖεν BE 11 γενόμενα BEK 12 τὸ om. BEK βούλῃ E 13 ἀγαγοῦ BE: ἀγάγου ceteri 14 ἐκ πολλῶν χρόνων BEK Arm: πολλῷ χρόνῳ ceteri 15 ἤχθη BEK: εἰσήχθη ceteri γένος BEK: γένει ceteri 17 γὰρ BEK: post γὰρ add. καὶ ceteri 18 δ' CBEK: δὲ ceteri 19 γε BEK: om. ceteri ἂν BEK: ἐὰν ceteri 20 καινουμένην C: κινουμένην ceteri φιλανδρείαν HP 20. 21 καὶ νεάζουσαν om. Arm 21 τὸ om. E ἐξεταστικὸν] εἰκαστικὸν coni. Mang. τε καὶ C 22 παιδοποιήσεσθαι Mang. 23 σαφέστατα BEK: τὰ σαφέστατα ceteri; ἀσφαλέστατα vel ἀληθέστατα coni. Mang. 23. 24 γενομένης δ'] καὶ γενομένης BEK 25 τὴν om. BE ἀπένεμε BEKF: ἀπένειμε ceteri ante γίνεται add. καὶ K

θεραπαινίδος εὐθὺς τότε, γίνεται δὲ καὶ μακροῖς χρόνοις ὕστερον γνήσιος
ἀπεγνωκόσι τὴν ἐξ ἀλλήλων γένεσιν, ἆθλον καλοκἀγαθίας ἐλπίδος πάσης
τελειότερον τοῦ φιλοδώρου θεοῦ παρασχόντος.
255 (44.) Τοσαῦτα μὲν ἀπόχρη δείγματα περὶ τῆς γυναικὸς εἰρῆσθαι,
πλείω δ' ἐστὶν ἐγκώμια τοῦ σοφοῦ, ὧν ὀλίγῳ πρότερον ἔνια διεξῆλθον·
λέξω δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν τελευτὴν τῆς γυναικὸς οὐκ ἄξιον ἔργον ἡσυχασθῆ-
256 ναι. τοιαύτην γὰρ ἀποβαλὼν κοινωνὸν τοῦ σύμπαντος βίου, οἵαν ἔδειξεν
ὁ λόγος καὶ μηνύουσιν οἱ χρησμοί, τῆς λύπης ἐπαποδυομένης ἤδη καὶ
κατὰ τῆς ψυχῆς κονιομένης ὥσπερ ἀθλητὴς ἐπεκράτησε ῥώσας καὶ
θαρσύνας εὖ μάλα τὸν ἀντίπαλον φύσει τῶν παθῶν λογισμόν, ᾧ συμ-
βούλῳ παρὰ πάντα τὸν βίον χρώμενος τότε διαφερόντως ἠξίωσε πείθεσθαι
257 τὰ βέλτιστα παραινοῦντι καὶ συμφέροντα. ἦν δὲ ταυτί· μήτε πλέον
τοῦ μετρίου σφαδάζειν ὡς ἐπὶ καινοτάτῃ καὶ ἀγενήτῳ συμφορᾷ μήτε
ἀπαθείᾳ καθάπερ μηδενὸς ὀδυνηροῦ συμβεβηκότος χρῆσθαι. τὸ δὲ μέσον
πρὸ τῶν ἄκρων ἑλόμενον μετριοπαθεῖν πειρᾶσθαι, τῇ μὲν φύσει τὸ
οἰκεῖον χρέος ἀπολαβούσῃ μὴ δυσχεραίνοντα, τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἡσυχῇ
258 καὶ πράως ἐπελαφρίζοντα. μαρτυρίαι δὲ τούτων ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις
κατάκεινται, ἃς οὐ θέμις ψευδομαρτυριῶν ἁλῶναι, μηνύουσαι ὅτι βραχέα
τῷ σώματι ἐπιδακρύσας θᾶττον ἀπανέστη τοῦ νεκροῦ, τὸ πενθεῖν ἐπὶ
πλέον, ὡς ἔοικεν, ἀλλότριον ἡγησάμενος σοφίας, ὑφ' ἧς ἀνεδιδάχθη τὸν
θάνατον νομίζειν μὴ σβέσιν ψυχῆς, ἀλλὰ χωρισμὸν καὶ διάζευξιν ἀπὸ
σώματος, ὅθεν ἦλθεν ἀπιούσης· ἦλθε δέ, ὡς ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ
259 δεδήλωται, παρὰ θεοῦ. καθάπερ δὲ οὐδεὶς ἂν ἄχθοιτο τῶν μετρίων
χρέος ἢ παρακαταθήκην ἀποτίνων τῷ προεμένῳ, τὸν αὐτὸν τρόπον

1 θεραπαινίδος BEK: θεραπαίνης ceteri δὲ om. C 2 ἀπογνώσει A 3 τελειότερον om. BE 6 δὲ] δὴ H (v) τὸ] τὰ BEK 8 καὶ alt. om. H¹P 9 κονιομένης MHP: κονιουμένης ceteri ἐπεκράτησεν ἐρρώσας BE 10. 11 συμβόλω G 11 πείθεσθαι om. HP 12 βέλτια (sic) HP ἦν — μετρίου (13) om. in lac. F μήτε] μηδὲν CG πλέον CBEK: πλεῖον MAG, πλείω HP 13 ἀγεννήτω AF, ἀγεννήτω K μήτ' BEK 14 ἀπαθῆ F 15 πειρᾶσθαι BEK: πειραθῆναι ceteri τὴν ἐν φύσει F 16 χρέως C, χρέος om. BEK ἀπολαβοῦσαν G δυσχεράναντα BEK 17 πραέως BE μαρτυρία[αι] K, μαρτύρια CFG 18 κατάκειται CFG, κατάκεινται om. BE μαρτυριῶν BE μηνύουσαι BEK Arm: αἳ μηνύουσιν ceteri 19 τὸ] τοῦ G 21 σβέσιν] σύνεσιν P 22 ὅθεν δ' ἦλθεν BE δ' BEKF 23 δ' BEK, δὲ om. H¹P ἂν ἄχθοιτο BEK Arm: ἀνάσχοιτο ceteri 24 χρέος BEK Arm: ἢ χρέος ceteri ἀποτείνων AP, ἀποτιννύων CFG προεπομένω G

7 sqq. Gen. cap. 23 22 *de opificio mundi* § 135

οὐδὲ τῆς φύσεως ἀπολαμβανούσης τὰ οἰκεῖα χαλεπαίνειν ᾤετο δεῖν, ἀλλὰ
τοῖς ἀναγκαίοις ἀσμενίζειν. ὡς δ' ἧκον οἱ ἐν τέλει τῶν κατὰ τὴν χώραν 260
συναλγήσοντες, ἰδόντες οὐδὲν τῶν ἐν ἔθει παρ' αὐτοῖς γινομένων ἐπὶ τοῖς
πενθοῦσιν, οὐκ ὀλόφυρσιν, οὐ θρῆνον, οὐ κοπετόν, οὐκ ἀνδρῶν, οὐ γυναι-
κῶν, ἀλλὰ τῆς συμπάσης οἰκίας εὐσταθῆ καὶ νηφάλιον κατήφειαν, ἐθαύ-
μαζον οὐ μετρίως καὶ τὸν ἄλλον βίον προκαταπεπληγμένοι τοῦ ἀνδρός.
εἶτ' οὐ στέγοντες ἐν ἑαυτοῖς τὰ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ μεγέθη καὶ κάλλη — 261
p. 38 M. πάντα γὰρ ἦν ἐξαίρετα — προσελθόντες ἐξεφώνησαν | „βασιλεὺς παρὰ
θεοῦ εἶ σὺ ἐν ἡμῖν" (Gen. 23, 6), ἀληθέστατα λέγοντες· αἱ μὲν γὰρ
ἄλλαι βασιλεῖαι πρὸς ἀνθρώπων καθίστανται, πολέμοις καὶ στρατείαις
καὶ κακοῖς ἀμυθήτοις, ἅπερ ἀντεπιφέρουσιν ἀλληλοκτονοῦντες οἱ δυνα-
στειῶν ἐφιέμενοι, πεζὰς καὶ ἱππικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις ἐπιτειχίζοντες·
τὴν δὲ τοῦ σοφοῦ βασιλείαν ὀρέγει θεός, ἣν παραλαβὼν ὁ σπουδαῖος
οὐδενὶ μὲν αἴτιος γίνεται κακοῦ, πᾶσι δὲ τοῖς ὑπηκόοις ἀγαθῶν κτήσεως
ὁμοῦ καὶ χρήσεως, εἰρήνην καὶ εὐνομίαν καταγγέλλων.

(45.) Ἔστι δὲ καὶ ἀνάγραπτος ἔπαινος αὐτῷ χρησμοῖς μαρτυρη- 262
θείς, οὓς Μωυσῆς ἐθεσπίσθη, δι' οὗ μηνύεται ὅτι „ἐπίστευσε τῷ θεῷ"
(Gen. 15, 6), ὅπερ λεχθῆναι μὲν βραχύτατόν ἐστιν, ἔργῳ δὲ βεβαιωθῆναι
μέγιστον. τίνι γὰρ ἄλλῳ πιστευτέον; ἆρά γε ἡγεμονίαις ἢ δόξαις καὶ 263
τιμαῖς ἢ περιουσίᾳ πλούτου καὶ εὐγενείᾳ ἢ ὑγείᾳ καὶ εὐαισθησίᾳ ἢ ῥώμῃ
καὶ κάλλει σώματος; ἀλλὰ ἀρχὴ μὲν πᾶσα σφαλερὸν μυρίους ἔχουσα
τοὺς λοχῶντας ἐφέδρους· εἰ δέ που καὶ βεβαιωθείη, μετὰ μυρίων ὅσων
κακῶν, ἃ δρῶσι καὶ πάσχουσιν οἱ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις, βεβαιοῦται. δόξαι 264
δὲ καὶ τιμαὶ κτῆμα σφαλερώτατον, ἐν ἀκρίτοις ἤθεσι καὶ πτηνοῖς λόγοις
ἀνεξετάστων ἀνθρώπων σαλεῦον· κἂν εἰ παραμένοι, γνήσιον ἀγαθὸν ἔχειν

---

2 ἐνασμενίζειν coni. Mang. 3 συναλγήσαντες A 4 πενθοῦσιν] ἀποθανοῦσιν coni. Mang.; πένθεσιν conicio post γυναικῶν add. οὐ τέκνων Arm 5 εὐσταθῆ] εὐσταλῆ B, ἡσυχῆ CFG 6 τὸν ἄλλον βίον BEK Arm: βίον post ἀνδρὸς transp. ceteri καταπεπληγμένοι P 7 εἶτ'] εἶτε A, ἔτι τε CG, ἔτι F αὐτῆς K μεγέθει καὶ κάλλει A 8 βασιλεῦ G 10 πολεμίοις BEK στρατιαῖς BE 11 ἀπέραντα ἐπιφέρουσιν BE; ἅπαν (pro ἅπερ) H[1]P 14 οὐδενὶ] ἐνὶ F[1]G 15 ὁμοῦ καὶ χρήσεως om. Arm καὶ εὐνομίαν om. P 16 ἀνάγραπτος] ἀνεξάλειπτος Arm αὐτοῦ L (Turn.), ἐπ' αὐτῷ BK 17 οὓς] ἃς BE 18 ὅπερ] ὅθεν CFG 18. 19 μέγιστον βεβαιωθῆναι transp. K 19 γε om. F
ἢ
ἢ] καὶ K, ἢ καὶ F 21 κάλλη F ἀλλὰ BEKA: ἀλλ' MHP, ἅμα CFG μὲν] δὲ F 22 λαχόντας A πως CFG βεβαιωθῇ EK, βεβαιωθεῖεν CFG 23 ἃ] ὧν BE, om. K οἱ] αἱ MA, om. HP βεβαιοῦται BEKA: βεβαιοῦνται ceteri 24 δὲ om. CFG 25 κἂν] καὶ C γνησίως BE ἔχειν] εἶναι Arm

265 οὐ πέφυκε. πλοῦτοι δὲ καὶ εὐγένειαι προσορίζονται μὲν καὶ τοῖς
φαυλοτάτοις· εἰ δὲ καὶ μόνοις σπουδαίοις, ἐγκώμια προγόνων καὶ τύχης
266 ἀλλ᾽ οὐ τῶν ἐχόντων εἰσίν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα μέγα
φρονεῖν ἄξιον, ἐν οἷς τὰ ἄλογα ζῷα πλεονεκτεῖ· τίς γὰρ ἀνθρώπων
ἰσχυρότερος ἢ ῥωμαλεώτερος ταύρου μὲν ἐν ἡμέροις, ἐν δ᾽ ἀγρίοις
λέοντος; τίς δ᾽ ὀξυωπέστερος ἱέρακος ἢ ἀετοῦ; τίς δὲ περὶ ἀκοὴν
εὐτυχὴς οὕτως, ὡς τῶν ζῴων τὸ νωθέστατον, ὄνος; τίς δὲ περὶ τὰς
ὀσφρήσεις κυνὸς ἀκριβέστερος, ὃν φασιν οἱ κυνηγετικοὶ ῥινηλατοῦντα
τοῖς μακρὰν πτώμασιν εὐσκόπως ἐπιτρέχειν οὐ προϊδόμενον; ὅπερ γὰρ
267 ὄψις ἑτέροις, τοῦτο μυκτῆρες κυσὶ θηρευτικοῖς καὶ ἰχνευτικοῖς. ὑγιεινό-
τατά γε μὴν καὶ ὡς ἔνι μάλιστα ἄνοσα πλεῖστα τῶν ἀλόγων ζῴων
ἐστίν. ἐν δὲ τῷ περὶ κάλλους ἀγῶνι καὶ τῶν ἀψύχων ἔνιά μοι δοκεῖ
νικᾶν δύνασθαι τὰς ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν εὐμορφίας καὶ ὑπερβάλλειν,
ἀγάλματα καὶ ξόανα καὶ ζωγραφήματα καὶ συνόλως ὅσα γραφικῆς ἔργα
καὶ πλαστικῆς ἐν ἑκατέρᾳ τέχνῃ κατορθούμενα, περὶ ἃ σπουδάζουσιν
Ἕλληνες ὁμοῦ καὶ βάρβαροι πρὸς κόσμον τῶν πόλεων ἐν τοῖς ἐπιφανε-
268 στάτοις χωρίοις ἀνατιθέντες. (46.) μόνον οὖν ἀψευδὲς | καὶ βέβαιον p. 39 M.
ἀγαθὸν ἡ πρὸς θεὸν πίστις, παρηγόρημα βίου, πλήρωμα χρηστῶν
ἐλπίδων, ἀφορία μὲν κακῶν, ἀγαθῶν δὲ φορά, κακοδαιμονίας ἀπόγνωσις,
γνῶσις εὐσεβείας, κλῆρος εὐδαιμονίας, ψυχῆς ἐν ἅπασι βελτίωσις ἐπερη-
ρεισμένης καὶ ἐφιδρυμένης τῷ πάντων αἰτίῳ καὶ δυναμένῳ μὲν πάντα,

---

1 πλοῦτος K προσορίζονται scripsi: προσορμίζονται codd., γίνονται Arm 3 οὐδὲ CFG, om. Arm ἐπὶ om. CFG Arm 4 ἐν οἷς] εἶναι A τὰ ἄλογα BEK: τἆλλα ceteri, τἆλλα ἄλογα Arm πλεονεκτεῖ BEK: πλέον ἔχει ceteri 5 ἐν δ᾽ ἀγρίοις BEK: ἀγρίοις δὲ (om. ἐν) ceteri 6 δὲ BEK αἰετοῦ K 7 εὐτυχὴς] εὔστοχος coni. Mang. οὗτος A νωθέστατον EF[1] 8 ὀσφρήσεις] αἰσθήσεις BE ἀκριβέστατος BEK 9 μακροῖς K πτώμασιν] σώμασιν coni. Mang. εὐκόπως E, εὐκόλως BK προϊδόμενον E: προειδόμενον K, ει ex ϊ corr. B, προειδόμενον ceteri 10 μυκτῆραις A θηρευτικοῖς BEK Arm: κυνηγετικοῖς καὶ θηρευτικοῖς ceteri 11 γε μὴν] γέμειν A, γε om. K ἄνοσα] ἂν ὅσα A, om. Arm πλεῖστά τε F τῶν om. F ζῴων om. BEK (fort. recte) 12 ἔνια] ἔνθα F 12. 13 δοκεῖ νικᾶν] δοκεῖν κἂν A, δοκεῖν ἱκανὰ BE 13 καὶ ὑπερβάλλειν BEK: om. ceteri 14 καὶ ξόανα om. Arm 15 ἐν om. A τέχνῃ om. CFG 16 ὁμοῦ post βάρβαροι transp. K ante πρὸς add. καὶ K πρὸς κόσμον] προκοσμήματα coni. Mang. τῶν] τὸν K 17 ἀνατίθενται BEK 18 post ἀγαθὸν add. πίστις HP τὸν θεὸν MAHP 19 φορᾶ A κακοδαιμόνων P 20 γνῶσις εὐσεβείας BEKM: εὐσεβείας γνῶσις HP, γνῶσις om. CFGA Arm κλῆρος: desinit E κλῆρος εὐδαιμονίας BKMA: κλῆρος, εὐδαιμονία CFG Arm, εὐδαιμονίας κλῆρος HP ψυχῆς om. HP 20. 21 ἐπερηρεισμένη CG 21 καὶ ἐφιδρυμένης BK: om. ceteri τῶν F

βουλομένῳ δὲ τὰ ἄριστα. καθάπερ γὰρ οἱ μὲν δι' ὀλισθηρᾶς ὁδοῦ βα- 269
δίζοντες ὑποσκελίζονται καὶ πίπτουσιν, οἱ δὲ διὰ ξηρᾶς καὶ λεωφόρου
ἀπταίστῳ χρῶνται πορείᾳ, οὕτως οἱ διὰ τῶν σωματικῶν μὲν καὶ τῶν
ἐκτὸς τὴν ψυχὴν ἄγοντες οὐδὲν ἀλλ' ἢ πίπτειν αὐτὴν ἐθίζουσιν —
ὀλισθηρὰ γὰρ ταῦτά γε καὶ πάντων ἀβεβαιότατα —, οἱ δὲ διὰ τῶν
κατὰ τὰς ἀρετὰς θεωρημάτων ἐπὶ θεὸν σπεύδοντες ἀσφαλῆ καὶ ἀκρά-
δαντον ὁδὸν εὐθύνουσιν, ὡς ἀψευδέστατα φάναι, ὅτι ὁ μὲν ἐκείνοις
πεπιστευκὼς ἀπιστεῖ θεῷ, ὁ δ' ἀπιστῶν ἐκείνοις πεπίστευκε θεῷ.
ἀλλ' οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ ὂν πίστιν αὐτῷ μαρτυροῦσιν οἱ χρησμοί, 270
τὴν βασιλίδα τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ πρῶτον αὐτὸν ἀπεφήναντο „πρεσ-
βύτερον" (Gen. 24, 1), τῶν πρὸ αὐτοῦ τριπλάσια καὶ πολλαπλάσια ἔτη
βιωσάντων, ὧν οὐδένα παρειλήφαμεν ἀξιωθέντα ταύτης τῆς προσρήσεως.
καὶ μήποτ' εἰκότως· ὁ γὰρ ἀληθείᾳ πρεσβύτερος οὐκ ἐν μήκει χρόνων 271
ἀλλ' ἐν ἐπαινετῷ καὶ τελείῳ βίῳ θεωρεῖται. τοὺς μὲν οὖν αἰῶνα πολὺν
τρίψαντας ἐν τῇ μετὰ σώματος ζωῇ δίχα καλοκἀγαθίας πολυχρονίους
παῖδας λεκτέον, μαθήματα πολιᾶς ἄξια μηδέποτε παιδευθέντας, τὸν δὲ
φρονήσεως καὶ σοφίας καὶ τῆς πρὸς θεὸν πίστεως ἐρασθέντα λέγοι τις
ἂν ἐνδίκως εἶναι πρεσβύτερον, παρωνυμοῦντα τῷ πρώτῳ. τῷ γὰρ ὄντι 272
πρῶτος ὁ σοφὸς τοῦ ἀνθρώπων γένους, ὡς κυβερνήτης μὲν ἐν νηΐ, ἄρχων
δ' ἐν πόλει, στρατηγὸς δ' ἐν πολέμῳ, καὶ ψυχὴ μὲν ἐν σώματι, νοῦς δ'

---

1 μὲν om. BK 1. 2 βαδίζοντες ὁδοῦ transp. H 2 τε καὶ B οἱ δὲ— τὴν (4) om. F 3 ἀπταίστωσ (sed σ eras.) C σωματικῶν μὲν BK: μὲν post οἱ transp. ceteri 4 ἀλλ' P 5 ἀβεβαίωτα A 7 ἰθύνουσιν K 9 πίστει A 10 ἀπεφήναντο BK: ἀπέφηναν ceteri 11 τριπλάσια καὶ πολλαπλάσια BK: τριπλασίονα καὶ πολλαπλασίονα (τετραπλασίονα F) ceteri 13 μήποτ' BK: μήποτε ceteri χρόνων BKD^V: χρόνου ceteri 14 ἐπαίνω CFG καὶ τελείῳ BKD Arm: om. ceteri βίου CFG οὖν BKD: om. ceteri 16 πολιᾶς] πολιτείας CFG 17 καὶ τῆς BK Arm: καὶ om. ceteri ἐρασθέντα post σοφίας transp. D λέγει A, φήσει K, λόγοις φήσει B 19 ὁ et τοῦ om. B, τοῦ om. D^V 20 δὲ (bis) D ἐν ante σώματι om. CFG

13—16 D^P fol. 105^r D^M fol. 105^r (Φίλωνος) D^V p. 404 Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ βίου σοφοῦ Mel. Aug. fol. 123^r Φίλωνος: ὁ ἀληθείᾳ πρεσβύτερος—παιδευθέντας. 13—14 D^R fol. 131^r (Φίλωνος ἐκ τοῦ βιοσόφου) Flor. Par. Nr. 24 Max. Ecl. cap. 41 Anton. Mel. II 17 Col. 1056 Φίλωνος: ὁ ἀληθείᾳ πρεσβύτερος—θεωρεῖται. 14—16 D^P fol. 36^v Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ βίου σοφοῦ D^{R_1} l. c. τοῦ αὐτοῦ D^{R_2} fol. 221^r D^L fol. 104^r Φίλωνος (ἐκ τοῦ add. D^L) περὶ βίου σοφῶν Ant. Mel. II 18 Col. 1057 Φίλωνος: τοὺς αἰῶνα (χρόνον D^P D^R) πολὺν τρίψαντας—παιδευθέντας. 16—18 D^R fol. 131^r τὸν γὰρ φρονήσεως—ἐνδίκως ὄντα πρεσβύτερον. 18—60,1 D^V p. 693 Φίλωνος: τῷ ὄντι—οὐρανῷ.

273 ἐν ψυχῇ, καὶ πάλιν οὐρανὸς μὲν ἐν κόσμῳ, θεὸς δ' ἐν οὐρανῷ. ὃς
τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως ἀγάμενος τὸν ἄνδρα πίστιν ἀντιδίδωσιν αὐτῷ,
τὴν δι' ὅρκου βεβαίωσιν ὧν ὑπέσχετο δωρεῶν, οὐκέτι μόνον ὡς ἀνθρώπῳ
θεός, ἀλλὰ καὶ ὡς φίλος γνωρίμῳ διαλεγόμενος· φησὶ γὰρ „κατ'
ἐμαυτοῦ ὤμοσα" (Gen. 22, 16), παρ' ᾧ ὁ λόγος ὅρκος ἐστίν, ἕνεκα
τοῦ τὴν διάνοιαν ἀκλινῶς καὶ παγίως ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐρηρεῖ-
274 σθαι. πρεσβύτερος μὲν οὖν καὶ πρῶτος ἔστι τε καὶ λεγέσθω ὁ ἀστεῖος,
νεώτερος δὲ καὶ ἔσχατος πᾶς ἄφρων, τὰ νεωτεροποιὰ καὶ ἐν ἐσχατιαῖς
275 ταττόμενα μετιών. ταῦτα | μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. τῷ δὲ p. 40 M.
πλήθει καὶ μεγέθει τῶν ἐπαίνων ἐπιτιθεὶς ὥσπερ τινὰ κεφαλὴν τοῦ
σοφοῦ φησιν, ὅτι τὸν θεῖον νόμον καὶ τὰ θεῖα προστάγματα πάντα
ἐποίησεν ὁ ἀνὴρ οὗτος (Gen. 26, 5), οὐ γράμμασιν ἀναδιδαχθείς, ἀλλ'
ἀγράφῳ τῇ φύσει σπουδάσας ὑγιαινούσαις καὶ ἀνόσοις ὁρμαῖς ἐπακολου-
θῆσαι· περὶ δὲ ὧν ὁ θεὸς ὁμολογεῖ, τί προσῆκεν ἀνθρώπους ἢ βεβαιό-
276 τατα πιστεύειν; τοιοῦτος ὁ βίος τοῦ πρώτου καὶ ἀρχηγέτου τοῦ ἔθνους
ἐστίν, ὡς μὲν ἔνιοι φήσουσι, νόμιμος, ὡς δ' ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος ἔδειξε,
νόμος αὐτὸς ὢν καὶ θεσμὸς ἄγραφος.

---

1 οὐρανὸς] ἄνος (i. e. ἄνθρωπος) FG μὲν om. BK ὃς] ὁ δὲ Arm 3 βεβαίωσιν] περὶ βεβαιώσεως B οὐκέτι] οὐκ ἔστι G; οὐκ αὐτὸ coni. Mang. 4 φίλω CFGA 5 ὠμοσάμενος H[1], corr. H[2] ὅρκος om. CFG 6. 7 ἐνηρεῖσθαι F[1]G 7 καὶ πρῶτος om. D[V] ἔστι τε BKD[V]: ἔστω ceteri; ἔστι τε καὶ om. Arm 8 τὰ νεωτεροποιίας B 9 τοσούτων A, τοσούτω B 9. 10 τῷ δὲ πλήθει BKMH: τῷ πλήθει δὲ C, δὲ om. AFGP 10 ἐπιθεὶς CFG κεφαλὴν] κολοφῶνα coni. Mang. 10. 11 τοῦ σοφοῦ om. K (fort. recte) 11 προστάγματα πάντα BK: πάντα post οὗτος (12) transp. ceteri 13 post σπουδάσας add. δὲ F 14 ὁμολογεῖ θεὸς (om. ὁ) transp. K 14. 15 βεβαιώτατα C, βεβαιότητα G 15. 16 τοῦ γένους (ἔθνους scripsi) ἐστίν BK: ἐστὶ τοῦ ἔθνους transp. ceteri 16 δὲ BK Subscr. Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ περὶ νόμων ἀγράφων· ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ C, Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων G Arm, Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος H

7—9 pergit D[V]: πρεσβύτερος—μετιών. 8. 9 D[R] fol. 74r τοῦ αὐτοῦ: τῷ ὄντι νέος καὶ ἔσχατος πᾶς ἄφρων—μετιών.

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΒΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΟΠΕΡ ΕΣΤΙ ΠΕΡΙ ΙΩΣΗΦ

II p. 41 M. (1.) Τρεῖς μέν εἰσιν ἰδέαι, δι' ὧν τὸ ἄριστον τέλος, μάθησις, 1
φύσις, ἄσκησις, τρεῖς δὲ καὶ σοφῶν οἱ πρεσβύτατοι κατὰ Μωυσῆν ἐπώ-
νυμοι τούτων· ὧν τοὺς βίους ἀναγεγραφώς, τόν τε ἐκ διδασκαλίας καὶ
τὸν αὐτομαθῆ καὶ τὸν ἀσκητικόν, τέταρτον κατὰ τὸ ἑξῆς ἀναγράψω τὸν
πολιτικόν, οὗ πάλιν ἐπώνυμον ἕνα τῶν φυλάρχων διασυνίστησιν ἐκ πρώτης
ἡλικίας συγκροτηθέντα. ἤρξατο μέντοι συγκροτεῖσθαι περὶ ἔτη γεγονὼς 2
ἑπτακαίδεκα τοῖς κατὰ ποιμενικὴν θεωρήμασιν, ἃ συνᾴδει τοῖς περὶ
πόλιν· ὅθεν οἶμαι καὶ τὸ ποιητικὸν γένος „ποιμένας λαῶν" τοὺς βασι-
λεῖς εἴωθεν ὀνομάζειν· ὁ γὰρ τὴν ποιμενικὴν κατωρθωκὼς ἄριστος
ἂν εἴη καὶ βασιλεύς, τῆς καλλίστης ζῴων ἀγέλης, ἀνθρώπων, τὴν ἐπι-
μέλειαν ἐν ταῖς ἐλάττονος σπουδῆς ἀξίαις ἀναδιδαχθείς· καὶ καθάπερ 3
τῷ μέλλοντι πολεμαρχεῖν καὶ στρατηγεῖν ἀναγκαιότατον αἱ περὶ τὰ κυνη-
p. 42 M. γέσια μελέται, τὸν | αὐτὸν τρόπον καὶ οἷς ἐλπὶς ἐπιτροπεῦσαι πόλεως

1. 2 Φίλωνος βίος πολιτικοῦ ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ C, βίος πολιτικοῦ ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ VOGHP, βίος τοῦ πολιτικοῦ ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ BEKM, φίλωνος ἰουδαίου βίος πολιτικὸς ὅπερ ἐστὶ περὶ τοῦ ἰωσήφ A, τοῦ αὐτοῦ βίος πολιτικὸς ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ F
3 τὸ om. G   4 μωσῆν A   5 τε CVO: τ' ceteri   7 φυλαρχῶν H   διανίστησιν BEKMO, συνίστησιν F   9 ἑπτὰ καὶ δέκα F   ante pr. τοῖς add. δι' ὧν H^{1}P   ποιμαντικὴν M   10 ποιητικὸν] ποιητῶν F   11 κατωρθωκὼς BEK^{1}M: ἄριστος V^{2}K^{2}O, ἄκρος ceteri   12 καὶ om. A   ἀγέλης] ἄλλης G   ἀνθρώπων om. O   13 καὶ om. A   14 ἀναγκαιότατον BKM: ἀναγκαιόταται ceteri   15 καὶ om. F

8 sqq. Gen. 37,2 sqq.   10 Hom. Il. A 263 al.

οἰκειότατον ποιμενικὴ προάγων τις οὖσα ἐπιστασίας καὶ στρατηγίας.
4 ἐνορῶν οὖν ὁ πατὴρ αὐτῷ φρόνημα εὐγενὲς καὶ μεῖζον ἢ κατ' ἰδιώτην
ἐθαύμαζε καὶ περιεῖπε καὶ τῶν ἄλλων υἱῶν μᾶλλον ἔστεργεν, ἐπειδὴ
ὀψίγονος ἦν, ὅπερ οὐδενὸς ἧττον ἀγωγόν ἐστιν εἰς εὔνοιαν· καὶ ἅτε φι-
λόκαλος ὢν ἐζωπύρει τὴν τοῦ παιδὸς φύσιν ἐξαιρέτοις καὶ περιτταῖς ἐπι-
5 μελείαις, ἵνα μὴ ἐντύφηται μόνον, ἀλλὰ καὶ θᾶττον ἐκλάμψῃ. (2.) φθόνος
δὲ ὁ ἀεὶ ταῖς μεγάλαις εὐπραγίαις ἀντίπαλος καὶ τότε πᾶσι τοῖς μέρεσιν
οἰκίαν κατορθοῦσαν ἐπιθέμενος διέστησε καθ' ἑνὸς πολλοὺς ἀδελφοὺς
ἀλείψας, οἳ τῇ πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ τοῦ πατρὸς ἰσόρροπον δύσνοιαν ἐπε-
δείκνυντο μισοῦντες ὅσον ἐστέργετο· τὸ δὲ μῖσος οὐκ ἐξελάλουν, ἀλλ'
ἐν ἑαυτοῖς ἐταμίευον, ὅθεν εἰκότως ἀργαλεώτερον ἐφύετο· τὰ γὰρ στεγό-
6 μενα πάθη μὴ διαπνέοντα τοῖς ἐπισχοῦσι λόγοις βαρύτερα. χρώμενος
οὖν ἀκάκοις τοῖς ἤθεσι καὶ τὴν ὑποικουροῦσαν ἔχθραν ἐκ τῶν ἀδελφῶν οὐ
συνιείς, ὄναρ ἰδὼν αἴσιον, ὡς δὴ εὔνοις διηγεῖται· „ἔδοξα“ γάρ φησιν
„ἀμήτου καιρὸν ἐφεστάναι καὶ πάντας ἡμᾶς ἀφικομένους εἰς τὸ πεδίον
ἐπὶ τὴν τοῦ καρποῦ συλλογὴν δρέπανα λαβόντας θερίζειν, αἰφνίδιον δὲ
τὸ μὲν ἐμὸν δράγμα ὑπανίστασθαι καὶ μετεωρισθὲν ὀρθοῦσθαι, τὰ δὲ
ὑμέτερα ὥσπερ ἀπὸ συνθήματος ἐπιδραμόντα τεθηπέναι καὶ μετὰ τιμῆς
7 τῆς πάσης προσκυνεῖν“. οἱ δὲ εἰς σύνεσιν ἀκριβεῖς καὶ δεινοὶ διὰ συμ-
βόλων ἰχνηλατῆσαι πρᾶγμ' ἀδηλούμενον εἰκόσι στοχασμοῖς „μὴ νομίζεις“
ἔφασαν „ἔσεσθαι βασιλεὺς ἡμῶν καὶ κύριος; ταῦτα γὰρ διὰ τῆς κατε-
ψευσμένης φαντασίας ὑπαινίττῃ.“ τὸ δὲ μῖσος ἔτι μᾶλλον ἐζωπυρεῖτο
8 προσλαμβάνον ἀεί τινα καινὴν πρόφασιν εἰς συναύξησιν. ὁ δὲ οὐδὲν
ὑπιδόμενος ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις ὄναρ ἰδὼν ἕτερον καταπληκτικώτερον

1 οἰκειοτάτη A προάγων AK: προαγωγή ceteri ἐπιστασίας καὶ στρατηγίας om. BEM, ἐπιστασίας καὶ om. CVOK στρατηγίας] μαστιγίας K, δημαγωγίας VO 2 ἐφορῶν A αὐτῷ ante ὁ πατὴρ transp. G καὶ μεῖζον om. HP κατὰ CVO 4 ἦν om. F καὶ om. F 6 μόνον] μᾶλλον F θᾶττον] μᾶλλον A (Mang.) 9. 10 ἐπιδείκνυντο (sic) M 11 ἑαυτοῖς CAG: αὑτοῖς BEVOH², αὐτοῖς ceteri 11. 12 στεγόμενα] γενόμενα V^1K^2, γεννώμενα V^2O 12 ἐπίσχουσι K, ἐπιτυχοῦσι A, ἀπιστοῦσι FGHP λόγων V^2O βαρύτερον F^1 13 ἀκάκοις τοῖς BEM: ἀκάκοις (om. τοῖς) K, ἀκακώτοις ceteri οἰκουροῦσαν HP 14 εὔνοις] ἄνοις (i. e. ἀνθρώποις) A ἔδοξα—συλλογὴν (16) om. F ἔδοξε BM 15 ἀμητοῦ BEM 16 δρέπανον F post δρέπανα add. δὲ H^2 δὲ] μὲν H 17 μὲν om. MH ἐμοῦ Turn. δράμα (γ eras.) E, δράμα F ἐπανίστασθαι A (Mang.) δ' MAFK, δὲ ss. B, om. E 18 ἀπὸ] ἐπὶ VOK^2 τε καὶ VO 19 τῆς om. VO εἰς] ὡς VO 20 πρᾶγμ' ἀδηλούμενον H: πρᾶγμα δηλούμενον ceteri εἰκόσι στοχασμοῖς om. HP νομίζῃς F, νομίσῃς A 21 καὶ om. BEM 23 προσλαμβάνων H, προλαμβάνον P, λαμβάνον F, προσλαμβανόμενον M 24 ὑπειδόμενος codd.

τοῦ προτέρου τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφερεν· ᾤετο γὰρ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ
ἕνδεκα ἀστέρας ἥκοντας προσκυνεῖν αὐτόν, ὡς τὸν πατέρα θαυμάσαντα
τὸ γεγονὸς ἐναποθέσθαι τῇ διανοίᾳ ταμιεύοντα καὶ σκοπούμενον τὸ ἐσό-
μενον. ἐμβριθῶς δ' ἐνουθέτει τὸν παῖδα κατὰ δέος τοῦ μή τι διαμαρτεῖν 9
καί φησιν· „ἆρα δυνησόμεθα ἐγὼ καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ προσ-
κυνῆσαί σε; — διὰ μὲν γὰρ ἡλίου τὸν πατέρα, διὰ δὲ σελήνης τὴν
p. 43 M. μητέρα, διὰ δὲ τῶν ἕνδεκα ἀστέρων τοὺς | ἕνδεκα ἀδελφοὺς ὑποσημαίνειν
ἔοικας —· ὃ μηδὲ εἰς νοῦν ποτε ἔλθοι τὸν σόν, ὦ παῖ, λαθοῦσα δὲ
καὶ ἡ μνήμη τῶν φανέντων ὑπεξέλθοι· τὸ γὰρ τὴν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις
ἐλπίζειν καὶ καραδοκεῖν ἡγεμονίαν ἀπευκτὸν ἄγαν παρ' ἐμοὶ κριτῇ, νομίζω
δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν, ὅσοις ἰσότητος μέλει καὶ συγγενικῶν δικαίων.“ εὐλα- 10
βηθεὶς δ' ὁ πατήρ, μή τις ἐκ τῆς συνδιαιτήσεως ἐπιγένηται ταραχὴ
καὶ στάσις τοῖς ἀδελφοῖς μνησικακοῦσιν ὑπὲρ τῶν ὀνειράτων τῷ θεασα-
μένῳ, τοὺς μὲν ἐκπέμπει ποιμανοῦντας, τὸν δὲ οἴκοι παρεφύλαττεν ἄχρι
καιροῦ τοῦ προσήκοντος, εἰδὼς ὅτι τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν καὶ νοσημάτων
λέγεται εἶναι χρόνος ἰατρός, ἱκανὸς καὶ πένθος ἀνελεῖν καὶ θυμὸν σβέσαι
καὶ φόβον θεραπεῦσαι· πάντα γὰρ ἐξευμαρίζει καὶ ὅσα κατὰ τὴν φύσιν
δυσίατα. ὡς δ' ἐτόπασε μηδὲν ἔτι ταῖς διανοίαις αὐτῶν ἔχθος ὑποικου- 11
ροῦν, ἐκπέμπει τὸν υἱὸν ἅμα μὲν τοὺς ἀδελφοὺς ἀσπασόμενον, ἅμα δὲ
καὶ δηλώσοντα, πῶς ἔχουσιν αὐτοί τε καὶ αἱ τῶν θρεμμάτων ἀγέλαι.
(3.) ταύτην τὴν ὁδὸν ἀρχὴν συνέβη γενέσθαι μεγάλων κακῶν τε αὖ καὶ 12
ἀγαθῶν παρ' ἐλπίδας ἑκατέρων. ὁ μὲν γὰρ ταῖς ἐπισκήψεσι πειθαρχῶν
τοῦ πατρὸς ᾔει πρὸς τοὺς ἀδελφούς, οἱ δὲ μακρόθεν ἀφικνούμενον ἰδόντες
ἄλλος ἄλλῳ διελάλουν οὐδὲν εὔφημον, ὁπότε οὐδ' ὀνομαστὶ προσαγορεύειν
ἠξίουν αὐτόν, ἀλλ' ὀνειροπλῆγα καὶ „ἐνυπνιαστὴν“ καὶ τοιαῦτα ἐπεφήμιζον

1 τοῦ om. P προτέρου mg. H, ἑτέρου in textu H ἀνέφηνεν H
2 αὐτόν codd. (v) 4 δὲ C τι om. HP 5 καί φησιν om. O
post ἀδελφοί add. σου A 7 ἕνδεκα alt. om. CAFGHP 8 μηδ' AVO, μὴ F
ποτε om. A λαθοῦσα] ἐλαθεῖσα vel λυθεῖσα coni. Mang. 9 καὶ om. FG
ἐπεξέλθοι H τὴν om. VOF 10 ἄγαν] ἅπαν F 11 ὅσοις] οἷς BEK
ἰσότητος corr. ex ἰσότης B, ἰσότης CEHP μέλλει BMV[1], μέλλει (ελ) K 12 δὲ
CVO τις] πως A συνδιαιτήσεως K (coni. Mang.): συναντήσεως ceteri
γένηται VO 14 δ' E 15 παθῶν καὶ om. VO 16 εἶναι om. F
ἱκανὸς om. F καὶ ante πένθος om. A 17 τὴν om. M 18 δὲ CAVO
διανοίαις om. A ἄχθος FHP 18. 19 ἐποικουροῦν O 21 ὁδὸν om. P
τε om. M 21. 22 τε κακῶν καὶ ἀγαθῶν αὖ transp. A 22 πειθαρχῶν
ταῖς ἐπισκήψεσι transp. A (Mang.) ἐπισκέψεσι BEMF[1] 23 ἥκει F
24 ἄλλος] ἄλλως H διελαλοῦνθ' G ὁπότ' A οὐδὲ CVO
25 ἀλλὰ C τὰ ante τοιαῦτα add. MAFH[2] τοιαῦτ' AK

καὶ ἐπὶ τοσοῦτον προῆγον ὀργῆς, ὥστε καὶ τὸν ἐπ' αὐτῷ φόνον οὐ πάντες
ἀλλ' οἱ πλείους ἐβούλευον καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ καταφωραθῆναι ῥιπτεῖν
ἀνελόντες ἐγνώκεσαν εἰς ὄρυγμα γῆς βαθύτατον· πολλαὶ δέ εἰσι περὶ τὸν
13 τόπον ὕδατος ὀμβρίου δεξαμεναί. καὶ μικροῦ τὸ μέγιστον ἄγος, ἀδελ-
φοκτονίαν, εἰργάσαντο, εἰ μὴ παρηγορίαις τοῦ πρεσβυτάτου μόλις ἐπεί-
σθησαν, ὃς παρῄνει μὴ ἐφάψασθαι τοῦ μιάσματος, ἀλλ' αὐτὸ μόνον εἰς
ἓν τῶν ὀρυγμάτων ῥῖψαι, διανοούμενός τι σωτήριον, ἵνα λαβὼν μετὰ τὴν
14 ἀναχώρησιν ἀπαθῆ παντὸς κακοῦ παραπέμψῃ τῷ πατρί. συναινεσάντων
δέ, ὁ μὲν προσιὼν ἠσπάζετο, οἱ δὲ ὡς πολέμιον συλλαβόντες ἀπαμπί-
σχουσι τὴν ἐσθῆτα καὶ τὸν μὲν καθιμῶσιν εἰς βαθεῖς βόθρους, τὴν δ'
ἐρίφου αἵματι φοινίξαντες διαπέμπονται τῷ πατρὶ πρόφασιν ὡς ὑπὸ θηρίων
15 δαπανηθέντος. (4.) ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ κατά τινα συντυχίαν ἔμποροί
τινες ὡδοιπόρουν τῶν ἔθος ἐχόντων ἀπ' Ἀραβίας εἰς Αἴγυπτον κομίζειν
φόρτον· οἷς ἀνελκύσαντες τὸν ἀδελφὸν πιπράσκουσιν, ἡγησαμένου τὴν
γνώμην τοῦ καθ' ἡλικίαν τετάρτου· καὶ γὰρ οὗτός μοι δοκῶ δείσας,
μή ποθ' ὑπὸ τῶν ὀργὴν ἀμείλικτον ἐπ' αὐτῷ ζωπυρούντων δολοφονηθῇ,
συνεβούλευσεν ἀποδόσθαι δουλείαν ὑπαλλαττόμενος | θανάτου, κουφότερον p. 44 M.
16 κακὸν μείζονος. ὁ δὲ πρεσβύτατος — οὐ γὰρ παρῆν πιπρασκομένου —
διακύψας καὶ μὴ κατιδών, ὃν ἀπελελοίπει πρὸ μικροῦ, ἐβόα καὶ κεκρά-
γει καὶ τὰς ἐσθῆτας περιρρηξάμενος ἄνω καὶ κάτω καθάπερ ἐμμανὴς
ἐφέρετο τὰς χεῖρας κροτῶν καὶ τὰς τρίχας τίλλων, „τί πέπονθε;“ λέγων·
17 „εἴπατε, ζῇ ἢ τέθνηκεν; εἰ μὲν οὐκ ἔστι, δείξατέ μοι τὸν νεκρόν, ἵν'
ἐπιδακρύσας τῷ πτώματι λωφήσω τῆς συμφορᾶς· ἰδὼν κείμενον παρη-
γορηθήσομαι. τί καὶ νεκρῷ μνησικακοῦμεν; πρὸς τοὺς ἐκποδὼν φθόνος
οὐδεὶς φύεται. εἰ δὲ ζῇ, ποῖ γῆς ἀπελήλυθε; φυλάττεται παρὰ τίσιν;

1 προῆγον] προήχθησαν vel προῄεσαν coni. Mang. ἐπ'] ἐν F 2 ἀλλὰ C ἐπεβούλευον A 2. 3 καταφ.[α] ῥίπτειν[γ] ἀνελόντες[β] ἐγνώκεσαν[δ] V, κ. ἀνελόντες ῥίπτειν ἐ. O 2 ῥίπτειν CVO 3 ἀνελόντας A ἐγνώκασιν F τῆς γῆς VO 4 ἄγος VO 5 [υ][ε]παρηγορίαις H πρεσβυτέρου A, πρεσβύτου BEM 6 ἀλλὰ C αὐτὸν BMH 7 μετὰ τὴν om. CVO 9 δ' (bis) BEKM 9. 10 ante ἀπαμπίσχουσι add. ἅπασαν AFGHP 10 δὲ CVO 11 διαπέμπουσι A (fort. recte) πρόφασιν A: προφάσει ceteri 13 ὁδοιπόρουν A 14 εἰσηγησαμένου coni. Mang. 14. 15 τῆς γνώμης V²K²O 15 δοκεῖ VO 16 μή ποθ' AG, μήποτε K: μήθ' F, μὴ ceteri ὑπ' αὐτῶν K 18 οὐ] ὁ F¹ οὐδὲ γὰρ ἦν A 20 τὴν ἐσθῆτα C καθὰ A ἐκμανὴς G 21 ἐφαίνετο H τὼ χεῖρε A καὶ om. F 23 π[σ]τώματι H, σώματι FL(v) λοφήσω C 24 καὶ om. O ἐκ ποδῶν CVOKF 25 ἀπελήλυθε om. A ante παρὰ add. καὶ A

οὐ γὰρ δὴ κἀγὼ καθάπερ ἐκεῖνος ἐν ὑποψίαις εἰμί, ὡς ἀπιστεῖσθαι.“
εἰπόντων δ' ὅτι πέπραται καὶ τὴν τιμὴν ἐπιδεικνυμένων, „καλὴν ἐμπορίαν“ 18
εἶπεν „ἐστείλασθε· τὰ κέρδη διανειμώμεθα· τοῖς ἀνδραποδισταῖς περὶ
κακίας ἄθλων ἁμιλλησάμενοι στεφανηφορῶμεν, προσυπερβάλλοντες αὐτοὺς
ὠμότητι σεμνυνώμεθα· κατὰ ἀλλοτρίων ἐκεῖνοι συντίθενται, κατὰ δ'
οἰκειοτάτων καὶ φιλτάτων ἡμεῖς. κεκαινούργηται μέγα ὄνειδος, περιβό- 19
ητος αἰσχύνη. μνημεῖα καλοκἀγαθίας οἱ πατέρες ἡμῶν πανταχοῦ τῆς
οἰκουμένης ἀπέλιπον, ἀπολείψομεν καὶ ἡμεῖς ἀπιστίας καὶ μισανθρωπίας
ἀθεραπεύτους διαβολάς· φθάνουσι γὰρ αἱ τῶν μεγαλουργηθέντων φῆμαι
πανταχόσε, τῶν μὲν ἐπαινετῶν θαυμαζόμεναι, τῶν δ' ὑπαιτίων ψόγου
καὶ κατηγορίας τυγχάνουσαι. τίνα ἄρα τρόπον ὁ πατὴρ ἡμῶν τὴν περὶ 20
τῶν συμβεβηκότων ἀκοὴν δέξεται; τρισμακαρίῳ καὶ τρισευδαίμονι τὸν
καθ' ἡμᾶς βίον ἀβίωτον παρέσχησθε. τὸν πραθέντα τῆς δουλείας ἢ
τοὺς πεπρακότας τῆς ὠμότητος οἰκτιεῖται; πολὺ μᾶλλον εὖ οἶδα ἡμᾶς,
ἐπεὶ καὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι τὸ ἀδικεῖν χαλεπώτερον· τὸ μὲν γὰρ δυσὶ
βοηθεῖται τοῖς μεγίστοις, ἐλέῳ καὶ ἐλπίδι, τὸ δ' οὐδετέρου μετέχον ἅπασιν
ἡττᾶται τοῖς κριταῖς. ἀλλὰ τί ταῦτα θρηνῶν ἀπηχῶ; βέλτιον ἡσυχάζειν, 21
μὴ καὶ αὐτὸς παραπολαύσω τινὸς ἀπευκτοῦ· τραχύτατοι γάρ ⟨ἐστε⟩ εἰς ὀργὴν
καὶ ἀπαραίτητοι καὶ πνεῖ λαμπρὸς ἔτι ὁ ἐν ἑκάστῳ θυμός.“ (5.) ὡς 22
δ' ἤκουσεν ὁ πατὴρ οὐ τἀληθές, ὅτι πέπραται ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὸ δὲ
ψεῦδος, ὅτι τέθνηκε καὶ ὡς ὑπὸ θηρίων ἐξανάλωται, πληχθεὶς τὰ μὲν ὦτα
διὰ τῶν λεγομένων, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς διὰ τοῦ φανέντος — ὁ γὰρ χιτὼν
p. 45 M. αὐτοῦ κατεσχισμένος | καὶ κατῃκισμένος καὶ πολλῷ αἵματι πεφοινιγμένος

2 δὲ VO πέπρακται (sic) K, πέπρα[illegible]ται E 2. 3 καλὴν εἶπεν ἐμπορίαν transp. VO 3 ἐστείλασθε εἶπε transp. M διανειμώμεθα codd.: διανεμώμεθα v 4 ἁμιλλησόμενοι coni. Mang. στεφανηφοροῦμεν KHP προσυποβάλλοντες M, προσεπιβάλλοντες VO 5 ὠμότητι] ἀμουσότητα F σεμνυνόμεθα CH[2] κατ' AVO τῶν ἀλλοτρίων P 6 μέγας H καὶ add. ante περιβόητος K 7. 8 πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ante οἱ πατέρες ἡμῶν transp. A 8 ἀπέλειπον HP ἀπολείψωμεν VOK καὶ pr. om. F μισανθρωπίας καὶ ἀπιστίας transp. A 9 ἀθεραπεύτου HP φῆμαι] μνῆμαι HP 10 πανταχοῦ
χόσε
HP, πανταχοῦ K 11 τίν' A περὶ om. A 12. 13 τὸ καθ' ὑμᾶς coni. Mang. 13 παράσχησθε K, παρεσχῆσθαι BEMV[1], παρέσχεσθε A (Mang.), παρέσχετε V[2]O 14 οἰκτιεῖ τις A 16 οὐδ' ἑτέρου FHP ⟨παρ'⟩ ἅπασιν conicio 18 ταχύτατοι FP ἐστε addidi εἰς ὀργὴν BKM: εἰς om. cetori 19 καὶ πνεῖ] καπνεῖ E λαμπρῶς BEFH[2]; λάβρως coni. Mang. 20 δὲ C post πατὴρ add. αὐτοῦ VOK[2] 21 ἐξανήλωται CK 22 τῶν φανέντων A 23 αὐτοῦ codd.: αὐτῷ Mang. κατηκισμένος καὶ κατεσχισμένος transp. BEKM, καὶ κατῃκισμένος om. C

ἐκεκόμιστο —, συγχυθεὶς ὑπὸ τῆς περιπαθήσεως ἀχανὴς ἐπὶ πλεῖστον
χρόνον ἔκειτο, μηδ' ὅσον τὴν κεφαλὴν ἐπᾶραι δυνάμενος, θλιβούσης καὶ
23 ἐκτραχηλιζούσης τῆς συμφορᾶς. εἶθ' ὥσπερ τινὰ πηγὴν δακρύων ἐξαίφνης
ἀνιεὶς μετ' οἰμωγῆς πικρᾶς παρειὰς καὶ γένεια καὶ στέρνα κατένιπτε
καὶ τὰς περὶ αὐτὸν ἐσθῆτας ἅμα τοιαῦτ' ἐπιλέγων· „οὐχ ὁ θάνατός
με λυπεῖ, τέκνον, ἀλλ' ὁ τούτου τρόπος· εἰ ἐπὶ γῆς ἐτάφης τῆς σῆς,
παρηγορούμην, ἐθεράπευσα, ἐνοσήλευσα πρότερον, ἀποθνήσκοντι τελευ-
ταίων ἀσπασμῶν ἐκοινώνησα, τοὺς ὀφθαλμοὺς συνέκλεισα, ἐπεδάκρυσα
κειμένῳ τῷ νεκρῷ, πολυτελῶς ἐκήδευσα, τῶν νομιζομένων οὐδὲν παρέ-
24 λιπον. ἀλλ' εἰ καὶ ἐπὶ τῆς ξένης, εἶπον ἄν· τὸ οἰκεῖον ὄφλημα τῆς
φύσεως ἀπολαβούσης, ὦ οὗτος, μὴ κατήφει· πρὸς ζῶντας αἱ πατρίδες,
ἀποθανόντων δὲ πᾶσα γῆ τάφος· ὠκύμορος οὐδεὶς ἢ πάντες ἄνθρωποι,
25 καὶ γὰρ ὁ μακροβιώτατος ὀλιγοχρόνιος ἀντεξεταζόμενος αἰῶνι. εἰ δὲ
δὴ καὶ βιαίως καὶ ἐξ ἐπιβουλῆς ἔδει θνήσκειν, ἦν ἄν μοι κουφότερον
κακόν, ὑπ' ἀνθρώπων ἀναιρεθέντος, οἳ κτείναντες νεκρὸν ἂν ἠλέησαν,
ὡς ἐπαμήσασθαι κόνιν καὶ τὸ σῶμα συγκρύψαι· εἰ δὲ καὶ πάντων ἐγε-
γένηντο ὠμότατοι, τί πλέον εἶχον ἢ ῥίψαντες ἄταφον ἀπαλλάττεσθαι;
τῶν δ' ἐν ὁδῷ παριόντων ἴσως τις ἐπιστὰς καὶ θεασάμενος, οἶκτον τῆς
κοινῆς λαβὼν φύσεως, ἐπιμελείας καὶ ταφῆς ἠξίωσε. νυνὶ δ', ὡς λόγος,
ἀτιθάσοις καὶ σαρκοβόροις θηρσὶν εὐωχία καὶ θοίνη γέγονας γευσαμένοις
26 καὶ ἑστιαθεῖσι τῶν ἐμῶν σπλάγχνων. ἀθλητής εἰμι τῶν ἀβουλή-
των, εἰκῇ γεγύμνασμαι πολλαῖς κακοπαθείαις, ἀλώμενος, ξενιτεύων,
θητεύων, ἀναγκαζόμενος, ἄχρι καὶ ψυχῆς ἐπιβουλευόμενος ὑφ' ὧν
ἥκιστ' ἐχρῆν· καὶ πολλὰ μὲν εἶδον, πολλὰ δ' ἤκουσα, μυρία δ' αὐτὸς

1 ἐπὶ om. G 3 ἐκτραχηλιζούσης AFGHP: τραχηλιζομένης ceteri 4 στέρνα καὶ γένεια transp. A κατένειψε AFGHP 5 αὑτὸν CAVOH^2: αὐτόν ceteri 6 τούτου eras. V, om. BEKMO τρόπος Markland: τάφος codd. post εἰ add. γὰρ V^{2}K^{2}O τῆς σῆς] τῆς ὁσίας V^{2}K^{2}O, τῇ ταφῇ BEM, τῆς σῆς, τῇ ταφῇ K^1, σῆς in ὁσίας corr. et τῇ ταφῇ del. K^2 7 post ἐθεράπευσα add. ἂν Mang. ἐνοσίλευσα C, νοσηλευθέντα V^{2}O ἀποθνήσκοντι BEKM: ἀποθνήσκοντα ceteri (v) 8 ἀσπασμῶν BEKMVO: ἀσπασμάτων ceteri ἐπεδάκρυσα] ἐπεκάλυψα F 9 νενομισμένων V^{2}K^{2}O 9. 10 παρέλειπον HP, παρέλειψα F 10 τῆς pr. om. A 11 πρὸς— τάφος (12) om. O ζῶνθ' A: ζώντων coni. Mang. πατρίδα^{ες} K 12 ἀποθανόντος AHP ὠκύμορος οὐδεὶς ἢ CVOBEKM: ὠκύμοροι δ' εἰσὶ AFGHP(v) 13 ὀλιγοχρόνιος C: ὀλιγοχρονιώτατος ceteri 14 δὴ] δεῖ F μοι om. A 15 οἱ K 17 ἄταφα F 18 ἐν ὁδῷ AFGHP: ἄλλων ceteri (Mang.) 19 ταφῆς] κατηφείας A 20 ἀτιθάσσοις AFGVO καὶ θοίνη om. P 21 τῶν ἀβουλήτων εἰμί transp. G 22 εἰκῇ A: ἐκεῖθεν V^{2}K^{2}O, om. F, ἐκεῖ ceteri ἀλώμενος MOGH^1, ἀλόμενος F 22. 23 θητεύων, ξενιτεύων transp. A 24 ἥκιστ' ἐχρῆν corr. ex ἥκιστα χρῆν C

ἔπαθον τῶν ἀνηκέστων, ἐφ' οἷς παιδευθεὶς μετριοπαθεῖν οὐκ ἐγνάμφθην·
ἀλλ' οὐδὲν τοῦ συμβεβηκότος ἀφορητότερον, ὅ μου τὴν ῥώμην τῆς ψυχῆς
ἀνατέτροφε καὶ καθῄρηκε. τί γὰρ μεῖζον ἢ οἰκτρότερον πένθος; ἡ μὲν 27
ἐσθὴς τοῦ παιδὸς διακεκόμισταί μοι τῷ πατρί, τοῦ δὲ οὐ μέρος, οὐ μέλος,
οὐ βραχὺ λείψανον· ἀλλ' ὁ μὲν ὅλος δι' ὅλων δεδαπάνηται μηδὲ ταφῆς
δυνηθεὶς μεταλαχεῖν, ἡ δ' οὐδ' ἂν εἰσπεμφθῆναί μοι δοκεῖ τὸ παράπαν,
εἰ μὴ πρὸς ἀνίας ὑπόμνησιν καὶ ὧν ὑπέμεινε καίνωσιν, εἰς ἀλήστους
καὶ συνεχεῖς ἐμοὶ συμφοράς.“ καὶ ὁ μὲν τοιαῦτ' ἀπωδύρετο. οἱ δ'
p. 46 M. ἔμποροι | πιπράσκουσι τὸν παῖδα ἐν Αἰγύπτῳ τῶν εὐνούχων τινὶ τοῦ
βασιλέως, ὅς ἐστιν ἀρχιμάγειρος.

(6.) Ἄξιον μέντοι μετὰ τὴν ῥητὴν διήγησιν καὶ τὰ ἐν ὑπονοίαις 28
προσαποδοῦναι· σχεδὸν γὰρ τὰ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα τῆς νομοθεσίας
ἀλληγορεῖται. ὁ τοίνυν ἐπικρινόμενος τρόπος παρὰ μὲν Ἑβραίοις Ἰωσὴφ
καλεῖται, παρὰ δ' Ἕλλησι „κυρίου πρόσθεσις“, εὐθυβολώτατον ⟨ὄνομα⟩
καὶ τῷ δηλουμένῳ πράγματι οἰκειότατον· προσθήκη γάρ ἐστι τῆς τὸ κῦρος
ἁπάντων ἀνημμένης φύσεως ἡ κατὰ δήμους πολιτεία. ἡ μὲν γὰρ μεγα- 29
λόπολις ὅδε ὁ κόσμος ἐστὶ καὶ μιᾷ χρῆται πολιτείᾳ καὶ νόμῳ ἑνί· λόγος
δέ ἐστι φύσεως προστακτικὸς μὲν ὧν πρακτέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ὧν
οὐ ποιητέον· αἱ δὲ κατὰ τόπους αὗται πόλεις ἀπερίγραφοί τέ εἰσιν
ἀριθμῷ καὶ πολιτείαις χρῶνται διαφερούσαις καὶ νόμοις οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς,
ἄλλα γὰρ παρ' ἄλλοις ἔθη καὶ νόμιμα παρεξευρημένα καὶ προστεθειμένα.
αἴτιον δὲ τὸ ἄμικτον καὶ ἀκοινώνητον οὐ μόνον Ἑλλήνων πρὸς βαρβάρους 30
ἢ βαρβάρων πρὸς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἑκατέρου γένους ἰδίᾳ πρὸς τὸ

παθεῖν
1 μετριοφρονεῖν K   2 ὅ μου C²MGO: ὃ μοῦ F, ὅμου B, ὁμοῦ ceteri   3 ἀνατέτροφε CBEKM: ἀνατέτραφε ceteri   καὶ om. BEM   4 alt. τοῦ] τῷ HP, τῶν V¹
5 ὅλως G   μηδὲν O   6 δυνηθεὶς corr. ex δυνηθῆς F   λαχεῖν A
ἤδ' A   οὐδ' ἂν] οὐδὲν P   εἰσπεμφθῆναι A: ἐκπεμφθῆναι ceteri
οὐδενὸς ἕνεκα πεμφθῆναί coni. Wendl.   δοκῆ G   τὸ παράπαν om. A
ε   καίνισιν
7 καὶ om. F   ὑπεμένησε O   καίνωσιν BE(V¹ ut vid.): καίνωσιν M, κένωσιν
ς
C, καίνισιν AFGHP, κακῶν V²O, κακῶν, ἵν' ἢ K   ἀλλήλους (sic) K   8 τοιαῦτα
M, τοιαῦτα δ' B   ἐπωδύρετο A   9 ἐν αἰγύπτω τὸν παῖδα transp. CVO
10 ὅστις VO   12 τὰ pr. om. A   ἢ] καὶ HP   14 δὲ CVO
κυρίου fort. delendum censuit Mang.   ὄνομα addidi   15 δηλωμένω M
πράγματι F (coni. Mang.): γράμματι ceteri   ἐστι AFGHP: ἐπὶ ceteri
16 φύσιν C   17 ὁ om. M   μία F   18 ἐστι om. A   προτρεπτικὸς V²O   τῶν πρακτέων V²O   ἀπαλλακτικὸς A   19 οὐ] μὴ A
21 ἤθη A   παρεξηυρημένα C   23 ἑκάτερον HP   γένους VO, γένους K:
μέρους A, γένος ceteri

ὁμόφυλον· εἶθ' ὡς ἔοικε τὰ ἀναίτια αἰτιώμενοι, καιροὺς ἀβουλήτους,
ἀγονίαν καρπῶν, τὸ λυπρόγεων, τὴν θέσιν ὅτι παράλιος ἢ μεσόγειος ἢ
κατὰ νῆσον ἢ κατὰ ἤπειρον ἢ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα, τἀληθὲς ἡσυχά-
ζουσιν· ἔστι δ' ἡ πλεονεξία καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀπιστία, δι' ἃς οὐκ
ἀρκεσθέντες τοῖς τῆς φύσεως θεσμοῖς τὰ δόξαντα συμφέρειν κοινῇ τοῖς
31 ὁμογνώμοσιν ὁμίλοις ταῦτα νόμους ἐπεφήμισαν. ὥστε εἰκότως προσθῆκαι
μᾶλλον αἱ κατὰ μέρος πολιτεῖαι μιᾶς τῆς κατὰ τὴν φύσιν· προσθῆκαι
μὲν γὰρ οἱ κατὰ πόλεις νόμοι τοῦ τῆς φύσεως ὀρθοῦ λόγου, προσθήκη
32 δέ ἐστι πολιτικὸς ἀνὴρ τοῦ βιοῦντος κατὰ φύσιν. (7.) οὐκ ἀπὸ σκοποῦ
μέντοι καὶ χιτῶνα ποικίλον ἀναλαμβάνειν λέγεται (Gen. 37, 3)· ποικίλον
γὰρ πολιτεία καὶ πολύτροπον, μυρίας ὅσας ἐνδεχομένη μεταβολάς, προσ-
ώποις, πράγμασιν, αἰτίαις, πράξεων ἰδιότησι, καιρῶν καὶ τόπων διαφοραῖς.
33 ὥσπερ γὰρ κυβερνήτης ταῖς τῶν πνευμάτων μεταβολαῖς συμμεταβάλλει
τὰς πρὸς εὔπλοιαν βοηθείας, εὐθύνων τὸ σκάφος οὐχ ἑνὶ τρόπῳ, καὶ
ἰατρὸς οὐ μιᾷ χρῆται θεραπείᾳ πρὸς ἅπαντας τοὺς κάμνοντας, ἀλλ' οὐδὲ
πρὸς ἕνα, τοῦ πάθους μὴ ἐπιμένοντος, ἀλλ' ἐπιτηρῶν ἀνέσεις, ἐπιτάσεις,
πληρώσεις, κενώσεις, αἰτίων μεταβολὰς ποικίλλει ταῦτα πρὸς σωτηρίαν
34 ποτὲ μὲν ταυτὶ ποτὲ δὲ ταυτὶ | προσφέρων, οὕτως, οἶμαι, καὶ τὸν πο- p. 47 M.
λιτικὸν ἀναγκαῖον εἶναί τινα πολυειδῆ καὶ πολύμορφον, ἕτερον μὲν κατ'
εἰρήνην, ἕτερον δ' ἐν πολέμῳ, ἄλλον δὲ ἐπισυνισταμένων ὀλίγων ἢ πολλῶν,
τῶν μὲν ὀλίγων εὐτόνως κατεξανιστάμενον, μετὰ δὲ πειθοῦς τοῖς πολλοῖς
ὁμιλοῦντα, καὶ ὅπου μὲν μετὰ κινδύνου τὸ εἶναι, διὰ τὸ κοινωφελὲς φθά-
νοντα τοὺς ἄλλους αὐτουργίᾳ, ὅπου δὲ πόνων ἡ σκέψις, ἑτέροις ὑπηρετεῖν

1 τὰ ἀναίτια] τἀναντία VO 2 ἀγονίαν CVO: ἀγωνίας K, ἀγονίας ceteri τὸ λυπρόγεων CVO: τῶν λυπρογέων K, τὸ λυπρόγειον ceteri παράλειος BMH 4 ἔστι] τί F; ἔτι coni. Mang. δὲ CVOF ἡ alt. om. A 5 τοῖς om. C τῆς om. FG 6 ὁμογνωμονοῦσιν VO νόμοις BEMF ὥστ' A 7 αἱ κατὰ] εἰκότως G τὴν om. CAVOP προσθῆκαι — φύσιν (9) om. A 8 πόλιν Turn. 9 δ' ἐστὶ BEM φύσεως (sed εως eras.) C 11 πολιτεία om. P, add. mg. P πολύτροπος O ἐνδεχόμενον A 12 αἰτίαις om. A πράξεων K (coni. Mang.): ξένων V²O, προξένων ceteri καὶ ante καιρῶν add. A 13 γὰρ om. H συμμεταβάλλοι F 15 οὐ] οὐχὶ AFGHP οὐδὲ] οὐ BEM 16 ἐπιτάσεις om. C 17 αἰτίων CA: αἰτιῶν ceteri; σιτίων coni. Mang. ταῦτα suspectum; τὰ conicio 18 alt. ταυτὶ] ταῦτα BEKM οἶμαι om. A 19 εἶναι ἀναγκαῖον transp. HP: εἶναι καὶ ἀναγκαῖον Turn., κατ' ἀναγκαῖον εἶναι Mang. 20 δὲ VO δ' BEKM ἢ—ὀλίγων (21) om. BEMO 21 μὲν] δὲ F μετὰ—ὁμιλοῦντα (22) om. BEM πειθοῦς] πλήθους K 22 τοῦ εἶναι BEKM (fort. recte) μετὰ κινδύνου τι, οἷον διὰ τὸ κοινωφελές, coni. Mang. 23 ἡ σκῆψις V² ἑτέρους VO

ἐξιστάμενον. εὖ μέντοι τὸ φάναι πιπράσκεσθαι τὸν ἄνθρωπον· ὁ μὲν 35
γὰρ δημοκόπος καὶ δημηγόρος ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, καθάπερ τὰ πιπρασκό-
μενα τῶν ἀνδραπόδων, δοῦλος ἀντ' ἐλευθέρου γίνεται διὰ τῶν τιμῶν, ἃς
δοκεῖ λαμβάνειν, ἀπαχθεὶς ὑπὸ μυρίων δεσποτῶν. ὁ δ' αὐτὸς καὶ θη- 36
ριάλωτος εἰσάγεται· θηρίον δὲ ἀτίθασον ἡ λοχῶσα κενοδοξία συναρπά-
ζουσα καὶ διαφθείρουσα τοὺς χρωμένους. οἱ δ' ὠνησάμενοι καὶ πιπρά-
σκουσιν· οὐ γὰρ εἷς δεσπότης τῶν πολιτευομένων, ἀλλ' ὄχλος, ἐξ ἑτέρων
ἕτεροι κατά τινας ἐφεδρείας καὶ διαδοχάς· οἱ δὲ τρίπρατοι κακῶν θερα-
πόντων τρόπον ἀλλάττουσι τοὺς κυρίους οὐχ ὑπομένοντες τοὺς προτέρους
διὰ τὴν ἀψίκορον καὶ φιλόκαινον τῶν ἠθῶν ἀνωμαλίαν.

(8.) Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων. ὁ μέντοι νεανίας εἰς Αἴγυπτον 37
ἀχθεὶς καὶ γενόμενος, ὡς ἐλέχθη, παρ' εὐνούχῳ δεσπότῃ, τῆς καλο-
κἀγαθίας καὶ εὐγενείας πεῖραν ὀλίγαις ἡμέραις δοὺς τὴν ἐπὶ τοῖς ὁμο-
δούλοις ἀρχὴν παραλαμβάνει καὶ συμπάσης τῆς οἰκίας τὴν ἐπιμέλειαν·
ἤδη γὰρ ὁ κτησάμενος ἐτεκμηριοῦτο διὰ πολλῶν, ὡς οὐκ ἄνευ θείας
ἐπιφροσύνης ἐκεῖνος ἕκαστα λέγει τε καὶ πράττει. τῷ μὲν οὖν δοκεῖν 38
ὑπὸ τοῦ πριαμένου καθίστατο τῆς οἰκίας ἐπίτροπος, ἔργῳ δὲ καὶ ταῖς
ἀληθείαις ὑπὸ φύσεως μνωμένης αὐτῷ πόλεων καὶ ἔθνους καὶ χώρας
μεγάλης ἡγεμονίαν· ἔδει γὰρ τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι πολιτικὸν ἐγγυμ-
νάσασθαι καὶ ἐνασκηθῆναι πρότερον τοῖς κατ' οἰκονομίαν· οἰκία τε γὰρ
πόλις ἐστὶν ἐσταλμένη καὶ βραχεῖα καὶ οἰκονομία συνηγμένη τις πολιτεία,
ὡς καὶ πόλις μὲν οἶκος μέγας, πολιτεία δὲ κοινή τις οἰκονομία. δι' 39
ὧν μάλιστα παρίσταται τὸν αὐτὸν οἰκονομικόν τε εἶναι καὶ πολιτικόν,

1 τὸ om. A 5 εἰσάγεται] γίνεται A δ' A ἀτίθασον CBEHP: ἀτίθασσον ceteri ἡ] ὡς F λοχῶσα AFGHP: δόξα καὶ ceteri 5. 6 συναρπάσασα BEM, καὶ μαρμάζουσα (sic) F 7 ἀλλ' ὄχλος AFGHP: ὄχλος (ὁ ὄχλος VO) post δεσπότης transp. ceteri 8 ἐφεδρίας C 9 τρόπον om. FG τοῖς προτέροις C, τοὺς προτέρους om. H 10 φιλόξενον V 11 καὶ] μὲν H (Turn.), om. Mang. 12 ἀπαχθεὶς AVO 14 συμπάσης] σὺν πᾶσι HP τῆς om. KO 15 γάρ] δ' A οὐκ om. F 16 ἕκαστα ἐκεῖνος transp. MAF^{1}GHP, ἥκιστα ἐκεῖνος F^{2} τῷ corr. ex τὸ C, τῷ corr. ex τοῦ B, τοῦ E 18 πόλεως CK(v) καὶ χώρας καὶ ἔθνους transp. BEKM 19 μεγάλης AFGHP: μεγάλην ceteri 19. 20 ἐγγεγυμνάσθαι D 20 ἀσκηθῆναι D οἰκονομίαν] οἰκίαν D, οἰκίαν πράγμασιν V^{2}O τε om. D 21 ἐστὶν om. BEKM ἐστὶ συνεσταλμένη D καὶ οἰκονομία AFGHPD: καὶ om. ceteri συνεσταλμένη D 22 καὶ] καὶ ἡ D τις om. D 23 παριστᾷ D οἰκονόμον F

11 sqq. Gen. cap. 39 19—70,4 D^{R} fol. 218r Φίλωνος: δεῖ τὸν μέλλοντα — ὁ αὐτός ἐστιν

κἂν τὰ πλήθη καὶ μεγέθη τῶν ὑποκειμένων διαλλάττῃ· καθάπερ ἐπὶ
ζωγραφίας ἔχει καὶ πλαστικῆς· ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἀνδριαντοποιὸς ἢ ζωγράφος,
ἐάν τε πολλὰ καὶ κολοσσιαῖα μεγέθη κατασκευάζῃ, ἐάν τε ὀλίγα καὶ
40 βραχύτερα, τὴν αὐτὴν ἐπιδεικνύμενος τέχνην ὁ αὐτός ἐστι. (9.) σφόδρα
δὲ εὐδοκιμῶν ἐν τοῖς κατὰ τὴν οἰκουρίαν ἐπιβουλεύεται πρὸς τῆς τοῦ
δεσπότου γυναικὸς ἐπιβουλὴν τὴν ἐξ ἔρωτος ἀκολάστου. τῇ γὰρ εὐμορφίᾳ p. 48 M.
ἐπιμανεῖσα τοῦ νεανίσκου καὶ ἀκαθέκτως περὶ τὸ πάθος λυττῶσα τοὺς
περὶ μίξεως λόγους προσέφερεν ἐρρωμένως ἐναντιουμένῳ καὶ μηδ' ὅλως
προσίεσθαι ὑπομένοντι διὰ τὴν ἐκ φύσεως καὶ μελέτης ἐνυπάρξασαν
41 κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην. ἐπεὶ δὲ ζωπυροῦσα καὶ ἀναφλέγουσα τὴν
ἔκνομον ἐπιθυμίαν ἀεὶ μὲν ἀπεπειρᾶτο, ἀεὶ δ' ἀπετύγχανε, βίᾳ λοιπὸν
προσπαθοῦσα ἐχρῆτο καὶ λαβομένη τῆς ἀμπεχόνης εὐτόνως ἄχρι τῆς
εὐνῆς ἐπεσπάσατο ῥώμῃ κραταιοτέρᾳ, τοῦ πάθους ἰσχὺν ἐπιδιδόντος, ὃ
42 καὶ τοὺς ἀσθενεστάτους εἴωθε νευροῦν. ὁ δὲ τῆς παρούσης ἀκαιρίας
γενόμενος δυνατώτερος τὰς ἐλευθερίους καὶ ἀξίας τοῦ γένους ἔρρηξε φωνὰς
„τί βιάζῃ;" λέγων· „ἐξαιρέτοις ἔθεσι καὶ νομίμοις χρώμεθα ἡμεῖς οἱ
43 Ἑβραίων ἀπόγονοι. τοῖς ἄλλοις ἐφεῖται μετὰ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην
ἡλικίαν πόρναις καὶ χαμαιτύπαις καὶ ταῖς ὅσαι μισθαρνοῦσιν ἐπὶ τοῖς
σώμασι μετὰ πολλῆς ἀδείας χρῆσθαι, παρ' ἡμῖν δὲ οὐδ' ἑταίρᾳ ζῆν
ἔξεστιν (Deut. 23, 17), ἀλλὰ κατὰ τῆς ἑταιρούσης ὥρισται δίκη θάνατος.
πρὸ δὴ συνόδων νομίμων ὁμιλίαν ἑτέρας γυναικὸς οὐκ ἴσμεν, ἀλλ' ἁγνοὶ
γάμων ἁγναῖς παρθένοις προσερχόμεθα προτεθειμένοι τέλος οὐχ ἡδονὴν

2 ὁ μὲν γὰρ AV^1, μὲν expunxit V^2 3 κολασσιέα (sic) ἔργα κατασκευάσῃ D καὶ ante ὀλίγα add. A 5 δ' A οἰκονομίαν C (Turn.) 6 ἀκόλαστον A τῆς γὰρ εὐμορφίας CV^1K, τὴν γὰρ εὐμορφίαν HP 7 τῷ νεανίσκῳ corr. C περὶ] ἐπὶ A, om. F τῷ πάθει F λυττῶσα περὶ τὸ πάθος transp. G 8 λόγους om. BEM ἐναντιουμένῳ om. A μηδὲ C 9 ὑπομένοντα K ἐνυπάρξασαν AFGHP: ὑπάρξασαν ceteri 10 δὲ om. A post δὲ add. καὶ AFGHP 11 δὲ CAVO 12 προσπαθοῦσα F^2HP: προπαθοῦσα AF^1G, πρὸ πάθους CV^1BEKM, πρὸς πάθος V^2O: πρὸ πειθοῦς coni. Mang. 13 ἐπεσπᾶτο VO 14 ἀσθενεστέρους FHP νευροῦν εἴωθεν transp. K εὐκαιρίας F 15 δυνατώτερος γενόμενος transp. A ἐλευθερίας HP, ἐλευθέρας CAFG ῥῆξαι BEM, ῥῆξαι λέγεται K, ῥήξας VO φωνὰς ἔρρηξε transp. A 16 λέγει V^2 νομίμοις AFGP mg. H: νόμοις ceteri χρώμεθ' CVOK ὑμεῖς K 17 τοῖς δ' ἄλλοις FGHP, τοῖς ἄλλοις δ' A 18 καὶ pr. om. F χαμετύπαις A, χαμαιτύπαις (οις supra) H, χαμαιτύποις VOF(v) ταῖς AFGHP: om. ceteri 18. 19 τῷ σώματι K 19 κεχρῆσθαι A οὐδὲ ἑτέρα V^1, οὐδετέρα G ζῆν A: om. ceteri 20 κατὰ] καὶ AF θάνατος AFGHP: θανάτου ceteri 21 πρὸ] παρ' ὃ F ἑταίρας BEM ἀλλὰ CA 22 συνερχόμεθα F

16 sqq. cf. *Ambros. Epist. I 2,20.*

ἀλλὰ γνησίων παίδων σποράν. εἰς δὴ ταύτην καθαρεύσας τὴν ἡμέραν οὐκ 44
ἄρξομαι παρανομεῖν ἀπὸ μοιχείας, τοῦ μεγίστου τῶν ἀδικημάτων, ὀφεί-
λων, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ὑπῆρχον ἐκδεδιῃτημένος καὶ νεότητος
ὁρμαῖς ἠγμένος καὶ τὴν ἐγχώριον ἐζηλωκὼς τρυφήν, ὅμως ἀλλότριον
μὴ θηρᾶν γάμον· ἐφ' ᾧ τίς ἀνθρώπων οὐ φονᾷ; περὶ γὰρ τῶν ἄλλων
εἰωθότες διαφέρεσθαι μόνον τοῦθ' ὁμογνωμονοῦντες πανταχοῦ πάντες
ἄξιον θανάτων μυρίων ἐνόμισαν ἀκρίτους ἐκδιδόντες τοὺς ἁλόντας τοῖς
πεφωρακόσι. σὺ δ' ἐπιδαψιλευομένη καὶ τριττὸν προστίθης μοι μίασμα 45
κελεύουσα μὴ μοιχεύειν μόνον, ἀλλὰ καὶ δέσποιναν καὶ δεσπότου γυναῖκα
διαφθείρειν· εἰ μὴ ἄρα τούτου χάριν παρῆλθον εἰς τὴν ὑμετέραν οἰκίαν,
ἵν' ἀποστὰς τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς δεῖ θεράποντα παρέχειν, μεθύω καὶ
ἐμπαροινῶ ταῖς ἐλπίσι τοῦ πριαμένου νοθεύων αὐτοῦ γάμον, οἰκίαν,
συγγένειαν. ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὡς δεσπότην μόνον ἀλλὰ καὶ ὡς εὐεργέτην 46
ἤδη τιμᾶν προάγομαι· πάντ' ἐπιτέτροφέ μοι τὰ οἰκεῖα, οὐδὲν οὐ μικρὸν
οὐ μέγα ὑπεξῄρηται τὸ παράπαν δίχα σοῦ τῆς γυναικός· ἀνθ' ὧν ἄξιον
p. 49 M. αὐτὸν ἐν οἷς παραινεῖς ἀμείψασθαι; καλάς | ὡς ἔοικεν ἀντιπαρέξω δωρεὰς
ταῖς προϋπηργμέναις χάρισιν οἰκείας. ὁ μὲν δεσπότης αἰχμάλωτον ὄντα 47
με καὶ ξένον ταῖς εὐεργεσίαις ἐλεύθερον καὶ ἀστὸν τὸ γοῦν ἐπ' αὐτὸν
ἧκον μέρος ἀπειργάσατο, ἐγὼ δ' ὁ δοῦλος ὡς ξένῳ καὶ αἰχμαλώτῳ
προσενεχθήσομαι τῷ δεσπότῃ; τίνι ψυχῇ παραδεξάμενος τὸ ἀνοσιούργημα
τοῦτο; προσβλέψω δὲ τίσιν ὀφθαλμοῖς ὁ σιδηροῦς ἐγώ; τὸ συνειδὸς
ἐλλαμβανόμενον ὀρθοῖς ὄμμασιν οὐκ ἐάσει προσβλέπειν, κἂν δυνηθῶ λαν-
θάνειν· λήσομαι δ' οὐδαμῶς· εἰσὶ γὰρ ἐξετασταὶ μυρίοι τῶν λάθρα
δρωμένων, οἷς οὐ θέμις ἡσυχάζειν. ἐῶ λέγειν ὅτι, κἂν μηδεὶς ἕτερος 48

1 σποράν corr. ex σποράς VK, σποράς CBE, σπορᾶς M   καθαρεύσω A   2 τοῦ] τῆς F[1]   3 ante νεότητος add. ταῖς τῆς A (Mang.)   4 τροφήν FP   5 post τίς add. ἂν AGHPV[1]   6 μόνον om. A   ὁμογνωμονοῦντες K: ὁμογνωμονοῦσι ceteri   ὃ ante πανταχοῦ add. AFGHP   7 ἄξιον] ἀξίους γὰρ V[2]O   μυρίων θανάτων transp. F   ἀκρίτως A   ἐκδιδόντας H   8 τριττὸν Wendl.: τρίτον codd.   προστίθεις P, προστιθεῖσα BEMGH, προστεθεῖσα F   μοι om. H   9 κελεύεις BEKMF   11 ἵν' ἀποστὰς] ἵνα πρὸς τὰς BEM   12 τὸν γάμον VO   14 ἤδη om. M   πάντες (sed ες eras.) C   ἐπιτέτραφε AVOP   16 παραινεῖν A   ἀμείψασθαι ἐν οἷς παραινεῖς transp. O   ἀμείβεσθαι corr. ex ἀμείψασθαι K   17 οἰκείαις C[1]V[1]   18 καὶ pr. om. VO   εὐεργεσίαις AFGHP: ἐργασίαις ceteri   20 ante τίνι add. καὶ HP(v)   παραδέξομαι V[2]O; παραδεξόμενος coni. Mang.   22 ἐλαυνόμενον F   23 δ' CVAK: om. ceteri   24 ἐῶ γὰρ λέγειν A, ἐῶ λέγειν om. H   ὅτι om. K[1], ss. K[2]

22 ὀρθοῖς ὄμμασιν: cf. Soph. Oed. Tyr. 1385. Eur. Hec. 972. Theocr. 5,36.

αἴσθηται ἢ συναισθόμενος μὴ κατείπῃ, μηνυτὴς οὐδὲν ἧττον αὐτὸς
γενήσομαι κατ' ἐμαυτοῦ τῷ χρώματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ, καθάπερ
μικρῷ πρότερον εἶπον, ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχόμενος· εἰ δὲ καὶ μηδεὶς
κατερεῖ, τὴν πάρεδρον τοῦ θεοῦ δίκην καὶ τῶν πραγμάτων ἔφορον οὔτε
49 δέδιμεν οὔτ' αἰδούμεθα;" (10.) πολλὰ τοιαῦτα συνείροντος καὶ φιλοσο-
φοῦντος, ἐκεκώφητο πρὸς ἅπαντα· δειναὶ γὰρ αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰς ἀκρι-
βεστάτας τῶν αἰσθήσεων ἐπισκιάσαι· ὅπερ συνιδὼν ἀποδιδράσκει τὰ
50 ἱμάτια καταλιπὼν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ὧν ἐπείληπτο. τοῦτο παρέσχεν
αὐτῇ τὸ ἔργον εὑρεσιλογεῖν προφάσεις σκεπτομένῃ κατὰ τοῦ νεανίσκου,
αἷς αὐτὸν ἀμυνεῖται· παραγενομένῳ γὰρ ἐξ ἀγορᾶς τῷ αὐτῆς ἀνδρὶ
καθυποκρινομένη τὴν σώφρονα καὶ κοσμίαν καὶ τοῖς ἀκολάστοις ἐπιτη-
δεύμασι πάνυ δυσχεραίνουσαν „ἤγαγες" ἔφη „θεράποντα ἡμῖν παῖδα
Ἑβραῖον, ὃς οὐ μόνον ἤδη τὴν σὴν ψυχὴν διέφθαρκεν εὐχερῶς καὶ ἀνε-
ξετάστως ἐπιτρέψαντος αὐτῷ τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ ἐμοῦ ἀπετόλμησεν
51 αἰσχῦναι τὸ σῶμα. ταῖς γὰρ ὁμοδούλοις οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῷ χρῆσθαι
μόναις ἀσελγεστάτῳ καὶ λαγνιστάτῳ γενομένῳ, πειρᾶν δὲ καὶ τὴν δέσ-
ποιναν ἐπεχείρησεν ἐμὲ καὶ βιάζεσθαι. καὶ τὰ δείγματα τῆς φρενο-
βλαβείας ἐναργῆ καὶ δῆλά ἐστι· περιπαθήσασα γὰρ ὡς ἐξεφώνησα τοὺς
ἔνδον βοηθοὺς ἐπικαλοῦσα, πτοηθεὶς διὰ τὸ ἀπερίσκεπτον τὴν ἐσθῆτα
καταλιπὼν ἀποδιδράσκει φόβῳ συλλήψεως." ἣν καὶ ἐπιδεικνυμένη πίστιν
52 ἐδόκει προσφέρειν τῶν λεγομένων. ἅπερ ἀληθῆ νομίσας ὁ δεσπότης
εἶναι κελεύει τὸν ἄνθρωπον εἰς εἱρκτὴν ἀπαγαγεῖν δυσὶ τοῖς μεγίστοις
ἁμαρτιῶν, ἑνὶ μὲν ὅτι μὴ μεταδοὺς ἀπολογίας ἀκρίτως κατέγνω τοῦ μηδὲν

1 κατείποι A, κατείποι (η) K   3 μικροῦ L (Turn.)   δὲ om. H[1]P   καὶ om. F   4 τοῦ om. CVO   τῶν ⟨ἀνθρωπείων⟩ coni. Wendl., cf. § 170 et sic saepius   4. 5 οὔτ' ἐδέδιμεν H (Turn.); οὔτε δείδιμεν Mang.   5 οὔτε CA

6 ἐκεκώφωτο (η) K   πρὸς ἅπαντα K: om. ceteri   6. 7 τὰς ἀκριβεστάτους A   7 συνειδὼς F   7. 8 τὰ ἱμάτια om. O   καταλιπὼν τὰ ἱμάτια transp. HP   9 αὐτῆς F   εὑρησιλογεῖν C   σκηπτομένης K   10 ἀμύνεται V[1]   αὐτῆς] ταύτης A   ἀνδρὶ αὐτῆς transp. K   11 καθυποκριναμένη V   κοσμίαν VO: κόσμιον ceteri   alt. καὶ] κἂν H; κἂν Turn., κἂν Mang.   ἀκο-λάστοις] καλλίστοις P, ἄλλοις CVO   12 δυσχεραίνουσαν BMA: δυσχεραίνουσα ceteri (v)   13 ἤδη om. A   τὴν σὴν K: σὴν om. ceteri   ψυχὴν] οὐσίαν vel κτῆσιν coni. Mang.   14 post ἐπιτρέψαντος add. σου V[2]O   ἀπετόλμησεν ἐμοῦ transp. A   15 τοῖς M   17 ἐμὲ ἐπεχείρησε transp. A (Mang.)   καὶ pr. om. VO   20 συλλήψεως] συνόψεως P   ἣν AFGHP: om. ceteri   21 φέρειν HP   23 μεταδιδοὺς A   τοῦ] τοῦ νεανίου K (fort. recte)

ἠδικηκότος ὡς τὰ μέγιστα παρανομήσαντος, ἑτέρῳ δὲ ὅτι ἡ ἐσθής, ἣν
προὔφερεν ἡ γυνὴ ὡς ἀπολειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ νεανίσκου, πίστις ἦν βίας,
οὐχ ἣν ἐκεῖνος εἰργάζετο, ἀλλὰ τὴν ὑπομονὴν ἣν ὑπέμεινεν ἐκ τῆς γυ-
ναικός· βιαζομένου μὲν γὰρ ἔργον ἦν τὴν ἀμπεχόνην τῆς δεσποίνης
p. 50 M. κατέχειν, βιασθέντος δὲ τὴν ἰδίαν ἀφαιρεθῆναι. συγγνωστὸς | δ' ἴσως 53
τῆς ἄγαν ἀπαιδευσίας, ἅτε τὴν δίαιταν ἐν μαγειρείῳ ποιούμενος αἵματος
καὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀνάπλεῳ, τοῦ λογισμοῦ καιρὸν οὐκ ἔχοντος
ἐνηρεμεῖν καὶ σχολάζειν ἑαυτῷ διὰ τὸ πεφύρθαι μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον
τοῦ σώματος.

(11.) Τρεῖς ἤδη χαρακτῆρας τοῦ πολιτικοῦ διετύπωσε, τόν τε 54
ποιμενικὸν καὶ τὸν οἰκονομικὸν καὶ τὸν καρτερικόν. περὶ μὲν οὖν τῶν
προτέρων εἴρηται δυεῖν, ὁ δ' ἐγκρατὴς οὐχ ἧττον ἐκείνων πρὸς πολιτείαν
συντείνει. πρὸς μὲν οὖν ἅπαντα τὰ τοῦ βίου πράγματα λυσιτελὲς ἐγ- 55
κράτεια καὶ σωτήριον, πρὸς δὲ τὰ πόλεως καὶ διαφερόντως, ὡς ἀφθόνως
τοῖς βουλομένοις μανθάνειν πάρεστι καὶ προχειρότατα. τίς γὰρ ἀγνοεῖ 56
τὰς ἐξ ἀκρασίας ἔθνεσι καὶ χώραις καὶ ὅλοις κλίμασι τῆς οἰκουμένης ἐν
γῇ καὶ θαλάττῃ γινομένας συμφοράς; τῶν γὰρ πολέμων οἱ πλείους
καὶ μέγιστοι δι' ἔρωτας καὶ μοιχείας καὶ γυναικῶν ἀπάτας συνέστησαν,
ὑφ' ὧν τὸ πλεῖστον καὶ ἄριστον ἐξαναλώθη τοῦ τε Ἑλληνικοῦ καὶ βαρ-
βαρικοῦ γένους καὶ τῶν πόλεων ἡ νεότης ἐφθάρη. εἰ δὲ τὰ ἐξ ἀκρασίας 57
στάσεις ἐμφύλιοι καὶ πόλεμοι καὶ κακὰ ἐπὶ κακοῖς ἀμύθητα, δῆλον ὅτι
τὰ ἐκ σωφροσύνης εὐστάθεια καὶ εἰρήνη καὶ τελείων κτῆσις ἀγαθῶν καὶ
ἀπόλαυσις.

(12.) Ἄξιον μέντοι καὶ τὰ διὰ τούτων ἐμφαινόμενα κατὰ τὸ ἀκό- 58
λουθον παραστῆσαι. ὁ πριάμενος τὸν ἐπικρινόμενον εὐνοῦχος εἶναι λέγεται·

1 δ' CBEKM ὅτε F 2 προέφερεν H, προσέφερεν A, προὔφαινεν F ὑπὸ] ἀπὸ F ἣν] ἦν F βίας ἦν transp. HP 3 τὴν ὑπομονὴν secl. Mang.; τῆς ἐπιβουλῆς coni. Wendl., cf. § 248 4 μὲν om. A 5 κατέχειν AFGHP: ἔχειν ceteri ἰδίαν] οἰκείαν A 7 ἀνάπλεῳ scripsi: ἀνάπλεων H, ἀνάπλεως ceteri (v) 8 ἠρεμεῖν AFP ἐνσχολάζειν conicio ἐν ἑαυτῷ AHP(v) ἢ οὐχ ἧττον om. HP[1] 9 τῷ σώματι HP 10 post τρεῖς add. μὲν HP(v) διετύπωσεν ὁ λόγος VO (fort. recte), διετύπωσα H(v) 11 καὶ pr. om. VO μὲν om. O γοῦν O, οὖν om. G 12 δυεῖν CVOG: δυοῖν AKF, om. BEMHP (fort. recte) δὲ CVO 13 συντείνει K[1]: συνᾴδει ceteri (v) λυσιτελὴς F 14 τὰ τῆς πόλεως A 15 μαθεῖν A πάρεστι μανθάνειν transp. F 16 τὰς KH[2]: om. ceteri καὶ alt. om. F κλήμασι K 17 πλεῖστοι A (fort. recte) 19 ὑφ' ὧν om. F ἐξανηλώθη CK τοῦ θ' AFHP, τε om. G 19. 20 βαρβάρου CVOBEM 21 καὶ pr. om. AVO ἐπὶ κακῶν F post κακοῖς add. διαδέχονται V[2]O δηλονότι AFGHPK 22 ἐκ τῆς σωφροσύνης A

δεόντως· ὁ γὰρ ὠνούμενος τὸν πολιτικὸν ὄχλος ἐστὶ πρὸς ἀλήθειαν εὐ-
νοῦχος, ὅσα μὲν τῷ δοκεῖν ἔχων τὰ γεννητικά, τὰς δ' εἰς τὸ γεννᾶν
δυνάμεις ἀφῃρημένος. καθάπερ καὶ οἱ τὰς ὄψεις ὑποχυθέντες ὀφθαλμοὺς
ἔχοντες τῆς δι' ὀφθαλμῶν ἐνεργείας στέρονται βλέπειν οὐ δυνάμενοι.
59 τίς οὖν ἡ πρὸς ὄχλον εὐνούχων ὁμοιότης; ὅτι ἄγονός ἐστι σοφίας δοκῶν
ἐπιτηδεύειν ἀρετήν· ὅταν γὰρ μιγάδων καὶ συγκλύδων πλῆθος ἀνθρώπων
εἰς ταὐτὸν συνέλθῃ, λέγει μὲν τὰ δέοντα, φρονεῖ δὲ καὶ πράττει τἀναντία,
τὰ νόθα πρὸ τῶν γνησίων ἀποδεχόμενος, ἕνεκα τοῦ δόξης μὲν ἡττᾶσθαι,
60 τὸ δ' ἀληθείᾳ καλὸν μὴ ἐπιτηδεύειν. ὅθεν καὶ — τὸ παραλογώτατον —
γυνὴ τῷ εὐνούχῳ τούτῳ συνοικεῖ· μνᾶται γὰρ ὄχλος ἐπιθυμίαν, ὥσπερ
ἀνὴρ γυναῖκα, δι' ἧς ἕκαστα καὶ λέγει καὶ πράττει σύμβουλον αὐτὴν
ποιούμενος ἁπάντων ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων μικρῶν τε αὖ καὶ μεγάλων,
61 ἥκιστα προσέχειν εἰωθὼς τοῖς ἐκ λογισμοῦ. προσφυέστατα μέντοι καὶ
ἀρχιμάγειρον αὐτὸν καλεῖ· καθάπερ γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἐπιτηδεύει μά-
γειρος ἢ τὰς ἀνηνύτους καὶ περιττὰς γαστρὸς ἡδονάς, τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ ὁ πολιτικὸς ὄχλος τὰς δι' ἀκοῆς τέρψεις τε καὶ θρύψεις, ὑφ' ὧν
οἱ τόνοι τῆς διανοίας χαλῶνται καὶ τρόπον τινὰ | τὰ νεῦρα τῆς ψυχῆς p. 51 M.
62 ἐκλύεται. τὴν δὲ πρὸς ἰατροὺς μαγείρων διαφορὰν τίς οὐκ οἶδεν; οἱ
μὲν τὰ ὑγιεινά, κἂν μὴ προσηνῆ τυγχάνῃ, μόνα διὰ σπουδῆς τῆς πάσης
εὐτρεπίζονται, οἱ δ' ἔμπαλιν μόνα τὰ ἡδέα τοῦ συμφέροντος ἀλογοῦντες.
63 ἰατροῖς μὲν οὖν ἐοίκασιν ἐν δήμῳ νόμοι καὶ οἱ κατὰ νόμους ἄρχοντες
βουλευταί τε καὶ δικασταὶ φροντίζοντες τῆς τῶν κοινῶν σωτηρίας καὶ
ἀσφαλείας ἀκολάκευτοι, ὀψαρτυταῖς δὲ οἱ πολυάνθρωποι τῶν νεωτέρων
ὅμιλοι· μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐ τὰ συνοίσοντα, ἀλλὰ πῶς τὴν ἐν τῷ παρόντι
64 καρπώσονται μόνον ἡδονήν. (13.) ἐρᾷ δ' ὡς ἀκόλαστος γυνὴ καὶ ἡ
τῶν ὄχλων ἐπιθυμία τοῦ πολιτικοῦ καί φησιν αὐτῷ· „παρελθών, ὦ

1 τὸν] τὸ G 1. 2 εὐνοῦχος πρὸς ἀλήθειάν ἐστιν transp. O 2 ὅσα] σῶα F τῷ] τὸ C δὲ C 4 διὰ τῶν ὀφθαλμῶν A 5 ἡ] οἱ M ὄχλων P εὐνούχω K 5. 6 δοκῶν ἐπιτηδεύειν K: ἐπιτηδεύει δ' H(v), ἐπιτηδεύειν (om. δοκῶν) ceteri 7 συνέλθοι AV^1 8 τοῦ] τῆς P 11 σύμβολον M 12 ἁπάντων om. HP post ῥητῶν add. τε HP 14 ἕτερον οὐδὲν transp. A 17 οἱ] οὐ F 18 ἐκλύεται AFGHP: ἐκλύονται ceteri δὲ om. CVO 19 μόνα codd.: μόνον v 23 ὀψαρτυταῖς -- ὅμιλοι (24) om. G ὀψαρτύταις BEM, ὀψαρτυσταῖς H δ' C νεωτέρων] ἑτέρων coni. Mang. 24 μέλλει BMVO συνοίσοντα BEM: συνοίσοντα ~~μόνον~~ (sic) K, συνοίσοντα αὐτῶ A(V^1 ut vid.), συνοίσοντα τῶ κοινῶ V^2O, συνοίσοντα αὐτοῖς CFGHP 25 μόνον καρπώσονται transp. A δ'] δὲ καὶ VO ἀκόλαστος] ἀκολάκευτος CBEM καὶ eras. V^2, om. O 26 τοῦ ὄχλου coni. Mang. post αὐτῷ add. ὡς συνοίκω O (cf. 75,1)

οὗτος, εἰς ὄχλον, ᾧ συνοικῶ, πάντων ἐκλαθοῦ τῶν ἰδίων ἠθῶν, ἐπιτη-
δευμάτων, λόγων, ἔργων, ἐν οἷς ἐτράφης· ἐμοὶ δὲ πειθάρχει καὶ ἐμὲ
θεράπευε καὶ ὅσα δι' ἡδονῆς ἐστί μοι πρᾶττε. αὐστηρὸν γὰρ καὶ αὐθέ- 65
καστον καὶ ἀληθείας ἑταῖρον καὶ ἀκριβοδίκαιον, ὄγκῳ καὶ σεμνότητι πρὸς
ἅπαντα χρώμενον καὶ πρὸς μηδὲν εἴκοντα, μόνου περιεχόμενον ἀεὶ τοῦ
συμφέροντος ἄνευ θεραπείας τῶν ἀκροωμένων, οὐκ ἀνέχομαι. διαβολὰς 66
δ' ἐρανιῶ κατὰ σοῦ μυρίας καὶ πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα τὸν ὄχλον, τὸν
σὸν δεσπότην· ἄχρι γὰρ νῦν ἀπελευθεριάζειν δοκεῖς μοι καὶ ὅτι δοῦλος
τυραννικοῦ γέγονας δεσπότου λίαν ἀγνοεῖς. εἰ δὲ ᾔδεις, ὅτι αὐτοπραγία
μὲν οἰκειότατον ἐλευθέρῳ, οἰκέτῃ δ' ἀλλότριον, ἐπεπαίδευσο ἂν αὐθάδειαν
μεθέμενος εἰς ἐμὲ βλέπειν τὴν ἐκείνου γυναῖκα, ἐπιθυμίαν, καὶ δρᾶν τὰ
πρὸς ἀρέσκειαν τὴν ἐμήν, δι' ὧν μάλιστα εὐαρεστήσεις. (14.) ὁ δὲ 67
πολιτικὸς ὄντως οὐκ ἀγνοεῖ μέν, ὅτι δεσποτικὴν ἐξουσίαν ἔχει ὁ δῆμος,
αὑτὸν δ' οὐχ ὁμολογήσει δοῦλον ἀλλ' ἐλεύθερον καὶ * * * τὴν τῆς
ψυχῆς ἀρέσκειαν. ἀλλ' ἄντικρυς ἐρεῖ· „δημοκοπεῖν οὔτ' ἔμαθον οὔτ'
ἐπιτηδεύσω ποτέ, πόλεως δὲ προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἔχειν ἐγχειρισθείς,
ὡς ἀγαθὸς ἐπίτροπος ἢ πατὴρ εὔνους * * * ἀδόλως καὶ καθαρῶς ἄνευ
τῆς ἐχθρᾶς ὑποκρίσεως. ταῦτα φρονῶν ἐξετασθήσομαι μηδὲν ὑποστέλλων 68
μηδὲ συγκρύπτων φωρὸς τρόπον, ἀλλὰ τὸ συνειδὸς αὐγάζων ὡς ἐν ἡλίῳ
καὶ φωτί· φῶς γὰρ ἡ ἀλήθεια· φοβηθήσομαι δ' οὐδὲν ὧν ἂν ἐπανα-
τείνηται, κἂν θάνατον ἀπειλῇ· θανάτου γὰρ ἐμοὶ κακὸν ἀργαλεώτερον

ἰδίων
1 εἰς ὄχλον eras. V   ᾧ συνοικῶ K: ὡς συνοίκω ceteri, hic om. O   οἰκείων K
αι
ἠθῶν om. F   2 καὶ ἐπ' ἐμὲ H^{1}P   4 ἕτερον C   5 εἰκότα H^{1}P, εἶκον BEM   περιεχομένου F   7 δ' ἐρανιῶ K^{1}: ἐρανίζω (om. δ') VO, δ' ἐρανίζω K^{2}, om. in lacuna BEM, δ' ἐνίων ceteri (v)   καὶ secludendum videtur   9 τυραννικὸς A   post ἀγνοεῖς add. τὸν σὸν δεσπότην A   δὲ] δὲ καὶ A   ὅτι om. M   10 οἰκειότατον K: om. ceteri   ἐλευθέρα V^{2}O, ἐλευθέρῳ δ' K   οἰκέτου V^{2}O   δ' FGHP, δὲ A: om. ceteri   ὡς πεπαίδευσο ἂν A   11 δρᾶν τὰ K (coni. Mang.): ἄραντα C, ἔρωτα BEM, ἅπαντα VO, ἅπαντα τὰ AFGHP(v)   12 μάλιστ' A, μᾶλλον V   14 αὑτὸν O, ex αὐτὸν corr. VH: αὐτὸν ceteri   δὲ AVO   καὶ] κατὰ V^{2}O   καὶ ⟨πάντα δρῶντα κατὰ⟩ τὴν τ. ψ. ἀ. coni. Mang.   15 ἀρέσκειαν] εὐγένειαν V^{2}K^{2} δημοσκοπεῖν BEKM   οὐκ ἔμαθον A (Mang.)   16 ἐπετήδευσα HP   ἔχειν] ἀνέχειν F, om. BEK   17 verbum deest; δράσω vel χρηματιῶ e. gr. conicio; βραβεύσω pro καὶ καθαρῶς coni. Mang. coll. 76,15; sed fortasse haec ἀνακολούθως cum seqq. coniungenda sunt . . . ὑποκρίσεως — ταῦτα φρονῶν κτλ.   18 ταὐτὰ K   φρονεῖν F   19 μηδὲ] μηδὲν BE   αὐγάζον ὡς V^{2}O, αὐγάζοντος (vel αὐγάζον ὅς?) V^{1} 20 post φωτί add. περιφέρων V^{2}O, ss. K^{2} δὲ CVO   20. 21 ὧν ἐπανατείνεται (om. ἂν) A   21 κἂν] καὶ C   ἀπειλῇ] ἀπαιτῇ HP   κακὸν om. K

69 ὑπόκρισις. ἣν ὑπομενῶ τοῦ χάριν; καὶ γὰρ εἰ δεσπότης ὁ δῆμος, ἀλλ'
οὐκ ἐγὼ δοῦλος, εὐπατρίδης δ' εἰ καί τις ἄλλος, ἐφιέμενος ἐγγραφῆς
70 τῆς ἐν τῷ μεγίστῳ καὶ ἀρίστῳ πολιτεύματι τοῦδε τοῦ κόσμου. ὅταν
| γὰρ μὴ δῶρα, μὴ παρακλήσεις, μὴ τιμῶν ἔρως, μὴ ἀρχῆς ἐπιθυμία, p. 52 M.
μὴ ἀλαζονεία, μὴ ὁ τοῦ δοκεῖν ἵμερος, μὴ ἀκολασία, μὴ ἀνανδρία, μὴ
ἀδικία, μηδὲν ἄλλο τῶν ὅσα ἐκ πάθους ἢ κακίας ὑπάγηται, τίνος ἔτι
71 φοβηθήσομαι δεσποτείαν; ἢ δῆλον ὅτι τὴν ἀπ' ἀνθρώπων; ἀλλ' οὗτοί γε
τὴν σώματος ἐπιγράφονται κυρείαν, οὐ τὴν κατ' ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἀπὸ
τοῦ κρείττονος, τῆς ἐν ἐμαυτῷ διανοίας, χρηματίζω, καθ' ἣν παρε-
σκεύασμαι βιοῦν ὀλίγα φροντίζων τοῦ θνητοῦ σώματος, ὃ κἂν ὀστρέου
δίκην περιπεφυκὸς ἐπηρεάζηται πρός τινων, ἀφειμένον τῶν ἔνδον δεσποτῶν
τε χαλεπῶν καὶ δεσποινῶν, οὐκ ἀνιάσομαι τὴν βαρυτάτην ἀνάγκην ἐκπε-
72 φευγώς. ἐὰν οὖν δικάζειν δέῃ, δικάσω μήτε πλουσίῳ προσθέμενος διὰ
τὴν περιουσίαν μήτε πένητι διὰ τὸν ἐπὶ ταῖς ἀτυχίαις ἔλεον, ἀλλὰ τὰ
τῶν κρινομένων ἀξιώματα καὶ σχήματα παρακαλυψάμενος ἀδόλως βρα-
73 βεύσω τὸ φανησόμενον δίκαιον. ἐάν τε βουλεύω, γνώμας εἰσηγήσομαι
τὰς κοινωφελεῖς, κἂν μὴ πρὸς ἡδονὴν ὦσιν· ἐάν τε ἐκκλησιάζω, τοὺς
θῶπας λόγους ἑτέροις καταλιπὼν τοῖς σωτηρίοις χρήσομαι καὶ συμφέ-
ρουσιν, ἐπιτιμῶν, νουθετῶν, σωφρονίζων, οὐκ αὐθάδειαν μανιώδη καὶ
74 παράφορον ἀλλὰ νήφουσαν παρρησίαν ἐπιτετηδευκώς. εἰ δὲ μὴ χαίρει
τις ταῖς βελτιώσεσιν, ἐπιτιμάτω καὶ γονεῦσι καὶ ἐπιτρόποις καὶ διδα-
σκάλοις καὶ πᾶσι τοῖς κηδεμόσιν, ὅτι τέκνα γνήσια καὶ ὀρφανοὺς παῖδας
καὶ φοιτητὰς κακηγοροῦσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τύπτουσιν, οἷς οὔτε βλασφη-

---

1 ὑπομένω BEM   2 οὐκ K: οὖν ceteri (v)   δοῦλος] δῆμος A   εὐπατρίδης δ' K: δ' om. ceteri (v)   2. 3 ἐγγραφῆς τῆς AFGHP: ἐγγραφεῖσθαι ceteri (sic Mang.)   3 τοῦδε om. BKM   τῷδε τῷ κόσμῳ conicio   4 παρακλήσεις AFGHP: παράκλησις ceteri   6 κακίας ἢ πάθους transp. A   ὑπάγεται A, ὑπαγάγηται V^2O   ἔτι] ἕνεκα V^2O   7 φοβήσομαι GH^1, φοβηθήσεται A   δέσποτα O   ἢ—ἀνθρώπων om. HP^1, add. mg. P^2 δηλονότι $CAGP^2$ τὴν] τῶν BEM   ὑπ' AP^2 οὗτοι P   8 κυρίαν FL (v)   οὐ τὴν κατ' ἐμέ K^1: οὐδὲν κατ' ἐμοῦ ceteri   11 περιπεφυκὼς P   ἀφειμένων AF^1; ἀφειμένος coni. Mang.   12 τε om. BEK   χαλεπῶν καὶ VO: καὶ χαλεπῶν ceteri, χαλεπῶν om. F   οὐκ add. ante ἐκπεφευγὼς F   13 μήτε] μὴ A   13. 14 διὰ τὴν περιουσίαν om. F   14 τὰ om. FGH^1P 15 ἀξιώματι καὶ σχήματι F   τε καὶ A   16 βουλεύσω F, δουλεύω G, βουλεύω om. M   εἰσηγήσωμαι F   17 ἐκκλησιάζων F   18 ἑτέρω A, ἑτέρων F   20 παράφρονα VO   post νήφουσαν add. καὶ BEM   χαίρει[οι] A, χαίρῃ C   22 τέκνα] τε καὶ BEMVO   23 κατηγοροῦσιν C^1FGHP, κα[χ]τηγοροῦσιν K

μίαν οὐθ' ὕβριν ὅσιον ἐπιφημίζειν, ἀλλὰ τοὐναντίον τὰ φιλίας καὶ εὐνοίας
ὀνόματα. πάνυ γὰρ ἀνάξιον τὸν πολιτικὸν ἐμὲ καὶ τὰ τοῦ δήμου πάντα 75
ἐπιτετραμμένον ἐν τοῖς περὶ τοῦ συμφέροντος λογισμοῖς χείρονα γενέσθαι
τινὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐπιτηδεύοντος. ἐκεῖνος γὰρ οὐδὲν τῆς περὶ 76
τὸν θεραπευόμενον λαμπρότητος ἐν ταῖς νομιζομέναις εὐτυχίαις φροντίσας, οὐθ' ὅτι εὐγενὴς ἦν ἢ πολυχρήματος οὐθ' ὅτι τῶν κατ' αὐτὸν
ἐνδοξότατος βασιλεὺς ἢ τύραννος, ἑνὸς περιέχεται μόνου τοῦ σῶσαι κατὰ
δύναμιν, κἂν δέῃ τομαῖς ἢ καύσεσι χρῆσθαι, καίει τε καὶ τέμνει τὸν
ἄρχοντα καὶ δεσπότην ὁ ὑπήκοος καὶ λεγόμενος δοῦλος. ἐγὼ δ' οὐχ 77
ἕνα ἄνδρα πόλιν δ' ὅλην κάμνουσαν παραλαβὼν ὑπ' ἀργαλεωτέρων νόσων,
ἃς κατεσκεύασαν αἱ συγγενεῖς ἐπιθυμίαι, τί πράσσειν ὀφείλω; προέμενος
τὰ συνοίσοντα πᾶσι κοινῇ τὰ τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος ὦτα θεραπεύειν
ἀνελευθέρῳ καὶ σφόδρα δουλοπρεπεῖ κολακείᾳ; τεθνάναι μᾶλλον ἂν
p. 53 M. ἑλοίμην ἢ πρὸς ἡδονήν τι φθεγξάμενος | ἐπικρύψαι τὴν ἀλήθειαν καὶ
τοῦ συμφέροντος ἀμελῆσαι.

„πρὸς ταῦθ'“ 78
ὡς ὁ τραγικός φησιν

„ἴτω μὲν πῦρ, ἴτω δὲ φάσγανον“. —

„πίμπρα, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα,
πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον.“

1 καὶ εὐνοίας om. BEKM, add. mg. K^2 2 ἄξιον V^1 ἐμὲ τὸν πολιτικὸν transp. G καὶ τὰ] κατὰ C^1VO, καὶ τὸ C^2, καὶ τὸν F πάντα] πᾶν CV^1, τὸ πᾶν V^2O, πάντα om. A 6 ἢ πολυχρήματος ἦν transp. G κατ' αὐτὸν KF: καθ' αὐτὸν ceteri (v) 8 ἢ] καὶ F κεχρῆσθαι A κάει τε corr. ex καὶ εἴτε B καίειν τε καὶ τέμνειν VO, τέμνει τε καὶ καίει transp. A, τε om. C 9 καὶ alt. om. K 12 θεραπεύσω K post θεραπεύειν interpung. CVOBEM 13 ἀνελεύθερον καὶ σφόδρα δουλοπρεπὲς $CVOK^2$BEM (γρ. ἀνελευθέρῳ καὶ δουλοπρεπεῖ mg. V) κολακείᾳ] καὶ κολακεία V^1, θεραπεία A ἂν om. BEK^1MV^1 14 φθεγγόμενος H 17 ὡς om. O 18 ἴτω μὲν πῦρ om. F μὲν] γε V^2O post φάσγανον add. τομὸν V^2K^2, τὸ μὲν O 19 πίπρα BM σαρκὸς V^2O 20 ⁝καὶ⁝ πίνων F κελαινὸν αἷμα πίνων transp. G πρόσθεν AF 21 γῆς κύκλον ἴσης ἠρμένον πρὸς αἰθέρα V^2O εἶσιν] εἴη K, ἤει C γῆ δ' ἄνεισ' FH: γῆ τ' ἄνεισ' B^2M, πηδᾶν εἴση B^1E, γῆ δ' ἄνεισιν A, γῆ δ' ἂν G, γῆ τ' ἂν P, γῆ δ' ἂν εἴη K, γῆ δ' ἀνήει C 22 θῶπα C

16. 18 Eur. Phoen. 521 19—22 Eur. frg. 687 Nauck[2]

79 οὕτως οὖν ἡρρενωμένον τὸ φρόνημα καὶ ἐκτὸς πάντων παθῶν ἱστάμενον,
ἡδονῆς, φόβου, λύπης, ἐπιθυμίας, ἄνδρα πολιτικὸν ὁ δεσπότης δῆμος
οὐκ ἀνέχεται, συλλαβὼν δ' ὡς ἐχθρὸν κολάζει τὸν εὔνουν καὶ φίλον,
πρὸ ἐκείνου τιμωρούμενος ἑαυτὸν τῇ μεγίστῃ τῶν τιμωριῶν, ἀπαιδευσίᾳ,
δι' ἣν οὐκ ἔμαθεν ἄρχεσθαι, τὸ κάλλιστον καὶ βιωφελέστατον, ἐξ οὗ
περιγίνεται καὶ τὸ ἄρχειν.
80 (15.) Ἀποχρώντως δὴ καὶ περὶ τούτων διειλεγμένοι τὰ ἑξῆς ἴδωμεν.
ὁ διαβληθεὶς νεανίας ὑπὸ τῆς ἐρωμένης γυναικὸς τῷ δεσπότῃ πλασαμένης
ἀντιστρόφους αἰτίας, αἷς ἦν ἔνοχος αὐτή, μηδ' ἀπολογίας τυχὼν εἰς εἱρ-
κτὴν ἀπάγεται· καὶ γενόμενος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τοσοῦτον ἀρετῆς
μέγεθος ἐπεδείξατο, ὡς καὶ τοὺς πονηροτάτους τῶν ἐκεῖ τεθηπέναι καὶ
καταπλήττεσθαι καὶ παρηγόρημα τῶν συμφορῶν ὑπολαμβάνειν ἀλεξίκακον
81 εὑρηκέναι τὸν ἄνθρωπον. ὅσης δ' ἀπανθρωπίας οἱ εἱρκτοφύλακες γέ-
μουσι καὶ ὠμότητος, οὐδεὶς ἀγνοεῖ· φύσει τε γὰρ ἀνηλεεῖς εἰσι καὶ
μελέτῃ συγκροτοῦνται θηριούμενοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς ἀγριότητα,
χρηστὸν μὲν οὐδὲν ἀλλ' οὐδ' ἐκ τύχης ὁρῶντες ἢ λέγοντες ἢ δρῶντες,
82 ὅσα δὲ βιαιότατα καὶ χαλεπώτατα. καθάπερ γὰρ οἱ τὰ σώματα εὐπα-
γεῖς, ὅταν τὴν ἐξ ἀθλητικῆς ἄσκησιν προσλάβωσι, νευροῦνται δύναμιν
ἀνανταγώνιστον καὶ εὐεξίαν ὑπερβάλλουσαν κτώμενοι, τὸν αὐτὸν τρόπον,
ὅταν ἀτίθασος καὶ ἀμείλικτος φύσις ἄσκησιν εἰς τὸ ἀνήμερον προσλάβῃ,
διχόθεν ἄβατος καὶ ἀπρόσιτος οἴκτῳ γίνεται, χρηστῷ πάθει καὶ φιλαν-
83 θρώπῳ. ὥσπερ γὰρ οἱ τῶν ἀγαθῶν ὁμιληταὶ βελτιοῦνται τοὺς τρόπους

1 ἡρμένον AFGHP ἐκτὸς AFGHP: om. K, ἐκ ceteri (ss. K^{2}) πάντων] πάνυ τῶν K τῶν παθῶν VO ἱστάμενος A 2 ἐπιθυμίας om. A 3 συλλαβὸν C τὸ P καὶ om. VO 4 πρὸς C^{1} 5. 6 ἐξ οὗπερ γίνεται BEKM 6 καὶ om. A 7 δὴ] οὖν A 8 πλασαμένη M, πλασάμενος F 9 αὕτη A μηδὲ C 9. 10 εἰς τὴν εἱρκτὴν F 11 ἐκεῖ CAVO: ἐκεῖσε ceteri 12 ⟨καὶ⟩ ἀλεξίκακον coni. Mang. 12. 13 εὑρηκέναι ἀλεξίκακον transp. K 13 δ' om. CVO οἱ εἱρκτοφύλακες ἀπανθρωπίας transp. CVO 15 συγκροτούμενοι θηριοῦνται V^{2}O θηριούμενοι post ἡμέραν transp. A καθ' CAKV^{2}: καὶ ante καθ' add. ceteri 16 ἀλλ' οὐδ' ἐκ τύχης K (V^{1} ut vid.) cf. § 238: ἀλλ' οὐδὲ τύχης BEM, ἀλλ' οὐδ' εὐμενὲς V^{2}O, om. ceteri (v) λέγοντες ἢ δρῶντες ἢ ὁρῶντες transp. A; δρῶντες ἢ λέγοντες ἢ ὁρῶντες Mang. 17 βιαιότητα M, βεβαιότατα B^{1}E 17. 18 εὐπραγεῖς A 18 ἀθλητικῆς C: ἀσκητικῆς ceteri ἄσκησιν] ἐκτριβὴν V^{2}K^{2}O 20 ἀτίθασος CBEHP: ἀτίθασσος ceteri καὶ ἀμείλικτος om. A προσλάβοι A 21 γίνεται K^{1}: ἐνὶ ceteri; ἢ ἐνὶ Mang. πάθει χρηστῷ transp. CA 22 καὶ ὥσπερ H γὰρ om. HP^{1}

8 sqq. Gen. 39,21—23

χαίροντες τοῖς συνοῦσιν, οὕτω καὶ οἱ τοῖς πονηροῖς συζῶντες ἀπομάττονταί
τι τῆς ἐκείνων κακίας· δεινὸν γὰρ τὸ ἔθος ἐξομοιῶσαι καὶ βιάσασθαι
πρὸς φύσιν. συνδιατρίβουσιν οὖν οἱ εἱρκτοφύλακες λωποδύταις, κλέπταις, 84
τοιχωρύχοις, ὑβρισταῖς, βιαίοις, φθορεῦσιν, ἀνδροφόνοις, μοιχοῖς, ἱεροσύ-
λοις, ὧν ἀφ' ἑκάστου σπῶνταί τι μοχθηρίας καὶ συνερανίζουσι καὶ ἐκ
τῆς πολυμιγοῦς κράσεως ἓν ἀποτελοῦσι πάμφυρτον καὶ παμμίαρον κακόν.
p. 54 M. (16.) ἀλλ' ὅμως ὁ τοιοῦτος | ἡμερωθεὶς ὑπὸ τῆς τοῦ νεανίσκου καλο- 85
κἀγαθίας οὐ μόνον ἀδείας καὶ ἐκεχειρίας μετέδωκεν, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς
τῆς ἐφ' ἅπασι τοῖς δεσμώταις, ὡς λόγῳ μὲν ἕνεκα προσχήματος ἐμμένειν
εἱρκτοφύλαξ, τὴν δ' ἐν ἔργοις τάξιν παρακεχωρηκέναι τῷ νεανίᾳ, δι' ἧς
οὐκ ὀλίγα συνέβαινε τοὺς ἀπαχθέντας ὠφελεῖσθαι. τὸ γοῦν χωρίον οὐδ' 86
ὀνομάζειν ἔτ' ἠξίουν εἱρκτήν, ἀλλὰ σωφρονιστήριον· ἀντὶ γὰρ βασάνων καὶ
τιμωριῶν, ἃς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπέμενον τυπτόμενοι καὶ καταδού-
μενοι καὶ τί κακὸν οὐ πάσχοντες, λόγοις καὶ δόγμασι τοῖς φιλοσοφίας ἐνου-
θετοῦντο καὶ ταῖς ἀνυσιμωτέραις παντὸς λόγου πράξεσι τοῦ διδάσκοντος.
τὸν γὰρ αὑτοῦ βίον σωφροσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς οἷα γραφὴν ἀρχέτυπον 87
εὖ δεδημιουργημένην ἐν μέσῳ θεὶς ἐπέστρεψε καὶ τοὺς πάνυ δοκοῦντας
ἀνιάτως ἔχειν, οἷς μακραὶ νόσοι τῆς ψυχῆς ἐλώφησαν ἤδη κακίζουσιν
ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις αὑτοὺς καὶ μετανοοῦσι καὶ τοιαῦτ' ἐπιφθεγγομένοις·
„ποῦ ποτ' ἄρ' ἦν πάλαι τοσοῦτον ἀγαθόν, οὗ τὴν ἀρχὴν ἐσφάλημεν;
ἰδοὺ γὰρ ἐπιλάμψαντος αὐτοῦ, ὡς πρὸς κάτοπτρον τὴν ἀκοσμίαν ὁρῶντες
αὑτῶν αἰσχυνόμεθα". (17.) τοῦτον τὸν τρόπον βελτιουμένων εἰσάγονται 88

1 post συνοῦσιν add. ἠδέσι καὶ ἀγαθοῖς HP(v) τοῖς alt. om. BEK[1] 2 τι BEM: om. ceteri τῆς] τὰς V[2]O 3 οὖν AFG: δ' H, om. ceteri κλέπτες C, κλέπται M 4 βιοφθορεῦσιν H ἀνδροφόνοις om. H 5 σπῶνται] σύνυῶνται (sic) H, συνυλῶνται L 6 πολυμμιγοῦς V ἓν ex ἐν corr. HP μιαρὸν VO 7 ἀπὸ A 8 ἐκκεχειρίας VAP 9 τῆς] τοῖς B[1]E προσχήματος F ἔτι μένειν coni. Wendl. 10 δὲ C τάξιν] πρᾶξιν HP(v); προστασίαν coni. Mang. 11 γοῦν] γὰρ C 12 ἔτι F 13 νύκτωρ] νύκταις corr. in νύκτας C 14 κακὸν corr. ex κακῶν G, κακῶν EFHP τοῖς C, τοῖς ex τῆς corr. H: τῆς ceteri 16 αὑτοῦ V[2]H[2]: αὐτοῦ ceteri 17 εὖ] οὐ G ἐπέτρεψε BEM, ἐπέστρεφε V[2]O, ὑπέστρεψε F 18 ἐλόφησαν C 19 αὐτοὺς O, αὑτοὺς KF, αὑτοὺς corr. ex αὐτοῖς V: αὐτοῖς ceteri (v) τοιαῦτα A ἐπιφθεγγόμενοι VO 20 ἄρα K πάλαι om. A, post ἀγαθὸν transp. F 21 γὰρ CA: γὰρ καὶ ceteri ὡς] καὶ F κάτοπτον E 21. 22 αὑτῶν ὁρῶντες transp. CV 22 αὐτῶν CKOFH[1]P, αὑτῶν om. A αἰσχυνόμεθα—ἀρχιοινοχόος (80,1) om. F βελτιουμένων] εἰσαγομένων O

2. 3 DK fol. 249[v] Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἰωσήφ: δεινὸν τὸ ἔθος—πρὸς φύσιν.
22 sqq. Gen. cap. 40

δύο εὐνοῦχοι τοῦ βασιλέως, ὁ μὲν ἀρχιοινοχόος, ὁ δὲ ἀρχισιτοποιός, ἐν
οἷς ἐπετράπησαν κατηγορηθέντες καὶ καταγνωσθέντες. ὁ δὲ καὶ τούτων
τὴν ἐπιμέλειαν ἣν καὶ τῶν ἄλλων ἐποιεῖτο, εὐχόμενος ὅπως οἷός τε ᾖ
89 μηδὲν χείρους τῶν ἀνεπιλήπτων ἀπεργάσασθαι τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ. χρόνου
δ' οὐ μακροῦ διελθόντος, ἐπιὼν τοὺς δεσμώτας ὁρᾷ συννοίας καὶ κατη-
φείας γέμοντας μᾶλλον ἢ πρότερον τοὺς εὐνούχους καὶ στοχασάμενος ἐκ
τῆς σφοδρᾶς λύπης προσπεπτωκέναι τι νεώτερον ἐπυνθάνετο τὴν αἰτίαν.
90 ἀποκριναμένων δέ, ὡς ὀνείρους ἰδόντες ἄσης καὶ ἀδημονίας πεπλήρωνται,
μηδενὸς ὄντος τοῦ διακρινοῦντος, „θαρσεῖτε“ ἔφη „καὶ διηγεῖσθε, γνώριμοι
γὰρ ἔσονται βουλομένου θεοῦ· βούλεται δὲ τὰ συνεσκιασμένα τῶν πραγ-
μάτων ἀνακαλύπτειν τοῖς ἀλήθειαν ποθοῦσιν.“ εἶτα πρότερος ὁ ἀρχιοινο-
91 χόος φησίν· „ἔδοξα μεγάλην ἄμπελον ἐκπεφυκέναι τριῶν πυθμένων ἓν
εὐερνέστατον στέλεχος, τεθηλυῖαν καὶ βοτρυηφοροῦσαν ὡς ἐν ἀκμῇ τῆς
ὀπώρας, ὑποπερκαζούσης δὲ τῆς σταφυλῆς δρέψασθαι τῶν βοτρύων καὶ
εἰς ἔκπωμα βασιλικὸν ἀποθλίβειν, ὅπερ ἱκανῶς ἔχον ἀκράτου προσενεγκεῖν
92 τῷ βασιλεῖ.“ ὁ δὲ μικρὸν ἐπισχὼν „εὐτυχίαν“ εἶπεν „ἡ φαντασία σοι
καταγγέλλει καὶ τῆς προτέρας ἀνάληψιν ἀρχῆς· αἱ γὰρ τρεῖς ῥίζαι τῆς
ἀμπέλου τρεῖς ἡμέρας ὑπογράφουσι, μεθ' ἃς ὑπομνησθήσεταί σου
ὁ βασιλεὺς καὶ μεταπεμψάμενος ἐνθένδε παρέξει μὲν ἀμνηστίαν, ἐπιτρέψει
δὲ τῆς αὐτῆς μεταποιεῖσθαι τάξεως, καὶ ὑπὲρ βεβαιώσεως τῆς ἀρχῆς
οἰνοχοήσεις ἀναδοὺς ἔκπωμα τῷ δεσπότῃ.“ καὶ ὁ μὲν ἐγεγήθει ταῦτ'
93 ἀκούσας. (18.) ὁ δ' ἀρχισιτοποιὸς | ἀποδεξάμενος τὴν διάκρισιν, ὡς p. 55 M.
καὶ αὐτὸς εὐτυχὲς ὄναρ ἰδὼν — ἦν δ' οὐ μετρίως παλίμφημον —,
ἀπατηθεὶς ταῖς ἑτέρου χρησταῖς ἐλπίσι φησίν· „ἀλλὰ κἀγὼ κανηφορεῖν

1 δὲ CA: δ' ceteri ἀρτοσιτοποιός (sic) F ἐν] ἐφ' VO 3 ἦν] ᾗ
CAV²K²O οἷόν τε BEF, οἷόν τ' A, εἰ οἷόν τε CVOK
ἤ
ἢν A, ἦν F, ᾖ
om. BEM 4 ἐργάσασθαι CK[1], ἀπεργάσηται VOK[2] ἑαυτὸν corr. ex ἑαυτῷ F
α γ εὐνούχους β
5 ἐπιὼν] ἐπὶ F 6 γέμοντας τοὺς δεσμώτας μᾶλλον ἢ πρότερον K εὐνούχους
corr. ex δεσμώτας O 7 σφόδρα BEKVO προπεπτωκέναι G ἐπυνθάνετο
τὴν αἰτίαν om. M 8 ἀποκριναμένων CABEKM: ἀποκρινομένων ceteri
καὶ ἄσης F ἄσης] πάσης VO καὶ om. VO, ἄσης καὶ om. A ἀδημονίας]
ἀθυμίας A 9 διακρίνοντος A 10 βουλεύεται AF 11 πρότερον CAVO
12 ἔδοξε BEM εἰς ἓν F, ἓν om. BEMHP[1] 13 βοτρυοφοροῦσαν MAHO
ὡς om. A 14 ὑπερπερκαζούσης A 15 εἰς] ὡς G καὶ ante ὅπερ
add. F 15. 16 ἔχον ἱκανῶς ἀκράτου τῷ βασιλεῖ προσενεγκεῖν K 16 σοι om. A
19 ὁ βασιλεὺς om. HP[1], add. mg. P[2] 20 δὲ CA: δὲ καὶ ceteri
21 ταῦτα CK 22 δὲ CVO ὡς] ὃς BEMG 23 καὶ om. A
εὐτυχὲς] ἔτυχεν CBEM 24 ἑταίρου A ἐλπίσι χρησταῖς transp. A

ἔδοξα καὶ τρία πλήρη κανᾶ πεμμάτων κομίζειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τὸ δ'
ἀνωτάτω πλῆρες εἶναι παντοίων γενῶν, οἷς ἔθος ἐστὶ χρῆσθαι τὸν βασιλέα
— ποικίλας δ' εἶναι τὰς πρὸς δίαιταν βασιλικὴν σιτοπόνων περιεργίας —.
ὄρνεις δὲ καθιπταμένους ἁρπάζειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καὶ ἀπλήστως ἐμφορεῖ-
σθαι, μέχρις οὗ πάντ' ἀναλῶσαι καὶ μηδὲν τῶν εὐτρεπισθέντων ὑπο-
λιπέσθαι." ὁ δὲ „ἐβουλόμην μὲν" εἶπε „μὴ παραστῆναί σοι τὴν φαν- 94
τασίαν ἢ φανεῖσαν ἡσυχασθῆναι ἤ, εἰ καὶ διηγεῖτό τις, μακρὰν γοῦν,
ἵνα μὴ κατακούσαιμι, τῶν ἐμῶν ὤτων γενέσθαι τὴν διήγησιν· ὀκνῶ τε
γάρ, εἰ καί τις ἄλλος, εἶναι κακῶν ἄγγελος συναλγῶ τε τοῖς ἐν συμφοραῖς,
ἕνεκα φιλανθρωπίας οὐχ ἥκιστα τῶν ὑπομενόντων ὀδυνώμενος. ἀλλ' 95
ἐπειδὴ τοῖς ὀνείρων κριταῖς ἀληθεύειν ἀναγκαῖον θεῖα λόγια διερμηνεύουσι
καὶ προφητεύουσι, λέξω μηδὲν ὑποστειλάμενος· ἀψευδεῖν γὰρ ἐπὶ μὲν
πάντων ἄριστον, ἐπὶ δὲ τῶν θείων ἀποφθεγμάτων καὶ ὁσιώτατον. τὰ 96
τρία κανᾶ σύμβολον τριῶν ἡμερῶν ἐστιν· ἐπισχὼν ταύτας ὁ βασιλεὺς
ἀνασκολοπισθῆναί σε καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι κελεύσει καὶ καταπτά-
μενα ὄρνεα τῶν σῶν εὐωχηθήσεται σαρκῶν, ἄχρις ἂν ὅλος ἐξαναλωθῇς."
καὶ ὁ μὲν ὥσπερ εἰκὸς συγχυθεὶς ἀνατέτραπτο, καραδοκῶν τὴν ὁρι- 97
σθεῖσαν προθεσμίαν καὶ τῇ διανοίᾳ τὰς ἀνίας προσδεχόμενος. ὡς
δ' αἱ τρεῖς ἡμέραι διῆλθον, γενέθλιος ἐπέστη τοῦ βασιλέως, ἐν ᾗ πάντες
οἱ κατὰ τὴν χώραν ἐπανηγύριζον, διαφερόντως δ' οἱ περὶ τὰ βασί-
λεια. ἑστιωμένων οὖν τῶν ἐν τέλει καὶ τῆς θεραπείας εὐωχουμένης 98
ὥσπερ ἐν δημοθοινίᾳ, τῶν κατὰ τὸ δεσμωτήριον εὐνούχων ὑπομνησθεὶς
ἀχθῆναι κελεύει καὶ θεασάμενος τὰκ τῆς τῶν ὀνείρων διακρίσεως ἐπι-

1 κανᾶ πεμμάτων πλήρη transp. O 2 ἀνώτατον A εἶναι] ἦν F ἔθος ἐστὶ] εἴωθε K (ἔθος ἐστὶ scripsi): εἴωθε ceteri 3 ποικίλαι δ' αἱ πρὸς δ. β. σ. περιεργίαι conicio: δ' ⟨εἰκὸς⟩ εἶναι coni. Wendl. τὰς] τε A 4 ὄρνεις corr. ex ὄρνις K, ὄρνις BEMA ἁρπάξειν HP 5 μέχρι C οὗ] ἂν F: μέχρις τοῦ v πάντα CVO, πάντας F καὶ om. F 5. 6 ὑπολειπέσθαι HP, ὑπο- corr. in ἀπο- K 6 μὲν om. MA(v) 8 ὀκνῶ τε K[1]: ὀκνότεραι VOK[2], ὀκνοτέρα BE, ὀκνηροτέρα M, ὀκνῶ (om. τε) ceteri 9 εἰ καί τις ἄλλος K: εἴ γέ τις BEMVO, τις (cet. om.) ceteri (v) εἶναι κακῶν ἄγγελος AK: ἄγγελος εἶναι κακῶν ceteri συναλγῶ τε K: συναγωγαὶ BEMV[1], ἐπαγωγαὶ V[2]O, συναλγῶ γὰρ ceteri τοῖς] ταῖς G 10 ἥκιστα] ἧττον coni. Mang. τῶν om. VO 11 ὀνειράτων F 13 θείων A: ὁσίων ceteri ἀδικημάτων A 15 σε ante κελεύσει repet. G 15. 16 καταπτάντα A 16 ὅλος A, ὅλως F 17 post εἰκὸς add. ἦν HP ἀνετέτραπτο CFGP; ἀπετέτραπτο coni. Mang. 18 τὰς ἀνίας om. BEM 19 δ' αἱ] δὲ (om. αἱ) A γενέθλιον F ᾗ] ᾧ F 20 τὴν om. A δὲ C, δ' om. AFGP 21 εὐωχούσης VOK[2] 22 τὸ om. A 23 τὰκ] κὰκ CVO, τὰ ἐκ HP

σφραγίζεται, προστάξας τὸν μὲν ἀνασκολοπισθῆναι τὴν κεφαλὴν ἀποτμη-
θέντα, τῷ δὲ τὴν ἀρχὴν ἣν διεῖπε πρότερον ἀπονεῖμαι.
99 (19.) Καταλλαγεὶς δὲ ὁ ἀρχιοινοχόος ἐκλανθάνεται τοῦ τὰς καταλ-
λαγὰς προειπόντος καὶ ἕκαστα τῶν συμπεσόντων ἀτυχημάτων ἐπικου-
φίσαντος, ἴσως μὲν ἐπειδὴ πᾶς ἀχάριστος ἀμνήμων ἐστὶν εὐεργετῶν,
ἴσως δὲ καὶ κατὰ πρόνοιαν θεοῦ βουληθέντος τὰς εὐπραγίας τῷ νεανίᾳ
100 μὴ δι' ἀνθρώπου γενέσθαι μᾶλλον ἢ δι' ἑαυτοῦ. μετὰ γὰρ διετῆ χρόνον
τῷ βασιλεῖ τὰ μέλλοντα τῇ χώρᾳ συμβαίνειν ἀγαθὰ καὶ κακὰ διτταῖς
φαντασίαις δι' ὀνείρου θεσπίζεται ταὐτὸν ὑποσημαινούσαις ἕνεκα βεβαιο-
101 τέρας πίστεως. ἔδοξε γὰρ ἑπτὰ βόας ἀνέρπειν ἐκ τοῦ ποταμοῦ, πίονας
καὶ σφόδρα εὐσάρκους καὶ καλὰς ὀφθῆναι, καὶ παρὰ ταῖς ὄχθαις νέμεσθαι·
μεθ' ἃς ἑτέρας ἀριθμὸν ἴσας, | ἀσάρκους τρόπον τινὰ καὶ κατεσκελετευ- p. 56 M.
μένας καὶ εἰδεχθεστάτας, ἀνελθεῖν καὶ συννέμεσθαι ταῖς προτέραις· εἶτ'
ἐξαπιναίως ὑπὸ τῶν χειρόνων καταβρωθῆναι τὰς ἀμείνους καὶ μηδὲν
ἀλλὰ μηδὲ τὸ βραχύτατον ταῖς ἐμφορηθείσαις πρὸς ὄγκον ἐπιδοῦναι τὰς
102 γαστέρας, ἀλλ' ἢ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον ἐστάλθαι. περιαναστὰς δὲ καὶ
κοιμηθεὶς πάλιν ἑτέρᾳ πληχθῆναι φαντασίᾳ· νομίσαι γὰρ ἑπτὰ πυροῦ
στάχυς ἐκπεφυκότας ἑνὸς πυθμένος, ἰσαιτάτους τοῖς μεγέθεσιν, αὐξο-
μένους καὶ τεθηλότας αἴρεσθαι πρὸς ὕψος μάλ' εὐριώστους· εἶθ' ἑτέρους
ἑπτὰ λεπτοὺς καὶ ἀσθενεῖς ἀναπεφυκέναι πλησίον, ὑφ' ὧν ἐπιδραμόντων
103 καταποθῆναι τὸν εὔσταχυν πυθμένα. ταύτην ἰδὼν τὴν ὄψιν, τὸ λειπό-
μενον τῆς νυκτὸς ἄυπνος διατελέσας — ἤγειρον γὰρ αἱ φροντίδες κεντοῦ-

1 προδιάξας (sic) A 1. 2 καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι BEMA τμηθέντα F 2 τῷ] τὸν VO ἀπονεῖμαι] ἀποδοῦναι A, ἀπολαβεῖν VOK² 3 δ' KF οἰνοχόος BEMA 4 συμβησομένων K (πεσόντων supra) 4. 5 ἀποκουφίσαντος A 5 εὐεργεσιῶν P 7 δι' pr.] δ' F 8 τῇ χώρα συμβαίνειν CVO: συμβαίνειν τῇ χώρα ceteri 8. 9 διτταῖς φαντασίαις post θεσπίζεται (9) transp. CV; διτταῖς δι' ὀνείρου φ. θ. Mang. 9 ὀνειράτων F θεσπίζει VOK² ὑποσημαινούσαις AFGHP: ὑποσημαίνοντος ceteri 9. 10 βεβαιοτέρας πίστεως ἕνεκα transp. A 10 ἔδοξα BEM ἀνέλκειν in textu H, ἀνέρπειν mg. H 11 σφόδρ' C καὶ καλὰς A: καὶ om. ceteri περὶ F τὰς ὄχθας AVO 12 μεθ'] καθ' G ἀριθμῷ V²O καὶ om. AFGH¹P 12. 13 κατεσκηλιτευμένας V, κατεσκηλιτευμένας O (ε ε supra), κατεσκ¯λητευμένας H, κατεσταλμένας M 13 καὶ εἰδεχθεστάτας A: καὶ om. ceteri 15 μηδὲ om. HP¹ 16 συνεστάλθαι F 17. 18 πυροῦ στάχυς AFGHPK¹: πυροὺς παχεῖς ceteri 18 ἐκπεφυκότος G ἰσοτάτους A, ἰσωτάτους H(v) 18. 19 αὐξανομένους VO 19 μάλα VO, μᾶλλον HP εὐριώστως A (coni. Mang.) εἶτα V 22 κεντροῦσαι CFHP

7 sqq. Gen. cap. 41

σαι καὶ τιτρώσκουσαι —, μεταπέμπεται τοὺς σοφιστὰς ἅμα τῇ ἕῳ καὶ
τὴν φαντασίαν διηγεῖται. μηδενὸς δὲ στοχασμοῖς εἰκόσι τἀληθὲς ἰχνη- 104
λατῆσαι δυναμένου, παρελθὼν ὁ ἀρχιοινοχόος φησίν· „ὦ δέσποτα,
τὸν ἄνδρα ὃν ζητεῖς ἐλπίς ἐστιν εὑρήσειν· ἁμαρτόντας ἐμὲ καὶ τὸν
ἀρχισιτοποιὸν ἐκέλευσας εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαχθῆναι, ἐν ᾧ τοῦ ἀρχι-
μαγείρου θεράπων ἦν Ἑβραῖος, ᾧτινι διηγησάμεθα ἐγώ τε κἀκεῖνος
ὀνείρατα τὰ φανέντα ἡμῖν· ὁ δ' οὕτως εὐθυβόλως καὶ εὐσκόπως διέ-
κρινεν, ὡς ὅσα προεῖπεν ἑκατέρῳ συμβῆναι, τῷ μὲν ἣν ὑπέμεινε τιμωρίαν,
ἐμοὶ δὲ τὸ σοῦ τυχεῖν ἵλεω καὶ εὐμενοῦς.“ (20.) ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς 105
ἀκούσας προστάττει συντείναντας ἀνακαλεῖν τὸν νεανίαν. οἱ δ' ἀποκεί-
ραντες — βαθεῖαι γὰρ ἦσαν αὐτῷ χαῖται καθειργμένῳ κεφαλῆς καὶ
γενείου — καὶ ἀντὶ ῥυπώσης λαμπρὰν ἐσθῆτα ἀντιδόντες καὶ τἄλλα
φαιδρύναντες εἰσάγουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα· ὃς ἐκ τῆς ὄψεως 106
τεκμηράμενος ἄνδρα ἐλεύθερον καὶ εὐγενῆ — χαρακτῆρες γὰρ ἐπι-
φαίνονταί τινες τῷ σώματι τῶν ὁρωμένων οὐχ ὁρατοὶ πᾶσιν, ἀλλ' οἷς
τὸ τῆς διανοίας ὄμμα ὀξυδορκεῖ — „μαντεύεται“ εἶπεν „ἡ ψυχή μου
περὶ τοῦ μὴ εἰς ἅπαν ἀσαφείᾳ τοὺς ὀνείρους ἐπισκιασθήσεσθαι· δεῖγμα
γὰρ σοφίας ὁ νεανίας οὗτος ὑποφαίνει, διακαλύψει τὴν ἀλήθειαν, οἷα
φωτὶ σκότος ἐπιστήμῃ τὴν ἀμαθίαν τῶν παρ' ἡμῖν σοφιστῶν ἀποσκεδά-
σει.“ καὶ τοὺς ὀνείρους διηγεῖτο. ὁ δὲ τἀξίωμα τοῦ λέγοντος οὐδὲν 107
καταπλαγεὶς ὥσπερ ὑπηκόῳ βασιλεύς, ἀλλ' οὐχ ὑπήκοος βασιλεῖ, παρρησίᾳ
σὺν αἰδοῖ χρώμενος διελέγετο καί φησιν· „ὅσα μέλλει ποιεῖν ὁ θεὸς ἐν
τῇ χώρᾳ, προμεμήνυκέ σοι. τὰς μέντοι διττὰς φαντασίας μὴ ὑπολάβῃς

2 διηγεῖται VOHP: διηγεῖτο ceteri   καὶ μηδενὸς (sed καὶ rursus del.) K   δὲ om. EK, ss. B   4 post ὃν add. αὐτὸς ἔγνων ὃ O   εὑρήσειν ⟨σε⟩ coni. Wendl.   post ἁμαρτόντας add. γὰρ V   post ἐμὲ add. τε FHP   6 ἦν Ἑβραῖος—δεσπότην (86,19) om. P et in textu H, add. mg. H   ᾧτινι CBEKM: ᾧ AVO, ᾧ καὶ FGH   διηγήσασθαι K[1]   καὶ ἐκεῖνος G   7 τὰ om. V   δὲ VO   οὗτος F   post καὶ repet. οὕτως VO   εὐσκόπως BEK: εὐκόλως M, εὐθυσκόπως ceteri   8 ὥσθ' A   τῷ] τὸν K[2]   9 ἐμὲ H   10 συντεί-νοντας M   ἀναγαγεῖν F   11 χαῖται κεφαλῆς αὐτῷ καθειργμένῳ A   12 ἀντιδιδόντες AF[1]   τἄλλα ABF, τὰ ἄλλα C   13 εἰσάγουσιν αὐτὸν VO: αὐτὸν om. ceteri   τὸν βασιλέα AVO: τὸν om. ceteri   14. 15 τινες ἐπιφαίνονται transp. VOK[2]   15 ὁρωμένων] εἰρημένων CVOEK   16 τὸ τῆς διανοίας A: τῆς om. ceteri   ὀξυδορκεῖ CH: ὀξυδερκεῖ ceteri   μου om. VO, eras. K   17 εἰσάπαν A   18 γὰρ om. A   ὁ νεανίας$^{\beta}$ οὗτος σοφίας$^{\alpha}$ K   ὑπο-φαίνων V[2]K[2]O   ante διακαλύψει add. ἢ H (v)   διανακαλύψει V[2]O   19. 20 ἀποσκεδάσας V[2]K[2]O   20 τὸ ἀξίωμα AVO   μηδὲν A   22 σὺν αἰδῶ CGH   23 προεμήνυσέ A   φαντασίας om. CVO, ὀπτασίας mg. O

εἶναι διττοὺς ὀνείρους· εἷς ἐστι, τὴν ἀναδίπλωσιν ἔχων οὐ περιττήν.
108 ἀλλὰ πρὸς ἔλεγχον βεβαιοτέρας πίστεως. αἵ τε γὰρ πίονες ἑπτὰ βόες
καὶ οἱ εὔβλαστοι καὶ εὐθαλεῖς ἑπτὰ | στάχυες ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ δηλοῦσιν p. 57 M.
εὐθηνίας καὶ εὐετηρίας καὶ ἑπτὰ ἑτέρους λιμοῦ αἱ ἐπανιοῦσαι ἑπτὰ βόες
λεπταὶ καὶ εἰδεχθεῖς καὶ οἱ παρεφθαρμένοι καὶ μεμυκότες ἑπτὰ στάχυες.
109 ἥξει μὲν οὖν ἑπταετία προτέρα πολλὴν καὶ ἄφθονον ἔχουσα εὐκαρπίαν,
πλημμύραις μὲν ἀνὰ πᾶν ἔτος τοῦ ποταμοῦ λιμνάζοντος τὰς ἀρούρας,
τῶν δὲ πεδίων ὡς οὔπω πρότερον εὐτοκίᾳ χρωμένων· ἥξει δὲ μετὰ
ταῦτα ἑπταετία πάλιν ἐναντία χαλεπὴν ἔνδειαν καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων
ἐπιφέρουσα, μήτ' ἀναχεομένου τοῦ ποταμοῦ μήτε τῆς γῆς λιπαινομένης,
ὡς τῆς προτέρας εὐθηνίας ἐκλαθέσθαι καὶ εἴ τι λείψανον παλαιᾶς εὐετη-
110 ρίας ἦν ἀναλωθῆναι. τὰ μὲν οὖν ἐκ τῆς διακρίσεως τοιαῦτ' ἐστίν.
ὑπηχεῖ δέ μοι καὶ ἐκλαλεῖ τὸ θεῖον ὑποβάλλον τὰ ὡς ἐν νόσῳ σωτήρια·
νόσος δὲ πόλεων καὶ χωρίων ἡ βαρυτάτη λιμός, ἣ κατασκευαστέον
111 ἀσθένειαν, ἵνα μὴ τελείως ῥωσθεῖσα τοὺς οἰκήτορας ἐκφάγῃ. πῶς οὖν
ἀσθενήσει; τοῦ καρποῦ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν οἷς ἡ εὐφορία, τὸ πλεο-
νάζον μετὰ τὰς αὐτάρκεις τοῖς πλήθεσι τροφὰς — ἔσται δ' ἴσως μέρος
πέμπτον — θησαυριστέον ἐν πόλει καὶ κώμαις, μὴ μετακομίζοντας τὰ
θέρη μακρόθεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ᾖ χωρίων, ἐν ἐκείνοις φυλάττοντας πρὸς
112 τὴν τῶν οἰκούντων παρηγορίαν· συγκομίζειν δὲ τὸν καρπὸν αὐτοῖς
δράγμασι μήτε ἀλοῶντας μήτε συνόλως καθαίροντας, τεττάρων ἕνεκα·
ἑνὸς μὲν τοῦ σκέπῃ χρώμενον πρὸς πλείω χρόνον διαμένειν ἀδιά-
φθορον· ἑτέρου δὲ τοῦ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν γίνεσθαι τῆς εὐθηνίας
ὑπόμνησιν, ἀλοώντων καὶ λικμώντων· ἡ γὰρ μίμησις τῶν πρὸς ἀλή-
113 θειαν ἀγαθῶν δευτέραν ἔμελλεν ἡδονὴν ἀπεργάζεσθαι· τρίτου δὲ τοῦ
μηδ' εἰς ἀριθμὸν ἐλθεῖν, ἐν στάχυσι καὶ δράγμασιν ἀδήλου καὶ ἀπερι-

1 εἶναι om. AVO 2 βεβαιότερον A 3 ἀστάχυες H 4 λιμοῦ ⟨καὶ ἀφορίας⟩ conicio ἐπιοῦσαι conicio 5 ἐφθαρμένοι A ἀστάχυες H 6 οὖν om. VO πρότερον AF 7 πλημύραις C 8 ὡς] ἢ K^1, γρ. ὡς ss. K^2 9 ἐναντία πάλιν ἑπταετία transp. VO; πάλιν ἐναντία ἑπταετία Mang. 10 μήτε C ἀνερχομένου A 12 τοιαῦτα CBEKF, ταῦτα A 13 ὑφηχεῖ C μοι transp. ante θεῖον A τὸ θεῖον VOK: τι θεῖον ceteri τὰ CK: om. ceteri σωτηρία GH, σωτηρίαν AVOF 14. 15 ἣν κατασκευαστέον ἀσθενῆ K^1 15 τελέως AVO ἐκφύγῃ F^1 16 post οἷς add. ἦν F 16. 17 τῷ πλεονάζειν V^2O 17 δ' ἴσως] διssῶς BEMVO 18 πέμπτον om. G πόλεσι V^2K 20 οἰκούντων codd.: ἐνοικούντων v συγκομίζειν codd.: συγκομιστέον v δὲ om. F 21 μήτ' A 22 post χρόνον add. φυλαττόμενον VOK^2 23 τοῦ] τούτου C 24 μίμησις] ὑπόμνησις coni. Mang. 25 μέλλει V^2O

γράφου τοῦ καρποῦ ὑπάρχοντος, ἵνα μὴ προαναπέσωσιν αἱ διάνοιαι τῶν ἐγχωρίων ἐν ταῖς ἀναλώσεσι τοῦ συλλογισθέντος, ἀλλ' εὐθυμίᾳ χρώμενοι τῇ σιτίων ἀμείνονι τροφῇ — τρέφει γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα ἐλπίς — ἐπικουφίζωσι τὴν ἐκ τῆς ἐνδείας βαρεῖαν νόσον· τετάρτου δὲ τοῦ καὶ τοῖς θρέμμασι χιλὸν τεταμιεῦσθαι, τῶν ἀχύρων καὶ ἀθέρων ἐκ τῆς τοῦ καρποῦ καθάρσεως διακρινομένων. ἐπιμελητὴν δὲ τούτων χειροτονητέον 114 ἄνδρα φρονιμώτατον καὶ συνετώτατον καὶ ἐν πᾶσι δόκιμον, ὃς γένοιτ' ἂν ἱκανὸς ἀμισῶς καὶ ἀνεπάφως εὐτρεπῆ τὰ λεχθέντα ποιεῖν μηδεμίαν αἴσθησιν τοῖς πλήθεσιν ἐνδιδοὺς περὶ τοῦ γενησομένου λιμοῦ· χαλεπὸν γὰρ τὸ προκάμνοντας ταῖς ψυχαῖς ἀναπεσεῖν δυσελπιστίᾳ. ἐὰν δέ τις 115 ἐπιζητῇ τὴν αἰτίαν, φήσει δεῖν, καθάπερ ἐν εἰρήνῃ προνοεῖν τῶν ἐν p. 58 M. τῷ πολέμῳ παρασκευῶν, καὶ ἐν | εὐπορίαις τῶν κατ' ἔνδειαν· ἀδήλους δὲ εἶναι πολέμους καὶ λιμοὺς καὶ συνόλως τοὺς καιροὺς τῶν ἀβουλήτων, εἰς οὓς ἀναγκαῖον εἶναι παρεσκευάσθαι, ἀλλὰ μὴ γενομένων τότε τὴν θεραπείαν ζητεῖν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος.“ (21.) ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ 116 τὴν τῶν ὀνείρων διάκρισιν εὐθυβόλως καὶ εὐσκόπως στοχαζομένην τῆς ἀληθείας καὶ τὴν συμβουλίαν ὅσα τῷ δοκεῖν ὠφελιμωτάτην κατὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀδήλου πρόνοιαν, τοὺς συνόντας ἐγγυτέρω προσελθεῖν κελεύσας, ἵνα μὴ κατακούοι, „ἆρ'“ εἶπεν, „ἄνδρες, εὑρήσομεν τοιοῦτον ἄνθρωπον, ὃς ἔχει πνεῦμα θεῖον ἐν ἑαυτῷ“ (Gen. 41, 38); συν- 117 επαινούντων δὲ καὶ συνευφημούντων, ἀπιδὼν εἰς τὸν παρεστῶτα „ἐγγὺς“ εἶπεν „ἐστὶν ὃν παραινεῖς ἀναζητεῖν, οὐ μακρὰν ἀφέστηκεν ὁ φρόνιμος καὶ συνετός, ὃν ἔδει κατὰ τὰς σὰς ὑφηγήσεις σκοπεῖν, αὐτὸς ὢν τυγχάνεις· οὐ γὰρ ἄνευ θεοῦ ταῦτ' ἀποφθέγγεσθαί μοι δοκεῖς. ἴθι δὴ

λλογι
2 συγκομισθέντος A, ἐλλογισθέντος CVO εὐθυμίᾳ] εὐθηνία BEMA 3 τροφῆς CFGH(v) 4 ἐπικουφίζουσι C, ἐπικουφίζουσα FHV²O καὶ om. O
ι
5 χυλὸν A 8 ἀμισῶς BEMV¹: ἀμίσως CK¹G, ἅμ' ἴσως FH, ἀμέσως A, ἀμίσθως V²K²O ἀνεπάφως AFGH: ἀνεπιφάτως ceteri (v); ἀνεπαχθῶς coni. Wendl. εὐπρεπῆ GH 9 διδοὺς V²O, ἐνδοὺς L (Turn.) 10 τις] τι A 11 φήσειν δεῖ A post προνοεῖν add. δεῖ A 12 τῷ om. A καὶ] οὕτως A
ἀ γκαῖον
εὐδήλους K 13 δ' A 14 ἀνάγκη K παρασκευάσθαι M, παρασκευάσασθαι VO 15 ζητεῖν BEK¹M: ἐπιζητεῖν ceteri ὅτε C καὶ om. K 16 εὐστόχως AK στοχαζόμενος BEMG, στοχαζόμενον C 17 ὅσον A τῷ] τὸ C 18 ἐγγυτέρως M, ἐγγύτερον F προελθεῖν V¹G 19 κατακούῃ VOK² ἆρα BEKMVO ἄνδρα M τὸν τοιοῦτον M 20 αὐτῷ CBEM 21 ἐπιδὼν Turn. 22 παρῄνεις BEKMVO οὐ—σκοπεῖν (23) om. A 24 οὐδὲ γὰρ A ταῦτα F, ταῦτα post μοι transp. M δὴ] δὲ GH, om. F

καὶ παραλάμβανε τήν τ' ἐπιμέλειαν τῆς ἐμῆς οἰκίας καὶ τὴν Αἰγύπτου
118 πάσης ἐπιτροπήν. εὐχέρειαν δ' οὐδείς μου καταγνώσεται μὴ φιλαυτίᾳ
χρωμένου, πάθει δυσιάτῳ· αἵ τε γὰρ μεγάλαι τῶν φύσεων χρόνοις
οὐ δοκιμάζονται μακροῖς, ὄγκῳ δυνάμεως βιαζόμεναι φθάνειν εἰς ἀποδοχὴν
αὑτῶν ἀνυπέρθετον, τά τε πράγματα μέλλησιν καὶ διατριβὴν οὐκ ἀνέ-
119 χεται, τῶν καιρῶν ἐπειγόντων εἰς τὰς ἀναγκαίας παρασκευάς.“ εἶτ'
αὐτὸν καθίστησι τῆς βασιλείας διάδοχον, μᾶλλον δ', εἰ χρὴ τἀληθὲς
εἰπεῖν, βασιλέα, τὸ μὲν ὄνομα τῆς ἀρχῆς ὑπολειπόμενος αὑτῷ, τῆς δ'
ἐν ἔργοις ἡγεμονίας ἐκστὰς ἐκείνῳ καὶ τἄλλα πράττων ὅσα ἐπὶ τιμῇ
120 τοῦ νεανίου. δίδωσιν οὖν αὐτῷ σφραγῖδα βασιλικὴν καὶ ἱερὰν ἐσθῆτα
καὶ κύκλον χρυσοῦν περιδέραιον καὶ ἐπὶ δευτερεῖον τῶν ἁρμάτων ἀναβι-
βάσας κελεύει περιελθεῖν τὴν πόλιν, προερχομένου κήρυκος καὶ δηλοῦντος
121 τοῖς ἀγνοοῦσι τὴν χειροτονίαν. μετονομάζει δ' αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὀνειρο-
κριτικῆς ἐγχωρίῳ γλώττῃ προσαγορεύσας καὶ ἐγγυᾷ πρὸς γάμον αὐτῷ
τὴν ἐπιφανεστάτην τῶν κατ' Αἴγυπτον ἱερέως Ἡλίου θυγατέρα. ταῦτ'
122 ἐγένετο, περὶ ἔτη γεγονότος ἤδη τριάκοντα. τοιαῦτα τῶν εὐσεβῶν τὰ
τέλη· κἂν γὰρ κλιθῶσιν, οὐκ εἰς ἅπαν πίπτουσιν, ἀλλὰ διαναστάντες
123 ὀρθοῦνται παγίως καὶ βεβαίως, ὡς μηκέθ' ὑποσκελισθῆναι. τίς γὰρ ἂν
προσεδόκησε μιᾷ ἡμέρᾳ τὸν αὐτὸν ἀντὶ μὲν δούλου δεσπότην, ἀντὶ δὲ
δεσμώτου πάντων ἀξιονικότατον, | καὶ τὸν ὑποδιάκονον εἱρκτοφύλακος p. 59 M.
ὕπαρχον βασιλέως ἔσεσθαι καὶ ἀντὶ τῆς εἱρκτῆς τὰ βασίλεια οἰκήσειν,
τὰ πρῶτα τῶν ἐπὶ τιμαῖς φερόμενον ἀντὶ τῶν εἰς ἀτιμίαν ἐσχάτων.
124 ἀλλ' ὅμως καὶ γέγονε ταῦτα καὶ γενήσεται πολλάκις, ὅταν δοκῇ τῷ θεῷ·

---

1 προλάμβανε BEM τε CVOMF, om. A 2 δὲ VO 3 χρώμενος VOK 4 ὄγκῳ δυνάμεως] ἀλλὰ δυνάμει AFGH ὑποδοχὴν AFGH 5 αὑτῶν HO: αὐτῶν ceteri μέλησιν VOM 5. 6 ἀνέχονται A 6 ante εἰς add. καὶ C 7 τῆς βασιλείας καθίστησι transp. BKM (Mang.) δὲ VO 8 ὑπολιπόμενος BEKMF αὐτῷ CMGK, αὐτῇ F[1], αὐτῆς F[2] τῆς δὲ C, δὲ τῆς transp. F 9 τἄλλα MAKVF, τὰ ἄλλα C, ἄλλα G ὅσα om. BEM 10 δίδωσιν οὖν FGH: οὖν om. ceteri: δίδωσι γοῦν conicio αὐτόν F ἱερὰν] πορφυρᾶν coni. Mang. 11 κύκλον] κλοιὸν coni. Mang. περιδέρραιον AVFK, περιδέρεον C δευτέριον C (Mang.), δευτερείω V, δευτερείων O 12 προερχομένου V[2]O (coni. Mang.): περιερχομένου ceteri 13 δὲ CVO 16 γεγονὼς O 17 γὰρ eras. F εἰς ἅπαν CAEKF: εἰσάπαν ceteri πίπτωσιν F ἀλλ' ἀναστάντες VO 18 ὡς] ὥστε VO μὴ καθυποσκελισθῆναι C γὰρ om. M 19 τὸν αὐτὸν om. A ἀντὶ: rursus incip. P et text. H δὲ om. MAGHP 20 ἀξιονικώτατον C, ἀξιώτατον AFGHP τὸν om. F 21 τὰ om. A 22 τῶν alt.] τῆς K[1] 23 τοιαῦτα A

μόνον ἐντυφέσθω τι καλοκἀγαθίας ἐμπύρευμα ταῖς ψυχαῖς, ὅπερ ἀναγκαῖόν ποτε ῥιπιζόμενον ἐκλάμψαι.

(22.) Ἐπεὶ δὲ πρόκειται μετὰ τὴν ῥητὴν ἀπόδοσιν καὶ τὴν τροπι- 125
κωτέραν ἐξετάζειν, λεκτέον ἃ χρὴ καὶ περὶ αὐτῆς. ἴσως μὲν οὖν γελάσονταί τινες τῶν εἰκαιοτέρων ἀκούσαντες· ἐγὼ δ' ἐρῶ μηδὲν ὑποστειλάμενος, ὅτι ὁ πολιτικὸς πάντως ὀνειροκριτικός ἐστιν, οὐχὶ τῶν βωμολόχων οὐδὲ τῶν ἐναδολεσχούντων καὶ ἐνσοφιστευόντων ἐπὶ μισθῷ καὶ τὴν τῶν καθ' ὕπνον φαντασιῶν διάκρισιν ἀργυρισμοῦ πρόβλημα πεποιημένων, ἀλλὰ τὸν κοινὸν καὶ πάνδημον καὶ μέγαν ὄνειρον οὐ κοιμωμένων μόνον
ἀλλὰ καὶ ἐγρηγορότων εἰωθὼς ἀκριβοῦν. ὁ δὲ ὄνειρος οὗτος, ὡς ἀψευ- 126
δέστατα φάναι, ὁ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ βίος· ὡς γὰρ ἐν ταῖς καθ' ὕπνον φαντασίαις βλέποντες οὐ βλέπομεν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούομεν καὶ γευόμενοι ἢ ἁπτόμενοι οὔτε γευόμεθα οὔτε ἁπτόμεθα λέγοντές τε οὐ λέγομεν καὶ περιπατοῦντες οὐ περιπατοῦμεν καὶ ταῖς ἄλλαις κινήσεσι καὶ σχέσεσι χρῆσθαι δοκοῦντες οὐδεμιᾷ τὸ παράπαν χρώμεθα — κεναὶ δ' εἰσὶ τῆς διανοίας πρὸς οὐδὲν ὑποκείμενον ἀληθείᾳ μόνον ἀναζωγραφούσης καὶ ἀνειδωλοποιούσης τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα —, οὕτω καὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐγρηγορότων αἱ φαντασίαι τοῖς ἐνυπνίοις ἐοίκασιν· ἦλθον, ἀπῆλθον,
ἐφάνησαν, ἀπεπήδησαν, πρὶν καταληφθῆναι βεβαίως ἀπέπτησαν. ἐρευνη- 127
σάτω δ' ἕκαστος αὐτὸν καὶ τὸν ἔλεγχον οἴκοθεν ἄνευ τῶν παρ' ἐμοῦ πίστεων εἴσεται, καὶ μάλιστ' εἴ τις πρεσβύτερος ἤδη γεγονὼς τυγχάνοι· οὗτος ἦν ὁ ποτὲ βρέφος καὶ μετὰ ταῦτα παῖς, εἶτ' ἔφηβος, εἶτα μει-
ράκιον, καὶ νεανίας αὖθις, εἶτ' ἀνήρ, καὶ γέρων ὕστατον. ἀλλὰ ποῦ 128

1 ἐντυφέσθω τι K: ἔν τι ὑφιστάσθω FGHP (Mang.), ἔν τι ὑφιστάτω A, ἔν τι ὑφεστάτω CVOBEM (ὑφεστάθω Turn.), γρ. ὑφεστάσθω mg. V mg. K, γρ. ἔν τι ὑφεστάτω alt. mg. K 3 ἀποδίδωσι F 4 ἃ χρὴ] ἄχρι F 5 οἰκειοτέρων M 7 ἐν ἀδολεσχούντων M, ἀδολεσχούντων F, ἐνασχούντων G 9 μέγαν καὶ πάνδημον transp. A 10 ὁ δ' A, ὡς γὰρ V²O οὗτος V¹, οὕτως V²O 13 οὔτε (alt.) K¹FGH: οὐδ' AP, ἢ ceteri τε om. HP 14 καὶ tert.] τε καὶ VOK² 15 τὸ παράπαν om. HP, add. mg. P² post εἰσὶ fort. addendum δόξαι vel φαντασίαι; σκιαὶ add. Mang. 16 ante πρὸς add. καὶ AFGHPV¹ ἀληθείας A 17 εἰδωλοποιούσης H(v) ὄντα ὡς] ὄντως H 17. 18 τῶν παρ' ἡμῖν ἐγρηγορότων K (cf. § 147): ἐπὶ τῶν παρεγρηγορότων ceteri (γρ. ἐπὶ τῶν παρεγρηγορότων mg. K) 18 αἱ om. CVO 19 ἀπεπήδησαν] ἀπεδήμησαν Turn. ἀπέπτησαν] ἀπέστησαν FG 20 δὲ A αὐτὸν BEKMVO: αὑτὸν CF, αὐτῶν AGHP post ἔλεγχον add. αὐτῶν HP ante ἄνευ add. καὶ AFGHP 21 μάλιστα AVO ἤδη om. O γεγονὼς] ὢν O τυγχάνει AG 22 ὁ eras. V, om. O εἶτα HP 23 ὕστατα O ἀλλὰ ποῦ K (coni. Mang.): ἀλλ' οὐ ceteri

10 sqq. cf. H. de Arnim, Quellenstudien zu Philo p. 94 ss. 22 sqq. cf. Plut. de εἰ ap. Delph. 18 p. 392 C. M. Anton. Imp. Comment. IX 21. Senec. Epist. 24, 20

πάντ' ἐκεῖνα; οὐκ ἐν μὲν παιδὶ τὸ βρέφος ὑπεξῆλθεν, ὁ δὲ παῖς ἐν
παρήβῳ, ὁ δ' ἔφηβος ἐν μειρακίῳ, τὸ δὲ μειράκιον ἐν νεανίᾳ, ἐν ἀνδρὶ
129 δ' ὁ νεανίας, ἀνὴρ δ' ἐν γέροντι, γήρᾳ δ' ἕπεται τελευτή; τάχα μέντοι
τάχα καὶ τῶν ἡλικιῶν ἑκάστη παραχωροῦσα τοῦ κράτους τῇ μεθ' ἑαυτὴν
προαποθνήσκει. τῆς φύσεως ἡμᾶς ἀναδιδασκούσης ἡσυχῇ μὴ δεδιέναι
τὸν ἐπὶ πᾶσι θάνατον, ἐπειδὴ τοὺς προτέρους εὐμαρῶς ἠνέγκαμεν, τὸν
βρέφους, τὸν παιδός, τὸν ἐφήβου, τὸν μειρακίου, τὸν νεανίου, τὸν
130 ἀνδρός, ὧν οὐδεὶς ἔτ' ἐστὶ γήρως ἐπιστάντος. (23.) τὰ δ' ἄλλα ὅσα
περὶ τὸ σῶμα οὐκ ἐνύπνια; οὐ κάλλος μὲν ἐφήμερον, πρὶν ἀνθῆσαι
μαραινόμενον; ὑγεία δὲ | ἀβέβαιον διὰ τὰς ἐφέδρους ἀσθενείας; ἰσχὺς p. 60 M.
δ' εὐάλωτον νόσοις ἐκ μυρίων προφάσεων; ἥ τ' ἀκρίβεια τῶν αἰσθή-
131 σεων οὐ παγία ῥεύματος ἐνστάσει βραχέος ἀνατρέπεται. τὴν δὲ τῶν
ἐκτὸς ἀσάφειαν τίς οὐκ οἶδε; μιᾷ ἡμέρᾳ πλοῦτοι μεγάλοι πολλάκις
ἀπερρύησαν· τὰ πρωτεῖα τῶν ἐν ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς ἐνεγκάμενοι
μυρίοι πρὸς ἠμελημένων καὶ ἀφανῶν ἀδοξίαν μετέβαλον· ἀρχαὶ βασι-
132 λέων αἱ μέγισται καθῃρέθησαν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ. ἐγγυᾶταί μου
τὸν λόγον Διονύσιος ὁ ἐν Κορίνθῳ, ὃς Σικελίας μὲν τύραννος ἦν, ἐκ-
πεσὼν δὲ τῆς ἡγεμονίας εἰς Κόρινθον καταφεύγει καὶ γραμματιστὴς ὁ
133 τοσοῦτος ἡγεμὼν γίνεται. συνεγγυᾶται καὶ Κροῖσος ὁ Λυδίας βασιλεύς,
πλουσιώτατος βασιλέων, ὃς ἐλπίσας τὴν Περσῶν καθελεῖν ἀρχὴν οὐ
μόνον τὴν οἰκείαν προσαπέβαλεν, ἀλλὰ καὶ ζωγρηθεὶς ἐμέλλησε κατα-
134 πίμπρασθαι. μάρτυρες τῶν ἐνυπνίων οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ
πόλεις, ἔθνη, χῶραι, ἡ Ἑλλάς, ἡ βάρβαρος, ἠπειρῶται, νησιῶται, ἡ

1 post πάντ' add. ὁμοῦ Mang. 3 δὲ ἐν C γήρᾳ δ' ἕπεται τελευτή K: γῆρας (γέρας C) δ' ἐπὶ τελευτῇ ceteri 4 τὸ κράτος C μεθ' ἑαυτὴν CBKMG: μεθ' αὑτὴν AEP, μετ' αὐτὴν VOFH 5 ἀποθνήσκει A, προαποθνήσκειν δοκεῖ BEKM ἀναδιδασκούσης ἡμᾶς transp. G 6 ἐν πᾶσι G, ἐπὶ πάντων A, ἐπὶ πᾶσι om. M 8 ἀλλ' C 9 οὐ κάλλος C: οὐ om. ceteri ἀνθῆσαι Mang.: ἀνθήσῃ F, ἀνθήσει ceteri 10 δὲ CAVO: δ' ceteri ἀσφαλείας K (γρ. ἀσθενείας) 11 δὲ VO 12 οὐ παγία om. C πάγιον K (γία) post ῥεύματος add. γὰρ V^{2}O ἐνστάντος VO βραχεία A δὲ CVO: δ' ceteri 12. 13 τῶν ἐκτὸς V^{2}O (coni. Mang.): τῶν om. ceteri 13 εἶδε F μιᾷ ἡμερῶν F πολλάκις om. O 14 ἀνερρύησαν C 15 ante ἀδοξίαν add. εἰς G ἀδοξίαν corr. ex δόξαν V μετέβαλλον F 16 βραχεῖα κ. ῥοπή H μου] μοι C, μὲν A 17 τῷ λόγῳ HP ὃς—βασιλέων (20) om. in textu, add. mg. F τύραννος μὲν transp. A 19 τοσοῦτος codd.: τοιοῦτος Mang. καὶ om. C Λυδῶν A 20 τὴν ἀρχὴν O 21 ἐμέλησε K 21. 22 πίμπρασθαι BEM

Εὐρώπη, ἡ Ἀσία, δύσις, ἀνατολή· μεμένηκε γὰρ οὐδὲν οὐδαμοῦ τὸ
παράπαν ἐν ὁμοίῳ, τροπαῖς δὲ καὶ μεταβολαῖς ἐχρήσατο πάντα διὰ
πάντων. Αἴγυπτός ποτε πολλῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν εἶχεν, ἀλλὰ νῦν ἐστι 135
δούλη. Μακεδόνες οὕτως ἐπὶ καιρῶν ἤκμασαν, ὡς ἁπάσης ἀνάψασθαι
τῆς οἰκουμένης τὸ κράτος, ἀλλὰ νῦν τοῖς ἐκλογεῦσι τῶν χρημάτων τοὺς
ἐπιταχθέντας ὑπὸ τῶν κυρίων δασμοὺς ἐτησίους εἰσφέρουσι. ποῦ δὲ 136
ἡ τῶν Πτολεμαίων οἰκία καὶ ἡ καθ' ἕκαστον τῶν διαδόχων ἐπιφάνεια
μέχρι γῆς καὶ θαλάττης περάτων ἐκλάμψασα; ποῦ δ' αἱ τῶν αὐτονό-
μων ἐθνῶν καὶ πόλεων ἐλευθερίαι; ποῦ δ' ἔμπαλιν αἱ δουλεῖαι τῶν
ὑπηκόων; οὐ Πέρσαι μὲν Παρθυαίων ἐπεκράτουν, νυνὶ δὲ Περσῶν
Παρθυαῖοι διὰ τὰς τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων στροφὰς καὶ τὰς ἄνω
καὶ κάτω πεττείας καὶ μεταθέσεις αὐτῶν; ἀναπλάττουσιν ἔνιοι μακράς τινας 137
καὶ ἀπεράτους εὐτυχίας ἑαυτοῖς, αἱ δ' ἀρχαὶ μεγάλων κακῶν εἰσι· καὶ
σπεύδοντες ὡς ἐπ' ἀγαθῶν κληρονομίαν εὑρίσκουσι δεινὰς κακοπραγίας, καὶ
τοὐναντίον κακὸν προσδοκήσαντες ἀγαθοῖς ἐνέτυχον. ἀθληταὶ δυνάμεσι 138
καὶ ῥώμαις καὶ εὐεξίαις σωμάτων μέγα φρονοῦντες, ἀνενδοίαστον νίκην
ἐλπίσαντες, ἐξαγώνιοι πολλάκις ἐγένοντο μὴ δοκιμασθέντες ἢ καταστάντες
εἰς τὸν ἀγῶνα ἡττήθησαν, οἱ δ' ἀπογνόντες καὶ δευτερείων ἐφίξεσθαι
τὰ πρῶτα τῶν ἄθλων στεφανηφοροῦντες ἤραντο. θέρους ἀναχθέντες 139
τινὲς — ὁ γὰρ καιρὸς εὐπλοίας — ἐναυάγησαν, ἕτεροι δὲ χειμῶνος
ἀνατραπήσεσθαι προσδοκῶντες ἀκινδύνως ἄχρι λιμένων παρεπέμφθησαν.
ὡς ἐφ' ὁμολογούμενα κέρδη συντείνουσιν ἔνιοι τῶν ἐμπόρων ἀγνοοῦντες
τὰς ἐφέδρους ζημίας, ἔμπαλιν λογιζόμενοι βλαβήσεσθαι μεγάλων ἀπέ-
p. 61 M. λαυσαν | ὠφελειῶν. οὕτως ἄδηλοι μὲν αἱ τύχαι πρὸς ἑκάτερα, τὰ δ' 140
ἀνθρώπεια ὡς ἐπὶ ζυγοῦ ταλαντεύεται βάρεσιν ἀνίσοις ἐπικουφιζόμενα

1 μεμένηκε] μέμνημαι H οὐδαμοῦ om. A 2 ἐχρήσατο M: ἐχρήσαντο ceteri 3 ποτε] τε FG 4 οὕτως om. A ἐπὶ καιρὸν GAVO 5 οἰκουμένης om. K[1], ss. K[2] 6 ποῦ om. C 6. 7 δ' ἡ VO, ἡ δὲ C 8 ante ποῦ spat. 18 fere litt. in C δὲ F 9 πόλεων VO: τῶν πόλεων ceteri ποῦ] πολὺ AHP 10 παρθυηνῶν CVOK[2] νῦν A 11 ἀνθρωπίων C στροφὰς] διαφορὰς A: τροπὰς coni. Mang. 12 καὶ pr. om. C διαπλάττουσιν VOK[2] μικρὰς C 13 ἀπεράτους scripsi; ἀπείρους VO, ἀπειράτους ceteri αὐτοῖς M 14 σπένδοντες F κληρονομία A et corr. K 16 εἰς ante ἀνενδοίαστον add. CVOBEM 17 ἐλπίσαντες] ἁρπάσαντες A μὴ] καὶ γὰρ V[2]K[2] ἢ] καὶ V[2]O, ἢ (corr. ex οἳ ut vid.) καὶ K 18 καὶ] κἂν V[2]O δευτερίων C, δευτερεῖα VO 19 πρωτεῖα P 20 ἐν γὰρ καιρῷ HP δὲ om. AFGHP 21 ἄχρι λιμένων ἀκινδύνως transp. HP 22 ἐφομολογούμενα MG ἔνιοι om. O 23 βλαβήσεσθαι om. in lac. G 23. 24 ἀπήλαυσαν AVO (Mang.) 25 ἀνθρώπια C, ἀνθρώπινα F ὥσπερ A ταλαντεύει coni. Wendl.

καὶ καθέλκοντα· δεινὴ δ' ἀσάφεια καὶ πολὺ σκότος κατακέχυται τῶν
πραγμάτων· ὡς δ' ἐν βαθεῖ ὕπνῳ πλαζόμεθα μηδὲν ἐμπεριελθεῖν
ἀκριβείᾳ λογισμοῦ δυνάμενοι μηδ' εὐτόνως καὶ παγίως ἐπιδράξασθαί
141 τινος, σκιαῖς γὰρ ἔοικε καὶ φάσμασι. καὶ ὥσπερ ἐν ταῖς πομπαῖς τὰ
πρῶτα παρέρχεται φεύγοντα τὰς ὄψεις κἂν τοῖς χειμάρροις τὸ φερό-
μενον ῥεῦμα φθάνει παραδραμὸν ὀξύτητι τάχους τὴν κατάληψιν, οὕτω
καὶ τὰ ἐν τῷ βίῳ πράγματα φερόμενα καὶ παρεξιόντα φαντάζεται μὲν
142 ὡς ὑπομένοντα, μένει δ' οὐδ' ἐπ' ἀκαρές, ἀλλ' ἀεὶ ὑποσύρεται. καὶ
οἱ ἐγρηγορότες, ὅσα γε πρὸς τὸ ἐν ταῖς καταλήψεσιν ἀβέβαιον οὐδὲν
τῶν κοιμωμένων διαφέροντες, ἀπατῶντες ἑαυτοὺς ἱκανοὶ νομίζουσιν
εἶναι τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων ἀπλανέσι λογισμοῖς ὁρᾶν· οἷς ἑκάστη
τῶν αἰσθήσεων εἰς ἐπιστήμην ἐμπόδιος, δεκαζομένη θεάμασιν, ἀκούσ-
μασι, χυλῶν ποιότησιν, ἀτμῶν ἰδιότησι, πρὸς ἅπερ ἀποκλίνουσα συνε-
φέλκεται καὶ τὴν ὅλην ψυχὴν οὐκ ἐῶσα ὀρθοῦσθαι καὶ ἀπταίστως οἷα διὰ
λεωφόρων ὁδῶν προέρχεσθαι· τὸ δ' ὑψηλοτάπεινον καὶ μεγαλόμικρον
καὶ πᾶν ὅσον ἀνισότητι καὶ ἀνωμαλίᾳ συγγενὲς ἀπεργάζεται καὶ σκοτο-
143 δινιᾶν ἀναγκάζει καὶ πολὺν ἐμποιεῖ ἴλιγγον. (24.) τοσαύτης οὖν
ταραχῆς καὶ ἀταξίας ἔτι δὲ ἀσαφείας γέμοντος τοῦ βίου, παρελθόντα
δεῖ τὸν πολιτικὸν ὥσπερ τινὰ σοφὸν τὴν ὀνειροκριτικὴν τὰ μεθημερινὰ
ἐνύπνια καὶ φάσματα τῶν ἐγρηγορέναι δοκούντων διακρίνειν εἰκόσι στο-
χασμοῖς καὶ εὐλόγοις πιθανότησι περὶ ἑκάστου ἀναδιδάσκοντα, ὅτι τοῦτο

1 καθελκόμενα conicio   δὲ CVO   2 μηδὲ ἓν VO   περιελθεῖν VOK
4 καὶ pr. om. K   φαντάσμασι VO   5 πρῶτα] τοιαῦτα A   φυγόντα VO
κἂν] καὶ C   7 πάντα (πράγματα) K   φαντάζει V^2 8 οὐδ'] οὐκ VOF
ἐπ' om. M   ἀλλ' ἀεὶ ὑποσύρεται AFGHP: ἀλλὰ καὶ ὑποσύρει γε ceteri
9 πρὸς τὸ om. A   ἐν om. VO   ἀβέβαιοι A   10 διαφέρουσιν V^2K^2
ἀπαντῶντες F, ἀπατῶμεν CBEKM, ἀπατώμενοι VO   ἑαυτοὺς om. F   ἱκανοὺς V^2O
νομίζουσιν AFGHP: νομίζοντες ceteri   12 ἐμπόδιον VO   δικαζομένη P, δεκάζομένη (λε) H, δελεαζομένη G (v), δελεαζόμενοι F   12. 13 ἀκούσμασι (sic) K: om. ceteri
13 χυλῶν A, χιλῶν VO, χυμῶν P   ποιότησιν V^2O: om. ceteri   ante ἀτμῶν add. καὶ mg. H   14 ὀρθοῦσθαι] ὀρθῶς A   15 λεωφόρου ὁδοῦ VO
προέρχεσθαι ὁδῶν transp. G   τὸ] τῷ BEKMVO   ὑψηλοτάπεινον καὶ μεγαλόμικρον AFGHP: ὑψηλῷ ταπεινὸν καὶ μεγάλῳ μικρὸν ceteri   16 ἀνισότησι K, ἀνισότητα F, ἰσότητι BEM   καὶ tert. om. HP (v)   17 ἰλιγμὸν F
18 ἀταξίας καὶ ταραχῆς transp. HP   ἀταξίας] ἀταραξίας BEKM, συγχύσεως O
δὲ] δὲ καὶ AFGHP   γέμοντος] γενομένης G   19 δεῖ V^2, δὴ V^1 πολιτικὸν mg. H, ὀρειροκριτικὸν in textu H   μεθημερινὰ] μεθ' ἡμέραν VOHP(v)   20 φαντάσματα AE   20. 21 στοχασμοῖς] λογισμοῖς A   21 ἑκάστων conicio
διδάσκοντα L (Turn.)

καλόν, ἐκεῖνο αἰσχρόν, τοῦτο ἀγαθόν, κακὸν ἐκεῖνο, τουτὶ δίκαιον, ἄδικον
τοὐναντίον, καὶ τἄλλα ταύτῃ, τὸ φρόνιμον, τὸ ἀνδρεῖον, τὸ εὐσεβές,
τὸ ὅσιον, τὸ συμφέρον, τὸ ὠφέλιμον, καὶ πάλιν τὸ ἀνωφελές, τὸ ἀλό-
γιστον, τὸ ἀγεννές, τὸ ἀσεβές, τὸ ἀνόσιον, τὸ ἀσύμφορον, τὸ βλαβερόν, τὸ
φίλαυτον. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἀλλότριον τοῦτο, μὴ ἐπιθύμει· ἴδιον 144
τοῦτο, χρῶ μὴ παραχρώμενος· περιουσιάζεις, μεταδίδου· πλούτου γὰρ
τὸ κάλλος οὐκ ἐν βαλαντίοις, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν χρῃζόντων ἐπικουρίᾳ·
ὀλίγα κέκτησαι, μὴ φθόνει τοῖς ἔχουσι· πένητα γὰρ βάσκανον οὐδεὶς
ἂν ἐλεήσαι· εὐδοξεῖς καὶ τετίμησαι, μὴ καταλαζονεύου· ταπεινὸς εἶ
ταῖς τύχαις, ἀλλὰ τὸ φρόνημα μὴ καταπιπτέτω· πάντα σοι κατὰ νοῦν
χωρεῖ, μεταβολὴν εὐλαβοῦ· πταίεις πολλάκις, χρηστὰ ἔλπιζε· πρὸς
γὰρ τἀναντία τῶν ἀνθρώπων αἱ τροπαί. σελήνη μὲν γὰρ καὶ ἥλιος 145
καὶ ὁ σύμπας οὐρανὸς σαφεῖς καὶ ἀριδήλους ἔχει τὰς τρανότητας, ἅτε
p. 62 M. πάντων τῶν | κατ' αὐτὸν ὁμοίων μενόντων καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας αὐτῆς
μετρουμένων κανόσιν ἐν τάξεσιν ἐναρμονίοις καὶ συμφωνιῶν ταῖς
ἀρίσταις, τὰ δ' ἐπίγεια πολλῆς ἀταξίας γέμοντα καὶ ταραχῆς ἀσύμφωνα
καὶ ἀνάρμοστα, ὡς κυριώτατα φάναι, ὅτι ταῦτα μὲν βαθὺ σκότος
κατείληφεν, ἐκεῖνα δ' ἐμφέρεται τηλαυγεστάτῳ φωτί, μᾶλλον δ' αὐτὸ
φῶς ἐστιν εἰλικρινέστατον καὶ καθαρώτατον. εἰ γοῦν βουληθείη δια- 146
κύπτειν εἴσω τις τῶν πραγμάτων, εὑρήσει τὸν οὐρανὸν ἡμέραν αἰώνιον,
νυκτὸς καὶ πάσης σκιᾶς ἀμέτοχον, ἅτε περιλαμπόμενον ἀσβέστοις καὶ
ἀκηράτοις ἀδιαστάτως φέγγεσιν. ὅσῳ τε διαφέρουσιν οἱ παρ' ἡμῖν 147

1 κἀκεῖνο A τοῦτ' AVO 2 τοὐναντίον] ἐκεῖνο HP τἄλλα ABFH ταυτὶ A φρόνημα F^{1} 3 καὶ—ἀνωφελές] τὸ φιλάνθρωπον, καὶ πάλιν conicio 4 τὸ ἀγεννές om. A ἀγενές CVHP τὸ ἀσύμφορον, τὸ βλαβερόν CVO: τὸ βλαβερόν, τὸ ἀσύμφορον transp. ceteri 5 ἐπιθυμεῖν C 6 περιουσίας μεταδίδου A 7 βαλλαντίοις C, βαλαντίῳ A 8 γὰρ K: om. ceteri 10 φρόνιμα BM νοῦν] ῥοῦν VO 11 παίεις F 12 ἀνθρωπίνων vel ἀνθρωπείων coni. Mang. ὁ ἥλιος A 14 τῶν κατ' αὐτὸν ὁμοίων BEKM: ὁμοίων (ὁμοίως V^{2}O) τῶν κατ' αὐτὸν ceteri post αὐτῆς add. αὐτοῖς V^{2} 16 δὲ C πολλῆς] πολλάκις A 17 ὅτι om. G 18 δ' pr.] δὲ BEKMVO αὐτὸ scripsi: αὐτὰ codd. 19 βουληθείην M, βουληθῇ H 20 τις post εἴσω om. VO, post βουληθείη (19) add. V^{2}O, ante εἴσω transp. F τῶν om. F 21 σκιᾶς] κακίας A 22 ἀκηράτοις K^{1}: ἀκρίτοις VOK^{2}, ἀκράτοις ceteri ἀδιαστάκτως O, ἀδιαστάτοις C; ⟨καὶ⟩ ἀδιαστάτοις coni. Mang. φέγγουσιν (sic) BE

6–7 D^{P} fol. 180^{r} et 186^{v} D^{V} p. 481 et 502 Mel. Barocc. fol. 17^{r} Flor. Par. Nr. 2 Max. Ecl. c. 12 Anton. Mel. I 31 Col. 884 Φίλωνος D^{M} fol. 173^{v} Νήλου et fol. 178^{v} D^{R} fol. 169^{r} Φίλωνος Ἑβραίου Ioann. Georgides in Laur. VII 15 fol. 82^{r} (Φίλωνος): πλούτου τὸ κάλλος—ἐπικουρίᾳ.

ἐγρηγορότες τῶν κοιμωμένων, τοσούτῳ καὶ ἐν ἅπαντι τῷ κόσμῳ τὰ
οὐράνια τῶν ἐπιγείων, τὰ μὲν ἐγρηγόρσει χρώμενα ἀκοιμήτῳ διὰ τὰς
ἀπλανεῖς καὶ ἀπταίστους καὶ ἐν ἅπασι κατορθούσας ἐνεργείας, τὰ δ'
ὕπνῳ κατεχόμενα, κἂν εἰ πρὸς βραχὺ διανασταίη, πάλιν καθελκόμενα
καὶ καταδαρθάνοντα διὰ τὸ μηδὲν εὐθυτενῶς δύνασθαι τῇ ψυχῇ
βλέπειν, ἀλλὰ πλάζεσθαι καὶ περιπταίειν· ἐπισκοτεῖται γὰρ ψευδέσι
δόξαις, ὑφ' ὧν ὀνειρώττειν ἀναγκαζόμενα καὶ τῶν πραγμάτων ὑστερί-
148 ζοντα οὐδὲν παγίως καὶ βεβαίως ἱκανὰ καταλαμβάνειν ἐστί. (25.) συμ-
βολικῶς μέντοι καὶ ἐπὶ τὸ δευτερεῖον τῶν βασιλικῶν ἁρμάτων ἀνα-
βαίνειν λέγεται δι' αἰτίαν τοιάνδε· ὁ πολιτικὸς τὰ δευτερεῖα φέρεται
βασιλέως· οὔτε γὰρ ἰδιώτης ἐστὶν οὔτε βασιλεύς, ἀλλ' ἀμφοῖν μεθόριος,
ἰδιώτου μὲν ὢν κρείττων, ἐλάττων δ' εἰς ἀρχὴν αὐτεξούσιον βασιλέως,
τῷ δήμῳ βασιλεῖ χρώμενος, ὑπὲρ οὗ πάντα πράττειν προῄρηται καθαρᾷ
149 καὶ ἀδολωτάτῃ πίστει. φέρεται δὲ ὡς ἐφ' ἁρματείου δίφρου μετέωρος
ὑπό τε τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ὄχλων εἰς ὕψος αἰρόμενος, καὶ μάλισθ'
ὅταν κατὰ νοῦν ἕκαστα μικρὰ καὶ μεγάλα χωρῇ, μηδενὸς ἀντιπνέοντος
μηδ' ἀντιστατοῦντος, ἀλλ' ὡς ἐν εὐπλοίᾳ πάντων σωτηρίως ὑπὸ θεοῦ
κυβερνωμένων. ὅν τε δίδωσιν ὁ βασιλεὺς δακτύλιον, ἐναργέστατον
δεῖγμα πίστεώς ἐστιν, ἣν πεπίστευκεν ὅ τε βασιλεὺς δῆμος τῷ πολιτικῷ
150 καὶ ὁ πολιτικὸς τῷ βασιλεύοντι δήμῳ. ὁ δὲ περὶ τὸν τράχηλον
χρυσοῦς κύκλος εὐδοξίαν ὁμοῦ καὶ κόλασιν ἔοικεν ὑποσημαίνειν· ἕως μὲν
γὰρ τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν εὐοδεῖ πράγματα αὐτῷ, γαῦρός ἐστι καὶ σεμνὸς

---

1 τοσοῦτον (αντι) VO ἅπασι K 2 ἐγρηγόρσει CAVOK: ἐγρηγορῶσι F, ἐγρηγορόσι ceteri ἀκοιμήτω CK: ἀκοιμήτως ceteri 3 ἀπταίστους] ἀπαύστους L (Turn.) 5 εὐθυτενῶς K: εὐθυγενῶς CVO, εὐθυτενὲς A, εὐθυγενὲς ceteri τὴν ψυχὴν V²O 6 παραπταίειν F, παραπαίειν K 7 ἀναγκαζόμενα CV¹BEK¹M: ἀναγκαζομένη ceteri 7. 8 ὑστερίζοντα CV¹BEK¹M: ὑστερίζουσα ceteri 8 οὐδὲ BEM καὶ] οὐ A ἱκανὴ AV²K²H² 9 μέν σοι F δευτέριον C 10 λέγεται] δέχεται F δευτερία C φέρεται (ει) K, φέρει τοῦ V²O 11 βασιλείας A alt. οὔτε] ἄτε A 12 ὢν om. A αὐτεξούσιον CBEK¹M: αὐτεξουσίου ceteri 13 τῷ—χρώμενος] ἰδιώτου μὲν ὢν κρείττων repet. G πράττειν om. A προείρηται A 14 ἀδολωτάτω A δ' CAVO ἁρματείου AV²O: ἁρματίου ceteri 15 ὄχλων] ὅλων A εἰς om. F ὄψει F 16 νοῦν] ῥοῦν BEKM ἕκαστα om. O μικρά τε BEKMO καὶ om. M χωρήσῃ A 18 τε] δὲ A (Mang.) 19 δεῖγμα om. FG ἐστι AFP ἣν] καὶ AFGHP βασιλικὸς F 20 καὶ AFGHP: καὶ ἣν ceteri βασιλικῷ ὄντι VOK² περὶ] πρὸς A 21 κύκλος] κλοιὸς coni. Mang. 22 τὴν om. P εὐοδεῖ BEKMVOP: εὐοδῇ C, εὐοδεῖται FGH¹ (Mang.), εὐοδοῦται AH² (Turn.) πράγματ' F αὐτῶ O, αὐτῶν H

ὑπὸ τῶν ὄχλων τιμώμενος· ἐπειδὰν δὲ πταῖσμα συμβῇ, μὴ κατὰ προαίρεσιν — τοῦτο γὰρ ὑπαίτιον —, ἀλλὰ τυχηρόν, ὅπερ ἐστὶ συγγνωστόν, οὐδὲν ἧττον ἕλκεται κάτω διὰ τοῦ περιαυχενίου κόσμου καὶ ταπεινοῦται, μόνον οὐκ ἐπιλέγοντος τοῦ δεσπότου· „τὸν περιαυχένιον τοῦτον κύκλον ἐδωρησάμην σοι καὶ κόσμον κατορθουμένων τῶν ἐμῶν καὶ ἀγχόνην ἀποτυγχανομένων.“

p. 63 M. (26.) | Ἤκουσα μέντοι καθ' ἑτέραν ἰδέαν τροπικώτερον τὰ περὶ 151 τὸν τόπον ἀκριβούντων. ἦν δὲ τοιάδε· τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου τὸν ἡμέτερον νοῦν ἔλεγον εἶναι, τὸν τῆς καθ' ἕκαστον σωματικῆς χώρας ἡγεμόνα, ὃς οἷα βασιλεὺς ἀνῆπται τὸ κράτος. ᾧ γενομένῳ φιλοσωμάτῳ 152 τρία τὰ πλείστης ἀξιούμενα σπουδῆς διαπονεῖται, σιτία καὶ ὄψα καὶ ποτά, παρὸ καὶ τρισὶ χρῆται τοῖς τῶν λεγομένων ἐπιμεληταῖς, ἀρχισιτοποιῷ καὶ ἀρχιοινοχόῳ καὶ ἀρχιμαγείρῳ· πρυτανεύει γὰρ ὁ μὲν τὰ περὶ ἐδωδήν, ὁ δὲ τὰ περὶ πόσιν, ὁ δ' ἐπιτέτακται τοῖς περὶ αὐτὰ τὰ ὄψα ἡδύσμασιν. πάντες δέ εἰσιν εὐνοῦχοι, ἐπειδὴ ὁ φιλήδονος ἄγονός 153 ἐστι τῶν ἀναγκαιοτάτων, σωφροσύνης, αἰδοῦς, ἐγκρατείας, δικαιοσύνης, ἁπάσης ἀρετῆς· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐχθρὸν ἄλλο ἄλλῳ, ὡς ἀρετῇ ἡδονή, δι' ἣν ἀλογοῦσιν οἱ πολλοὶ ὧν μόνον ἄξιον πεφροντικέναι, ταῖς ἀκαθέκτοις ἐπιθυμίαις χαριζόμενοι καὶ οἷς ἂν προστάττωσιν εἴκοντες. ὁ μὲν 154 οὖν ἀρχιμάγειρος οὔτ' εἰς δεσμωτήριον ἀπάγεται οὔτε τινὶ περιπίπτει λύμῃ διὰ τὸ μὴ σφόδρα τῶν ἀναγκαίων εἶναι τὰς παραρτύσεις οὐχ ἡδονὰς οὔσας ἀλλ' εὔσβεστα ἡδονῶν ὑπεκκαύματα, δύο δὲ τῶν περὶ τὴν ἄθλιον γαστέρα πραγματευομένων, ἀρχισιτοποιὸς καὶ ἀρχιοινοχόος, ἐπειδὴ τὰ

2 οὐχ ὑπαίτιον VO   3 οὐδὲ K   ἧττον BEKMV²O: κρεῖττον ceteri
4 μονονοῦ (κ eras.) V, μονονοὺ GO, μονονοὺ καὶ K   περιαυχένα BE, περὶ αὐχένα M   κύκλον om. F   5 σοι om. BEM   ἀγχόνης CV, om. O
6 ἀποτυγχανόντων BEKM   7 post μέντοι ss. καὶ H² (v)   τροπικωτέραν A   τὰ] τῶν A   8 τὸν τόπον V², τῶν τόπων V¹   τύπον ex τόπον corr. H
9 νοῦν] λογισμὸν A   εἶναι om. A   10 ὃς] ᾧ corr. H   βασιλεῖ corr. H   ἀνῆπτε FG, ἀνῆπτον H   ᾧ C²VOK: ὡς ceteri   γενομένου A, γινομένῳ H(v)   φιλοσωμάτου A   11 τρία CVOK: τρία γὰρ ceteri   φιλοπονεῖται A
12 παρ' ὅσον VO   μεληταῖς F   13 καὶ pr. om. A   τὰ om. CVO
14 δὲ CVO   ἐπιτέτραπται A   15 ἐδέσμασι F   δ' BEMA   εὐνοῦχοι
β α
δέ εἰσι πάντες transp. HP, εὐνοῦχοι δὲ πάντες εἰσίν K   φιλόδημος CBEMA
17 πάσης BEM   ἀρετὴ ἡδονῇ V¹M, ἀρετὴ ἡδονῆς C   18 post ὧν add. ἀγαθῶν VO, ss. K²   μόνων AV²K²O   19 καὶ—εἴκοντες om. C   προστάττωσιν AK: πράττωσιν FGHP, προστάγμασιν BEMV¹, ὥσι πράγμασι V²O   εἴκοντες] εἰρηκότες BEMV¹, προστετηκότες V²O   22 ἄσβεστα AKO, αὐτὰς (sic) BEM; αὖ τὰ coni. Mang.   ἀθλίαν K¹ (fort. recte)   23 ἀρχισιτοποιοῦ καὶ ἀρχιοινοχόου V²O

συνεκτικώτατα τῶν εἰς τὸ ζῆν χρησίμων ἐστὶ βρῶσις καὶ πόσις, ὧν ἐπιμελείας μὲν ἀξιουμένων οἱ προεστῶτες εἰκότως ἐπαίνων τυγχάνουσιν,
155 ὀλιγωρουμένων δὲ ὀργῆς καὶ κολάσεως ἀξιοῦνται. διαφορὰ δὲ κἀν ταῖς κολάσεσιν, ὅτι διάφορος ἡ χρεία, σιτίων μὲν ἀναγκαιοτάτη, οἴνου δὲ οὐ πάνυ χρησίμη· καὶ γὰρ ἀκράτου δίχα ζῶσιν ἄνθρωποι ναματιαίῳ
156 ὕδατι ποτῷ χρώμενοι. δι' ἣν αἰτίαν πρὸς μὲν τὸν ἀρχιοινοχόον γίνονται καταλλαγαὶ καὶ συμβάσεις ὡς ἂν ἁμαρτόντα περὶ τὸ ἔλαττον μέρος, ἀσύμβατα δὲ καὶ ἀκατάλλακτα τὰ πρὸς τὸν ἀρχισιτοποιόν ἐστιν ἄχρι θανάτου λαμβάνοντα τὴν ὀργὴν ὡς ἂν περὶ τὸ μέγιστον ἀδικήσαντα· τελευτὴ γὰρ ἕπεται σιτίων σπάνει· οὗ χάριν καὶ ὁ περὶ ταῦτ' ἐξαμαρτὼν εἰκότως θνήσκει κρεμασθείς, ὅμοιον κακὸν ᾧ διέθηκε παθών· καὶ γὰρ αὐτὸς ἀνεκρέμασε καὶ παρέτεινε τὸν πεινῶντα λιμῷ.

157 (27.) Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτου. ὁ μέντοι βασιλέως ὕπαρχος κατασταθεὶς καὶ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν λαβὼν ἐξῄει γνωρισθησόμενος ἅπασι τοῖς ἐγχωρίοις καὶ τοὺς λεγομένους νομοὺς ἐπιὼν κατὰ πόλεις πολὺν αὐτοῦ πόθον ἐνειργάζετο τοῖς ὁρῶσιν, οὐ μόνον ταῖς ὠφελείαις, ἃς ἑκάστοις παρεῖχεν, ἀλλὰ καὶ ταῖς περὶ τὴν
158 ὄψιν τε καὶ τὴν ἄλλην ὁμιλίαν ἀλέκτοις καὶ ἐξαιρέτοις χάρισιν. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν τῶν ὀνειράτων σύγκρισιν ἐνέστη προτέρα τῆς εὐθηνίας ἡ ἑπταετία, τὸ πέμπτον | τῶν καρπῶν ἀνὰ πᾶν ἔτος συνάγων διά τε τῶν p. 64 M.
ὑπάρχων καὶ τῶν ἄλλων, οἳ πρὸς τὰς δημοσίας χρείας ὑπηρέτουν αὐτῷ, τοσαύτην ἤθροισε πληθὺν δραγμάτων, ὅσην οὐδείς πω πρότερον γενο-

---

1 χρησίμων mg. H, ἀναγκαίων in textu H, χρησίμων om. M 2 εἰκότως om. A 4 ὅτι] ὅταν HP μὲν γὰρ A 5 χρησίμη om. F 6 ποτῷ] ποταμῷ BEM χρώμενοι] ἀρκούμενοι coni. Mang. 7 συμβάσεις B, συμ^{βι}βάσεις KMVO ἁμαρτάνοντα F 8 τὰ om. CAVO 9 τὸ] τὸν H[1]P ^{ἀδικ}ἁμαρτήσαντα A 10 ταῦτα CVO 11 ᾧ Mang.: ὧν codd. παθὼν C 12 λιμόν M 13 μέντοι] μὲν οὖν BEK[1]M (Mang.) 14 τὴν om. A 15 νομοὺς VK: νόμους ceteri 16 πόλιν A αὐτοῦ ex αὐτοῦ corr. H: αὐτοῦ ceteri, om. P πόθεν M ὁρῶσιν] παροῦσιν BEKM 17 ὠφελίαις M ἕκαστος P[1], ἑκάστω H[2] ταῖς CAKFH[2]P[2]: om. ceteri 18 post καὶ pr. add. περὶ VO τὴν ἄλλην] μεγάλην A ἀλήκτοις VO τε καὶ F χαρίσμασιν BEM 19 τῶν om. A ὀνείρων K διάκρισιν conicio ἀνέστη O πρότερον F, ἡ προτέρα VO ἡ eras. V[2], om. O 19. 20 ἡ ἑπταετία τῆς εὐθηνίας transp. HP 20 συνάγων CK: συλλέγων AP[2], ἀγγέλλων ceteri 21 ἠπειρέτουν K 22 πραγμάτων FHP πω] τὸ VO, om. A

---

13 sqq. Gen. cap. 41,46 sqq.

μένην ἐμέμνητο· πίστις δὲ σαφεστάτη τὸ μηδ' ἀριθμηθῆναι δύνασθαι, καίτοι μυρία τινῶν πονηθέντων, οἷς ἐπιμελές, περιεργίᾳ διαριθμήσασθαι.
διεξελθόντων δὲ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν οἷς εὐφόρησεν ἡ πεδιάς, ἀρχὴν 159
ἐλάμβανεν ὁ λιμός, ὃν ἐπιβαίνοντα καὶ συναυξόμενον οὐκ ἐχώρησεν Αἴγυπτος· ἀναχεόμενος γὰρ καὶ τὰς ἑξῆς ἀεὶ πόλεις καὶ χώρας ἐπικαταλαμβάνων ἄχρι περάτων καὶ τῶν πρὸς ἕω καὶ τῶν πρὸς
δυσμὰς ἔφθασε τὴν οἰκουμένην ἐν κύκλῳ πᾶσαν κατασχών. λέγεται 160
γοῦν μηδέποτε κοινὴ νόσος κατασκῆψαι τοσαύτη, καθάπερ ἣν ἰατρῶν παῖδες ὀνομάζουσιν ἑρπῆνα· καὶ γὰρ αὕτη πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἐπιφοιτῶσα τὴν κοινωνίαν τῶν ἡλκωμένων σωμάτων ὅλην δι' ὅλων στοιχηδὸν πυρὸς
τρόπον ἐπινέμεται. τοὺς οὖν ἀφ' ἑκάστης δοκιμωτάτους αἱρούμενοι 161
σιτώνας ἐξέπεμπον εἰς Αἴγυπτον· ἤδη γὰρ ἡ πρόνοια τοῦ νεανίσκου πανταχόσε διηγγέλλετο ταμιευσαμένου τροφὰς ἀφθόνους εἰς καιρὸν
ἐνδείας. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον κελεύει ἀνοιχθῆναι τοὺς σωροὺς ἅπαντας, 162
ὑπολαμβάνων εὐθυμοτέρους παρασκευάσειν τοὺς ἰδόντας καὶ τρόπον τινὰ τὰς ψυχὰς ἀναθρέψειν πρὸ τῶν σωμάτων ἐλπίσι χρησταῖς, ἔπειτα διὰ τῶν ἐπιτραπέντων τὰς σιταρχίας ἐπώλει τοῖς ἔχουσιν ὠνητικῶς, στοχαζόμενος τοῦ μέλλοντος ἀεὶ καὶ τὸ ἐπιὸν ὁρῶν τοῦ παρόντος ἀκριβέστερον.

(28.) Ἐν δὲ τούτῳ καὶ ὁ πατήρ, ὑποσπανιζόντων ἤδη τῶν ἀναγ- 163
καίων, ἀγνοῶν τὴν τοῦ παιδὸς εὐτυχίαν ἐκπέμπει δέκα τῶν υἱῶν ἐπὶ

1 μηδὲ VO 2 μυρία τινῶν πονηθέντων AK¹P²: μυρία πολλῶν πονηθέντων V²K², μυριάδων πονηθέντων C, μυρίων τῶν πονηθέντων H²(v), μυρία τῶν πονηθέντων ceteri ἐπιμελὴς F 3 διελθόντων VO ἐν om. AG ηὐφόρησεν CFGHP ἀρχὴν om. F 4 συναυξανόμενον AFH(v), αὐξόμενον M 5 καὶ pr. om. F ἀεὶ om. VO 6 τῶν alt.] τὸν C 7 ὅλην τὴν οἰκουμένην (tum πᾶσαν om.) A 8 γοῦν] γὰρ AP², γὰρ οὖν FGP¹ 9 ἑρπῆνα AFHP: ἕρπητα ceteri ἑρπὴν λέγεται πάθος περσῶν adnot. G et mg. FH αὐτὴ AFGHP 10 τὴν κοινωνίαν AF¹GHP: τῇ κοινωνίᾳ ceteri ἡλκωμένων B, ἡλωμένων E, εἱλωμένων VOK², ἡνωμένων CK¹ ὅλην AFGHP: ὅλη ceteri στιχηδὸν K 11 ἀφ' ἑκάστοις A δοκιμωτάτου C αἱρούμενοι AFGHPK: αἱρουμένους CBEM(v), ἀνευρομένους VO 12 ἐξέπεμπεν M 13 πανταχόθεν ἠγγέλλετο A ταμιευσομένου BEM, ταμιευσαμένη HP 14 ἀνοιχθῆναι om. A ἀνοιχθῆναι κελεύει conicio σορούς E¹M 15 παρασκευάσαι VO, παρασκευάζειν HP 16 ἀναθρέψαι VO θεραπεύσειν ψυχὰς (om. τὰς) in textu HP, ἀναθρέψειν ψυχὰς mg. HP; ἀναθρέψειν τὰς ψυχὰς v 17. 18 στοχαζόμενοι G 18 τοῦ μέλλοντος om. V 20 καὶ om. F 21 ἐπὶ] εἰς L(v)

20 sqq. Gen. cap. 42

σιτωνίαν τὸν νεώτατον οἴκοι κατασχών, ὃς ἦν ὁμομήτριος ἀδελφὸς τῷ
164 βασιλέως ὑπάρχῳ. καὶ οἱ μὲν εἰς Αἴγυπτον ἐλθόντες ἐντυγχάνουσιν
ὡς ἀλλοτρίῳ τἀδελφῷ καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἀξίωσιν καταπλαγέντες ἔθει
παλαιῷ προσκυνοῦσιν, ἤδη καὶ τῶν ὀνειράτων αὐτοῦ λαμβανόντων
165 βεβαίωσιν. ὁ δὲ τοὺς πεπρακότας θεασάμενος εὐθὺς ἐγνώρισεν ἅπαντας
ὑπὸ μηδενὸς αὐτὸς γνωρισθεὶς τὸ παράπαν, μὴ βουληθέντος πω τοῦ
θεοῦ τἀληθὲς ἀναφῆναι διά τινας ἀναγκαίας αἰτίας, ἃς τότε βέλτιον ἦν
ἡσυχάζεσθαι, ἀλλ' ἢ τὴν ὄψιν ἀλλάξαντος εἰς σεμνότερον εἶδος τοῦ τὴν
χώραν ἐπιτραπέντος ἢ παρατρέψαντος τὰς ἀκριβεῖς καταλήψεις τῆς δια-
166 νοίας τῶν ὁρώντων. εἶτ' οὐχ ὥσπερ νέος καὶ τοσαύτης ἡγεμονίας
διάδοχος ἀρχὴν τὴν μετὰ βασιλέα πρώτην ἀναψάμενος, εἰς ὃν ἀνατολαὶ
καὶ δύσεις ἀπέβλεπον, | ἡλικίας ἀκμῇ καὶ μεγέθει τῆς ἐξουσίας ἐπαρθείς, p. 65 M.
καιρὸν ἔχων ἀμύνης ἐμνησικάκησεν, ἀλλ' ἐγκρατῶς τὸ πάθος ἐνεγκὼν καὶ
ταμιευσάμενος αὐτοῦ τῇ ψυχῇ μετὰ πολλοῦ τοῦ προμηθοῦς ἐπεμόρφαζεν
ἀλλοτρίωσιν καὶ βλέμμασι καὶ φωνῇ καὶ τοῖς ἄλλοις καθυποκρινόμενος
τὸν δυσχεραίνοντα „οὐδέν“ εἶπεν, „ὦ οὗτοι, φρονεῖτε εἰρηνικόν, ἀλλά τις
τῶν βασιλέως ἐχθρῶν κατασκόπους ὑμᾶς ἐξέπεμψεν, ᾧ κακὰς ὑπηρεσίας
ὁμολογήσαντες ὑπηρετήσειν λήσεσθαι μὲν ᾠήθητε, λανθάνει δ' οὐδὲν
167 τῶν δρωμένων ἐπ' ἐνέδρᾳ, κἂν βαθεῖ σκότῳ συσκιάζηται.“ πειρωμένων
δ' ἀπολογεῖσθαι καὶ διεξιόντων, ὡς ἐπ' ἀγενήτοις κατηγοροῦνται, μήτε
γὰρ παρὰ δυσμενῶν ἥκειν μήτ' αὐτοὶ τοῖς ἐγχωρίοις ἀπέχθεσθαι μηδ'
ἂν ὑπομεῖναί ποτε τοιαύτην διακονίαν, εἶναι γὰρ τὰς φύσεις εἰρηνικοὶ
καὶ μεμαθηκέναι σχεδὸν ἐξ ἔτι νηπίων παίδων τιμᾶν εὐστάθειαν παρ'
ὁσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ πατρί, ᾧ δώδεκα γενομένων υἱῶν ἕνα μὲν

1 σιτωνία A ὁμομήτριος ἀδελφὸς CVO: ἀδελφὸς post ὑπάρχῳ (2) transp. ceteri 2 εἰσελθόντες εἰς Αἴγυπτον C 3 τῷ ἀδελφῷ CVOHP, ἀδελφῷ (om. τῷ) G 4 παλαιῷ] βαρβάρῳ coni. Mang. ἤδη προσκυνοῦσι transp. A 5 βεβαίωσιν] τελείωσιν P πεπρακότας] ἠγορακότας V²K²O 6 πω om. VO 7 τἀληθῆ F ἀναθεῖναι VO ⟨δι'⟩ ἃς coni. Wendl. τότε om. VO ἦν om. F
εἶδος
8 ἦθος K 9 περιτρέψαντος AF τὰς om. HP¹ 9. 10 τῆς διανοίας CVOK: καὶ διανοίας AFGHP, om. BEM 10 εἶτα VO 11 βασιλέως F 12 ἐπέβλεπον HP 13 ἀμύναι A ἐγκρατῶς] ἐκράτησε HP 14 αὐτοῦ V²: αὐτοῦ ceteri 15 ἀλλοτριώσεσι VO βλέμματι coni. Mang. 16 ὦ οὗτοι, εἶπε transp. HP 17 ἡμᾶς G κακὰς] καὶ τὰς G 18 ὁμολογήσαντας M λήσεσθε G μὲν om. VO 20 δὲ CVO 21 αὐτοὺς K ἀπέχθεσθε G, ἀπέχεσθαι BEKM, ὑπέχεσθαι C 22 ἂν] αὖ F ποτε om. A 23 ἐξέτι CFP παίδων om. FHP εὐπάθειαν P, εὐπείθειαν H 24 πατρὶ καὶ θεοφιλεστάτῳ transp. A θεοφίλεος (alt. ο eras.) C post δώδεκα add. μὲν HP(v) γεινομένων V, γειναμένων O μὲν om. Mang.

τὸν νεώτατον οὐκ ἔχοντά πω ἡλικίαν ἀποδημίας οἴκοι καταμεῖναι, δέκα
δὲ τοὺς ὁρωμένους ἡμᾶς ἐνταῦθα ὑπάρχειν, τὸν δὲ λοιπὸν ἐκποδὼν
γεγενῆσθαι —, (29.) ταῦτ' ἀκούσας ὡς ἐπὶ τεθνεῶτι ἑαυτῷ παρὰ τῶν
ἀποδομένων τί τὴν ψυχὴν ἄρα ἐπεπόνθει; καὶ γὰρ εἰ μὴ ἐξελάλησε 168
τότε τὸ παραστὰν πάθος, ἀλλὰ τούτοις ὑποτυφομένῳ καὶ ζωπυρουμένῳ
πάντως τὰ ἐντὸς ἐκαίετο, βαθεῖ δ' ὅμως ἤθει φησὶν αὐτοῖς· „εἰ τῷ
ὄντι μὴ κατασκεψόμενοι τὴν γῆν ἀφῖχθε, πρὸς πίστιν τὴν ἐμὴν ὑμεῖς
μὲν ἐνταυθοῖ διατρίψατε βραχύν τινα χρόνον, ὁ δὲ νεώτατος ἀδελφὸς
ὑμῶν ἀφικέσθω μετακληθεὶς ἐπιστολιμαίοις γράμμασιν. ἐὰν δ' ἕνεκα 169
τοῦ πατρὸς ἐπείγησθε ἀπιέναι φοβησομένου τάχα τὴν μακρὰν ὑμῶν
διάζευξιν, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπάρατε, καταμεινάτω δ' εἷς ὁμηρεύσων,
ἄχρις ἂν ἐπανέλθητε σὺν τῷ νεωτάτῳ· τιμωρία δὲ κατὰ τῶν μὴ πει-
θαρχούντων ἡ ἀνωτάτω προκείσεται θάνατος.“ καὶ ὁ μὲν τοιαῦτ' 170
ἀπειλήσας ὑποβλεπόμενος καὶ βαρείας ὀργῆς δείγματα παρασχὼν ὅσα τῷ
δοκεῖν ἀπηλλάττετο· οἱ δὲ συννοίας καὶ κατηφείας γεμισθέντες ἐκάκιζον
ἑαυτοὺς ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπιβουλῆς „ἐκεῖνο“ λέγοντες
„τἀδίκημα τῶν παρόντων ἐστὶ κακῶν αἴτιον, τῆς ἐφόρου δίκης τῶν
ἀνθρωπείων πραγμάτων ἤδη τι μηχανωμένης καθ' ἡμῶν· βραχὺν γὰρ
ἡσυχάσασα χρόνον διανίσταται τὴν ἀμείλικτον καὶ ἀπαραίτητον αὑτῆς
ἐπιδεικνυμένη φύσιν τοῖς ἀξίοις κολάσεως. πῶς γὰρ οὐκ ἄξιοι; οἳ δεό- 171
μενον καὶ ποτνιώμενον τὸν ἀδελφὸν οἱ ἀνηλεεῖς ὑπερείδομεν οὐδὲν μὲν
ἐξαμαρτόντα, φαντασίας δὲ τὰς καθ' ὕπνον διὰ τὸ φιλοίκειον ὡς
συνήθεσιν ἀνενεγκόντα, ὑπὲρ ὧν οἱ θηριωδέστατοι καὶ πάντων ἀγριώτατοι

1 ⟨τὴν⟩ ἡλικίαν conicio 2 ἡμᾶς delendum videtur ἐνταῦθ' VO ἐκποδῶν EH^{1}O 3 ταῦτα CP παρὰ τῶν] πάντων VO 4 πεπόνθει MG εἰ γὰρ καὶ μὴ transp. A 5 παριστάνον F τούτω A (Mang.) ὑποτυφουμένου CVO 6 πάντως] πάντα coni. Mang. 7 ἐφῖχθε C πρὸς τὴν πίστιν F 8 νεώτερος F 9 ἐφικέσθω VO δ' om. BEM 10 ἐπείγεσθε BEKMF ἀπιέναι Mang.: ἀπεῖναι codd. φοβηθησομένου A (Mang.) 11 ἅπαντες VK^{2} 12 ἐπαναχθῆτε AFGHP 13 ἡ AKF^{2}H^{2}P^{2}: ὁ CVOBEM, om. F^{1}GH^{1}P^{1} καὶ om. M τοιαῦτα CF 14 σχὼν F τῷ] τὸ P 17 τῶν—αἴτιον post ἡμῶν (18) transp. K ἐστὶν αἴτιον κακῶν transp. AO 18 ἀνθρωπίων C τι om. F βραχὺ F 19 ἐφησυχάσασα FHP(v) σεως αὐτῆς codd. 20 κολάζεσθαι K πῶς] πόσων VK^{2} ἄξιον HP^{1} οἳ C: om. ceteri 21 οἱ ἀνηλεεῖς om. A ὑπερίδομεν C, περιείδομεν V οὐδὲν μὲν] οὐ μὲν CBEM, οὐμενοῦν VK^{2} 22 post ἐξαμαρτόντα add. τι, ἀλλὰ (tum δὲ om.) CVBEM τὰς] τότε C φιλοίκιον O 23 σύνθεσιν (sic) G ἀνενέγκαντα A καὶ πάντων ἀγριώτατοι om. F post πάντων add. ἀνθρώπων BEM (Mang.)

δυσχεραίνοντες ἡμεῖς οὐχ ὅσια — δεῖ γὰρ | ἀψευδεῖν — εἰργασάμεθα. p. 66 M.
172 τοιγαροῦν καὶ ταῦτα καὶ ἔτι χείρω τούτων πείσεσθαι προσδοκῶμεν,
οἵτινες μόνοι σχεδὸν ἐξ ἁπάντων ἀνθρώπων εὐπατρίδαι λεγόμενοι διὰ
τὰς πατέρων καὶ πάππων καὶ προγόνων ὑπερβαλλούσας ἀρετὰς ᾐσχύ-
173 ναμεν τὴν συγγένειαν ἐπιφανὲς ὄνειδος κτήσασθαι σπουδάσαντες.“ ὁ
δὲ πρεσβύτατος τῶν ἀδελφῶν, ὃς καὶ ἐν ἀρχῇ, συντιθεμένων τὴν ἐπι-
βουλήν, ἠναντιοῦτο, „ἐπὶ δὴ πεπραγμένοις“ εἶπεν „ἀνωφελεῖς αἱ μετα-
μέλειαι· παρεκάλουν, ἱκέτευον, ἐξετάζων ὅσον ἐστὶ τὸ ἀνοσιούργημα,
μὴ θυμῷ χαρίζεσθαι· συναινεῖν δέον, ταῖς ἀβουλίαις ἑαυτῶν εἴξατε.
174 τοιγαροῦν καρπούμεθα τῆς αὐθαδείας καὶ ἀσεβείας τἀπίχειρα· ζητεῖται
μὲν ἡ ἐπ' ἐκείνῳ τορευθεῖσα ἐπιβουλή, ὁ δὲ ζητῶν οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος,
175 ἀλλ' ἢ θεὸς ἢ λόγος ἢ νόμος θεῖος.“ (30.) ταῦτα δ' ἤκουεν ὁ πραθεὶς
ἀδελφὸς ἡσυχῇ διαλαλούντων, ἑρμηνέως μεταξὺ ὄντος· καὶ νικηθεὶς
ὑπὸ τοῦ πάθους, μέλλων δακρύειν, ὡς μὴ γένοιτο καταφανής, ἀπο-
στρέφεται καὶ προχέας θερμὰ καὶ ἐπάλληλα δάκρυα καὶ πρὸς ὀλίγον
ἐπικουφισθείς, τὴν ὄψιν ἀπομαξάμενος, ἐπιστρέφει καὶ κελεύει τὸν
ἡλικίᾳ δεύτερον τῶν ἀδελφῶν ἐν ὄψεσι ταῖς ἁπάντων δεθῆναι, τὸν αὐτῷ

---

1 εἰργασάμεθα AOFHP: εἰργάσμεθα ceteri 2 χείρω τούτων KF: τούτων om. CV, τούτων χείρω transp. ceteri πείσεσθε B 4 post τὰς add. τῶν AOHP 5 συγγένειαν] εὐγένειαν K[1] (fort. recte) 6 τῶν ἀδελφῶν] ἀδελφὸς AO καὶ om. F συντεθειμένων CV 6. 7 τῇ βουλῇ AOV[2], τὴν βουλὴν V[1] 7 post ἠναντιοῦτο add. παρεκάλει F ἐπὶ δὴ Mang.: ἐπὶ K, ἐπειδὴ ceteri 8 παρεκάλουν om. F παρεκάλει, ἱκέτευεν BEMGHP, ἱκέτευεν etiam F ἐξέταζον C 9 χαρίσασθαι AOF συναινῶν H[1]P δέον] δὲ O συναινεῖν δέον] δέον συναινεῖν F, παρῄνουν, ἀλλ' ὑμεῖς V[2] αὐτῶν F 10 ἀσεβείας καὶ αὐθαδείας transp. AO τὰ ἐπίχειρα CAG 12 ταῦτ' ἤκουεν (om. δ') V ἤκουσεν A 13 ἡσυχῇ—μεταξὺ] ἐν ὄψεσι—κατάλληλον (17—99,1) O κινηθεὶς MAOF 14 δακρύειν CVBEKM: ἐνδακρύειν ceteri (v) καταφανεὶς O 16 ἀπομαρξάμενος O 17 ἐν ἡλικίᾳ F ταῖς K: τῶν ceteri

---

16—99,8 *Procop. Gaz. comment. in Gen. 42,24* (Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 91[1] = Migne P. G. t. 87,1 p. 479 inf.): τὸν δὲ ἐν ἡλικίᾳ δεύτερον τὸν Συμεὼν ὁ Ἰωσὴφ δεθῆναι προσέταξεν ὡς αὐτῷ κατάλληλον· ὁ γὰρ ἐν πλείοσι δεύτερος τῷ παρεσχάτῳ κατάλληλος, ἐπεὶ καὶ τῷ τελευταίῳ ὁ πρῶτος· ἴσως μέντοι καὶ διότι τὴν πλείστην μοῖραν ἔδοξε τῶν ἁμαρτηθέντων εἰσενεγκεῖν· εἰ γὰρ δεύτερος ὢν συνετάχθη τῷ πρεσβυτάτῳ χρηστὰ συμβουλεύσαντι, ἴσως ἂν συμπνευσάντων ἀλλήλοις τῶν πρώτων καὶ διὰ τοῦτο τιμιωτάτων κεκώλυτο τὸ πλημμέλημα. *Isidor. Pelus. Epist.* III, 115 (Migne P. G. t. 78 p. 820): ἐπειδὴ γέγραφας, δι' ἣν αἰτίαν τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς παρεὶς ὁ Ἰωσὴφ τὸν Σιμεῶνα μόνον ἐκέλευσε δεθῆναι, ὅμηρον τῆς τῶν ἀδελφῶν ἐπανόδου γενησόμενον, φημί· ἐπειδὴ τῶν τὴν τραγῳδίαν ἐκείνην κατ' αὐτοῦ δραματουργησάντων κορυφαιότατος ἦν. εἰ γὰρ ἐφράξατο μετὰ τοῦ πρεσβυτάτου τοῦ γνώμην ἀρίστην εἰσηγησαμένου, ἴσως ἂν καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἀνέτρεψεν·

κατάλληλον — ὁ γὰρ ἐν πλείοσι δεύτερος τῷ παρεσχάτῳ κατάλληλος, ἐπεὶ καὶ τῷ τελευταίῳ ὁ πρῶτος —· ἴσως μέντοι καὶ διότι τὴν πλείστην 176 μοῖραν ἔδοξε τῶν ἁμαρτηθέντων εἰσενεγκεῖν μόνον οὐ συνταγματαρχῶν καὶ τοὺς ἄλλους ἀλείφων ἐπὶ δυσμένειαν· εἰ γὰρ συνετάχθη τῷ πρεσβυτάτῳ χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα βουλευομένῳ, νεώτερος μὲν ἐκείνου, τῶν δ' ἄλλων πρεσβύτερος ὤν, ἴσως ἂν ἴσως ἐπεσχέθη τἀδίκημα. τῶν τὴν ἀνωτάτω τάξιν καὶ τιμὴν ἐχόντων συμπνεόντων καὶ ὁμογνωμονούντων περὶ πράγματος, ὃ καὶ καθ' αὑτὸ πολλὴν ῥοπὴν συνεφείλκετο· νυνὶ δ' 177 ἀποστὰς τῆς ἡμέρου καὶ ἀμείνονος τάξεως πρὸς τὴν ἀνήμερον καὶ χαλεπὴν ηὐτομόλησε καὶ ταύτης ἀποδειχθεὶς ἡγεμὼν οὕτως ἐθάρσυνε τοὺς συνεφαπτομένους τοῦ παρανομήματος, ὡς ἀνενδότως τὸν ἐπίληπτον ἆθλον διαθλῆσαι. διὰ ταῦτ' ἐξ ἁπάντων μόνος οὗτος δεθῆναί μοι δοκεῖ. οἱ δ' ἄλλοι τὴν οἴκαδε ἐπάνοδον ἤδη παρευτρεπίζονται, κελεύσαντος 178 τοῦ τῆς χώρας ἐπιτρόπου τοῖς πυροπωλοῦσι τὰ ἀγγεῖα τῶν ἀδελφῶν ὡς ξένων ἅπαντα πληρῶσαι καὶ ἣν ἔλαβον τιμὴν ἐπὶ τῶν στομίων λάθρα καταθεῖναι μὴ προειπόντας οἷς ἀπεδίδοσαν καὶ τρίτον τι προσεπιδαψιλεύεσθαι τροφάς, αἳ γένοιντ' ἂν ἱκαναὶ κατὰ τὴν ὁδόν, ἐξαιρέτους ὑπὲρ τοῦ παραπεμφθῆναι τὴν σιτωνίαν ἀμείωτον. ὁδοιπορούντων δὲ 179 καὶ τὸν ἐν δεσμοῖς ἀδελφὸν ὡς εἰκὸς οἰκτιζομένων, οὐχ ἧττον δ' ἐπὶ τῷ πατρὶ κατηφούντων, εἰ πάλιν ἀκούσεται συμφορᾶς, καθ' ἑκάστην

2 τὴν om. AO 3 μοῖραν] τιμωρίαν HP ἡμαρτηθέντων H 4 δυσμένειαν V^{2}KO: δυσμενεία ceteri (v) 4. 5 πρεσβυτάτῳ mg. H, πρώτῳ in textu H 5 ἐκεῖνος HP^{1} 6 ἂν] μὲν HP 8 καθ' αὑτὸ VK: καταυτὸ C, κατ' αὐτῶν ceteri συνεφείλκυστο V; ἂν ἐφείλκετο coni. Mang. δὲ C 11 ἐφαπτομένους BEKM
νομή
παραπτώματος C ἀνενδότως CVBEKM: ἀνενδοιάστως ceteri τὸν om. K ἐπίληπτον AFP^{2}: ἀνεπίληστον $CV^{2}K^{2}$, ἀνεπίληπτον ceteri 12 διανύσαι AO ταῦτα AO, τοῦτ' MK δεθῆναι οὗτος transp. F δοκῶ AO 13 οἴκαδ' P παρευτρεπίζονται V: παρηυτρεπίζοντο ceteri καὶ ante κελεύσαντος add. K 14 πυρροπωλοῦσι M, πυροπολοῦσι G 15 ἅπαν M 16 προειπόντας CBEKM: προειπόντος V^{1}, προειπόντες V^{2}, προσειπόντας ceteri οἷς] ὡς coni. Mang. τρίτον τι CVBEKM: τι om. ceteri; τρίτον ἔτι coni. Wendl. 16. 17 προσεπιδαψιλεύεσθαι K: προσδαψιλεύσασθαι V^{2}, προσδαψιλεύεσθαι ceteri 17 κατὰ CVBEKM: καὶ κατὰ ceteri ἐξαιρέτους C: om. BEKM, ἐξαρκέσαι V^{2} ss. K^{2}, ἐξαιρέτως ceteri 18 σιτωνείαν HP, σρίαν (i. e. σωτηρίαν) K 19 δὲ V 20 ἀκούσειε P συμφορὰς A

ἐκείνου μὲν γὰρ νεώτερος ἦν δεύτερος ὢν καθ' ἡλικίαν, τῶν δ' ἄλλων πρεσβύτερος, καὶ εἰκὸς ἦν καὶ τοὺς ἄλλους ἢ φοβηθέντας ἢ δυσωπηθέντας τὴν τῶν πρεσβυτάτων γνώμην σβέσαι τὴν ἐπιβουλήν, καὶ μάλιστα καὶ τοῦ τετάρτου ἀγανακτοῦντος ἐπὶ τοῖς γινομένοις καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἔχοντος πολλὴν ῥοπὴν πρὸς τὸ μὴ πραχθῆναι.

ὁδὸν | ἐλαττουμένης καὶ ἀποκειρομένης αὐτοῦ τῆς εὐπαιδίας, καὶ λεγόν- p. 67 M.
των „ἀλλ' οὐδὲ πιστεύσει δεδέσθαι, πρόφασιν δ' εἶναι τὰ δεσμὰ τελευτῆς
ὑπολήψεται διὰ τὸ τοὺς ἅπαξ πληγέντας εἰς τὰ αὐτὰ προσπταίειν",
ἑσπέρα καταλαμβάνει καὶ τῶν ὑποζυγίων καθελόντες τὰ ἄχθη τὰ μὲν
ἐπεκούφιζον, αὐτοὶ δὲ βαρυτέρας ταῖς ψυχαῖς φροντίδας ἐδέχοντο· φιλεῖ
γὰρ ἐν ταῖς ἀναπαύλαις τῶν σωμάτων ἐναργεστέρας τῶν ἀβουλήτων ἡ διά-
νοια λαμβάνουσα φαντασίας χαλεπῶς ἄγαν θλίβεσθαι καὶ πιέζεσθαι. (31.)
180 λύσας δέ τις ἓν ἀγγεῖον ὁρᾷ παρὰ τῷ στομίῳ βαλάντιον ὑπόμεστον ἀργυρίου
καὶ διαριθμησάμενος εὕρισκεν ὅσην τοῦ σίτου καθῆκε τιμὴν ἀποδεδομένην
181 αὐτῷ καὶ καταπλαγεὶς τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφερεν. οἱ δ' οὐ χάριν ἀλλ'
ἐνέδραν ὑποτοπήσαντες ἠθύμουν καὶ βουλόμενοι πάντα τὰ ἀγγεῖα διερευ-
νήσασθαι φόβῳ διώξεως ἄραντες ᾗ τάχιστα συνέτεινον καὶ μόνον οὐκ
182 ἀπνευστὶ θέοντες πολυήμερον ὁδὸν ἐπιτεμόντες ἀνύουσιν. εἶτ' ἀλλα-
χόθεν ἄλλοι τὸν πατέρα οὐκ ἀδακρυτὶ περιλαβόντες ἐφίλουν ἑκάστῳ
περιπλεκόμενον καὶ περιχεόμενον ἐκθύμως, καίτοι τῆς ψυχῆς ἤδη τι
μαντευομένης ἀβούλητον· καὶ γὰρ προσιόντας καὶ δεξιουμένους κατενόει
καὶ τὸν ὑπολειφθέντα υἱὸν ὡς ὑστερηκότα τῆς βραδυτῆτος ᾐτιᾶτο καὶ
πρὸς τὰς εἰσόδους ἀπέβλεπε σπεύδων τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων πλήρη
183 θεάσασθαι. μηδενὸς δ' ἔξωθεν ἔτι προσεπιφοιτῶντος, διεπτοημένον
ἰδόντες „τῶν ἀβουλήτων" ἔφασαν, „ὦ πάτερ, ἀνιαρότερος τῆς μαθήσεως ὁ
ἐνδοιασμός ἐστι· μαθὼν μὲν γάρ τις ὁδὸν εὗρεν εἰς σωτηρίαν, ἡ δ' ἀμφί-
βολος ἄγνοια δυσοδίας καὶ ἀπορίας αἴτιον· ἄκουε δὴ σφόδρα μὲν ἀνιαροῦ

ι
1 αὐτῷ V²GHP (v) εὐπαιδείας K, εὐπαιδείας AOH 2 δὲ V τελευτῆς τὰ δεσμὰ transp. AHP (v) 3 αὐτὰ corr. ex αὐτοῦ V μὴ ante προσπταίειν add. F 5 βαρυτέραις M ἐδέξαντο CV 6 ἐναργεστέρως V² 6. 7 ἡ διαλαμβάνουσα φαντασία CVBEM 7 πιέζεσθαι] βιάζεσθαι H 8 περὶ AO βαλλάντιον CE 9 καθῆκε om. M, κατέθηκε KF ἀποδιδομένην BEM 10 αὐτῷ codd. (v) 11 ὑποπτήσαντες O καὶ βουλόμενοι] βουλόμενοι οὖν V τἀγγεῖα HP 12 συνέτεινον M (Mang.): συνδιέτεινον ceteri μονονοὺ AOH, μόνον οὐ καὶ P, μονονουχὶ V, μονονοὺκ corr. in μονονουχὶ K 13 κἀπνευστὶ H
ε ϊ
ἀποτεμόντες AO εἶτα CV 14 παραλαβόντες A, παραλαβόντες O, περιβαλόντες BEMV 15 περιπλακόμενον BE καὶ περιχεόμενον om. M περιχεόμενον BEKAG: παραχεόμενον O, περιεχόμενον ceteri καίτοι] καί τι V²O 16 προσιόν-
ων ων
τας καὶ δεξιουμένους A; προσιόντων καὶ δεξιουμένων v 17 καὶ τὸν K: καὶ om. ceteri ἀπολειφθέντα AO ὡς K: καὶ ὡς ceteri ὡς om. V 18 τέκνων] παίδων M 19 ἔτι om. V 20 ἀνιαρώτερος CAP, ἀνιαρότερον F τῆς om. H 22 αἰτία V

διηγήματος, ἀναγκαίου δὲ λεχθῆναι. ὁ συμπεμφθεὶς ἡμῖν ἀδελφὸς ἐπὶ 184
σιτωνίαν καὶ μὴ ἐπανεληλυθὼς ζῇ μέν — δεῖ γὰρ τὸν ὡς ἐπὶ τεθνεῶτι
ἀπαλλάξαι σου μείζονα φόβον —, ζῶν δ' ἐν Αἰγύπτῳ καταμένει παρὰ
τῷ τῆς χώρας ἐπιτρόπῳ, ὃς εἴτ' ἐκ διαβολῆς εἴτε καὶ ὑποτοπήσας
αὐτὸς αἰτίαν ἡμῖν ὡς κατασκόποις ἐπέφερεν. ἀπολογουμένων δὲ ὅσα 185
ὁ καιρὸς καὶ περί τε σοῦ τοῦ πατρὸς διεξιόντων καὶ τῶν ἀπολειπομένων
ἀδελφῶν, ἑνὸς μὲν τοῦ τεθνεῶτος, ἑτέρου δὲ τοῦ παρὰ σοὶ διατρίβοντος,
ὃν ἔφαμεν ἔτι νέον ὄντα διὰ τὴν ἡλικίαν οἴκοι καταμεῖναι, πάντα
ἀπαμπίσχοντες καὶ ἀπογυμνοῦντες τὰ τῆς συγγενείας εἰς τὸ ἀνύποπτον
οὐδὲν ἠνύσαμεν, ἀλλ' ἔφη μόνην ἂν αὐτῷ πίστιν ἀψευδοῦς ὁμολογίας
γενέσθαι τὴν ὡς αὐτὸν ἄφιξιν τοῦ νεωτάτου παιδός, οὗ χάριν καὶ τὸν
δεύτερον κατεσχηκέναι ῥύσιόν τε καὶ ἐνέχυρον ἐκείνου. τὸ μὲν οὖν 186
ἐπίταγμα πάντων ἀνιαρότατον, ὁ δὲ καιρὸς αὐτὸ προστάττει μᾶλλον τοῦ
p. 68 M. κελεύοντος, ᾧ | πειστέον ἐξ ἀνάγκης διὰ τἀπιτήδεια, μόνης Αἰγύπτου
χορηγούσης αὐτὰ τοῖς λιμῷ πιεσθεῖσιν.“ (32.) ὁ δὲ βαρύτατον ἀναστενάξας 187
„τίνα πρῶτον“ εἶπεν „ὀλοφύρωμαι; τὸν παρέσχατον, ὃς οὐ τελευταῖος
ἀλλὰ πρῶτος ἔλαχε τὴν τῶν συμφορῶν τάξιν; ἢ τὸν δεύτερον, ὃς τὰ
δευτερεῖα τῶν κακῶν ἤρατο, πρὸ θανάτου δεσμά; ἢ τὸν νεώτατον, ὃς
ἀπευκταιοτάτην ὁδὸν ἀφίξεται, ἐὰν ἄρα ἀπίῃ, ταῖς τῶν ἀδελφῶν κακο-
πραγίαις οὐ σωφρονισθείς; ἐγὼ δὲ κατὰ μέλη καὶ μέρη διαρτώμενος
— μέρη γὰρ τέκνα γονέων — εἰς ἀπαιδίαν κινδυνεύω περιελθεῖν ὁ
πολύπαις καὶ εὔπαις ἄχρι πρὸ μικροῦ νομισθείς.“ ὁ δὲ πρεσβύτατος 188
„εἰς ὁμηρείαν“ ἔφη „σοὶ δύο υἱοὺς δίδωμι, οὓς καὶ μόνους ἐγέννησα·

1 μηνύματος καὶ add. ante διηγήματος F ἡμῶν AO 2 σιτωνία AO, σιτωνεία P τὸν] τῶν V, om. F ὡς om. AH 3 ἀπαλλάξαι] ἀπελάσαι coni. Mang. σου] σε V μείζονα om. V φόβων V δὲ CVA 5 ἀπολογούμενοι et διεξιόντες (6) scribendum videtur δ' BEM, δὲ καὶ AOG, καὶ F 6 ὁ om. AOFGHP καὶ om. AOFGHP 7 pr. τοῦ om. AO alt. τοῦ om. AO σοὶ] σοῦ BEM 8 ἔτι νέον ὄντα om. V οἴκοι scripsi: οἴκαδε codd. μεῖναι AO πάντ' AP 9 ἀπανίσχοντες F γυμνοῦντες BEK^{1}M εὐγενείας V 10 ἂν om. AO ὁμολογίας] ἀπολογίας conicio 11 ὡς αὐτὴν O, ἕως αὐτοῦ A 12 κατασχηκέναι BE: κατέσχηκε coni. Wendl. ῥύσειον C 13 ἀνιαρότατον VF: ἀνιαρώτατον CGP, ἀνιαρώτερον AO, ἀνιαρότερον ceteri 14 πιστέον FH^{1}P τὰ ἐπιτήδεια CVAO τῆς αἰγύπτου AP^{2} 15 βαρύτατα AO, βαρύτερον H 16 πρότερον AO εἶπε post ὀλοφύρωμαι transp. VG (ss. K^{2}), om. K^{1} ὀλοφύρωμαι EVFG: ὀλοφύρομαι ceteri (v) 17 πρῶτον F συμφορῶν] συμφερόντων CBEM δευτερεῖα] βαρύτερα coni. Mang. 18 ἤρξατο F 19 ἀφίξεται om. F ἄρ' A 20 συμφορηθεὶς $V^{2}K^{2}$ μέρη καὶ μέλη CVFG διαιτώμενος F 23 εἰς ὁμηρείαν] ἰσομοιρίαν FGHP δίδωμι οὓς om. FGHP

τούτους ἀπόκτεινον, ἐὰν μὴ σῷον ἀποδῶ τὸν ἐγχειρισθησόμενον ἀδελφόν,
ὃς ἀφικόμενος εἰς Αἴγυπτον δύο περιποιήσει τὰ μέγιστα ἡμῖν, ἓν μὲν πίστιν
σαφῆ τοῦ μὴ κατασκόπους μηδὲ πολεμίους εἶναι, ἕτερον δὲ τὸ τὸν
189 ἀδελφὸν τὸν ἐν δεσμοῖς ἀπολαβεῖν δυνηθῆναι.“ σφόδρα δ' ἀχθομένου
τοῦ πατρὸς καὶ λέγοντος ἀγνοεῖν, ὅτι δυεῖν ὄντων ὁμομητρίων ὁ μὲν
ἤδη τέθνηκεν, ὁ δ' ἔρημος καὶ μόνος ἀπολειφθεὶς εὐλαβήσεται τὴν
ὁδὸν καὶ ζῶν προαποθανεῖται τῷ δέει κατὰ τὴν φοβερῶν ἐκείνων ὑπό-
μνησιν, ἃ συνέβη τὸν πρότερον παθεῖν, ταῦτα λέγοντος, τὸν εὐτολμότατον
καὶ ἀρχικὸν φύσει καὶ δυνατὸν εἰπεῖν — ἦν δὲ καθ' ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ
πρώτου τέταρτος — προστησάμενοι διερμηνεύειν ἔπεισαν τὰ δοκοῦντα
190 πᾶσιν. ἐδόκει δὲ τῶν μὲν ἀναγκαίων ὑστεριζόντων — ὁ γὰρ κομισθεὶς
πρότερος σῖτος ἐπιλελοίπει —, κρατοῦντος δὲ τοῦ λιμοῦ καὶ πιέζοντος,
ὠνησομένους ἀπιέναι, μὴ βαδιεῖσθαι δὲ τοῦ νεωτάτου καταμένοντος·
τὸν γὰρ τῆς χώρας ἐπίτροπον ἀπηγορευκέναι δίχα τούτου παραγενέσθαι.
191 λογισάμενος δὲ ἅτε σοφὸς ἀνήρ, ὡς ἔστιν ἄμεινον ἕνα προέσθαι τῷ
τοῦ μέλλοντος ἀδήλῳ καὶ ἀμφιβόλῳ πρὸ τῆς ὁμολογουμένης τῶν τοσούτων
ἀπωλείας, ἣν ὑπομενεῖ πᾶς οἶκος ἐνδείᾳ πιεσθείς, ἀνιάτῳ νόσῳ, φησὶν
192 αὐτοῖς· „ἀλλ' εἰ τῆς ἐμῆς βουλήσεως ἐπικρατέστερα τὰ τῆς ἀνάγκης ἐστίν,
εἰκτέον· ἴσως γὰρ ἴσως ἡ φύσις οἰκονομεῖ τι βέλτιον, ὃ μήπω ταῖς διανοίαις
193 ἡμῶν παραφαίνειν ἀξιοῖ. λαβόντες οὖν καὶ τὸν νεώτατον, ὡς προῄρησθε,
ἄπιτε, μὴ μέντοι τὸν αὐτὸν ὃν καὶ πρόσθεν τρόπον· πάλαι μὲν γὰρ ἀργυρίου
μόνον ἔδει πρὸς σιτωνίαν ἀγνοουμένοις ἀνθρώποις καὶ μηδέν πω πεπονθόσιν
ἀνήκεστον, νυνὶ δὲ καὶ δώρων, τριῶν ἕνεκα, τῆς τε | πρὸς τὸν ἡγεμόνα p. 69 M.

1 post ἐγχειρισθησόμενον add. μοι HP 3 τὸ] τοῦ AOFGHP 3. 4 τὸν ἐν δεσμοῖς ἀδελφὸν AO 4 δυνησόμενον G δὲ V 5 ἀγνοεῖν] ἀποκνεῖν conicio, ἀμφιγνοεῖν coni. Mang. δυοῖν MAOKFP ὄντοιν K: ὄντοιν ὁμομητρίοιν A 6 καὶ μόνος om. F εὐλαβηθήσεται VK^2 7 φοβερῶν] φερομένων F 8 εὐτολμότατον VHP 9 ἀρχικὸν] ἀνδρικὸν AO δυνατώτατον K 9. 10 ἀπὸ τοῦ πρώτου καθ' ἡλικίαν transp. K 10 ἔπεισαν K: εἴτε κἂν BE, εἴτε κἂν V^{1}MFGHP^1, ᾔτηκαν V^2, ἤνεγκαν AOP^2, ἔλεγον C(v) 12 πρότερον VOHP(v) ἐπιλελοίπει CF: ἀπολελοίπει AO, ὑπολελοίπει ceteri 13 ὠνησομένους K: ἠνωμένους ceteri ἀπιέναι CV^{2}F^2: ἀπεῖναι ceteri 14 ἀπειρηκέναι A 15 δ' C: δὴ coni. Mang. 17 πιεσθεὶς ἀνιάτω νόσω BEKM: ἀνιάτῳ νόσῳ om. CV, πιεσθεὶς ἀνειπὼν ὅσον ceteri; ἀνιάτῳ νόσῳ πιεσθείς Mang. 18 βουλῆς AHP 19 ἱεκτέον (sic) C θεία ante φύσις add. V^2 οἰκοδομεῖ CFGHP ταῖς ἡμετέραις διανοίαις (om. ἡμῶν) CV 20 παρεμφαίνειν BEM, παραμένειν (sic) F 21 καὶ om. M πρόσθε CBEGP 22 σιτωνείαν HP μηδέπω K, μηδὲν (om. πω) AO 23 νῦν VAO

11 sqq. Gen. cap. 43

καὶ σιτάρχην ἀρεσκείας, ὑφ' οὗ γνωρίζεσθαί φατε, καὶ τοῦ τὸν ἐν δεσμοῖς ἀπολαβεῖν θᾶττον πολλὰ καταθέντας αὐτοῦ λύτρα καὶ τοῦ τὴν ὑπόνοιαν τῆς κατασκοπῆς ὡς ἔνι μάλιστα ἰάσασθαι. πάντων οὖν ὅσων 194 ἡ ἡμετέρα γῆ φέρει λαβόντες ὥσπερ τινὰς ἀπαρχὰς κομίζετε τῷ ἀνθρώπῳ καὶ δισσὸν ἀργύριον, τό τε ἀποδοθὲν πρότερον, ὃ ἴσως ἀγνοίᾳ τινὸς ἀπεδόθη, καὶ ἕτερον αὔταρκες εἰς σιτωνίαν. ἐπιφέρεσθε μέντοι 195 καὶ τὰς ἡμετέρας εὐχάς, ἃς πρὸς τὸν σωτῆρα ποιούμεθα θεόν, ἵνα καὶ εὐάρεστοι τοῖς ἐγχωρίοις ξενιτεύοντες ἦτε καὶ ἐπανέρχησθε σῷοι τὰς ἀναγκαίας παρακαταθήκας, υἱούς, ἀποδιδόντες πατρί, τόν τε καταλειφθέντα πρότερον ἐν δεσμοῖς καὶ ὃν συνεπάγεσθε νυνὶ νεώτατον καὶ πραγμάτων ἄπειρον." ἅραντες δὲ συνέτεινον εἰς Αἴγυπτον.

(33.) Εἶτ' ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις ἀφικομένους ἰδὼν ὁ τῆς χώρας 196 ἐπίτροπος ἥσθη πάνυ καὶ κελεύει τῷ τῆς οἰκίας ἐπιμελουμένῳ πολυτελὲς ἄριστον εὐτρεπίζειν καὶ τοὺς ἄνδρας εἰσάγειν ἁλῶν καὶ τραπέζης μεθέξοντας. εἰσαχθέντες δὲ καὶ ἐφ' ὅτῳ μὴ συναισθόμενοι διεπτόηντο καὶ 197 συγχυθέντες ἐτόπαζον ἐπὶ κλοπῇ μέλλειν συκοφαντεῖσθαι ὡς ὑφελόμενοι τὴν τοῦ σίτου τιμήν, ἣν πρότερον ἐν τοῖς ἀγγείοις ἀνεῦρον· εἶτα τῷ τῆς οἰκίας ἐπιμελητῇ προσελθόντες ἀπελογοῦντο περὶ οὗ μηδεὶς ἐτόλμα κατηγορεῖν τὸ συνειδὸς ἰώμενοι καὶ ἅμα προφέροντες ἐπεδείκνυον τὸ ἀργύριον εἰς ἀπόδοσιν. ὁ δὲ χρηστοῖς καὶ φιλανθρώποις λόγοις 198 εὐθυμοτέρους αὐτοὺς ἐποίει φάσκων· „οὐδεὶς ἀσεβής ἐστιν οὕτως, ὡς τὰς τοῦ θεοῦ χάριτας συκοφαντεῖν, ὃς ἵλεως εἴη· θησαυροὺς γὰρ ἐν τοῖς ὑμετέροις ὤμβρησεν ἀγγείοις οὐ μόνον τροφὰς ἀλλὰ καὶ πλοῦτον ἐξ ἑτοίμου διδούς." οἱ δὲ παρηγορηθέντες ἐν τάξει διετίθεσαν ἃ οἴκοθεν 199 ἐπηνέγκαντο δῶρα καὶ παραγενομένῳ τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας προσέφερον· πυνθανομένῳ δέ, πῶς ἔχοιεν καὶ εἰ ὁ πατὴρ ζῇ, περὶ οὗ πρόσθεν

1 ἀφ' BMG γνωρίζεσθε MFG 2 καταθέντας—λαβόντες (4) om. K¹, suppl. K²
3 μὲν οὖν VK² ὅσα OGP, ὅσον V¹ 4 φέρει γῆ transp. AO, φέρει om. VK²
5 τ' A πρότερον om. G ὃ om. CH(v) post ἴσως ss. γὰρ H²(v)
6 σιτωνείαν HP 7 σωτῆρα] πρα (i. e. πατέρα) AOP² 8 ἐπανέρχεσθε M, ἐπανέρχοισθε A 9 υἱοῖς BEMFHP¹, υἱοὺς om. K¹, ss. K² 9. 10 καταλειφθέντα (η ss.) A 10 ἐπάγεσθε HP¹ νῦν BEKM νεώτερον G
11 συνέτειναν F 12 ἡμέραις om. G 13 ἐπιμελουμένω CBKMF: ἐπιμελομένω ceteri ⟨οὐ σφόδρα⟩ πολυτελὲς coni. Mang. coll. 104,23 14 εἰσάγει OH (οἱό ss.)
16 κλοπὴν V 17 ἐν om. V 19 ἰώμενοι C ἐπιφέροντες AO ἐπεδείκνυντο O, καὶ ἐπιδεικνύντες CV, ἐδείκνυον FHP(v) 20 τοῖς λόγοις V
21 οὕτως om. K 22 ἵλεως ⟨ὑμῖν⟩ εἴη conicio (cf. Gen. 43,22) γὰρ om. BEM
23 ἡμετέροις KOP ὤμβρισεν C 26 ἔχοιε M

ἔλεγον, ἀποκρίνονται περὶ μὲν αὐτῶν οὐδέν, περὶ δὲ τοῦ πατρὸς ὅτι ζῇ
200 καὶ ὑγιαίνει. κατευξάμενος δ' ἐκείνῳ καὶ θεοφιλέστατον προσειπών,
τὸν ὁμομήτριον περιβλεψάμενος ἀδελφὸν ὡς εἶδεν, οὐ κατασχὼν ἀλλ'
ἤδη νικώμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, πρὶν γενέσθαι καταφανής, ἐπιστρέφεται
καὶ δραμὼν πρόφασιν ἐπί τι τῶν κατεπειγόντων — ἐκλαλῆσαι γὰρ
τἀληθὲς καιρὸς οὐκ ἦν — ἐν μυχῷ τινι τῆς οἰκίας ἀνακλαυσάμενος
201 ἀποχεῖ τὴν τῶν δακρύων φοράν. (34.) εἶτ' ἀπονιψάμενος λογισμῷ
τῆς ἀνίας ἐπεκράτησε καὶ προσελθὼν εἱστία τοὺς ξένους ἀποδοὺς πρό-
τερον καὶ τὸν ἀντὶ τοῦ νεωτάτου κατασχεθέντα εἰς ὁμηρείαν· συνειστιῶντο
202 δὲ καὶ ἄλλοι τῶν παρ' Αἰγυπτίοις δοκίμων. αἱ δ' ὑποδοχαὶ κατὰ τὰ
πάτρια ἑκάστοις ἐγίνοντο, χαλεπὸν ἡγουμένου παλαιοὺς νόμους παριδεῖν,
203 καὶ ταῦτα ἐν εὐωχίᾳ τινί. ἔνθα τῶν ἀηδιῶν αἱ ἡδοναὶ πλείους. | ἑξῆς p. 70 M
δὲ προστάξαντος κατὰ τὰς ἡλικίας καθέζεσθαι, μήπω τῶν ἀνθρώπων
ἐν ταῖς συμποτικαῖς συνουσίαις κατακλίσει χρωμένων, ἐθαύμαζον, εἰ
Αἰγύπτιοι ζηλωταὶ τῶν αὐτῶν Ἑβραίοις εἰσὶ τάξεώς τε πεφροντικότες
204 καὶ τὰς πρεσβυτέρων καὶ νεωτέρων τιμὰς διακρίνειν ἐπιστάμενοι. τάχα
μέντοι καὶ τὸν ἄλλον χρόνον, ἔφασκον, τῆς χώρας ἀμαθέστερον τὰ
περὶ δίαιταν ἀγούσης, ὁ ἀνὴρ οὗτος τοῖς κοινοῖς ἐπιστὰς οὐ μόνον τοῖς
μεγάλοις πράγμασιν ἥρμοσεν εὐταξίαν, δι' ὧν τὰ εἰρήνης καὶ πολέμου
κατορθοῦσθαι πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς εὐτελεστέροις εἶναι δοκοῦσιν, ὧν
τὰ πλεῖστα ἐν παιδιαῖς· ἱλαρότητα γὰρ ἐπιζητοῦσιν εὐωχίαι σεμνὸν
205 ἄγαν καὶ αὐστηρὸν συμπότην ἥκιστα παραδεχόμεναι. τοιούτους ἐπαί-
νους ἠρέμα συνειρόντων, τράπεζαι μὲν οὐ σφόδρα πολυτελεῖς εἰσκομί-

1 αὐτῶν BVAH^2: αὐτῶν ceteri 1. 2 ζῇ καὶ C: om. ceteri 2 ὑγιαίνοι H θεοφιλέστατε Turn., θεοφιλέστατα Cotelier (Monum. Eccl. II 568) 3 ἀλλὰ (om. ἤδη) BEKMV 4 καταφανῆ A ἀποστρέφεται coni. Mang. coll. 98,14. 15 5 προφάσει CVBEKM(v) 6 καιρὸς om. H τινι om. A 8 ἑστιᾷ CVBEKM 9 ἀντὶ τοῦ νεωτάτου om. AO κατασχὼν F 10 δοκίμων] γνωρίμων A 11 ἡγούμενοι F, ἡγημένου M post ἡγουμένου add. παρα-σαλεύειν H^2(v) παριδεῖν A mg. P^2: om. ceteri 12 ταῦτ' AO τινί corr. in λύειν V^2, τινί om. K, λύειν ss. K^2; κοινῇ coni. Mang. ἔνθα] ἐν αἷς F^2 ἀηδιῶν scripsi: ἀνδρῶν GP^1, ἀηδῶν ceteri ἐξ ἧς F 13 προστάξοντος G 14 συμποτικῶν A εἰ] οἱ GHP, εἰ οἱ AO (Mang.) 15 post Αἰγύπτιοι add. ὅπως H ζηλωταὶ om. A τάξεων AOFGHP τε CK: om. ceteri πεφορτικότες M 17 τῆς χώρας om. HP^1 18 ἐχούσης (ss. ἠ ἀγ) K, ἐχούσης AO ἀγούσης post ἀμαθέστερον (17) transp. CV (Mang.) κοινῆς M 20 κατορθοῦν V^1 καὶ V: καὶ ἐν CV^1, κἀν ceteri (v) 21 πεδιαῖς M, παιδίαις H, παιδίοις AOFGP ἱλαρώτατον AO 22 ἄγαν om. AO συμπότην] δεσπότην K 23 εἰ καὶ κομίζονται F

ζονται, διὰ τὸν λιμὸν οὐκ ἀξιώσαντος τοῦ ξενοδόχου ταῖς ἑτέρων ἀτυχίαις
ἐντρυφᾶν· αὐτοὶ δ' ἅτε σύνεσιν ἀκριβεῖς καὶ τοῦτ' εἰς τὰ ἐγκώμια παρε-
λάμβανον. ὡς ἀπειροκαλίαν, πρᾶγμα ἐπίφθονον, ἀπέστραπται, λέγοντες·
ὡς καὶ τὸ τοῦ συναλγοῦντος τοῖς δεομένοις καὶ τὸ τοῦ ἑστιάτορος σχῆμα
διασῴζει μεθόριον ἀμφοῖν τιθεὶς αὑτὸν καὶ τὴν ἐν ἑκατέρῳ μέμψιν
ἐκφεύγων. αἱ μὲν οὖν παρασκευαὶ τὸ ἀμιγὲς εἶχον πρόσφοροι τῷ 206
καιρῷ γεγονυῖαι· τὸ δ' ἐλλιπὲς ἀνεπλήρουν αἱ συνεχεῖς φιλοφροσύναι
προπόσεσιν, εὐχαῖς, παραινέσεσι ταῖς εἰς ἀνάληψιν, ἃ τοῖς ἐλευθέροις
καὶ μὴ ἀμούσοις τὸ ἦθος ἡδίω τῶν ὅσα περὶ ἐδωδὴν καὶ πόσιν εὐτρεπί-
ζουσιν οἱ φιλεστιάτορες καὶ φιλόδειπνοι τὰ μηδεμιᾶς ἄξια σπουδῆς εἰς
ὀλιγοφρόνων ἐπίδειξιν πομποστολοῦντες.

(35.) Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἕῳ μεταπεμψάμενος τὸν ἐπίτροπον 207
τῆς οἰκίας κελεύει τὰ ἀγγεῖα τῶν ἀνδρῶν ὅσα ἐπηνέγκαντο γεμίσαι
σίτου καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν στομίων τὴν τιμὴν ἐν βαλαντίοις καταθεῖναι,
εἰς δὲ τὸ τοῦ νεωτάτου καὶ τὸ κάλλιστον τῶν ἀργυρῶν ἔκπωμα, ᾧ πίνειν
ἔθος εἶχεν αὐτός. καὶ ὁ μὲν τὰ προσταχθέντα προθύμως ἐπετέλει 208
μηδένα μάρτυρα παραλαμβάνων, οἱ δ' οὐδὲν τῶν κρύφα γεγονότων
εἰδότες ἀνεζεύγνυσαν ἐπὶ τοῖς παρ' ἐλπίδας ἀγαθοῖς ἅπασι χαίροντες.
ἃ μὲν γὰρ προσεδόκησαν, ταῦτα ἦν· ἐπὶ κλοπῇ τοῦ ἀποδοθέντος 209
ἀργυρίου συκοφαντίαν ἕξειν, ἀδελφὸν τὸν ὁμηρεύοντα μὴ ἀπολήψεσθαι,
προσαποβαλεῖν καὶ τὸν νεώτατον ἴσως ὑπὸ τοῦ σπουδάσαντος αὐτὸν
ἀχθῆναι βίᾳ κατασχεθέντα. τὰ δ' ἀποβάντα αἰσίων τελειότερα εὐχῶν· 210

1 ἀξιοῦντος in ras. O 2 δὲ V ἅτ' ἐς σύνεσιν FG, ἅτ' εἰς σύνεσιν AOHP τοῦτο εἰς V, τούτοις F 3 ἀπειροκαλίας F πρᾶγμ' A 4 καὶ τὸ V^{2}B^{2}MFH^{2}: τὸ (om. καὶ) K, τὸ om. ceteri τοῦ] τοὺς O alt. τὸ τοῦ] τούτοις F 5 διασῴζει G^{2}F: διασῴζειν ceteri τιθεὶς ἀμφοῖν transp. K, ἀμφοῖν om. BEM αὑτὸν H: αὐτὸς V^{2}, αὐτὸ ceteri (fort. delendum) 6 ἀμιγὲς AOG 7 γεγονυῖαι BKMF: γενόμεναι V^{2}, γεγονέναι ceteri ἐλλειπὲς C^{1} 8 εὐχαῖς mg. H, εὐωχαῖς
λῶ
in textu H ἀνάληψιν] ἀνάλωσιν K 9 pr. καὶ om. O 10 φιλεστιάτορες AOKFG: φιλοεστιάτορες ceteri (v) μηδεμιᾶς AO: μηδενὸς ceteri εἰς K (coni. Mang.): om. ceteri 11 ἐπίδειξιν] ἔκπληξιν coni. Mang. 14 ἐπὶ om. H τῶν om. M βαλλαντίοις CE, βαλεντίοις M 15 καὶ K: om. ceteri 16 προταθέντα CE 17 post παραλαμβάνων add. τῶν κρύφα γεγονότων AO δὲ V οὐδὲν post γεγονότων transp. V 18 ἀνεζεύγνυον AO ἐλπίδα V ἅπασι om. V 19 ταῦτ' V, τοιαῦτ' AO 20 ἕξιν M 21 προσαποβαλεῖν AFG^{2}K^{2}: προσαποκαλεῖν V, προσαπολεῖν CK^{1}(v), προσαπολαβεῖν ceteri δὲ καὶ A σπουδάζοντος AO 22 βίᾳ om. CVBEM κατασχεθέντα CV: κατασχεθέντας K, κατασταθέντα BEM, κρατηθέντα ceteri (v) τελειώτερα V

12 sqq. Gen. cap. 44

τὸ πρὸς | τῷ μὴ συκοφαντηθῆναι τραπέζης καὶ ἁλῶν, ἃ σύμβολα p. 71 M.
γνησίου φιλίας ἀνθρώποις ἀνεύρηται. μεταλαχεῖν, τὸ κομίσασθαι τὸν
ἀδελφὸν ἀνύβριστον, μηδενὸς ἐντυχόντος καὶ δεηθέντος, τὸ καὶ τὸν
νεώτατον ἀγαγεῖν πρὸς τὸν πατέρα σῷον, ἐκπεφευγότας μὲν τὰς ἐπὶ
κατασκόπων ὑπονοίας, ἄφθονον δὲ τροφῶν πλῆθος ἐπιφερομένους,
χρηστὰ δὲ καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος λογιζομένους· εἰ γὰρ ἐπιλίποι
τἀπιτήδεια πολλάκις, ἔφασκον, οὐκέθ' ὡς πρότερον περιδεεῖς ἀλλὰ
γεγηθότες ὡς πρὸς ἴδιον ἀλλ' οὐ ξένον τὸν τῆς χώρας ἐπίτροπον
211 ἀποδημήσομεν. (36.) ἀλλὰ γὰρ οὕτω διακειμένων καὶ τοιαῦτα ταῖς
ψυχαῖς ἀναπολούντων, αἰφνίδιος καὶ ἀπροσδόκητος ταραχὴ καταλαμβάνει.
προσταχθεὶς γὰρ ὁ τῆς οἰκίας ἐπιμελητής, ἐπαγόμενος θεραπόντων
πλῆθος οὐκ ὀλίγον, κατασείων τὰς χεῖρας καὶ μένειν ὑποσημαίνων
212 ἐβοηδρόμει. καὶ συντείνας ἄσθματος πλήρης „ἐπεσφράγισθε" εἶπε „καὶ
τὰς προτέρας καθ' αὑτῶν αἰτίας· ἀγαθὰ κακοῖς ἀμειψάμενοι πάλιν
τὴν αὐτὴν ὁδὸν τῶν ἀδικημάτων ἐτράπεσθε· τὴν τοῦ σίτου τιμὴν
ὑπεξελόμενοι καὶ μεῖζον ἔτι προσεξειργάσασθε· πονηρία γὰρ τυχοῦσα
213 ἀμνηστίας ἐπιδίδωσι. τὸ κάλλιστον καὶ τιμιώτατον ἔκπωμα τοῦ δεσπότου,
ἐν ᾧ προπόσεις προὔπινεν ὑμῖν, κεκλόφατε οἱ λίαν εὐχάριστοι, οἱ λίαν
εἰρηνικοί, οἱ μηδ' ὄνομα κατασκοπῆς εἰδότες, οἱ διττὸν ἀργύριον εἰς
ἀπόδοσιν τοῦ προτέρου κεκομικότες, ἐνέδραν ὡς ἔοικε καὶ δέλεαρ ἐπὶ
θήραν καὶ ἁρπαγὴν πλειόνων. ἀλλ' οὐκ εἰς ἅπαν εὐοδεῖ κακία, λαν-
214 θάνειν δ' ἀεὶ τεχνάζουσα καταφωρᾶται." ταῦτα συνείροντος, ἀχανεῖς
ἐπάγησαν, λύπης καὶ φόβου, τῶν ἀργαλεωτάτων κακῶν, ἐξαίφνης
ἐπιπεσόντων, ὡς μηδὲ διᾶραι τὸ στόμα δύνασθαι· τῶν γὰρ ἀπροσ-
δοκήτων κακῶν αἱ προσβολαὶ καὶ τοῖς δεινοῖς περὶ λόγους ἀφωνίαν
215 ἐμποιοῦσι. παρειμένοι δ' ὅμως ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἁλισκόμενοι τῷ

1 καὶ om. V 2 γνησίας AKP φιλίας mg. E, φιλανθρωπίας in textu E ἀνθρώποις om. AOP μεταλαβεῖν F 4 ἐπὶ om. HP(v) post ἐπὶ add. τῶν V 5 κατασκόποις K (fort. recte), ἐπισκόπων H^{1}P δὲ om. FGHP 6 δὲ om. A ἐπιλείποι F 7 τὰ ἐπιτήδεια CVAO ἐπιδεεῖς V 9 ἀποδημήσωμεν F, ἐπιδημήσομεν AV^{2} 11 προσταχθὲν CBEKM 12 ὀλίγων AOF μένειν] μέλεσιν G 13 βοη-ξδρόμει (sic) F πλήρεις F ἐπεσφράγισθε CV^{1}BEKM: ἐπισφραγίσασθε H^{1}P, ἐπεσφραγίσασθε ceteri 14 καθ' αὑτῶν προτέρας transp. A 16 προεξειργάσασθε V, προσεξεργάσεσθε BEM 18 προπόσεις] πρὸ πότου F προὔτεινεν M ὑμεῖς V^{2}, ἡμῖν A 19 μηδὲ CV 21 θήρᾳ καὶ ἁρπαγῇ coni. Wendl. πλειόνων om. F εἰσάπαν AGP εὐοδεῖ CVBEM, εὐοδοῖ (εῖ) K: εὐοδοῦται ceteri (v) 22 δὲ CV, δ' om. A αἰεὶ AO καταφορᾶται A 23 ἐπεπήγεισαν AO 24 τὸ om. V 25 αἱ προσβολαὶ κακῶν transp. A καὶ—λόγους om. V 26 ποιοῦσι H δὲ CK

συνειδότι καθησυχάζειν „πῶς;“ ἔφασαν „ἀπολογησόμεθα καὶ πρὸς τίνα; σὺ
γὰρ μέλλεις ἔσεσθαι καὶ δικαστὴς ὁ κατήγορος, ὃς ὤφειλες καὶ ἑτέρων
αἰτιωμένων ἡμῖν συναγορεύειν ἐξ ὧν ἐπειράθης· ἢ τὸ μὲν ἀργύριον
τὸ εὑρεθὲν ἐν τοῖς ἀγγείοις πρότερον οὐδενὸς ἐλέγχοντος ἐκομίσαμεν
ἀποδώσοντες, τοσαύτῃ δ' ἐχρησάμεθα τῶν τρόπων μεταβολῇ, ὡς τὸν
ξενοδόχον ἀμείψασθαι ζημίαις καὶ κλοπαῖς; ἀλλ' οὔτε γέγονε τοῦτο
μήτ' εἰς νοῦν ἔλθοι ποτὲ τὸν ἡμέτερον. ὃς δ' ἂν ἔχων ἁλῷ τὸ 216
ἔκπωμα τῶν ἀδελφῶν, θνῃσκέτω· θανάτου γὰρ τἀδίκημα, εἰ γέγονεν
ὄντως, τιμώμεθα διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ὅτι πλεονεξία καὶ τὸ τῶν
ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν παρανομώτατον, δεύτερον ὅτι τοὺς ὠφεληκότας
βλάπτειν ἐπιχειρεῖν ἀνοσιώτατον, τρίτον δὲ ὅτι τοὺς μέγα φρονοῦντας
p. 72 M. ἐπ' εὐγενείᾳ τὸ τῶν προγόνων ἀξίωμα | καθαιρεῖν ἔργοις ὑπαιτίοις
τολμᾶν ὄνειδος αἴσχιστον· οἷς ἅπασιν ἔνοχος ὤν, εἴ τις ἡμῶν ὑφήρηται,
θανάτων μυρίων ἄξια πεπραχὼς τελευτάτω.“ (37.) καὶ ἅμα λέγοντες 217
τὰ ἄχθη τῶν ὑποζυγίων καθαιροῦσι καὶ προτρέπονται μετὰ πάσης
ἐπιμελείας ἐρευνᾶν. ὁ δὲ οὐκ ἀγνοῶν ἐν τῷ τοῦ νεωτάτου κατα-
κείμενον ἅτε αὐτὸς λάθρα θεὶς ἐσοφίζετο καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ
πρεσβυτάτου ποιησάμενος ἑξῆς κατὰ στοῖχον ἐπακολουθῶν ταῖς ἡλικίαις
ἐσκόπει, προφέροντος ἑκάστου καὶ ἐπιδεικνυμένου τὰ ἀγγεῖα, μέχρι τοῦ
τελευταίου, παρ' ᾧ καὶ τὸ ζητούμενον ἀνευρέθη, ὡς ἰδόντας ἀθρόους
ἀνοιμῶξαι καὶ τὰς ἐσθῆτας διαρρήξαντας ἐκδακρύειν ἐπιστένοντας καὶ
ζῶντα τὸν ἀδελφὸν ἔτι προθρηνοῦντας καὶ οὐχ ἧττον αὑτοὺς καὶ τὸν
πατέρα, ὃς προὔλεγε τὰς συμβησομένας τῷ υἱῷ κακοπραγίας, δι' ἃς
βουλομένοις συναποδημεῖν τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἐπέτρεπε. κατηφοῦντες δὲ 218
καὶ συγκεχυμένοι τὴν αὐτὴν ὑπέστρεφον ὁδὸν εἰς τὴν πόλιν ἐκπεπληγ-

2 ἔσεσθαι] εἶναι BK^{1}M (Mang.), om. E ὁ] καὶ V^{2}H^2 (Turn.) ὃς] ὧν A ὤφελες M 3 συνηγορεύειν V ἐξ ὧν ἐπειράθης ante ἡμῖν συναγορεύειν transp. AO ἢ] οἳ OV^{2}H^2, οἱ A 4 τὸ εὑρεθὲν om. CVBEM 5 τῶν τρόπων K: τὸ λοιπὸν H^2(v), τῶν λοιπῶν ceteri 5. 6 τοὺς ξενοδόχους F 6 ζημία AO οὔτε] οὐ CVBEKM (Mang.) 7 μήτε CV 7. 8 ἁλῷ τὸ ἔκπωμα ἔχων transp. K 8 θανάτῳ F 9 διὰ πολλοὺς K 11 δὲ om. CVBEKM 14 πεπρακὼς FG λέγοντες CVBEKM: λύοντες ceteri (v) 17 ἀρχὴν om. A 18 ἐξ ἧς F κατὰ στοῖχον om. F στοῖχον AO: στίχον ceteri (v) ἀκολουθῶν G 19 καὶ ἐπιδεικνυμένου om. AO post μέχρι add. καὶ V 20 ἀνηυρέθη C, εὑρέθη F ἀθρόως CF, ἀθρόον VBEKM 21 ἐνδακρύειν AO, δακρύειν M 22 τὸν ἀδελφὸν ζῶντα ἔτι transp. HP; τὸν ἀδελφὸν ἔτι ζῶντα Turn. αὐτοὺς VAGH^2: αὐτοῦ C (Mang.), αὑτοὺς ceteri 22. 23 καὶ τὸν πατέρα] ἢ (καὶ) τὸν πατέρα K, τὰ κατὰ τὸν πατέρα C (Mang.) 23 τὰς συμβησομένους A 25 ὁδὸν ὑπέστρεφον transp. V εἰς τὴν πόλιν] (γρ. τὴν πόλιν) εἰς αἴγυπτον K

μένοι τῷ συμβεβηκότι καὶ τὸ πρᾶγμα ἐπιβουλὴν ἀλλ' οὐ φιλαργυρίαν
ἀδελφοῦ νομίζοντες· εἶτα τῷ τῆς χώρας ἐπιτρόπῳ προσαχθέντες φιλά-
219 δελφον εὔνοιαν ἀπὸ γνησίου πάθους ἐπιδείκνυνται. προσπεσόντες γὰρ
ἀθρόοι τοῖς ἐκείνου γόνασιν ὡς κλοπῇ πάντες ἔνοχοι, ὃ μηδ' εἰπεῖν
θέμις ἐπ' αὐτῶν, ἐδακρυρρόουν, ἱκέτευον, ἑαυτοὺς ἐξεδίδοσαν, ἑκούσιον
δουλείαν ὑπισχνοῦντο, δεσπότην προσηγόρευον ἐκεῖνον, προβλήτους,
οἰκότριβας, ἀργυρωνήτους, οὐδὲν παραλείποντες τῶν οἰκετικῶν ὀνομάτων,
220 ἀνεκάλουν ἑαυτούς. ὁ δ' ἔτι μᾶλλον ἀποπειρώμενος ἤθει βαρυτάτῳ
φησὶν αὐτοῖς· „μηδέποτε τοῦτο ἐργασαίμην, ὡς τοσούτους ἀπάγειν
ἑνὸς ἁμαρτόντος· τί γὰρ εἰς μετουσίαν ἄξιον καλεῖν τιμωριῶν τοὺς μὴ
τῶν ἀδικημάτων κοινοπραγήσαντας; ἐκεῖνος μόνος, ἐπεὶ καὶ μόνος
221 ἔπραξε, κολαζέσθω. πυνθάνομαι μὲν οὖν, ὅτι πρὸ τῆς πόλεως καὶ
θάνατον ὡρίζετε κατὰ τοῦ ἁλόντος· ἐγὼ δ' ἕκαστα πρὸς τὸ ἐπιεικὲς
ἄγων καὶ ἡμερώτερον ἐπικουφίζω τὴν τιμωρίαν δουλείαν ὁρίσας ἀντὶ
222 θανάτου.“ (38.) χαλεπῶς δὲ τὴν ἀπειλὴν φερόντων καὶ ἐφ' οἷς
ἐσυκοφαντοῦντο καταδυομένων ὁ τέταρτος καθ' ἡλικίαν — ἦν δὲ τολμητὴς
μετ' αἰδοῦς καὶ θαρραλέος, παρρησίαν τὴν ἄνευ ἀναισχυντίας ἐπιτετη-
δευκώς — προσελθὼν φησι· „δέομαι, δέσποτα, μὴ θυμῷ χαρίσασθαι
μηδ' ὅτι τέταξαι τὴν μετὰ βασιλέα τάξιν προκαταγνῶναι πρὸ τῆς ἀπο-
223 λογίας ἡμῶν. πυνθανομένῳ σοι κατὰ τὴν προτέραν ἐπιδημίαν περί τε
ἀδελφοῦ καὶ πατρὸς ἀπεκρινάμεθα· πατὴρ μέν | ἐστι πρεσβύτης, οὐ p. 73 M.
χρόνῳ μᾶλλον γεγηρακὼς ἢ ταῖς ἐπαλλήλοις δυστυχίαις, ὑφ' ὧν γυμνα-
ζόμενος ἀθλητοῦ τρόπον ἐν πόνοις καὶ δυσκαρτερήτοις κακοπαθείαις

---

1 τῶν συμβεβηκότων F 3 ἔννοιαν HP ἐπιδεικνύονται AO, ἐπεδείκνυντο V^{2} 4 κλοπῇ VBEKM: κλοπῆς ceteri μηδὲ CV 5 ἐπ' αὐτῶν Wendl.: ἐπ' αὐτῷ (cum proximis coniunctum) codd. 6 ὑπισχνοῦνται F προβλήτους M mg. K^{2}, προ_βλήτους (σ eras.) V: προσβλήτους BE, προσηλύτους ceteri 7 παραλιπόντες VBEMAO παραλιπόντες post οἰκετικῶν transp. AO post ὀνομάτων add. ὧν CVBEKM 8 ἑαυτοὺς HP: αὐτοὺς ABEKV^{2}, αὐτοὺς ceteri δὲ V βαθυτάτῳ coni. Mang. coll. 97,6 9 τοῦτ' A τοσούτους ἀπάγειν] τοσούτοις ἅπασιν ἐνέχειν CVK^{2}BEM 10 ἁμαρτῶντος C, ἁμαρτάνοντος V τίς F 12 μὲν om. AO καὶ post ὅτι transp. AOFGHP(v) 13 ὁρίζετε GH τοῦ om. M δὲ CF 14 καὶ om. C 15 καὶ om. HP 16 δὲ om. F τολμητίας AOFGHP 17 μετὰ B μετ' αἰδοῦς om. M 18 προσελθὼν om. F χρήσασθαι AOFGHP (Turn.) 19 μηδὲ CV βασιλέως F, βασιλείαν C 21 τοῦ ἀδελφοῦ HP ἀδελφῶν F καὶ περὶ πατρὸς BEKM πρεσβύτερος C 22 ἀλλεπαλλήλαις HP 23 πόνοις] πόλοις (sic) M ταλαιπαθείας G

6 προβλήτους e Soph. Ai. 830

διετέλεσεν· ἀδελφὸς δὲ κομιδῇ νέος ἐστίν, ἐκτόπως στεργόμενος ὑπὸ τοῦ
πατρός, ἐπειδὴ καὶ ὀψίγονός ἐστι καὶ δυεῖν γενομένων ὁμομητρίων
ἀπελείφθη μόνος, τοῦ πρεσβυτέρου βιαίως ἀποθανόντος. κελεύοντος 224
δὲ σοῦ ἐνθάδε τὸν ἀδελφὸν ἀγαγεῖν καὶ ἀπειλοῦντος, εἰ μὴ παραγένοιτο,
μηδ' ἡμῖν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν ἔτι τὴν σὴν ἐπιτραπήσεσθαι, κατηφοῦντες
ἀπηλλαττόμεθα καὶ μόλις οἴκαδε ἐπανελθόντες ἐδηλοῦμεν τὰ ἀπὸ σοῦ
τῷ πατρί. ὁ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντέλεγε δεδιὼς σφόδρα περὶ τῷ 225
παιδί, τῶν δ' ἀναγκαίων ὑποσπανιζόντων καὶ μηδενὸς ἡμῶν τολμῶντος
ἐπὶ σιτωνίαν ἥκειν δίχα τοῦ νεωτάτου διὰ τὰς σὰς ἐπανατάσεις, μόλις
πείθεται τοῦτον συνεκπέμψαι μυρία μὲν αἰτιώμενος, ὅτι ἀδελφὸν ἄλλον
ἔχειν ὡμολογήσαμεν, μυρία δ' οἰκτιζόμενος, εἰ μελλήσει διαζεύγνυσθαι·
νήπιος γάρ ἐστι καὶ πραγμάτων ἄπειρος, οὐ μόνον τῶν κατὰ τὴν ἀλλο-
δαπήν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν. πρὸς οὖν οὕτω διακείμενον τὸν 226
πατέρα πῶς ἂν ἀφικοίμεθα; τίσι δ' ὀφθαλμοῖς αὐτὸν θεάσασθαι δίχα
τούτου δυνησόμεθα; τελευτὴν οἰκτίστην ὑπομενεῖ μόνον ἀκούσας, ὡς
οὐκ ἐπανελήλυθεν· εἶθ' ἡμᾶς ἀνδροφόνους καὶ πατροκτόνους ἕκαστος
ἐρεῖ τῶν φιλαπεχθημόνων καὶ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ἐθελοκα-
κούντων. τὸ δὲ πλεῖστον τῆς κατηγορίας ῥυήσεται κατ' ἐμοῦ· πολλὰ 227
γὰρ ὑπεσχόμην τῷ πατρὶ προέσθαι παρακαταθήκην λαμβάνειν ὁμολογῶν,
ἣν ἀποδώσειν, ὅταν ἀπαιτηθῶ· πῶς δ' ἄν, εἰ μὴ ἐξευμενισθείης αὐτός,
ἀποδοῦναι δυναίμην; οἶκτον δέομαι τοῦ πρεσβύτου λαβεῖν καὶ εἰς
ἔννοιαν ἐλθεῖν τῶν κακῶν οἷσπερ ἀνιαθήσεται μὴ κομισάμενος ὃν

---

1 ἐστίν BEK[1]M: ἐστὶ παιδὶ (sic) G, ἐστὶ παιδίον celeri   στεργόμενον VA   ὑπὸ] παρὰ O   2 ἐπειδὴ] ἐπεὶ HP   ἐστιν GH   alt. καὶ] καὶ γὰρ F, καὶ om. HP   δυοῖν AKHP   δυεῖν γενομένων ὁμομητρίων] ὁμομητρίων γὰρ δυοῖν γενομένων HP   3 ἀπελήφθη F[1]   4 δὲ σοῦ CK: δὲ (om. σοῦ) V, δ' (om. σοῦ) ceteri (fort. recte)   ἀπειλοῦντα G   5 εἰς ὄψιν ἡμῖν transp. HP   ἔτι τὴν σὴν K: om. ceteri   6 οἴκαδ' AH   7 καταρχὰς OGP   8 δὲ C   9 ὡς ante ἐπὶ add. AO   σιτωνείαν HP   σὰς om. F   ἐπαναξάσεις K, ἐπαναστάσεις AHP   10 ἄλλον ἀδελφὸν transp. K, ἄλλον om. BEM   11 εἶχεν GH (V[1] ut vid.)   ἀνωμολογήσαμεν AO   δὲ CV   μελήσει VBEM   12 τῶν om. G   12. 13 ἀλλοδαπῇ G   13 τὴν ⟨ἰδίαν⟩ πόλιν vel τὰς πόλεις coni. Mang.; sed cf. de decal. § 13   μὲν οὖν F   14 ἂν] οὖν O, om. A   ἀφικώμεθα FG   τίσι—δυνησόμεθα (15) om. BEM   δὲ CVK   αὐτὸν θεάσασθαι δίχα τούτου δυνησόμεθα CK: θ. δ. τ. δ. (om. αὐτόν) V, δίχα τ. δυν. αὐ. θ. AO, δ. τ. θ. αὐ. δυν. FGHP   16 ἀνδροκτόνους (pro ἀνδροφόνους) O   17 ταῖς om. A   19 γὰρ—πατρὶ om. BEM   λαμβάνων O   20 ὅταν ἀπαιτηθῶ ἀποδώσειν (β α) O   21 δέομαί ⟨σου⟩ coni. Mang.   22 οἷς F

228 ἀβουλῶν ἐνεχείρισεν. ἀλλὰ σὺ μὲν ὑπὲρ ὧν ἔδοξας ἠδικῆσθαι δίκας
λάμβανε. δώσω δ' ἐθελοντὴς ἐγώ· δοῦλον ἀπὸ ταύτης ἀνάγραφε
τῆς ἡμέρας, ἄσμενος ὑπομενῶ τὰ τῶν νεωνήτων, ἐὰν τὸ παιδίον
229 ἐθελήσῃς ἐᾶσαι. λήψεται δ' οὐκ αὐτὸς τὴν χάριν, ἐὰν ἄρα διδῷς, ἀλλ'
ὁ μὴ παρὼν ἐπικουφισθεὶς τῶν φροντίδων, ὁ τῶν τοσούτων πατὴρ
ἱκετῶν ἁπάντων· ἱκέται γὰρ ἐσμεν καταπεφευγότες ἐπὶ τὴν σὴν ἱερω-
230 τάτην δεξιάν, ἧς μηδέποτε διαμάρτοιμεν. ἔλεος οὖν εἰσελθέτω σε
γήρως ἀνδρὸς τοὺς ἀρετῆς ἄθλους κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν διαπονήσαντος·
τὰς κατὰ Συρίαν πόλεις εἰς ἀποδοχὴν αὐτοῦ καὶ τιμὴν ἐπέστρεψε. καί-
τοι ξενικωτέροις ἔθεσι καὶ νομίμοις καὶ πολὺ διεστῶσι χρώμενος, οὐ
βραχεῖ τινι τῶν ἐγχωρίων ἠλλοτριωμένος· ἀλλ' ἡ τοῦ βίου καλοκἀγα-
θία καὶ τὸ σύμφωνον καὶ ὁμολογούμενον πρὸς ἔργα λόγων καὶ πρὸς
λόγους ἔργων ἐξενίκησεν, ὡς καὶ τοὺς ἕνεκα | τῶν πατρίων μὴ εὐγνώ- p. 74 M.
231 μονας μεθαρμόσασθαι. τοιαύτην μέλλεις κατατίθεσθαι χάριν, ἧς οὐκ
ἂν δύναιτό τις μείζονα λαβεῖν· τίς γὰρ ἂν γένοιτο πατρὶ δωρεὰ μείζων
ἢ υἱὸν ἀπογνωσθέντα κομίσασθαι;"
232 (39.) Πάντα δ' ἦσαν ἀπόπειρα καὶ ταῦτα καὶ τὰ πρότερα, πῶς
ἔχουσι τοῦ τῆς χώρας ἐπιτρόπου σκοποῦντος εὐνοίας πρὸς τὸν ὁμομή-
τριον ἀδελφόν· ἐδεδίει γάρ, μὴ φυσικῇ τινι ἀλλοτριώσει κέχρηνται, καθάπερ
οἱ ἐκ μητρυιῶν γεγονότες πρὸς τὸν ἐξ ἑτέρας ἰσοτίμου γυναικὸς οἶκον.
233 διὰ τοῦτο καὶ ὡς κατασκόπους ᾐτιᾶτο καὶ περὶ τοῦ γένους ἐπυνθάνετο
πρόφασιν τοῦ γνῶναι, εἰ περίεστιν ὁ ἀδελφός, ἀλλὰ μὴ ἐξ ἐπιβουλῆς

1 ἀβουλῶν CVBEKM: ἀβουλήτως A (prob. Mang.), ἀβούλως ceteri (v) ἐνεχεί-ρησεν AH μὲν om. A ἔδειξας C ἀδικεῖσθαι VAO δίκην A 2 δὲ C ἐθελοντὶ AO 3 νεωνήτων om. F, δούλων add. F²; ἀργυρωνήτων coni. Mang. coll. 108,7 4 λήψεται scripsi: λήψῃ codd. δὲ CV οὐκ] οὐδ' AO ἐὰν] ἂν K 5 τοιούτων A 6 ἱκετῶν K¹: καὶ τῶν ceteri post ἁπάντων add. ἐκπεπτωκὼς A mg. P² σὴν om. V 7 γοῦν AO 8 τοὺς om. F ἀρετῆς] κατ' ἀρετὴν AO 9 πόλιν (sic) E αὐτοῦ codd. ἐπέτρεψε K 9. 10 καίτοι H²: καὶ τοὺς V², καὶ τοῖς ceteri 10 χρωμένους V² 11 βραχύ τι BEKM τῶν] τοῖς GH² τῶν χωρίων F¹, τῶνδε τῶν χωρίων AOH¹P, τῶν δ' ἐγχωρίων V ἠλλοτριωμένας CV¹EF, ἠλλοτριωμένοις V²H² 12 post λόγων add. σοφῶν G 13. 14 εὐγνώ-μονας FHP¹: ὁμογνώμονας ceteri 15 τις AOFGH: om. ceteri (v) γὰρ om. M 16 υἱὸν K: τὸν ceteri 17 δὲ CV ἦσαν] ἦν conicio ἀπόπειρα om. AO ante πῶς ss. τοῦ V²K² 18 εὔνοιαν G, τὰς ἐννοίας VBEM 19 ἀλλοτριώσει] ἀκολουθία paene eras. O κέχρηται M, κέκτηνται G
γεγονό ισο
20 μητρυιῶν VAOKGH¹P¹: μετρίων ceteri φόντες K ὁμοτίμου A οἶκον om. V 21 καὶ περὶ—ἐπυνθάνετο om. BEM ἐπυνθάνετο] ᾐτιᾶτο A 22 προφάσει CVBEKM ὁ om. M

ἀνήρτηται. καὶ ἕνα κατέσχε τοὺς ἄλλους ἐάσας ἀπαίρειν ὁμολογήσαντας
ἀγαγεῖν τὸν νεώτατον, ὃν ἰδεῖν μάλιστ᾽ ἐπόθει καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτῷ
χαλεπῆς καὶ βαρυτάτης ἀνίας ἀπαλλαγῆναι. καὶ ἐπειδὴ παρεγένετο 234
καὶ τὸν ἀδελφὸν ἐθεάσατο, μικρὸν ὅσον ἀνεθεὶς τῆς φροντίδος, καλέσας
ἐπὶ ξενίαν καὶ ἑστιῶν πολυτελεστέραις εὐώχει τὸν ὁμομήτριον παρα-
σκευαῖς, ἀποβλέπων εἰς ἕκαστον καὶ τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς ὄψεως, εἴ τις
αὐτοῖς ὑποικουρεῖ φθόνος. καὶ ὡς ἀσμενίζοντας ἑώρα καὶ ἀναχεομένους 235
ἐπὶ τῇ τοῦ νεωτάτου τιμῇ, δυσὶν ἤδη μαρτυρίαις σημειωσάμενος τὸ
μηδὲν ἔχθος ὑποτύφεσθαι καὶ τρίτην ἐπενόησε, τὴν τοῦ κεκλέφθαι
δοκοῦντος ἐκπώματος αἰτίαν ἀναθεὶς τῷ νεωτάτῳ· σαφέστατος γὰρ ἔμελλεν
ἔλεγχος οὑτοσὶ γενέσθαι τῆς ἑκάστου διανοίας καὶ οἰκειότητος τῆς πρὸς
τὸν συκοφαντούμενον ἀδελφόν. ἐξ ὧν ἁπάντων ἤδη συνεπείθετο περὶ 236
τοῦ μὴ καταστασιάζεσθαι μηδ᾽ ἐπιβουλεύεσθαι τὸν μητρῷον οἶκον
λογισμόν τε εἰκότα καὶ περὶ τῶν αὐτῷ συμβεβηκότων ἐλάμβανεν, ὡς
οὐκ ἐπιβουλαῖς ἀδελφῶν αὐτὰ μᾶλλον εἴη πεπονθὼς ἢ κατὰ πρόνοιαν
θεοῦ τὰ μακρὰν ἐμβλέποντος καὶ τὰ μέλλοντα οὐχ ἧττον τῶν παρόντων
ὁρῶντος. (40.) εἶτ᾽ ἐπὶ συμβάσεις καὶ καταλλαγὰς ἵετο νικώμενος 237
ὑπὸ φιλοικείου πάθους καὶ ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ὄνειδος προσβαλεῖν τοῖς
ἀδελφοῖς ἕνεκα τῆς πράξεως οὐδένα τῶν Αἰγυπτίων ἐδικαίωσε παρεῖναι
κατὰ τὴν πρώτην ἀναγνώρισιν· ἀλλὰ κελεύσας ἅπασαν τὴν θεραπείαν 238
μεταστῆναι, πηγήν τινα δακρύων ἐξαίφνης ἀνεὶς καὶ τῇ δεξιᾷ προσελθεῖν
ἐγγυτέρω σημήνας, ἵνα μηδ᾽ ἐκ τύχης ἐπακοῦσαί τις ἄλλος δυνηθῇ,
φησὶν αὐτοῖς· „ἐπεσκιασμένον πρᾶγμα καὶ χρόνῳ μακρῷ συγκεκρύφθαι
δοκοῦν μέλλων ἀνακαλύπτειν μόνος μόνοις ὑμῖν ἀπαμπίσχω· ἀδελφὸν ὃν

ους
1 ἕνα κατέσχε τοὺς] ἐγκατασχέτους AOGH¹P, ἀκατασχέτω F ἀπαίρειν ἐάσας transp. O
2 μάλιστα CVK 3 χαλεπωτάτης F 5 ξενία C post πολυτελεστέραις add. ἐχρῆτο καὶ HP(v) εὐώχει scripsi: εὐωχεῖ K¹F, εὐωχεῖται AO, εὐωχεῖτο ceteri (v) 6 εἰς ἕνα ἕκαστον VK² 7 ἐποικουρεῖ KM ἀνεχομένους AOP² 9 ἄχθος M ut vid. τρίτον ὑπενόησε AO τοῦ om. G 10 ἐκπώματος K: om. ceteri 11 ὁ ἔλεγχος V οὑτωσὶ F οὗτος ἔμελλεν ἔλεγχος transp. A (Mang.) γεγενῆσθαι K οἰκειότατος BEM 12 συνεπύθετο H (Turn.) 13 πατρῷον AO οἶκον om. O 14 τ᾽ A αὑτῷ V²: αὐτῷ ceteri 15 πέπονθεν (εἴη del.) C 16 pr. τὰ om. AOFGHP βλέποντος F μεταβάλλοντα BM, με⁻λλοντα E 17 εἶτα CV ἵετο AFG: ἴετο ceteri 18 ὑπὸ τοῦ A φιλοικίου F προβαλεῖν BEM 19 post οὐδένα add. δὲ F 21 ἐξαίφνης om. A ἀφεὶς A 22 σημείνας F μηδὲ C ἄλλος om. G 23 φασὶν V¹ 24 μέλλον F¹ ἀνακύπτειν M μόνος om. A ἐπαμπίσχω CV

17 sqq. Gen. cap. 45

ἀπέδοσθε εἰς Αἴγυπτον. ἐκεῖνος ὃν ὁρᾶτε νῦν παρεστῶτα αὐτός εἰμι
239 ἐγώ.“ καταπλαγέντων δ' αὐτῶν παρ' ἐλπίδα καὶ διεπτοημένων καὶ
ὥσπερ ὁλκῇ τινι βιαίῳ τὰς ὄψεις ἐπὶ γῆν καταβεβληκότων καὶ πεπη-
γότων ἀφώνων καὶ ἀχανῶν, „μὴ κατηφεῖτε“ | εἶπεν, „ἀμνηστίαν ἁπάν- p. 75 M.
των παρέχω τῶν εἰς ἐμὲ πεπραγμένων, μηδενὸς ἑτέρου δεῖσθε παρα-
240 κλήτου· αὐτοκελεύστῳ καὶ ἑκουσίῳ γνώμῃ πρὸς συμβάσεις ἐθελοντὴς
ἀφῖγμαι συμβούλοις χρησάμενος δυσί, τῇ τε πρὸς τὸν πατέρα εὐσεβείᾳ,
ᾧ τὸ πλεῖστον τῆς χάριτος ἀνατίθημι, καὶ τῇ φυσικῇ φιλανθρωπίᾳ, ᾗ
241 πρὸς ἅπαντας διαφερόντως δὲ πρὸς τοὺς ἀφ' αἵματος χρῶμαι. καὶ
νομίζω τῶν συμβεβηκότων οὐχ ὑμᾶς ἀλλὰ θεὸν αἴτιον γεγενῆσθαι βουληθέντα με τῶν αὐτοῦ χαρίτων καὶ δωρεῶν, ἃς ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καιροῖς ἠξίωσε τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων παρασχεῖν, ὑπηρέτην
242 γενέσθαι καὶ διάκονον. ἐναργῆ δὲ πίστιν δύνασθε λαβεῖν ἐξ ὧν ὁρᾶτε·
πᾶσαν μὲν Αἴγυπτον ἐπιτέτραμμαι, τιμὴν δὲ ἔχω τὴν πρώτην παρὰ τῷ βασιλεῖ καὶ με νέον ὄντα πρεσβύτερος ὢν ὡς πατέρα τιμᾷ· θεραπεύομαί τε οὐχ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων μόνον ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πλείστων ἄλλων ἐθνῶν, ὅσα καὶ ὑπήκοα καὶ αὐτόνομα· χρεῖα γὰρ πάντα διὰ τὴν
243 ἔνδειαν προεστῶτος. ἄργυρός τε καὶ χρυσὸς καί, τὸ τούτων ἀναγκαιότερον, αἱ τροφαὶ παρ' ἐμοὶ μόνῳ ταμιεύονται διανέμοντι καὶ κατακερματίζοντι πρὸς τὰς ἀναγκαίας χρείας ἑκάστοις τῶν δεομένων, ὡς μήτε τι τῶν εἰς τρυφὴν περιττεῦσαι μήτε τι τῶν εἰς ἐκπλήρωσιν ἐνδείας ἐπι-
244 λιπεῖν. ἀλλ' οὐκ ἐναβρυνόμενος καὶ σεμνυνόμενος ταυτὶ διεξῆλθον, ἀλλ'
ἵν' αἴσθησθε, ὅτι τῶν τηλικούτων οὐδεὶς ἔμελλεν ἀνθρώπων αἴτιος ἔσεσθαι δούλῳ καὶ μετὰ ταῦτα δεσμώτῃ γενομένῳ — καὶ γὰρ ἐδέθην ποτὲ συκοφαντηθείς —, ἀλλ' ὁ τὰς ἐσχάτας συμφοράς τε καὶ δυσπραγίας μεθαρμοσάμενος εἰς τὰς ἀνωτάτω καὶ πρώτας εὐτυχίας θεὸς ἦν,

2 δὲ CV, οὖν F ⟨τῷ⟩ παρ' ἐλπίδα coni. Wendl. 3 γῆς BEMAO 4 κατηφῆτε P 5 παρέχω post πεπραγμένων transp. M δεῖσθαι BE 7 συμβούλοις Mang.: συμβόλοις codd. 8 ᾧ K: ἣ AOFGHP, om. CVBEM 11 με AOKFB²: μὲν ceteri αὐτοῦ H 13 ἐναργῆ] ἐν ἀρχῇ H (Turn.) λαβεῖν δύνασθε transp. AO ἀναλαβεῖν CVBEKM; δύνασθε ἂν λαβεῖν coni. Mang. 14 ἐπιτέτραμμαι αἴγυπτον transp. F δ' AF, τε CV πρώτην K: om. ceteri 15 τῷ om. VF 17 καὶ post ὅσα om. V, καὶ ὅσα transp. AO χρεῖα BM: χρῄζει C(v), χρεία ceteri πάντων VFG, πᾶσι AOP² 18 ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ VK² 19 αἱ] καὶ G 19. 20 κανερματίζοντι O 20 τι] τινι F 21 τρυφὴν] τροφὴν coni. Mang. περιττεῦσαι K: om. ceteri τι] τινι F, om. CAO 22 οὐκ ἁβρυνόμενος C, οὐχ ἁβρυνόμενος VBEKM καὶ σεμνυνόμενος om. AO ἐξῆλθον G 23 ἵνα C ἄνθρωπος AOF 23. 24 ἔσεσθαι αἴτιος transp. HP 24 δεσμώτῃ] δεσπότῃ BEM 25 συμφοράς τε καὶ C: om. ceteri

ᾧ πάντα δυνατά. ταῦτα ἐμοῦ διανοουμένου, μηκέτι εὐλαβῶς ἔχετε 245
τὰς δυσφροσύνας ἐκποδὼν ποιησάμενοι καὶ πρὸς ἱλαρὰν μεταβαλόντες
εὐθυμίαν. εὖ δ᾽ ἂν ἔχοι καὶ πρὸς τὸν πατέρα συντεῖναι καὶ πρῶτον αὐτῷ
τὰ περὶ τῆς ἐμῆς εὑρέσεως εὐαγγελίσασθαι· φθάνουσι γὰρ αἱ φῆμαι
πανταχόσε.“ (41.) οἱ δὲ κατὰ διαδοχὴν τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦ συνεί- 246
ροντες ἀπαύστως ἀχαλίνοις στόμασιν ἐξύμνουν ἄλλος ἄλλο τι διεξιών,
ὁ μὲν τὸ ἀμνησίκακον, ὁ δὲ τὸ φιλοίκειον, ὁ δὲ τὴν σύνεσιν, ἅπαντες
δ᾽ ἀθρόοι τὴν εὐσέβειαν ἐπὶ τὸν θεὸν ἀναφέροντος τὰ τέλη τῶν κατορ-
θουμένων καὶ μηκέτι ταῖς ἀβουλήτοις ἀρχαῖς καὶ πρώταις ἐνστάσεσι
τῶν μὴ κατὰ γνώμην δυσχεράναντος καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν μετ᾽ αἰδοῦς
καρτερίαν· ὃς ἐν τοσαύταις γεγονὼς ἀνωμαλίαις οὔτε δουλεύων βλάσ- 247
φημον οὐδὲν εἶπε κατὰ τῶν ἀδελφῶν ὡς πεπρακότων οὔτ᾽ εἰς εἱρκτὴν
ἀπαγόμενος ὑπ᾽ ἀθυμίας ἐξελάλησέ τι τῶν ἀπορρήτων οὔτε πολὺν
p. 76 M. χρόνον ἐκεῖ καταμένων, οἷα | φιλεῖ, τοῖς δεσμώταις ἔθους ὄντος τὰς
ἰδίας ἀτυχίας ἀναμετρεῖσθαι, ἀπεγύμνωσεν· ἀλλ᾽ ὡς μηδὲν εἰδὼς τῶν 248
αὐτῷ συμβεβηκότων, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅτε τὰ ὀνείρατα διέκρινεν ἢ τοῖς εὐνού-
χοις ἢ τῷ βασιλεῖ, καιρὸν ἔχων εἰς μήνυσιν ἐπιτήδειον, ἐφθέγξατό τι
περὶ τῆς ἰδίας εὐγενείας, οὐδ᾽ ὅτε βασιλέως ὕπαρχος ἐχειροτονεῖτο
καὶ τῆς Αἰγύπτου πάσης τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν παρελάμβανεν,
ἵνα μὴ δόξῃ τις εἶναι τῶν ἠμελημένων καὶ ἀφανῶν, ἀλλὰ τῷ ὄντι
εὐπατρίδης, οὐ φύσει δοῦλος, ἀλλ᾽ ἐπιβουλὰς ὑφ᾽ ὧν ἥκιστ᾽ ἐχρῆν
ἀνηκέστους ὑπομεμενηκὼς καὶ συμφοράς. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐρρύη 249
πολὺς ἔπαινος ἰσότητος αὐτοῦ καὶ δεξιότητος· τὰς γὰρ τῶν ἄλλων ἀλα-
ζονείας καὶ ἀπαιδευσίας ἡγεμόνων εἰδότες ἐθαύμαζον τὸ ἀνεπίφαντον
καὶ ἀτραγῴδητον καὶ ὡς εὐθὺς ἰδὼν κατὰ τὴν προτέραν ὁδὸν ἀπο-

---

1 ταῦτ᾽ A μηκέτ᾽ AF ἔχητε V 5 πανταχόσε] πανταχόθεν κατὰ πολὺ HP(v) κατὰ] μετὰ M 6 ἀπαύστως AOFGHP: ἀδιαστάτως CVBEKM; fort. scribendum ἀπαύστως καὶ ἀδιαστάτως 8 δὲ CV τὸν om. C ἀναφέροντος KV^{2}, corr. ex ἀναφέροντες E: ἀναφέροντες ceteri 8. 9 τῶν κατορθουμένων τὰ τέλη transp. A 9 ἀρχαῖς om. H^{1}P 10 μὴ K: om. ceteri δυσχεράναντος VBEM, δυσχεραίναντος (sic) K: δυσχεράναντας C, δυσχεράναντες GHP, δυσχεραίνοντες AOF 11 ἀνομαλίαις C 11. 12 οὐδὲν εἶπε βλάσφημον transp. AO 12 οὔτε C 13 ὑπὸ C ἐξελάλησέ τι om. O ἀπορρήτων] ἀβουλήτων AO 15 ἀτυχίας] τύχας AO ἀναμετρεῖσθαι corr. ex —εῖται K ἀπεγύμνου AO ἀλλ᾽ ὡς] ἄλλως AOGH^{1}P, ἄλλοις τε F, ἀλόγως H^{2} μηδὲν εἰδὼς om. AOFGHP 16 ἀλλὰ FG οὐδὲ V συνέκρινεν V 17 ἐφθέγξατό τι CK: τι φυλάξασθαι F, τι φθέγξασθαι ceteri 18 ἀλλ᾽ οὐδ᾽ BKM οὐδὲ C τοῦ βασιλέως F 20 εἶναι om. A 21 ἥκιστα C 22 ὑπομεμενηκὼς ἀνηκέστους transp. AO 23 αὐτῆς F 24 εἰδότες ἡγεμόνων transp. BEKM ἀνέπαφον AOFGHP 25 ὡς om. O

κτεῖναι δυνάμενος ἢ τὸ γοῦν τελευταῖον λιμώττουσι τροφὰς μὴ παρα-
σχεῖν πρὸς τῷ μὴ τιμωρήσασθαι καὶ ὡς χάριτος ἀξίοις δωρεὰν ἔδωκε
250 τἀπιτήδεια τὴν τιμὴν αὐτῶν ἀποδοθῆναι κελεύσας. οὕτω μέντοι τὰ
τῆς ἐπιβουλῆς καὶ πράσεως εἰς ἅπαν ἠγνοήθη καὶ διέλαθεν, ὥσθ' οἱ
ἐν τέλει τῶν Αἰγυπτίων συνήδοντο, ὡς πρῶτον ἄρτι τῶν ἀδελφῶν τοῦ
προεστῶτος ἡκόντων, καὶ ἐπὶ ξενίαν ἐκάλουν καὶ φθάνοντες εὐηγγελίζοντο
τῷ βασιλεῖ, καὶ πάντα διὰ πάντων ἔγεμε χαρᾶς οὐκ ἔλαττον ἢ εἴπερ
251 εὐφόρησεν ἡ πεδιὰς καὶ ὁ λιμὸς εἰς εὐθηνίαν μετέβαλε. (42.) γνοὺς
δ' ὁ βασιλεύς, ὅτι καὶ πατήρ ἐστιν αὐτῷ καὶ ἡ γενεὰ πολυάνθρωπος,
προτρέπει μεταναστῆναι πανοικὶ τὴν βαθυγειοτάτην Αἰγύπτου μοῖραν
ὁμολογήσας δεδωρῆσθαι τοῖς ἀφιξομένοις. ἀπήνας οὖν καὶ ἁρμα-
μάξας καὶ πλῆθος ὑποζυγίων ἐπηχθισμένων τἀπιτήδεια δίδωσι τοῖς
ἀδελφοῖς καὶ θεραπείαν ἱκανήν, ἵνα μετ' ἀσφαλείας ἀγάγωσι τὸν
252 πατέρα. παραγενομένων δὲ καὶ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἄπιστα καὶ
μείζονα ἐλπίδων διηγουμένων, οὐ πάνυ προσεῖχε· κἂν γὰρ οἱ λέγοντες
ἀξιοπιστότατοι, ἀλλ' ἥ γε τοῦ πράγματος ὑπερβολὴ ῥᾳδίως συναινεῖν
253 οὐκ ἐπέτρεπεν. ἰδὼν δὲ ὁ πρεσβύτης τὰς ἐν τοιούτῳ καιρῷ παρα-
σκευὰς καὶ χορηγίας τῶν ἀναγκαίων ἀφθόνους τοῖς περὶ τούτου λεγομένοις
εὐτυχήμασι συνᾳδούσας ὕμνει τὸν θεόν, ὅτι τὸ δοκοῦν ἐκλελοιπέναι
254 μέρος τῆς οἰκίας ἀπεπλήρωσεν. ἡ δὲ χαρὰ καὶ φόβον εὐθὺς ἐγέννησε
τῇ ψυχῇ περὶ τῆς τῶν πατρίων ἐκδιαιτήσεως· ᾔδει γὰρ καὶ νεότητα
εὐόλισθον φύσει καὶ ξενιτείας τὴν εἰς τὸ ἁμαρτάνειν ἐκεχειρίαν καὶ

1 μὴ om. P[1], ss. P[2] 2 τῷ] τὸ GHP δωρεᾶς O 3 τὰ ἐπιτήδεια CV αὐτοῖς V παραδοθῆναι VBEM 4 πράξεως A εἰσάπαν AK ὥστ' HP, ὡς δ' F 5 πρώτων V τῶν om. CVBEKM 6 εὐηγγελί-ζοντο] ἐδήλουν HP(v) 8 εὐφόρησεν CVBKMH[2]: ηὐφόρησεν ceteri εὐθηνίαν] εὐπορίαν K μετέβαλεν CG 9 δὲ CV pr. καὶ om. K ἡ om. CBEKMA γενεὰ] συγγένεια coni. Mang. 10 μεταστῆναι CVGHP[1] πανοικὶ (—εὶ C) μεταστῆναι transp. CV πανοικεὶ CHP(v) 11 ἀπήνας] ἀπήγαγον (γον in ras.) F 11. 12 ἁμάξας M, ἀμάξας P 12 τὰ ἐπιτήδεια CVBEM 13 μετὰ CVHP 15 μείζω AO κἂν VMK[2]F[2]: καὶ corr. ex κἂν B, καὶ ceteri 16 ἥ γε CM, ἥ τε E, ἥ τε (sed τε del.) B: ἡ (om. γε) ceteri συνιδεῖν O 16. 17 συναινεῖν οὐκ ἐπέτρεπεν CV: οὐκ ἐπέτρεπε συναινεῖν ceteri 17 ἐπέτρεψε A δ' A τῷ τοιούτῳ A 19 ὕμνει VBEKM: ὑμνεῖ ceteri ἐλλελοιπέναι CVBEKM 20 καὶ om. AOFHP 21 ἐκδιαιτήσεως VK: ἐπιζη-τήσεως A, ἐκζητήσεως ceteri 21. 22 καὶ — φύσει] τὸ τῆς νεωτάτης εὐόλισθον φύσεως C; τὸ τῆς νεότητος εὐόλισθον φύσει conicio 22 ξενιτείαν V[2]K[2] τῆς A ἐκεχειρίαν CBEKMO: ἐκκεχειρίαν ceteri

6 *Thom. Mag. Ecl. 252,11 R.* . . . καὶ ξένισις ἡ ξενοδοχία . . . καὶ ξενία τὸ αὐτό, ὡς Φίλων ἐν τῷ περὶ Ἰωσήφ: τῶν εἰς τὴν ξενίαν ἡκόντων ἀδελφῶν.

μάλιστα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ χώρας τυφλωττούσης περὶ τὸν ἀληθῆ θεὸν p. 77 M. ἕνεκα | τοῦ γενητὰ καὶ θνητὰ θεοπλαστεῖν καὶ προσέτι πλούτου καὶ δόξης ἐπιθέσεις ὀλιγόφροσι διανοίαις ἐπιτίθενται καὶ διότι ἀπολειφθείς, μηδενὸς τῶν ἐκ τῆς πατρῴας οἰκίας συνεξεληλυθότος σωφρονιστοῦ, μόνος ὢν καὶ ἔρημος διδασκάλων ἀγαθῶν ἕτοιμος ἔσται πρὸς τὴν τῶν ὀθνείων μεταβολήν. οὕτως οὖν διακείμενον ἰδὼν ᾧ μόνῳ δυνατὸν ἀόρατον ψυχὴν ὁρᾶν ἔλεον λαμβάνει καὶ κοιμωμένῳ νύκτωρ ἐπιφανείς φησι· „μηδὲν εὐλαβοῦ περὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀφίξεως· αὐτὸς ἡγεμονεύσω τῆς ὁδοῦ παρέχων τὴν ἀποδημίαν ἀσφαλῆ καὶ εὐάρεστον· ἀποδώσω μέντοι καὶ τὸν τριπόθητον υἱόν, ὅς ποτε τεθνάναι νομισθεὶς ἐκ πολυετίας οὐ ζῶν μόνον ἀλλὰ καὶ χώρας τοσαύτης ἡγεμὼν ἀναφαίνεται.“ πληρωθεὶς δ' εὐελπιστίας ἅμα τῇ ἕῳ γεγηθὼς ἐπέσπευδεν. ὁ δ' υἱὸς ἀκούσας — σκοποὶ γὰρ καὶ φραστῆρες τῆς ὁδοῦ πάντ' ἐδήλουν — οὐ μακρὰν τῶν ὁρίων ἀπέχοντα διὰ ταχέων ἀπήντα τῷ πατρί· καὶ κατὰ τὴν καλουμένην Ἡρώων πόλιν ἐντυχόντες ἐπιπίπτουσιν ἀλλήλοις τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τῶν αὐχένων ἐρείσαντες καὶ τὰς ἐσθῆτας δάκρυσι φύροντες πολυχρονίων ἀσπασμάτων ἀπλήστως ἐνεφοροῦντο καὶ μόλις παυσάμενοι συνέτεινον ἄχρι τῶν βασιλείων. θεασάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ὄψιν καταπλαγεὶς τῆς σεμνότητος ὡς οὐχ ὑπάρχου πατέρα ἀλλ' ἑαυτοῦ μετὰ πάσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐδεξιοῦτο· καὶ μετὰ τὰς ἐν ἔθει καὶ ἐξαιρέτους φιλοφροσύνας δίδωσιν αὐτῷ γῆς ἀποτομὴν ἀρετῶσαν καὶ σφόδρα εὔκαρπον, τούς τε υἱοὺς αὐτοῦ πυνθανόμενος εἶναι κτηνοτρόφους τὴν πολλὴν οὐσίαν ἔχοντας ἐν θρέμμασι καθίστησιν ἐπιμελητὰς τῶν

(marginal section numbers: 255 at „οὕτως οὖν διακείμενον“; 256 at „ὁ δ' υἱὸς“; 257 at „θεασάμενος δὲ“)

1 τῆς] τοῖς P, τὴν V χώραν τυφλώττουσαν V 2 γεννητὰ VKOF θνητὰ] τυφλὰ HP post προσέτι add. ὅτι V²K² 3 ἐπιθέσεις V: ἐπίθεσις ceteri ἐπιτίθενται CVBEM: ἐπιτίθε^ξ^νται K, ἐπιτίθεται ceteri ἐπιτίθενται secludendum puto 4 συνεξεληλυθότος scripsi: ἐξεληλυθότος K(v), συνεξεληλυθότων V, om. H, ἐξεληλυθότων ceteri 5 καὶ om. AO 6 ὀθνίων C μεταβολήν] ἀποδοχὴν coni. Mang. μόνον O δυνατῷ FG 7 ὁρᾶν K¹: ἰδεῖν ceteri κοιμωμένων OFP 8 μηδὲν] μὴ F 10 μέντοι] μέν σοι BK περιπόθητον VA 12 δὲ CVA ἐπέσπενδεν M, ἔσπευδεν VAO δὲ CV 13 φρατῆρες A 14 ὁρίων CKV²H²: ὁρίων corr. ex ὀρέων E, ἱερέων F, ὀρέων ceteri ἀπέχοντι V²H² (Turn.) διαταχέως G ἀπήν (sic) M 15 πόλιν ἡρώων transp. F 16 τοὺς αὐχένας VK² φύροντες CVBEKM: φύραντες ceteri 18 δ' A 19 οὐχ ὡς transp. AO (Mang.) 20 πάσης om. F αἰδοῦς καὶ om. AO τιμῆς καὶ αἰδοῦς transp. F ἐδεξιοῦτο VK: ἐδόξει τοῦτον CBE, ἔδοξε τοῦτον M, ἐδεξιοῦτο τοῦτον ceteri (v) ἐν om. BEM 22 θ' A 23 ἔχοντας om. AO

6—11 Gen. 46,2—4 12—18 Gen. 46,28. 29 18—116,2 Gen. 47,1—10

ἰδίων αἰπόλια καὶ βουκόλια καὶ ποίμνας καὶ μυρίας ὅσας ἀγέλας ἐγχει-
ρίσας αὐτοῖς.
258 (43.) Ὁ δὲ νεανίας τοσαύτῃ πίστεως ἐχρήσατο ὑπερβολῇ, ὥστε
τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων εἰς ἀργυρισμὸν παρεχόντων πλείστας
ὅσας ἀφορμάς, δυνηθεὶς δι' ὀλίγου πλουσιώτατας τῶν κατ' αὐτὸν
γενέσθαι, τὸν γνήσιον ὡς ἀληθῶς πρὸ τοῦ νόθου πλοῦτον καὶ τὸν
βλέποντα πρὸ τοῦ τυφλοῦ θαυμάσας ἅπαντα τὸν ἄργυρον καὶ χρυσόν,
ὅσον ἐκ τῆς τιμῆς ἤθροισε τοῦ σίτου, ἐν τοῖς βασιλέως ἐθησαυρίζετο
ταμιείοις οὐδεμίαν δραχμὴν νοσφισάμενος, ἀλλὰ μόναις ἀρκεσθεὶς ταῖς
259 δωρεαῖς, αἷς ἀμειβόμενος ἐκεῖνος ἀντεχαρίζετο. καθάπερ τε οἰκίαν μίαν
Αἴγυπτον καὶ σὺν αὐτῇ χώρας ἑτέρας καὶ ἔθνη πιεσθέντα τῷ λιμῷ
παντὸς λόγου κρεῖττον ἐπετρόπευσεν ὁ ἀνὴρ οὗτος κατὰ τὸ πρέπον
διανέμων τὰς τροφὰς καὶ ἀφορῶν οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον λυσιτελὲς
260 ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸ μέλλον ὠφέλειαν. ἡνίκα γοῦν ὁ ἕβδομος ἐνιαυτὸς
τῆς ἐνδείας ἐνέστη, μεταπεμψάμενος τοὺς γεωργοὺς — ἤδη γὰρ | τῆς p. 78 M.
εὐφορίας καὶ εὐθηνίας ἐλπὶς ἦν — ἐδίδου κριθάς τε καὶ πυροὺς εἰς σπέρ-
ματα φροντίσας τοῦ μηδένα νοσφίσασθαι καταθεῖναί τε εἰς τὰς ἀρούρας
ἃ ἔλαβεν, ὀπτῆρας καὶ ἐφόρους ἐπιλέξας ἀριστίνδην, οἳ τὴν σπορὰν
παραφυλάξουσι.
261 Μετὰ δὲ τὸν λιμὸν χρόνοις μακροῖς ὕστερον τελευτήσαντος τοῦ
πατρός, ὑπονοίᾳ πληχθέντες οἱ ἀδελφοὶ καὶ δείσαντες, μή τι χαλεπὸν
πάθωσι μνησικακίᾳ, προσελθόντες ἐδέοντο λιπαρῶς ἐπαγόμενοι γυναῖκας
262 καὶ γενεάν. ὁ δ' ἐπιδακρύσας φησίν· „ὁ μὲν καιρὸς ἱκανὸς ὑπόνοιαν

1 ποίμνια VA 3 τοσαύτης CBEKM 4 alt. τῶν om. AOK 4. 5 ὅσας πλείστας transp. M 5 ἀφορμὰς ὅσας transp. A, ἀφορμὰς ὅσα O δυνηθῆναι AOFGHP δι'] δ' BEM ὀλίγου] ὅλου AF πλουσιώτατον AO κατ' αὐτῶν G, καθ' ἑαυτὸν K 6 ἀληθῆ A 8 βασιλικοῖς A 9 ταμείοις CVHP οὐδὲ μίαν BEM 10 ἀντεχαρίζετο CVEKM: ἀπεχαρίζετο corr. ex ἀντεχαρίζετο B, ἀντεχαρίσατο ceteri τ' A οἰκίαν μίαν K: om. ceteri 11 τῷ om. G 12 πρέπον] π̄ρικὸν (i. e. πατρικὸν) VAOGH, π̄νικὸν (i. e. πνευματικὸν) F 13 τροφὰς] τιμὰς O μόνον post ἀφορῶν transp. M 14 εἰς τὴν V γοῦν] οὖν M, γὰρ V 15 ἐπέστη AO ante τῆς add. ταῖς A 16 εὐφορίας καὶ om. BEKM εὐπορίας AO εὐθηνίας καὶ εὐφορίας (εὐπορίας) transp. CA ἐλπὶς ἦν] ἐλπίσιν O, ἐλπίσιν ἐνησμένιζεν A πυρροὺς M 17 τε] δὲ coni. Mang. 18 ἃ AV², ἃ corr. ex ἃς E: ἃς ceteri ἔλαβον KV² τε καὶ F 22 μνησικακίᾳ scripsi: μνησικακίας codd.: ⟨ἐκ⟩ vel ⟨ὑπὸ⟩ μνησικακίας coni. Mang. ἐπαγόμενοι post γενεάν (23) transp. V γυναῖκας] γύναια CV 23 δὲ CV 23. 117,1 ὑπόνοιαν κατασκευάσαι ἱκανὸς transp. BEKM

3 sqq. Gen. 47,13 sqq. 20 sqq. Gen. 50,15 sqq.

κατασκευάσαι τοῖς ἀφόρητα ἐργασαμένοις καὶ μὴ δι' ἑτέρου μᾶλλον ἢ
τοῦ συνειδότος ἐλεγχομένοις· ἡ γὰρ τελευτὴ τοῦ πατρὸς τὸν ἀρχαῖον
φόβον, ὃν πρὸ τῶν καταλλαγῶν εἴχετε, κεκαίνωκεν, ὡς τοῦ μὴ
λυπῆσαι τὸν πατέρα χάριν τὴν ἀμνηστίαν ἐμοῦ παρασχόντος. ἐγὼ 263
δὲ τὸν τρόπον οὐ χρόνοις μεταβάλλομαι οὐδ' ὁμολογήσας ἔνσπονδος
εἶναι δράσω ποτὲ τὰ ἄσπονδα· οὐ γὰρ ὑπερθέσεις ἀμύνης ἐκαιροφυ-
λάκουν, ἀλλὰ τὴν εἰς ἅπαν ἀπαλλαγὴν τῆς κολάσεως ἐχαριζόμην ἐπι-
νέμων τὸ μέν τι τιμῇ τοῦ πατρός — δεῖ γὰρ ἀψευδεῖν —, τὸ δέ τι
εὐνοίᾳ τῇ πρὸς ὑμᾶς ἀναγκαίᾳ. εἰ δὲ καὶ πατρὸς ἕνεκα πάντ' ἐποίουν 264
τὰ χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα, φυλάξω ταῦτα καὶ πατρὸς τετελευτηκότος·
τέθνηκε δ' οὐδεὶς παρ' ἐμοὶ κριτῇ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ
ζήσεται τὸν ἀεὶ χρόνον ἀγήρως ἀθανάτῳ φύσει, ψυχῇ μηκέτι ταῖς
σώματος ἀνάγκαις ἐνδεδεμένῃ. τί δὲ δεῖ μόνου μεμνῆσθαι τοῦ γενητοῦ 265
πατρός; ἔχομεν τὸν ἀγένητον, τὸν ἄφθαρτον, τὸν ἀίδιον, „ὃς ἐφορᾷ
πάντα καὶ πάντων ἐπακούει“ καὶ τῶν ἡσυχαζόντων, τὸν ἀεὶ βλέποντα
καὶ τὰ ἐν μυχοῖς τῆς διανοίας, ὃν μάρτυρα καλῶ τοῦ συνειδότος ἐπ'
ἀψευδέσι καταλλαγαῖς. ἐγὼ γάρ, καὶ μὴ θαυμάσητέ μου τὸν λόγον, 266
τοῦ θεοῦ εἰμι (Gen. 50, 19) τοῦ τὰ πονηρὰ βουλεύματα ὑμῶν εἰς
ἀγαθῶν περιουσίαν μεθαρμοσαμένου. γίνεσθε οὖν ἄφοβοι καὶ πρὸς τὸ
μέλλον χρησιμωτέρων μεθέξοντες ἢ ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς ἐκαρποῦσθε.“

---

1 post ἀφόρητα 3—4 litt. eras. V δι' ἑτέρου CV²: δι' ἑτέρων K, δι' ἕτερον ceteri (δ' F) 2 τοῦ συνειδότος CVK: χάριν add. ceteri (v) 3 κεκαίνωκεν Mang.: κεκαίνικεν BM, κεκαίνικεν ο κεκένωκεν corr. K, κεκένωκεν ceteri ὡς τοῦ] ὥστ' οὐ C τοῦ om. M μὴ om. Turn. 4 λυπῆσαι μου M, λυπῆσαι μοῦ (μϊ corr. ex με vel μι) B, λυπῆσαιμι (sic) E, λυπήσαι K, λυπήσαιμι C χάριν τὸν πατέρα transp. AO ἐμοῦ] ὑμῖν BEM 5 οὐδὲ C ἔνσπονδον C 6 ὑπερθέσις C, ὑπερθέσει VBEM, ὑποθέσεις O 7 εἰσάπαν VAK 8 pr. τι corr. in τῇ F, om. CVBEM δ' BEKM alt. τι] τῇ V, om. BEKM 9 καὶ om. F πάντεσ (sed εσ eras.) C 10 φυλάσσω VBEKM πατρὸς τετελευτηκότος Mang.: προστετελευτηκότος V¹AOH, τετελευτηκότος V², πρὸς τετελευτηκότα ceteri 11 δὲ C 12 φύσεως K ψυχῆς FH(v) 13 σωματικαῖς V ἐνδεδεμένην (η supra) K τί δὲ δεῖ scripsi: τί δὲ (om. δεῖ) CVOGHP, τί δαῖ (ε supra) A, τί δεῖ BEKMF, post μόνου add. δεῖ AOP² μέμνησθε CVFGHP γενητοῦ CBEFG: γεννητοῦ ceteri 14 ἔχομεν om. CVBEM ἀγένητον CABEFP: ἀγέννητον ceteri 16 τὰ] τοῖς (sed. οῖς eras.) C ὃν] τοῦτον BEM καλῶ μάρτυρα transp. K 17 ἐγὼ—εἰμι (18) om. BEM μου om. CVK 18 alt. τοῦ] ὃς BEK¹M ὑμῶν βουλεύματα transp. AO ἡμῶν G 19 μεθηρμόσατο BEK¹M γοῦν A 20 χρησιμώτερα F ἐκαρποῦσθαι M

---

14. 15 Hom. Od. λ 109. μ 323 Ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει. Il. Γ 277.

267 (44.) τοιούτοις θαρσύνας τοὺς ἀδελφοὺς λόγοις, ἔργοις τὰς ὑποσχέσεις
ἐβεβαίου μᾶλλον οὐδὲν παραλιπὼν τῶν εἰς ἐπιμέλειαν. μετὰ δὲ τὸν
λιμόν, ἐπ' εὐθηνίᾳ καὶ εὐετηρίᾳ τῆς χώρας ἤδη γεγηθότων τῶν οἰκητόρων,
ἐτιμᾶτο πρὸς ἁπάντων ἀμοιβὰς ἀντεκτινόντων ὑπὲρ ὧν εὖ πεπόνθεσαν ἐν
268 καιροῖς ἀβουλήτοις. ἡ δὲ φήμη ῥυεῖσα τὰς ἑξῆς πόλεις κατέπλησε τῆς ἐπὶ
τῷδε τῷ ἀνδρὶ εὐκλείας. ἔτη δὲ βιώσας δέκα πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἐτελεύτησεν
εὔγηρως ἐπ' ἄκρον ἐλθὼν εὐμορφίας καὶ φρονήσεως καὶ λόγων δυνάμεως.
269 μαρτυρεῖ δὲ τὸ μὲν κάλλος τοῦ σώματος ἔρως ὃς ἐξέμηνεν | ἐπ' αὐτῷ p. 79 M.
γυναῖκα, τὴν δὲ σύνεσιν ἡ ἐν ταῖς ἀμυθήτοις τῶν κατὰ τὸν βίον ἀνω-
μαλίαις ὁμαλότης εὐαρμοστίαν τοῖς ἀναρμόστοις καὶ συμφωνίαν τοῖς ἐξ
αὑτῶν ἀσυμφώνοις ἐργασαμένη, τὴν δὲ τῶν λόγων δύναμιν ἥ τε τῶν
ὀνειράτων διάκρισις καὶ ἡ ἐν ταῖς ὁμιλίαις εὐέπεια καὶ ἡ παρακολου-
θήσασα πειθώ, δι' ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχομένων ἀνάγκῃ μᾶλλον ἢ ἑκὼν ὑπή-
270 κουε. τούτων δὲ τῶν ἐνιαυτῶν ἑπτακαίδεκα μὲν ἄχρι μειρακίου διέτριβεν
ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ, τρισκαίδεκα δ' ἐν ταῖς ἀβουλήτοις συντυχίαις, ἐπι-
βουλευόμενος, πιπρασκόμενος, δουλεύων, συκοφαντούμενος, ἐν δεσμωτηρίῳ
καταδούμενος, τοὺς δ' ἄλλους ὀγδοήκοντα ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ εὐπραγίᾳ τῇ
πάσῃ, λιμοῦ καὶ εὐθηνίας ἔφορος καὶ βραβευτὴς ἄριστος, τὰ πρὸς ἑκάτερον
καιρὸν πρυτανεύειν ἱκανώτατος.

---

1 τούτοις CVBEKM θρασύνας F λόγοις om. CVBEKM 4 ἀνεκτει-νόντων M, ἀντεκτιννύντων AO πεπόνθασιν VAOK[2] 5 ἐξ ἧς F 6 τῷδε om. F δέκα βιώσας transp. F 7 καὶ λόγων δυνάμεως om. F 8 σώματος κάλλος (om. τοῦ) transp. AO 9 γυναῖκας CVAO τῶν om. V 9. 10 ἀνομαλίαις C 10. 11 ἐξ αὐτῶν om. HP (Turn.) 11 αὐτῶν codd. (Mang.) ἀφώνοις CV[1] ἐργασαμένω (η supra ω) K 12 ὁμιλίαις] ὁμαλίαις G, ἀνωμαλίαις HP 13 δι' ἣν AO: διὸ M, δι' ὧν ceteri 14 μὲν om. C διέτριψεν CVBEKM 15 δὲ CV δυστυχίαις K 16 ἐν τῷ δεσμω-τηρίῳ V 17 δὲ CA ἡγεμονείᾳ H 18 λιμῶν CVBEM εὐθηνίας] εὐθηνοφορίας C, εὐθηνωρίας BEM 19 ἱκανότατος C † φίλωνος βίος σοφοῦ (sic) ὅπέρ ἐστιν ἰωσήφ † subscr. C

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

II p. 80 M. (1.) Μωυσέως τοῦ κατὰ μέν τινας νομοθέτου τῶν Ἰουδαίων, κατὰ 1
δέ τινας ἑρμηνέως νόμων ἱερῶν, τὸν βίον ἀναγράψαι διενοήθην, ἀνδρὸς τὰ πάντα μεγίστου καὶ τελειοτάτου, καὶ γνώριμον τοῖς ἀξίοις μὴ ἀγνοεῖν αὐτὸν ἀποφῆναι. τῶν μὲν γὰρ νόμων τὸ κλέος, οὓς ἀπολέλοιπε, διὰ 2
πάσης τῆς οἰκουμένης πεφοιτηκὸς ἄχρι καὶ τῶν τῆς γῆς τερμάτων ἔφθακεν, αὐτὸν δὲ ὅστις ἦν ἐπ' ἀληθείας ἴσασιν οὐ πολλοί, διὰ φθόνον ἴσως καὶ ἐν οὐκ ὀλίγοις τῶν διατεταγμένων ὑπὸ τῶν κατὰ πόλεις νομοθετῶν ἐναντίωσιν οὐκ ἐθελησάντων αὐτὸν μνήμης ἀξιῶσαι τῶν παρ' Ἕλλησι λογίων· ὧν οἱ πλείους τὰς δυνάμεις ἃς ἔσχον διὰ παιδείας ὕβρισαν ἔν 3
p. 81 M. τε ποιήμασι καὶ τοῖς καταλογάδην | συγγράμμασι κωμῳδίας καὶ συβαριτικὰς ἀσελγείας συνθέντες, περιβόητον αἰσχύνην, οὓς ἔδει ταῖς φύσεσι καταχρήσασθαι πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τε καὶ βίων ὑφήγησιν,

---

1. 2 Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωυσέως λόγος α' VK, φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως α' CM, περὶ βίου μωυσέως λόγος α' G, τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ βίου μωυσέως λόγος α' P, φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως BEO, φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ βίου μωσέως A, φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως λόγος πρῶτος: θεολόγου καὶ προφήτου H, περὶ βίου μωυσέως λόγος πρῶτος: θεολογίας καὶ προφητείας L, φίλωνος ἰουδαίου περὶ βίου μωυσέως. ὅπερ ἐστὶ περὶ θεολογίας καὶ προφητείας, λόγος α' F[2] (= Turn.), tit. om. Z   3 μωυσέως KZ: μωσέος G, μωσέως ceteri   4 νόμων ἱερῶν ἑρμηνέως transp. VO   ἀναγράψασθαι Z, διαγράψαι BM   5 τὰ] τοῦ AG   ἀξίοις] ἀξιοῦσι coni. Mang.   6 ἀπολέλειπαν G   7 πεφοιτητικὸς K   alt. τῆς om. CEVOHP   πέφθακεν HP, ἔφθασεν KZ   8 δ' AG   ὥστις G   8. 9 καὶ ἐν K[1]Z: ἢ τὴν ἐν HP(v), om. ceteri   9 ὀλίγοις] ὀλίγοι δὲ καὶ διὰ τὴν V[2]OK[2]   κατὰ τὰς πόλεις HP(v), κατὰ πόλιν KZ   10 καὶ add. ante ἐναντίωσιν BEMAG   11 λογίων] λόγων C   παιδιᾶς G   12. 13 συβαριτικῆς AGHP

---

4 *Clem. Alex. Strom.* I 22 p. 411 P. οὗτος ὁ Μωυσῆς θεολόγος καὶ προφήτης, ὡς δέ τινες, νόμων ἱερῶν ἑρμηνεὺς ἦν.

ἵνα μήτε τι καλὸν ἡσυχίᾳ παραδοθὲν ἀρχαῖον ἢ νέον ἀφανισθῇ λάμψαι
δυνάμενον μήτ' αὖ τὰς ἀμείνους ὑποθέσεις παρελθόντες τὰς ἀναξίους
ἀκοῆς προκρῖναι δοκῶσι σπουδάζοντες τὰ κακὰ καλῶς ἀπαγγέλλειν εἰς
4 ὀνειδῶν ἐπιφάνειαν. ἀλλ' ἔγωγε τὴν τούτων βασκανίαν ὑπερβὰς τὰ περὶ
τὸν ἄνδρα μηνύσω μαθὼν αὐτὰ κἀκ βίβλων τῶν ἱερῶν, ἃς θαυμάσια
μνημεῖα τῆς αὑτοῦ σοφίας ἀπολέλοιπε, καὶ παρά τινων ἀπὸ τοῦ ἔθνους
πρεσβυτέρων· τὰ γὰρ λεγόμενα τοῖς ἀναγινωσκομένοις ἀεὶ συνύφαινον καὶ
διὰ τοῦτ' ἔδοξα μᾶλλον ἑτέρων τὰ περὶ τὸν βίον ἀκριβῶσαι.
5 (2.) Ἄρξομαι δ' ἀφ' οὗπερ ἀναγκαῖον ἄρξασθαι. Μωυσῆς γένος
μέν ἐστι Χαλδαῖος, ἐγεννήθη δ' ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐτράφη, τῶν προγόνων
αὐτοῦ διὰ πολυχρόνιον λιμόν, ὃς Βαβυλῶνα καὶ τοὺς πλησιοχώρους
ἐπίεζε, κατὰ ζήτησιν τροφῆς εἰς Αἴγυπτον πανοικὶ μεταναστάντων, γῆν
πεδιάδα καὶ βαθεῖαν καὶ πρὸς πάντα γονιμωτάτην, ὧν ἡ ἀνθρωπίνη
6 φύσις δεῖται, καὶ μάλιστα τὸν τοῦ σίτου καρπόν. ὁ γὰρ ταύτης ποταμὸς
θέρους ἀκμάζοντος, ἡνίκα τοὺς ἄλλους φασὶ μειοῦσθαι χειμάρρους τε
καὶ αὐθιγενεῖς, ἐπιβαίνων τε καὶ ἀναχεόμενος πλημμυρεῖ καὶ λιμνάζει
τὰς ἀρούρας, αἳ ὑετοῦ μὴ δεόμεναι φορᾶς ἀφθονίαν παντοίων ἀγαθῶν

---

1 τι] τὸ C τῇ ἡσυχία VO 2 δυνάμενον om. H[1]P[1], ss. H[2]P[2] αὖ τὰς] αὐτὰς EZ ἀναξίας CVO 3 δοκῶσι] δικαιῶσι coni. Mang. καλῶν C ἐπαγγέλλειν KZ εἰς] ὡς BEMAG 5 κἀκ] καὶ AG, ἐκ (om. καὶ) O βίβλον G 6 αὐτοῦ BE: αὑτοῦ ceteri ἀπολέλειπε G τινος G
ὕφαινον
7 ἀεὶ om. G συνεισέφαινον K 8 ἔδοξε C, ἔδειξα H[1] περὶ] πρὸς P 9 ἄρξασθαι ἀναγκαῖον transp. AG μωυσῆς M: μωσῆς ceteri γένος] γενόμενος P 10 ἐστιν ἑβραῖος AGHP(v), γρ. καὶ χαλδαῖος mg. A 11 βαβυλῶνος G τοὺς] τὰς Lyd. 12 ἐπίεζε K[1]ZHP: ἐπίεσε ceteri μετανιστάντων H, μεταστάντων BMKZ γῆν] εἰς γῆν AG, εἰς τὴν CEVOK[2], εἰς τὴν corr. in γῆν B 13 παιδιάδα G ὧν] ὅσων HP(v) ἀνθρωπεία K[1]Z 14 τῶν . . . καρπῶν VO 15 φασὶ τοὺς ἄλλους transp. CVOZ 16 ἐπιβαίνων τε καὶ ἀναχεόμενος om. BEMAG γυμνάζει G 17 αἳ] αἱ δ' HP(v) ὑετοῦ post φορᾶς transp. VO φορὰν ἀφθονίαν BEM, φόρον ἄφθονον KZ

---

9 *Clem. Alex. Strom.* I 23 p. 411 P. Μωυσῆς ἄνωθεν τὸ γένος Χαλδαῖος ὢν ἐν Αἰγύπτῳ γεννᾶται, τῶν προγόνων αὐτοῦ διὰ πολυχρόνιον λιμὸν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Αἴγυπτον μεταναστάντων. *Ps.-Iustin. Coh. ad gent.* 10 . . . οὗτοι (Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος) γὰρ τὰς Ἰουδαίων ἱστοροῦντες πράξεις ἀπὸ μὲν τοῦ Χαλδαίων γένους γεγενῆσθαί φασι· τῶν δὲ προγόνων αὐτοῦ διὰ λιμοῦ πρόφασιν ἀπὸ τῆς Φοινίκης ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μεταναστάντων, ἐκεῖ τὸν ἄνδρα τετέχθαι φασίν. *Ioann. Lyd. de mens.* IV 47 (p. 103,17 Wuensch) . . . καὶ γὰρ ὁ Φίλων τὸν Μωυσέως βίον ἀναγράφων Χαλδαῖον εἶναι αὐτὸν λέγει, γεγενῆσθαι δὲ ἐν Αἰγύπτῳ, ὡς τῶν προγόνων αὐτοῦ ἐκεῖσε κατελθόντων διὰ λιμὸν κατασχόντα Βαβυλῶνα καὶ τὰς πλησιοχώρους.

ἀνὰ πᾶν ἔτος χορηγοῦσιν, εἰ μή που μεσολαβήσειεν ὀργὴ θεοῦ δι' ἐπι-
πολάζουσαν ἀσέβειαν τῶν οἰκητόρων. πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς ἔλαχε τῶν 7
καθ' ἑαυτοὺς ἀρίστων, οὓς φυλέτας ὄντας ἡ ὁμοφροσύνη μᾶλλον
ᾠκείωσεν ἢ τὸ γένος. ἑβδόμη γενεὰ ⟨δ'⟩ οὗτός ἐστιν ἀπὸ τοῦ πρώτου,
ὃς ἐπηλύτης ὢν τοῦ σύμπαντος Ἰουδαίων ἔθνους ἀρχηγέτης ἐγένετο.
(3.) τροφῆς δ' ἠξιώθη βασιλικῆς ἀπ' αἰτίας τοιᾶσδε· τῆς χώρας ὁ 8
βασιλεύς, εἰς πολυανθρωπίαν ἐπιδιδόντος ἀεὶ τοῦ ἔθνους, δείσας μὴ οἱ
ἔποικοι πλείους γενόμενοι δυνατωτέρᾳ χειρὶ τοῖς αὐτόχθοσι περὶ κράτους
ἀρχῆς ἁμιλλῶνται, τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἀφαιρεῖν ἐπινοίαις ἀνοσιουργοῖς
p. 82 M. ἐμηχανᾶτο | καὶ κελεύει τῶν γεννωμένων τὰ μὲν θήλεα τρέφειν — ἐπεὶ
γυνὴ διὰ φύσεως ἀσθένειαν ὀκνηρὸν εἰς πόλεμον —, τὰ δ' ἄρρενα δια-
φθείρειν, ἵνα μὴ αὐξηθῇ κατὰ πόλεις· εὐανδροῦσα γὰρ δύναμις δυσάλωτον
καὶ δυσκαθαίρετον ἐπιτείχισμα. γεννηθεὶς οὖν ὁ παῖς εὐθὺς ὄψιν 9
ἐνέφαινεν ἀστειοτέραν ἢ κατ' ἰδιώτην, ὡς καὶ τῶν τοῦ τυράννου κηρυγ-
μάτων, ἐφ' ὅσον οἷόν τε ἦν, τοὺς γονεῖς ἀλογῆσαι· τρεῖς γοῦν φασι
μῆνας ἐφεξῆς οἴκοι γαλακτοτροφηθῆναι λανθάνοντα τοὺς πολλούς. ἐπεὶ 10
δ', οἷα ἐν μοναρχίαις φιλεῖ, καὶ τὰ ἐν μυχοῖς ἔνιοι διηρεύνων σπεύδοντες
ἀεί τι καινὸν ἄκουσμα προσφέρειν τῷ βασιλεῖ, φοβηθέντες μὴ σωτηρίαν
ἑνὶ μνώμενοι πλείους ὄντες αὐτοὶ σὺν ἐκείνῳ παραπόλωνται, δεδακρυμένοι

1 μή που CEAGHP: μήπω ceteri μεσολαβήση ἐν ὀργῇ L (Turn.) 2 ἔλαχε] ἔτυχε V²OKZ 4 ἑβδόμοις Z¹ δ' addidi 5 ἐπηλυτὴς C

γέτης
ἀρχηγενέτης K 8 ἔποικοι K¹ZHP: ἄποικοι ceteri τοῖς αὐτόχθοσι δυνατωτέρα χειρὶ transp. KZ 9 ὑφαιρεῖν KZ (fort. recte) 10 post τῶν add. μὲν AG γενομένων L (Turn.) 12 εὐανδροῦσα γὰρ] ἐπεὶ εὐανδροῦσα HP(v) 13 εὐθὺς om. BEMAG 14 ἐνέφηνεν HP(v) τοῦ τυράννου MAGK: τοῦ om. ceteri 15 ἀλγῆσαι P γοῦν HP: οὖν ceteri 16 ἐφεξῆς HP Clem.: ἑξῆς ceteri λανθάνον K, λανθάνων Z 17 ἔνιοι διηρεύνων HP: ἕτεροι διερευνᾶν ceteri 18 κοινὸν L (Turn.) 19 πλείονες HP παραπόλλωνται P, παραπόλλυνται H, προσαπόλωνται A(v), προσαπόλλωνται G

4 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.*: ἑβδόμῃ γενεᾷ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς βασιλικῶς περιστάσει κέχρηται τοιαύτῃ· εἰς πολυανθρωπίαν ἐπιδεδωκότων ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἑβραίων, δείσας ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας τὴν ἐκ τοῦ πλήθους ἐπιβουλὴν τῶν γεννωμένων ἐκ τῶν Ἑβραίων κελεύει τὰ μὲν θήλεα τρέφειν αὐτούς — ἀσθενὲς γὰρ εἰς πόλεμον γυνή —, διαφθείρειν δὲ τὰ ἄρρενα, εὐαλκῆ νεότητα ὑφορώμενος. εὐπατρίδην δὲ τὸν παῖδα ὄντα τρεῖς ἐφεξῆς κρύπτοντες ἔτρεφον μῆνας οἱ γονεῖς, νικώσης τῆς φυσικῆς εὐνοίας τὴν τυραννικὴν ὠμότητα· δείσαντες δὲ ὕστερον μὴ συναπόλωνται τῷ παιδί, ἐκ βύβλου τῆς ἐπιχωρίου σκεῦός τι ποιησάμενοι τὸν παῖδα ἐνθέμενοι ἐκτιθέασι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἑλώδους ὄντος· ἐπετήρει δὲ τὸ ἀποβησόμενον ἄπωθεν ἑστῶσα τοῦ παιδὸς ἡ ἀδελφή. 6 sqq. Exod. cap. 1. 2.

τὸν παῖδα ἐκτιθέασι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ στένοντες ἀπῄεσαν, οἰκτιζόμενοι μὲν αὑτοὺς τῆς ἀνάγκης αὐτόχειράς τε καὶ τεκνοκτόνους ἀποκαλοῦντες, οἰκτιζόμενοι δὲ καὶ τὸν παῖδα τῆς παραλογωτάτης ἀπω-
11 λείας. εἶθ', ὡς εἰκὸς ἐν ἀλλοκότῳ πράγματι, κατηγόρουν αὑτῶν ὡς μείζονος αἰτίων συμφορᾶς· „τί γάρ“ ἔφασκον „εὐθὺς γεννώμενον οὐκ ἐξεθήκαμεν; τὸν μὴ φθάσαντα τροφῆς ἡμέρου μεταλαχεῖν οὐδ' ἄνθρωπον οἱ πολλοὶ νομίζουσιν· ἡμεῖς δ' οἱ περιττοὶ καὶ τρεῖς μῆνας ὅλους ἀνεθρέψαμεν, δαψιλεστέρας μὲν ἑαυτοῖς ἀνίας, τῷ δὲ τιμωρίας ἐκπορίζοντες, ἵν' ἡδονῶν καὶ ἀλγηδόνων ἐπὶ πλεῖστον ἀντιλαμβάνεσθαι δυνά-
12 μενος ἐν αἰσθήσει κακῶν ἀργαλεωτέρων διαφθείρηται.“ (4.) καὶ οἱ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ μέλλοντος ἀπῄεσαν οἰκτρῷ κατεσχημένοι πένθει, ἀδελφὴ δὲ τοῦ ἐκτεθέντος βρέφους ἔτι παρθένος ὑπὸ φιλοικείου πάθους μικρὸν ἄποθεν ἐκαραδόκει τὸ ἀποβησόμενον· ἅ μοι δοκεῖ πάντα συμβῆναι κατὰ θεὸν
13 προμηθούμενον τοῦ παιδός. θυγάτηρ ἦν τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας ἀγαπητὴ καὶ μόνη· ταύτην φασὶ γημαμένην ἐκ πολλοῦ χρόνου μὴ κυΐσκειν τέκνων ὡς εἰκὸς ἐπιθυμοῦσαν καὶ μάλιστα γενεᾶς ἄρρενος, ἣ τὸν εὐδαίμονα κλῆρον τῆς πατρῴας ἡγεμονίας διαδέξεται κινδυνεύοντα ἐρημίᾳ θυγατριδῶν ἀλλο-
14 τριωθῆναι. κατηφοῦσαν δὲ ἀεὶ καὶ στένουσαν ὡς μάλιστα ἐκείνῃ τῇ

---

1 περὶ H (Turn.) 2 αὐτοὺς COMK^1Z 4 εἰκὸς GHP: om. ceteri ἐν ἄλλω πράγματι ἀλλοκότω HP κατηγορούντων VO αὐτῶν CMK 5 ἔλεγον Z, ἔλεγον corr. in ἔφασκον K γεννώμενον VOKZAG^2: γενόμενον ceteri 6 τὸν] τὰ M τὸν γὰρ μὴ AG ἡμέρου] ἡμετέρας corr. ex ἡμετέρου Z 7 ὅλους μῆνας transp. CVO, ὅλους om. A 8 ἀνεθρέψαμεν GH^2, ἀνεθρέψομεν (sic) H^1P: ἐθρέψαμεν ceteri ἑαυτοῖς KZ: αὐτοῖς CMGH^1P, αὐτοῖς ceteri 9 ἡδονῶν] ὀδυνῶν coni. Mang. 11 κατισχημένοι VOMA, κατησχημένοι G $\overset{εν}{\text{πάθει}}$ K, πάθει HP 12 ἔτι παρθένος GHP: om. ceteri φιλοικίου O, φιλονεικίου M ἄπ$\overset{ο}{ω}$θεν C, ἄποθεν (ο corr. ex ω) Z, ἄπωθεν (ω corr. ex ο) K, ἄπωθεν E 14 προμυθούμενον G post θυγάτηρ add. δὲ BMKZ, γὰρ CEVO 15 τοῦ χρόνου VOK^2 τέκνων GHP Clem.: om. ceteri 17 ἡγεμονίας GHP: εὐδαιμονίας καὶ ἡγεμονίας A(v), κληρονομίας καὶ ἡγεμονίας ceteri post κινδυνεύοντα add. ἤδη V^2O 18 ἀεὶ K^1ZH^2: om. A, δὴ ceteri ὡς om. CVO

---

14 sqq. pergit *Clem. Alex.*: ἐνταῦθα ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, συχνῷ χρόνῳ μὴ κυΐσκουσα, τέκνων δὲ ἐπιθυμοῦσα, ἐκείνης ἀφικνεῖται τῆς ἡμέρας ἐπὶ τὸν ποταμὸν λουτροῖς καὶ περιρραντηρίοις χρησομένη· ἐπακούσασα δὲ κλαυθμυριζομένου τοῦ παιδὸς κελεύει προσενεχθῆναι αὐτῇ καὶ κατοικτείρασα ἐζήτει τροφόν. ἐνταῦθα προσδραμοῦσα ἡ ἀδελφὴ τοῦ παιδὸς ἔχειν ἔφασκεν Ἑβραίαν γυναῖκα μὴ πρὸ πολλοῦ τετοκυῖαν, ἣν παραστήσειν αὐτῇ τροφόν, εἰ βούλοιτο· τῆς δὲ συνθεμένης καὶ δεηθείσης παρήνεγκε τὴν μητέρα τὴν τοῦ παιδὸς τροφὸν ἐσομένην ὥς τινα ἄλλην οὖσαν ἐπὶ ῥητῷ μισθῷ. εἶτα τίθεται τῷ παιδίῳ ὄνομα ἡ βασιλὶς Μωυσῆν ἐτύμως διὰ τὸ ἐξ ὕδατος ἀνελέσθαι αὐτό· τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι.

ἡμέρᾳ τῷ βάρει τῶν φροντίδων ἀπαγορεῦσαι καὶ δι' ἔθους ἔχουσαν οἴκοι
καταμένειν καὶ μηδὲ τὰς κλισιάδας ὑπερβαίνειν ἐξορμῆσαι μετὰ θερα-
παινίδων ἐπὶ τὸν ποταμόν, ἔνθα ὁ παῖς ἐξέκειτο· κἄπειτα λουτροῖς καὶ
p. 83 M. περιρραντηρίοις χρῆσθαι μέλλουσαν ἐν τῷ δασυτάτῳ τῶν ἑλῶν | αὐτὸν
θεάσασθαι καὶ κελεῦσαι προσφέρειν. εἶτα ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν 15
καταθεωμένην τήν τε εὐμορφίαν καὶ εὐεξίαν ἀποδέχεσθαι καὶ δεδακρυμένον
ὁρῶσαν ἐλεεῖν, ἤδη τῆς ψυχῆς τετραμμένης αὐτῇ πρὸς μητρῷον πάθος
ὡς ἐπὶ γνησίῳ παιδί· γνοῦσαν δ' ὅτι τῶν Ἑβραίων ἐστὶ καταδεισάντων
τοῦ βασιλέως τὸ πρόσταγμα βουλεύεσθαι περὶ τῆς τροφῆς αὐτοῦ· μὴ
γὰρ ἀσφαλὲς εὐθὺς εἶναι νομίζειν εἰς τὰ βασίλεια ἄγειν. διαπορούσης δ' 16
ἔτι, τὴν ἀδελφὴν τοῦ παιδὸς καθάπερ ἀπὸ σκοπῆς τὸν ἐνδοιασμὸν στοχα-
σαμένην πυνθάνεσθαι προσδραμοῦσαν, εἰ βουλήσεται γαλακτοτροφηθῆναι
τοῦτον παρὰ γυναίῳ τῶν Ἑβραϊκῶν οὐ πρὸ πολλοῦ κυήσαντι· τῆς δὲ 17
βούλεσθαι φαμένης, τὴν αὐτῆς καὶ τοῦ βρέφους μητέρα παραγαγεῖν
ὡς ἀλλοτρίαν, ἣν ἑτοιμότερον ἀσμένην ὑπισχνεῖσθαι πρόφασιν ὡς ἐπὶ
μισθῷ τροφεύσειν, ἐπινοίᾳ θεοῦ τοῦ τὰς πρώτας τροφὰς τῷ παιδὶ γνησίας
εὐτρεπίζοντος· εἶτα δίδωσιν ὄνομα θεμένη Μωυσῆν ἐτύμως διὰ τὸ
ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνελέσθαι· τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ ὀνομάζουσιν
Αἰγύπτιοι.

(5.) Ἐπεὶ δ' ἀθρόας ἐπιδόσεις καὶ παραυξήσεις λαμβάνων οὐ σὺν 18

2. 3 μετὰ τῶν θεραπαινίδων VO   4 μέλλουσαν — θεάσασθαι (5) om. H¹P, add. mg. H²   αὐτὸ KZH²   5 εἶτ' A   6 τ' A   εὐμορφίαν καὶ εὐεξίαν GHP: εὐεξίαν καὶ εὐμορφίαν ceteri   ἀποδέξασθαι K¹Z   8 γνοῦσαν GHP: γνοῦσα ceteri   9 τὸ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα VO   βουλεύεται KZ   10 εὐθὺς] αὐτῇ V, αὐτῇ OK²   11 σκοπιῆς VOK², σκοπιᾶς G, σκοποῦ K¹ZH²   τοῦ ἐνδοιασμοῦ coni. Mang.; sed cf. e. gr. I 19,9   13 τοῦτον scripsi: τοῦτο codd. (v)   περὶ Z   γυναίῳ τῶν ἑβραϊκῶν H¹P: γυναίῳ ἑβραϊκῷ K¹ZH², γυναίων ἑβραϊκῶν V²OK², γυναικῶν ἑβραϊκῶν ceteri   οὐ—κυήσαντι om. BEA   κυήσαντι GHP: κυησάσῃ K¹Z, κυησασῶν C, κυησάντων ceteri   14 αὐτῆς EVOGH²: αὐτῆς ceteri   προσαγαγεῖν VO, παρα in προσ corr. K   15 ἣν GHPKZ: τὴν δ' V²O, ὡς ceteri   ἀσμένως KZH²   ὑπισχνεῖται K¹Z   πρόφασιν ὡς BEMA: πρόφασιν (om. ὡς) CVOK², προφάσει τοῦ GHPK¹Z   16 τροφεῦσιν C¹Z   τοῦ K¹ZH²: καὶ CVOK²H¹P, om. BEMAG; fort. scribendum τοῦ καὶ   17 θεμένην V¹A   μωσῆν codd.   ἑτοίμως VG   18 ἀνελέσθαι] γενέσθαι A   μῶυ Clem. Al.: μῶς codd. (v)

17 *Ioseph. Ant. Iud. II 228* . . . κἀπ' αὐτῶν τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τῶν συμβεβηκότων ἔθετο εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι· τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, σῆς (ἐσῆς Niese) δὲ τοὺς [ἐξ ὕδατος] σωθέντας. cf. *c. Ap. I 256.* Hesych. μῶυ· τὸ ὕδωρ. Suid. μῶυ· τὸ ὕδωρ παρ' Αἰγυπτίοις, ἐξ οὗ καὶ Μωυσῆς.

λόγῳ τῷ κατὰ χρόνον θᾶττον δ' ἀπότιτθος γίνεται, παρῆν ἡ μήτηρ
ἅμα καὶ τροφὸς κομίζουσα τῇ δούσῃ μηκέτι γαλακτοτροφίας δεόμενον,
19 εὐγενῆ καὶ ἀστεῖον ὀφθῆναι. τελειότερον δὲ τῆς ἡλικίας ἰδοῦσα κἀκ
τῆς ὄψεως ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον σπάσασα εὐνοίας υἱὸν ποιεῖται τὰ
περὶ τὸν ὄγκον τῆς γαστρὸς τεχνάσασα πρότερον, ἵνα γνήσιος ἀλλὰ μὴ
ὑποβολιμαῖος νομισθῇ· πάντα δ' ἐξευμαρίζει θεὸς ἃ ἂν ἐθελήσῃ καὶ τὰ
20 δυσκατόρθωτα. τροφῆς οὖν ἤδη βασιλικῆς καὶ θεραπείας ἀξιούμενος
οὐχ οἷα κομιδῇ νήπιος ἥδετο τωθασμοῖς καὶ γέλωσι καὶ παιδιαῖς, καίτοι
τῶν τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ παρειληφότων ἀνέσεις ἔχειν ἐπιτρεπόντων καὶ
μηδὲν ἐπιδεικνυμένων σκυθρωπόν, ἀλλ' αἰδῶ καὶ σεμνότητα παραφαίνων
ἀκούσμασι καὶ θεάμασιν, ἃ τὴν ψυχὴν ἔμελλεν ὠφελήσειν, προσεῖχε.
21 διδάσκαλοι δ' εὐθὺς ἀλλαχόθεν ἄλλοι παρῆσαν, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πλησιο-
χώρων καὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον νομῶν αὐτοκέλευστοι, οἱ δ' ἀπὸ τῆς
Ἑλλάδος ἐπὶ μεγάλαις δωρεαῖς μεταπεμφθέντες· ὧν | ἐν οὐ μακρῷ p. 84 M.
χρόνῳ τὰς δυνάμεις ὑπερέβαλεν εὐμοιρίᾳ φύσεως φθάνων τὰς ὑφηγήσεις,
ὡς ἀνάμνησιν εἶναι δοκεῖν, οὐ μάθησιν, ἔτι καὶ προσεπινοῶν αὐτὸς τὰ
22 δυσθεώρητα. πολλὰ γὰρ αἱ μεγάλαι φύσεις καινοτομοῦσι τῶν εἰς ἐπι-
στήμην· καὶ καθάπερ τὰ εὐεκτικὰ τῶν σωμάτων καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν
εὐκίνητα φροντίδων ἀπαλλάττει τοὺς ἀλείπτας οὐδὲν ἢ βραχέα παρέχοντας

---

1 δὲ KZH², δ' om. GH¹P 3 εὐγενῆ] εὐμεγέθη coni. Mang. κἀκ] καὶ A 4 ἔτι om. VO, post πρότερον transp. BEMA(V¹ ut vid.) σπάσασα εὐνοίας GHP (V¹ ut vid.): ἀπάσης εὐνοίας C, ἀπάσαις εὐνοίαις BEMA, ἀπάσαις ἐννοίαις KZ, πάσης ἀξιώσασα εὐνοίας V²O 6 εὐμαρίζει BMGK¹Z, ἐξευμαρίζει mg. BM ἃ om. H¹P ἐάν VO, ἐάν ex ἄν corr. K θελήσῃ VO, ἐθελήσει Z, ἐθελήσοι A 8 καὶ παιδιαῖς GHP: om. ceteri 9 τὴν om. AZ παρειληφότων] μεταλαχόντων A 10 ἐπιδεικνύμενον G παραφαῖνον G 11 προσῆγε G 13 τῶν om. BEMA νόμων CVOK¹Z, νομῶν om. BEMAG 15 ὑπερέβαλλεν KZ Barb., παρέβαλεν G 16 οὐ] ἢ BEMAKZ μάθησιν ex μαθήμασιν corr. K ἔτι GHP Barb.: ἀλλὰ ceteri αὐτοῖς K¹Z 17 κενοτομοῦσι P 17. 18 τῶν εἰς ἐπιστήμην GHP Barb.: om. ceteri

---

6 D^C fol. 126ʳ D^R fol. 120ʳ τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου: πάντα ἐξευμαρίζει θεὸς ἃ ἂν ἐθελήσῃ (θελήσῃ D^R) καὶ τὰ δυσκατόρθωτα. 7—127,1 Catena Barber. IV 56 fol. 104ʳ τοῦ αὐτοῦ ἐκ πρώτου λόγου τοῦ περὶ μωσέως βίου: φιλοσοφίας μὲν οὖν οὕτω κατακώχιμος γέγονε· τροφῆς γὰρ ἤδη — συνηχοῦντες. 7 sqq. *Ambros. Hexam. I 2,6* Moyses utique ille eruditus in omni sapientia Aegyptiorum, quem de flumine collectum filia Pharao ut filium dilexit et subsidiis regalibus fultum omnibus saecularis prudentiae disciplinis informari atque instrui desideravit. 17 *Clem. Alex. Strom. II 19 p. 482 P.* . . . αἱ γὰρ μεγάλαι φύσεις καὶ γυμναὶ παθῶν εὐστοχοῦσί πως περὶ τὴν ἀλήθειαν, ᾗ φησιν ὁ Πυθαγόρειος Φίλων τὰ Μωυσέως ἐξηγούμενος.

τῶν εἰς ἐπιμέλειαν, ὥσπερ καὶ γεωργοὺς τὰ εὔβλαστα καὶ εὐγενῆ δένδρα
βελτιούμενα δι' ἑαυτῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον εὐφυὴς ψυχὴ προαπαντῶσα
τοῖς λεγομένοις ὑφ' αὑτῆς μᾶλλον ἢ τῶν διδασκόντων ὠφελεῖται καὶ
λαβομένη τινὸς ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς κατὰ τὴν παροιμίαν „ἵππος εἰς
πεδίον“ ὁρμᾷ. ἀριθμοὺς μὲν οὖν καὶ γεωμετρίαν τήν τε ῥυθμικὴν καὶ 23
ἁρμονικὴν καὶ μετρικὴν θεωρίαν καὶ μουσικὴν τὴν σύμπασαν διά τε
χρήσεως ὀργάνων καὶ λόγων τῶν ἐν ταῖς τέχναις καὶ διεξόδοις τοπικωτέραις Αἰγυπτίων οἱ λόγιοι παρεδίδοσαν καὶ προσέτι τὴν διὰ συμβόλων
φιλοσοφίαν, ἣν ἐν τοῖς λεγομένοις ἱεροῖς γράμμασιν ἐπιδείκνυνται
καὶ διὰ τῆς τῶν ζῴων ἀποδοχῆς, ἃ καὶ θεῶν τιμαῖς γεραίρουσι·
τὴν δ' ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν Ἕλληνες ἐδίδασκον, οἱ δ' ἐκ τῶν
πλησιοχώρων τά τε Ἀσσύρια γράμματα καὶ τὴν τῶν οὐρανίων
Χαλδαϊκὴν ἐπιστήμην. ταύτην καὶ παρ' Αἰγυπτίων ἀνελάμβανε μαθη- 24
ματικὴν ἐν τοῖς μάλιστα ἐπιτηδευόντων· καὶ τὰ παρ' ἀμφοτέροις ἀκριβῶς ἐν οἷς τε συμφωνοῦσι καὶ διαφέρονται καταμαθών, ἀφιλονείκως τὰς
ἔριδας ὑπερβάς, τὴν ἀλήθειαν ἐζήτει, μηδὲν ψεῦδος τῆς διανοίας αὐτοῦ
παραδέχεσθαι δυναμένης, ὡς ἔθος τοῖς αἱρεσιομάχοις, οἳ τοῖς προτεθεῖσι
δόγμασιν ὁποῖα ἂν τύχῃ βοηθοῦσιν οὐκ ἐξετάζοντες, εἰ δόκιμα, τὸ δ'
αὐτὸ δρῶντες τοῖς ἐπὶ μισθῷ συναγορεύουσι καὶ μηδὲν τοῦ δικαίου
πεφροντικόσιν. (6.) ἤδη δὲ τοὺς ὅρους τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὑπερβαίνων 25

1 καὶ pr. om. BEMA εὔπλαστα GHP εὐγενῆ GHPO: τὰ εὐγενῆ ceteri 2 δι' αὐτῶν C προαπαντῶσα GHP Barb.: προσυπαντῶσα VOK², προϋπαντῶσα ceteri 5 οὖν om. Barb. τήν τε GHPK¹Z Barb.: καὶ τήν τε ceteri 6 μερικὴν A, ἰατρικὴν Clem. Al., μετρικὴν om. P καὶ μουσικὴν καὶ θεωρίαν P 7. 8 τροπικωτέραις Barb., τροπηκοτέραις G 8 αἰγύπτιοι Barb. λόγοι MGHP παρέδοσαν HP(v) 9 φιλοσοφίαν] σοφίαν BMK¹Z, περιουσίαν VOK² ἐπιδείκνυται C 10 pr. καὶ] καὶ τὸν (τὴν?) coni. Mang. alt. καὶ GHP Barb.: om. ceteri 11 ἐδιδάσκαλον (sic) M οἱ] ὁ C 12 τ' KZ 13 ἐλάμβανε A(v), παρελάμβανε Z 15 διαφερόντως Z 15. 16 τὰς ἔριδας om. G 16 ἐπεζήτει BEMAKZ(v) 17 αἱρεσιάρχαις GHP Barb. προστεθεῖσι Z 18 τύχῃ AG Barb.: τύχοι ceteri 18. 19 ταυτὸ (om. δ') C 20 δὲ καὶ G παιδικῆς] βρεφικῆς A(v)

5 seqq. *Clem. Alex. Strom. I 23 p. 413 P.* . . . ἐν δὲ ἡλικίᾳ γενόμενος ἀριθμητικήν τε καὶ γεωμετρίαν, ῥυθμικήν τε καὶ ἁρμονικήν, ἔτι τε ἰατρικὴν ἅμα καὶ μουσικὴν παρὰ τοῖς διαπρέπουσιν Αἰγυπτίων ἐδιδάσκετο, καὶ προσέτι τὴν διὰ συμβόλων φιλοσοφίαν, ἣν ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν ἐπιδείκνυ(ν)ται, τὴν δὲ ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν Ἕλληνες ἐδίδασκον ἐν Αἰγύπτῳ ὡς ἂν βασιλικὸν παιδίον, ᾗ φησι Φίλων ἐν τῷ Μωυσέως βίῳ. προσεμάνθανε δὲ τὰ Αἰγυπτίων (leg. Ἀσσυρίων) γράμματα καὶ τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην παρά τε Χαλδαίων παρά τε Αἰγυπτίων.

ἐπέτεινε τὴν φρόνησιν, οὐχ ὡς ἔνιοι τὰς μειρακιώδεις ἐπιθυμίας ἀχα-
λινώτους ἐῶν καίτοι μυρία ἐχούσας ὑπεκκαύματα διὰ παρασκευὰς
ἀφθόνους, ἃς αἱ βασιλεῖαι χορηγοῦσιν, ἀλλὰ σωφροσύνῃ καὶ καρτερίᾳ
ὥσπερ τισὶν ἡνίαις ἐνδησάμενος αὐτὰς τὴν εἰς τὸ πρόσω φορὰν ἀνεχαίτιζε
26 βίᾳ. καὶ τῶν ἄλλων μέντοι παθῶν ἕκαστον ἐξ ἑαυτοῦ μεμηνὸς καὶ
λελυττηκὸς φύσει τιθασεύων κἀξημερῶν ἐπράυνεν· εἰ δέ που διακινηθείη
μόνον ἠσυχῇ καὶ πτερύξαιτο, κολάσεις ἐμβριθεστέρας παρείχετο ἢ διὰ
λόγων | ἐπιπλήξεις· καὶ συνόλως τὰς πρώτας τῆς ψυχῆς ἐπιβολάς τε καὶ p. 85 M.
ὁρμὰς ὡς ἀφηνιαστὴν ἵππον ἐπετήρει δεδιώς, μὴ προεκδραμοῦσαι τοῦ
ἡνιοχεῖν ὀφείλοντος λογισμοῦ πάντα διὰ πάντων συγχέωσιν· αὗται γάρ
εἰσιν αἱ ἀγαθῶν αἴτιαι καὶ κακῶν, ἀγαθῶν μέν, ὅταν ἡγεμόνι λόγῳ
27 πειθαρχῶσι, τῶν δ' ἐναντίων, ὅταν εἰς ἀναρχίαν ἐκδιαιτῶνται. κατὰ τὸ
εἰκὸς οὖν οἵ τε συνδιατρίβοντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐτεθήπεσαν, ὡς
ἐπὶ καινῷ θεάματι καταπληττόμενοι καὶ τίς ἄρα ὁ ἐνοικῶν αὐτοῦ τῷ
σώματι καὶ ἀγαλματοφορούμενος νοῦς ἐστι, πότερον ἀνθρώπειος ἢ θεῖος
ἢ μικτὸς ἐξ ἀμφοῖν, διερευνώμενοι, τῷ μηδὲν ἔχειν τοῖς πολλοῖς
28 ὅμοιον, ἀλλ' ὑπερκύπτειν καὶ πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐξῆρθαι. γαστρί
τε γὰρ ἔξω τῶν ἀναγκαίων δασμῶν, οὓς ἡ φύσις ἔταξεν, οὐδὲν πλέον
ἐχορήγει, τῶν τε ὑπογαστρίων ἡδονῶν εἰ μὴ μέχρι σπορᾶς παίδων
29 γνησίων οὐδὲ ἐμέμνητο. γενόμενός τε διαφερόντως ἀσκητὴς ὀλιγοδεείας
καὶ τὸν ἁβροδίαιτον βίον ὡς οὐδεὶς ἕτερος χλευάσας — ψυχῇ γὰρ
ἐπόθει μόνῃ ζῆν, οὐ σώματι — τὰ φιλοσοφίας δόγματα διὰ τῶν καθ'
ἑκάστην ἡμέραν ἔργων ἐπεδείκνυτο, λέγων μὲν οἷα ἐφρόνει, πράττων
δὲ ἀκόλουθα τοῖς λεγομένοις εἰς ἁρμονίαν λόγου καὶ βίου, ἵν' οἷος ὁ
λόγος τοιοῦτος ὁ βίος καὶ οἷος ὁ βίος τοιοῦτος ὁ λόγος ἐξετάζωνται

---

1 post ἐπέτεινε add. καὶ GHP 2 ἐχούσης A (Turn.) 4 ἐνδυσάμενος P Barb. αὐταῖς Z 5 μέν τι G μεμηνὼς G 6 τιθασεύων CG: τιθασσεύων ceteri καὶ ἐξημερῶν GPKZ Barb. δέ ⟨τι⟩ coni. Mang. διακινηθῇ H¹P 7 ἐκβριθεστέρας G 7. 8 ἢ . . . ἐπιπλήξεις GHP Barb.: ἡ . . . ἐπίπληξις ceteri 8 τῆς ψυχῆς om. KZ ἐπιβουλάς P 9 προεκδραμοῦσι H 10 συγχώσωσιν BEMA 11 αἴτιαι BMK¹ZHP: αἰτίαι ceteri 14 ἄρα] ἂν P 15 ἀνθρώπιος CMG (ἀνθρώπινος Barb.) 17 ἐξῆρθαι AGHPK¹Z Barb.: ἐξῆλθε BEM, ἐξελθεῖν CVOK² 18 πλέον GHP Barb.: om. ceteri 19. 20 γνησίων σπορᾶς παίδων transp. CVO Barb. 20 γνησίων om. A οὐδ' A, οὐδὲν HPKZ τε] δὲ BEMA ὀλιγοδείας CAHP, ὀλιγοδείας MO 21 βίοτον (sup. ον) K οὐδεὶς] οὐδ' εἴ τις Barb. 22 ἐπεπόθει GHP Barb. μόνον ζῆν BEM, ζῆν μόνον A 23 ἔργων ἡμέραν transp. BEMAVO ἔργον Z ἐπεδείκνυτο ἔργων transp. C 24 βίου καὶ λόγου transp. G 25 βίος et λόγος tum λόγος et βίος transp. KZ ἐξετάζωνται AHV²O Barb.: ἐξετάζων τὲ ceteri

καθάπερ ἐν ὀργάνῳ μουσικῷ συνηχοῦντες. οἱ μὲν οὖν πολλοί, κἂν 30
αὐτὸ μόνον αὔρα βραχεῖά τινος εὐτυχίας προσπέσῃ, φυσῶσι καὶ πνέουσι
μεγάλα καὶ καταλαζονευόμενοι τῶν ἀφανεστέρων καθάρματα καὶ παρεν-
οχλήματα καὶ γῆς ἄχθη καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀποκαλοῦσιν, ὥσπερ τὸ ἀκλινὲς
τῆς εὐπραγίας ἐν βεβαίῳ παρ' ἑαυτοῖς εὖ μάλα σφραγισάμενοι μηδὲ
μέχρι τῆς ὑστεραίας ἴσως διαμενοῦντες ἐν ὁμοίῳ. τύχης γὰρ ἀσταθ- 31
μητότερον οὐδὲν ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πεττευούσης, ἣ μιᾷ πολ-
λάκις ἡμέρᾳ τὸν μὲν ὑψηλὸν καθαιρεῖ, τὸν δὲ ταπεινὸν μετέωρον
ἐξαίρει· καὶ ταῦτα ὁρῶντες ἀεὶ γινόμενα καὶ σαφῶς εἰδότες ὅμως ὑπερ-
όπται μὲν οἰκείων καὶ φίλων εἰσί, νόμους δὲ παραβαίνουσι, καθ' οὓς
ἐγενήθησαν καὶ ἐτράφησαν, ἔθη δὲ πάτρια, οἷς μέμψις οὐδεμία πρόσεστι
δικαία, κινοῦσιν ἐκδεδιῃτημένοι καὶ διὰ τὴν τῶν παρόντων ἀποδοχὴν
οὐδενὸς ἔτι τῶν ἀρχαίων μνήμην λαμβάνουσιν. (7.) ὁ δὲ ἐπ' αὐτὸν 32
φθάσας τὸν ὅρον τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας καὶ θυγατριδοῦς μὲν τοῦ
τοσούτου βασιλέως νομισθείς, τῆς δὲ παππῴας ἀρχῆς ὅσον οὐδέπω
p. 86 M. γεγονὼς ἐλπίσι | ταῖς ἁπάντων διάδοχος καὶ τί γὰρ ἄλλ' ἢ ὁ νέος
βασιλεὺς προσαγορευόμενος, τὴν συγγενικὴν καὶ προγονικὴν ἐζήλωσε
παιδείαν, τὰ μὲν τῶν εἰσποιησαμένων ἀγαθά, καὶ εἰ λαμπρότερα
καιροῖς, νόθα εἶναι ὑπολαβών, τὰ δὲ τῶν φύσει γονέων, εἰ καὶ πρὸς
ὀλίγον ἀφανέστερα, οἰκεῖα γοῦν καὶ γνήσια· καθάπερ τε κριτὴς ἀδέκαστος 33
τῶν γεννησάντων καὶ τῶν εἰσποιησαμένων τοὺς μὲν εὐνοίᾳ καὶ τῷ
φιλεῖν ἐκθύμως τοὺς δ' εὐχαριστίαις ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθεν ἠμείβετο καὶ
μέχρι παντὸς ἠμείψατ' ἄν, εἰ μὴ κατεῖδεν ἐν τῇ χώρᾳ μέγα καινουρ-
γηθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀσέβημα. ξένοι γὰρ ἦσαν, ὡς ἔφην πρότερον, 34
οἱ Ἰουδαῖοι, τῶν τοῦ ἔθνους ἀρχηγετῶν διὰ λιμὸν ἀπορίᾳ τροφῆς ἐκ

---

1 συνηχοῦντες AHPV^2O Barb.: συνηχοῦντας ceteri 2 αὐτῷ Z μόνῳ G βραχείας A (prob. Mang.) τινος] τις K^1Z 3 pr. καὶ G (coni. Mang.): om. ceteri alt. καὶ GHP: τε καὶ ceteri 4 ἄχθη GHP: ἄχθος ceteri (prob. Mang.) 5 ἑαυτοῖς KZ: αὑτοῖς VOH, αὐτοῖς ceteri οἱ μηδὲ Z (fort. recte) 7 οὐδὲ ἓν CVOK^2 τἀνθρώπεια O, τὰ ἀνθρώπια CG, τὰ ἀνθρώπινα A ἡ μιᾷ C, ἡ μία GH(v prob. Wendl., v. Test.) 8 ὑψηλότερον VOK^2 ταπεινότερον VOK^2 9 pr. καὶ om. KZ 10 οἰκείων] ἐκείνων Turn. 11 ἤθη Turn. πατρῷα M 13 δ' CGHPKZ 15 πατρῴας HP (Turn.) 15. 16 γεγονὼς ὅσον οὐδέπω transp. G 16 ὁ om. M 18 καὶ] κἂν coni. Mang. 20 καὶ καθάπερ KZ τε GHP: τις ceteri 21 τῷ] τὸ G 22 ἐκθύμως] προθύμως BEMA (Mang.) δὲ VO ἀνθῶν CZ 23 ἠμείψαιτ' Z, ἠμείβετ' M

---

4 „ἄχθος ἀρούρης“ Hom. Il. Σ 104. Od. υ 379 7—9 Eur. frg. 420 N. cf. ad vol. III 237,21

Βαβυλῶνος καὶ τῶν ἄνω σατραπειῶν εἰς Αἴγυπτον μεταναστάντων, καὶ τρόπον τινὰ ἱκέται καταπεφευγότες ὡς ἐπ' ἄσυλον ἱερὸν τήν τε βασι-
35 λέως πίστιν καὶ τὸν ἀπὸ τῶν οἰκητόρων ἔλεον. οἱ γὰρ ξένοι παρ' ἐμοὶ κριτῇ τῶν ὑποδεξαμένων ἱκέται γραφέσθωσαν, μέτοικοι δὲ πρὸς ἱκέταις καὶ φίλοι, σπεύδοντες εἰς ἀστῶν ἰσοτιμίαν καὶ γειτνιῶντες ἤδη πολίταις,
36 ὀλίγῳ τῶν αὐτοχθόνων διαφέροντες. τούτους οὖν, οἳ τὴν μὲν οἰκείαν ἀπέλιπον, εἰς δ' Αἴγυπτον ἧκον ὡς ἐν δευτέρᾳ πατρίδι μετ' ἀσφαλείας οἰκήσοντες, ὁ τῆς χώρας ἡγεμὼν ἠνδραποδίζετο καὶ ὡς πολέμου νόμῳ λαβὼν αἰχμαλώτους ἢ πριάμενος παρὰ δεσποτῶν, οἷς ἦσαν οἰκότριβες, ὑπήγετο καὶ δούλους ἀπέφαινε τοὺς οὐκ ἐλευθέρους μόνον ἀλλὰ καὶ ξένους καὶ ἱκέτας καὶ μετοίκους οὔτε αἰδεσθεὶς οὔτε δείσας τὸν ἐλευθέριον καὶ ξένιον καὶ ἱκέσιον καὶ ἐφέστιον θεόν, ὃς τῶν τοιούτων ἐστὶν
37 ἔφορος. εἶτ' ἐπιτάγματα ἐπέταττε βαρύτερα τῆς δυνάμεως ἄλλους ἐπ' ἄλλοις πόνους προστιθείς, καὶ τοῖς ἀπαγορεύουσιν ὑπ' ἀσθενείας ὁ σίδηρος εἵπετο· ἐπιστάτας ⟨γὰρ⟩ τῶν ἔργων ἀνηλεεστάτους καὶ ὠμοθύμους οὐδενὶ συγγνώμης μεταδιδόντας ᾑρεῖτο, οὓς „ἐργοδιώκτας“ (Exod. 3,7 al.)
38 ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὠνόμαζον. εἰργάζοντο δ' οἱ μὲν πηλὸν εἰς πλίνθον σχηματίζοντες, οἱ δὲ πανταχόθεν ἄχυρα συγκομίζοντες — πλίνθου γὰρ ἄχυρα δεσμός —, οἱ δ' ἦσαν ἀποτεταγμένοι πρὸς οἰκιῶν καὶ τειχῶν καὶ πόλεων κατασκευὰς καὶ διωρύχων ἀνατομάς, ὑλοφοροῦντες αὐτοὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ἄνευ διαδοχῆς, οὐδεμίαν ἔχοντες ἀνάπαυλαν, ἀλλ' οὐδ' ὅσον καταδαρθεῖν αὐτὸ μόνον ἐώμενοι. | πάντα καὶ τὰ τῶν δημιουργῶν p. 87 M.
καὶ τὰ τῶν ὑπουργῶν δρᾶν ἀναγκαζόμενοι, ὡς ἐν βραχεῖ τὰ σώματα αὐτοῖς

1 μεταστάντες A 2 καταπεφευκότες M, καταπεφευγότων C τε GHP: om. ceteri 3 τὸν] τῶν G 4 ὑποδεχομένων K^{1}Z ἱκέται] δεσπόται D^R ἱκέταις AKZ: οἰκέταις HP, οἰκέτας V^{2}O, ἱκέτας ceteri 5 φίλοις HP 6 ὀλίγον M οὖν om. BEMA τὴν] γῆν coni. Mang. οἰκίαν L (Turn.) 7 ἀπέλειπον K ἦλθον in textu O, γρ. ἧκον mg. O μετὰ BEMAKZ 8 ὡς] ὡσεὶ G, ὡς ἡ HP(v) 10 καὶ τοὺς G 11 οἰκέτας E οὔτ' KZ 12 καὶ ξένιον om. HP καὶ ἐφέστιον om. HP 13 ἐπιτάγματ' C 14 ἄλλους M πόνοις GO 15 ὁ σίδηρος εἵπετο GHP: om. ceteri γὰρ add. Mang. ἀνηλεῶς ἔχοντας HP καὶ ὠμοθύμους om. HP 16 συγγνώμην Z 17 δὲ A πλίνθον G^2, πλῆθος G^1 18 οἱ — συγκομίζοντες om. M 19 ἔνδεσμος HP τοιχῶν B, τοίχων MZ, τοίχων corr. in τειχῶν K 20 διωρύγων O 20. 21 καθ' ἡμέραν G 21 ἄνευ G^2, ἄνω G^1 22 μόνον αὐτὸ transp. H^{1}P καὶ om. M 23 pr. τὰ om. O δρᾶν om. HP, post ἀναγκαζόμενοι ss. P^2 αὐτῶν K^{1}Z

3. 4 D^P fol. 246^r D^M fol. 250^v Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου D^R fol. 217^v Φίλωνος: οἱ ξένοι παρ' ἐμοὶ κριτῇ τῶν ὑποδεξαμένων ἱκέται γραφέσθωσαν.

ἀπαγορεύειν, ἅτε καὶ τῆς ψυχῆς προαναπιπτούσης. ἄλλοι γοῦν ἐπ' 39
ἄλλοις ἐξέθνησκον ὡς ὑπὸ λοιμώδους φθορᾶς, οὓς ἀτάφους ἔξω τῶν
ὁρίων ἀπερρίπτουν οὐδὲ κόνιν ἐπαμήσασθαι τοῖς σώμασιν ἐῶντες ἀλλ'
οὐδὲ δακρῦσαι συγγενεῖς ἢ φίλους οὕτως οἰκτρῶς διαφθαρέντας· ἀλλὰ
καὶ τοῖς ἀδουλώτοις πάθεσι τῆς ψυχῆς, ἃ μόνα σχεδὸν ἐξ ἁπάντων
ἐλεύθερα ἡ φύσις ἀνῆκε, δεσποτείαν ἐπηπείλουν οἱ ἀσεβεῖς ἀνάγκης
ἀνυποίστῳ βάρει δυνατωτέρας πιέζοντες. (8.) ἐπὶ δὴ τούτοις ἀθυμῶν 40
καὶ δυσχεραίνων διετέλει μήτ' ἀμύνασθαι τοὺς ἀδικοῦντας μήτε βοηθεῖν
τοῖς ἀδικουμένοις ἱκανὸς ὤν· ἃ δ' οἷός τε ἦν, διὰ λόγων ὠφέλει
παραινῶν τοῖς μὲν ἐφεστῶσι μετριάζειν καὶ τὸ σφοδρὸν τῶν ἐπιταγμάτων
ὑπανιέναι καὶ χαλᾶν, τοῖς δ' ἐργαζομένοις φέρειν τὰ παρόντα γενναίως
ἄνδρας τε εἶναι τὰ φρονήματα καὶ μὴ συγκάμνειν τὰς ψυχὰς τοῖς
σώμασιν, ἀλλὰ χρηστὰ προσδοκᾶν ἐκ πονηρῶν· πάντα γὰρ μεταβάλλειν 41
τὰ ἐν κόσμῳ πρὸς τἀναντία, νέφωσιν εἰς αἰθρίαν, πνευμάτων βίας εἰς
ἀέρα νήνεμον, κλύδωνα θαλάττης εἰς ἡσυχίαν καὶ γαλήνην, τὰ δ' ἀνθρώπεια καὶ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ ἀσταθμητότερα. τοιούτοις κατεπᾴδων ὥσπερ 42
ἀγαθὸς ἰατρὸς ᾤετο τὰς νόσους καίτοι βαρυτάτας οὔσας ἐπικουφιεῖν· αἱ
δ' ὁπότε λωφήσειαν, αὖθις ἐκ περιτροπῆς ἐπετίθεντο φέρουσαί τι πάντως
ἐκ τοῦ διαπνεῦσαι καινὸν κακὸν ἀργαλεώτερον τῶν προτέρων. ἦσαν γάρ 43
τινες τῶν ἐφεστηκότων ἀτίθασοι σφόδρα καὶ λελυττηκότες, μηδὲν εἰς
ἀγριότητα τῶν ἰοβόλων καὶ σαρκοβόρων διαφέροντες, ἀνθρωποειδῆ θηρία,
τὴν τοῦ σώματος μορφὴν εἰς δόκησιν ἡμερότητος ἐπὶ θήρᾳ καὶ ἀπάτῃ
προβεβλημένοι, σιδήρου καὶ ἀδάμαντος ἀπειθέστεροι. τούτων ἕνα τὸν 44
βιαιότατον, ἐπειδὴ πρὸς τῷ μηδὲν ἐνδιδόναι καὶ ταῖς παρακλήσεσιν ἔτι

---

1 ἅτε om. CVO, ἅτε καὶ om. BEMA προσαναπιπτούσης Z 1. 2 ὑπ' ἄλλοις Z 2 ἀπέθνησκον BEMAK[1]Z, ἐπέθνησκον O 3 ὁρίων GHP: ὅρων ceteri ἀπέρριπτον MA, ἐρρίπτουν K[1]Z 5 τοῖς ψυχῆς A, τοῖς ψυχοῖς (sic) P μόνον VG 6 δεσποτίαν G 7 δυνατωτέρως O παίζοντες P ἐπὶ δὴ corr. in ἐπειδὴ K, ἐπειδὴ BEM, ἐπὶ δὴ om. in textu VO, γρ. ἐπειδὴ τούτοις mg. VO 8 τοὺς ἀδικοῦντας μήτε βοηθεῖν om. BEMAVO 9 γρ. τὰ ἀδικούμενα mg. VOK δὲ A, δ' om. BEMKZ τ' CAHP 12 συγκάμνειν ⟨ἐᾶν⟩ conicio 13 μεταβάλλει BEMA 14 ἐν κόσμω GHP: ἐν τῶ κόσμω ceteri νέφωσις BEA βία BEA, βίαν K[1]Z 15 κλύδων BEA εἰς om. H[1]P 15. 16 ἀνθρώπια C 16 ὅσω καὶ GHP: ὅσωπερ ceteri τοιούτοις GHP: τούτοις ceteri 17 ᾤετο GHPKZ: ἰᾶτο ceteri ἐπικουφίζειν HP 18 ὁπότε] εἴ ποτε coni. Mang. παρατροπῆς VO ἐπιτίθεντο M 19 post ἀργαλεώτερον add. τῶν πόνων HP(v) γάρ om. M 20 ἀτίθασοι CHP: ἀτίθασσοι ceteri 22 θήραν καὶ ἀπάτην M 23 περιβεβλημένοι coni. Mang. τὸν] τῶν G 24 τῷ] τὸ CBEMAG ἔτι om. BMVOKZ

μᾶλλον ἐξετραχύνετο. τοὺς τὸ προσταχθὲν μὴ ἀπνευστὶ καὶ ὀξυχειρίᾳ δρῶντας τύπτων, προπηλακίζων ἄχρι θανάτου, πάσας αἰκιζόμενος αἰκίας, ἀναιρεῖ δικαιώσας εὐαγὲς εἶναι τὸ ἔργον· καὶ ἦν εὐαγὲς τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ 45 ζῶντα ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἠγανάκτει δεινὸν ἡγούμενος, οὐκ εἴ τις τέθνηκεν ἢ ἀνῄρηκεν ἀδίκως ἢ δικαίως, ἀλλ' εἰ ὁ θυγατριδοῦς αὐτῷ μὴ συμφρονεῖ μηδὲ τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους ὑπείληφεν, ἀλλὰ μισεῖ μὲν οὓς αὐτὸς στέργει, φιλεῖ δὲ οὓς προβέβληται καὶ ἐλεεῖ πρὸς οὓς ἀτρέπτως καὶ ἀπαραιτήτως ἔχει.

46 (9.) | λαβόμενοι δ' ἅπαξ ἀφορμῆς οἱ ἐν τέλει καὶ τὸν νεανίαν ὑφορώ- p. 88 M. μενοι — ᾔδεσαν γὰρ μνησικακήσοντα τῶν ἀνοσιουργημάτων αὐτοῖς καὶ ἐπὶ καιρῶν ἀμυνούμενον — ἀναπεπταμένοις ὠσὶ τοῦ πάππου μυρίας διαβολὰς ἐπήντλουν, οἱ μὲν ἔνθεν, οἱ δ' ἔνθεν, ὡς καὶ περὶ ἀφαιρέσεως τῆς ἀρχῆς ἐμποιῆσαι δέος, „ἐπιθήσεται" λέγοντες, „οὐδὲν φρονεῖ μικρόν, ἀεί τι προσπεριεργάζεται, πρὸ καιροῦ βασιλείας ἐρᾷ, θωπεύει τινάς, ἑτέροις ἀπειλεῖ, κτείνει χωρὶς δίκης, τοὺς μάλιστ' εὔνους σοι προβέβληται. τί δὴ μέλλεις, ἀλλ' οὐχ ἃ διανοεῖται δρᾶν ὑποτέμνεις; μέγα τοῖς ἐπι- 47 θεμένοις αἱ τῶν ἐπιβουλευομένων ἀναβολαί." τοιαῦτα διεξιόντων, ὑπαν-

---

1 ἐξετραχύνετο GHP: ἐτραχύνετο ceteri πραχθὲν B[1], προσταχθὲν corr. m. rec. 2 πάσας . . . αἰκίας codd.: πάσαις . . . αἰκίαις v αἰτίας G 3 ἀνῄρει H δικαιώσας scripsi: δικάσας codd. pr. εὐαγὲς] εὐγενὲς G 4 ἄνθρωπον G ταῦτα CM, καὶ τοῦτο Cat. 5 ἀνῄρηται VO 6 συμφρονῇ AVO, συμφωνεῖ P μηδὲ] μὴ A αὐτοὺς om. H[1]P 7 αὐτὸς om. CVOG Cat. 8 ἀποβέβληται Cat. post ἐλεεῖ add. τοὺς Cat. codd. nonnulli ἀστόργως καὶ ἀπαρακλήτως V[2]OK[2] 9 δὲ Cat. νεανίσκον H(v) 10 ᾔδεσαν—πάππου (11) om. Cat. ἤδεισαν codd. (ᾔδεσαν scripsi): ἔδεισαν Mang. μνησικακήσαντα AHP 11 ἐπὶ καιρῶν CVOHP: ἐπὶ καιρὸν ceteri ἀμυνούμενοι M, ἀμυνόμενον CVO 12 δὲ Cat. ἀφηρήσεως H[1]P 13 ἐπιθήσονται (ε supra ο) G 15 μάλιστα VO 16 μέλλῃς C, μέλεις KZ ὑποτέμνεις BM (τεμ in ras. B): ὑπομένεις EA, ὑπομένειν G, ὑπομένει VOHPKZ, ὑποφέρῃς C 16. 17 ἐπιτιθεμένοις V[2]OK[2] 17 αἱ τῶν GHPKZ: om. ceteri βεβουλευμένων G ταῦτα C 17. 131,1 ὑπανεχώρησεν GHP Cat.: ἀνεχώρησεν ceteri

---

3—17 Catena in Exod. 2,12 (cf. Caten. Lips. I p. 565. 567) Φίλωνος ἑβραίου: τὸν ἀναιρεθέντα Αἰγύπτιον ἐπιστάτην φημὶ (φησὶ codd. nonnulli) τῶν ἔργων ὑπάρχειν ὠμότατον. ἦν γὰρ εὐαγὲς — οἱ δὲ ἔνθεν (12)· καὶ τοιαῦτα διεξιόντων ὑπανεχώρησεν (17).
3—12 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 2,12* (Migne t. 87,1 Col. 519. 520. Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 93): ζηλώσας ἀπέκτεινε τὸν Αἰγύπτιον, ὥς φασί τινες, ὠμότατον ἐργοδιώκτην ὑπάρχοντα· οὐ γὰρ ἦν ἄξιον ἁπλῶς φόνου τὸ μάχεσθαι, ἀλλ' ἐνόμισε δίκαιον τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ ζῶντα τῶν ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι. ὅθεν καὶ μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἠγανάκτησε δεινὸν ἡγούμενος, οὐκ εἴ τις τέθνηκεν ἢ ἀνῄρηκε δικαίως ἢ ἀδίκως, ἀλλ' εἰ ὁ θυγατριδοῦς αὐτῷ μὴ συμφρονεῖ μηδὲ τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους ἡγούμενος. ἣν δὴ λαβόντες ἀφορμὴν οἱ ἐν τέλει μυρίαις, φασί, διαβολαῖς τὸν βασιλέα κατ' αὐτοῦ διεγείρουσιν.

εχώρησεν εἰς τὴν ὅμορον Ἀραβίαν, ἔνθα διατρίβειν ἦν ἀσφαλές, ἅμα
καὶ τὸν θεὸν ποτνιώμενος, ἵνα τοὺς μὲν ἐξ ἀμηχάνων ῥύσηται συμφορῶν,
τοὺς δὲ μηδὲν παραλιπόντας τῶν εἰς ἐπήρειαν ἀξίως τίσηται, παράσχῃ
δ' αὐτῷ ταῦτ' ἐπιδεῖν ἀμφότερα διπλασιάσας τὴν χάριν. ὁ δὲ ἐπακούει
τῶν εὐχῶν ἀγάμενος αὐτοῦ τὸ φιλόκαλον ἦθος καὶ μισοπόνηρον, οὐκ εἰς
μακρὰν τὰ κατὰ τὴν χώραν, ὡς θεῷ πρέπον, δικάσας. ἐν ᾧ δὲ ἔμελλε 48
δικάζειν, τοὺς ἀρετῆς ἄθλους Μωυσῆς διήθλει τὸν ἀλείπτην ἔχων ἐν
ἑαυτῷ λογισμὸν ἀστεῖον, ὑφ' οὗ γυμναζόμενος πρὸς τοὺς ἀρίστους βίους,
τόν τε θεωρητικὸν καὶ πρακτικόν, ἐπονεῖτο φιλοσοφίας ἀνελίττων ἀεὶ δόγ-
ματα καὶ τῇ ψυχῇ διαγινώσκων εὐτρόχως καὶ μνήμῃ παρακατατιθέμενος
εἰς τὸ ἄληστον αὐτὰ καὶ τὰς οἰκείας αὐτίκα πράξεις ἐφαρμόττων ἐπαινετὰς
πάσας, ἐφιέμενος οὐ τοῦ δοκεῖν ἀλλὰ τῆς ἀληθείας, διὰ τὸ προκεῖσθαι σκοπὸν
ἕνα τὸν ὀρθὸν τῆς φύσεως λόγον, ὃς μόνος ἐστὶν ἀρετῶν ἀρχή τε καὶ πηγή.
ἕτερος μὲν οὖν ὀργὴν ἀμείλικτον βασιλέως ἀποδιδράσκων καὶ ἄρτι πρῶτον 49
εἰς ἀλλοδαπὴν ἀφιγμένος, μήπω τοῖς τῶν ἐπιχωρίων ἔθεσιν ἐνωμιληκὼς
μηδὲ ἀκριβῶς ἐπιστάμενος οἷς χαίρουσιν ἢ ἀλλοτριοῦνται, κἂν ἐσπούδασεν
ἡσυχίᾳ χρώμενος ἀφανέστερον ζῆν τοὺς πολλοὺς λανθάνων ἢ βουληθεὶς
εἰς μέσον παρέρχεσθαι τοὺς γοῦν δυνατοὺς καὶ τοὺς πλεῖστον ἰσχύοντας
λιπαρέσι θεραπείαις ἐξευμενίζεσθαι, παρ' ὧν τις ὠφέλεια προσεδοκᾶτο
καὶ βοήθεια, εἴ τινες ἐπελθόντες ἀπάγειν πρὸς βίαν ἐπειρῶντο. ὁ δὲ 50
τὴν ἐναντίαν τοῦ εἰκότος ἀτραπὸν ἤλαυνε ταῖς τῆς ψυχῆς ὑγιαινούσαις
ὁρμαῖς ἑπόμενος καὶ μηδεμίαν ἐῶν ὑποσκελίζεσθαι· διὸ καὶ τῆς ὑπούσης

1 τὴν om. M ἀρραβίαν HPZ 1. 2 ἅμα καὶ GHP: τὰ πρὸς KZ, καὶ (om. ἅμα) CBEMA, ἅμα καὶ om. VO (fort. recte) 2 ῥύσεται M συμφορῶν om. VO 3 ἐπήρειαν GHP: ἀδικίαν $V^{2}OK^{2}$, σωτηρίαν ceteri τίσεται M παράσχοι MA 4 ταῦτα CM χάριν] χαρὰν GHP(v) δ' CGHP ὑπακούει M 5 ἀγάμενος] ἀποδεχόμενος coni. Mang. 6 δ' AVO post δὲ add. καὶ HP(v) 7 τῆς ἀρετῆς KZ μωσῆς codd. 9 ἐπονεῖτο GHP: διεπονεῖτο $K^{1}Z$, προσεποιεῖτο C, μετεποιεῖτο VOK^{2}, om. BEMA καὶ ante φιλοσοφίας add. BEMAKZ ἀεὶ] τὰ θεῖα coni. Mang. 10 τὴν ψυχὴν G εὐστόχως $V^{2}OK^{2}$ 11 καὶ ante εἰς add. KZ αὐτὰ] αὐτῷ VK^{2}, αὐτῶ O ἐφαρμόζων $K^{1}Z$ 11. 12 ἐπαινετὰς πάσας $V^{1}HPK^{1}Z$, ἐπαινετὰς ἁπάσας G: ἐπαινετῶς πᾶσιν $V^{2}OK^{2}$, ἐπαρετὰς (i. e. ἐπ' ἀρετὰς) πάσας C, ἐπαινέτας πάντας BEMA (Mang.) 12 post πάσας (πάντας) add. εἶχεν A (Mang.) τοῦ] τὸ G 13 ἕνα om. HP λόγον ἢ νόμον $VOK^{2}GP$ 14 ὀργὴν] ἀρχὴν H 15 ἀλλοδαπῆ C ἀφιέμενος A ἐπιχωρίων GHP: ἐγχωρίων ceteri ἤθεσιν A 16 μηδ' AVO 18 πλεῖον M 19 λιπαραῖσι A, λιπαραῖς KZ, λιπαρεῖν καὶ $V^{2}O$ τίς BA 20 εἴ τινες GHP: εἰ δή τινες ceteri (Mang.) ἀπελθόντες G ἐπάγειν MP 21 εἰκότος] εἰωθότος coni. Mang. 22 μηδὲ μίαν CAVO ὑπούσης] εἰπούσης G

δυνάμεως ἔστιν ὅτε πλέον ἐνεανιεύετο | δύναμιν ἀκαθαίρετον τὸ δίκαιον p. 89 M.
ἡγούμενος, ὑφ' οὗ προτραπεὶς αὐτοκέλευστος ἐπὶ τὴν τῶν ἀσθενεστέρων
συμμαχίαν ἴετο.
51 (10.) Λέξω δὲ καὶ τὸ κατ' ἐκεῖνον αὐτῷ τὸν χρόνον πραχθέν, εἰ
καὶ μικρὸν ὅσα γε τῷ δοκεῖν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ φρονήματος μικροῦ. κτηνο-
τροφοῦσιν Ἄραβες καὶ νέμουσι τὰ θρέμματα οὐκ ἄνδρες μόνον ἀλλὰ καὶ
γυναῖκες νέοι τε καὶ παρθένοι παρ' αὐτοῖς, οὐχὶ τῶν ἠμελημένων καὶ ἀδόξων
52 μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἄγαν ἐπιφανῶν. ἑπτὰ δὴ κόραι πατρὸς ἱερέως ποίμνην
ἄγουσαι παρῆσαν ἐπί τινα πηγὴν καὶ τῶν ἱμονιῶν ἐκδησάμεναι τοὺς καδί-
σκους ἄλλη διαδεχομένη παρ' ἄλλης ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ πονεῖν ἰσομοιρίας μάλα
53 προθύμως τὰς δεξαμενάς, αἳ πλησίον ἔκειντο, πληροῦσιν. ἐπιφοιτήσαντες
δ' ἕτεροι ποιμένες καὶ τῆς τῶν παρθένων ἀσθενείας ὑπεριδόντες τὰς
μὲν ἐπεχείρουν μετὰ τῆς ποίμνης ἐλαύνειν, τὰ δ' οἰκεῖα θρέμματα
προσῆγον ἐπὶ τὸ εὐτρεπισθὲν ποτὸν ἀλλότριον καρπωσόμενοι πόνον.
54 ἰδὼν δὲ Μωυσῆς τὸ γενόμενον — οὐ γὰρ ἦν πόρρω — συντείνας ἔθει
καὶ πλησίον στὰς „οὐ παύσεσθε" εἶπεν „ἀδικοῦντες, τὴν ἐρημίαν νομί-
ζοντες εἶναι πλεονεξίαν; βραχίονας καὶ πήχεις ἀργοὺς τρέφοντες οὐκ
ἐρυθριᾶτε; χαῖται βαθεῖαι καὶ σάρκες ὑμεῖς ἐστε, οὐκ ἄνδρες· αἱ μὲν
κόραι νεανιεύονται μηδὲν ὀκνοῦσαι τῶν πρακτέων, οἱ δὲ νεανίαι κορικῶς
55 ἤδη τρυφᾶτε. οὐ βαδιεῖσθε; οὐχ ὑπεκστήσεσθε ταῖς πρότερον ἡκούσαις,
ὧν καὶ τὸ ποτόν ἐστι; δικαίως ἂν αὐταῖς ἐπαντλήσαντες, ἵν' ἀφθονώτερον
ὕδωρ εἴη, καὶ τὸ εὐτρεπισθὲν ἀφελέσθαι σπεύδετε; ἀλλὰ μὰ τὸν οὐράνιον
τῆς δίκης ὀφθαλμὸν οὐκ ἀφελεῖσθε βλέποντα καὶ τὰ ἐν τοῖς ἐρημοτάτοις.
56 ἐμὲ γοῦν ἐχειροτόνησε βοηθὸν οὐ προσδοκηθέντα· καὶ γάρ εἰμι σύμ-
μαχος ταῖς ἀδικουμέναις μετὰ μεγάλης χειρός, ἣν οὐ θέμις πλεονέκταις
ὁρᾶν· αἰσθήσεσθε δὲ αὐτῆς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τιτρωσκούσης, εἰ μὴ μετα-
57 βάλοιτε." ταῦτα διεξιόντος, φοβηθέντες, ἐπεὶ καὶ λέγων ἅμα ἐνεθουσία

---

1 ἀκαθαίρετον Mang.: αὐθαίρετον codd. 3 ἴετο AKHP: ἵετο ceteri 4 τὸν χρόνον om. O 5 γε GHP: om. ceteri τῷ] τὸ G 6 ἄρραβες PZ νέμουσι GHPKZ: τρέφουσι ceteri 9. 10 καδδίσκους A 10 διαχεομένη G ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ] εἰς τὸ περὶ τὸ G 12 δὲ C 14 καρπωσάμενοι MAP πόνον] κέρδος M 15 μωσῆς KZ συντείνων ἤθει G 16 πλησίων G παύσεσθαι MG, παύεσθε O, παύσασθε Z εἶπεν] ἔφη A 16. 17 εἶναι νομίζοντες transp. A 18 βαθεῖαι] βαρεῖαι M ἔσται G καὶ οὐκ O 20 προτέραις Z 21 ὑπαντλήσαντες A 22 εἴη ὕδωρ transp. HP(v) ἀφελέσθαι AGHP: ὑφελέσθαι ceteri 23 ἀφελεῖσθαι G 24 προσδοκηθέντα $V^{2}OK^{2}$ (coni. Mang.): προσδοκήσαντα ceteri 25 πλεονέκτες G 26 αἰσθήσεσθαι G ἐκ τἀφανοῦς O 26. 27 μεταβάλοισθε (σθε supra lin.) VO, μεταβάλλοιτε K 27 ἐπεὶ καὶ] καὶ γὰρ M ἐνουθεσία M

μεταμορφούμενος εἰς προφήτην, μὴ χρησμοὺς κα' λόγια θεσπίζει, κατα-
πεισθεῖς τε γίνονται καὶ τὴν ποίμνην τῶν παρθένων ἐπὶ τὰς δεξαμενὰς
ἄγονται πρότερον μεταστησάμενοι τὰς ἑαυτῶν. (11.) αἱ δ' ἐπανῇεσαν 58
οἴκαδε σφόδρα γεγηθυῖαι καὶ τὰ συμβάντα παρ' ἐλπίδας ἐκδιηγοῦντο,
ὡς πολὺν ἵμερον ἐνεργάσασθαι τοῦ ξένου τῷ πατρί. κατεμέμφετο γοῦν
αὐτὰς ἐπ' ἀχαριστίᾳ τοιαῦτα λέγων· „τί παθοῦσαι μεθίετε, δέον ἄγειν
εὐθὺς καὶ εἴπερ ἀνεδύετο λιπαρεῖν; ἤ τινα μισανθρωπίαν μου κατέγνωτε;
p. 90 M. ἢ δεύτερον περιπεσεῖν ἀδίκοις οὐ | προσδοκᾶτε; βοηθῶν ἀπορεῖν ἀνάγκη
τοὺς ἐπιλήσμονας χαρίτων. ἀλλ' ὅμως ἀναδραμοῦσαι (τὸ γὰρ ἁμάρτημα
μέχρι νῦν ἐστιν ἰάσιμον) ἴτε μετὰ σπουδῆς καὶ καλεῖτε ξενίων μὲν
πρότερον αὖθις δὲ καὶ ἀμοιβῆς (ὀφείλεται γὰρ αὐτῷ χάρις) μεθέξοντα."
συντείνασαι δὲ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν οὐ πόρρω τῆς πηγῆς καὶ δηλώσασαι 59
τὰ ἀπὸ τοῦ πατρὸς οἴκαδε συμπείθουσιν ἥκειν. ὁ δὲ πατὴρ τὴν μὲν
ὄψιν εὐθὺς τὸ δὲ βούλημα ὀλίγον ὕστερον καταπλαγεὶς — ἀρίδηλοι
γὰρ αἱ μεγάλαι φύσεις καὶ οὐ μήκει χρόνου γνωριζόμεναι — δίδωσι τὴν
καλλιστεύουσαν αὐτῷ τῶν θυγατέρων γυναῖκα, δι' ἑνὸς ἔργου πάνθ' ὅσα
τῶν εἰς καλοκἀγαθίαν μαρτυρήσας καὶ ὡς ἀξιέραστον μόνον τὸ καλόν
ἐστι τῆς ἀφ' ἑτέρου συστάσεως οὐ δεόμενον, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ περιφέρον
τὰ γνωρίσματα. μετὰ δὲ τὸν γάμον παραλαβὼν τὰς ἀγέλας ἐποίμαινε 60
προδιδασκόμενος εἰς ἡγεμονίαν· ποιμενικὴ γὰρ μελέτη καὶ προγυμνασία

1 post μὴ add. καὶ BEMAKZ, καὶ eras. K θεσπίζει C: θεσπίζοι A, θεσπίζῃ ceteri (v) 1. 2 καταπιθεῖν G 2 τε om. G 3 ἄγουσι conicio, ἄγοντες ⟨ποτίζουσι⟩ προτέραν coni. Wendl. πρότερον KZ: προτέρας ceteri (v) αὐτῶν GHP αἶδ' KZ, αἱ δὲ VO ἐπανήκασιν O 4 σφόδρα οἴκαδε transp. Z ἐκδιηγοῦνται V²O 5 ἐνεργάσασθαι VOGHP: ἐργάσασθαι ceteri τῷ πατρὶ τοῦ ξένου transp. KZ 6 ἐπ' ἀχαριστίας M, ἐπ' ἀχαριστίᾳ om. in textu G 7 μου om. P 9 γὰρ post μέχρι (10) transp. GHP 10 ξενίων—ἀμοιβῆς (11) om. A 11 μεθέξοντι V²O 12 οὐ πόρρω αὐτὸν transp. A 14 ὀλίγον AK: ὀλίγῳ ceteri ἀρίδηλαι M 15 γνωρίζονται D 17 καὶ ὡς ἀξιέραστον GHP: καὶ ἀξιέραστον V¹ ut vid., ἀξιέραστον γὰρ καὶ C, καὶ γὰρ ἀξιέραστον ceteri 18 οὐ] μὴ O περιφέρων MA 19 τὰ ἄριστα γνωρίσματα D δὲ] δὴ HP (Turn.) 20 εἰς ἡγεμονίαν codd.: εἰς τὴν ἡγεμονίαν v ἡγεμονίαν ⟨ποιμενικῇ⟩ coni. Mang. προγυμνασία AG Clem.: προγύμνασμα ceteri

14. 15 DH fol. 254r Φίλωνος DR fol. 141r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέος βίου: ἀρίδηλοι αἱ μεγάλαι φύσεις καὶ οὐ μήκει χρόνου γνωρίζονται. 17—19 ibid. καὶ ἀξιέραστον καλόν ἐστι τὸ τῆς ἀφ' ἑτέρου συστάσεως οὐ δεόμενον, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ (ἑτέρῳ DR) περιφέρον τὰ ἄριστα γνωρίσματα. 19—134,2 *Clem. Alex. Strom. I 23 p. 415 P.* . . . φεύγει δὴ ἐντεῦθεν καὶ ποιμαίνει πρόβατα προδιδασκόμενος εἰς ἡγεμονίαν· προγυμνασία γὰρ βασιλείας τῷ μέλλοντι τῆς ἡμερωτάτης τῶν ἀνθρώπων ἐπιστατεῖν ἀγέλης ἡ ποιμενική, καθάπερ καὶ τοῖς πολεμικοῖς τῇ φύσει ἡ θηρευτική. ἄγει δὲ αὐτὸν ἐντεῦθεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν τῶν Ἑβραίων στρατηγίαν.

βασιλείας τῷ μέλλοντι τῆς ἡμερωτάτης τῶν ἀνθρώπων ἐπιστατεῖν
ἀγέλης, καθάπερ καὶ τοῖς πολεμικοῖς τὰς φύσεις τὰ κυνηγέσια· θήραις
γὰρ ἐμπρομελετῶσιν οἱ πρὸς τὰς στρατηγίας ἀλειφόμενοι, τῶν ἀλόγων
οἷά τινος ὕλης ὑποβεβλημένων πρὸς ἄσκησιν τῆς καθ' ἑκάτερον καιρὸν
61 ἀρχῆς, τόν τε πολέμου καὶ τὸν εἰρήνης. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀγρίων θήρα
στρατηγικὸν κατ' ἐχθρῶν ἐστι γύμνασμα, ἡ δὲ τῶν ἡμέρων ἐπιμέλεια
καὶ προστασία βασιλικὸν πρὸς ὑπηκόους ἀγώνισμα· διὸ καὶ „ποιμένες
λαῶν“ οἱ βασιλεῖς, οὐχ ὡς ὄνειδος ἀλλ' ὡς ὑπερβάλλουσα τιμή, προσ-
62 αγορεύονται. καί μοι δοκεῖ μὴ πρὸς δόξας τῶν πολλῶν ἀλλὰ πρὸς
ἀλήθειαν ἐρευνωμένῳ τὸ πρᾶγμα — γελάτω δ' ὁ βουλόμενος — μόνος
ἂν γενέσθαι βασιλεὺς τέλειος ὁ τὴν ποιμενικὴν ἐπιστήμην ἀγαθός, ἐν
ἐλάττοσι ζῴοις παιδευθεὶς τὰ τῶν κρειττόνων· ἀμήχανον γὰρ τὰ μεγάλα
πρὸ τῶν μικρῶν τελεσθῆναι.
63 (12.) Γενόμενος οὖν τῶν καθ' αὑτὸν ἀγελαρχῶν ἄριστος καὶ
ποριστὴς ⟨τῶν⟩ ὅσα πρὸς τὴν τῶν θρεμμάτων συνέτεινεν ὠφέλειαν
ἱκανὸς ἐκ τοῦ μηδὲν ἀποκνεῖν ἀλλ' ἐθελουργῷ καὶ αὐτοκελεύστῳ προ-
θυμίᾳ εἰς δέον τῇ προστασίᾳ χρῆσθαι μετὰ | καθαρᾶς καὶ ἀδόλου p. 91 M.
64 πίστεως ηὔξησε τὰς ἀγέλας· ὡς ὑπὸ τῶν ἄλλων νομέων ἤδη καὶ
φθονεῖσθαι μηδὲν ὁμοιότροπον ἐν ταῖς ἰδίαις ποίμναις ὁρώντων, αἷς
εὐτυχὲς εἶναι ἐδόκει ἡ ἐν ὁμοίῳ μονή, ταῖς δὲ τὸ μὴ βελτιοῦσθαι καθ'
ἑκάστην ἡμέραν ἐλάττωσις διὰ τὸ μεγάλας εἰωθέναι λαμβάνειν ἐπιδόσεις
ἐκ μὲν εὐσαρκίας καὶ πιότητος εἰς κάλλος, εἰς δὲ πλῆθος ἐξ εὐτοκίας

2 τὰς φύσεις om. VO θήραις corr. ex θῆρας A, θήρας CV, θήραν O 3 τὰς om. VOGHP στρατηγίαν O 4 τῶν προβεβλημέμων G τῆς Mang.: τὸν G, τῶν ceteri γρ. καθ' ἕτερον mg. VO καιρῶν AHPKZ 5 pr. τὸν] τῶν (ὸ supra) Z, τῶν V^2O alt. τὸν] τῶν Z, τῆς GHP, om. VO 6 στρατηγικῶν G ἐστι κατ' ἐχθρῶν transp. M γύμνασμα VOGHP: προγύμνασμα ceteri 7 διὸ] δι' ὧν A 10 ἐρευνωμένῳ GHP: om. A, ἐρευνώμενον ceteri δὲ A 11 ποιμανικὴν MO 12 pr. τὰ] τὸ Z γὰρ] δὲ A 13 τελεσθῆναι] παιδευθῆναι D 14 καθ' αὐτῶν MP^1 15 τῶν addidi post ὅσα add. τε V^2O 16 ἱκανὸς corr. ex ἱκανῶς B, ἱκανῶς E 16. 17 προθυμίᾳ Mang.: προστασίᾳ codd. 17 εἰς δέον fort. delenda προστασίᾳ A (Mang.): προθυμίᾳ ceteri καθαρᾶς Mang.: χαρᾶς codd. 18 καὶ om. VO 19 αἷς] εἰς A; οἷς conicio 20 ἡ] εἰ BEMA μονή GHP: μόνον μονή CVOZ, μόνω μονή K, μόνον εἶεν BEMA ταῖς] τῷ conicio τὸ om. CBEMA 22 ποιότητος MAK

7 cf. *De Iosepho* § 2 12. 13 D^P fol. 76^r D^M fol. 77^v ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου D^K fol. 248^v ἐκ τοῦ περὶ Μωσέως βίου D^R fol. 74^r τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ Μωσέως βίου D^L fol. 144^v Φίλωνος D^V p. 363 Flor. Par. Nr. 12 Max. Ecl. cap. 17 Anton. Mel. I 50 Col. 933 Φίλωνος: ἀμήχανον τὰ μεγάλα πρὸ τῶν μικρῶν παιδευθῆναι. 14 sqq. Exod. cap. 3

καὶ τῶν περὶ δίαιταν ὑγιεινῶν. ἄγων δὲ τὴν ποίμνην εἰς τόπον εὔυδρόν 65
τε καὶ εὔχορτον, ἔνθα συνέβαινε καὶ πολλὴν πόαν προβατεύσιμον ἀναδίδοσθαι, γενόμενος πρός τινι νάπει θέαμα ἐκπληκτικώτατον ὁρᾷ. βάτος ἦν, ἀκανθῶδές τι φυτὸν καὶ ἀσθενέστατον· οὗτος, οὐδενὸς πῦρ προσενεγκόντος, ἐξαίφνης ἀνακαίεται καὶ περισχεθεὶς ὅλος ἐκ ῥίζης εἰς ἀκρέμονα πολλῇ φλογὶ καθάπερ ἀπό τινος πηγῆς ἀνομβρούσης διέμενε σῶος, οὐ κατακαιόμενος, οἷά τις ἀπαθὴς οὐσία καὶ οὐχ ὕλη πυρὸς αὐτὸς ὤν, ἀλλὰ τροφῇ χρώμενος τῷ πυρί. κατὰ δὲ μέσην τὴν φλόγα μορφή τις 66
ἦν περικαλλεστάτη, τῶν ὁρατῶν ἐμφερὴς οὐδενί, θεοειδέστατον ἄγαλμα, φῶς αὐγοειδέστερον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσα, ἣν ἄν τις ὑπετόπησεν εἰκόνα τοῦ ὄντος εἶναι· καλείσθω δὲ ἄγγελος, ὅτι σχεδὸν τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι διήγγελλε τρανοτέρᾳ φωνῆς ἡσυχίᾳ διὰ τῆς μεγαλουργηθείσης ὄψεως. σύμβολον γὰρ ὁ μὲν καιόμενος βάτος τῶν ἀδικουμένων, τὸ δὲ 67
φλέγον πῦρ τῶν ἀδικούντων, τὸ δὲ μὴ κατακαίεσθαι τὸ καιόμενον τοῦ μὴ πρὸς τῶν ἐπιτιθεμένων φθαρήσεσθαι τοὺς ἀδικουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄπρακτον καὶ ἀνωφελῆ γενέσθαι τὴν ἐπίθεσιν, τοῖς δὲ τὴν ἐπιβουλὴν ἀζήμιον, ὁ δὲ ἄγγελος προνοίας τῆς ἐκ θεοῦ τὰ λίαν φοβερὰ παρὰ τὰς ἁπάντων ἐλπίδας κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἐξευμαρίζοντος. (13.) τὴν δὲ 68
εἰκασίαν ἀκριβῶς ἐπισκεπτέον. ὁ βάτος, ὡς ἐλέχθη, φυτὸν ἀσθενέστατον

---

1 ἐξάγων KZ δὲ Mang.: τε codd. ἔνυδρον VO 2 προβαστεύσιμον A 2. 3 ἀναδίδοσθαι προβατεύσιμον transp. CVO 3 γενόμενος πρός τινι νάπει GHP: γενόμενος οὖν πρός τινα νάπην ceteri ἐκπληκτικώτατον GHP: πληκτηκότερον A, πληκτικώτατον ceteri 4 τι GHP: om. ceteri οὕτως A πυρὸς A 4. 5 προσενέγκαντος K[1]Z 5 ὅλως A ἀκρέμονας VOH[2], ἀκρόμενα M 6 πηγῆς] καμίνου VOK[2] ἀνομβρυούσης V[1], ἀναβρυούση V[2]OK[2]; ἀνομβρούσῃ (scil. φλογί) coni. Mang. 7 οὐσία] οὖσα H[1]P 8. 9 τις ἦν GHP (Isidor.): om. ceteri 10 αὐγοειδέστατον G ὑπετόπασεν KZ (Isidor.) 11 δ' A σχεδὸν] σχέδην coni. Mang. 12 γενήσεσθε Z διήγγειλε P, διηγέλλετο (sic) H, διηγγέλλετο v 13 ὄψεως] φύσεως A 15 φθαρήσεσθαι ἐπιτιθεμένων transp. L (Turn. Mang.) φθερεῖσθαι A 16 ἀνωφελεῖ G γενέσθαι codd.: γενήσεσθαι v ἐπιβολὴν voluit Mang. 17 δ' VO 18 ἐξευμαρίσοντος voluit Mang. δ' VO 19 ὡς om. A

---

3 sqq. *Clem. Alex. Paedag. II 8 p. 215 P.* . . . ἐπεὶ γὰρ ὁ παγκρατὴς κύριος τῶν ὅλων, ὁπηνίκα νομοθετεῖν ἤρχετο, τῷ λόγῳ τῷ Μωυσεῖ καταφανὴ ἐβούλετο γενέσθαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν, ὄψις αὐτῷ δείκνυται θεοειδὴς φωτὸς μεμορφωμένου ἐπὶ φλεγομένῳ βάτῳ· τὸ δὲ ἀκανθῶδες φυτόν ἐστιν ὁ βάτος. 3—11 *Isidor. Pelus. Epist. II 143* . . . καὶ πάλιν ὁ Φίλων περὶ τοῦ θεάματος οὗ εἶδε Μωυσῆς ἐκφράζων φησί· „θέαμα πληκτικώτατον ὁρᾷ“. εἶτα μετ' ὀλίγα· „κατὰ μέσην δὲ τὴν φλόγα μορφή τις ἦν περικαλλεστάτη, τῶν ὁρατῶν ἐμφερὴς οὐδενί, θεοειδέστατον ἄγαλμα, φῶς αὐγοειδέστερον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσα, ἣν ἄν τις ὑπετόπασεν εἰκόνα τοῦ ὄντος εἶναι“.

ἀλλ' οὐδὲ ἄκεντρον, ὡς εἰ καὶ μόνον ἐπιψαύσειέ τις τιτρώσκειν, οὔτ'
ἐξαναλώθη τῷ φύσει δαπανηρῷ πυρί, τοὐναντίον δὲ ἐφυλάχθη πρὸς
αὐτοῦ καὶ διαμένων ὁποῖος ἦν πρὶν ἀνακαίεσθαι μηδὲν ἀποβαλὼν τὸ
69 παράπαν αὐγὴν προσέλαβε. | τοῦθ' ἅπαν ὑπογραφή τίς ἐστι τῆς ἐθνικῆς p. 92 M.
ὑποθέσεως, ἣ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐπεῖχε, μόνον οὐ βοῶσα τοῖς ἐν
συμφοραῖς· „μὴ ἀναπίπτετε, τὸ ἀσθενὲς ὑμῶν δύναμίς ἐστιν, ἣ καὶ
κεντεῖ καὶ κατατρώσει μυρίους. ὑπὸ τῶν ἐξαναλῶσαι γλιχομένων τὸ
γένος ἀκόντων διασωθήσεσθε μᾶλλον ἢ ἀπολεῖσθε, τοῖς κακοῖς οὐ κακω-
θήσεσθε, ἀλλ' ὅταν μάλιστα πορθεῖν νομίσῃ τις ὑμᾶς, τότε μάλιστα
70 πρὸς εὔκλειαν ἐκλάμψετε.“ πάλιν τὸ πῦρ φθοροποιὸς οὐσία διελέγχουσα
τοὺς ὠμοθύμους· „μὴ ταῖς ἰδίαις ἀλκαῖς ἐπαίρεσθε, τὰς ἀμάχους ῥώμας
ἰδόντες καθαιρουμένας σωφρονίσθητε· ἡ μὲν καυστικὴ δύναμις τῆς
φλογὸς ὡς ξύλον καίεται, τὸ δὲ φύσει καυστὸν ξύλον οἷα πῦρ ἐμφανῶς
καίει.“
71 (14.) Τὸ τεράστιον τοῦτο καὶ τεθαυματουργημένον δείξας ὁ θεὸς
τῷ Μωυσεῖ, παραίνεσιν ἐναργεστάτην τῶν μελλόντων ἀποτελεῖσθαι, καὶ
διὰ χρησμῶν ἄρχεται προτρέπειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν τοῦ ἔθνους σπεύδειν
ἐπιμέλειαν, ὡς οὐ μόνον ἐλευθερίας παραίτιον ἀλλὰ καὶ ἡγεμόνα τῆς
ἐνθένδε ἀποικίας οὐκ εἰς μακρὰν γενησόμενον, ὁμολογῶν ἐν ἅπασι
72 συλλήψεσθαι. „κακουμένων γὰρ ἐκ πολλοῦ καὶ δυσανασχέτους ὕβρεις
ὑπομενόντων, οὐδενὸς ἀνθρώπων οὔτ' ἐπικουφίζοντος οὔτ' ἐλεοῦντος τὰς
συμφοράς, οἶκτον“ φησίν „αὐτὸς ἔλαβον· καὶ γὰρ ⟨οἶδ'⟩ ἰδίᾳ ἕκαστον
καὶ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐφ' ἱκετείας καὶ λιτὰς τραπομένους ἐλπίζειν
τὴν ἐξ ἐμοῦ βοήθειαν· εἰμὶ δὲ τὴν φύσιν ἤπιος καὶ γνησίοις ἱκέταις

---

1 οὐδ' AP, οὔτε CVO μόνου K τις H (coni. Mang.): om. ceteri 2 ἐξανηλώθη C δ' A διεφυλάχθη VO 3 πρὶν GHPK^{1}Z: πρὸς τῷ μὴ CBEMA, πρὸς τῷ VO, προσ- K^{2} ἀποβάλλων O 4 αὐγὴν CHP: αὐτὴν
ὀν
BEV^{1}AGK^{1}Z, αὐτὴν M, αὐτὸ V^{2}OK^{2} 5 ὑποθέσεως] διαθέσεως conicio ἐπεῖχε] ἐπήχει coni. Mang. μονονουχὶ VOG 6 ἡμῶν A 7 κατατρώσει GHP: κατατρώγει CVOK^{2}, κατατρύχει ceteri; κατατιτρώσκει v ὑπὸ eras. V, om. O ἐξαλῶσαι P 8 καὶ ἀκόντων V^{2}O διασωθήσεσθαι AG^{1} μᾶλλον—κακωθήσεσθε om. A ἀπολεῖσθαι M 8. 9 κακωθήσεσθαι M 9 μάλιστα om. K^{1}Z ἡμᾶς G 10 ἀνεκλάμψετε A 11 ὁμοθύμους Z ἐπαίρεσθε C^{2}VGK: ἐπαίρεσθαι ceteri ῥώμας om. G 12 καθαιρομένας VOKZ 13 καυστὸν AG: καιόμενον V^{2}O, καυστικὸν ceteri 16 μωϋσεῖ C: μωϋσῇ A, μωσεῖ ceteri ἀποτελεῖν V^{2}O 18 αἴτιον GHP(v) 19 ἐντεῦθεν G 21 οὔτ' ἐπικουφίζεσθαι ἰσχύοντος οὔτ' ἐλεεῖν HP 22 συμφοράς σου A αὐτὸς om. M οἶδ' addidi ἰδίους V^{1}, ἰδίως V^{2}OK^{2} 24 γνήσιος H^{1}P οἰκέταις HP

ἵλεως. ἴθι δὴ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς χώρας μηδὲν εὐλαβηθεὶς τὸ παράπαν 73
— ὁ μὲν γὰρ πρότερος τέθνηκεν, ὃν ἀπεδίδρασκες διὰ φόβον ἐπιβουλῆς,
ἕτερος δὲ τὴν χώραν ἐπιτέτραπται μηδενὸς τῶν πραγμάτων σοι μνησι-
κακῶν — καὶ τὴν τοῦ ἔθνους γερουσίαν προσπαραλαβὼν εἰπὲ χρησμῷ
προσκεκλῆσθαι ὑπ' ἐμοῦ τὸ ἔθνος, ἵνα κατὰ τὰ πάτρια θύσῃ τριῶν
ἡμερῶν ὁδὸν ἔξω τῶν ὅρων τῆς χώρας προελθόν." ὁ δὲ οὐκ ἀγνοῶν 74
ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ἀπιστήσοντας τούς τε ὁμοφύλους καὶ τοὺς ἄλλους
ἅπαντας „ἐὰν οὖν" φησί „πυνθάνωνται, τί τὸ ὄνομα τῷ πέμψαντι, μηδ'
αὐτὸς εἰπεῖν ἔχων ἆρ' οὐ δόξω διαπατᾶν"; ὁ δὲ „τὸ μὲν πρῶτον λέγε" 75
φησίν „αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, ἵνα μαθόντες διαφορὰν ὄντος τε καὶ
μὴ ὄντος προσαναδιδαχθῶσιν, ὡς οὐδὲν ὄνομα τὸ παράπαν ἐπ' ἐμοῦ
κυριολογεῖται, ᾧ μόνῳ πρόσεστι τὸ εἶναι. ἐὰν δ' ἀσθενέστεροι τὰς 76
φύσεις ὄντες ἐπιζητῶσι πρόσρησιν, δήλωσον αὐτοῖς μὴ μόνον τοῦθ' ὅτι
p. 93 M. | θεός εἰμι, ἀλλ' ὅτι καὶ τριῶν τῶν ἐπωνύμων ἀνδρῶν ἀρετῆς, θεὸς
Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ, ὧν ὁ μὲν τῆς διδακτῆς, ὁ δὲ τῆς
φυσικῆς, ὁ δὲ τῆς ἀσκητικῆς σοφίας κανών ἐστιν. ἐὰν δὲ ἔτι ἀπιστῶσι, τρισὶ
σημείοις ἀναδιδαχθέντες μεταβαλοῦσιν, ἃ πρότερον οὔτε τις εἶδεν οὔτε
ἤκουσεν ἀνθρώπων." ἦν δὲ τὰ σημεῖα τοιάδε· ῥάβδον, ἣν εἶχεν, εἰς τοὔ- 77
δαφος ῥῖψαι κελεύει· ἡ δ' αὐτίκα ψυχωθεῖσα εἷρπε καὶ τῶν ἀπόδων τὸ
ἡγεμονικώτατον ὑπερμεγέθης δράκων γίνεται τελειότατος· ταχέως δ' ἀπο-

---

1 ἵλεος G πρὸς] παρὰ A(v) εὐλαβηθεὶς GHP: φοβηθεὶς ceteri 3 πραγμάτων] πραχθέντων coni. Mang. 4 παραλαβὼν CBEMA(v) 5 προκεκλῆσθαι coni. Mang. post ἵνα add. μοι HP(v) 6 ὁδὸν GHP: om. ceteri ἔξω τῶν ὅρων GHP (mg. VO): τῶν ὅρων om. ceteri προελθὼν VOGK[2], ἐπελθὸν Z 8 τοῦ πέμψαντος A(v) 9 αὐτὸ G ἔχων GHP: ἔχω ceteri (v) 10 ὅτι ἐγώ codd.: ὅτι om. v 11 τὸ παράπαν ἐπ' ἐμοῦ VO, τὸ παράπαν ἐπ ἐμοὶ KZ: ἐπ' ἐμοῦ τὸ παράπαν transp. ceteri 12 δὲ VO 13 πρόρρησιν GHP 14 τριῶν ἀνδρῶν τῶν ἐπωνύμων ἀρετῆς ⟨θεός⟩ coni. Mang. 15 διδακτικῆς H 16 ἀσκητῆς voluit Mang. σοφίας VOK[2]GHP: om. ceteri δὲ] δὲ καὶ HP(v) 17 οὔτ' AG 18 ῥάβδον μὲν Z 19 ἣ δ' KZ 20 δράκων γίνεται ὑπερμεγέθης transp. KZ τελειότατος· ταχέως δ' ἀποχωρήσας GHP (mg. VO): τελειότατος ταχέως· ἀποχωρήσας δ' ceteri (v) 20. 138,1 ὑποχωρήσας K[1]Z

---

6 sqq. Exod. cap. 4 10—12 D[C] fol. 223[v] Φίλωνος: λέγε, φησίν, αὐτοῖς πυθομένοις, τίς ὁ ἀποστείλας, ὁ ὢν ἀπέσταλκέν με, ἵνα μαθόντες διαφορὰν ὄντος τε καὶ μὴ ὄντος πρὸς ἀλήθειαν διδαχθῶσιν, ὡς οὐδὲν ὄνομα ἐπ' ἐμοῦ τὸ παράπαν κυριολογεῖται, ᾧ μόνῳ τὸ εἶναι πρόσεστιν. cf. *Ps.-Iustin. Cohort. ad gentes 21:* οὐδὲν γὰρ ὄνομα ἐπὶ θεοῦ κυριολογεῖσθαι δυνατόν. ... „ἐγὼ" γάρ φησιν „εἰμὶ ὁ ὤν", ἀντιδιαστέλλων ἑαυτὸν δηλονότι ὁ ὢν τοῖς μὴ οὖσιν, ἵνα γνῶσιν οἱ πρότερον ἀπατηθέντες, ὅτι οὐχὶ τοῖς οὖσιν ἀλλὰ τοῖς μὴ οὖσιν προσέσχον. ... διὰ τοῦτο πρὸς τὸν Μωυσέα ἔφη „ἐγώ εἰμι ὁ ὤν", ἵνα διὰ τῆς μετοχῆς ὄντος τοῦ θεοῦ [ὄντος] καὶ μὴ ὄντων διαφορὰν διδάξῃ.

χωρήσας ἀπὸ τοῦ ζῴου καὶ διὰ δέος ἤδη πρὸς φυγὴν ὁρμῶν μετακαλεῖται
καὶ θεοῦ προστάξαντος ἅμα τε θάρσος ἐμποιήσαντος ἐπιδράττεται τῆς
78 οὐρᾶς. ὁ δὲ ἰλυσπώμενος ἔτι κατὰ τὴν ἐπαφὴν ἵσταται καὶ πρὸς μῆκος
εὖ μάλα ταθεὶς εὐθὺς εἰς βακτηρίαν μετεστοιχειοῦτο τὴν αὐτήν, ὡς
θαυμάζειν μὲν τὰς μεταβολὰς ἀμφοτέρας, ποτέρα δὲ καταπληκτικωτέρα,
μὴ δύνασθαι διακρίνειν, τῆς ψυχῆς ἰσορρόπῳ πληχθείσης φαντασίᾳ.
79 τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον, ἕτερον δ' οὐκ εἰς μακρὰν ἐθαυματουργεῖτο· τῶν
χειρῶν τὴν ἑτέραν προστάττει τοῖς κόλποις ἐπικρύψαντα μικρὸν ὕστερον
προενεγκεῖν· δράσαντος δὲ τὸ κελευσθέν, ἡ χεὶρ λευκοτέρα χιόνος ἐξαπι-
ναίως ἀναφαίνεται· πάλιν δὲ καθέντος εἰς τοὺς κόλπους καὶ ἀνενεγκόντος,
80 εἰς τὴν αὐτὴν χρόαν τρέπεται τὸ οἰκεῖον ἀπολαβοῦσα εἶδος. ταῦτα μὲν
οὖν ὑπὸ μόνου μόνος ἐπαιδεύετο, ὡς παρὰ διδασκάλῳ γνώριμος, ἔχων παρ'
ἑαυτῷ τὰ τῶν τεράτων ὄργανα, τήν τε χεῖρα καὶ τὴν βακτηρίαν, οἷς
81 προσεφωδιάσθη. τρίτον δ' ἐπιφέρεσθαι μὲν οὐκ ἦν οὐδὲ προδιδάσκεσθαι,
ἔμελλε δ' ἐκπλήττειν οὐκ ἔλαττον τὴν ἀρχὴν τοῦ γίνεσθαι λαβὸν ἐν
Αἰγύπτῳ. ἦν δὲ τοιοῦτο· „τοῦ ποταμίου" φησίν „ὕδατος ὅσον ἂν
ἀρυσάμενος ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέῃς, αἷμα ξανθότατον ἔσται πρὸς τῇ χρόᾳ
82 καὶ τὴν δύναμιν ἑτεροιωθὲν εἰς ἀλλαγὴν παντελῆ." πιστὸν δ' ὡς
ἔοικε καὶ τοῦτ' ἀνεφαίνετο, οὐ μόνον διὰ τὸ τοῦ λέγοντος ἀψευδές, ἀλλὰ
καὶ διὰ τὰ ἤδη προεπιδειχθέντα ἐπί τε τῆς χειρὸς καὶ τῆς βακτηρίας
83 θαυματουργήματα. πιστεύων δ' ὅμως παρῃτεῖτο τὴν χειροτονίαν

1 ἤδη GHP: om. ceteri 2 τε om. M 4 μετεστοιχειοῦτο G: ἀνεστοιχειοῦτο ceteri (v) 5 ἀμφοτέρας τὰς μεταβολὰς transp. CVO 6 διακρῖναι VO πληχθείσης CVOGHP: πληγείσης ceteri 11 χροιὰν K[1]Z ἀποβαλοῦσα G 12 διδασκάλου HPV[2]O(v) γνώριμα V[2]O 13 alt. τὴν GHP: om. ceteri 14 προεφοδιάσθη GP, προσεφωδιάσθη A ἐπιφαίνεσθαι P 15 δὲ A οὐκ ἔλαττον om. O τὴν om. VOHPKZ τὴν τοῦ γενέσθαι ἀρχὴν transp. A γενέσθαι BEMA(v) λαβὼν V[1]GP[1]KZ 16 τοιοῦτον GHO ἂν] ἐὰν GHP, om. ceteri 17 τῆς γῆς P ἐκχέεις AVO χροιᾷ K[1]Z 18 παντελῆ. πιστὸν GHP: παντέλπιστον CVOBEMZ, παντέλπιστον πανάληθες δὲ ὡς ἔπρεπεν K, παντάπιστον A δὲ MA 19 τοῦτο A 20 προεπιδειχθέντα GHP: ἐπιδειχθέντα ceteri 21 θαυμασιουργήματα BEMVKZ

21 sqq. *Origenes in Exod. Homil. III 1 (t. IX p. 22 Lomm.):* ubi coepit audire vocem dei et eloquia divina suscipere, tunc sensit exilem et gracilem vocem suam tardamque et impeditam esse suam intellegit linguam; tunc se pronuntiat mutum, cum coepit agnoscere verum illud verbum . . . at si ipsum quis contempletur divinum verbum, . . . ipse apud deum mutum se animal profitebitur . . . omnes enim homines ad comparationem verbi divini non solum ineloquentes, sed et muti putandi sunt.

ἰσχνόφωνον καὶ βραδύγλωσσον, οὐκ εὔλογον, αὐτὸν εἶναι φάσκων καὶ
μάλιστ' ἀφ' οὗ λέγοντος ἤκουε θεοῦ· νομίσας γὰρ τὴν ἀνθρωπίνην
λογιότητα κατὰ σύγκρισιν τῆς θείας ἀφωνίαν εἶναι καὶ ἅμα τὴν φύσιν
p. 94 M. εὐλαβὴς ὢν ὑπεστέλλετο | τοῖς ὑπερόγκοις, τὰ λίαν μεγάλα κρίνων οὐ
καθ' αὑτόν, καὶ παρεκάλει ἕτερον ἑλέσθαι τὸν εὐμαρῶς ἕκαστα τῶν
ἐπισταλέντων διαπράξασθαι δυνησόμενον. ὁ δ' ἀποδεξάμενος αὐτὸν 84
τῆς αἰδοῦς „ἆρά γε ἀγνοεῖς“ εἶπε „τὸν δόντα ἀνθρώπῳ στόμα καὶ κατα-
σκευάσαντα γλῶτταν καὶ ἀρτηρίαν καὶ τὴν ἅπασαν λογικῆς φωνῆς
ὀργανοποιίαν; αὐτός εἰμι ἐγώ. μηδὲν οὖν δείσῃς· ἐμοῦ γὰρ ἐπινεύσαντος
ἀρθρωθήσεται πάντα καὶ μεταβαλεῖ πρὸς τὸ μέτριον, ὡς μηδενὸς ἔτι
ἐμποδίζοντος ῥεῖν εὔτροχον καὶ λεῖον ἀπὸ καθαρᾶς πηγῆς τὸ τῶν
λόγων νᾶμα. χρεία δ' εἰ γένοιτο ἑρμηνέως, ὑποδιακονικὸν στόμα τὸν
ἀδελφὸν ἕξεις, ἵν' ὁ μὲν τῷ πλήθει ἀπαγγέλλῃ τὰ ἀπὸ σοῦ, σὺ δ' ἐκείνῳ
τὰ θεῖα.“

(15.) Ταῦτ' ἀκούσας — οὐ γὰρ ἦν εἰς ἅπαν ἀντιλέγειν ἀσφαλὲς 85
οὐδ' ἀκίνδυνον — ἄρας ἐβάδιζε μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων ὁδὸν τὴν ἐπ'
Αἴγυπτον, καθ' ἣν ὑπαντήσαντα τὸν ἀδελφὸν πείθει συνακολουθεῖν
ὑπειπὼν τὰ θεῖα λόγια· τῷ δ' ἄρα προϋπείργαστο ἡ ψυχὴ κατ' ἐπι-
φροσύνην θεοῦ πρὸς πειθαρχίαν, ὡς ἀνενδοιάστως συναινεῖν καὶ ἑτοίμως
ἕπεσθαι. παραγενόμενοι δ' εἰς Αἴγυπτον γνώμῃ καὶ ψυχῇ μιᾷ τὸ μὲν 86
πρῶτον τοὺς δημογέροντας τοῦ ἔθνους συναγαγόντες ἐν ἀπορρήτῳ μηνύ-
ουσι τοὺς χρησμοὺς καὶ ὡς ἔλεον καὶ οἶκτον λαβὼν αὐτῶν ὁ θεὸς
ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐνθένδε μετανάστασιν εἰς ἀμείνω χώραν ὁμολογῶν

---

1 pr. καὶ GHP: om. ceteri εὔλογον] εὔγλωττον GH^2, εὔλαλον V^2OK^2 αὑτὸν CBMGPKZ 2 μάλιστα MA ἤκουσε V^2 νομίσαι HPO 3 λογιότητα GHP: νηπιότητα ceteri θείας Mang.: ἀληθείας codd. καὶ ἅμα om. Z 4 ὑπεστέλλετο $GHPV^2O$: ὑπέστελλε ceteri τὰ corr. in ταῦτα V, ταῦτα O οὐ CV^1GHP: om. O, ᾗ ceteri 5 καθ' αὑτόν GHP: κατ' αὐτόν ceteri (v) 6 ἐπιταγέντων V^2O δυνησόμενον GHP: δυνάμενον ceteri 7 ἆρ' A γε KZ: om. ceteri εἶπεν CBE 9 ἐγώ om. M ἐπιπνεύσαντος vel ἐμπνεύσαντος coni. Mang. 10 μέτριον GHP: βέλτιον ceteri (v) ὡς GHP: om. ceteri ἔτι om. M 11 ῥεῖν] ῥεύσειν coni. Mang. 12 λόγων] λογισμῶν GHP 13 ἀπαγγέλλει G, ἀπαγγέλλοι A ἀπὸ GHP: ὑπὸ ceteri σὺ] σοὶ G δὲ C 15 ταῦτα C, τοῦτ' HP εἰσάπαν AKZ ἀσφαλὲς ἀντιλέγειν transp. A(v) 16 οὐδὲ C ἄρας] ὁρᾷς C τῆς γυναικὸς K ἐπ' GHP: κατ' ceteri (v) 17 ἀπαντήσαντα VOK^2
γρ. ὑπειπὼν
18 ὑπὸ τῶν (sic) K 18. 19 κατ' ἐπὶ σωφροσύνην V^1 19 θεοῦ GHP: θείαν ceteri συναινεῖν] συνιέναι V^2OK^2 22 ὡς] εἰς M αὐτῶν λαβὼν transp. G 23 τὴν] τῶν HP μετάστασιν MG

87 αὐτὸς ἔσεσθαι τῆς ὁδοῦ ἡγεμὼν ὑπισχνεῖται. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τῷ
βασιλεῖ θαρροῦσιν ἤδη διαλέγεσθαι περὶ τοῦ τὸν λεὼν ἱερουργήσοντα
ἐκπέμψαι τῶν ὅρων· δεῖν γὰρ ἔφασκον ἐν ἐρήμῳ τὰς πατρίους θυσίας
ἐπιτελεσθῆναι, μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ ταῖς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων γινομένας,
ἀλλὰ τρόπῳ καὶ νόμῳ διαφεύγοντι τὴν κοινότητα διὰ τὰς τῶν ἐθῶν
88 ἐξαιρέτους ἰδιότητας. ὁ δ' ἐξ ἔτι σπαργάνων προγονικῷ τύφῳ τὴν
ψυχὴν πεπιεσμένος καὶ μηδένα τὸ παράπαν νοητὸν θεὸν ἔξω τῶν ὁρατῶν
νομίζων ἀποκρίνεται πρὸς ὕβριν εἰπών· „τίς ἐστιν οὗ χρή με ὑπακούειν;
οὐκ οἶδα τὸν λεγόμενον τοῦτον καινὸν κύριον· οὐκ ἐξαποστέλλω τὸ ἔθνος ἐπὶ
89 προφάσει ἑορτῆς καὶ θυσιῶν ἀφηνιάσον“ (cf. Exod. 5, 2). εἶθ' ἅτε χαλεπὸς
καὶ βαρύμηνις καὶ ἀπαραίτητος τὴν ὀργὴν κελεύει τοὺς τοῖς ἔργοις ἐφεστῶτας
προπηλακίζεσθαι ὡς ἀνέσεις καὶ σχολὴν ἐνδιδόντας, ἀνέσεως καὶ σχολῆς
εἶναι λέγων τὸ βουλεύεσθαι περὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν· τοὺς γὰρ ἐν ἀνάγκαις
τούτων οὐδὲ μεμνῆσθαι, ἀλλ' οἷς ὁ βίος ἐν εὐπαθείᾳ πολλῇ καὶ τρυφῇ.
90 βαρυτέρας οὖν ἢ πρότερον συμφορὰς ὑπομενόντων καὶ ἐπὶ τοῖς ἀμφὶ
Μωυσῆν δυσχεραινόντων ὡς | ἀπατεῶσι καὶ τὰ μὲν λάθρα τὰ δὲ φανερῶς p. 95 M.
κακηγορούντων καὶ ἀσεβείας αἰτιωμένων ἐπὶ τῷ δοκεῖν θεοῦ κατεψεῦσθαι,
δεικνύειν ἄρχεται Μωυσῆς ἃ προὐδιδάχθη τέρατα, νομίσας τοὺς θεασομένους ἐκ τῆς ἐπεχούσης ἀπιστίας εἰς πίστιν τῶν λεγομένων μεταβαλεῖν.
91 ἡ δὲ τῶν τεράτων ἐπίδειξις ἐγένετο καὶ τῷ βασιλεῖ διὰ σπουδῆς καὶ
τοῖς ἐν τέλει τῶν Αἰγυπτίων. (16.) πάντων οὖν τῶν δυνατῶν συρρυέντων εἰς τὰ βασίλεια, λαβὼν τὴν βακτηρίαν ὁ Μωυσέως ἀδελφὸς καὶ κατασείσας μάλα ἐπιδεικτικῶς εἰς τοὔδαφος ῥίπτει· καὶ ἡ μὲν δράκων

1 αὐτὸς VO: αὐτῆς Z, αὐτοῖς ceteri 2 λαὸν P ἱερουργήσαντα V^1H^1P 3 ἐν ἐρημίᾳ VOK^2 4 γινομένας GV^2O: γινομέναις ceteri (γενομέναις v) 5 νόμω καὶ τρόπω transp. Z διαφέροντι VO τῆς κοινότητος V^2O ἐθνῶν BKZVOH 6 ἰδιότας (sic) C δδ' Z προγονικῶ CG: προγονικῶν ceteri 7 ἔξω τῶν ὁρατῶν νοητὸν θεὸν transp. KZ 9 ἐξαποστέλλω V^1GHP: ἐξαποστελῶ CV^2O, ἀποστέλλω ceteri 10 ἑορτῶν Z ἀφηνιάσοντα BEM, ἀφηνιάσοντας C 11 τὴν] εἰς GHP, om. CVO 12 post ὡς add. εἰς G^2HP 13 τοὺς] τοῖς BEMA 14 οὐδὲν KZ πολλῇ om. A 15 ἐπὶ om. M 16 post δὲ add. καὶ HP 17 κατηγορούντων VOG^1 ἀσεβείας Mang.: ἀσέβειαν codd. τῷ] τὸ C κατεψεῦσθαι GHP: καταψεύδεσθαι ceteri 18 δεικνύειν GHP: διακονεῖν ceteri 18. 19 θεασομένους VOGHP θεασαμένους ceteri 19 εἰς τὴν πίστιν H 20 post βασιλεῖ add. αὐτῶ GHP 21 δυναστῶν coni. Mang. 21. 22 συρρεόντων G 22 μωυσέως VG: μωϋσοῦ C, μωσέως ceteri 23 ῥιπτεῖ BEMA, ῥόπτει G

1 sqq. Exod. cap. 5 20 sqq. Exod. 7, 10 sqq.

αὐτίκα γίνεται, οἱ δ' ἐν κύκλῳ κατεθεῶντο καὶ ἅμα θαυμαστικῶς ἔχοντες
ὑπὸ δέους ἐξαναχωροῦντες ἀπέφευγον. σοφισταὶ δ' ὅσοι καὶ μάγοι παρε- 92
τύγχανον „τί καταπλήττεσθε;“ εἶπον· „οὐδ' ἡμεῖς τῶν τοιούτων ἀμελε-
τήτως ἔχομεν, ἀλλὰ χρώμεθα τέχνῃ δημιουργῷ τῶν ὁμοίων.“ εἶθ'
ἑκάστου βακτηρίαν ἣν εἶχε ῥίψαντος, δρακόντων πλῆθος ἦν καὶ περὶ ἕνα
τὸν πρῶτον εἱλοῦντο. ὁ δ' ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος διαναστὰς πρὸς 93
ὕψος τὰ μὲν στέρνα εὐρύνει, τὸ δὲ στόμα διοίξας ὁλκοῦ πνεύματος ῥύμῃ
βιαιοτάτῃ καθάπερ βόλον ἰχθύων πάντας ἐν κύκλῳ σαγηνεύσας ἐπισπᾶται
καὶ καταπιὼν εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν τῆς βακτηρίας μετέβαλεν. ἤδη 94
μὲν οὖν ἐν ἑκάστου τῇ ψυχῇ τῶν ἐθελοκακούντων τὸ ὕποπτον διήλεγξεν
ἡ μεγαλουργηθεῖσα ὄψις, ὡς μηκέτι νομίζειν ἀνθρώπων σοφίσματα καὶ
τέχνας εἶναι τὰ γινόμενα πεπλασμένας πρὸς ἀπάτην, ἀλλὰ δύναμιν θειο-
τέραν τὴν τούτων αἰτίαν, ᾗ πάντα δρᾶν εὐμαρές. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁμολογεῖν 95
ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῆς τῶν γινομένων ἐμφανοῦς ἐναργείας οὐδὲν ἧττον
ἐθρασύνοντο, τῆς αὐτῆς ἀπανθρωπίας καὶ ἀσεβείας ὥσπερ ἀγαθοῦ τινος
ἐπειλημμένοι βεβαιοτάτου, μήτε τοὺς καταδουλωθέντας ἀδίκως ἐλεοῦντες
μήτε τὰ διὰ τῶν λόγων προσταττόμενα δρῶντες, ἅτε δὴ τοῦ θεοῦ
τρανοτέραις χρησμῶν ἀποδείξεσι ταῖς διὰ σημείων καὶ τεράτων τὸ βούλημα
δεδηλωκότος, ἐμβριθεστέρας ἐπανατάσεως ἐδέησε καὶ πληγῶν ἑσμοῦ,
αἷς οἱ ἄφρονες νουθετοῦνται, οὓς λόγος οὐκ ἐπαίδευσε.

1 καταθεῶντο C ἔχοντες] ἄγοντες A 2 ἔξω χωροῦντες BEMAKZ, ἐξανεχώρουν HP ἀπέφυγον CVO, ἔφευγον G, om. HP 3 καταπλήττεσθαι G 5 ἣν om. G καὶ] οἳ coni. Mang. 6 εἰλοῦντο BEV δὲ VO 7 διανοίξας VO Cat. 8 βιαιοτάτου K βόλος vel βόλους Cat., ἀμφιβόλῳ V²O 9 τῆς] τὰς V²O μετέβαλλεν H 9. 10 οὕτως μὲν οὖν ἑκάστου τοῦτο τεθεαμένου τῶν ἐθελοκακούντων Cat. 12 τέχνας] τεχνάσματα Cat. codd. nonnulli πεπλασμένα Cat. 12. 13 θειοτάτην A (Turn.) 13 ἐπεὶ GHP: ἐπειδὴ ceteri καὶ CVOHP: om. ceteri 14 ἐναργείας C² (coni. Mang.): ἐνεργείας ceteri 16 ἐνειλημμένοι C (et V¹ ut vid.), ἀντειλημμένοι V²OK²G, ἀντιλαμβανόμενοι mg. O βεβαιότητος K, βεβαιότητα Z, βιαιοτάτου BEMA 17 λόγων] λογίων coni. Mang. προσταττόμενοι A 18 ἐπιδείξεσι A(v) τὸ βούλημα] βούλημα in fine pag. om. B, τὸ in τοῦτο corr. m. alt., τοῦτο M 19 ἐπανατάσεως Mang.: ἐπαναστάσεως codd. ἐδέησεν CB 19. 20 ἑσμοῦ, αἷς Cat.: αἷς μόναις GHP, αἷς μόνον KZ, ἑσμοῦ (om. αἷς) ceteri 20 οἱ om. Cat. ἐπαίδευσεν CB Cat.

6—13 Catena in Exod. 7,12 (Cat. Lips. I p. 629) Φίλωνος ἑβραίου: ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος διαναστὰς πρὸς ὕψος ὁ ἐκ τῆς ῥάβδου Μωυσέως γενόμενος δράκων τὰ μὲν στέρνα εὐρύνει — δρᾶν εὐμαρές. 10—13 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 7,12* (Migne t. 87,1 Col. 543 Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 93): ταῦτα διήλεγξε τὰ σοφίσματα καὶ τὰς πεπλασμένας τέχνας πρὸς ἀπάτην ἡ καταπιοῦσα ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν τὰς τῶν μάγων ὡς ἀπὸ θειοτέρας ποιήσασα τοῦτο δυνάμεως. 17—20 Catena in Exod. 7,13 (Cat. Lips. I p. 630) Φίλωνος ἑβραίου: ἅτε δὴ—ἐπαίδευσεν.

96 Δέκα δὲ ἐπάγονται τῇ χώρᾳ τιμωρίαι, κατὰ τῶν τέλεια ἡμαρτηκότων
τέλειος ἀριθμὸς κολάσεως· ἣν δὲ κόλασις παρηλλαγυῖα τὰς ἐν ἔθει.
(17.) τὰ γὰρ στοιχεῖα τοῦ παντός, γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ καὶ πῦρ, ἐπι-
τίθενται, | δικαιώσαντος θεοῦ, οἷς ἀπετελέσθη ὁ κόσμος, τὴν ἀσεβῶν p. 96 M.
χώραν φθαρῆναι, πρὸς ἔνδειξιν κράτους ἀρχῆς ᾗ κέχρηται, τὰ αὐτὰ καὶ
σωτηρίως ἐπὶ γενέσει τῶν ὅλων σχηματίζοντος καὶ τρέποντος ὁπότε
97 βουληθείη πρὸς τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀπώλειαν. διανέμει δὲ τὰς κολάσεις,
τρεῖς μὲν τὰς ἐκ τῶν παχυμερεστέρων στοιχείων γῆς καὶ ὕδατος, ἐξ ὧν
ἀπετελέσθησαν αἱ σωματικαὶ ποιότητες, ἐφεὶς τῷ Μωυσέως ἀδελφῷ,
τὰς δ' ἴσας ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς τῶν ψυχογονιμωτάτων μόνῳ Μωυσεῖ,
μίαν δὲ κοινὴν ἀμφοτέροις ἑβδόμην ἐπιτρέπει, τρεῖς δὲ τὰς ἄλλας εἰς
98 συμπλήρωσιν δεκάδος ἀνατίθησιν αὑτῷ. καὶ πρώτας ἐπιφέρειν ἄρχεται
τὰς ἀφ' ὕδατος· ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὕδωρ Αἰγύπτιοι διαφερόντως ἐκτετιμήκασιν
ἀρχὴν τῆς τῶν ὅλων γενέσεως τοῦτ' εἶναι νομίζοντες, αὐτὸ πρῶτον
ἠξίωσε καλέσαι πρὸς τὴν τῶν ἀποδεχομένων ἐπίπληξίν τε καὶ νουθεσίαν.

1 δ' AGHP, om. Cat. τελείως Cat. codd. nonnulli ἡμαρτημένων HP 2 κολάσεως om. Cat.; vel delendum vel scrib. κολάσεων censuit Mang. ἣν scripsi: ἡ codd. αἱ δὲ κολάσεις παρηλλαγυῖαι coni. Mang. ἔθνει (ἔθει ss.) K 3 πῦρ καὶ ἀὴρ transp. KZ 4 τοῦ θεοῦ K 6 γενέσει corr. ex γεννήσει K 7 βουληθῇ A τῶν om. AGHP 8 τὰς om. VOG τῶν om. V[1], ss. V[2] 9 αἱ σωματικαὶ] καὶ σώματι καὶ A πιότητες Z μωϋσέος M, μωσέως AKZ ἀδελφῷ mg. P, ἀνῳ̄ (i. e. ἀνθρώπῳ) in textu P 10 ἀέρων G μωϋσεῖ CV[1]OHP: μωϋσῇ ceteri 11 κοινὴν CGHPK[1]Z: κοινωνεῖν ceteri ἀμφοτέραις O ἑβδόμην GHP: ἑπτὰ VO, om. ceteri 12 αὐτῷ codd. 13 ἀφ'] ἐφ' A (ἐξ v) 14 τοῦτο A 15 ἠξίωσεν Z, ἠξίωσαι K καλέσαι] κολάσαι A (prob. Mang.) ἔκπληξιν C

1. 2 ibid. Φίλωνος ἑβραίου: δέκα ἐπάγονται τῇ χώρᾳ πληγαί, κατὰ τῶν τελείως (τέλεια Monac. 9) ἡμαρτηκότων τέλειος ἀριθμός. προλέγει ὁ Μωσῆς τὰς πληγὰς καὶ τὸν καιρόν, ἵνα μὴ δόξῃ τοῖς πολλοῖς αὐτομάτως γίνεσθαι. 1—14 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 7,12* (Migne t. 87,1 Col. 545. 546 Wendland l. l.): δέκα δὲ ἐπάγονται τῇ χώρᾳ τιμωρίαι, κατὰ τῶν τέλεια ἡμαρτηκότων τέλειος ἀριθμὸς κολάσεως. ἡ δὲ κόλασις παραλλάττει τὰς ἐν ἔθει. δικαιώσαντος θεοῦ διὰ στοιχείων, οἷς ὁ κόσμος συνέστη, τὴν ἀσεβῶν φθείρεσθαι χώραν, πρὸς ἔνδειξιν κράτους ἀρχῆς. τρεῖς μὲν οὖν πληγὰς τὰς ἐκ τῶν παχυτάτων στοιχείων, γῆς καὶ ὕδατος, ὁ Μωυσέως ἀδελφὸς ἐπιτρέπεται, τὰς δὲ ἴσας ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς μόνος ὁ Μωυσῆς, μίαν δὲ κοινὴν ἄμφω τὴν ἑβδόμην, τὰς δὲ τρεῖς τὰς ἄλλας εἰς συμπλήρωσιν δεκάδος ἑαυτῷ θεὸς ἀνατίθησι. καὶ πρώτας ἐπιφέρειν ἄρχεται τὰς ἐξ ὕδατος· ἐπεὶ γὰρ ὕδωρ Αἰγύπτιοι διαφερόντως ἐτίμησαν ἀρχὴν τῆς τῶν ὅλων γενέσεως εἶναι τοῦτο νομίσαντες . . . 7 *Origenes in Exod. Homil. IV 3 (t. IX p. 37 Lomm.)* Sed et illa non minus mihi intuenda videtur observatio, cum quaedam verbera Aaron inferre dicitur Pharaoni vel Aegypto, quaedam Moses, quaedam vero ipse Dominus.

τί οὖν οὐκ εἰς μακρὰν συνέβη; τοῦ Μωυσέως ἀδελφοῦ προστάξει θείᾳ 99
κατενεγκόντος τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὸν ποταμόν, ὁ μὲν εὐθὺς ἀπ' Αἰθιοπίας
ἄχρι θαλάσσης εἰς αἷμα τρέπεται, συνεξαιματοῦνται δ' αὐτῷ λίμναι,
διώρυχες, κρῆναι, φρέατα, πηγαί, σύμπασα ἡ κατ' Αἴγυπτον οὐσία
ὕδατος, ὡς ἀπορίᾳ ποτοῦ τὰ παρὰ ταῖς ὄχθαις ἀναστέλλειν, τὰς δ'
ἀνατεμνομένας φλέβας καθάπερ ἐν ταῖς αἱμορραγίαις κρουνηδὸν αὐλοὺς
ἀκοντίζειν αἵματος, μηδεμιᾶς ἐνορωμένης διαυγοῦς λιβάδος. ἐναπέθνησκε 100
δὲ καὶ τὰ γένη τῶν ἰχθύων ἅπαντα, ἅτε τῆς ζωτικῆς δυνάμεως εἰς
φθοροποιὸν μεταβαλούσης, ὡς δυσωδίας πάντα διὰ πάντων ἀναπεπλῆσθαι,
τοσούτων σηπομένων ἀθρόον σωμάτων· πολὺς δὲ καὶ ἀνθρώπων ὄχλος
ὑπὸ δίψους διαφθαρεὶς ἔκειτο σωρηδὸν ἐπὶ τῶν τριόδων, οὐ σθενόντων
ἐπὶ τὰ μνήματα τῶν οἰκείων τοὺς τετελευτηκότας ἐκκομίζειν. ἐπὶ γὰρ 101
ἡμέρας ἑπτὰ τὸ δεινὸν ἐκράτησεν, ἕως οἱ μὲν Αἰγύπτιοι τοὺς ἀμφὶ
Μωυσῆν, οὗτοι δὲ τὸν θεὸν ἱκέτευσαν, οἶκτον λαβεῖν τῶν ἀπολλυμένων·
ὁ δὲ τὴν φύσιν ἵλεως μεταβάλλει τὸ αἷμα εἰς ὕδωρ πότιμον ἀποδοὺς
τῷ ποταμῷ καθαρὰ τὰ ἀρχαῖα ῥεῖθρα καὶ σωτήρια. (18.) μικρὸν δὲ 102
ὅσον ἀνεθέντες ἐπὶ τὴν αὐτὴν ὠμότητα καὶ παρανομίαν ἵεντο, ὡς ἢ
τοῦ δικαίου παντάπασιν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθέντος ἢ τῶν ὑπομεινάντων
μίαν τιμωρίαν δεύτερον οὐκ εἰωθότων ἐπιπλήττεσθαι· παθόντες δ' ἀνε-
διδάσκοντο νηπίων παίδων τρόπον μὴ καταφρονεῖν· ἡ γὰρ κόλασις
ἑπομένη κατ' ἴχνος μελλόντων μὲν ἐβράδυνε, πρὸς δὲ τὰ ἀδικήματα
p. 97 M. θέοντας ἐπιδραμοῦσα κατελάμβανε. πάλιν γὰρ ὁ Μωυσέως | ἀδελφὸς 103
κελευσθεὶς διώρυξι καὶ λίμναις καὶ ἕλεσι τὴν ῥάβδον ἐκτείνας ἐπιφέρει·
πρὸς δὲ τὴν ἔκτασιν βατράχων πληθὺς ἀνέρπει τοσαύτη, ὡς μὴ μόνον

---

1 τί] τοῦτο coni. Mang. μωσέως codd. 2 ἀπὸ AG 3 δὲ CVO 4 διώρυ$^{\gamma}$ες VO, διώρυχες K πηγαί om. BEMA 5 τὰ παρὰ ταῖς ὄχθαις CV[1]GHPK[1]Z: τὰς παρ' αὐταῖς ὄχθας V[2]O, ταῖς (sic) παρ' αὐταῖς ὄχθας K[2], τὰς ὄχθας BEMA δὲ C 6 αὐλοὺς eras. V, om. O 7 διαυγῆς C[1], ἐναυγοῦς V[1] ut vid., ἐν αὐτοῖς V[2]OK[2] 8 καὶ om. G πάντα CVO 9 μεταβαλλούσης BEMAHZ δι' ἁπάντων M 10 ἀθρόων HPKZ 14 ἱκέτευσαν GHP: ἱκέτευον ceteri 15 πότιμον] ποτάμιον BEMA 16 δ' AGHP 17 ὠμότατα M ἴεντο AK: ἵεντο ceteri 19 καὶ ante δεύτερον add. V[2]O δευτέραν GK[1]Z, δευτέρᾳ coni. Mang. οὐκ εἰωθότων] ἐθελόντων V[2]OK[2] ἐπιπλήττεσθαι GHP: πλήττεσθαι ceteri παθόντες] πάντες VO 19. 20 ἂν ἐδιδάσκοντο A 21 μελόντων KZ 22 καταλαμβάνει HP μωσέως codd. 24 ἀνέρπει GHP: ἀνεῖρπε ceteri

---

1 sqq. Exod. 7, 19—25 22 sqq. Exod. 8,1—15

ἀγορὰς καὶ πᾶσαν τὴν ὕπαιθρον, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐπαύλεις, οἰκίας,
ἱερά, πάντα ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον τόπον πεπληρῶσθαι, καθάπερ εἰς
ἀποικίαν ἓν γένος τῶν ἐνύδρων τῆς φύσεως ἐκπέμψαι διανοηθείσης πρὸς
104 τὴν ἐναντίαν χώραν· ἐναντία γὰρ χέρσος ὕδατι. μήτ' οὖν ἔξω προελθεῖν
ἕνεκα τοῦ προκατέχεσθαι τοὺς στενωποὺς μήτ' ἔνδον δυνάμενοι μένειν
— καὶ γὰρ τὰ ἐν μυχοῖς ἤδη προκατειλήφεσαν ἄχρι καὶ τῶν ὑψηλοτάτων
ἀνέρποντες — ἐν ἐσχάταις ἦσαν συμφοραῖς καὶ σωτηρίας ἀπογνώσει.
105 πάλιν οὖν καταφεύγουσιν ἐπὶ τοὺς αὐτούς, ὑποσχομένου τοῦ βασιλέως
ἐπιτρέψαι τὴν ἔξοδον Ἑβραίοις· οἱ δὲ λιταῖς τὸν θεὸν ἐξευμενίζονται·
καὶ ἐπινεύσαντος, τῶν φρύνων οἱ μὲν εἰς τὸν ποταμὸν ἀναχωροῦσι, τῶν
δ' εὐθὺς διαφθαρέντων κατὰ τὰς τριόδους θημῶνες ἦσαν, σωρηδὸν
ἐπιφερόντων καὶ τοὺς οἴκοθεν διὰ τὰς ἀνυποίστους ὀσμάς, αἳ ἐκ νεκρῶν
σωμάτων καὶ τοιούτων ἀνεφέροντο, ἃ καὶ ἔμψυχα ὄντα πολλὴν ἀηδίαν
106 παρέχεται ταῖς αἰσθήσεσι. (19.) διαπνεύσαντες δὲ τῆς τιμωρίας ἐπ'
ὀλίγον ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀθληταὶ συλλεξάμενοι δύναμιν, ἵν' ἀπ'
ἐρρωμενεστέρας ἰσχύος ἀδικῶσι, πάλιν εἰς τὴν συνήθη κακίαν ἀνέδραμον
107 ἐκλαθόμενοι ὧν τέως ὑπέμειναν κακῶν. ἐπισχὼν δὲ τὰς ἐκ τοῦ ὕδατος
τιμωρίας ὁ θεὸς τὰς ἐκ γῆς ἐπέφερε τὸν αὐτὸν ἐπιστήσας κολαστήν, οὗ
πάλιν κατὰ τὸ προσταχθὲν τῇ βακτηρίᾳ τοὔδαφος παίσαντος φορὰ σκνιπῶν
108 ἐχύθη καὶ ταθεῖσα καθάπερ νέφος ἅπασαν ἐπέσχεν Αἴγυπτον. τὸ δὲ
ζῷον, εἰ καὶ βραχύτατον, ὅμως ἀργαλεώτατον· οὐ γὰρ μόνον λυμαίνεται
τὴν ἐπιφάνειαν κνησμοὺς ἐμποιοῦν ἀηδεῖς καὶ βλαβερωτάτους, ἀλλὰ καὶ
εἰς τἀντὸς βιάζεται διὰ μυκτήρων καὶ ὤτων· σίνεται δὲ καὶ κόρας

1 ἀγορὰς] ἀγροὺς coni. Mang. τὴν GHP: om. ceteri ὑπαίθριον GHP(v) 4 ἐναντίαν] τῶν ἐναντίων HP (Turn.) μήτε GHP 5 δυνάμενοι μένειν GHP: μένειν δυνάμενοι ceteri 6 τὰ om. P προκατειλήφεισαν HP(v) ὑψηλοτέρων O 7 ἐνέρποντες A 8 ἐπὶ τοὺς] εἰς BEMA 9 ἐξευμενίζοντο CBEMAK¹Z 10 εἰς τὸν ποταμὸν om. A τὸν GHPV²O: om. ceteri 11 δὲ VO $\overset{δια}{κατα}φθαρέντων$ G θιμῶνες C 12 ἐπιφερομένων V²O τοὺς] τῶν V²O ὀδμὰς KZ 14 ἀναπνεύσαντες coni. Maug. 15 ἵν' GHPKZ: om. ceteri 16 ἀδικῶσι GHPKZ: ἀδικοῦσι ceteri 17 ἐκλαθόμενοι om. A τὲ ὡς A ὑπέμειναν GHP: $ὑπέμ\overset{ε}{ε}ιναν$ (sic) A, ὑπέμενον ceteri 18 ἐκ τῆς γῆς O ἐπιφέρει BEMAKZ 19 τοὔδαφος om. M σκνηπῶν H, σκνιφῶν CVOBEM 20 ἐχύθη GHP: ἐξεχύθη ceteri 21 βαρύτατον M ἀλλ' ὅμως Z post λυμαίνεται add. τῶν σωμάτων V²OK² 21. 22 τὴν ἐπιφάνειαν λυμαίνεται transp. H(v) 22 ἐμποιῶν A βλαβερωτάτας BEM 23 τἀντὸς] τ' αὐτος (sic) C, τὰ ἐντὸς A, παντὸς G διὰ] μέχρι BEMA

17 sqq. Exod. 8,16—19 20—146,8 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 8,16* (Migne t. 87,1 Col. 555 Wendland Neu entd. Fragm. Philos. p. 94): οἱ δὲ λεπτότατοι σκνῖπες

ὀφθαλμῶν εἰσπετόμενον, εἰ μὴ φυλάξαιτό τις· φυλακὴ δὲ τίς ἔμελλε
πρὸς τοσαύτην ἔσεσθαι φοράν, καὶ μάλιστα θεοῦ κολάζοντος; ἴσως ἄν 109
τις ἐπιζητήσειε, διὰ τί τοῖς οὕτως ἀφανέσι καὶ ἠμελημένοις ζῴοις ἐτι-
μωρεῖτο τὴν χώραν παρεὶς ἄρκτους καὶ λέοντας καὶ παρδάλεις καὶ τὰ
ἄλλα γένη τῶν ἀτιθάσων θηρίων, ἃ σαρκῶν ἀνθρωπείων ἅπτεται, καὶ
εἰ μὴ ταῦτα, τὰς γοῦν Αἰγυπτίας ἀσπίδας, ὧν τὰ δήγματα πέφυκεν
ἀνυπερθέτως ἀναιρεῖν. εἰ δ' ὄντως ἀγνοεῖ, μαθέτω· πρῶτον μὲν ὅτι 110
τοὺς οἰκήτορας τῆς χώρας ὁ θεὸς νουθετῆσαι μᾶλλον ἐβούλετο ἢ δια-
p. 98 M. φθεῖραι· βουληθεὶς γὰρ ἀφανίζειν εἰς | ἅπαν οὐκ ἂν ζῴοις ἐχρῆτο πρὸς
τὰς ἐπιθέσεις ὥσπερ συνεργοῖς, ἀλλὰ τοῖς θεηλάτοις κακοῖς, λιμῷ τε
καὶ λοιμῷ. μετὰ δὲ ταῦτα κἀκεῖνο προσδιδασκέσθω μάθημα πρὸς 111
ἅπαντα τὸν βίον ἀναγκαῖον· τί δὲ τοῦτ' ἐστίν; ἄνθρωποι μὲν γὰρ ὅταν
πολεμῶσι, τὸ δυνατώτατον εἰς συμμαχίαν ἐπικουρικὸν ἐξετάζουσιν, ὃ
τὴν αὐτῶν ἀσθένειαν ἐκπλήσει· θεὸς δ' ἡ ἀνωτάτω καὶ μεγίστη δύναμις
ὢν οὐδενός ἐστι χρεῖος· ἐὰν δέ που βουληθῇ καθάπερ ὀργάνοις τισὶ

---

1 εἰσπετώμενον AZ δὲ] δὴ A 2 post ἴσως add. δ' V^2OK^2; ⟨οὖν⟩ ἂν coni. Wendl. 3 οὕτω A, οὕτως om. K^1Z ἀφανέσι καὶ om. A 4 ἄρκους C καὶ pr. et alt. om. VO τὰ om. BEMAKZ 4. 5 τἄλλα VO 5 ἀτιθάσων CBEKHP: ἀτιθάσσων ceteri post ἃ add. καὶ BEMAKZ ἀνθρωπίων G, ἀνθρωπίνων A 6 δείγματα GP 7 εἰ δ' ὄντως ἀγνοεῖ om. C εἰ δ'] ὅδ' K^1Z ὄντως] οὕτως V^2OK^2 ἀγνοεῖ GHP: ἀπορεῖ VOK^2, ἀναιρεῖ BEMA, om. K^1Z 8 τῆς χώρας om. L (Turn.) 10. 11 λοιμῷ τε καὶ λιμῷ transp. A 11 προδιδασκέσθω BEMA 12 δὲ] δαὶ BEM τοῦτ' CGHP: τοῦτό ceteri γὰρ VOGHPD: om. ceteri 13 δυνατώτερον H^1P ὀνομάζουσιν D^R 14 ἐκπλήσσει $BEAH^1P$, ἐκπλήττει D, ἐκπληρώσει KZ ὁ θεὸς D δὲ VOD ἡ om. D ἀνωτάτη D 15 ὢν] ὦ C, ὃς V^2O, ὢν ὃς K^2 οὐδενός ἐστι χρεῖος VOK^2: οὐδενὸς χρεία (corr. ex χρεῖος) ἐστίν D^C, οὐδενὸς ἐν χρείᾳ ἐστίν D^R, οὐδενὸς χρεῖος (om. ἐστι) CGHP, ὦ οὐδενὸς χρεία K^1Z, om. BEMA δέ D: om. codd. που] περ A

ἀφανέσι δήγμασι τοὺς Αἰγυπτίους ἀλγύνουσι· δι' ὧν δείκνυται, ὡς οὐ καταφθεῖραι θεὸς παιδεῦσαι δὲ μόνον Αἰγυπτίους ἠβούλετο. ἢ γὰρ ἂν ἑρπετὰ καὶ θηρία κατὰ τούτων ἐκίνησε, μᾶλλον δὲ λιμόν τε καὶ λοιμόν. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς μεγάλα δυναμένοις ζῴοις χρῆται πρὸς συμμαχίαν θεός, ὡς ἂν μὴ τῆς ἐκείνων δόξῃ δυνάμεως τὰ πραττόμενα, τοῖς δὲ λεπτοῖς καὶ ἀσθενέσιν ἀμάχους δυνάμεις ἐνίησιν, ὡς ὑπ' αὐτῶν ἀπαγορεῦσαι πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον καὶ βοᾶν ἀναγκασθῆναι, ὅτι „δάκτυλος τοῦτο θεοῦ"· χεῖρα γὰρ θεοῦ μηδὲ τὸν σύμπαντα κόσμον ὑφίστασθαι. 4 cf. *Sap. Salom. 11,17 (18)* οὐ γὰρ ἠπόρει ἡ παντοδύναμός σου χεὶρ καὶ κτίσασα τὸν κόσμον ἐξ ἀμόρφου ὕλης ἐπιπέμψαι αὐτοῖς πλῆθος ἄ ρ κ ω ν ἢ θρασεῖς λ έ ο ν τ α ς. 12—146,4 D^C fol. 126v τοῦ αὐτοῦ (Φίλωνος) ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου (περὶ Μωυσέως βίου) D^R fol. 120r τοῦ αὐτοῦ: ἄνθρωποι μὲν γὰρ — ἐγκατασκευάσας δι' αὐτῶν ἀμύνεται μὲν τοὺς ἀδικοῦντας, βοηθεῖ δὲ τοῖς ἀδικουμένοις.

χρήσασθαι πρὸς τὰς τιμωρίας, οὐ τὰ ἐρρωμενέστατα καὶ μέγιστα αἱρεῖ-
ται, τῆς τούτων ἀλκῆς ἥκιστα φροντίζων, ἀλλὰ τοῖς εὐτελέσι καὶ μικροῖς
ἀμάχους καὶ ἀηττήτους δυνάμεις ἐγκατασκευάσας ἀμύνεται δι' αὐτῶν
112 τοὺς ἀδικοῦντας, καθὰ καὶ νῦν. τί γὰρ εὐτελέστερον σκνιπός; ἀλλ' ὅμως
τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὡς ἀπαγορεῦσαι πᾶσαν Αἴγυπτον καὶ ἐκβοᾶν ἀναγκα-
σθῆναι, ὅτι „δάκτυλος θεοῦ τοῦτ' ἐστί" (Exod. 8,19)· χεῖρα γὰρ θεοῦ
μηδὲ τὴν σύμπασαν οἰκουμένην ὑποστῆναι ἂν ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα,
μᾶλλον δ' οὐδὲ τὸν σύμπαντα κόσμον.
113 (20.) Τοιαῦται μὲν αἱ διὰ τοῦ Μωυσέως ἀδελφοῦ τιμωρίαι· ἃς
δὲ αὐτὸς Μωυσῆς ὑπηρέτησε καὶ ἐξ οἵων τῆς φύσεως συνέστησαν μερῶν,
κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἐπισκεπτέον. ἀὴρ μὲν οὖν καὶ οὐρανός, αἱ καθα-
ρώταται μοῖραι τῆς τῶν ὅλων οὐσίας, παρ' ὕδατος καὶ γῆς διαδέχονται
τὴν ἐπ' Αἰγύπτῳ νουθεσίαν, ἧς ἐπίτροπος ἐχειροτονήθη Μωυσῆς.
114 ἤρξατο δὲ πρότερον τὸν ἀέρα διακινεῖν· Αἴγυπτος γὰρ μόνη σχεδόν τι
παρὰ τὰς ἐν τῷ νοτίῳ κλίματι χώρας τῶν ἐτησίων ὡρῶν μίαν τὴν
χειμερινὴν οὐ παραδέχεται, τάχα μέν, ὡς λόγος, διὰ τὸ μὴ πόρρω
ζώνης διακεκαυμένης εἶναι, ῥέοντος τοῦ πυρώδους ἐκεῖθεν ἀφανῶς καὶ
τὰν κύκλῳ πάντα ἀλεαίνοντος, τάχα δὲ ἐπεὶ καὶ ταῖς θεριναῖς τροπαῖς
115 πλημμυρῶν ὁ ποταμὸς προαναλίσκει τὰς νεφώσεις — ἄρχεται μὲν γὰρ
ἐπιβαίνειν θέρους ἐνισταμένου, λήγει δὲ λήγοντος, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ οἱ
ἐτησίαι καταράττουσιν ἐξ ἐναντίας τῶν τοῦ Νείλου στομάτων, δι' ὧν
ἔτι κωλυόμενος ἐκχεῖσθαι, τῆς θαλάσσης ὑπὸ βίας τῶν ἀνέμων πρὸς
ὕψος αἰρομένης καὶ τὰς τρικυμίας ὥσπερ μακρὸν τεῖχος ἀποτεινούσης,
ἐντὸς εἱλεῖται, κἄπειτα τῶν ῥείθρων ὑπαντιαζόντων τοῦ τε κατιόντος

---

1 ἐρρωμενέστερα GZD[R] 2 τῆς τῶν ἀλκῆς ἥκιστα φροντιζόντων D[C] τούτων om. D[R] εὐτελεστέροις D καὶ μικροῖς om. D 4 εὐτελέστατον (τερον supra scr.) G σκνηπός G 5 ὡς GHP: ὥστ' KZ, ὥστε ceteri 6 θεοῦ τοῦτ'] αὐτοῦ τ' Z 8 δὲ VOKZ 9 τοιαῦτα (sic) Z μωϋσέος KO, μωσέως MAH, μωσέος P 10 μωυσῆς αὐτὸς transp. CVO 11 καὶ ante αἱ add. BEMAKZ 12 παρὰ C καὶ om. V[1], add. V[2] 13 ἐπ' αἰγύπτῳ GHPKZ: ἐπ' αἴγυπτον ceteri μωσῆς O 14 μετακινεῖν (δια supra scr.) G 15 τῷ om. GHP ὁρῶν G 17 post ζώνης add. τῆς V[2]O (fort. recte) κεκαυμένης BEMA post ῥέοντος add. γὰρ CBEM ἐκεῖθεν τοῦ πυρώδους transp. BEMAKZ ἀφανῶς] ἀφθόνως coni. Mang. 18 ἀλεαίνοντος GHP: λεαίνοντος BEMAVO, αὐαίνοντος CKZ 19 πλημμυρῶν scripsi (cf. § 202): πλημμύρων HPKZ, πλημύρων G, πληθύνων ceteri προσαναλίσκει A μὲν om. BEAKZ, μὲν γὰρ om. M 20 θέρους om. A 20. 21 αἱ ἐτησίαι VO, αἱ ἐτήσιοι KZ, ὑετισίαι B, ὑετίαι M 21 καταράττουσιν CGHOZ: καταρράττουσιν ceteri (v) post καταράττουσι add. καὶ οἱ GHP 24 εἰλεῖται BEVOHPZ

ἄνωθεν ἀπὸ τῶν πηγῶν καὶ τοῦ θύραζε χωρεῖν ὀφείλοντος ταῖς ἀνακο-
παῖς ἀνατρέχοντος εὐρύνεσθαί τε μὴ δυναμένων (αἱ γὰρ παρ' ἑκάτερα
ἐκθλίβουσιν ὄχθαι), μετεωριζόμενος ὡς εἰκὸς ἐπιβαίνει —, τάχα δ' 116
ἐπεὶ καὶ περιττὸν ἦν ἐν Αἰγύπτῳ χειμῶνα γενέσθαι· πρὸς ὃ γὰρ αἱ
τῶν ὄμβρων φοραὶ χρήσιμοι, καὶ ὁ ποταμὸς λιμνάζων τὰς ἀρούρας εἰς
καρπῶν ἐτησίων γένεσιν. ἡ δὲ φύσις οὐ ματαιουργός, ὡς ὑετὸν χορη- 117
p. 99 M. γεῖν μὴ δεομένῃ γῇ, καὶ | ἅμα χαίρει τῷ πολυτρόπῳ καὶ πολυσχιδεῖ
τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων τὴν συμφωνίαν τοῦ παντὸς ἐξ ἐναντιοτήτων
ἐναρμοσαμένη· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ τοῖς δὲ
κάτωθεν ἐκ πηγῶν τε καὶ ποταμῶν παρέχει τὴν ἐξ ὕδατος ὠφέλειαν.
οὕτως οὖν τῆς χώρας διακειμένης καὶ ταῖς χειμεριναῖς ἐαριζούσης 118
τροπαῖς καὶ τῶν μὲν πρὸς θαλάττῃ μόναις ψεκάσιν ἀραιαῖς λιπαινομένων,
τῶν δ' ὑπὲρ Μέμφιν, τὸ βασίλειον Αἰγύπτου, μηδὲ νιφομένων τὸ παρά-
παν, ἐξαίφνης οὕτως ἐνεωτέρισεν ὁ ἀήρ, ὥσθ' ὅσα ἐν τοῖς δυσχειμέροις
ἀθρόα κατασκῆψαι, φορὰς ὑετῶν, χάλαζαν πολλὴν καὶ βαρεῖαν, ἀνέμων
συμπιπτόντων καὶ ἀντιπαταγούντων βίας, νεφῶν ῥήξεις, ἐπαλλήλους
ἀστραπὰς καὶ βροντάς, κεραυνοὺς συνεχεῖς, οἳ τερατωδεστάτην ὄψιν
παρείχοντο· θέοντες γὰρ διὰ τῆς χαλάζης, μαχομένης οὐσίας, οὔτε
ἔτηκον αὐτὴν οὔτε ἐσβέννυντο, μένοντες δ' ἐν ὁμοίῳ καὶ δολιχεύοντες
ἄνω καὶ κάτω διετήρουν τὴν χάλαζαν. ἀλλ' οὐ μόνον ἡ ἐξαίσιος φορὰ 119
πάντων τοὺς οἰκήτορας εἰς ὑπερβαλλούσας δυσθυμίας ἤγαγεν, ἀλλὰ καὶ

---

1 τοῦ om. A post ὀφείλοντος add. καὶ HP 1. 2 post ἀνακοπαῖς add. δ' V²O 2 εὐρύνεται καὶ μὴ δυνάμενος συστέλλεσθαι V²O 3 ἐκθλίβουσιν GHP: θλίβουσιν ceteri 4 ἐν om. Mang. γίνεσθαι V²O 5 καὶ om. V¹, add. V² 6 καρπὸν A 7 δεομένης γῆς VO, δυναμένη γῆ K¹ τῇ γῇ G πολυσχεδεῖ CV¹A 9 ἁρμοσαμένη VOKZ 10 παρέχων A 11 ἐαριζούσαις Z 12 πρὸς] ἐν BEMAKZ θαλάσσῃ (superscr. ττ) Z μόναις] μόνον Cat., μόλις K¹Z ψαικάσιν Z 13 δὲ Cat. ἔνθα τὸ βασίλειον Cat. νιφομένων (superscr. ει) A, νειφομένων GHP τὸ om. A 14 ταῖς δυσχειμερίαις Cat. 15 ἀθρόας V²O χάλαζαν GHP: καὶ χάλαζαν ceteri βαρεῖαν] βαθεῖαν GHP Cat. 16 βίας GHP (et V¹ ut vid.): βίαν C, βία ceteri ἀλλεπαλλήλους KZ (Cat. Monac. 9) 17 καὶ om. GHP Cat. συνεχεῖς κεραυνοὺς transp. HP τερατωδεστέραν O Cat. 18 θέοντες] αἴθοντες V²OK² μαχομένην οὐσίαν VO οὔτ' A 19 ἔτεκον Z, ἔτεμον Cat. οὔτ' A δὲ BEM Cat. 20. 21 ἁπάντων φορὰ CVO 21 ὑπερβαλούσας MG δυσφημίας A ἦγεν GHP καὶ om. H¹P

---

11 sqq. Exod. 9,22 sqq. 11—20 Catena in Exod. 9,24 (Cat. Lips. I p. 652) Φίλωνος ἑβραίου: τῆς Αἰγύπτου δὲ τῆς χειμερινῆς ἐαριζούσης τροπῆς (sic), τῶν μὲν πρὸς θαλάττῃ — διετήρουν τὴν χάλαζαν.

τὸ τοῦ πράγματος ἄηθες· ὑπέλαβον γάρ, ὅπερ καὶ ἦν, ἐκ μηνιμάτων
θείων κεκαινουργῆσθαι τὰ συμβάντα, νεωτερίσαντος ὡς οὔπω πρότερον
τοῦ ἀέρος ἐπὶ λύμῃ καὶ φθορᾷ δένδρων τε καὶ καρπῶν, οἷς συνεφθάρη
ζῷα οὐκ ὀλίγα, τὰ μὲν περιψύξεσι, τὰ δὲ βάρει τῆς ἐπιπιπτούσης
χαλάζης ὥσπερ καταλευσθέντα, τὰ δ' ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐξαναλωθέντα·
ἔνια δ' ἡμίφλεκτα διέμενε τοὺς τύπους τῶν κεραυνίων τραυμάτων εἰς
120 νουθεσίαν τῶν ὁρώντων ἐπιφερόμενα. (21.) λωφήσαντος δὲ τοῦ κακοῦ
καὶ πάλιν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν περὶ αὐτὸν θρασυνομένων, εἰς τὸν
ἀέρα Μωυσῆς τὴν ῥάβδον ἐκτείνει, κελεύσαντος τοῦ θεοῦ. κἄπειτ'
ἄνεμος καταράττει, νότος βιαιότατος, ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα προσ-
επιτεινόμενος καὶ σφοδρυνόμενος, αὐτὸς καθ' αὑτὸν ὢν μεγάλη ζημία·
ξηρός τε γάρ ἐστι καὶ κεφαλαλγὴς καὶ βαρυήκοος, ἄσας τε καὶ ἀδημονίας
ἐμποιεῖν ἱκανός, καὶ μάλιστ' ἐν Αἰγύπτῳ κειμένῃ κατὰ τὰ νότια, δι'
ὧν αἱ περιπολήσεις τῶν φωσφόρων ἀστέρων, ὡς ἅμα τῷ διακινηθῆναι
121 τὸν ἀφ' ἡλίου φλογμὸν συνεπωθεῖσθαι καὶ πάντα καίειν. ἀλλὰ γὰρ
ἅμ' αὐτῷ καὶ πλῆθος ἀμήχανον ζῴων ἐπεφέρετο φθοροποιὸν φυτῶν,
ἀκρίδες, αἳ ῥεύματος τρόπον ἀπαύστως ἐκχεόμεναι καὶ πάντα πληρώσασαι
τὸν ἀέρα διέφαγον, ὅσα οἱ κεραυνοὶ ὑπελίποντο καὶ ἡ χάλαζα, ὡς |
122 μηδὲν ἐν τῇ τοσαύτῃ χώρᾳ βλαστάνον ἔτι θεωρεῖσθαι. τότε μόλις εἰς p. 100 M.
ἀκριβεστάτην ἔννοιαν τῶν οἰκείων ἐλθόντες οἱ ἐν τέλει κακῶν προσελ-
θόντες ἔλεγον τῷ βασιλεῖ· „μέχρι τίνος οὐκ ἐπιτρέπεις τὴν ἔξοδον τοῖς

1 καὶ om. M 2 κεκαινουργεῖσθαι EG συμβάντα] σύμπαντα GHP[1] οὔπω GHP: οὐ ceteri 3 φθορᾷ] φορᾷ G 4 παραψύξεσι VO ἐπι-
πι
πτούσης E, ἐπιπτούσης C 5 τὰ—ἐξαναλωθέντα om. O τάδ' KZ, τὰ δὲ A καταναλωθέντα KZ 6 διέμεινε AVOZ 9 μωσῆς KZ κἄπειτα O 10 καταρράττει GH[2]K, χαράττει (sic) M, καὶ ταράττει A νότος βιαιότατος GHP: νότος om. VO, βιαιότατος νότος ceteri τὴν νύκτα G, νύκτωρ H (Turn.) 10. 11 προσεπιτεινόμενος GHPKZ: ἐπιτεινόμενος ceteri (Mang.) 11 σφοδρυνόμενος KZ: σφοδρούμενος ceteri (v) 12 τε om. A ἐστι] ἦν V[2]O κεφαλγὴς
αλ η
E, κεφαλγὴς B, κεφαλγὸς A βαρύκοος HP, βαρύκοος V, βαρήκοος O ἄσας] αὔας K[1]Z αὐδημονίας Z, εὐδαιμονίας G 13 τὰ om. C 14 δια-κονιθῆναι M 15 πάντα] ταῦτα A καίειν] κινεῖν BEMA 16 ἅμα M αὐτῷ O ἀμήχανον GHPKZ: ἀμηχάνων ceteri 17 ἀκρίδας HP ἀπαύστως GHPKZ: om. ceteri 17. 18 ἐκχεόμεναι καὶ πάντα πληρώσασαι τὸν ἀέρα GKZ: om. ceteri (v) 18 διέφαγον GHP: τὰ δένδρα διέφαγον ceteri (τὰ δένδρα add. etiam mg. H) ὑπελείποντο C, διελείποντο VO 19 μόγις GHP, τοίνυν (pro μόλις) O 20 ἀκριβεστάτην GHP: ἀκριβεστέραν ceteri κακῶν GHPKZ: om. ceteri

7 sqq. Exod. 10,12—20

ἀνδράσιν; ἢ οὔπω μανθάνεις ἐκ τῶν γινομένων, ὅτι ἀπόλωλεν Αἴγυπτος;“ ὁ δ' ὅσα τῷ δοκεῖν ἐφιεὶς ὡμολόγει, χαλάσαντος τοῦ δεινοῦ. πάλιν δ' εὐξαμένου Μωυσέως, ὑπολαβὼν ἐκ τῆς θαλάττης ἄνεμος ἀποσκίδνησι τὰς ἀκρίδας. ἀνασκεδασθεισῶν δὲ καὶ τοῦ βασιλέως περὶ τὴν τοῦ ἔθνους 123
ἄφεσιν δυσθανατοῦντος, ἐπιγίνεται τῶν πρότερον κακῶν μεῖζον· λαμπρᾶς γὰρ ἡμέρας οὔσης, ἐξαπιναίως ἀναχεῖται σκότος, ἴσως μὲν καὶ ἡλίου γενομένης ἐκλείψεως τῶν ἐν ἔθει τελειοτέρας, ἴσως δὲ καὶ συνεχείαις νεφῶν καὶ πυκνότησιν ἀδιαστάτοις καὶ πιλήσει βιαιοτάτῃ τῆς τῶν ἀκτίνων φορᾶς ἀνακοπείσης, ὡς ἀδιαφορεῖν ἡμέραν νυκτός· καὶ τί γὰρ ἀλλ' ἢ μίαν νύκτα νομίζεσθαι μακροτάτην τρισὶν ἡμέραις ἴσην καὶ ταῖς ἰσαρίθμοις νυξί. τότε δή φασι τοὺς μὲν ἐρριμμένους ἐν ταῖς εὐναῖς μὴ τολμᾶν 124
ἐξανίστασθαι, τοὺς δ' ὁπότε κατεπείγοι τι τῶν τῆς φύσεως ἀναγκαίων ἐπαφωμένους τοίχων ἤ τινος ἑτέρου καθάπερ τυφλοὺς μόλις προέρχεσθαι· καὶ γὰρ τοῦ χρειώδους πυρὸς τὸ φέγγος τὸ μὲν ὑπὸ τῆς κατεχούσης ζάλης ἐσβέννυτο, τὸ δὲ τῷ βάθει τοῦ σκότους ἀμαυρούμενον ἐνηφανίζετο, ὡς τὴν ἀναγκαιοτάτην ὄψιν τῶν αἰσθήσεων ὑγιαίνουσαν πηρὸν εἶναι μηδὲν ὁρᾶν δυναμένην, τετράφθαι δὲ καὶ τὰς ἄλλας οἷα ὑπηκόους πεσούσης τῆς ἡγεμονίδος· οὔτε γὰρ λέγειν τις οὔτ' ἀκούειν οὔτε προσ- 125
ενέγκασθαι τροφὰς ὑπέμενεν, ἀλλ' ἡσυχίᾳ καὶ λιμῷ παρέτεινον αὐτοὺς οὐδεμιᾷ τῶν αἰσθήσεων σχολάζοντες, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πάθους ὅλοι συνηρπασμένοι, μέχρι πάλιν Μωυσῆς λαβὼν οἶκτον ἱκετεύει τὸν θεόν· ὁ δὲ φῶς ἀντὶ σκότους καὶ ἡμέραν ἀντὶ νυκτὸς ἐργάζεται σὺν αἰθρίᾳ πολλῇ.

---

2 ἐφιεῖν (sic) VO, ἀφιεὶς A; ἐφήσειν conicio χαλάσαντος GHPV^{2}O: χαλάσαντος δὲ ceteri (v) 2. 3 πάλιν δ' GHP: δ' om. ceteri (v) 3 μωϋσέος MAKHP ὑποβαλὼν VO τῆς GHP: om. ceteri ἀποσκίδνησι GHP: ἀποσκεδάννυσι ceteri 4 ἀποσκεδασθεισῶν A 5 δυσθανατῶντος CGHPZ προτέρων AK^{1}Z κακὸν VO 6 μὲν om. KZ 7 γινομένης BEMKZ τελεωτέρας O 8 πιλείσῃ G βεβαιοτάτῃ coni. Mang. 11 δή om. GHP; δέ Turn. 12 κατεπείγοι τι GHP: τι om. Z, τι κατεπείγοι ceteri τῶν τε G 13 τοίχων GHP: τοίχου ceteri προσέρχεσθαι C^{1}V^{1}BEM, διέρχεσθαι G 14 τὰ μὲν CV^{1}BEMA 14. 15 ὑπὸ τῆς κατεχούσης ζάλης GHP: τῇ κατεχούσῃ ζάλῃ (χαλάζῃ O) ceteri 15 τὰ δὲ CV^{1}BEMA βάθει] βάρει GHP ἀμαυρούμενα CV^{1}BEMA 16 τῇ ἀναγκαιοτάτῃ ὄψει V^{2}O ὄψιν fort. delendum ὑγιαινούσῃ V^{2}O, τ' ὑγιαίνουσαν BEM, τὴν ἡγεμονεύουσαν AP^2 πηρὸν] πονηρὸν VOK^2 17 μηδὲν GHP: μὴδ' VO, μηδὲ ceteri δυναμένην GHP: δυναμένη V^{2}O, δυναμένων ceteri τοὺς ἄλλους O οἷα codd.: οἷον Mang. 18 οὔτε ἀκούειν G 18. 19 προσενέγκαι VO 19 αὐτοὺς CMGH^{1}PKZ 20 οὐδὲ μιᾷ BEM κολάζοντες M, ἐνασχολούμενοι mg. O 21 μωσῆς P λαβεῖν O οἶκτον λαβὼν transp. M 22 αἰθερία M

---

5 sqq. Exod. 10,21—29

126 (22.) Τοιαύτας φασὶ γενέσθαι καὶ τὰς διὰ μόνου Μωυσέως ἐπι-
πλήξεις, τὴν διὰ χαλάζης καὶ κεραυνῶν, τὴν διὰ τῆς ἀκρίδος, τὴν διὰ
σκότους, ὃ πᾶσαν ἰδέαν φωτὸς οὐ παρεδέχετο· κοινῇ δ' αὐτός τε καὶ
127 ὁ ἀδελφὸς μίαν ἐπετράπησαν, ἣν αὐτίκα σημανῶ. κελεύσαντος τοῦ
θεοῦ, τέφραν ἀπὸ καμίνου λαμβάνουσι ταῖς χερσίν, ἣν Μωυσῆς κατὰ
μέρος εἰς τὸν ἀέρα διέπαττεν· ἔπειτα κονιορτὸς αἰφνίδιον ἐπενεχθεὶς
ἀνθρώποις τε καὶ ἀλόγοις ζῴοις ἀγρίαν καὶ δυσαλγῆ κατὰ τῆς δορᾶς
ἁπάσης ἕλκωσιν εἰργάζετο καὶ τὰ σώματα εὐθὺς | συνῴδει ταῖς ἐξαν- p. 101 M.
θήσεσιν ὑποπύους ἔχοντα φλυκταίνας, ἃς ἐτόπασεν ἄν τις ἀφανῶς ὑπο-
128 καιομένας ἀναζεῖν. ἀλγηδόσι τε καὶ περιωδυνίαις κατὰ τὸ εἰκὸς ἐκ
τῆς ἑλκώσεως καὶ φλογώσεως πιεζόμενοι μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν
σωμάτων τὰς ψυχὰς ἔκαμνον ἐκτετρυχωμένοι ταῖς ἀνίαις — ἓν γὰρ ἄν
τις ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν συνεχὲς ἕλκος ἐθεάσατο, τῶν κατὰ μέλος
καὶ μέρος διεσπαρμένων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀποκριθέντων —,
ἕως πάλιν ἱκεσίαις τοῦ νομοθέτου, ἃς ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἐποιήσατο,
129 ἡ νόσος ῥάων ἐγένετο. κοινῇ μέντοι τὴν νουθεσίαν ταύτην ἐπετρά-
πησαν δεόντως, ὁ μὲν ἀδελφὸς διὰ τὸν ἐπενεχθέντα κονιορτόν, ἐπεὶ
τῶν ἀπὸ γῆς συμβαινόντων τὴν ἐπιμέλειαν ἔλαχε, Μωυσῆς δὲ διὰ τὸν
ἀέρα μεταβαλόντα πρὸς κάκωσιν τῶν οἰκητόρων· ταῖς δ' ἀπ' ἀέρος
καὶ οὐρανοῦ πληγαῖς οὗτος ὑπηρέτει.
130 (23.) Λοιπαὶ δὲ τιμωρίαι τρεῖς εἰσιν αὐτουργηθεῖσαι δίχα τῆς
ἀνθρώπων ὑπηρεσίας, ὧν κατὰ μίαν ἑκάστην, ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, δηλώσω.
πρώτη δ' ἐστὶν ἡ γενομένη διὰ ζῴου τῶν ἐν τῇ φύσει πάντων θρασυ-
τάτου, κυνομυίας, ἣν ἐτύμως ἐκάλεσαν οἱ θετικοὶ τῶν ὀνομάτων —

1 τοσαύτας M μωϋσέος MKHP 2 χαλάζης GHP: χαλαζῶν ceteri δι' ἀκρίδος M (fort. recte) 3 σκότους MGHP: τοῦ σκότους ceteri ἰδέαν] ἰδίαν M τε GHP: om. ceteri 5 μωσῆς O 5. 6 κατὰ μέρος om. KZ 7 καὶ ante ζῴοις add. C δυσαλγῆ GHP: δυσανθῆ A, δυσαλθῆ ceteri (Mang.) τῆς om. G 8 ἁπάσης GHPKZ: πάσης ceteri 8. 9 ἐξανθήσεσιν GHPKZ: ὑπανθήσεσιν ceteri 9 ὑπωπύους A φλυκταίναις M 10 ἀναζῆν GH τε] δὲ conicio περιοδυνίαις Z 11 φιλογνώσεως (sic) A 11. 12 τῶν σωμάτων om. KZ 12 ἔκαμον H^{1}P ἐκτρυχόμενοι A 13 ἐθεάσατο GHP: ἐθεᾶτο ceteri 13. 14 μέρος καὶ μέλος transp. CVO 14 ἐσπαρμένων GHP^1 alt. καὶ om. C αὐτὴν om. CV^{1}EA, ss. B συγκριθέντων coni. Mang. 16 ῥᾷον V^1 ut vid. 16. 17 ἐτράπησαν M 18 μωσῆς G post διὰ add. τὸ HP 19 δ'] γὰρ V^{2}O 20 ὑπηρέτει GHP: ὑπηρετεῖτο ceteri 22 ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ G, ὡς οἷόν τε ᾖ HP: ὡς οἷός τε ὦ A, ὡς ἂν οἷος τε ὦ ceteri 23 δέ ἐστιν CAVO 24 ἑτοίμως K

4 sqq. Exod. 9,8—12 23 sqq. Exod. 8,24 sqq.

σοφοὶ γὰρ ἦσαν — ἐκ τῶν ἀναιδεστάτων ζῴων συνθέντες τοὔνομα,
μυίας καὶ κυνός, τοῦ μὲν τῶν χερσαίων θρασυτάτου, τῆς δὲ τῶν πτηνῶν·
ἐπιφοιτῶσι γὰρ καὶ ἐπιτρέχουσιν ἀδεῶς, κἂν ἀνείργῃ τις, εἰς τὸ ἀήττητον
ἀντιφιλονεικοῦσιν, ἄχρις ἂν αἵματος καὶ σαρκῶν κορεσθῶσιν. ἡ δὲ 131
κυνόμυια τὴν ἀφ' ἑκατέρου τόλμαν προσειληφυῖα δηκτικὸν καὶ ἐπίβουλον
ζῷόν ἐστι· καὶ γὰρ πόρρωθεν μετὰ ῥοίζου καθάπερ βέλος εἰσακοντί-
ζεται καὶ ἐπεμπίπτουσα βιαίως εὖ μάλα ἐγχρίμπτεται. τότε δὲ καὶ 132
θεήλατος ἦν ἡ προσβολή, ὡς δεδιπλασιάσθαι τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπιβουλὴν
οὐκέτι μόνον τοῖς φυσικοῖς κεχρημένης πλεονεκτήμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς
ἐκ θείας ἐπιφροσύνης, ἣ τὸ ζῷον ὥπλιζε καὶ πρὸς ἀλκὴν ἀνήγειρε κατὰ
τῶν ἐγχωρίων. μετὰ τὴν κυνόμυιαν εἵπετο τιμωρία πάλιν ἄνευ συμ- 133
πράξεως ἀνθρωπίνης, βοσκημάτων θάνατος· βουκόλια γὰρ καὶ αἰπόλια
καὶ ποίμνια μεγάλα καὶ ὅσαι ὑποζυγίων καὶ ἄλλων θρεμμάτων ἰδέαι
πᾶσαι μιᾷ ἡμέρᾳ, ὡς ἀφ' ἑνὸς συνθήματος, ἀγεληδὸν διεφθείροντο,
p. 102 M. τὴν ἀνθρώπων | ἀπώλειαν, ἣ μικρὸν ὕστερον ἔμελλε γίνεσθαι, προ-
μηνύουσαι καθάπερ ἐν ταῖς λοιμώδεσι νόσοις· λέγεται γὰρ προάγων
τις εἶναι λοιμικῶν ἀρρωστημάτων ἡ ζῴων ἀλόγων αἰφνίδιος φθορά.
(24.) μεθ' ἣν ἡ δεκάτη καὶ τελευταία δίκη πάσας ὑπερβάλλουσα τὰς 134
προτέρας ἐπεγένετο, θάνατος Αἰγυπτίων οὔτε πάντων — οὐ γὰρ ἐρη-
μῶσαι τὴν χώραν προῃρεῖτο ὁ θεὸς ἀλλὰ νουθετῆσαι μόνον — οὔτε
τῶν πλείστων ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν ἐξ ἁπάσης ἡλικίας, ἀλλὰ τοῖς

1 συνθέντες om. VO τὸ ὄνομα VO 2 τοῦ] τῆς A τοῦ χερσαίου C χερσαίων θρασυτάτου] θηρίων οὔσης A τῆς] τοῦ BEMGKZ 3 post ἐπιφοιτῶσι add. τε G ἀδεῶς] ἀναιδῶς coni. Mang. εἵργῃ KZ 4 ἂν GHP: om. ceteri σαρκὸς K¹O 5 post δηκτικὸν add. γὰρ A ἐπίβολον coni. Mang. 7 ἐπεμπίπτουσα GHP: ἐπιπίπτουσα O, ἐπεισπίπτουσα ceteri εὖ μάλα om. M ἐγχρίπτεται MAOGPKZ καὶ om. M 8 προβολή HP ἐπιβουλίαν H; ἐπιβολὴν coni. Mang. 9 κεχρημένης GHP: χρωμένης KZ, χρωμένη CBEMA, χρωμένην VO χρωμένη τοῖς φυσικοῖς transp. A alt. τοῖς] τῆς L (Turn.) 10 ὥπλιζε GHP: ὥπλικε ceteri διήγειρε BEMAKZ 12 καὶ add. ante βοσκημάτων G καὶ om. G 13 ὅσα KZ ἄλλων GHP: ὅσαι ceteri ἰδέαι] ἀγέλαι VO 14 διεφθείρετο G 15 μικρὸν GHP: πρὸς μικρὸν ceteri ἔμελλε corr. ex ἤμελλε B, ἤμελλε EA 15. 16 προμηνύουσαι H²Z: προμηνύουσα ceteri 16 γὰρ] γοῦν CV¹HP 16. 17 προάγων τις VOK², προαγών τις CBEM: προαγωγός τις A, προαγωγόν τι GHPK¹Z 17 ἀρρωστημάτων GHP: νόσων ceteri (v) ἄλογος H¹P αἰφνίδιος om. KZ φορά G 19 πρότερον O ἐγένετο M οὔτε πάντων om. O οὐ C: οὐδὲ BEMAKZ, οὔτε VOGHP 20 ὁ om. M

11 sqq. Exod. 9,3—6 18 sqq. Exod. 12,29 sqq.

ἄλλοις ζῆν ἐφιεὶς μόνων τῶν πρωτοτόκων καταψηφίζεται θάνατον ἀρξά-
μενος ἀπὸ τοῦ πρεσβυτάτου τῶν βασιλέως παίδων καὶ λήξας εἰς τὸν
135 τῆς ἀφανεστάτης ἀλετρίδος. περὶ γὰρ μέσας νύκτας οἱ πρῶτοι πατέρας
καὶ μητέρας προσειπόντες καὶ ὑπ' ἐκείνων υἱοὶ πάλιν πρῶτον ὀνομα-
σθέντες ὑγιαίνοντες καὶ τὰ σώματα ἐρρωμένοι πάντες ἀπ' οὐδεμιᾶς
προφάσεως ἡβηδὸν ἐξαπιναίως ἀνῄρηντο καὶ οὐδεμίαν οἰκίαν ἀμοιρῆσαί
136 φασι τότε τῆς συμφορᾶς. ἅμα δὲ τῇ ἕῳ κατὰ τὸ εἰκὸς ἕκαστοι θεασά-
μενοι τοὺς φιλτάτους ἀπροσδοκήτως τετελευτηκότας, οἷς ὁμοδίαιτοι καὶ
ὁμοτράπεζοι μέχρι τῆς ἑσπέρας ἐγεγένηντο, βαρυτάτῳ πένθει κατα-
σχεθέντες οἰμωγῆς πάντα ἐνέπλησαν, ὥστε συνέβη καὶ διὰ τὴν κοινο-
πραγίαν τοῦ πάθους ἁπάντων ἀθρόως ὁμοθυμαδὸν ἐκβοησάντων ἕνα
θρῆνον ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα κατὰ πάσης τῆς χώρας συνηχῆσαι.
137 καὶ μέχρι μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις διέτριβον, ἀγνοῶν ἕκαστος τὸ τοῦ πλησίον
κακὸν ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ μόνον ἔστενε, προελθὼν δὲ καὶ γνοὺς τὰ τῶν ἄλλων
διπλοῦν πένθος πρὸς τῷ ἰδίῳ καὶ τὸ κοινὸν εὐθὺς ἐλάμβανεν, ἐπ'
ἐλάττονι καὶ κουφοτέρῳ μεῖζον καὶ βαρύτερον, ἅτε καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς
παραμυθίας ἀφῃρημένος· τίς γὰρ ἔμελλε παρηγορεῖν ἕτερον αὐτὸς ὢν
138 τοῦδε χρεῖος; ὅπερ δ' ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ, τὰ παρόντα νομίσαντες
ἀρχὴν εἶναι μειζόνων καὶ περὶ τῆς τῶν ἔτι ζώντων ἀπωλείας κατα-
δείσαντες συνέδραμον εἰς τὰ βασίλεια δεδακρυμένοι καὶ τὰς ἐσθῆτας
περιερρηγμένοι κατεβόων τε τοῦ βασιλέως ὡς πάντων αἰτίου τῶν συμ-
139 βεβηκότων δεινῶν. εἰ γάρ, ἔλεγον, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ Μωυσέως ἐντυχόντος
εἴασεν ἐξελθεῖν τὸ ἔθνος, οὐδενὸς ἂν τῶν γεγονότων πειραθῆναι τὸ
παράπαν· εἴξαντος δ' αὐθαδείᾳ τῇ συνήθει, τὰ ἐπίχειρα τῆς ἀκαίρου
φιλονεικίας ἐξ ἑτοίμου λαβεῖν. εἶτ' ἄλλος ἄλλον παρεκάλει τὸν λεὼν
μετὰ πάσης σπουδῆς ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας ἐξελαύνειν, καὶ τὸ μίαν

1 ἐφιεὶς GHP: ἐφεὶς ceteri μόνον OZ 2 βασιλέων V^{1}, βασιλείων V^{2}O 3 ἀλεστρίδος O πρῶτον BEMAP^{2}KZ 4 πρῶτον om. AVOK 5 post πάντες add. δ' KZ 6 οὐδεμίαν] μίαν οὐδὲ μίαν CVO ἀμοιρῖσαι A 7 τῆς τότε transp. Mang. 9 ἄχρι O 10 καὶ GHP: om. ceteri 12 συνηχῆσαι κατὰ πάσης τῆς οἰκουμένης (sic pro χώρας) transp. A 14 τῷ] τὸ EAPZ, τὸ τοῦ G προσελθὼν G 15 ἐπ' GHP: om. ceteri 16. 17 τῆς παραμυθίας om. M 17 ἀφαιρούμενος BEMAKZ ἔμελλε παρηγορεῖν ἕτερον GHP: ἔμελλεν ἕτερον παρηγορεῖν KZ, ἔμελλε παρηγορεῖν (om. ἕτερον) ceteri 19 τῆς VOGH^{2}: om. ceteri ἔτι GHP: om. ceteri ἀπωλείας GHP: om. ceteri 21 τε om. BEMA 22 μωϋσέος BMAKHP 23 εἴασαν M ὑπεξελθεῖν CVG 24 μὴ εἴξαντος V^{1}O, μὴ expunxit V^{2} 25 εἶτα CVBEKZ 26 πάσης om. V ἐξ ἁπάσης mg. O, πάσης in textu O ἐξελαύνειν GHPO: ἐλαύνειν ceteri

ἡμέραν μᾶλλον δὲ ὥραν αὐτὸ μόνον κατασχεῖν πρὸς ἀνήκεστον τιμωρίαν
p. 103 M. τιθέμενοι. (25.) | οἱ δ' ἐλαυνόμενοι καὶ διωκόμενοι τῆς αὐτῶν εὐγενείας 140
εἰς ἔννοιαν ἐλθόντες τόλμημα τολμῶσιν, ὁποῖον εἰκὸς ἦν τοὺς ἐλευ-
θέρους καὶ μὴ ἀμνήμονας ὧν ἐπεβουλεύθησαν ἀδίκως. πολλὴν γὰρ λείαν 141
ἐκφορήσαντες τὴν μὲν αὐτοὶ διεκόμιζον ἐπηχθισμένοι, τὴν δὲ τοῖς ὑπο-
ζυγίοις ἐπέθεσαν, οὐ διὰ φιλοχρηματίαν ἤ, ὡς ἄν τις κατηγορῶν εἴποι,
τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίαν — πόθεν; — ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὧν παρὰ
πάντα τὸν χρόνον ὑπηρέτησαν ἀναγκαῖον μισθὸν κομιζόμενοι, εἶτα δὲ
ὑπὲρ ὧν κατεδουλώθησαν ἐν ἐλάττοσι καὶ οὐχὶ τοῖς ἴσοις ἀντιλυποῦντες·
ποῦ γὰρ ἐσθ' ὅμοιον ζημία χρημάτων καὶ στέρησις ἐλευθερίας, ὑπὲρ
ἧς οὐ μόνον προΐεσθαι τὰς οὐσίας οἱ νοῦν ἔχοντες ἀλλὰ καὶ ἀποθνῄσκειν

1 αὐτὸν CBM αὐτὸ μόνον om. A πρὸς] εἰς conicio ἀνηκέστου τιμωρίας coni. Maug. 2 οἵδ' Z, οἱ δὲ VO ἐξελαυνόμενοι KZ αὐτῶν codd. 3 τοὺς] τέως KZ 5 ἐκφορήσαντες GHP Cat. (cf. Clem. Al.): εὐφορήσαντες BEMVOKZ, εὐφρονήσαντες A, συμφορήσαντες C 6 κακηγορῶν coni. Maug. εἴπῃ M
ζό
7 ὧν] ὃ H¹P, ὃν H² 8 ἀναγκαῖον—κατεδουλώθησαν (9) om. A κομισάμενοι K εἶτα] ἔνθα Cat. δὲ GHP Cat.: δὲ καὶ ceteri 10 ἐστιν Cat. 11 προΐεσθαι] προΐασι vel πρόεισι Cat.

2—154,7 Catena in Exod. 12.36 (Cat. Lips. I p. 692) Φίλωνος ἑβραίου: μετὰ τὴν τῶν πρωτοτόκων τῶν Αἰγυπτίων ἀπώλειαν οἱ Ἑβραῖοι ἐλαυνόμενοι καὶ διωκόμενοι — ὑπερέχοντος τοῦ δικαίου. *Procop. Gaz. Comm. in Exod. 11,2* (Migne t. 87, 1 Col. 559 Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 94): σκυλεύουσι τοὺς Αἰγυπτίους οὐ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμοῦντες — ἄπαγε —, ἀλλ' ὧν ὑπηρέτησαν ἀναγκαῖον μισθὸν κομιζόμενοι καὶ οὐκ ἴσοις ἀντιλυποῦντες· ποῦ γὰρ ἴσον ἐλευθερία καὶ χρήματα; ἧς αὐτοὺς ἱκέτας ὄντας καὶ ξένους ἐστέρησαν· ὑπὲρ ἧς οὐ μόνον οὐσίας προΐεσθαι καὶ τὰς ψυχὰς δὲ προθύμως οἱ γενναῖοι τῶν ἀνθρώπων ἐθέλουσιν· ἧς ἀποστερήσαντες ὡς ἐν πολέμῳ τούτους αἰχμαλώτους εἰργάσαντο. ἐν ἑκατέρῳ δὴ κατώρθουν, εἴθ' ὡς ἐν εἰρήνῃ μισθὸν λαμβάνοντες παρ' ἀκόντων, ἃ (ὃν?) πολὺν χρόνον οὐκ ἀποδιδόντων ἐστέρηντο, εἴθ' ὡς ἐν πολέμῳ λάφυρα κομιζόμενοι δίχα τῆς ἐν ὅπλοις παρασκευῆς ἀμυνόμενοι, θεοῦ τὴν δίκην βραβεύσαντος. νόμος δὲ πολέμου τοῖς κεκρατηκόσιν τὰ τῶν ἡττημένων χαρίζεται· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ πολεμίων ὁ δόλος ἀπόβλητος. 4 sqq. *Clem. Alex. Strom. I 23 p. 415 P.* . . . ὕστερόν τε ἐξιόντες οἱ Ἑβραῖοι πολλὴν λείαν τῶν Αἰγυπτίων ἐκφορήσαντες ἀπῄεσαν, οὐ διὰ φιλοχρηματίαν, ὡς οἱ κατήγοροί φασιν — οὐδὲ γὰρ ἀλλοτρίων αὐτοὺς ἀνέπειθεν ἐπιθυμεῖν ὁ θεός —, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὧν παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὑπηρέτησαν τοῖς Αἰγυπτίοις μισθὸν ἀναγκαῖον κομιζόμενοι, ἔπειτα δὲ καὶ τρόπον τινὰ ἠμύναντο ἀντιλυποῦντες ὡς φιλαργύρους Αἰγυπτίους τῇ τῆς λείας ἐκφορήσει, καθάπερ ἐκεῖνοι τοὺς Ἑβραίους τῇ καταδουλώσει. εἴτ' οὖν, ὡς ἐν πολέμῳ φαίη τις τοῦτο γεγονέναι, τὰ τῶν ἐχθρῶν φέρειν ἠξίουν νόμῳ τῶν κεκρατηκότων ὡς κρείττονες ἡττόνων — καὶ τοῦ πολέμου ἡ αἰτία δικαία· ἱκέται διὰ λιμὸν Ἑβραῖοι ἧκον πρὸς Αἰγυπτίους, οἱ δὲ τοὺς ξένους καταδουλωσάμενοι τρόπον αἰχμαλώτων ὑπηρετεῖν ἠνάγκασαν σφίσι μηδὲ τὸν μισθὸν ἀποδιδόντες —, εἴτε ὡς ἐν εἰρήνῃ μισθὸν ἔλαβον τὴν λείαν παρὰ ἀκόντων τῶν πολὺν χρόνον οὐκ ἀποδιδόντων ἀλλὰ ἀποστερούντων.

142 ἐθέλουσιν; ἐν ἑκατέρῳ δὴ κατώρθουν, εἴθ' ὡς ἐν εἰρήνῃ μισθὸν λαμ-
βάνοντες, ὃν παρ' ἀκόντων πολὺν χρόνον οὐκ ἀποδιδόντων ἀπεστεροῦντο,
εἴθ' ὡς ἐν πολέμῳ τὰ τῶν ἐχθρῶν φέρειν ἀξιοῦντες νόμῳ τῶν κεκρατη-
κότων· οἱ μὲν γὰρ χειρῶν ἦρξαν ἀδίκων, ξένους καὶ ἱκέτας, ὡς ἔφην
πρότερον, καταδουλωσάμενοι τρόπον αἰχμαλώτων, οἱ δὲ καιροῦ παρα-
πεσόντος ἠμύναντο δίχα τῆς ἐν ὅπλοις παρασκευῆς, προασπίζοντος καὶ
τὴν χεῖρα ὑπερέχοντος τοῦ δικαίου.
143 (26.) Τοσαύταις μὲν δὴ πληγαῖς καὶ τιμωρίαις Αἴγυπτος ἐνουθετεῖτο,
ὧν οὐδεμία τῶν Ἑβραίων καίτοι γε ἐν ταῖς αὐταῖς πόλεσι καὶ κώμαις
καὶ οἰκίαις συνδιατριβόντων ἥψατο, γῆς ὕδατος ἀέρος πυρός, ἃ μέρη
τῆς φύσεώς ἐστιν, ἣν ἀμήχανον ἐκφυγεῖν, ἐπιθεμένων· ὃ δὴ καὶ παρα-
δοξότατον ἦν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον τοὺς
144 μὲν διαφθείρεσθαι, τοὺς δὲ σῴζεσθαι. ὁ ποταμὸς εἰς αἷμα μετέβαλεν,
ἀλλ' οὐχ Ἑβραίοις· ἡνίκα γὰρ βουληθεῖεν ἀρύσασθαι, τροπὴν ἐλάμβανεν
εἰς πότιμον. βάτραχος ἐκ τῶν ὑδάτων ἐπὶ τὴν χέρσον ἀνερπύσας ἀγορὰς
καὶ ἐπαύλεις καὶ οἰκίας ἐπλήρωσεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν Ἑβραίων ἐξανεχώρει
μόνων καθάπερ διακρίνειν ἐπιστάμενος, οὓς τε χρὴ κολάζεσθαι καὶ τοὐναν-
145 τίον. οὐ σκνίπες, οὐ κυνόμυια, οὐκ ἀκρίς, ἣ καὶ φυτὰ καὶ καρποὺς καὶ ζῷα
καὶ ἀνθρώπους μεγάλα ἔβλαψε, τούτοις προσέπτησαν· οὐχ ὑετῶν, οὐ χαλά-
ζης, οὐ κεραυνῶν αἱ γενόμεναι | συνεχεῖς φοραὶ μέχρι τούτων ἔφθασαν· p. 104 M.
ἑλκώσεως τῆς ἀργαλεωτάτης εἰς τὸ παθεῖν οὐδ' ὄναρ ἐπῄσθοντο· βαθυ-

1 ἐθέλουσιν GHP Cat.: τολμῶσιν ceteri ἐν ἑκατέρῳ GHPK^{1}Z Cat.: ἑκατέρῳ (om. ἐν) C, ἑκατέρως VOK^2, ἑκάτερον BEMA δὴ] δ' οὖν V^{2}O, δὲ Cat. κατορθοῦντες V^{2}O Cat. εἴθ' GHP: καὶ V^{2}O, εἴτε ceteri 1. 2 εἴθ'—λαμβάνοντες om. Cat. 2 ὃν παρ' ἀκόντων A, ὃν παρὰ ἀκόντων CVOBEM: ὃν παρὰ (περὶ Z) ἑκόντων KZ, ὃν παρ' ἑκόντων G, ὧνπερ ἑκόντων H^{1}P, ὧν παρ' ἑκόντων H^2, ἅπερ ἀκόντων Cat. 3 εἶθ' E, εἶτ' V^1, εἶτα καὶ V^{2}OK^2 4 γὰρ om. G ἦρξαν χειρῶν transp. HP 4. 5 ὡς ἔφην πρότερον om. O 6 δίχα] διὰ VO τῆς] τοῖς MGP προασπίζοντες G 7 δικαίου ⟨θεοῦ⟩ coni. Mang., sed cf. § 260 8 τιμωρίαις] νουθεσίαις K^{1}Z 9 καίτοι γε ἐν ταῖς αὐταῖς G: καίτοι γε ἐν ταῖς αὐτῶν HP, καίτοι γε ταῖς αὐταῖς C, καίτοι ταῖς αὐταῖς B^{2}MKZ, καίτοι γε τοσαύταις VO, καίτοι τοσαύταις B^{1}E, καὶ τοιαύταις A 10 καὶ οἰκίαις om. KZ (fort. recte) συνδιατριψάντων K 11 φύσεως] κτίσεως V^{2}O ἐστιν, ἣν] ἐστι καὶ ἣν V^{2}O post ἀμήχανον add. ἐστιν G ὃ δὴ] ὃν νῦν G 12 καὶ om. O 13 μετέβαλλεν K 14 ἀρρύσασθαι HPZ 15 εἰς om. O ἐπὶ τὴν χέρσον om. GHP ἀγορὰς] ἀγροὺς coni. Mang.; cf. 144,1 16 ἀνεχώρει G 17 μόνον VO οὕς τε] οὔτε C^1, ὅν τε C^2, οὕσπερ G χρὴ] δὴ G (χρὴ supra) 18 σκνῆπες G, σκνίφες CVBEM, κνίφες O κυνόμυιαι O ζῷα καὶ καρποὺς transp. VO 19 μεγάλα om. BEMAKZ καὶ τούτοις G 20 γενόμεναι GHP: γινόμεναι ceteri 21 ἤσθοντο G

τάτου σκότους τοῖς ἄλλοις ἀναχυθέντος, ἐν αὐγῇ καθαρᾷ διήγαγον, τοῦ ἡμερησίου φωτὸς ἐπιλάμποντος· ἀναιρουμένων τῶν παρ' Αἰγυπτίοις πρωτοτόκων, ἐτελεύτησεν Ἑβραῖος οὐδείς· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς ἦν, ὁπότε καὶ ἡ τῶν ἀμυθήτων φθορὰ θρεμμάτων οὐδεμίαν τῶν παρὰ τούτοις ἀγέλην συνεπεσπάσατο πρὸς ἀπώλειαν. καί μοί τις δοκεῖ παρατυχὼν 146 τοῖς γενομένοις κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν μηδὲν ἂν ἄλλο νομίσαι τοὺς Ἑβραίους ἢ θεατὰς ὧν ἕτεροι κακῶν ὑπέμενον καὶ οὐ μόνον * * *, ἀλλὰ καὶ μαθημάτων τὸ κάλλιστον καὶ ὠφελιμώτατον ἀναδιδασκομένους, εὐσέβειαν· οὐ γάρ ποθ' οὕτως ἡ τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν κρίσις ἐμφανῶς ἦλθε τοῖς μὲν φθορὰν τοῖς δὲ σωτηρίαν παρασχοῦσα.

(27.) Τῶν δ' ἐξιόντων καὶ μετανισταμένων οἱ μὲν ἀνδρὸς ἔχοντες 147 ἡλικίαν ὑπὲρ ἑξήκοντα μυριάδας ἦσαν, ὁ δ' ἄλλος ὅμιλος πρεσβυτῶν, παίδων, γυναικῶν οὐ ῥᾴδιος ἀριθμηθῆναι· μιγάδων δὲ καὶ συγκλύδων καὶ θεραπείας ὄχλος συνεξῆλθεν ὡσανεὶ νόθον μετὰ γνησίου πλήθους· οὗτοι δ' ἦσαν οἱ ἐκ γυναικῶν γεννηθέντες Αἰγυπτίων τοῖς Ἑβραίοις καὶ τῷ πατρῴῳ γένει προσνεμηθέντες καὶ ὅσοι τὸ θεοφιλὲς ἀγάμενοι τῶν ἀνδρῶν ἐπηλύται ἐγένοντο καὶ εἰ δή τινες τῷ μεγέθει καὶ πλήθει τῶν ἐπαλλήλων

1 ἐπιχυθέντος KZ   διήγαγον GHP: διῆγον ceteri   1. 2 τοῦ ἡμερησίου φωτὸς codd. (praeter A): τοῦ φωτὸς ἡμερησίου v   2 φωτὸς post καθαρᾷ (1) transp. A   3 ἑβραῖος οὐδείς BEMAZ: ἑβραίων οὐδείς K, οὐδεὶς ἑβραῖος ceteri   4 alt. τῶν om. Z
λεγο
5 συνεσπάσατο PKZ   6 γενομένοις VGH: γενομένοις A, γινομένοις OP, λεγομένοις ceteri   μηδὲν ἂν P, μηδ' ἂν H: μηδὲν (om. ἂν) ceteri   7 καὶ οὐ μόνον om. GHP   lacuna e Clem. Alex. sic videtur explenda ⟨ἀκινδύνως ἐκμανθάνοντας τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ⟩; τοῦτο post μόνον deesse existimavit Mang.   8 pr. καὶ om. O   ἀναδιδασκόμενοι VO   9 τὴν εὐσέβειαν V^2 ἐμφανῶς GHP: ἐμφανὴς ceteri   11 ἀνδρὸς] ἄνδρες voluit Mang.   12 μυριάδες BM   πρεσβυτῶν GHP: πρεσβυτέρων ceteri (v)   13 ῥᾴδιον A   ῥηθήσεται ante ἀριθμηθῆναι add. HP, rursus del. H   14 θεραπίας G   post συνεξῆλθε add. πολὺς V^2O   νόθος V^2O   15 οἱ om. C   τοῖς ἑβραίοις αἰγυπτίων transp. A(v)   17 καὶ εἰ δὴ GHP Procop.: ἤδη δὲ καὶ V^2O, καὶ ἤδη ceteri (v); καὶ γὰρ ἤδη coni. Mang.   τῷ] τῶν H

7 *Clem. Alex. Strom. I 23 p. 415 P.* ἔπειτα νουθετοῦνται μὲν Αἰγύπτιοι πολλάκις οἱ πολλάκις ἀσύνετοι, θεαταὶ δὲ Ἑβραῖοι ἐγίνοντο ὧν ἕτεροι κακῶν ὑπέμενον ἀκινδύνως ἐκμανθάνοντες τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.   11 sqq. Exod. 12,37. 38.   11—13 *Ioseph. Ant. Iud. II 317* τὸ μὲν οὖν πᾶν πλῆθος τῶν μετανισταμένων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοποῦσιν οὐκ εὐαρίθμητον ἦν, οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες τὴν ἡλικίαν περὶ ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.
14—156,1 *Procop. Gaz. Comm. in Exod. 12,38* (Migne t. 87,1 Col. 575 Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 94): οὗτοι ἦσαν οἱ ἐκ γυναικῶν γεννηθέντες Αἰγυπτίων [καὶ] τοῖς Ἑβραίοις καὶ τῷ πατρίῳ γένει προσνεμηθέντες καὶ ὅσοι τὸ θεοφιλὲς ἀγάμενοι τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰ δή τινες τῷ μεγέθει καὶ πλήθει τῶν ἐπαλλήλων κολάσεων σωφρονισθέντες μετεβάλοντο.

148 κολάσεων μετεβάλοντο σωφρονισθέντες. τούτων ἁπάντων ἡγεμὼν ἐχειρο-
τονεῖτο Μωυσῆς τὴν ἀρχὴν καὶ βασιλείαν λαβὼν οὐχ ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἐπὶ
τὰς δυναστείας ὠθουμένων ὅπλοις καὶ μηχανήμασιν ἱππικαῖς τε καὶ πεζι-
καῖς καὶ ναυτικαῖς δυνάμεσιν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα καὶ καλοκἀγαθίας καὶ τῆς
πρὸς ἅπαντας εὐνοίας, ᾗ χρώμενος ἀεὶ διετέλει, καὶ προσέτι καὶ τοῦ φιλα-
149 ρέτου καὶ φιλοκάλου θεοῦ γέρας ἄξιον αὐτῷ παρασχόντος. ἐπειδὴ γὰρ
τὴν Αἰγύπτου κατέλιπεν ἡγεμονίαν, θυγατριδοῦς τοῦ τότε βασιλεύοντος ὤν,
ἕνεκα τῶν κατὰ τὴν χώραν γινομένων ἀδικημάτων πολλὰ χαίρειν φράσας
ταῖς ἀπὸ τῶν θεμένων ἐλπίσι διὰ ψυχῆς εὐγένειαν καὶ φρονήματος
μέγεθος καὶ τὸ μισοπόνηρον φύσει, τῷ πρυτανεύοντι καὶ ἐπιμελουμένῳ
τῶν ὅλων ἔδοξεν αὐτὸν ἀμείψασθαι βασιλείᾳ πολυανθρωποτέρου καὶ
κρείττονος ἔθνους, ὅπερ ἔμελλεν ἐξ ἁπάντων τῶν ἄλλων ἱερᾶσθαι τὰς
ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων αἰεὶ ποιησόμενον εὐχὰς ὑπέρ τε κακῶν
150 ἀποτροπῆς καὶ μετουσίας ἀγαθῶν. παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν οὐχ ὥσπερ
ἔνιοι τὸν ἴδιον αὔξειν οἶκον καὶ τοὺς υἱοὺς — δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ — προ-
άγειν ἐπὶ μέγα δυνάμεως ἐσπούδασεν, ὡς ἐν μὲν τῷ παρόντι κοινωνοὺς
αὖθις δὲ καὶ διαδόχους ἀποφῆναι· | γνώμῃ γὰρ ἀδόλῳ καὶ καθαρᾷ πρὸς p. 105 M.
πάντα μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα χρώμενος τὴν φυσικὴν πρὸς τὰ τέκνα
φιλοστοργίαν οἷα κριτὴς ἀγαθὸς ἐνίκα τῷ περὶ τὸν λογισμὸν ἀδεκάστῳ.
151 προὔκειτο γὰρ ἓν αὐτῷ τέλος ἀναγκαιότατον, ὀνῆσαι τοὺς ἀρχομένους
καὶ πάνθ' ὑπὲρ τῆς τούτων ὠφελείας ἔργῳ καὶ λόγῳ πραγματεύεσθαι,
μηδένα παραλιπόντι καιρὸν τῶν συντεινόντων εἰς κοινὴν κατόρθωσιν.
152 μόνος οὗτος τῶν πώποθ' ἡγεμονευσάντων οὐ χρυσὸν οὐκ ἄργυρον ἐθησαυ-
ρίσατο, οὐ δασμοὺς ἐξέλεξεν, οὐκ οἰκίας, οὐ κτήματα, οὐ θρέμματα, οὐ

---

1 μετεβάλοντο σωφρονισθέντες BEMHZ, μετεβάλλοντο σωφρονισθέντες AGPK: σωφρονισθέντες μετεβάλοντο CVO Procop. ἡγεμὼν om. HP 1. 2 ἐχειροτονήθη M 3 τὰς om. VO 3. 4 πεζαῖς GHP 5 εὐνοίας] ἀστειότητος V^2O καὶ προσέτι GHP: καὶ om. ceteri 6 ἐπειδὴ GHP: ἐπεὶ ceteri 7 κατέλειπεν G ἡγεμονίαν] εὐδαιμονίαν A τότε om. A 8 γινομένων om. BEMAKZ; γενομένων v 9 θεμένων] θρεψαμένων V^2O 10 ἐπιμελουμένω V^1BM Barb.: ἐπιμελομένω ceteri 11 ἀμείνασθαι (sic) M πολυανθρωποτέρα A

β′ α′

13 ἀνθρώπων GHP Barb.: ἁπάντων ἀνθρώπων C, ἁπάντων ἀνθρώπων K, ἀνθρώπων ἁπάντων ceteri (v) αἰεὶ GHP Barb.: om. ceteri ποιησάμενον V^1BEMAKZ 19 οἷα κριτὴς ἀγαθὸς ἐνίκα CVO Barb.: ἐνίκα οἷα κριτὴς ἀγαθὸς transp. ceteri (v) 20 ἓν KH^2: om. M, ἐν ceteri 22 παραλιπόντι GHP (περιλιπόντι Barb.): παραλείποντι ceteri εἰς] πρὸς A(v) κοινὴν GHP Barb.: om. ceteri (v) 23 ⟨οὖν⟩ οὗτος coni. Wendl. 24 οὐ δασμοὺς—κτήματα om. O οὐ κτήματα om. Z

6—159,8 Catena Barber. IV 56 fol. 104^r: ἐπεὶ δὴ τὴν Αἰγύπτου — θείᾳ προνοίᾳ.

θεραπείαν οἰκετικήν, οὐ προσόδους, οὐκ ἄλλο τῶν εἰς πολυτέλειαν καὶ
περιουσίαν οὐδὲν ἐκτήσατο, καίτοι πάντων ἔχειν ἀφθονίαν δυνάμενος·
ἀλλ' ὑπολαβὼν πενίας ψυχικῆς ἔργον εἶναι τὸν ἐν ταῖς ὕλαις ἀποδέχεσθαι 153
πλοῦτον τοῦ μὲν ὡς τυφλοῦ κατεφρόνησε, τὸν δὲ βλέποντα τῆς φύσεως
ἐξετίμησε καὶ ζηλωτὴς ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἕτερος αὐτοῦ γενόμενος ἐν
μὲν ἐσθῆσι καὶ τροφαῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ δίαιταν οὐδὲν ἐπιτρα-
γῳδῶν πρὸς σεμνότερον ὄγκον εὐτέλειαν καὶ εὐκολίαν ἐπετήδευεν ἰδιώτου,
πολυτέλειαν δὲ τῷ ὄντι βασιλικὴν ἐν οἷς καλὸν ἦν πλεονεκτεῖν τὸν
ἄρχοντα· ταῦτα δ' ἦσαν ἐγκράτειαι, καρτερίαι, σωφροσύναι, ἀγχίνοιαι. 154
συνέσεις, ἐπιστῆμαι, πόνοι, κακοπάθειαι, ἡδονῶν ὑπεροψίαι, δικαιοσύναι,
προτροπαὶ πρὸς τὰ βέλτιστα, ψόγοι καὶ κολάσεις ἁμαρτανόντων νόμιμοι,
ἔπαινοι καὶ τιμαὶ κατορθούντων πάλιν σὺν νόμῳ. (28.) τοιγαροῦν 155
πολλὰ χαίρειν φράσαντα πολυχρηματίᾳ καὶ τῷ παρ' ἀνθρώποις μέγα
πνέοντι πλούτῳ γεραίρει θεὸς τὸν μέγιστον καὶ τελεώτατον ἀντιδοὺς
πλοῦτον αὐτῷ· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ τῆς συμπάσης γῆς καὶ θαλάττης
καὶ ποταμῶν καὶ τῶν ἄλλων ὅσα στοιχεῖα καὶ συγκρίματα· κοινωνὸν
γὰρ ἀξιώσας ἀναφανῆναι τῆς ἑαυτοῦ λήξεως ἀνῆκε πάντα τὸν κόσμον
ὡς κληρονόμῳ κτῆσιν ἁρμόζουσαν. τοιγαροῦν ὑπήκουεν ὡς δεσπότῃ 156
τῶν στοιχείων ἕκαστον ἀλλάττον ἣν εἶχε δύναμιν καὶ ταῖς προστά-
ξεσιν ὑπεῖκον· καὶ θαυμαστὸν ἴσως οὐδέν· εἰ γὰρ κατὰ τὴν παροι-
μίαν „κοινὰ τὰ φίλων", φίλος δὲ ὁ προφήτης ἀνείρηται θεοῦ (cf. Exod.
33, 11), κατὰ τὸ ἀκόλουθον μετέχοι ἂν αὐτοῦ καὶ τῆς κτήσεως, καθ'
ὃ χρειῶδες. ὁ μὲν γὰρ θεὸς πάντα κεκτημένος οὐδενὸς δεῖται, ὁ δὲ 157

---

1 ἰκετικήν Z post ἄλλο add. τι KZ πολυτέλειαν] πολιτείαν BEMA 4 ὡς GHPKZ Barb.: om. ceteri post βλέποντα add. τὸν Mang. 5 οἶδ' om. Turn. 6 ἐσθῆσι GHP (ἐσθήσει Barb.): ἐσθῆτι ceteri τροφῇ KZ 6. 7 ἐπιτραγῳδῶν] ἐπιγαυριῶν V²OK² 7 post πρὸς add. τὸν V²OK² ἰδιωτῶν A 8 πλεονεκτεῖν καλὸν ἦν transp. C 9 δὲ A καρτερίαι — ἀγχίνοιαι post συνέσεις (10) transp. G, post ἐπιστῆμαι HP 11 βέλτια P νόμιμοι] ἔννομοι BEMAKZ 12 κατορθούντων πάλιν CVO Barb.: πάλιν κατορθούντων ceteri 13 πολυχρηματία VO Barb.: φιλοχρηματία ceteri (v) 14 θεός GHP Barb.: ὁ θεὸς ceteri τελεώτατον HP Barb., τελαιώτατον G: τελειότατον ceteri ἀντιδιδοὺς VO 15 ὁ τῆς συμπάσης GHP Barb. (ὁ τῆς coni. Mang.): ἰσότης συμπάσης CV¹, ἰσότης πάσης BEMAK¹Z, ἰσότης τῆς δεσποτείας συμπάσης V²O, τῆς δεσποτείας ss. K² θαλάσσης CAGH Barb. 16 ὅσα στοιχεῖα] στοιχείων ὅσα HP κοινῶν C¹, κοινὸν C²MA 17 ἀναφῆναι CBEMK (prob. Mang.) 18 κτίσιν G, κλῆσιν M ὑπήκουσεν BEMA 19 καὶ eras. C, om. VOGHP Barb. 19. 20 προστάξεσιν corr. ex πράξεσιν B, πράξεσιν M 20 καὶ ante ὑπεῖκον add. V² καὶ post γὰρ add. A 21 φίλων] τῶν φίλων VOAH²KZ ἀνείρηται CV¹GHP Barb.: εἴρηται ceteri 22 μετέχει Barb., μέτοχοι A κτίσεως K, φύσεως G 22. 23 καθ' ὃ GHP Barb.: κατὰ τὸ ceteri

σπουδαῖος ἄνθρωπος κέκτηται μὲν οὐδὲν κυρίως ἀλλ' οὐδ' ἑαυτόν, τῶν δὲ τοῦ θεοῦ κειμηλίων, καθ' ὅσον ἂν οἷός τε ᾖ, μεταλαγχάνει. | καὶ p. 106 M. μήποτ' εἰκότως· κοσμοπολίτης γάρ ἐστιν, ἧς χάριν αἰτίας οὐδεμιᾷ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην πόλεων ἐνεγράφη, δεόντως, οὐ μέρος χώρας ἀλλ'
158 ὅλον τὸν κόσμον κλῆρον λαβών. τί δ'; οὐχὶ καὶ μείζονος τῆς πρὸς τὸν πατέρα τῶν ὅλων καὶ ποιητὴν κοινωνίας ἀπέλαυσε προσρήσεως τῆς αὐτῆς ἀξιωθείς; ὠνομάσθη γὰρ ὅλου τοῦ ἔθνους θεὸς καὶ βασιλεύς· εἴς τε τὸν γνόφον, ἔνθα ἦν ὁ θεός, εἰσελθεῖν λέγεται (Exod. 20, 21), τουτέστιν εἰς τὴν ἀειδῆ καὶ ἀόρατον καὶ ἀσώματον τῶν ὄντων παραδειγματικὴν οὐσίαν, τὰ ἀθέατα φύσει θνητῇ κατανοῶν· καθάπερ τε γραφὴν εὖ δεδημιουργημένην ἑαυτὸν καὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον εἰς μέσον προαγαγὼν πάγκαλον καὶ θεοειδὲς ἔργον ἔστησε παράδειγμα τοῖς ἐθέλουσι
159 μιμεῖσθαι. εὐδαίμονες δ' ὅσοι τὸν τύπον ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς ἐναπεμάξαντο ἢ ἐσπούδασαν ἐναπομάξασθαι· φερέτω γὰρ ἡ διάνοια μάλιστα μὲν τὸ εἶδος τέλειον ἀρετῆς, εἰ δὲ μή, τὸν γοῦν ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι
160 τὸ εἶδος ἀνενδοίαστον πόθον. καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό τις ἀγνοεῖ, ὅτι ζηλωταὶ τῶν ἐνδόξων οἱ ἀφανεῖς εἰσι καί, ὧν ἂν ἐκεῖνοι μάλιστ' ὀρέγεσθαι δοκῶσι, πρὸς ταῦτα τὰς αὑτῶν ἀποτείνουσιν ὁρμάς· ἐπειδὰν γοῦν ἡγεμὼν ἄρξηται καθηδυπαθεῖν καὶ πρὸς τὸν ἁβροδίαιτον ἀποκλίνειν βίον, σύμπαν ὀλίγου δεῖν τὸ ὑπήκοον τὰς γαστρὸς καὶ τῶν μετὰ γαστέρα προσαναρρήγνυσιν

1 οὐδὲν] οὐδὲ ἓν VO οὐδ'] οὐδὲ VO ἑαυτόν codd.: αὑτόν v 2 ἂν GHP Barb.: om. ceteri ᾖ] εἴη BEMAKZ μεταλαγχάνει GHP Barb.: μεταλαμβάνει ceteri 3 γάρ] τίς V²O 5 ὅλον τὸν κόσμον] ὅλην τὴν οἰκουμένην KZ μείζονος VOGHP Barb.: μείζοσι ceteri τῆς] τοῖς A 6 καὶ ποιητὴν τῶν ὅλων transp. Barb. κοινωνίας] κληρονομίας KZ, γρ. κοινωνίας mg. Z ἀπήλαυσε CVOH² Barb. post προσρήσεως add. τε CVOEH² Barb. 7 θεὸς ὅλου τοῦ ἔθνους transp. CVO Barb. τε καὶ BEMAKZ καὶ βασιλεὺς om. Barb. βασιλέων CHP 8 γνόφον mg. M, γνόθον in textu M 9 καὶ ἀόρατον om. Barb. 10 ἀθέατα] θεατὰ BEMA, θαυμαστὰ VO θνητὰ BEMA τε GHP Barb.: γὰρ VO, om. ceteri 11 τε καὶ V ἑαυτοῦ VOKZ: αὑτοῦ C, αὐτοῦ ceteri 12 παραγαγὼν VOAGKZ πάγκαλον GHP Barb.: πᾶσι καλὸν ceteri 13 δὲ VO αὐτῶν G 14 ἢ] ὃ P ἐναπομάξασθαι GHP Barb: ἀπομάξασθαι ceteri 15 μὲν] δὲ M τῆς ἀρετῆς V²O τὸν] τὸ BEMAVO 16 οὐδὲ C 17 εἰσιν CKZ ἂν om. M 18 αὑτῶν VO: αὐτῶν ceteri οὖν BEMKZ Barb., γοῦν om. A 19 καθϋπαθεῖν (sic) M 19. 20 ὀλίγου δεῖν] ὀλεῖσθαι δεῖ DR 20 τὰς] τῶν D προσαναρρήγνυσιν GHP Barb. (πρὸς ἀναρρήγνυσιν DH, πρὸς ἀναρρήδοσιν DR): ἀναρρήγνυσιν ceteri

18—159,5 DH fol. 117v DR fol. 27r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωσέως βίου: ἐπειδὰν ἡγεμὼν — τῶν ὁμοίων εἰσίν.

ἔξω τῶν ἀναγκαίων ἐπιθυμίας, εἰ μή τινες εὐμοιρίᾳ χρήσαιντο φύσεως
ψυχὴν οὐκ ἐπίβουλον ἀλλ᾽ εὐμενῆ καὶ ἵλεω κτησάμενοι· ἐὰν δ᾽ αὐστη- 161
ροτέραν καὶ σεμνοτέραν ἕληται προαίρεσιν, καὶ οἱ λίαν αὐτῶν ἀκράτορες
μεταβάλλουσι πρὸς ἐγκράτειαν ἢ φόβῳ ἢ αἰδοῖ σπουδάζοντες ὑπόληψιν
ἐμποιεῖν, ὅτι ἄρα ζηλωταὶ τῶν ὁμοίων εἰσί· καὶ οὐκ ἄν ποθ᾽ οἱ χείρους
τὰ τῶν κρειττόνων ἀλλ᾽ οὐδὲ μανέντες ἀποδοκιμάζοιεν. τάχα δ᾽, ἐπεὶ 162
καὶ νομοθέτης ἔμελλεν ἔσεσθαι, πολὺ πρότερον αὐτὸς ἐγίνετο νόμος
ἔμψυχός τε καὶ λογικὸς θείᾳ προνοίᾳ, ἥτις ἀγνοοῦντα αὐτὸν εἰς νομοθέτην
ἐχειροτόνησεν αὖθις.

(29.) Ἐπειδὴ τοίνυν παρ᾽ ἑκόντων ἔλαβε τὴν ἀρχήν, βραβεύοντος 163
καὶ ἐπινεύοντος θεοῦ, τὴν ἀποικίαν ἔστελλεν εἰς Φοινίκην καὶ Συρίαν
τὴν κοίλην καὶ Παλαιστίνην, ἣ τότε προσηγορεύετο Χαναναίων, ἧς οἱ
ὅροι τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν διειστήκεσαν ἀπ᾽ Αἰγύπτου. εἶτ᾽ ἦγεν αὐτοὺς 164
p. 107 M. οὐ | τὴν ἐπίτομον, ἅμα μὲν εὐλαβηθείς, μή ποθ᾽, ὑπαντιασάντων τῶν
οἰκητόρων διὰ φόβον ἀναστάσεως καὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ γενομένου
πολέμου, πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὑποστρέψωσιν εἰς Αἴγυπτον, ἀπ᾽ ἐχθρῶν
ἐπ᾽ ἐχθρούς, νέων ἐπ᾽ ἀρχαίους, γέλως καὶ χλεύη γενησόμενοι καὶ χείρω
καὶ ἀργαλεώτερα τῶν προτέρων ὑπομενοῦντες, ἅμα δὲ καὶ βουλόμενος
αὐτοὺς δι᾽ ἐρήμης ἄγων καὶ μακρᾶς δοκιμάσαι, πῶς ἔχουσι πειθαρχίας
ἐν οὐκ ἀφθόνοις χορηγίαις ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κατ᾽ ὀλίγον ὑποσπανιζούσαις.
ἐκτραπόμενος οὖν τὴν ἐπ᾽ εὐθείας, ἐγκάρσιον ἀτραπὸν εὑρὼν καὶ νομίσας 165

1 ἔξωθεν HP (Turn.) ἐπιθυμιῶν D ἀμοιρία Z 2 ἴλεων VOGHP κτησάμενοι] χρησόμενοι A, χρησόμενον CV¹BEM δὲ D 3 ἀκράτορες αὐτῶν transp. A 4 αἰδῶ C τὴν ὑπόληψιν H¹P 5 ἄρα om. D 6—9 τάχα — αὖθις om. VO, add. man. rec. mg. V 7 νόμος GHP(V) Barb.: λόγος ceteri 8 εἰς νομοθετικὴν BEMA 10 ἐπεὶ A 11 θεοῦ GHP: τοῦ θεοῦ ceteri 12 ἢ C 13 ὁδὸν om. KZ διειστήκεσαν CVO: διειστήκεισαν ceteri ἀπ᾽ αἰγύπτου διεστήκεσαν transp. C εἶτα BEMKZ 15 ἀναστάσεως] ἀναστατώσεως G, ἐπαναστάσεως AV²O (Mang.) 16 ἀπ᾽ VOGHP: ἀπὸ ceteri 17 εἰς ἐχθρούς BEMAKZ γενησόμενον M 18 ὑπομενοῦσιν V²O βουλευόμενος corr. ex βουλόμενος Z 19 vel καὶ delendum vel scribendum ἀτριβοῦς καὶ μακρᾶς censuit Mang. πειθαρχίαις P 21 ἐκτρεπόμενος M τὴν GHP: τῆς ceteri (v) ἀτραπων C

7. 8 *Clem. Alex. Strom. I 26 p. 421 P.* . . . Μωυσῆς δὲ συνελόντι εἰπεῖν νόμος ἔμψυχος ἦν τῷ χρηστῷ λόγῳ κυβερνώμενος. 13 sqq. *Clem. Alex. Strom. I 24 p. 417 P.* Μωυσῆς τὸν λαὸν ἐξαγαγὼν ὑποπτεύσας ἐπιδιώξειν τοὺς Αἰγυπτίους τὴν ὀλίγην καὶ σύντομον ἀπολιπὼν ὁδὸν ἐπὶ τὴν ἔρημον ἐτρέπετο καὶ νύκτωρ τὰ πολλὰ τῇ πορείᾳ ἐκέχρητο. ἑτέρα γὰρ ἦν οἰκονομία, καθ᾽ ἣν ἐπαιδεύοντο Ἑβραῖοι δι᾽ ἐρημίας πολλῆς καὶ χρόνου μακροῦ, εἰς μόνον τὸ πιστεύειν τὸν θεὸν εἶναι δι᾽ ὑπομονῆς ἐθιζόμενοι σώφρονος. 13 sqq. Exod. 13,17.

κατατείνειν ἄχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάττης ὁδοιπορεῖν ἤρχετο. τεράστιον δέ φασι συμβῆναι κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον μεγαλούργημα τῆς φύσεως,
166 ὃ μηδείς πω μέμνηται πάλαι γεγονός. νεφέλη γὰρ εἰς εὐμεγέθη κίονα σχηματισθεῖσα προῄει τῆς πληθύος, ἡμέρας μὲν ἡλιοειδὲς ἐκλάμπουσα φέγγος, νύκτωρ δὲ φλογοειδές, ὑπὲρ τοῦ μὴ πλάζεσθαι κατὰ τὴν πορείαν, ἀλλ᾽ ἀπλανεστάτῳ ἕπεσθαι ἡγεμόνι ὁδοῦ. τάχα μέντοι καὶ τῶν ὑπάρχων τις ἦν τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἀφανὴς ἄγγελος, ἐγκατειλημμένος τῇ νεφέλῃ προηγητήρ, ὃν οὐ θέμις σώματος ὀφθαλμοῖς ὁρᾶσθαι.

167 (30.) Θεασάμενος δ᾽ ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀνοδίᾳ χρωμένους, ὡς ᾤετο, καὶ διὰ τραχείας καὶ ἀτριβοῦς ἐρήμης βαδίζοντας ἥσθη μὲν ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν πορείαν σφάλματι, νομίσας συγκεκλεῖσθαι διέξοδον οὐκ ἔχοντας, ἐπὶ δὲ τῷ μεθέσθαι μετανοῶν ἐπεχείρει διώκειν, ὡς ἢ φόβῳ τὴν πληθὺν ὑποστρέψων καὶ δουλωσόμενος αὖθις ἢ ἀποκτενῶν
168 ἡβηδὸν ἀφηνιάζουσαν. εἶθ᾽ ἅπασαν τὴν ἱππικὴν δύναμιν παραλαβὼν ἀκοντιστάς τε καὶ σφενδονήτας καὶ ἱπποτοξότας καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι τῆς κούφης ὁπλίσεως καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δρεπανηφόρων ἁρμάτων ἑξακόσια τοῖς ἐν τέλει δούς, ἵνα μετὰ τοῦ πρέποντος ἀξιώματος ἐπακολουθήσωσι καὶ τῆς στρατείας μετάσχωσιν, οὐδὲν τάχους ἀνεὶς ἐπεξέθει καὶ συντείνων ἔσπευδε βουλόμενος ἐξαπιναίως οὐ προϊδομένοις ἐπιστῆναι· τὸ γὰρ ἀνέλπιστον κακὸν ἀργαλεώτερον αἰεὶ τοῦ προσδοκηθέντος, ὅσῳ
169 καὶ τὸ ὀλιγωρηθὲν εὐεπιχειρητότερον τοῦ σὺν φροντίδι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα διανοηθεὶς ἐπηκολούθει νομίζων αὐτοβοεὶ περιέσεσθαι, οἱ δ᾽ ἔτυχον ἤδη παρὰ ταῖς ᾐόσι τῆς θαλάττης στρατοπεδεύοντες· μελλόντων δ᾽ ἀριστο-

1 θαλάσσης VOMKZ ἤρχετο GHP: ἤρξατο ceteri 2 τῆς om. H 3 γεγονώς G 4 μετασχηματισθεῖσα GP 5 φέγγος] φῶς P κατὰ om. O 6 ἀπλανεστάτη HP(v) ἡγεμονία H (Turn.) τῆς ὁδοῦ HP μέν τι G 8 προηγήτωρ GHP (v) 9 δὲ A τῆς om. H ἀνοδίᾳ] ἀνοδὶ Turn. 10 ὡς om. V[1] ut vid., ὡς ᾤετο om. CBEMA τραχείας] βαθείας coni. Mang. coll. 161,9 ἐρήμους C[1]M, ἐρήμου C[2] 11 ἐπὶ τῷ — ἔχοντας (12) om. HP, add. mg. H[2]P[2] ἐγκεκλεῖσθαι C, οὖν κεκλεῖσθαι VO, κεκλεῖσθαι BEMA 12 δὲ om. H ἐπιχειρεῖ M 14. 15 παραλαβὼν ἀκοντιστάς τε om. HP 16 τὰ om. G 17 ἑξακόσια] $\overline{\chi}$ C τοῦ om. P 17. 18 ἐπακολουθῶσι GHP 18 στρατιᾶς A ἀνεὶς GHP: ἀνιεὶς ceteri ὑπεξέθει BEMAKZ 19 ἔσπουδε (sic) M, ἐπέσπευδε HP, ἔτρεχεν VO προϊδομένοις A: προειδομένοις ceteri 20 αἰεὶ GHP: ἀεὶ ceteri ὅσον M 21 εὐεπιχειρότερον O, εὐεπιχείρητον A σὺν φροντίδι GHP: ἐν φροντίδι KZ, συμφέροντος CV[1]BEMA, ἀπροσδοκήτως εἰσπίπτοντος V[2]O τοιαῦτα O 22 οἶδ᾽ Z 23 θαλάσσης VOZ στρατοπεδεύοντες GHP: στρατοπεδεύσαντες ceteri (v)

1 sqq. Exod. 13,21. 22 9 sqq. Exod. cap. 14

ποιεῖσθαι, τὸ μὲν πρῶτον πάταγος ἐξηχεῖτο πολύς, ἅτε τοσούτων ἀνθρώπων
ὁμοῦ καὶ ὑποζυγίων μετὰ σπουδῆς ἐλαυνόντων, ὡς ἐκχυθέντας τῶν σκηνῶν
p. 108 M. περιβλέπεσθαι καὶ ὠτακουστεῖν | ἀκροβατοῦντας· εἶτ' ὀλίγῳ ὕστερον ἐπὶ
λόφου μετέωρος ἡ ἀντίπαλος καταφαίνεται δύναμις ἐν τοῖς ὅπλοις ἐκτεταγ-
μένη πρὸς μάχην. (31.) ἐπὶ δὲ τῷ παραλόγῳ καὶ ἀπροσδοκήτῳ κατα- 170
πλαγέντες καὶ μήτε πρὸς ἄμυναν εὐτρεπεῖς ὄντες διὰ σπάνιν ἀμυντηρίων
— οὐ γὰρ ἐπὶ πόλεμον ἀλλ' εἰς ἀποικίαν ἐξῄεσαν — μήτε φυγεῖν
δυνάμενοι — κατόπιν μὲν γὰρ πέλαγος, ἐχθροὶ δ' ἀντικρύ, τὰ δὲ παρ'
ἑκάτερα βαθεῖα καὶ ἀτριβὴς ἐρήμη — σφαδάζοντες καὶ τῷ μεγέθει
τῶν κακῶν ἀπειρηκότες, οἷα παρὰ τὰς τοιαύτας φιλεῖ συμφοράς, τὸν
ἄρχοντα ᾐτιῶντο φάσκοντες· „διὰ τὸ μὴ εἶναι μνήματα ἐν Αἰγύπτῳ, 171
οἷς ἀποθανόντες ἐνταφησόμεθα, ἐξήγαγες ἡμᾶς, ἵν' ἐνταῦθα κηδεύσῃς
ἀποκτείνας; ἢ οὐ πᾶσα δουλεία κουφότερον κακὸν θανάτου; δελεάσας
ἐλευθερίας ἐλπίδι τὸ πλῆθος τὸν χαλεπώτερον περὶ τοῦ ζῆν ἐπεκρέμασας
κίνδυνον. ἠγνόεις τὴν ἡμετέραν ἁπλότητα καὶ τὴν Αἰγυπτίων πικρίαν 172
καὶ τὸ βαρύμηνι; τὸ μέγεθος τῶν ἀφύκτων κακῶν οὐχ ὁρᾷς; τί πρακτέον;
πολεμῶμεν ἄοπλοι πρὸς ὡπλισμένους; ἀλλὰ φεύγωμεν καθάπερ ἄρκυσι
κυκλωθέντες ἀνηλεέσιν ἐχθροῖς, ἐρημίαις ἀβάτοις, ἀπλώτοις πελάγεσιν;
εἰ δὲ δὴ καὶ πλωτά, τίς εὐπορία σκαφῶν εἰς περαίωσιν;“ ὁ δὲ ταῦτα 173
ἀκούων τοῖς μὲν συνεγίνωσκε, τῶν δὲ χρησμῶν ἐμέμνητο· καὶ διανείμας
τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τῷ μὲν ἐνετύγχανεν
ἀφανῶς τῷ θεῷ, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων ῥύσηται συμφορῶν, δι' οὗ δ' ἐθάρσυνε
καὶ παρηγόρει τοὺς καταβοῶντας „μὴ ἀναπίπτετε“ λέγων· „οὐχ ὁμοίως
ἄνθρωπος ἀμύνεται καὶ θεός. τί μόνοις τοῖς εὐλόγοις καὶ πιθανοῖς 174
προπιστεύετε; παρασκευῆς οὐδεμιᾶς ἐστι χρεῖος ὁ θεὸς βοηθός· ἐν

1 ἐξήχητο A 2 ὁμοῦ om. A ἐκχυθέντας Mang.: ἐξεληλυθότας CKZ(v), ἐξελθόντας V², ἐκλυθέντας ceteri 3 ὀλίγον conicio 4. 5 ἐκτεταγμένη GHPKZ: ἐκτεταμένη ceteri 6 εὐπρεπεῖς ὄντες M, εὐτρεπισθέντες C 7 post πόλεμον add. ἐξῆλθον V²O ἐξῄεσαν GHPKZ: om. ceteri φυγεῖν GHP: φεύγειν ceteri 8 κατόπισθεν A πέλαγος GHP: πόλεμος ceteri; κατόπιν μὲν γὰρ πόλεμος, πέλαγος δὲ ἄντικρυς coni. Mang., ipse transponendis verbis πέλαγος et ἐχθροί locum emendari posse putaveram: κατόπιν μὲν γὰρ ἐχθροί, πέλαγος δ' ἀντικρύ (cf. de vita Mos. II § 251). sed nihil mutandum δὲ VO ἀντικρύ BEMKZ: ἄντικρυς ceteri 9 βαθεῖα ex βαθέα corr. B, βαθέα CE ἐρημία M (Mang.) 12 ἀποθανοῦντες A 14 τὸν χαλεπότερον E, τὸ χαλεπότερον G 15 ἡμετέραν] ἡμέραν C τὴν τῶν αἰγυπτίων A 17 ἄνοπλοι CGHP φεύγομεν GO ἄρκυσι om. in lac. C ἄρκυσι GHP: ἐν ἄρκυσι ceteri 19 ταῦτ' BEMAK 20 χρησμῶν] χρησμάτων Z 22 δι' οὗ] τῷ VO δὲ M, δ' om. BEA, δὲ ss. B man. rec. 24 πιθανοῖς καὶ εὐλόγοις transp. A 25 προσπιστεύετε AVO χρέος A θεὸς om. GHP ὁ βοηθός, CZ, βοηθῶν V²

ἀπόροις πόρον εὑρεῖν ἴδιον θεοῦ· τὰ ἀδύνατα παντὶ γενητῷ μόνῳ δυνατὰ
175 καὶ κατὰ χειρός.“ καὶ ταῦτα μὲν ἔτι καθεστὼς διεξῄει· μικρὸν δ’
ἐπισχὼν ἔνθους γίνεται καταπνευσθεὶς ὑπὸ τοῦ εἰωθότος ἐπιφοιτᾶν αὐτῷ
πνεύματος καὶ θεσπίζει προφητεύων τάδε· „ἣν ὁρᾶτε στρατιὰν εὐοπλοῦσαν,
οὐκέτ’ ἀντιτεταγμένην ὄψεσθε· πεσεῖται γὰρ προτροπάδην πᾶσα καὶ
βύθιος ἀφανισθήσεται, ὡς μηδὲ λείψανον αὐτῆς ὑπὲρ γῆς ἔτι φανῆναι,
176 καὶ οὐ μήκει χρόνου, ἀλλὰ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί.“ (32.) καὶ ὁ μὲν ταῦτ’
ἀπεφθέγγετο. καταδύντος δ’ ἡλίου, νότος εὐθὺς ἤρξατο κατασκήπτειν
βιαιότατος, ὑφ’ οὗ τὸ πέλαγος ἐξανεχώρησεν. εἰωθὸς μὲν ἀμπωτίζειν,
τότε δὲ καὶ μᾶλλον ὠθούμενον τὸ πρὸς | αἰγιαλοῖς ὑπεσύρη καθάπερ p. 109 M.
εἰς χαράδραν ἢ χάρυβδιν· ἀστήρ τε προὔφαίνετ’ οὐδείς, ἀλλὰ πυκνὸν
καὶ μέλαν νέφος ἅπαντα τὸν οὐρανὸν ἐπεῖχε, γνοφώδους τῆς νυκτὸς
177 οὔσης εἰς κατάπληξιν τῶν διωκόντων. προσταχθεὶς δὲ Μωυσῆς τῇ
βακτηρίᾳ παίει τὴν θάλασσαν· ἡ δὲ ῥαγεῖσα διίσταται καὶ τῶν τμημάτων
τὰ μὲν πρὸς τῷ ῥαγέντι μέρει μετέωρα πρὸς ὕψος ἐξαίρεται καὶ παγέντα
τρόπον τείχους κραταιῶς ἠρέμει καὶ ἡσύχαζε, τὰ δ’ ὀπίσω σταλέντα
καὶ χαλινωθέντα τὴν εἰς τὸ πρόσω φορὰν καθάπερ ἡνίαις ἀφανέσιν
ἀνεχαίτιζε, τὸ δὲ μεσαίτατον, καθ’ ὃ ἐγένετο ἡ ῥῆξις, ἀναξηρανθὲν ὁδὸς
εὐρεῖα καὶ λεωφόρος γίνεται. τοῦτο ἰδὼν Μωυσῆς καὶ θαυμάσας ἐγεγή-
θει καὶ πληρωθεὶς χαρᾶς ἐθάρσυνε τοὺς ἰδίους καὶ ᾗ τάχιστα προὔτρεπεν
178 ἀναζευγνύναι. περαιοῦσθαι δὲ μελλόντων, σημεῖον ἐπιγίνεται τερατω-

1 πόρον εὑρεῖν] πόρων εὐπορεῖ GHP   γεννητῷ KZ, γένει τῷ GHP   2 καθεστὼς ὢν BEMAK, καθεστῶσιν C   διεξῄει VOGKZ: ἐξῄει ceteri   μικρῶν H, μικροῦ Z   δὲ C   3 post ἔνθους add. τε GHP, sed cf. § 201   καταπνευσθεὶς GHP: καὶ καταπνευσθεὶς ceteri   ἐπιφοιτᾶν om. A   4 καὶ θεσπίζει GHP: καὶ om. ceteri   5 οὐκέτ’ GHP: οὐκέτι ceteri   αὐτὴν ante ὄψεσθε add. VO   ὄψεσθαι G   πεσεῖτε G   6 γῆν BEMA   φανῆναι] ταφῆναι A   7 χρόνων V   ἀλλὰ] ἀλλ’ ἐν BEMAKZ   ταῦτα C, ταῦθ’ G   8 ἐπεφθέγγετο G   δὲ VO   9 ἐξανεχώρησεν GHP: ὑπανεχώρησεν CVO, ἀνεχώρησεν BEMAKZ   ἐξανεχώρησεν secludendum videtur   10 δὲ om. H¹P   τὸ om. KZ   11 πυκνόν τε O   13 προσταχθὲν CEAKZ   μωσῆς P   14 θάλατταν CVO   15 alt. πρὸς] εἰς τὸ A   ἐξαίρεται GHP: αἴρεται ceteri   παγέντα] πάντα A   16 ἠρέμιζε A   17 καθάπερ om. A   18 ἀνεχαίτιζε scripsi (cf. 126,4): ἀνεχαιτίζετο codd.   καθὸ CK, ἐν ᾧ H(v)   ἡ om. A   ἡ ῥῆξις ἐγένετο transp. H(v)   ὁδὸς om. BEMA   19 γίγνεται C   τοῦτ’ VOGHP

1. 2 D^C fol. 138^r τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ τῆς κατὰ Μωυσέα κοσμοποιίας et fol. 151^v τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς κατὰ Μωσέα κοσμοποιίας D^H fol. 196^r Φίλωνος: ἴδιον θεοῦ τὰ ἀδύνατα παντὶ γενητῷ μόνῳ δυνατὰ καὶ κατὰ χειρός.

δέστατον· ἡ γὰρ ὁδηγὸς νεφέλη πρωτοστατοῦσα τὸν ἄλλον χρόνον ἀνα-
κάμπτει πρὸς τὰ οὐραῖα τοῦ πλήθους, ὅπως ὀπισθοφυλακῇ, καὶ ταχθεῖσα
μεθόριος τῶν διωκόντων καὶ τῶν διωκομένων τοὺς μὲν ἡνιοχοῦσα σωτηρίως
καὶ ἀσφαλῶς ἐπήλαυνε, τοὺς δὲ ἀνεῖργε καὶ ἀνέκρουεν ἐφορμᾶν ἐπει-
γομένους· ἅπερ ὁρῶντες οἱ Αἰγύπτιοι θορύβου καὶ ταραχῆς πάντ' ἐπλήρουν
τάς τε τάξεις ὑπὸ δέους συνέχεον ἐπεμπίπτοντες ἀλλήλοις καὶ ζητοῦντες ἤδη
φυγεῖν, ὅτ' οὐδὲν ἦν ὄφελος. οἱ μὲν γὰρ Ἑβραῖοι διὰ ξηρᾶς ἀτραποῦ περὶ 179
βαθὺν ὄρθρον μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων ἔτι κομιδῇ νηπίων περαιοῦνται·
τοὺς δὲ τὰ τμήματα τοῦ πελάγους ἑκατέρωθεν ἐπικυλισθέντα καὶ ἑνω-
θέντα αὐτοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις καταποντοῖ, βορείοις πνεύμασι τῆς
παλιρροίας ἀναχυθείσης καὶ μετεώροις τρικυμίαις ἐπιδραμούσης, ὡς μηδὲ
πυρφόρον ὑπολειφθῆναι τὸν ἀπαγγελοῦντα τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ τὰς αἰφνιδίους
συμφοράς. τὸ μέγα τοῦτο καὶ θαυμαστὸν ἔργον Ἑβραῖοι καταπλαγέντες 180
ἀναιμωτὶ νίκην οὐκ ἐλπισθεῖσαν ἤραντο καὶ κατιδόντες ἐν ἀκαρεῖ φθορὰν
ἀθρόαν πολεμίων δύο χορούς, τὸν μὲν ἀνδρῶν, τὸν δὲ γυναικῶν, ἐπὶ
τῆς ἠϊόνος στήσαντες εὐχαριστικοὺς ὕμνους εἰς τὸν θεὸν ᾖδον, ἐξάρ-
χοντος Μωυσέως μὲν τοῖς ἀνδράσιν, ἀδελφῆς δὲ τούτου ταῖς γυναιξίν·
ἡγεμόνες γὰρ οὗτοι τῶν χορῶν ἐγεγένηντο.
(33.) Ἄραντες δ' ἀπὸ θαλάττης μέχρι μέν τινος ὡδοιπόρουν μηκέτι 181
τὸν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὀρρωδοῦντες φόβον. ἐπιλιπόντος δὲ τοῦ ποτοῦ
τρισὶν ἡμέραις, αὖθις ἐν ἀθυμίαις ἦσαν ὑπὸ δίψους καὶ πάλιν ἤρξαντο
μεμψιμοιρεῖν ὡς μηδὲν εὖ προπεπονθότες· ἀεὶ γὰρ ἡ τοῦ παρόντος
προσβολὴ δεινοῦ τὰς ἐπὶ τοῖς προτέροις ἀγαθοῖς ἡδονὰς ἀφαιρεῖται.

---

1 προστατοῦσα coni. Mang. 5 οἱ om. HP (Turn.) πάντ' GHP: πάντα ceteri 6 ἐπιπίπτοντες M, συνεμπίπτοντες VO 7 οὐδὲ A ἀτραποῦ] ἀτραπῇ (sic) τε καὶ Z 8 παίδων] τέκνων VO νηπίων κομιδῇ transp. KZ 9 ἑκατέρωθεν GHP: ἀφ' ἑκατέρωθεν BEMAKZ, ἐφ' ἑκατέρωθεν CVO 10 αὐτοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις GHP: ἵπποις αὐτοῖς καὶ ἅρμασι VOKZ, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καὶ ἅρμασι C, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις A, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καὶ ἅρμασι καὶ ἵπποις BEM καταποντοῖ GHPKZ: καταπόντον C, κατὰ πόντον BEMA, κατεπόντο (sic) V, κατεπόντουν O καὶ ante βορείοις add. CV^{1}BEMA βορέοις KZ post πνεύμασιν add. ἐκ CV^{1}BEMA 11 τρικυμίας A 12 ἀπολειφθῆναι CVOGHP ἐφνιδίους C 13 ὅθεν ante τὸ add. V^{2}O ἔργον GHP: om. ceteri 14 ἀναιμωτὶ GHPKZ: ἀναιμακτὶ ceteri ἀκαρεὶ codd. 16 ἴόνος C εἰς τὸν θεὸν ᾖδον GHP: ᾖδον πρὸς τὸν θεὸν M, ᾖδον εἰς τὸν θεὸν ceteri 17 μὲν μωυσέος transp. A(v) 18 ἐγεγένηντο GHP: ἐγένοντο ceteri 19 δ' om. G θαλάττης GHP: τῆς θαλάττης ceteri θαλάσσης K 22 πεπονθότες A

---

19 sqq. Exod. 15,22—27

182 θεασάμενοι δὲ πηγὰς ἐπιτρέχουσιν | ὡς ἀρυσόμενοι χαρᾶς ὑπόπλεῳ, p. 110 M.
δι' ἄγνοιαν τἀληθοῦς ἀπατηθέντες· πικραὶ γὰρ ἦσαν· εἶτα γευσάμενοι
γναμφθέντες τῷ παρ' ἐλπίδα τά τε σώματα παρεῖντο καὶ τὰς ψυχὰς
ἀναπεπτώκεσαν, οὐχ οὕτως ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἐπὶ τοῖς νηπίοις παισὶ
183 στένοντες, οὓς ἀδακρυτὶ ποτὸν αἰτοῦντας ὁρᾶν οὐχ ὑπέμενον. ἔνιοι
δὲ τῶν ὀλιγωροτέρων καὶ πρὸς εὐσέβειαν ἀβεβαίων καὶ τὰ προγεγονότα
ᾐτιῶντο ὡς οὐκ ἐπ' εὐεργεσίᾳ συμβάντα μᾶλλον ἢ διὰ μετουσίαν ἀργαλεωτέρων συμφορῶν, ἄμεινον εἶναι λέγοντες τρίς, οὐχ ἅπαξ, ὑπ' ἐχθρῶν
ἀποθανεῖν ἢ δίψει παραπολέσθαι· τὴν μὲν γὰρ ἄπονον καὶ ταχεῖαν τοῦ
βίου μετάστασιν οὐδὲν ἀθανασίας διαφέρειν τοῖς εὖ φρονοῦσι, θάνατον
δ' ὡς ἀληθῶς εἶναι τὸν βραδὺν καὶ μετ' ἀλγηδόνων, οὐκ ἐν τῷ τεθνάναι
184 τὸ φοβερὸν ἀλλ' ἐν μόνῳ τῷ ἀποθνήσκειν ἐπιδεικνύμενον. τοιαύταις
χρωμένων ὀλοφύρσεσι, πάλιν ἱκετεύει τὸν θεὸν Μωυσῆς ἐπιστάμενον
τὴν ζῴων καὶ μάλιστα τὴν ἀνθρώπων ἀσθένειαν καὶ τὰς τοῦ σώματος
ἀνάγκας ἐκ τροφῆς ἠρτημένου καὶ δεσποίναις χαλεπαῖς συνεζευγμένου,
βρώσει καὶ πόσει, συγγνῶναι μὲν τοῖς ἀθυμοῦσι, τὴν δὲ πάντων ἔνδειαν
ἐκπλῆσαι, μὴ χρόνου μήκει, δωρεᾷ δ' ἀνυπερθέτῳ καὶ ταχείᾳ, διὰ
τὴν τοῦ θνητοῦ φυσικὴν ὀλιγωρίαν ὀξὺν καιρὸν τῆς βοηθείας ἐπιποθοῦντος.
185 ὁ δὲ τὴν ἵλεων αὑτοῦ δύναμιν φθάνει προεκπέμψας καὶ διοίξας τὸ τοῦ
ἱκέτου τῆς ψυχῆς ἀκοίμητον ὄμμα ξύλον δείκνυσιν, ὃ προσέταξεν ἀράμενον εἰς τὰς πηγὰς καθεῖναι, τάχα μὲν κατεσκευασμένον ἐκ φύσεως
ποιοῦν δύναμιν, ἣ τάχα ἠγνόητο, τάχα δὲ καὶ τότε πρῶτον ποιηθὲν εἰς

1 ὑπόπλεῳ GV^2O: ὑπόπλεοι ceteri 2 ἀπατηθέντες] ἀποπλανηθέντες VO
3 γναφθέντες VOK^2, καμφθέντες K^1Z 4 ἐφ' αὑτοῖς AEHP, ἐπ' αὑτοῖς G (et V^1 ut vid.) 5 οὓς] οὐκ BEMVO, οὓς οὐκ A (Mang.) ἀδακρυτὶ G^2, οὐ δακρυτὶ G^1 post ἀδακρυτὶ add. γὰρ V^2O αἰτοῦντα V^2O 7 ἢ] ἀλλὰ VO
9 δίψη CG 10 μετάστασιν CAGH: μετάστασιν corr. ex μετανάστασιν Z, μετανάστασιν corr. ex μετάστασιν B, μετανάστασιν EMVOKP εὐθανασίας coni. Mang. τοῖς εὖ φρονοῦσι διαφέρειν transp. O 11 δ' om. A μετὰ C τῷ] τὸ G
12 τῷ] τὸ G 13 μωυσῆς $GHPK^1Z$: ὁ μωυσῆς ceteri ἐπιστάμενος BEMAVO
14 τὴν ἀνθρώπων VGHP: τὴν τῶν ἀνθρώπων O, τῶν ἀνθρώπων ceteri alt. καὶ] διὰ V^2O 14. 15 ταῖς . . . ἀνάγκαις A 15 ἠρτημένου et συνεζευγμένου HPKZ: ἠρτημένην et συνεζευγμένην ceteri 15. 16 βρώσει καὶ πόσει συνεζευγμένην transp. M
17 ταχεῖ (sic) Z 18 τοῦ om. K 19 τὴν ἵλεων αὑτοῦ (αὑτοῦ scripsi) δύναμιν GHP: τῇ ἵλεῳ αὐτοῦ δυνάμει ceteri (v) διανοίξας VO, διανοίξας corr. ex διοίξας K
20 οἰκέτου VOG τῆς ψυχῆς ἀκοίμητον ὄμμα KZ: ἀκοίμητον τῆς ψυχῆς ὄμμα G, ἀκοίμητον ὄμμα τῆς ψυχῆς HP(v), τῆς ψυχῆς om. CVO, τῆς ψυχῆς ἀκοίμητον om. BEMA ξύλον $GHPV^2O$: ξύλον γὰρ ceteri (γὰρ eras. V^2) 21 μὲν HP: μὲν καὶ ceteri (v) προκατεσκευασμένον coni. Mang. 22 ποιοῦν] ποιεῖν V^2O (prob. Wendl.); ⟨ὡς⟩ ποιοῦν conicio; ⟨καὶ⟩ ποιοῦν coni. Mang. ἣ] ἢ M pr. τάχα] τάχιστα H: πρόσθεν conicio, τέως coni. Wendl. ἠγνοεῖτο GHP (v) πρῶτον GHPKZ: om. ceteri

ἣν ἔμελλεν ὑπηρετεῖν χρείαν. γενομένου δὲ τοῦ κελευσθέντος, αἱ μὲν 186
πηγαὶ γλυκαίνονται μεταβαλοῦσαι πρὸς τὸ πότιμον, ὡς μηδ' εἰ τὴν
ἀρχὴν ἐγένοντό ποτε πικραὶ δύνασθαι διαγνῶναι, διὰ τὸ μηδὲ ἴχνος ἢ
ζώπυρον τῆς ἀρχαίας κακίας εἰς μνήμην ὑπολελεῖφθαι. (34.) τὸ δὲ 187
δίψος ἀκεσάμενοι μεθ' ἡδονῆς διπλασίας, ἐπειδὴ τῆς ἀπολαύσεως τὸ
παρ' ἐλπίδα συμβεβηκὸς ἀγαθὸν εὐφραίνει μᾶλλον, ἔτι καὶ τὰς ὑδρίας
πληρώσαντες ἀνεζεύγνυσαν, ὥσπερ ἀπὸ θοίνης καὶ ἱλαρᾶς εὐωχίας ἑστια-
θέντες καὶ μεθύοντες οὐ τὴν ἐν οἴνῳ μέθην ἀλλὰ τὴν νηφάλιον, ἣν
ἠκρατίσαντο τὰς προπόσεις λαβόντες παρὰ τῆς εὐσεβείας τοῦ προεστῶτος
ἄρχοντος. ἀφικνοῦνται δ' εἰς σταθμὸν δεύτερον, εὔυδρόν τε καὶ εὔδεν- 188
δρον — Αἰλεὶμ ὠνομάζετο (Exod. 15, 27) —, πηγαῖς καταρρεόμενον
δώδεκα, παρ' αἷς στελέχη νέα φοινίκων εὐερνέστατα ἦν τὸν ἀριθμὸν
p. 111 M. ἑβδομήκοντα, τοῖς ὀξὺ τῇ | διανοίᾳ βλέπειν δυναμένοις ἀγαθῶν τῶν
ἐθνικῶν ἐναργῆ σημεῖα καὶ δείγματα· φυλαί τε γάρ εἰσι τοῦ ἔθνους 189
δώδεκα, ὧν ἑκάστη πηγῆς ἕξει λόγον εὐσεβοῦσα, χορηγούσης εὐσεβείας
ἀενάους καὶ ἀνελλιπεῖς καλὰς πράξεις, γενάρχαι δὲ τοῦ σύμπαντος ἔθνους
ἑβδομήκοντα γεγόνασι φοίνικι τῷ τῶν δένδρων ἀρίστῳ προσηκόντως
παρεικασθέντες, ὃ καὶ ὀφθῆναι καὶ καρπὸν ἐνεγκεῖν ἐστι κάλλιστον, ὅπερ

2 μετάβαλλουσαι VOG τὸ MGHP: om. ceteri ὡς μηδ' εἰ Turn.: ὡς εἰ μηδὲ codd. (Mang.) 3 ἐγίνοντο BEMAKZ διακρῖναι KZ μηδὲ] μὴ HP 3. 4 ἢ ζώπυρον GHPKZ: ζωπυροῦν (om. ἢ) ceteri 4 ζώπυρόν ⟨τι⟩ coni. Mang. κακίας] πικρίας coni. Mang.; sed cf. Ioseph. ab ipso Mang. laud. 6 εὐφραίνει GHP: ηὔφρανε C (Mang.), εὔφρανε ceteri τὰς ὑδρίας ex τὰ ὑδρία corr. B, τὰ ὑδρία EV^{1}AKZ, τὰ ὑδρεῖα CV^{2}O 7 ἱλαρᾶς καὶ transp. A 8 ἀλλὰ τὴν νηφάλιον GHPKZ: ἀλλ' (om. τὴν νηφάλιον) ceteri 9 ἠκρατήσαντο B^{1}E, ηὐκρατήσαντο A πόσεις A λαμβάνοντες HP τῆς εὐσεβείας om. G 10 ἀφικνεῖται HP δὲ AVO τε om. M 11 αἰλὶμ G, αἰλὶν H^{1}, ἐλεὶμ VOG ὠνομάζεται (sic) C καταρρυόμενον P 12 παρὰ (om. αἷς) H^{1}P στελέχη νέα φοινίκων CVOGHPK^{2}: στελέχη φοινίκων νέα BEM, φοινίκων στελέχη νέα A, στελέχη φοινίκων (om. νέα) K^{1}Z ἃ add. ante εὐερνέστατα HP τὸν om. HP 13 δυναμένοις βλέπειν transp. VO 13. 14 ἀγαθῶν τῶν ἐθνικῶν GHP: τῶν ἐθνικῶν ἀγαθῶν KZ, τῶν ἀγαθῶν ἐθνικῶν ceteri 14 δείγματα] τάγματα VO τε codd.: μὲν v εἰσι] ἦσαν M τοῦ ἔθνους VO: τὸ ἔθνος ceteri 15 λόγων G εὐσεβοῦσα GHP: εὐσεβοῦς ceteri εὐσεβείας] εὐσεβεῖς O, εὐλαβείας BM 16 ἀενάους CE: ἀεννάους ceteri καλὰς om. O γεννάρχαι H ἔθνους] ἔθους P, ἀνθρωπείου γένους V^{2}O 17 τῶν GHP: om. ceteri δένδρω VOM ἀρίστω δένδρω transp. O 17. 18 προσηκόντως παρεικασθέντες GHP: προσηκόντως ἀπεικασθέντες CVO, παρεικασθέντες προσηκόντως ceteri 18 ἀνενεγκεῖν ἐστι O, ἐστι προσενεγκεῖν BEMAKZ ὅπερ GHP: ὃ ceteri

4 cf. *Ioseph. Ant. Iud. III 3* ἀφικνοῦνται δὲ ... εἰς Μὰρ τόπον οὕτως διὰ τὴν τοῦ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες· μὰρ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. § 6 ... ἱκετεύων οὖν τρέπεται τὸν θεὸν μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς παρούσης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς παρασχεῖν.

καὶ τὴν ζωτικὴν ἔχει δύναμιν οὐκ ἐν ῥίζαις ὥσπερ τὰ ἄλλα κατορωρυγ-
μένην ἀλλ' ἀνώφοιτον, καρδίας τρόπον ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τῶν ἀκρεμόνων
190 ἱδρυμένην, ὑφ' ὧν οἷα ἡγεμονὶς ὄντως ἐν κύκλῳ δορυφορεῖται. τοιαύτην
δ' ἔχει φύσιν καὶ ἡ διάνοια τῶν γευσαμένων ὁσιότητος· ἄνω γὰρ μεμά-
θηκε βλέπειν τε καὶ φοιτᾶν καὶ μετεωροπολοῦσα ἀεὶ καὶ τὰ θεῖα διερευ-
νωμένη κάλλη χλεύην τίθεται τὰ ἐπίγεια, ταῦτα μὲν παιδιάν, ἐκεῖνα
δὲ σπουδὴν ὡς ἀληθῶς νομίζουσα.
191 (35.) Μετὰ δὲ ταῦτ' οὐ πολὺς διῆλθε χρόνος καὶ ἀπορίᾳ σιτίων
ἐλίμωττον, ὥσπερ ἐκ διαδοχῆς ἀντεπιτιθεμένων τῶν ἀναγκαίων· δέσποιναι
γὰρ χαλεπαὶ καὶ βαρεῖαι, πεῖνα καὶ δίψα, διακληρωσάμεναι τὰς κακώσεις
ἐν μέρει προσέκειντο καὶ συνέβαινε κατὰ τὴν τῆς ἑτέρας ἄνεσιν ἐπι-
γίνεσθαι τὴν ἑτέραν, ὅπερ ἦν τοῖς πάσχουσιν ἀφορητότατον, εἴ γε πρὸ
μικροῦ δόξαντες ἀπαλλαγῆναι δίψους ἐφεδρεῦον κακὸν πεῖναν εὕρισκον.
192 ἦν δ' οὐ μόνον ἡ παροῦσα σπάνις χαλεπόν, ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὸν μέλλοντα
χρόνον τῶν ἐπιτηδείων ἀπόγνωσις· ὁρῶντες γὰρ βαθεῖαν καὶ πολλὴν
ἔρημον καὶ καρπῶν ἀγονωτάτην σφόδρα ἠθύμουν· πάντα γὰρ ἦσαν ἢ
τραχεῖαι καὶ ἀπορρῶγες πέτραι ἢ ἁλμυρόγεως πεδιὰς ἢ ὄρη λιθωδέστατα
ἢ ψάμμοι βαθεῖαι πρὸς ἠλίβατον ὕψος ἀνατείνουσαι, καὶ προσέτι ποταμὸς
οὐδείς, οὐκ αὐθιγενής, οὐ χειμάρρους, οὐδεμία πηγή, σπαρτὸν οὐδὲν
οὐδὲ δένδρον, οὐχ ἥμερον, οὐ τῆς ἀγρίας ὕλης, οὐ ζῷον πτηνὸν ἢ χερσαῖον,
ὅτι μὴ τῶν ἑρπετῶν τὰ ἰοβόλα πρὸς ὄλεθρον ἀνθρώπων, ὄφεις καὶ
193 σκορπίοι. εἶθ' ὑπομιμνησκόμενοι τῆς κατ' Αἴγυπτον εὐθηνίας καὶ εὐε-
τηρίας καὶ τὴν τῶν ἐκεῖ πάντων ἀφθονίαν ἀντιτιθέντες τῇ πάντων ἐνταῦθα
ἐνδείᾳ χαλεπῶς ἔφερον καὶ πρὸς ἑτέρους ἕτεροι τοιαῦτ' ἐλογοποίουν·

1 ὥσπερ VOGHP: ὥσπερ καὶ ceteri τἆλλα VOKZ 1. 2 κατορωρυγμένον BEMA 2 ἀνώφοιτον BEMHP: ἀνώφυτον ceteri τὸν τρόπον BEV[1]AKZ 3 ἱδρυμένον BEMA ἡγεμονικὸς K ὄντος Z 4 γὰρ om. GHP[1], ss. P[2] 5 μετεωροπορoῦσα GH[2] 5. 6 ἐρευνωμένη M 6 τίθεσθαι CV[1]GHP ταῦτα CVO 8 ἀπορίᾳ] ἀπειρίᾳ Richt. Tauchn. 10 πεῖνα καὶ δίψα GHP: δίψα καὶ πεῖνα ceteri 11 ἑτέρας GHP: προτέρας ceteri (v) 12 ἑτέραν] προτέραν M, δευτέραν mg. M ἀφορητότερον H[1]P εἴ γε codd.: οἵ γε v 13 ἐφεδρεύοντος κακοῦ πεῖραν BEMA ηὕρισκον C 14—17 πρὸς—πέτραι ἢ om. VO, suppl. man. rec. mg. V 17 ἀπορρῶγες GHP(V): ἀπορρωγάδες ceteri ἢ ante ὄρη om. Turn. ὄροι (sic) A 18 προσέτι GHP: om. ceteri 20 οὐ δένδρον GHP ἡμέρου coni. Mang. ἢ GHP: οὐ ceteri 21 τῶν om. A 22 εἶτ' C 23 ἐκεῖ] ἐκείνων H τιθέντες A 24 post ἑτέρους add. δὴ M τοιαῦτα A

8 sqq. Exod. cap. 16

„ἐπ' ἐλευθερίας ἐλπίδι μεταναστάντες οὐδὲ τοῦ ζῆν ἄδειαν ἔχομεν οἱ
ταῖς μὲν ὑποσχέσεσι τοῦ ἡγεμόνος εὐδαίμονες, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις ἀνθρώπων
p. 112 M. ἁπάντων κακοδαιμονέστατοι. τί τέλος ἔσται τῆς | ἀνηνύτου καὶ μακρᾶς 194
οὕτως ὁδοῦ; πᾶσι καὶ τοῖς πλέουσι καὶ τοῖς πεζεύουσιν ὅρος εἰς ὃν ἀφί-
ξονται πρόκειται, τοῖς μὲν ἐμπόρια καὶ λιμένες, τοῖς δὲ πόλις τις ἢ
χώρα, μόνοις δ' ἡμῖν ἄβατος ἐρημία καὶ δυσοδία καὶ χαλεπαὶ δυσελ-
πιστίαι· προϊόντων γάρ, ὥσπερ ἀχανὲς καὶ βαθὺ πέλαγος ἀπόρευτον
ἀναφαίνεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐρυνόμενον. μετεωρίσας καὶ φυσήσας 195
ἡμᾶς τῷ λόγῳ καὶ κενῶν ἐλπίδων τὰ ὦτα πληρώσας παρατείνει λιμῷ
τὰς γαστέρας οὐδὲ τὰς ἀναγκαίας ἐκπορίζων τροφάς· ἀποικίας ὀνόματι
τοσαύτην πληθὺν ἠπάτησεν ἐξ οἰκουμένης τὸ πρῶτον εἰς ἀοίκητον ἀγαγών,
εἶτα καὶ εἰς ᾅδου προπέμπων, τὴν τοῦ βίου τελευταίαν ὁδόν." (36.)
τοιαῦτ' ὀνειδιζόμενος οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς εἰς αὐτὸν κακηγορίαις ἐδυσ- 196
χέραινεν, ὡς ἐπὶ τῷ τῆς γνώμης αὐτῶν ἀνιδρύτῳ· πεπειραμένοι γὰρ
μυρίων ὅσων ἐκ τοῦ παραλόγου συμβεβηκότων πραγμάτων παρὰ τὸ
καθεστὸς ἔθος ὤφειλον ὑπὸ μηδενὸς ἔτι τῶν εὐλόγων καὶ πιθανῶν
ἄγεσθαι, πεπιστευκέναι δ' αὐτῷ λαβόντες ἀποδείξεις ἐναργεστάτας τοῦ
περὶ ἁπάντων ἀψευδεῖν. πάλιν δ' ὅτε εἰς ἔννοιαν ἦλθε τῆς ἐνδείας, 197
ἧς μεῖζον οὐδὲν κακὸν ἀνθρώποις ἐστί, συνεγίνωσκεν ὄχλον εἰδὼς ἀβέ-
βαιον φύσει πρᾶγμα καὶ ὑπὸ τῶν ἐν χερσὶ διακινούμενον, ἃ λήθην μὲν
τῶν προγεγονότων ἐργάζεται, δυσελπιστίαν δ' εἰς τὰ μέλλοντα. πάντων 198
οὖν ἐν ἀσχέτοις ὄντων ἀνίαις καὶ τὰς ἀνωτάτω προσδοκώντων συμφοράς,
ἃς ἐνόμιζον ἐφεδρεύειν καὶ ἐγγυτάτω παρεῖναι, τοῦτο μὲν διὰ τὴν σύμ-
φυτον ἐπιείκειαν καὶ φιλανθρωπίαν, τοῦτο δὲ βουλόμενος ὃν ἐχειροτόνησεν
ἡγεμόνα τιμῆσαι καὶ ἔτι μᾶλλον ὡς εὐσεβείας ἔχει καὶ ὁσιότητος ἔν τε
τοῖς φανεροῖς κἂν τοῖς ἀδήλοις ἅπασι διασυστῆσαι ὁ θεὸς ἐλεήσας τὸ

---

1 μεταστάντες G οἳ MGO 2 τῶν ἀνθρώπων A(v) 5 ἐμπορία H¹P, ἐμπορεῖα C alt. τοῖς] τίς P 6 μόνον VO 8 καὶ ante καθ' add. A(v) καὶ ante μετεωρίσας add. Z μετεωρήσας B¹E 8. 9 ἡμᾶς καὶ φυσήσας transp. Z 11 ἀναγαγὼν BEMAK¹Z 13 αὑτὸν AE: αὐτὸν ceteri κατηγορίαις VOKGHP 14 ὡς] ὅσον KZ αὐτῶν GHP: om. ceteri ἀϊδρύτω HP 15 ὅσων GHPKZ: οἵων ceteri 16 καθεστὸς MA: καθεστὼς K, ω ex ο corr. Z, καθεστῶς ceteri 17 λαβόντας VOGHP 18 ὅτε scripsi: ὅταν codd. 19 ἧς GHP: οὗ ceteri (v) 21 δ'] δὲ τὴν GHP 22 ἀσχέτοις CVO: ἐσχάτοις BEKZ, ἐσχάταις MAGHP (v); ἀνηκέστοις coni. Mang. 23 ἃς om. C 23. 24 ἔμφυτον HP 26 pr. τοῖς om. A κἂν] καὶ ἐν CVO διαστῆσαι M

199 πάθος ἰᾶται. ξένας οὖν εὐεργεσίας ἐκαινοτόμει, τρανοτέραις ὅπως ἐμφάσεσι παιδευθῶσιν ἤδη μὴ δυσανασχετεῖν, εἴ τι μὴ κατὰ γνώμην εὐθὺς ἀποβαίη, τλητικῶς δ' ὑπομένειν χρηστὰ περὶ τῶν μελλόντων προσ-
200 δοκῶντες. τί οὖν συνέβη; τῇ ὑστεραίᾳ περὶ τὴν ἕω δρόσος βαθεῖα καὶ πολλὴ περὶ σύμπαν ἦν ἐν κύκλῳ τὸ στρατόπεδον, ἣν ἐπένιφεν ἡσυχῇ, ἀήθη ὑετὸν καὶ παρηλλαγμένον, οὐχ ὕδωρ, οὐ χάλαζαν, οὐ χιόνα, οὐ κρύσταλλον — ταῦτα γὰρ αἱ τῶν νεφῶν ἀπεργάζονται μεταβολαὶ ταῖς χειμεριναῖς τροπαῖς —, ἀλλὰ κέγχρον βραχυτάτην καὶ λευκοτάτην, ἣ διὰ τὴν ἐπάλληλον φορὰν σωρηδὸν προὐκέχυτο τῶν σκηνῶν, ἄπιστος ὄψις· ἣν καταπλαγέντες ἐπυνθάνοντο τοῦ ἡγεμόνος, τίς τε ὁ ὑετὸς οὗτός ἐστιν, ὃν οὐδείς πω πρότερον εἶδεν | ἀνθρώπων, καὶ πρὸς τί γέγονεν. p. 113 M.
201 ὁ δὲ καταπνευσθεὶς ἔνθους γίνεται καὶ θεσπίζει τάδε· „θνητοῖς μὲν ἀνεῖται πεδιὰς ἡ βαθύγειος, ἣν ἀνατεμόντες εἰς αὔλακας ἀροῦσι καὶ σπείρουσι καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ γεωργίαν δρῶσι καρποὺς ἐτησίους ἐκπορίζοντες εἰς ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων· θεῷ δ' οὐ μία μοῖρα τοῦ παντὸς ἀλλ' ὁ σύμπας κόσμος ὑποβέβληται καὶ τὰ τούτου μέρη πρὸς ἅπασαν χρείαν
202 ὧν ἂν θέλῃ ὡς δεσπότῃ δοῦλα ὑπηρετήσοντα. νῦν οὖν ἔδοξεν αὐτῷ, τὸν ἀέρα τροφὴν ἐνεγκεῖν ἀνθ' ὕδατος, ἐπεὶ καὶ γῆ πολλάκις ὑετὸν ἤνεγκεν· ὁ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ ποταμὸς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ταῖς ἐπιβάσεσι πλημμυρῶν ὅταν ἄρδῃ τὰς ἀρούρας, τί ἕτερον ἢ ὑετός ἐστι κάτωθεν ἐπινίφων;"
203 παράδοξον μὲν δὴ τὸ ἔργον, εἰ καὶ ἐνταῦθα ἔστη· νυνὶ δὲ καὶ παραδοξοτέροις ἄλλοις ἐθαυματουργεῖτο. ἐπενεγκάμενοι γὰρ ἄλλος ἀλλαχόθεν

1 ξένας: incipit manus vetustior codicis F (fol. 15r) εὐεργεσίας] ἐνεργείας G τρανοτέραις] καινοτέραις A 2 (ἐμφάσεσι) παιδευθῶσιν scripsi: (ἐμφάσεσιν) αἰδεσθῶσιν codd.; ἀναδιδαχθῶσιν coni. Mang. μὴ om. A εἴ τι BEMFH^{2}K^{1}Z: ἔτι A, εἰ GH^{1}P(v), ἐπεὶ CV^1, ἐπὰν V^{2}OK^2 τὰ ante κατὰ add. V^2 3. 4 προσδοκῶντες Wendl.: προσδοκήσαντας A, προσδοκῶντας ceteri (v) 4 περὶ] παρὰ F 5 ἐν om. A ἦν] ἡ K^{1}Z, ἦν om. FH^{1}P^1, ss. H^{2}P^2 ἐπένιφεν VOFKZ: ὑπένειφεν M, ἐπένειφεν ceteri 7 κρύσταλον FGH 8 post κέγχρον add. καὶ F βαθυτάτην VOK^2 λευκοτάτην] λεπτοτάτην BEMAKZ ἣ] ἡ C 9 ἀλλεπάλληλον C σορηδὸν GZ προὐκέχυτο AFGHP: προκέχυτο ceteri 10 τὸν ἡγεμόνα P ὁ om. A(v) 12 ἔνθους τε FHP 13 βαθύγεως AKZ ἀνατέμνοντες HP, ἀνατέμνουσιν F 14 τἄλλα VO ἐτησίως ABE εἰς om. G 15 δὲ VOFZ οὐ] οὐδὲ BMFKZ 16. 17 πρὸς ἅπασαν χρείαν ὧν ἂν θέλῃ FGHP (ἐθέλῃς F): πρὸς ἃς ἂν θέλῃ χρείας ceteri (ἐθέλοι A) 17 ὑπηρετήσονται F, ὑπηρετεῖ BEMA(v) 18 ἀνενεγκεῖν HP 19. 20 πλημμορῶν GZ 20 ἄρδῃ FHP, ἄρδει G: ἀρδεύῃ ceteri (v) κάτωθέν ἐστιν ὑετὸς transp. Z ἐπινίφων VOFKZ: ἐπινείφων ceteri 21 μὲν FGHP: μὲν γὰρ ceteri δὴ eras. K τὸ ἔργον FGHPV^{2}O: τὸ ἕτερον ἔργον ceteri (ἕτερον eras. V^2) εἰ καὶ eras. V^2, om. O ἔστη AF: ἐστὶ ceteri καὶ om. VO 21. 22 παραδοξότερον ἄλλο coni. Mang. 22 ἀλλαχόθεν ἄλλος transp. CVO

ἀγγεῖα συνεκόμιζον, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων, οἱ δὲ κατὰ τῶν ὤμων
ἐπηχθισμένοι, προνοίᾳ τοῦ πρὸς πλείω χρόνον ταμιεύεσθαι τὰ ἐπιτήδεια.
ἦν δ' ἄρα ἀταμίευτα καὶ ἀθησαύριστα, δωρεὰς ἀεὶ νέας ἐγνωκότος τοῦ 204
θεοῦ χαρίζεσθαι· τὰ μὲν γὰρ πρὸς τὴν τότε χρῆσιν αὐτάρκη σκευάσαντες
μεθ' ἡδονῆς προσηνέγκαντο, τῶν δ' ἀπολειφθέντων εἰς τὴν ὑστεραίαν
οὐδὲν ἔτι σῷον εὕρισκον, ἀλλὰ μεταβεβληκότα καὶ δυσώδη καὶ μεστὰ
τοιουτοτρόπων ζῴων, ἃ κατὰ σῆψιν εἴωθε γεννᾶσθαι· ταῦτα μὲν οὖν
ἀπερρίπτουν κατὰ τὸ εἰκός, ἑτέρας δ' εὐτρεπεῖς τροφὰς ἀνεύρισκον, ἃς
ἅμα τῇ δρόσῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνέβαινε νίφεσθαι. γέρας δ' ἐξαί- 205
ρετον ἡ ἱερὰ ἑβδομὰς εἶχεν· ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν ἐφεῖται δρᾶν ἐν αὐτῇ,
πάντων δὲ μικρῶν καὶ μεγάλων ἔργων ἀνέχειν διείρηται, συγκομίζειν
οὐ δυναμένοις τότε τὰ ἐπιτήδεια πρὸ μιᾶς ὁ θεὸς ὗει διπλᾶ καὶ κελεύει
φέρειν εἰς δύο ἡμέρας αὐτάρκη τροφὴν ἐσομένην· τὰ δὲ συγκομισθέντα
σῷα διέμενεν, οὐδενὸς ᾗ πρότερον φθαρέντος τὸ παράπαν. (37.) λέξω 206
δὲ καὶ τὸ ἔτι τούτου θαυμασιώτερον· ἐπὶ γὰρ ἔτη τεσσαράκοντα, τοσοῦτον
μῆκος αἰῶνος, ὁδοιποροῦσιν αὐτοῖς αἱ χορηγίαι τῶν ἀναγκαίων ἐν τάξεσι
ταῖς εἰρημέναις ἐγίνοντο καθάπερ ἐν σιταρχίαις μεμετρημέναις πρὸς τὰς
ἐπιβαλλούσας ἑκάστοις διανομάς. ἅμα μέντοι καὶ τὴν τριπόθητον ἡμέραν 207
ἀνεδιδάσκοντο — ζητοῦντες γὰρ ἐκ πολλοῦ, τίς ἄρ' ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου
γενέθλιος, ἐν ᾗ τόδε τὸ πᾶν ἀπετελέσθη, καὶ παρὰ πατέρων καὶ προ-
γόνων τὴν ζήτησιν ἄλυτον διαδεξάμενοι μόλις ἐδυνήθησαν εὑρεῖν —
p. 114 M. οὐ μόνον | χρησμοῖς ἀναδιδαχθέντες, ἀλλὰ καὶ τεκμηρίῳ πάνυ σαφεῖ·

1 ἐπὶ] ὑπὸ A κατὰ τοὺς ὤμους GHP (fort. recte) 2 ἐπηχθημένοι A πλείονα HP ταμιεύσασθαι FHP τἀπιτήδεια FHP 4 ἀνάγκην τε καὶ χρῆσιν A(v), ἀνάγκην τε καὶ omisi cum ceteris codd. σκευάσαντες FGHP: κατασκευάσαντες ceteri 5 δὲ F, δ' αὖ BEMAKZ ἀπολειφθέντων CVOFHP: ἄρα λειφθέντων G, ὑπολειφθέντων ceteri 6 ἔτι FGHP: τι ceteri (v) ηὕρισκον C μεστὰ] μετὰ BEMVO 7 οὖν om. KZ 8 ἀνηύρισκον C 9 νίφεσθαι CVO: νι ex νει corr. K, νείφεσθαι ceteri γέρας FGHP: τέρας ceteri δὲ C 9. 10 ἐξαίσιον A 10 οὐδὲν ἐφείθη FGH, εἶχεν οὐδὲν P 11 ἀπέχειν BEMAK^{1}Z διήρηται H^{1}P, δεῖν εἴρηται V^{2}O 12 δυναμένων BEMAK^{1}Z τἀπιτήδεια FHP πρὸ μιᾶς FGHP: προμηθείᾳ CVO, om. ceteri διπλᾶς VO 13 εἰς δύο ἡμέρας post τροφὴν transp. F ἐσομένοις P 14 διέμεινεν H^{1}P, διέμεινεν K, διέμενον AVO ᾗ HPKZ: ἡ G, ἢ F, om. ceteri φθαρέντος] ὀφθέντος K^{1} 15 δὲ] δὴ FGHP ἔτη] ἔτι G τοσοῦτο C 16 αἰῶνος om. A 17 σιταρκίαις AFG πρὸς FGHPKZ: om. ceteri 17. 18 ταῖς ἐπιβαλλούσαις (ἐπιβαλούσαις FG) ἑκάστοις διανομαῖς FGHP 18 post ἐπιβαλλούσας add. χρείας V^{2}O (mg. K) ἑκάστης K^{1}Z διανομάς] διανομίας A, διανέμουσαι $V^{2}OK^{2}$ μέν τι G 19 ἄρ' FGHP: ἆρα B, ἄρα ceteri ἐστὶν om. A 20 τόδε] τότε G 21 ἄλυτον] ἄλυπον KZ ἐδυνήθησαν FHP: ἠδυνήθησαν ceteri

τοῦ γὰρ πλεονάζοντος ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ὡς ἐλέχθη, φθειρομένου,
τὸ πρὸ τῆς ἑβδόμης ὑόμενον οὐ μόνον οὐ μετέβαλεν, ἀλλὰ καὶ μέτρον
208 εἶχε διπλάσιον. ἡ δὲ χρῆσις ἦν τοιάδε· συλλέγοντες ἅμα τῇ ἕω τὸ
νιφόμενον ἤλουν ἢ ἔτριβον, εἶθ' ἕψοντες ἡδεῖαν πάνυ τροφὴν οἷα μελίπη-
209 κτον προσεφέροντο μὴ δεόμενοι σιτοπόνων περιεργίας. ἀλλὰ γὰρ καὶ
τῶν εἰς ἁβροδίαιτον βίον οὐκ εἰς μακρὰν εὐπόρουν, ὅσαπερ ἐν οἰκου-
μένῃ χώρᾳ καὶ εὐδαίμονι βουληθέντος τοῦ θεοῦ κατὰ πολλὴν περιουσίαν
ἄφθονα χορηγεῖν ἐν ἐρημίᾳ· ταῖς γὰρ ἑσπέραις ὀρτυγομητρῶν νέφος
συνεχὲς ἐκ θαλάττης ἐπιφερόμενον ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἐπεσκίαζε τὰς
πτήσεις προσγειοτάτας ποιουμένων εἰς τὸ εὔθηρον· συλλαμβάνοντες οὖν
καὶ σκευάζοντες ὡς φίλον ἑκάστοις κρεῶν ἀπέλαυον ἡδίστων ἅμα καὶ
τὴν τροφὴν παρηγοροῦντες ἀναγκαίῳ προσοψήματι.
210 (38.) Τούτων μὲν οὖν πολλὴν ἦγον ἀφθονίαν οὐκ ἐπιλειπόντων,
ὕδατος δὲ καὶ πάλιν πιέσασα δεινὴ σπάνις ἐπιγίνεται· καὶ πρὸς ἀπό-
γνωσιν ἤδη τραπομένων σωτηρίας, λαβὼν Μωυσῆς τὴν ἱερὰν βακτηρίαν
ἐκείνην, δι' ἧς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἀπετέλεσε σημεῖα, θεοφορηθεὶς τὴν
211 ἀκρότομον πέτραν παίει. ἡ δ', εἴτε προϋποκειμένης πηγῆς φλέβα καί-
ριον διακοπεῖσα εἴτε καὶ τότε πρῶτον ὕδατος ἀφανέσιν ὑπονόμοις

1 ὡς om. F 2 alt. οὐ om. E, ss. B μετέβαλλεν M 3 τὸ] τὸν Z 4 νιφόμενον CVO: νι ex νει corr. K, νειφόμενον ceteri εἶτ' K^1Z 5 σιτοποιῶν C περιεργίας codd.: περιεργείας v 6 τῶν] τὸν FG ηὐπόρουν C ὅσαπερ ἐν FGHPKZ: ὅσαπερ (om. ἐν) C, ὅσα περὶ ceteri 7 βληθέντος M τοῦ om. VO 8 post ἄφθονα add. αὐτοῖς V^2OK^2 9 ἅπαν FGHPKZ: ὃ πᾶν CVOBEM, πᾶν A 10 προσγειοτάτους M ποιούμενον CFGHP(v) οὖν eras. V^2, om. O 11 ἀπέλαυνον M 11. 12 καὶ τὴν τροφὴν] κοινὴν τροφὴν καινῷ coni. Mang. 12 τῇ τροφῇ AF προσοψήματι CVOFG: προσεψήματι BEAHP, προεψήματι MKZ 13 οὖν om. Z πολλὴν om. BEMAKZ ἀφθονίαν ἦγον transp. BMKZ ἐπιλιπόντων FGH^1P 15 σωτηρίας] βακτηρίας V^2O οἶκτον add. ante λαβὼν BEMA λαβὼν] λαβόμενος VO, om. KZ μωσῆς GHP 15. 16 τὴν—ἧς om. BEMAVO βακτηρίαν ἐκείνην CKZ: ἐκείνην βακτηρίαν FGHP 16 ἐπετέλεσε CVOHP, ἐπετέλει G τὴν FGHP: γὰρ BEMA, om. CVOKZ 17 παίει πέτραν transp. A(v) ἡ δὲ VOF, ἥδ' KZ, ἡ δ' om. BEMA πηγὸς (sic) VOK^2 18 ὕδασιν BEM ἀφανέσιν] ἄφεσιν C, ἀφαίρεσιν P ὑπονόμου C

10 cf. *Ioseph. Ant. Iud. III 25* καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος . . . ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλατταν ὑπερελθὸν καὶ ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ πρόσγαιον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὂν καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. 13 sqq. Exod. 17,1—6 17 sqq. cf. *Sap. Salom. 11,4* ἐδίψησαν καὶ ἐπεκαλέσαντό σε, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ καὶ ἴαμα δίψης ἐκ λίθου σκληροῦ.

εἰς αὐτὴν ἀθρόου συρρυέντος καὶ σφόδρα ἐκθλιβέντος, ἀναστομωθεῖσα τῇ βίᾳ τῆς φορᾶς κρουνηδὸν ἐκχεῖται, ὡς μὴ τότε μόνον παρασχεῖν ἄκος δίψους ἀλλὰ καὶ πρὸς πλείω χρόνον τοσαύταις μυριάσιν ἀφθονίαν ποτοῦ· τὰ γὰρ ὑδρία πάντ' ἐπλήρωσαν, ὡς καὶ πρότερον ἐκ τῶν πηγῶν, αἳ πικραὶ μὲν ἦσαν φύσει, μετέβαλον δ' ἐπιφροσύνῃ θείᾳ πρὸς τὸ γλύκιον. εἰ δέ τις τούτοις ἀπιστεῖ, θεὸν οὔτ' οἶδεν οὔτ' ἐζήτησέ ποτε· ἔγνω 212
γὰρ ἂν εὐθέως, ἔγνω παγίως καταλαβών, ὅτι τὰ παράδοξα δὴ ταῦτα καὶ παράλογα θεοῦ παίγνιά ἐστιν, ἀπιδὼν εἰς τὰ τῷ ὄντι μεγάλα καὶ σπουδῆς ἄξια, γένεσιν οὐρανοῦ καὶ πλανήτων καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων χορείας καὶ φωτὸς ἀνάλαμψιν, ἡμέρας μὲν ἡλιακοῦ, νύκτωρ δὲ τοῦ διὰ σελήνης, καὶ γῆς ἵδρυσιν ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τοῦ παντός, ἠπείρων τε καὶ νήσων ὑπερβάλλοντα μεγέθη καὶ ζῴων καὶ φυτῶν ἀμυθήτους ἰδέας, ἔτι δὲ πελαγῶν ἀναχύσεις, ποταμῶν αὐθιγενῶν καὶ χειμάρρων φοράς,
p. 115 M. ἀενάων ῥεῖθρα πηγῶν, ὧν αἱ | μὲν ψυχρὸν αἱ δὲ θερμὸν ὕδωρ ἀνομβροῦσιν, ἀέρος παντοίας τροπάς, ἐτησίων ὡρῶν διακρίσεις, ἄλλα κάλλη μυρία. ἐπιλίποι ἂν ὁ βίος τοῦ βουλομένου διηγεῖσθαι τὰ καθ' ἕκαστα, 213
μᾶλλον δ' ἕν τι τῶν ὁλοσχερεστέρων τοῦ κόσμου μερῶν, κἂν εἰ μέλλοι πάντων ἀνθρώπων ἔσεσθαι μακροβιώτατος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς ἀλήθειαν ὄντα θαυμάσια καταπεφρόνηται τῷ συνήθει· τὰ δὲ μὴ ἐν ἔθει, κἂν μικρὰ ᾖ, ξέναις φαντασίαις ἐνδιδόντες καταπληττόμεθα τῷ φιλοκαίνῳ.

(39.) Ἤδη δὲ πολλὴν καὶ ἀπόρευτον διεξεληλυθότων, ὅροι τινὲς 214
ἀνεφαίνοντο γῆς οἰκουμένης καὶ προάστεια χώρας, εἰς ἣν μεθωρμίζοντο· νέμονται δ' αὐτὴν Φοίνικες. ἐλπίσαντες δὲ βίον εὔδιον καὶ γαληνὸν αὐτοῖς ἀπαντήσεσθαι γνώμης ἐσφάλησαν. ὁ γὰρ προκαθήμενος βασιλεὺς 215

1 εἰς αὐτὴν om. FGHP   ἀθρόον M   συρρέοντος BEM, συρέντος F   ἐκθλίβοντος CVOFGHP   2 φθορᾶς G   μόνον om. VO   2. 3 δίψους ἄκος transp. G   3 δίψης F   τοσαύταις om. K[1]Z   4 ὑδρεῖα C   πάντα FHP, πέντ' G   ἐκ FGHP: ἀπὸ ceteri   5 μετέβαλλον F   δὲ C   γλύκειον CH   6 οὔτ' AFGHP: οὔτε ceteri   οἶδεν CVOEHP: εἶδεν ceteri   οὔτε CVO   ποτε] πώποτε A(v)   7 ἂν εὐθέως ἔγνω om. H[1]P   8 ἐστιν FGHP: εἰσιν ceteri (v)   ἐπιδὼν FGHP   εἰς FGHP: πρὸς ceteri   12 ἀμυθήτων K, ἀμυθήτους om. A   13 ἔτι δὲ FGHP: ἔτι δὲ καὶ ceteri   14 ἀενάων CE: ἀεννάων ceteri   14. 15 ψυχρῶν αἱ δὲ θερμῶν ὑδάτων ἀνομβροῦσι πηγάς A (Turn.)   16 ἐπιλείποι CK   17 μερῶν τοῦ κόσμου transp. BMAKZ   19 τὰ VOK[2]FGHP: ἃ ceteri   μὴ] δὴ C   post ἔθει add. ἦν CBEMA, ᾖ KZ   21 ἀπόρευτον] ἀοίκητον coni. Mang.   23 ἐννέμονται FHP; ἐνέμοντο coni. Mang.   αὐτὴν] αὐτὰ FGHP   δὲ om. F   εὔδειον A   24 αὐτοῖς om. A   αὑτοῖς codd.   ἀπαντήσασθαι K, ἀπαντᾶσθαι GHP   προκαθήμενος FGHP: καθηγούμενος K[1]Z, καθήμενος ceteri (K[2])

21 sqq. Exod. 17,8—16

πόρθησιν εὐλαβηθείς, ἀναστήσας τὴν ἐκ τῶν πόλεων νεότητα, μάλιστα
μὲν ἀνείρξων ὑπηντίαζεν, εἰ δὲ βιάζοιντο, διὰ χειρῶν ἀμυνούμενος ἀκμῆσι
καὶ ἄρτι πρῶτον καθισταμένοις εἰς ἀγῶνα κεκμηκότας ὁδοιπορίαις καὶ
216 ἐνδείαις σιτίων καὶ ποτῶν, ἃ κατὰ μέρος ἀντεπετίθετο. Μωυσῆς δὲ
παρὰ τῶν σκοπῶν γνοὺς οὐ μακρὰν διεστηκότα τὸν ἐχθρὸν στρατόν,
καταλέξας τοὺς ἡβῶντας καὶ στρατηγὸν ἑλόμενος ἕνα τῶν ὑπάρχων
Ἰησοῦν, πρὸς τὴν μείζονα συμμαχίαν αὐτὸς ἠπείγετο· περιρρανάμενος
γὰρ τοῖς εἰωθόσι καθαρμοῖς ἐπὶ κολωνὸν τὸν πλησίον μετὰ σπουδῆς
ἀναδραμὼν ἱκέτευε τὸν θεὸν ὑπερασπίσαι καὶ νίκην καὶ κράτος περι-
ποιῆσαι τοῖς Ἑβραίοις, οὓς ἐκ χαλεπωτέρων πολέμων καὶ κακῶν ἄλλων
ἐρρύσατο μὴ μόνον τὰς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικρεμασθείσας συμφορὰς ἀπο-
σκεδάσας, ἀλλὰ καὶ ὅσας ὅ τε τῶν στοιχείων νεωτερισμὸς ἐκαινούργησε
217 κατ' Αἴγυπτον καὶ ὁ ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις ἀνήνυτος λιμός. ἤδη δὲ μελλόν-
των εἰς μάχην καθίστασθαι, τερατωδέστατόν τι συμβαίνει πάθος περὶ
τὰς χεῖρας αὐτοῦ· κουφόταται γὰρ ἐγίνοντο ἐν μέρει καὶ βαρύταται·
εἶθ' ὁπότε μὲν ἐπελαφρίζοιντο πρὸς ὕψος αἰρόμεναι, τὸ συμμαχικὸν
ἐρρώννυτο καὶ ἀνδραγαθιζόμενον ἐπικυδέστερον ἐγίνετο, ὁπότε δὲ κάτω
βρίσειαν, ἴσχυον οἱ ἀντίπαλοι, μηνύοντος διὰ συμβόλων τοῦ θεοῦ, ὅτι
τῶν μὲν ἐστι γῆ καὶ αἱ τοῦ παντὸς ἐσχατιαὶ κλῆρος οἰκεῖος, τῶν δ'
αἰθὴρ ὁ ἱερώτατος, καὶ ὥσπερ ἐν τῷ παντὶ βασιλεύει καὶ κρατεῖ γῆς
218 οὐρανός, οὕτω καὶ τὸ ἔθνος περιέσται τῶν ἀντιπολεμούντων. ἄχρι μὲν
οὖν τινος αἱ χεῖρες οἷα πλάστιγγες ἐν μέρει μὲν | ἐπεκουφίζοντο, ἐν p. 116 M.
μέρει δ' ἐπέρρεπον, τηνικαῦτα καὶ ὁ ἀγὼν ἀμφήριστος ἦν· ἐξαπιναίως
δ' ἀβαρεῖς γενόμεναι, δακτύλοις ἀντὶ ταρσῶν χρώμεναι, μετέωροι πρὸς

2 ὑπαντίαζεν C ἀμυνόμενος VO ἀκμῆσι FGHPK[1]Z: ἀκμητὶ ceteri 3 καὶ] πρὸς C, τοὺς BEMA καθισταμένους BEMAKZ κεκμηκόσιν CVO 4 καὶ ποτῶν om. BEMA ἃ om. GHP ἀνεπετίθετο Z μωσῆς CKZ 5 γνοὺς παρὰ τῶν σκοπῶν transp. A ἐχθρὸν FGHPKZ: ἐχθρῶν ceteri 7 μείζονα] ἄνωθεν O ἠπείγετο CGHPKZ: ἡγεῖτο ceteri 8 τοῖς om. Z 9 ἱκέτευε FGHP: ἱκετεύει ceteri 10 πολέμων codd.: κινδύνων v 11 μὴ FGHP: οὐ ceteri 12 μετεωρισμὸς A 14 τερατωδέστατον FGHPK[1]Z: τερατωδέστερον ceteri 15 ἐγίγνοντο F 16 ἐπελαφρίζοιντο KZ: ἐπελαφρίζοντο CMG, ἐπηλαφρίζοντο ceteri (ἐπηλαφρύνοντο O) 17 ἐρώννυτο CZ ἐπικυδέ-
γί
στερον] ἐπικρατέστερον coni. Mang. ἐφαίνετο A 17. 18 κάτω βρίσειαν FGHP: κάτω βαρήσειαν CAEVO, βαρήσειαν κάτω B, βαρύσειαν κάτω M, βαρήσειε κάτω K, βαρύσειεν κάτω Z 18 οἱ om. A 19 ἐστιν ἡ γῆ F δὲ F 20 βασιλεύει] κελεύει O κρατεῖ] κατακρατεῖ GH(v) 21 περιέσται FGHP: περιέστη VO, περίεστι ceteri 22 τινος] ὅσου V[2]O 23 δὲ F ἐπέρρεπον] ἐπέβριθον C τηνικαῦτα] ἡνίκα FHP 24 γινόμεναι P καὶ ante δακτύλοις add. V[2]O, δ' post δακτύλοις add. G μετέωροι om. BEMAKZ

ὕψος ἤρθησαν, καθάπερ αἱ πτηναὶ φύσεις ἀεροποροῦσαι, καὶ διέμενον
ἀνώφοιτοι μέχρι τοῦ τὴν νίκην Ἑβραίους ἀνανταγώνιστον ἄρασθαι, τῶν
ἐχθρῶν ἡβηδὸν ἀναιρεθέντων ἅπερ τε διαθεῖναι παρὰ τὸ προσῆκον ἐσπού-
δαζον παθόντων μετὰ δίκης. τότε καὶ Μωυσῆς ἱδρύεται βωμόν, ὃν 219
ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὠνόμασε „θεοῦ καταφυγήν“ (Exod. 17, 15), ἐφ'
οὗ τὰ ἐπινίκια ἔθυε χαριστηρίους εὐχὰς ἀποδιδούς.

(40.) Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ἔγνω δεῖν τὴν χώραν, εἰς ἣν ἀπῳ- 220
κίζετο τὸ ἔθνος, κατασκέψασθαι — δεύτερον δ' ὁδοιποροῦσιν ἔτος ἐνει-
στήκει — βουλόμενος μή, οἷα φιλεῖ, γνωσιμαχεῖν οὐκ εἰδότας, ἀλλ'
ἀκοῇ προμαθόντας αὐτήν, ἐπιστήμῃ τῶν ἐκεῖ βεβαίᾳ χρωμένους, τὸ
πρακτέον ἐκλογίζεσθαι. δώδεκα δ' ἰσαρίθμους ταῖς φυλαῖς ἄνδρας, ἐξ 221
ἑκάστης ἕνα φύλαρχον, αἱρεῖται τοὺς δοκιμωτάτους ἀριστίνδην προκρίνας,
ἵνα μηδεμία μοῖρα πλέον ἢ ἔλαττον ἐνεγκαμένη διαφέρηται, πᾶσαι δ'
ἐξ ἴσου διὰ τῶν ἐν τέλει τὰ παρὰ τοῖς κατοίκοις, εἰ βουληθεῖεν οἱ
πεμφθέντες ἀψευδεῖν, ἐπιγνῶσιν. ἑλόμενος δ' αὐτούς φησι τάδε· „τῶν 222
ἀγώνων καὶ κινδύνων, οὓς ὑπέστημεν καὶ μέχρι νῦν ὑπομένομεν, ἆθλόν
εἰσιν αἱ κληρουχίαι, ὧν τῆς ἐλπίδος μὴ διαμάρτοιμεν ἔθνος πολυανθρωπό-
τατον εἰς ἀποικίαν παραπέμποντες. ἔστι δ' ὠφελιμώτατον ἡ τόπων
καὶ ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων ἐπιστήμη, ὥσπερ ἡ ἄγνοια βλαβερόν.
ὑμᾶς οὖν ἐχειροτονήσαμεν, ἵνα ταῖς ὑμετέραις ὄψεσί τε καὶ διανοίαις 223

2 ἀνώφυτοι CVOK τοῦ om. HP ἐβραίοις A ἀνταγώνιστον M 3 διαθεῖναι] καταθεῖναι H παρὰ] περὶ KZ 3. 4 ἐσπάδαζον (sic) E 4 ἱδρύετο M ὃν] ὧν G 5 τοῦ συμβεβηκότος VOKZ: τῶν συμβεβηκότων ceteri (v) καταφυγεῖν C 6 χαριστηρίους FGHP: τὰς χαριστηρίους ceteri 7 post μετὰ add. δὲ AV 7. 8 ἀπώκιζε KZ 9 βουλόμενος FGHPK^{1}Z: βου-λόμενος δὲ ceteri 10 αὐτῇ A ἐπιστήμῃ] γρ. ἢ διαγνώσει mg. O τῶν ἐκεῖ] τῶν κατασκοπησάντων τὰ ἐκεῖ V^2, τῶν τὰ ἐκεῖ κατασκοπησάντων O βεβαίᾳ FGHPV^{2}OK^2: βεβαίως ceteri τὸ] ὃ HP 11 δὲ eras. V^2, δ' om. AO 12 φίλαρχον FGZ 13 πλεῖον A 14 τὰ om. FGHP παρὰ τῶν ἐν τοῖς κατοίκοις HP 15 ἐπὶ γνῶσιν A, ἐπίγνωσιν P δὲ A 16 τοῦ νῦν A 17 ἁμάρτοιμεν G, διαμάρτημεν (sic) M 18 πέμποντες P 19 ἡ om. A

7 sqq. Num. cap. 13. 14 7—174,2 Catena Laur. V 14 ad Psalm. 105,24 ἐξουδένωσαν γῆν ἐπιθυμητήν: φίλωνος: ἀπεπέμψαντο γῆν ἀγαθὴν τὴν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς εὑρήσεις ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Ἀριθμῶν. ἡ δὲ ἱστορία τοιαύτη· δεύτερον μὲν ὁδοιποροῦσι τοῖς Ἑβραίοις ἔτος ἐνειστήκει, Μωυσῆς δὲ ἔγνω τὴν χώραν, εἰς ἣν ἀπῳκίζετο τὸ ἔθνος, κατα-σκέψασθαι. καὶ δὴ δώδεκα ἰσαρίθμους — προκρίνας. οὓς ἑλόμενος γενέσθαι φησὶ τῶν τοσούτων μυριάδων ὦτα καὶ ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν τῶν ἀναγκαίων εἰδέναι σαφῆ κατάληψιν.

τἀκεῖ θεασώμεθα· γίνεσθε δὴ τῶν τοσούτων μυριάδων ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ
224 πρὸς τὴν ὧν ἀναγκαῖον εἰδέναι σαφῆ κατάληψιν. ἃ δὲ γνῶναι ποθοῦμεν,
τρία ταῦτ' ἐστίν· οἰκητόρων πλῆθός τε καὶ δύναμιν, πόλεων τὴν ἐν
εὐκαιρίᾳ θέσιν καὶ ἐν οἰκοδομίαις ἐχυρότητα ἢ τοὐναντίον, χώραν εἰ
βαθύγειός ἐστι καὶ πίων, ἀγαθὴ παντοίους καρποὺς ἐνεγκεῖν σπαρτῶν
τε καὶ δένδρων, ἢ λεπτόγεως ἔμπαλιν, ἵνα πρὸς μὲν ἰσχὺν καὶ πλῆθος
οἰκητόρων ἰσορρόποις δυνάμεσι φραξώμεθα, πρὸς δὲ τὴν ἐν τοῖς τόποις
ἐρυμνότητα μηχανήμασι καὶ ταῖς ἑλεπόλεσιν· ἀναγκαῖον δὲ καὶ τὴν χώραν
εἰδέναι, εἰ ἀρετῶσα ἢ μή· περὶ γὰρ λυπρᾶς ἑκουσίους κινδύνους ὑπο-
225 μένειν ἠλιθιότητος. τὰ δ' ὅπλα καὶ μηχανήματα ἡμῶν καὶ πᾶσα ἡ
δύναμις ἐν μόνῳ τῷ πιστεύειν θεῷ κεῖται· ταύτην ἔχοντες τὴν παρα-
σκευὴν οὐδενὶ τῶν φοβερῶν εἴξομεν· ἱκανὴ γὰρ ἀμάχους ῥώμας εὐεξίαις,
τόλμαις, ἐμπειρίαις, πλήθεσιν ἐκ πολλοῦ τοῦ | περιόντος καταχρατεῖν, p. 117 M.
δι' ἣν καὶ ἐν ἐρήμῃ βαθείᾳ χορηγίαι πάντων εἰσὶν ὅσα ἐν εὐετηρίᾳ
226 πόλεων. ὁ δὲ καιρός, ἐν ᾧ μάλιστα χώρας ἀρετὴν δοκιμάζεσθαι συμ-
βέβηκεν, ἔαρ ἐστίν, ὃ νῦν ἐφέστηκεν· ὥρᾳ γὰρ ἔαρος τὰ μὲν σπαρέντα
τελεσφορεῖται γένη, αἱ δὲ τῶν δένδρων φύσεις ἀρχὴν λαμβάνουσιν.
ἄμεινον δ' ἂν εἴη καὶ ἐπιμεῖναι μέχρι θέρους ἀκμάζοντος καὶ διακομίσαι
227 καρποὺς οἱονεὶ δείγματα χώρας εὐδαίμονος." (41.) ταῦτ' ἀκούσαντες
ἐπὶ τὴν κατασκοπὴν ἐξῄεσαν ὑπὸ παντὸς τοῦ πλήθους προπεμπό-
μενοι δεδιότος, μὴ συλληφθέντες ἀπόλωνται καὶ συμβῇ δύο τὰ χαλεπώτατα,

---

1 τἀκεῖθεν BKZ θεασόμεθα G γίνεσθε VOFGHP: γένεσθε ceteri δὴ] δὴ οὖν F, δὲ O 2 πρὸς CV¹FGHP: πρὸς τὸ ceteri ὧν ἀναγκαῖον GHP: τῶν ἀναγκαίων ceteri Laur. (v) σαφῆ] ἀκριβῆ F post δὲ ss. δὴ K 3 τρία FGHP: om. ceteri ταῦτα CVO Laur. τε om. Laur. τὴν] τε Laur. 4 θέσεως H¹P τε καὶ A οἰκοδομίαις FGHP: οἰκοδομαῖς ceteri (v), οἰκοδομῇ Laur. ἐχυρότητα CFGHP: ὀχυρότητα ceteri 5 εὔγειος Laur. ἐστι om. Laur. ante ἀγαθὴ add. εἰ FGHP(v), καὶ Laur.
ειο
5. 6 σπαρτῶν τε καὶ δένδρων om. Laur. 6 λεπτόγεως A, λεπτόγειος BEMKZ 9 ἑκουσίως G 10 ἠλιθιώτατον coni. Mang.; ἠλιθιότητος ⟨ἔργον⟩ conicio μηχανήμαθ' G 11 post δύναμις add. ἡμῶν F 12 ῥώμαις coni. Mang. 13 κρατεῖν F 14 ἐρήμῃ FGHP: ἐρημίᾳ ceteri βαθεῖαι corr. ex βαθεία B, βαθεῖαι MKZ 16 ὥρᾳ — λαμβάνουσιν (17) om. Laur. γὰρ] μὲν G, om. BEMA 17 γένη, αἱ KZ: γενέσεως ceteri (v) φύσεις] ἐκφύσεις coni. Mang. 18 pr. καὶ om. Laur. alt. καὶ om. BEMA 19 ταῦτα CF 20 τὴν om. M κατασκοπεῖν C 20. 21 παραπεμπόμενοι coni. Mang. 21 δεδιότες EMAVO ἀπόλλωνται K

2—6 pergit Laur. V 14: ἃ δὲ γνῶναι — ἔμπαλιν. 15—20 pergit Laur. V 14: ὁ δὲ καιρός — ἐξῄεσαν.

ἀνδρῶν τε, οἳ φυλῆς ἑκάστης ὄψις ἦσαν, σφαγαὶ καὶ ἄγνοια τῶν παρὰ
τοῖς ἐφεδρεύουσιν ἐχθροῖς ὧν ὠφέλιμος ἡ ἐπιστήμη. παραλαβόντες 228
δ' ὀπτῆρας καὶ ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ προερχομένοις ἐφείποντο· καὶ γενό-
μενοι πλησίον, ἐφ' ὑψηλότατον ὄρος τῶν περὶ τὸν τόπον ἀναδραμόντες,
κατεθεῶντο τὴν χώραν, ἧς πεδιὰς μὲν ἦν πολλὴ κριθοφόρος, πυροφόρος,
εὔχορτος, ὀρεινὴ δ' οὐκ ἔλαττον ἀμπέλων καὶ στελεχῶν ἄλλων κατά-
πλεως, εὔδενδρος ἅπασα, λάσιος, ποταμοῖς καὶ πηγαῖς διεζωσμένη πρὸς
ἄφθονον ὑδρείαν, ὡς ἐκ τῶν προπόδων ἄχρι τῶν κορυφῶν ὅλα τῶν
ὀρῶν τὰ κλίματα δένδρεσι κατασκίοις συνυφάνθαι, διαφερόντως δὲ τοὺς
αὐχένας καὶ ὅσαι βαθεῖαι διαφύσεις. κατεθεῶντο δὲ καὶ τὰς πόλεις 229
ἐρυμνοτάτας διχόθεν, ἔκ τε τοπικῆς περὶ τὴν θέσιν εὐκαιρίας καὶ περι-
βόλων ἐχυρότητος. ἐξετάζοντες δὲ καὶ τοὺς οἰκήτορας ἑώρων ἀπείρους
τὸ πλῆθος, περιμηκεστάτους γίγαντας ἢ γιγαντώδεις τὰς τῶν σωμάτων
ὑπερβολὰς ἔν τε μεγέθεσι καὶ ῥώμαις. ταῦτα κατιδόντες εἰς ἀκριβεστέραν 230
κατάληψιν ἐπέμενον — ὀλισθηρὸν γὰρ αἱ πρῶται φαντασίαι χρόνῳ
μόλις ἐνσφραγιζόμεναι — καὶ ἅμα σπουδὴν ἐποιοῦντο δρεψάμενοι τῶν
ἀκροδρύων, μὴ ἄρτι πρῶτον στεριφουμένων ἀλλ' ἤδη ὑποπερκαζόντων,
ἐπιδείξασθαι παντὶ τῷ πλήθει τὰ μὴ ῥᾳδίως φθαρησόμενα. μάλιστα 231
δ' αὐτοὺς κατέπληττεν ὁ τῆς ἀμπέλου καρπός· οἱ γὰρ βότρυες ὑπερ-
μεγέθεις ἦσαν, ἀντιπαρεκτεινόμενοι ταῖς κληματίσι καὶ μοσχεύμασιν,
ἄπιστος θέα· ἕνα γοῦν ἐκτεμόντες καὶ δοκίδος ἐκ μέσων ἀπαιωρήσαντες,

1 ὄψις — καὶ om. in lac. C   ὄψεις BEAKZ   3 προερχόμενοι VOF
4 τῶν — τόπον om. Laur.   περὶ] παρὰ P   τῶν τόπων K, τὸν ποταμὸν A
5 κριθηφόρος Laur.   6 δὲ BEMFKZ   ἔλαττον BEMA: ἐλάττων ceteri
7 ἅπασι H[1], πᾶσα Laur.   7—10 πρὸς — διαφύσεις om. Laur.   8 ἄφθορον F
10 ὅσα BEMA   βαθεῖα AP   διὰ φύσεις AF, διὰ φύσιν GHP   12 ἐχυρό-
τητος CFGHP: ὀχυρότητος ceteri   ἑώρων] εὗρον coni. Mang.
β α
12. 13 τὸ πλῆθος ἀπείρους F   13 τῷ πλήθει VOK[2] Laur.   γίγαντας ἢ
et τὰς — ὑπερβολὰς (14) om. Laur.   14 ἔν τε ῥώμῃ καὶ μεγέθεσιν Laur.
ἀκριβεστάτην VO   15 ὀλισθηραὶ BEMAKZ (Mang.)   φαντασίαι] φῆμαι D
16 ἐκσφραγιζόμεναι D[R], ἐμφραγιζόμεναι D[P]   ἐποίουν HP   δρεψόμενοι Laur.
17 μὴ — στεριφουμένων om. A, μὴ — ἀλλ' om. Laur.   18 ἐπιδείξεσθαι G
19 βότρυς FGHP   19. 20 παμμεγέθεις A   20 ἀντιπαρεκτεινόμενοι — μοσχεύμασιν
om. Laur.   κλιματίσι AEFGHPZ   21 οὖν Laur.   τεμόντες FGHP
ἐκ μέσου A, μέσον (om. ἐκ) VO Laur.

3—176,3 pergit Laur. V 14: ὀπτῆρας δὲ καὶ ἡγεμόνας παραλαβόντες προερχομένοις —
ἐκόμιζον.   15. 16 D[P] fol. 257[v] D[M] fol. 268[r] D[R] fol. 271[v] Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ
Μωσέως βίου: ὀλισθηρὸν γὰρ αἱ πρῶται φῆμαι χρόνῳ μόλις ἐνσφραγιζόμεναι.

ἧς τὰς ἀρχὰς δυσὶ νέοις, τῷ μὲν ἔνθεν τῷ δ' ἔνθεν, ἐπετίθεσαν, ἐκ διαδοχῆς, πιεζομένων αἰεὶ τῶν προτέρων — βαρύτατον γὰρ ἦν ἄχθος
232 —, ἐκόμιζον, περὶ τῶν ἀναγκαίων οὐχ ὁμοφρονοῦντες. (42.) ἐγένοντο μὲν οὖν αὐτοῖς ἅμιλλαι μυρίαι καὶ πρὶν ἐπανήκειν κατὰ τὴν ὁδόν, ἀλλὰ κουφότεραι, ὑπὲρ τοῦ μὴ γνωσιμαχούντων μηδ' | ἄλλα ἄλλων ἀπαγγελ- p. 118 M.
λόντων στάσιν ἐν τῷ πλήθει γενέσθαι, χαλεπώτεραι δὲ μετὰ τὴν
233 ἐπάνοδον. οἱ μὲν γὰρ περὶ τῆς τῶν πόλεων ἐχυρότητος καὶ ὡς ἑκάστη πολυάνθρωπός ἐστι διεξιόντες καὶ πάντα αἴροντες τῷ λόγῳ πρὸς τὸ μεγαλεῖον φόβον ἐνειργάζοντο τοῖς ἀκούουσιν, οἱ δὲ τὸν ἁπάντων ὧν εἶδον ὑφαιροῦντες ὄγκον παρεκάλουν μὴ ἀναπίπτειν, ἀλλ' ἔχεσθαι τῆς ἀποικίας ὡς αὐτοβοεὶ περιεσομένους· οὐδεμίαν γὰρ ἀνθέξειν πόλιν πρὸς τοσαύτης δυνάμεως ἔφοδον ἀθρόως ἐπιστάσης, ἀλλὰ τῷ βάρει πιεσθεῖσαν πίπτειν· προσετίθεσαν δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἰδίων παθῶν ἑκάτεροι ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων, οἱ μὲν ἄνανδροι δειλίαν, οἱ δ' ἀκατάπληκτοι
234 θάρσος μετ' εὐελπιστίας. ἀλλ' οὗτοι μὲν πέμπτη μοῖρα τῶν ἀποδεδειλιακότων ἦσαν, οἱ δ' ἔμπαλιν τῶν γενναίων πενταπλάσιοι· τὸ δ' ὀλίγον θάρσος ἀτολμίας ἐναφανίζεται περιουσίᾳ, ὃ δὴ καὶ τότε φασὶ συμβῆναι· τῶν γὰρ τὰ βέλτιστα διεξιόντων δυοῖν οἱ τἀναντία φάσκοντες δέκα περιῆσαν οὕτως, ὥστε καὶ σύμπασαν ὑπηγάγοντο τὴν πληθὺν ἐκείνων μὲν ἀλλο-
235 τριώσαντες, ἑαυτοῖς δ' οἰκειωσάμενοι. περὶ δὲ τῆς χώρας ταὐτὰ πάντες

1 ἧς] εἰς GP; καὶ coni. Mang. δὲ HP ἐπετίθεσαν scripsi: ἐπιθέντες codd. 2 πιεζομένων — προτέρων] ἐπετίθεσαν Laur. αἰεὶ om. BEMAK¹Z τῶν om. A 3 ἀναγκαιοτάτων KZ 4 καὶ — κουφότεραι (5) om. M πρὶν om. V¹, ss. V² 5 μὴ om. A ἄλλων ἄλλα transp. F 5. 6 ἐπαγγελλόντων FG 7 τῶν om. AF ἐχυρότητος CEFGP: ὀχυρότητος ceteri 8 ἐστι om. F 9 τοῖς om. M post οἱ δὲ add. δύο Laur. τὸν] τῶν BMV¹G, τὸν τῶν V²OF 10 ἀφαιροῦντες AGPKZ μὴ ἀναπίπτειν ἀλλ' om. Laur. ἀντιπίπτειν F ἀλλὰ F 11 ἀνθέξιν E 12 ἀθρόον KZ 13 πίπτειν FGHP: ἀπειπεῖν
δειλια δειλια
ceteri, ἀπερεῖν (Turn.) v 14 δὲ F 15. 16 ἀποδεδρακότων C, ἀποδεδραμηκότων H: ἀποδεδραμηκότων P, ἀποδεδρακότων ceteri 17 ἐναφανίζεται FHP: ἀναφανίζεται C, ἀφανίζεται B mg. E, ἐμφανίζεται ceteri φησὶ HP 18 τὰ om. H δυεῖν FO 19 ante οὕτως add. καὶ ὑπερίσχυσαν V²OK² ὥστε] ὅτι V²O; ὥστε om. Mang. καὶ om. V²O σύμπαν ὑπ. τὸ πλῆθος C ἐπηγάγοντο KZ 20 αὐτοῖς GH²K, αὐτοῖς FH¹PZ δὲ F ταὐτὰ FGHP: τὰ αὐτὰ ceteri πάντες om. A

7—11 pergit Laur. V 14: ἐπεὶ δὲ ἐπανῆλθον, οἱ μὲν δέκα περὶ τῆς — αὐτοβοεὶ περιεσομένους. 15—177,2 pergit Laur. V 14: περὶ δὲ τῆς χώρας — ἐκδιηγούμενοι (20 — 177,2). περιῆσαν δὲ τῆς πέμπτης μοίρας τῶν τὰ βέλτιστα διεξιόντων οἱ τἀναντία φάσκοντες πενταπλάσιοι, ὥστε καὶ σύμπασαν ὑπηγάγοντο τὴν πληθὺν (cf. 15—19).

ἀπεφαίνοντο γνώμῃ μιᾷ τὸ κάλλος καὶ τῆς πεδιάδος καὶ τῆς ὀρεινῆς ἐκδιηγούμενοι· „τί δ' ὄφελος“ εὐθὺς ἀνεβόησαν „ἡμῖν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν καὶ ταῦτα πεφρουρημένων κραταιᾷ χειρὶ πρὸς τὸ ἀναφαίρετον;“ καὶ τοῖς δυσὶν ἐπιδραμόντες μικροῦ καταλεύουσιν αὐτοὺς ἡδονὴν ἀκοῆς τοῦ συμφέροντος καὶ ἀπάτην ἀληθείας προκρίναντες. ἐφ' οἷς ὁ ἡγεμὼν ἠγανάκτει καὶ 236 ἅμα ηὐλαβεῖτο, μή τι θεήλατον κατασκήψῃ κακὸν οὕτως ἐκθύμως ἀπιστοῦσι τοῖς χρησμοῖς· ὅπερ καὶ ἐγένετο· τῶν γὰρ κατασκόπων οἱ μὲν δειλοὶ δέκα λοιμώδει νόσῳ διαφθείρονται μετὰ τῶν ἐκ τοῦ πλήθους συναπονοηθέντων, μόνοι δ' οἱ συμβουλεύσαντες δύο μὴ ὀρρωδεῖν ἀλλ' ἐφίεσθαι τῆς ἀποικίας ἐσώθησαν, ὅτι καταπειθεῖς ἐγένοντο τοῖς λογίοις, γέρας ἐξαίρετον λαβόντες τὸ μὴ παραπολέσθαι.

(43.) Τοῦτ' αἴτιον ἐγένετο τοῦ μὴ θᾶττον ἥκειν εἰς ἣν ἀπῳκίζοντο 237 γῆν. δυνάμενοι γὰρ ἔτει δευτέρῳ μετὰ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου μετανάστασιν τὰς ἐν Συρίᾳ πόλεις καὶ τὰς κληρουχίας ἐννέμεσθαι, τὴν ἄγουσαν καὶ ἐπίτομον ἐκτραπόμενοι ὁδὸν ἐπλάζοντο, δυσαναπορεύτους καὶ μακρὰς ἀνοδίας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ἀνευρίσκοντες εἰς ἀνήνυτον ψυχῆς τε καὶ σώματος κάματον, δίκας ἀναγκαίας τῆς ἄγαν ἀσεβείας ὑπομένοντες.
p. 119 M. ὀκτὼ γοῦν ἐνιαυτοὺς πρὸς τοῖς τριάκοντα δίχα τοῦ | παρεληλυθότος 238 χρόνου, γενεᾶς βίον ἀνθρωπίνης, ἄνω κάτω τριβόμενοι καὶ τὰς ἀβάτους ἐρημίας ἀναμετροῦντες ἔτει τεσσαρακοστῷ μόλις ἐπὶ τοὺς τῆς χώρας ὅρους παρεγένοντο, ἐφ' οὓς καὶ πρότερον ἦλθον. πρὸς δὲ ταῖς εἰσβολαῖς 239 ᾤκουν ἕτεροί τε καὶ δὴ καὶ συγγενεῖς αὐτῶν, οὓς ᾤοντο μάλιστα μὲν συνεκπολεμήσειν τὸν πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας πόλεμον καὶ πρὸς τὴν ἀποικίαν ἅπαντα συμπράξειν, εἰ δ' ἀποκνοῖεν, μετὰ μηδετέρων γοῦν τετάξεσθαι χεῖρας ἀνέχοντας. οἱ γὰρ ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν πρόγονοι, 240

2 δὲ F ἡμῖν om. F 3 περιφρουρημένων P κραταιᾷ BMKZ: κρατερᾷ A, καρτερᾷ ceteri 4 καταλλεύουσιν C 5 προκρίνοντες HP ἐφ' οἷς] εὐθὺς A 6 ἐπισκήψῃ VOK² Laur. κακὸν] καὶ K 9 δύο om. HP; δύο συμβουλεύσαντες Mang. 10 λόγοις VK² 12 τοῦτο F 13 μετάστασιν G, ἐπανάστασιν A 14 ἐννέμεσθαι scripsi: ἐκνέμεσθαι codd. ἄγουσαν] εὐθεῖαν vel sim. expectat Wendl. 15 ἐπίτιμον E ἐπλάζοντο FGHP: ἐπορεύοντο ceteri δυσαναπορεύτους FH¹P: δυσπορεύτους ceteri 16 ἄλλας] ἄλλον VO εὑρίσκοντες C; συνείροντες coni. Mang. ἀνύνητον M 17 ἀναγκαίας] ἀξίας coni. Mang. ἄγαν om. VOFGHP 19 κάτω CV¹FGHP¹: καὶ κάτω ceteri 20 ἔτει] εἴ τι G τοὺς om. F 21 ἐμβολαῖς C 22 τε om. A alt. καὶ CVOFG²: om. ceteri 23 τοὺς om. BEMAKZ 24 ἅπαντα om. A δὲ F ἀποκνοῖντο V²O μηδ' ἑτέρων MKZ 25 τετάξασθαι K, τετάξομεν Z

3—10 pergit Laur. V 14: καὶ τοῖς δυσὶν ἐπιδραμόντες μικροῦ καταλεύουσιν αὐτοὺ (3. 4). ἐφ' οἷς Μωυσῆς ἠγανάκτει — ἐσώθησαν (5—10). 21 sqq. Num. 20, 14—21

τοῦ τε Ἑβραϊκοῦ καὶ τοῦ τὰ προάστεια κατοικοῦντος, ἀδελφοὶ δύο ἦσαν
ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι, πρὸς δὲ καὶ δίδυμοι, ἀφ' ὧν εἰς πολυπαιδίαν
ἐπιδιδόντων καὶ τῶν ἀπογόνων εὐφορίᾳ τινὶ χρωμένων εἰς μέγα καὶ
πολυάνθρωπον ἔθνος ἑκατέρα τῶν οἰκιῶν ἀνεχύθη· ἀλλ' ἡ μὲν ἐφιλο-
χώρησεν, ἡ δ', ὡς ἐλέχθη πρότερον, εἰς Αἴγυπτον μεταναστᾶσα διὰ
241 λιμὸν χρόνοις ὕστερον ἐπανῄει. τὴν δ' οἰκειότητα ἡ μὲν διεφύλαττε,
καίτοι πολὺν χρόνον διαζευχθεῖσα, πρὸς τοὺς μηδὲν ἔτι τῶν πατρίων
φυλάττοντας, ἀλλὰ πάντα τὰ τῆς ἀρχαίας πολιτείας ἐκδεδιῃτημένους,
ὑπολαβοῦσα τοῖς ἡμέροις τὰς φύσεις ἁρμόττον εἶναι διδόναι τι καὶ χαρί-
242 ζεσθαι συγγενείας ὀνόματι· ἡ δ' ἔμπαλιν τὰ φιλικὰ πάντα ἔτρεψεν ἤθεσι
καὶ λόγοις βουλαῖς τε καὶ πράξεσιν ἀσπόνδοις καὶ ἀσυμβάτοις χρωμένη,
πατρικὴν ἔχθραν ζωπυροῦσα — ὁ γὰρ τοῦ ἔθνους ἀρχηγέτης αὐτὸς ἀπο-
δόμενος τῷ ἀδελφῷ τὰ πρεσβεῖα μικρὸν ὕστερον ὧν ἐξέστη μετεποιεῖτο
παραβαίνων τὰς ὁμολογίας καὶ ἐφόνα θάνατον ἀπειλῶν, εἰ μὴ ἀποδοίη —·
ταύτην τὴν παλαιὰν ἀνδρὸς ἑνὸς πρὸς ἕνα ἔχθραν ἔθνος τοσαύταις ὕστερον
243 γενεαῖς ἐκαίνωσεν. ὁ μὲν οὖν ἡγεμὼν τῶν Ἑβραίων Μωυσῆς, καίτοι γ'
αὐτοβοεὶ δυνάμενος ἑλεῖν ἐξ ἐπιδρομῆς, οὐκ ἐδικαίωσε διὰ τὴν εἰρημένην
συγγένειαν, ἀλλ' ὁδῷ χρήσασθαι μόνον ἠξίου τῇ διὰ τῆς χώρας πάνθ'
ὑπισχνούμενος πράξειν τὰ ἔνσπονδα, μὴ τεμεῖν χωρίον, μὴ θρέμματα,
μὴ λείαν ἀπάξειν, ὕδατος, εἰ ποτοῦ γένοιτο σπάνις, τιμὴν παρέξειν καὶ
τῶν ἄλλων τοῖς ἀχορηγήτοις ὠνίων· οἱ δ' εἰρηνικαῖς οὕτω προκλήσεσιν
ἀνὰ κράτος ἠναντιοῦντο πόλεμον ἀπειλοῦντες, εἰ τῶν ὅρων ἐπιβάντας

1 τε] θ' A   τὰ om. A   δύο om. FGHP   3 ἐπιδόντων CVBEMA
τῶν om. A   εὐφορίᾳ] εὐμοιρίᾳ K¹Z   τινὶ om. A   καὶ om. G
4 οἰκιῶν] οἰκείων BEMA   5 δὲ VO   διαναστᾶσα A   6 ἐπανῆσαι (sic) F
οι
εἰκειότητα G   ἐφύλαττε VO   7 ἔτι] ἐπὶ F   πατριῶν C¹Z
8 διαφυλάττοντας F   9 ὑπολαβούσας F   ἡμέροις] ἡμετέροις G   τι
om. K   10 συγγενίας A   δὲ πάλιν GHP   ἀνέτρεψεν coni. Mang.
ἤθεσι] εἴδεσι *cogitationibus* (?) coni. Mang.   post ἤθεσι add. sed rursus ex-
πρεσ
punxit τε K   12 ζωπυροῦσαν M   αὐτὸς] αὐτοῖς FHP   13 βραβεῖα Z
μικρὸν — μετεποιεῖτο om. M   ὑπέστη πεποίητο A   14 τὰς ὁμολογίας CKZ:
τὰς om. ceteri   ἀπολογίας BEMA (ὁμολογίας mg. M)   ἐφόνα FGHP: om.
ceteri   ἀποδοίη VOFGHP: ἀποδώῃ BE, ἀποδῴη CMAKZ   15 ἀνδρὸς om. M
ἑνὸς FGHP: om. ceteri   16 ἐκαίνωσεν G: ἐκένωσεν ceteri   γε AKZ
18 μόνωι E   πάντα A   19 μὴ τεμεῖν scripsi: μήτε μὴν codd.; χωρίον ⟨βλάψειν⟩
coni. Mang.   21 τοῖς ἀχορηγήτοις om. BEMA   post τοῖς add. γε F
ἀχορηγήτοις GHP: ἀχορήγοις VOK², ἀγορητοῖς FK¹Z, ἀγοραίοις C   εἰρηνικαῖς FGHP:
εἰρημένοι ταῖς ceteri   οὕτω om. FGHP(v)   προσκλήσεσιν FHP (Mang.),
προσκλίσεσιν G

ἢ ψαύσαντας αὐτὸ μόνον αἴσθοιντο. (44.) χαλεπῶς δὲ τὰς ἀποκρίσεις 244 ἐνηνοχότων καὶ ἤδη πρὸς ἄμυναν ὁρμώντων, ἐν ἐπηκόῳ στὰς „ἄνδρες“ εἶπεν, „ἡ μὲν ἀγανάκτησις ὑμῶν εὔλογος καὶ δικαία· χρηστὰ γὰρ ἀφ' ἡμέρου γνώμης προτειναμένων, πονηρὰ ἀπὸ διανοίας ἀπεκρίναντο κακο-
p. 120 M. ήθους. ἀλλ' οὐχ ὅτι | τῆς ὠμότητος ἐκεῖνοι δίκας ἐπάξιοι τίνειν εἰσί, 245 διὰ τοῦθ' ἡμῖν ἐπὶ τὰς κατ' αὐτῶν τιμωρίας ἁρμόττον ἴεσθαι, ἕνεκα τῆς πρὸς τὸ ἔθνος τιμῆς, ἵνα καὶ ταύτῃ μοχθηρῶν ἀγαθοὶ διαφέρωμεν, ἐξετάζοντες οὐ μόνον, εἰ κολαστέοι τινές εἰσιν, ἀλλ' εἰ καὶ ὑφ' ἡμῶν ἐπιτήδειοι τοῦτο πάσχειν.“ εἶτ' ἐκτραπόμενος ἦγε δι' ἑτέρας τὴν πληθύν, 246 ἐπειδὴ τὰς κατὰ τὴν χώραν ὁδοὺς ἁπάσας φρουραῖς διεζωσμένας εἶδεν ὑπὸ τῶν βλάβην μὲν οὐδεμίαν ἐνδεξομένων, φθόνῳ δὲ καὶ βασκανίᾳ τὴν ἐπίτομον οὐκ ἐώντων προέρχεσθαι. ταῦτα δὲ σαφεστάτη πίστις 247 ἦν ἀνίας, ἣν ἐπὶ τῷ τὸ ἔθνος ἐλευθερίας τυχεῖν ἠνιῶντο, δηλονότι χαίροντες, ἡνίκα τὴν ἐν Αἰγύπτῳ πικρὰν δουλείαν ὑπέμενον· ἀνάγκη γὰρ οἷς φέρει λύπην τἀγαθὰ τῶν πλησίον ἐπὶ τοῖς τούτων εὐφραίνεσθαι κακοῖς, κἂν μὴ ὁμολογῶσιν. ἔτυχον γὰρ ὡς πρὸς ὁμογνώμονας καὶ τὰ 248 αὐτὰ βουλομένους ἀνενεγκόντες τὰ συμβάντα λυπηρά τε αὖ καὶ ὅσα καθ' ἡδονήν, οὐκ εἰδότες ὅτι πόρρω προεληλύθασι μοχθηρίας καὶ ἐθελέχθρως καὶ φιλαπεχθημόνως ἔχοντες στένειν μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς, ἥδεσθαι δὲ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἔμελλον. τῆς δὲ κακονοίας ἀνακαλυφθείσης ἐκείνων, 249 ἐκωλύθησαν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ὑπὸ τοῦ προεστῶτος ἐπιδειξαμένου δύο τὰ κάλλιστα, φρόνησιν ἐν ταὐτῷ καὶ χρηστότητα· τὸ μὲν γὰρ μηδὲν παθεῖν φυλάξασθαι συνέσεως, τὸ δὲ μηδ' ἀμύνασθαι συγγενεῖς ὄντας ἐθελῆσαι φιλανθρωπίας ἔργον.

---

2 ὦ ἄνδρες BEMAKZ 3 εἶπον H¹P ἀγανάκτησις] παραίτησις Z
ὑ
ημῶν A, ἡμῶν BEMZ 4 ἡμῶν add. ante προτειναμένων V²O προτεινομένων M; προτεινάμενοι Turn. 5 ἀλλ' om. F τείνειν CGZ 6 τοῦτο F κατ' om. G ἴεσθαι AFPKZ: ἵεσθαι ceteri 7 ἔθνος] γένος CVO (fort. recte) τιμῆς] αἰδοῦς CVO (fort. recte) μοχθηρῶν] πονηρῶν KZ ἀγαθοὶ om. A 8 ἀλλ' εἰ] ἀλλὰ H¹P 9 εἶτα F 10 τὴν om. G 11 ἐνδεξομένων FGHP: ἐκδεξομένων O, ἐκδεξαμένων ceteri καὶ om. H¹P 12 πορεύεσθαι (προέρχεσθαι superscr.) K 13 ἀνίας ἣν transp. A(v) ἀνίας] ἀνοίας Turn. δῆλον ὅτι CBE 14 ἐν om. A 15 οἷς] ἧς G λύπης G τἀγαθὰ FGHP: τὰ ἀγαθὰ ceteri 16 γὰρ om. Z καὶ om. A 17 ἀνενεγκόντας A 18 πορρωτάτω HP προσεληλύθασι H¹P 19 δ' CVO, δὲ om. A 20 ἔμελλον] ἐβούλοντο V² τῆς] τοῖς C ἀνακαλυφείσης Turn. 21 ἐπιδεξαμένου F, ἐνδειξαμένου A 22 μηδὲν FGHP: μηδὲν μηδένα ceteri (v) 22. 23 παθεῖν μηδὲν transp. H 23 φυλάξεσθαι BEM 24 θελῆσαι AH(v)

250 (45.) Τὰς μὲν οὖν τούτων πόλεις παρημείψατο. βασιλεὺς δέ τις τῆς ὁμόρου Χανάνης ὄνομα, τῶν σκοπῶν ἀπαγγειλάντων τὸν ὁδοιποροῦντα στρατὸν οὐ πάνυ μακρὰν ἀφεστηκότα, νομίσας ἀσύντακτόν τε εἶναι καὶ ῥᾳδίως εἰ προεπίθοιτο νικήσειν, ἄρας μετὰ τῆς οἰκείας νεότητος εὐοπλούσης ἐπεξέθει καὶ τοὺς πρώτους ὑπαντιάσαντας ἅτε μὴ παρεσκευασμένους εἰς μάχην τρέπεται· καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους ἐπὶ τῷ παρ' ἐλπίδα εὐημερήματι φυσηθεὶς προῄει, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας χειρώσεσθαι
251 νομίζων. οἱ δὲ — οὐ γὰρ ἐγνάμφθησαν ἥττῃ τῆς προερχομένης τάξεως — ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον σπάσαντες εὐτολμίας καὶ τὴν ἔνδειαν τῶν ἑαλωκότων ἐκπλῆσαι ταῖς προθυμίαις ἐπειγόμενοι συνεκρότουν ἄλλος ἄλλον μὴ ἀποκάμνειν „ἀνεγειρώμεθα“ λέγοντες, „ἄρτι τῆς χώρας ἐπιβαίνομεν· ἀκατάπληκτοι μετὰ τῆς ἐν τῷ θαρρεῖν ἐχυρότητος γινώμεθα· τὰ τέλη ταῖς ἀρχαῖς πολλάκις κρίνεται· ἐπὶ τῶν εἰσβολῶν ὄντες καταπληξώμεθα τοὺς οἰκήτορας, ὡς ἔχοντες μὲν τὴν ἐκ τῶν πόλεων εὐετηρίαν, | ἀντιδεδωκότες δ' ἣν ἐκ τῆς ἐρημίας ἐπαγόμεθα σπάνιν τῶν ἀναγ- p. 121 M
252 καίων.“ καὶ ἅμα διὰ τούτων προτρέποντες αὑτοὺς ηὔξαντο τῆς χώρας ἀπαρχὰς ἀναθήσειν τῷ θεῷ τὰς πόλεις τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ πολίτας· ὁ δ' ἐπινεύει ταῖς εὐχαῖς καὶ θάρσος ἐμπνεύσας τοῖς Ἑβραίοις
253 τὴν ἀντίπαλον στρατιὰν ἁλῶναι παρεσκεύασεν. οἱ δ' ἀνὰ κράτος ἑλόντες τὰς χαριστηρίους ὁμολογίας ἐπετέλουν, οὐδὲν ἐκ τῆς λείας νοσφισάμενοι, τὰς δὲ πόλεις αὐτοῖς ἀνδράσι καὶ κειμηλίοις ἀνιερώσαντες, καὶ ἀπὸ τοῦ

---

1 τούτων om. VO 2 ὁμόρου] ὁμοχώρου A (Turn.) χαλάνης Z ⟨Ἀραδ⟩ ὄνομα coni. Mang. τοὔνομα V²OK² σκοπὸν K 3 μακρὰν πάνυ transp. A(v) τε om. AZ 4 εἰ ῥᾳδίως transp. V, εἰ om. O προσεπίθοιτο V²K², προεπίθειτο G, προεπιθεῖντο F, προεπίθοιντο CA: προεπίθειντο (sic) Turn. Mang. οἰκίας Z, οἰκείου CV¹ 5 πρώτως VOFHP ὑπαντιάσας A 5. 6 παρασκευασμένους BEMFPZ 6 παρ' ἐλπίδας VOKFHP, παρ. ελπίδι Z 7 προῆσαι (sic) F χειρώσεσθαι Mang.: χειρώσασθαι codd. 8 οἱ δὲ VOK²: οἶδ' Z, οἱ δ' ceteri οὐ] οὐδὲ A(v) ἐγνάφθησαν M, ἐκνάμφθησαν FH¹P ἥττῃ FGHPKZ: om. ceteri 10 ἐκπληρῶσαι BEMA τῆς προθυμίας CV¹BEMA, τῇ προθυμίᾳ V²O 11 ἀποκαμεῖν V²O 11. 12 ἐπιβαίνωμεν AFH (Mang.) 12 κατάπληκτοι HP ἐχυρότητος CFGHPK: ὀχυρότητος ceteri γινώμεθα VOFGHP: γενώμεθα ceteri 13. 14 καταπληξόμεθα H 14 ἔχοντας V²O 15 ἀντιδεδωκότας V²OK² δ'] δὲ ἡμῖν V²OK² ἀπαγόμεθα F 16 αὐτοὺς ABEVOH²: αὑτοὺς ceteri 18 πολιτείας C¹ δὲ VO 19 ἀντίπαλον] τῶν ἀντιπάλων BEMAKZ (v) ἁλῶσαι H οἶδ' Z, οἱ δὲ F ἑλόμενοι H¹P 21 ἀφιερώσαντες V²OK² alt. καὶ FGHP: om. ceteri (v)

---

1 sqq. Num. 21,1—3

συμβεβηκότος ὅλην τὴν βασιλείαν ὠνόμασαν „ἀνάθεμα“. καθάπερ γὰρ 254
εἷς ἕκαστος τῶν εὐσεβούντων ἀπὸ τῶν ἐτησίων ἀπάρχεται καρπῶν, οὓς
ἂν ἐκ τῶν ἰδίων συγκομίζῃ κτημάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὅλον τὸ
ἔθνος μεγάλης χώρας, εἰς ἣν μετανίστατο, μέγα τμῆμα, τὴν εὐθὺς
αἱρεθεῖσαν βασιλείαν, ἀνέθηκεν ἀπαρχήν τινα τῆς ἀποικίας· οὐ γὰρ ἐνό-
μιζεν ὅσιον εἶναι διανείμασθαι γῆν ἢ πόλεις κατοικῆσαι, πρὶν καὶ τῆς
χώρας καὶ τῶν πόλεων ἀπάρξασθαι.

(46.) Μικρὸν δ᾽ ὕστερον καὶ πηγὴν εὔυδρον ἀνευρόντες, ἣ παντὶ 255
τῷ πλήθει ποτὸν ἐχορήγησεν — ἐν φρέατι δ᾽ ἦν ἡ πηγὴ καὶ ἐπὶ τῶν
τῆς χώρας ὅρων —, ὥσπερ οὐχ ὕδατος ἀλλ᾽ ἀκράτου σπάσαντες τὰς
ψυχὰς ἀνεχύθησαν· ὑπό τε εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς ᾆσμα καινὸν οἱ θεο-
φιλεῖς χοροὺς περὶ τὸ φρέαρ ἐν κύκλῳ στήσαντες ᾖδον εἰς τὸν κληροῦχον
θεὸν καὶ τὸν ἀληθῶς ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας, ὅτι πρῶτον ἐπιβάντες ἐξ
ἐρημίας μακρᾶς τῆς οἰκουμένης καὶ ἣν ἔμελλον καθέξειν ποτὸν ἄφθονον
ἀνεῦρον, ἁρμόττον ἡγησάμενοι μὴ ἀσημείωτον τὴν πηγὴν παρελθεῖν.
καὶ γὰρ ἔτυχεν οὐ χερσὶν ἰδιωτῶν ἀλλὰ βασιλέων ἀνατετμῆσθαι φιλοτι- 256
μηθέντων, ὡς λόγος, οὐ μόνον περὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ ὕδατος ἀλλὰ καὶ
περὶ τὴν τοῦ φρέατος κατασκευήν, ἵν᾽ ἐκ τῆς πολυτελείας βασιλικὸν
φαίνηται τὸ ἔργον καὶ ἡ τῶν κατασκευασάντων ἀρχὴ καὶ μεγαλόνοια.
γεγηθὼς δ᾽ ἐπὶ τοῖς αἰεὶ συμβαίνουσιν ἀπροσδοκήτοις ἀγαθοῖς ὁ Μωυσῆς 257
ἐχώρει προσωτέρω, τὴν μὲν νεότητα διανείμας εἴς τε πρωτοστάτας καὶ
ὀπισθοφύλακας, γηραιοὺς δὲ καὶ γύναια καὶ παῖδας ἐν μέσοις τάξας,
ἵνα διὰ τῶν παρ᾽ ἑκάτερα φρουρὰν ἔχωσιν, ἐάν τε ἀντικρὺ ἐάν τε
κατόπιν ἐχθρὸς ὅμιλος ἐπίῃ.

1 ἀνάθημα AFGHP γὰρ om. F 3 συγκομίζηται AP (v) 4 μετανίσταντο BMK τμῆμα CVOFHP: κτῆμα ceteri 5 αἱρεθεῖσαν FHP: om. A, εὑρεθεῖσαν ceteri ἀνέθηκαν O 5. 6. ἐνόμιζεν CFGP: ἐνόμισεν H (v), ἐνόμιζον ceteri 6 ὅσιος G διανείμεσθαι (sic) KZ 8 δὲ F εὔυδρον FGHP: om. ceteri ἀνευρόντες FGH: εὑρόντες ceteri 11 ᾆσμα καινὸν om. F 13 ἀληθῆ O, ἀληθῆ corr. ex ἀληθῶς K 15 προελθεῖν G 16 ἔτυχον BEM βασιλέως O ἀνατετιμῆσθαι A 17 τὴν om. VO ὕδατος om. A, suppl. man. rec. 19 φαίνηται] φρόνημα (sic) K κατασκευασμάτων G ἀρχὴ καὶ FGHP: ἀρχὴ (om. καὶ) KZ, ἐν ἀρχῇ BEMA, ἀρχῆθεν CVO (v) 20 δὲ FKZ δ᾽ (δὲ) FGHP: δ᾽ (δὲ) εὐθὺς ceteri (v) ταῖς F αἰεὶ FGHP: om ceteri ἀγαθοῖς om. F μωσῆς A 21 προστάτας A 22 φύλακας HP γεραιοὺς C 23 φρουρὰς O, φρουροὺς (ῶν) MV[2] ἄντικρυς CVO (v) 24 ἐχθρὸς A, ἐχθρῶν V[2]OK (v) ὅμιλον Richt. Tauchn. ἐπίοι KZ, ὀφθείη in textu O, γρ. ἐπίῃ mg. O

8 sqq. Num. 21,16—18

258 (47.) Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις εἰς τὴν τῶν Ἀμορραίων χώραν
ἐμβαλὼν πρέσβεις ἐξέπεμπε πρὸς τὸν βασιλέα — Σηὼν δ' ὠνομάζετο —
προτρέπων ἐφ' ἃ καὶ τὸν συγγενῆ πρότερον· ὁ δ' οὐ μόνον πρὸς ὕβριν
ἀπεκρίνατο τοῖς ἥκουσι μικροῦ καὶ ἀνελὼν αὐτούς, εἰ μὴ νόμος ὁ πρεσ-
βευτικὸς ἐμποδὼν ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ πάντα τὸν στρατὸν συναγαγὼν
259 ἐφώρμα | νομίζων αὐτίκα τῷ πολέμῳ περιέσεσθαι. συμπλακεὶς δὲ οὐ p. 122 M.
πρὸς ἀμελετήτους καὶ ἀνασκήτους ἔγνω τὴν μάχην οὖσαν ἀλλ' ἀθλητὰς
τῷ ὄντι πολέμων ἀηττήτους, οἳ πρὸ μικροῦ πολλὰ καὶ μεγάλα ἠνδραγα-
θίσαντο σωμάτων ἀλκὴν καὶ φρόνημα διανοίας καὶ ἀρετῆς ὕψος ἐπι-
δειξάμενοι, δι' ὧν τοὺς μὲν ἐναντιωθέντας ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος
εἷλον, ἔψαυσαν δὲ τῶν ἀπὸ τῆς λείας οὐδενὸς τὰ πρῶτα τῶν ἄθλων
260 ἀναθεῖναι τῷ θεῷ σπουδάσαντες· οἳ καὶ τότε φραξάμενοι καρτερῶς ἀπὸ
τῶν αὐτῶν βουλευμάτων καὶ παρασκευῶν ἀντεφώρμησαν ἅμα καὶ τῇ
ἀκαθαιρέτῳ τοῦ δικαίου χρώμενοι συμμαχίᾳ, δι' ἣν εὐτολμότεροί τε
261 ἦσαν καὶ ἀγωνισταὶ πρόθυμοι. σαφὴς δὲ πίστις· δευτέρας οὐκ ἐδέησε
μάχης, ἀλλ' ἡ πρώτη καὶ μόνη ἐγένετο, καθ' ἣν πᾶσα ἡ ἀντίπαλος
262 ἐκλίθη δύναμις καὶ ἀνατραπεῖσα ἡβηδὸν αὐτίκα ἠφανίσθη. αἱ δὲ πόλεις
ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον κεναί τε καὶ πλήρεις ἐγεγένηντο, κεναὶ μὲν τῶν
ἀρχαίων οἰκητόρων, πλήρεις δὲ τῶν κεκρατηκότων· τὸν αὐτὸν μέντοι
τρόπον καὶ αἱ κατ' ἀγροὺς ἐπαύλεις ἐρημωθεῖσαι τῶν ἐν αὐταῖς ἀντέ-
λαβον ἄνδρας βελτίους τὰ πάντα.
263 (48.) Οὗτος ὁ πόλεμος ἅπασι μὲν τοῖς Ἀσιανοῖς ἔθνεσι φοβερὸν
δέος ἐνειργάσατο, διαφερόντως δὲ τοῖς ὁμόροις, ὅσῳ καὶ τὰ δεινὰ ἐγγυ-
τέρω προσεδοκᾶτο. εἷς δὲ δὴ ἐκ τῶν ἀστυγειτόνων βασιλέων ὄνομα

1 ἀμμοραίων VO 2 πρέσβυς G ἐξέπεμψε CF πρὸς τὸν βασιλέα om. VO δ' AFGHP: δὲ ceteri ὁ τῆς χώρας βασιλεὺς ante ὠνομάζετο add. V²O 3 τοὺς συγγενῆ (sic) K ὅδ' KZ 4 μικρὸν M 4. 5 πρεσβυτικὸς AZ 5 πάντα FGHP: om. ceteri 6 ἐφόρμα E, ἐφορμᾶ FHP, ἐφορμᾶν G 7 ἀνασχήτους G ἔγνω om. O 8 τῶ ὄντι πολέμων ἀηττήτους CVOFGHP: πολέμων ἀηττήτους τῶ ὄντι BEMAKZ 8. 9 ἠνδραγαθήσαντο FGH 10 δι' ὧν] διὸ A (v) 11 εἷλον] καθεῖλον coni. Mang. pr. τῶν codd.: om. v ἄθλων] ἄλλων Z 13 ἀντεφώρμισαν F 14 τοῦ δικαίου: cf. 154,7 εὐτολμώτεροι AZ 15 πίστις codd.: ἡ πίστις v ἐδέησαν A 16 ἀλλὰ F ἡ] ἣ BEMKZ 18 ἐγεγένηντο] ἐγένοντο A (v) 19 πλήρης G μέν τι G 20 κατὰ F 22 μὲν om. BEMAKZ 23 ἀνειργάσατο G δὲ] δὴ F ὅσον Z 24 προσδοκᾶτο (sic) M ἐκ FGHP: καὶ CVOK², om. BEMAK¹Z ὄνομα FGHP: ὀνόματι ceteri (v)

1 sqq. Num. 21,21 sqq. 24 sqq. Num. cap. 22

Βαλάκης, μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον τῆς ἑῴας μοῖραν ὑπηγμένος, πρὶν
εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἀπειπών, ἄντικρυς μὲν ὑπαντᾶν οὐκ ἐδοκίμαζε τὸν
ἐκπορθήσεως δι' ὅπλων ἐλεύθερον πόλεμον διαδιδράσκων, ἐπ' οἰωνοὺς
δὲ καὶ μαντείας ἐτράπετο νομίζων ἀραῖς τισι δυνήσεσθαι τὴν ἄμαχον
ῥώμην τῶν Ἑβραίων καθελεῖν. ἀνὴρ δ' ἦν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον 264
ἐπὶ μαντείᾳ περιβόητος Μεσοποταμίαν οἰκῶν, ὃς ἅπαντα μὲν ἐμεμύητο
τὰ μαντικῆς εἴδη, οἰωνοσκοπίαν δ' ἐν τοῖς μάλιστα συγκεκροτηκὼς
ἐθαυμάζετο, πολλοῖς καὶ πολλάκις ἐπιδειξάμενος ἄπιστα καὶ μεγάλα.
προεῖπε γὰρ τοῖς μὲν ἐπομβρίας θέρους ἀκμάζοντος, τοῖς δ' αὐχμόν 265
τε καὶ φλογμὸν ἐν μέσῳ χειμῶνι, τοῖς δ' ἐξ εὐετηρίας ἀφορίαν καὶ
ἔμπαλιν ἐκ λιμοῦ φοράν, ἐνίοις δὲ πλημμύρας ποταμῶν καὶ κενώσεις
καὶ θεραπείας λοιμικῶν νοσημάτων καὶ ἄλλων μυρίων, ὧν ἕκαστον ὁ
προθεσπίζειν δοκῶν ὀνομαστότατος ἦν ἐπὶ μέγα εὐκλείας προερχόμενος
διὰ τὴν ἐπιβαίνουσιν ἀεὶ καὶ φθάνουσαν πανταχόσε φήμην. ἐπὶ τοῦτον 266
ἐξέπεμπε τῶν ἑταίρων τινὰς παρακαλῶν ἥκειν καὶ δωρεὰς τὰς μὲν ἤδη
παρεῖχε, τὰς δὲ δώσειν ὡμολόγει τὴν χρείαν ἧς ἕνεκα μεταπέμποιτο
p. 123 M. δηλῶν· ὁ δ' οὐκ ἀπὸ φρονήματος εὐγενοῦς καὶ βεβαίου, | ἀλλὰ τὸ πλέον
ἀστεϊζόμενος ὡς δὴ τῶν ἐλλογίμων προφητῶν γεγονὼ ⌐καὶ μηδὲν ἄνευ
χρησμῶν εἰωθὼς πράττειν τὸ παράπαν, ὑπανεδύετο λέγων οὐκ ἐπι-
τρέπειν αὐτῷ βαδίζειν τὸ θεῖον. καὶ οἱ μὲν ἥκοντες ἐπανῄεσαν ἄπρακτοι 267
πρὸς τὸν βασιλέα, ἕτεροι δ' εὐθὺς ἐπὶ τὴν αὐτὴν χρείαν ἐχειροτονοῦντο
τῶν δοκιμωτέρων, πλείω μὲν ἐπιφερόμενοι χρήματα, περιττοτέρας δὲ
δωρεὰς ὑπισχνούμενοι. δελεασθεὶς δὲ καὶ τοῖς ἤδη προτεινομένοις καὶ 268
ταῖς μελλούσαις ἐλπίσι καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν παρακαλούντων καταιδεσθεὶς

ος
1 ἑῴου CP μοῖραν] μέρραν (sic) Z ὑπηργμένος O 2 ἀντικρὺς K¹Z ἀπαντᾶν AF ἐδοκίμασε HP (v) 3 διαδιδράσκων FGHP: ἀποδιδράσκων ceteri 4 ἐτράπετο FGHP: ἐτρέπετο ceteri ἀραῖς] ἀρεῖν (sic) K δυνηθήσεσθαι G 5 ῥώμην] πόλιν G 6 μαντία G μὲν om. A 7 οἰωνοσκοπείαν A, οἰωνοσκοπεῖν FGHP δὲ V 8 pr. καὶ FGHP: om ceteri 9 δὲ AVO ἀχμὸν G 10 χειμῶνος HP ἐξ om. M 11 ἐκ λιμοῦ FGHP: ἐκ om. ceteri (v) φθοράν C, ἀφθονίαν F² πλημύρας G 12 ὁ om. KZ, eras. V 13 δοκῶν] μαθὼν CKZ, μαθὼν δοκῶν BEMAV¹ (μαθὼν eras. V²) ὄνομα πιστότατος A εὐκλείας FGHP: τῆς εὐκλείας ceteri (v) 14 καὶ φθάνουσαν FGHP: om. ceteri 16 εἵνεκα BV 17 δὲ F 17. 18 τὸ πλέον ἀστεϊζόμενος] τὸ θεῖον προφασιζόμενος coni. Mang. 18 ἀστιζόμενος CVO τῶν CFHP: om. ceteri; τις Mang. 20 αὐτῷ] αὐτὸ G 21 τὸν βασιλέα KZ: τὸν om. ceteri δὲ F εὐθὺς] αὖθις HP αὐτὴν FGHP: om ceteri 22 περισσοτέρας F 23 προτεινομένης M

ἐνεδίδου, πάλιν προφασιζόμενος τὸ θεῖον οὐκ ἐφ᾽ ὑγιεῖ· τῇ γοῦν ὑστε-
ραίᾳ παρεσκευάζετο τὴν ἔξοδον ὀνείρατα διηγούμενος, ὑφ᾽ ὧν ἔλεγε
πληχθεὶς ἐναργέσι φαντασίαις ἀναγκάζεσθαι μηκέτι μένειν, ἀλλὰ τοῖς
269 πρέσβεσιν ἀκολουθεῖν. (49.) ἤδη δὲ αὐτῷ προερχομένῳ γίνεται κατὰ
τὴν ὁδὸν σημεῖον ἀρίδηλον περὶ τοῦ τὴν χρείαν ἐφ᾽ ἣν συνέτεινεν εἶναι
παλίμφημον· τὸ γὰρ ὑποζύγιον, ᾧ συνέβαινεν αὐτὸν ἐποχεῖσθαι, προερ-
270 χόμενον ἐπ᾽ εὐθείας ἐξαπιναίως ἵσταται τὸ πρῶτον· εἶθ᾽, ὥσπερ ἐξ
ἐναντίας βίᾳ τινὸς ἀνωθοῦντος ἢ ἀναχαιτίζοντος, ὑπὸ πόδας ἐχώρει καὶ
πάλιν ἐπὶ δεξιὰ καὶ εὐώνυμα ἐπιφερόμενον καὶ ὧδε κἀκεῖσε πλαζόμενον οὐκ
ἠρέμει, καθάπερ ἐν οἴνῳ καὶ μέθῃ καρηβαροῦν, καὶ πολλάκις τυπτόμενον
ἠλόγει τῶν πληγῶν, ὥστε καὶ τὸν ἐποχούμενον μικροῦ καταβαλεῖν καὶ καθε-
271 ζόμενον ὅμως ἀντιλυπῆσαι. τῶν ⟨γὰρ⟩ παρ᾽ ἑκάτερα χωρίων ἦσαν αἱμασιαὶ
καὶ φραγμοὶ πλησίον· ὁπότ᾽ οὖν τούτοις προσηράχθη φερόμενον, γόνυ καὶ
272 κνήμας καὶ πόδας ὁ δεσπότης θλιβόμενος καὶ πιεζόμενος ἀπεδρύπτετο. ἦν
δ᾽, ὡς ἔοικε, θεία τις ὄψις, ἣν τὸ μὲν ζῷον ἐπιφοιτῶσαν ἐκ πολλοῦ θεασά-
μενον ὑπέπτηξεν, ὁ δ᾽ ἄνθρωπος οὐκ εἶδεν, εἰς ἔλεγχον ἀναισθησίας· ὑπὸ
γὰρ ἀλόγου ζῴου παρευημερεῖτο τὰς ὄψεις ὁ μὴ μόνον τὸν κόσμον ἀλλὰ καὶ
273 τὸν κοσμοποιὸν αὐχῶν ὁρᾶν. μόλις γοῦν τὸν ἀνθεστηκότα ἰδὼν ἄγγελον, οὐκ
ἐπειδὴ τοιαύτης θέας ἦν ἄξιος, ἀλλ᾽ ἵνα τὴν ἀτιμίαν καὶ οὐδένειαν ἑαυτοῦ
καταλάβῃ, πρὸς ἱκεσίας καὶ λιτὰς ἐτράπετο συγγνῶναι δεόμενος ὑπ᾽
274 ἀγνοίας ἀλλ᾽ οὐ καθ᾽ ἑκούσιον γνώμην ἁμαρτόντι. τότε μὲν οὖν ὑπο-
στρέφειν δέον, ἐπυνθάνετο τῆς φανείσης ὄψεως, εἰ ἀνακάμπτοι πάλιν
τὴν ἐπ᾽ οἴκου· ἡ δὲ συνιδοῦσα τὴν εἰρωνείαν καὶ σχετλιάσασα — τί

1 ἐφ᾽ ὑγιεῖ] ἐκφυγεῖν VO 3 πληχθεῖσιν A ἀναγκάζεσθαι om. P μηκέτι] οὐκ ἔτι P μένειν] μέλλειν coni. Mang. 4 ἐπιγίνεται KZ 4. 5 κατὰ τὴν ὁδὸν om. A 5 περὶ eras. V², om. O 7 ἵστατο V²O 8 ἀντωθοῦντος AZ (v) ἐχώρει] ἐκχωρεῖ HP 9 φερόμενον vel περιφερόμενον conicio 10 ἐν οἴνῳ FGHP: ἐν om. ceteri καὶ μέθῃ om. P καρῠβαροῦν PZ πολλάκι C 11 ἠλόγει — ἐποχούμενον om. M τῶν om. VOFGHP 12 ἀντιλυπῆσαι] ἤν τι λυπῆσαι BEMA, λυπεῖν V²O, ἀντι- πεῖν λυπῆσαι K γὰρ add. Mang.; post. ἑκάτερα add. γὰρ V² παρὰ A χωρίον G 13 προσηρράχθη AVOGKZ (v) 14 καὶ πόδας GHP: om ceteri πιεζόμενος καὶ θλιβόμενος transp. AFHP 15 δὲ AVO μὲν τὸ transp. Z φοιτῶσαν A 16 ὑπέστηξεν P οἶδεν G 18 γοῦν] οὖν BEMAK¹Z (v) ἰδὼν] ὁρᾶν G 19 ἦν θέας transp. A (v) ἀτιμίαν] αἰτίαν F οὐδενίαν C, οὐθένειαν BMPKZ ἑαυτοῦ] αὑτοῦ BEMAKZ 20 ἱκεσίαν A ὑπ᾽] οὐκ G 21 ἑκούσιον FGHPZ: ἐκουσίαν ceteri ἁμαρτῶντι Z οὖν om. KZ 21. 22 ὑποστρέφειν FGHP: ἐπιστρέφειν ceteri 22 ἀνακάμπτει GZ πάλιν FGHPZ: om. ceteri 23 τὴν om. FGHP ἐπ᾽ οἴκου CVOFHP: ἐπ᾽ οἶκον ceteri συνειδυῖα V²K²

γὰρ ἔδει πυνθάνεσθαι περὶ πράγματος οὕτως ἐμφανοῦς, ὃ τὰς ἀποδείξεις p. 124 M. εἶχεν ἐξ ἑαυτοῦ μὴ δεόμενον τῆς ἐκ λόγων πίστεως, εἰ μὴ | ἄρα ὀφθαλμῶν ὦτα ἀληθέστερα καὶ πραγμάτων ῥήματα; — „βάδιζε“ εἶπεν „ἐφ’ ἣν σπεύδεις ὁδόν· ὀνήσεις γὰρ οὐδέν, ἐμοῦ τὰ λεκτέα ὑπηχοῦντος ἄνευ τῆς σῆς διανοίας καὶ τὰ φωνῆς ὄργανα τρέποντος, ᾗ δίκαιον καὶ συμφέρον· ἡνιοχήσω γὰρ ἐγὼ τὸν λόγον θεσπίζων ἕκαστα διὰ τῆς σῆς γλώττης οὐ συνιέντος.“ (50.) ἀκούσας δ’ ὁ βασιλεὺς ἐγγὺς ἤδη γεγονότα 275 μετὰ τῶν δορυφόρων ὑπαντησόμενος ἐξῄει, καὶ ἐντυχόντων, οἷα εἰκός, τὸ μὲν πρῶτον ἦσαν φιλοφροσύναι καὶ δεξιώσεις, εἶτα βραχεῖα κατάμεμψις περὶ τῆς βραδυτῆτος καὶ τοῦ μὴ ἑτοιμότερον ἥκειν· μετὰ δὲ ταῦτ’ εὐωχίαι ἦσαν καὶ πολυτελεῖς ἑστιάσεις καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ὑποδοχὴν ξένων ἔθος εὐτρεπίζεσθαι, φιλοτιμίαις βασιλικαῖς πάντα πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐπιδιδόντα καὶ σεμνότερον ὄγκον. τῇ δ’ ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἕῳ τὸν μάντιν 276 ὁ Βαλάκης παραλαβὼν ἐπὶ γεώλοφον ἀνήγαγεν, ἔνθα καὶ στήλην συνέβαινεν ἱδρῦσθαι δαιμονίου τινός, ἣν οἱ ἐγχώριοι προσεκύνουν· μέρος δ’ ἐνθένδε καθεωρᾶτο τῆς τῶν Ἑβραίων στρατοπεδείας, ὃ καθάπερ ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπεδείκνυτο τῷ μάγῳ. ὁ δὲ θεασάμενός φησι· „σὺ μέν, 277 ὦ βασιλεῦ, βωμοὺς ἑπτὰ δειμάμενος μόσχον ἐφ’ ἑκάστου καὶ κριὸν ἱέρευσον· ἐγὼ δ’ ἐκτραπόμενος πεύσομαι τοῦ θεοῦ, τί λεκτέον.“ ἔξω δὲ προελθὼν ἔνθους αὐτίκα γίνεται, προφητικοῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσαντος, ὃ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἔντεχνον μαντικὴν ὑπερόριον τῆς ψυχῆς ἤλασε·

1. 2 ἐμφανοῦς ὃ τὰς ἀποδείξεις εἶχεν FGHP: ἐμφανῶς ἀποδείξεις ἔχοντος VO, ἐμφανεῖς ἀποδείξεις ἔχοντος C, ἀποδείξεις ἐμφανεῖς ἔχοντος BEMKZ, ἀποδείξεις ἔχοντος (om. ἐμφανεῖς) A 2 μὴ δεόμενον FGHP: καὶ μὴ δεομένου ceteri λόγου BM ἀληθεστέρας ante πίστεως add. A (v), om. ceteri 3 ἀληθέστερα] πιστότερα A (v) βαδίζετε HP 4 τὰ] τε C (v) ἐκλεκτέα BEMA ἄνευ — τρέποντος (5) om. A 7 γλώσσης C 8 τῶν om. BMK[1]Z ὑπαντησάμενος K ἐντυχόντας F; συντυχόντων coni. Mang. 9 κατάπεμψις G 10 μετὰ δὲ] καὶ μετὰ BEMAKZ ταῦτα VO 11 ἦσαν om. FH (fort. recte) ξένων FGHP: om. ceteri 12 εὐτρεπίζεσθαι ἔθος transp. G φιλοφροσύναις P 13 ἐπιδόντα A ἅμα τῇ ἕῳ om. P 14 βάλακος CBEMA γεωλόφου FGHP ἀνήγαγεν FGHP: ἀνήνεγκεν KZ, ἠνάγκασεν ceteri ἔνθα καὶ στήλην συνέβαινεν FGHPKZ: om. ceteri (add. man. rec. mg. V) 15 ἱδρῦσθαι FGHPK: ἱδρύσασθαι ceteri βωμὸν ante δαιμονίου add. CV[2]O, post τινὸς add. BEMA δαίμονος C ἣν] ὃ BM, ὃν AE 16 καθεωρᾶτο om. M στρατοπεδίας AV[1] 17 σκοπιᾶς v (cf. 39,10): σκοπῆς A, σκοπιῆς ceteri ἐδείκνυτο V, ἐπεδείκνυ A 18 post βασιλεῦ repet. φησι K ἑπτὰ βωμοὺς transp. M, δειμάμενος ἑπτὰ transp. A 19 ἱέρευον G δὲ F τί FGHP: τὸ ceteri 20 προσελθὼν Z 21 μαντικὴν] μαγικὴν BEMAKZ post μαντικὴν add. σοφιστείᾳ v (cf. 186,1)

17 sqq. Num. cap. 23

θέμις γὰρ οὐκ ἦν ἱερωτάτῃ κατοκωχῇ συνδιαιτᾶσθαι μαγικὴν σοφιστείαν.
εἶθ' ὑποστρέψας καὶ τάς τε θυσίας ἰδὼν καὶ τοὺς βωμοὺς φλέγοντας
278 ὥσπερ ἑρμηνεὺς ὑποβάλλοντος ἑτέρου θεσπίζει τάδε· „ἐκ Μεσοποταμίας
μετεπέμψατό με Βαλάκης μακρὰν τὴν ἀπ' ἀνατολῶν στειλάμενον ἀπο-
δημίαν, ἵνα τίσηται τοὺς Ἑβραίους ἀραῖς. ἐγὼ δὲ τίνα τρόπον ἀράσομαι
τοῖς μὴ καταράτοις ὑπὸ θεοῦ; θεάσομαι μὲν αὐτοὺς ὀφθαλμοῖς ἀφ'
ὑψηλοτάτων ὀρῶν καὶ τῇ διανοίᾳ καταλήψομαι, βλάψαι δ' οὐκ ἂν δυναίμην
λαόν, ὃς μόνος κατοικήσει, μὴ συναριθμούμενος ἑτέροις ἔθνεσιν, οὐ κατὰ
τόπων ἀποκλήρωσιν καὶ χώρας ἀποτομήν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν ἐξαιρέτων
ἐθῶν ἰδιότητα, μὴ συναναμιγνύμενος ἄλλοις εἰς τὴν τῶν πατρίων ἐκδιαί-
279 τησιν. τίς ἐπ' ἀκριβείας εὗρε τὴν πρώτην καταβολὴν τῆς τούτων γενέ-
σεως; τὰ μὲν σώματ' αὐτοῖς ἐξ ἀνθρωπίνων διεπλάσθη σπερμάτων, ἐκ
δὲ θείων ἔφυσαν αἱ ψυχαί· διὸ καὶ γεγόνασιν ἀγχίσποροι θεοῦ. ἀπο-
θάνοι μου ἡ ψυχὴ τὸν | σωματικὸν βίον, ἵν' ἐν ψυχαῖς δικαίων κατα- p. 125 M
ριθμηθῇ, οἷαι εἶναι συμβέβηκε τὰς τούτων."
280 (51.) Ταῦτ' ἀκούων ὁ Βαλάκης ᾤδινεν ἐν ἑαυτῷ. παυσαμένου
δέ, τὸ πάθος οὐ χωρήσας „ἐπὶ κατάραις" εἶπεν „ἐχθρῶν μετακληθεὶς
εὐχὰς τιθέμενος ἐκείνοις οὐκ ἐρυθριᾷς; ἐλελήθειν ἄρ' ἐμαυτὸν ἀπατῶν
ὡς ἐπὶ φίλῳ σοι τὴν ὑπὲρ τῶν πολεμίων ἀφανῶς τεταγμένῳ τάξιν, ἣ
νῦν γέγονε δήλη. μήποτε καὶ τὰς ὑπερθέσεις τῆς ἐνθάδε ἀφίξεως
ἐποιοῦ διὰ τὴν ὑποικουροῦσαν ἐν τῇ ψυχῇ πρὸς μὲν ἐκείνους οἰκειότητα
πρὸς δ' ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἀλλοτρίωσιν· πίστις γάρ, ὡς ὁ παλαιὸς

1 ἱερωτάτῃ κατοχῇ FGHP (κατοκωχῇ scripsi): ἱερωτάτην κατοχὴν VK², ἱερωτάτην κατακωχὴν ceteri (v) μαγικὴν σοφιστείαν FGHP: μαγικῇ σοφιστείᾳ ceteri; μαγικῇ
εὺς
(om. σοφιστείᾳ) v 2 τε FGHP: om. ceteri 3 ἑρμηνεὺς FGHPZ: ἑρμηνέως K, ἑρμηνέως ceteri ὑποβάλλοντος VOFGHP: ὑποβαλόντος ceteri ἑτέρου om. VO (add. man. rec. mg. V) 4 βάλακος BEMA 5 τίσηται] ἐνδήσηται coni. Mang. καταράσομαι P 6 post μὲν add. οὖν BEMAKZ αὐτοῖς VOK²Z ἀφ'] ἐφ' P 7 ὁρῶν GZ 8 κατοικήσειε V 9 τῶν om. A 10 ἐθῶν VEP: ἠθῶν CF, om. O, ἐθνῶν ceteri συναναμιγνύμενος Mang: συναναμιγνυμένων codd. ἄλλοις] ἀλλήλοις K 10. 11 ἐκδίκησιν P 12 σώματα VOFHP σπερμάτων] σωμάτων BEMAKZ 14. 15 καταριθμηθῶ P 16 ταῦτα CBEMF βαλάκις CG, βάλακος BEMA 17 κατακληθεὶς G 18 ἐλελήθην EZ ἆρα A, ἄρ' CE, δ' ἄρ' VO 19 ὑπὲρ] ὑπὸ M, ἐκ G τεταγμένων (sed ν eras.) C 20 ὑποθέσεις G ἐνταῦθα F ἀφίξεως] ἀξιώξεως (sic) G 21 ὑποικοροῦσαν BE, ἐπικουροῦσαν AG 22 δ'] δὲ CG, δὲ καὶ HP

13 ἀγχίσποροι θεοῦ: Aeschyli frg. 162 Nauck² (ap. Plat. de rep. III p. 391e)

λόγος, τῶν ἀδήλων τὰ ἐμφανῆ.“ ὁ δὲ τῆς κατοκωχῆς ἀνεθεὶς „ἀδικω- 281
τάτην“ εἶπεν „αἰτίαν ὑπομένω συκοφαντούμενος· λέγω γὰρ ἴδιον οὐδέν,
ἀλλ' ἅττ' ἂν ὑπηχήσῃ τὸ θεῖον. ὅπερ οὐχὶ νῦν πρῶτον ἐγὼ μὲν εἶπον,
σὺ δ' ἤκουσας, ἀλλὰ καὶ πρόσθεν, ἡνίκα τοὺς πρέσβεις ἔπεμψας, οἷς
ἀπεκρινάμην ταὐτά.“ νομίσας δ' ὁ βασιλεὺς ἢ τὸν μάντιν ἀπατᾶν ἢ 282
τὸ θεῖον τρέπεσθαι καὶ ταῖς τῶν τόπων μεταβολαῖς τὸ τῆς γνώμης
ἐχυρὸν ἀλλάττειν, εἰς ἕτερον ἀπαγαγὼν χωρίον ἐκ λόφου πάνυ περι-
μήκους ἐπεδείκνυτο μέρος τι τῆς ἀντιπάλου στρατιᾶς· εἶτα πάλιν ἑπτὰ
βωμοὺς ἱδρυσάμενος καὶ τὰ ἴσα τοῖς πρόσθεν ἱερεῖα καταθύσας ἐξέ-
πεμπε τὸν μάντιν ἐπ' οἰωνοὺς καὶ φήμας αἰσίους. ὁ δὲ μονωθεὶς ἐξαίφ- 283
νης θεοφορεῖται καὶ μηδὲν συνιείς, ὥσπερ μετανισταμένου τοῦ λογισμοῦ,
τὰ ὑποβαλλόμενα ἐξελάλει προφητεύων τάδε· „ἀναστὰς ἄκουε, βασιλεῦ,
τὰ ὦτα ἐπουρίσας. οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεὸς διαψευσθῆναι δύναται
οὐδ' ὡς υἱὸς ἀνθρώπου μετανοεῖ καὶ ἅπαξ εἰπὼν οὐκ ἐμμένει. φθέγ-
ξεται τὸ παράπαν οὐδέν, ὃ μὴ τελειωθήσεται βεβαίως, ἐπεὶ ὁ λόγος
ἔργον ἐστὶν αὐτῷ. παρελήφθην δ' ἐπ' εὐλογίαις, οὐ κατάραις, ἐγώ.
οὐκ ἔσται πόνος ἢ μόχθος ἐν Ἑβραίοις. ὁ θεὸς αὐτῶν προασπίζει 284
περιφανῶς, ὃς καὶ τὴν τῶν Αἰγυπτιακῶν ῥύμην κακῶν ἀπεσκέδασεν ὡς
ἕνα ἄνδρα τὰς τοσαύτας μυριάδας ἀναγαγών. τοιγαροῦν οἰωνῶν ἀλογοῦσι
καὶ πάντων τῶν κατὰ μαντικὴν ἑνὶ τῷ τοῦ κόσμου ἡγεμόνι πιστεύοντες.
ὁρῶ λαὸν ὡς σκύμνον ἀνιστάμενον καὶ ὡς λέοντα γαυρούμενον.

1 ἀφανῆ F¹HP κατοκωχῆς scripsi: κατοχῆς VOK²FGHP, κατακωχῆς ceteri 2 εἶπεν] ἔφη F αἰτίαν om. G συκοφαντίαν A ἴδιον οὐδέν CVO: οὐδὲν ἴδιον ceteri 3 ἀλλὰ F ἅττ' F, ἅτ' GHP (Mang.): ὅσα ceteri ὑφηχήσῃ C, ὑπηχήσοι A τὸ θεῖον — ἡνίκα (4) om. G ἐγὼ μὲν CFHP: μὲν ἐγὼ ceteri 4 καὶ om. O 5 ταυτά FH, ταῦτα GP: τὰ αὐτά ceteri 6 τῶν τόπων] τούτων τρόπων K τῆς γνώμης — πάνυ (7) om. HP, add. mg. H²P² 7 ἐχυρὸν CGH²: ὀχυρὸν ceteri ἀπαλλάττειν G 7. 8 ὑπερμήκους A, ὑπὲρ μήκους P² 9 τοῖς om. G ἱερείοις FGHP (v) 9. 10 ἐξέπεμψε C 11 θεοφορεῖται codd.: θειοφορεῖται v 12 βασιλεύων F 13 ἐπουρίσας] ἐπευρήσας (ευ ex ου corr.) F, ἐπαιωρήσας AGHP (v); ἐπορθιάσας coni. Mang. ὁ θεὸς FPD: om. ceteri τὰ αὐτὰ ante διαψευσθῆναι add. VOK² δύναται om. D 14 οὐδὲ D, οὐχ M 14. 15 φθέγγεται F, post φθέγξεται add. γὰρ A 16 παρελήφθην FGHP: παρειλήφειν ceteri δὲ C, δ' om. A 17 ἔστι AF μόχθος ἢ πόνος transp. C 18 περιφανῶς] προφανῶς A, φανερῶς H (v) 19 τοσαύτας om. A ἀναγαγὼν FGHP: ἀπαγαγὼν ceteri 20 τῶν om. BEMAKZ 21 ὁρῶ codd.: ὁρῶ δὲ v

13—16 D^C fol. 121^v D^R fol. 119^r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου: οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεὸς διαψευσθῆναι· οὐδὲ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου μετανοεῖ· ἅπαξ εἰπὼν ἐμμενεῖ (ἐμμένει D^R)· φθέγξεται τὸ παράπαν οὐδέν, ὃ μὴ τελειωθήσεται βεβαίως, ἐπεὶ (ἐπειδὴ D^R) ὁ λόγος ἔργον ἐστὶν αὐτῷ.

εὐωχηθήσεται θήρας καὶ ποτῷ χρήσεται τραυματιῶν αἵματι καὶ κορεσθεὶς οὐ τρέψεται πρὸς ὕπνον, ἀλλ' | ἐγρηγορὼς τὸν ἐπινίκιον ᾄσεται ὕμνον.“ p. 126 M.

285 (52.) Χαλεπῶς δ' ἐνεγκὼν ἐπὶ τῷ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ τῆς μαντικῆς ἀπαντᾶσθαι „ἄνθρωπε“ εἶπε, „μήτε ἀρὰς τίθεσο μήτ' εὐχὰς ποιοῦ· βελτίων γὰρ τῶν μὴ καθ' ἡδονὴν λόγων ἡ ἀκίνδυνος ἡσυχία.“ καὶ ταῦτ' εἰπὼν ὥσπερ ἐκλαθόμενος ὧν εἶπε διὰ τὸ τῆς γνώμης ἀβέβαιον εἰς ἄλλον τόπον ἀπῆγε τὸν μάντιν, ἀφ' οὗ δείξας μέρος τι τῆς

286 Ἑβραϊκῆς στρατιᾶς καταρᾶσθαι παρεκάλει. ὁ δ' ἅτε χείρων ἐκείνου, καίτοι πρὸς τὰς ἐπιφερομένας κατηγορίας ἀπολογίᾳ μιᾷ χρώμενος ἀληθεῖ, ὡς οὐδὲν ἴδιον λέγοι, κατεχόμενος δὲ καὶ ἐνθουσιῶν διερμηνεύοι τὰ ἑτέρου, δέον μηκέτ' ἐπακολουθεῖν ἀλλ' οἴκαδε ἀπαίρειν, ἑτοιμότερον τοῦ παραπέμποντος προεξέτρεχεν, ἅμα μὲν οἰήσει, κακῷ μεγάλῳ, πεπεισμένος, ἅμα δὲ καὶ τῇ διανοίᾳ καταρᾶσθαι γλιχόμενος, εἰ καὶ τῇ φωνῇ

287 διεκωλύετο. παραγενόμενος δ' εἰς ὄρος μεῖζον τῶν προτέρων ἄχρι πολλοῦ κατατεῖνον κελεύει μὲν τὴν αὐτὴν ἐπιτελεῖν θυσίαν βωμοὺς πάλιν ἑπτὰ κατασκευάσαντας καὶ ἱερεῖα τεσσαρεσκαίδεκα προσαγαγόντας ἑκάστῳ βωμῷ δύο, μόσχον τε καὶ κριόν. αὐτὸς δὲ οὐκέτι κατὰ τὸ εἰκὸς ἐπὶ κληδόνας καὶ οἰωνοὺς ἵετο πολλὰ τὴν αὑτοῦ τέχνην κακίσας ὡς χρόνῳ καθάπερ γραφὴν ἐξίτηλον γενομένην καὶ τοὺς εὐθυβόλους στοχασμοὺς ἐξαμαυρωθεῖσαν· ἄλλως δὲ καὶ μόλις ἐνενόησεν, ὅτι οὐ συνᾴδει τῷ τοῦ

1 εὐωχηθήσεται AF^{2}GHP: εὐωχήσεται ceteri   θῆρας H, θήραις A   2 ἀλλ'— ὕμνον om. M   ἐγρηγόρως BEVAFK   3 δὲ C   4 μαντείας Z ἀπατᾶσθαι G   μήτ' A   5 ἀκίνδυνος] ἀνήδονος coni. Markland   6 ὥσπερ — εἶπεν post ἀβέβαιον transp. F   8 ὅδ' KZ, ὁ δ' om. CBEMA, ὁ δὲ ἅτε χειρων V^2 in ras., om. O   ἅτε] ἅτε F, ἅτερ CBEMA   χείρων FK: χειρων V^2 χειλέων A, χειρῶν ceteri   9 μιᾷ om. FGHP (Turn.)   χρώμενος μιᾷ Mang. χρωμένου V^2 10 λέγει AVOGZ   δὲ om. H^{1}P   διερμηνεύει MA   11 ἑτέρων V   post δέον add. οὖν V^{2}O   μηκέτ' ἐπακολουθεῖν GHP, μηκέτι ἐπακολουθεῖν VOFK^2: μὴ κατεπακολουθεῖν ceteri   οἴκαδ' ἐπαίρειν F   12 διεξέτρεχεν A   κακῶν μεγάλων VOGHP   13 καταρᾶσθαι FGHP: καταράσασθαι ceteri   γλιχόμενος om. A   εἰ καὶ FGHP: κἂν ceteri   14 δὲ AF   15 ἐκτελεῖν A   16 τεσσαρεσκαίδεκα FGHP: τεσσαρισκαίδεκα C, τέσσαρα καὶ δέκα ceteri   προσάγοντας VOG   17 δύο CFGHP: om. ceteri   δ' A   εἰκὸς] εἰωθὸς coni. Mang. (cf. LXX)   18 ἴετο AFHPKZ: ἵετο ceteri   αὑτοῦ A: αὐτὴν KHP, om. G, αὐτοῦ ceteri   ὡς FGHP: om. ceteri   19 τοῖς εὐθυβόλοις στοχασμοῖς CVOK^2 στοχασμοὺς] πειρασμοὺς A   20 ἀμαυρωθεῖσαν BEMAKZ   δὲ] τε conicio; ἄλλως τε, εἰ καὶ μόλις coni. Mang.

5 D^P fol. 358^r D^M fol. 269^r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωσέως βίου D^H fol. 33^r D^R fol. 36^v et 272^r Φίλωνος Io. Georgides p. 14 Boiss.: βελτίων (βέλτιον D^M D^{R2} Georg.) τῶν (τοῦ D^M) μὴ καθ' ἡδονὴν λόγων (λόγου D^M) ἡ ἀκίνδυνος ἡσυχία.
17 sqq. Num. cap. 24

θεοῦ βουλήματι ἡ τοῦ μισθωσαμένου προαίρεσις αὐτὸν βασιλέως. τραπό- 288
μενος οὖν κατὰ τὴν ἐρήμην ὁρᾷ κατὰ φυλὰς ἐστρατοπεδευκότας Ἑβραίους καὶ τό τε πλῆθος καὶ τὴν τάξιν ὡς πόλεως ἀλλ' οὐ στρατοπέδου καταπλαγεὶς ἔνθους γενόμενος ἀναφθέγγεται τάδε· „φησὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ 289
ἀληθινῶς ὁρῶν, ὅστις καθ' ὕπνον ἐναργῆ φαντασίαν εἶδε θεοῦ τοῖς τῆς ψυχῆς ἀκοιμήτοις ὄμμασιν. ὡς καλοί σου οἱ οἶκοι, στρατιὰ Ἑβραίων, αἱ σκηναί σου ὡς νάπαι σκιάζουσαι, ὡς παράδεισος ἐπὶ ποταμοῦ, ὡς κέδρος παρ' ὕδατα. ἐξελεύσεταί ποτε ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν καὶ ἐπικρατήσει 290
πολλῶν ἐθνῶν καὶ ἐπιβαίνουσα ἡ τοῦδε βασιλεία καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς ὕψος ἀρθήσεται. ὁ λαὸς οὗτος ἡγεμόνι τῆς ἀπ' Αἰγύπτου πάσης ὁδοῦ κέχρηται θεῷ καθ' ἓν κέρας ἄγοντι τὴν πληθύν. τοιγαροῦν ἔδεται 291
p. 127 M. | ἔθνη πολλὰ ἐχθρῶν καὶ ὅσον ἐν αὐτοῖς πῖον ἄχρι μυελοῦ λήψεται καὶ ταῖς ἐκηβολίαις ἀπολεῖ τοὺς δυσμενεῖς. ἀναπαύσεται κατακλινεὶς ὡς λέων ἢ σκύμνος λέοντος, μάλα καταφρονητικῶς δεδιὼς οὐδένα, φόβον τοῖς ἄλλοις ἐνειργασμένος· ἄθλιος ὃς ἂν αὐτὸν παρακινήσας ἐγείρῃ. οἱ μὲν εὐλογοῦντές σε εὐφημίας ἄξιοι, κατάρας δ' οἱ καταρώμενοι."

(53.) Σφόδρα δ' ἐπὶ τούτοις ἀγανακτήσας ὁ βασιλεὺς „ἐπ' ἀραῖς" 292
εἶπεν „ἐχθρῶν μετακληθεὶς εὐχὰς ἤδη τρεῖς τὰς ὑπὲρ ἐκείνων πεποίησαι· φεῦγε δὴ θᾶττον — ὀξὺ πάθος ἐστὶ θυμός —, μή τι καὶ νεώτερον ἐργάσασθαι βιασθῶ. πόσον πλῆθος χρημάτων, ἀνοητότατε, καὶ δωρεῶν, 293
πόσην δ' εὐφημίαν καὶ δόξαν ἀφῄρησαι σεαυτὸν φρενοβλαβὴς ὤν· ἐπανελεύσῃ φέρων ἀπὸ τῆς ξένης εἰς τὴν οἰκείαν ἀγαθὸν μὲν οὐδέν,

2 ἔρημον K[1]Z 3 ἀλλ' οὐ] ἄλλου BEMVO; ὡς πάνυ πολλοῦ mg. M 3.4 καταπλαγῆς C 4 ἀναφθέγγεται· τάδε φησὶν MA (v) 5 ἀληθινός VOF 7 σκηναί] σκιαί BEMAPZ pr. ὡς] ὡσεὶ A συσκιάζουσαι FHP (v) 8 ὕδατος KZ ἐπικρατήσῃ A 10 πρὸς] εἰς G πρὸς ὕψος om. A ἀπ' om. BEMKZ 11 ὁδοῦ om. K[1], ss. K[2] 12 πολλῶν A ἄχρι FGHP: μέχρι ceteri λήψεται] λάψεται coni. Mang. 13 κατακλινεὶς CBEMGP: κατακλινθεὶς F, κατακλιθεὶς AVOHKZ 15 post ἄθλιος add. δ' FGHP (v) ἐγείροι A 16 εὐφημίας] εὐλογίας KZ δὲ F 17 δὲ C
ἰς
18 τρεῖς Z, τρὶς BEMK (prob. Mang.) 19 ἐστὶν ὁ θυμός F, θυμός ἐστι transp. Z μή τι καὶ FGHP: μὴ καί τι CMAVOK[1]Z, μηκέτι EK[2], μὴ καί τι corr. ex μηκέτι B 20 post ἐργάσασθαι add. τι Barb. βιάσασθαι ἐργάσωμαι A; βιασθεὶς ἐργάσωμαι coni. Mang. ἀνοητότατε ante χρημάτων transp. F, post δωρεῶν transp. CVO Barb. 21 πόσην] πάσην G δὲ CVO, δ' om. Barb. σαυτὸν FGHP Barb. 22 ἐπανελεύσει K εἰς] ἐπὶ HP (v) οἰκείαν] οἰκίαν CV[1]GHZ (Turn.)

17—190,5 Catena Barber. IV 56 fol. 147r τοῦ Φίλωνος: ἀγανακτήσας βασιλεὺς Βαλὰκ ἐπ' ἀραῖς εἶπεν — φυλάξεται τὸν ἀντίπαλον.

ὀνείδη δὲ καὶ πολλὴν ὡς ἔοικεν αἰσχύνην, οὕτως σοι τῶν κατὰ τὴν ἐπι-
294 στήμην, ἐφ' οἷς πρότερον ἐσεμνύνου, γελασθέντων." ὁ δὲ „τα μὲν πρό-
τερα" εἶπε „πάντ' ἐστὶ λόγια καὶ χρησμοί, τὰ δὲ μέλλοντα λέγεσθαι γνώμης
τῆς ἐμῆς εἰκασίαι." καὶ τῆς δεξιᾶς λαβόμενος μόνος μόνῳ συνεβούλευε,
δι' ὧν, ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, φυλάξεται τὸν ἀντίπαλον στρατόν, ἀσέβημα
κατηγορῶν αὐτοῦ μέγιστον· τί γάρ, εἴποι τις ἄν, ἰδιάζεις καὶ συμβου-
λεύεις τὰ ἐναντία τοῖς χρησμοῖς ὑποτιθέμενος, εἰ μὴ ἄρα τῶν λογίων
295 αἱ σαὶ βουλαὶ δυνατώτεραι; (54.) φέρε δ' οὖν καὶ τὰς καλὰς αὐτοῦ
παραινέσεις ἐξετάσωμεν, ὡς τετεχνιτευμέναι πρὸς ὁμολογουμένην ἧτταν
τῶν ἀεὶ νικᾶν δυναμένων. εἰδὼς γὰρ Ἑβραίοις μίαν ὁδὸν ἁλώσεως
παρανομίαν, διὰ λαγνείας καὶ ἀκολασίας, μεγάλου κακοῦ, πρὸς μεῖζον
296 κακόν, ἀσέβειαν, ἄγειν αὐτοὺς ἐσπούδασεν ἡδονὴν δέλεαρ προθείς. „εἰσὶ"
γὰρ εἶπεν „αἱ ἐγχώριοι γυναῖκες, ὦ βασιλεῦ, διαφέρουσαι τὴν ὄψιν ἑτέ-
ρων· ἀνὴρ δ' οὐδενὶ μᾶλλον εὐάλωτος ἢ γυναικὸς εὐμορφίᾳ. ταῖς οὖν
περικαλλεστάταις ἐὰν ἐπιτρέψῃς μισθαρνεῖν καὶ δημοσιεύειν, ἀγκιστρεύ-
297 σονται τὴν νεότητα τῶν ἀντιπάλων. ὑφηγητέον δὲ αὐταῖς, μὴ εὐθὺς
ἐμπαρέχεσθαι τοῖς ἐθέλουσι τὴν ὥραν· ὁ γὰρ ἀκκισμὸς ὑποκνίζων τὰς
ὁρμὰς ἐπεγείρει μᾶλλον καὶ τοὺς ἔρωτας ἀναφλέγει· τραχηλιζόμενοι δὲ
298 ταῖς ἐπιθυμίαις πάνθ' ὑπομενοῦσι δρᾶν τε καὶ πάσχειν. πρὸς δὲ τὸν
οὕτω διακείμενον ἐραστὴν λεγέτω | φρυαττομένη τις τῶν ἐπὶ τὴν θήραν p. 128 M.
ἀλειφομένων· „„οὐ θέμις ὁμιλίας σοι τῆς ἐμῆς ἀπολαῦσαι, πρὶν ἂν

1 ὀνείδη δὲ καὶ αἰσχύνην ὡς ἔοικεν transp. A, ὡς ἔοικε δὲ αἰσχύνην καὶ ὀνείδη transp. VO πολλὴν FGHP Barb.: om ceteri οὕτω VOMG Barb. 2 καταγελασθέντων VO 3 εἶπε πάντα F, πάντα εἶπεν transp. HP (v) 5 φυλάξεται V^2OK^2FHP Barb.: φυλάξηται CV^1G, φυλάξαιτο $BEMAK^1Z$ (Mang.): φυλάξασθαι Turn. στρατόν] στρατηγὸν VO 5. 6 ἀσέβημα . . . μέγιστον FGHP: ἀσέβειαν . . . μεγίστην ceteri 6 αὐτοῦ V^2O: αὑτοῦ ceteri ἰδιάζῃς VO 6. 7 συμβουλεύῃς VO, συμβουλεύειν P, συμβασιλεύεις F 7 τἀναντία AVO 8 φέρε δ' οὖν FGHP: φέρε οὖν CVO, φέρ' οὖν BEMAKZ 9 τετεχνητευμέναι AFHP, τεχνιτευμέναι KZ 10 ἑβραῖος F 12 ἐσπούδαζεν BEMAKZ (Mang.) προσθεὶς CM, προτιθεὶς A (Mang.) 13 αἱ om. F ἐγχώριαι MKZ 15 ἐπιστρέψῃς (sed σ eras.) C, ἐπιτρέψεις G δημοσιεύειν ⟨τὸ κάλλος⟩ coni. Mang. 16 ἀφηγητέον HP δ' CVO 17 τὴν ὥραν om. F ἀκκισμὸς C^2F: ἀστισμὸς C^1VO, ἀστεϊσμὸς ceteri 18 ἐπεγερεῖ GH^2P^2 (v) ἀναφλέξει FGHP (v), ἀναφλέγει om. in fine paginae K 19 ὑπομένουσι C 20 φρυαττωμένη G, φραττομένη P τὴν FGHP: om ceteri 21 ὁμιλίας FGHP: τῆς ὁμιλίας ceteri σοι τῆς ὁμιλίας transp. BMKZ ἂν om. F

2 sqq. cf. *Ioseph Ant. Iud.* IV § 126 sqq.

ἐκδιαιτηθῇς μὲν τὰ πάτρια, μεταβαλὼν δὲ τιμήσῃς ἅπερ ἐγώ. πίστις δέ μοι τῆς βεβαίου μεταβολῆς γένοιτ' ἂν ἀρίδηλος, ἢν ἐθελήσῃς μετασχεῖν τῶν αὐτῶν σπονδῶν τε καὶ θυσιῶν, ἃς ἀγάλμασι καὶ ξοάνοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἀφιδρύμασιν ἐπιτελοῦμεν.““ ὁ δ' ἅτε σαγηνευθεὶς πάγαις 299 πολυειδέσι, κάλλει καὶ στωμυλίας χειραγωγίαις, οὐδὲν ἀντειπών, ἐξηγκωνισμένος τὸν λογισμόν, ἄθλιος ὑπηρετήσει τοῖς προσταττομένοις, ἀναγραφεὶς τοῦ πάθους δοῦλος.“

(55.) Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα συνεβούλευεν. ὁ δ' οὐκ ἀπὸ σκοποῦ 300 νομίσας εἶναι τὰ λεχθέντα, τὸν κατὰ μοιχῶν νόμον παρακαλυψάμενος καὶ τοὺς ἐπὶ φθορᾷ καὶ πορνείᾳ κειμένους ἀνελών, ὡς εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐγράφησαν, ἀνέδην ἐπιτρέπει ταῖς γυναιξὶ τὰς ὁμιλίας πρὸς οὓς ἂν ἐθέλωσι ποιεῖσθαι. δοθείσης δὲ ἀδείας, τὴν πληθὺν τῶν μειρακίων 301 ἐπήγοντο πολὺ πρότερον τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἀπατῶσαι καὶ τρέπουσαι ταῖς γοητείαις πρὸς ἀσέβειαν, ἕως υἱὸς τοῦ ἀρχιερέως Φινεὲς ἐπὶ τοῖς γινομένοις σφόδρα χαλεπήνας — δεινότατον γὰρ αὐτῷ κατεφαίνετο, εἰ ὑφ' ἕνα καιρὸν ἄμφω τά τε σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἐπιδεδώκασι, τὰ μὲν ἡδοναῖς, τὰς δὲ τῷ παρανομεῖν καὶ ἀνοσιουργεῖν — ἐνεανιεύσατο νεανείαν ἀνδρὶ καλῷ καὶ ἀγαθῷ προσήκουσαν. ἰδὼν γάρ τινα τῶν ἀπὸ 302 τοῦ γένους θύοντα καὶ εἰσιόντα πρὸς πόρνην, μήτε κεκυφότα εἰς τοὔδαφος μήτε λανθάνειν τοὺς πολλοὺς πειρώμενον μήθ' οἷα φιλεῖ κλέπτοντα

ῆς
1 ἐκδιαιτηθῇς corr. ex — εις M, ἐκδιαιτηθεὶς G, ἐκδιαιτηθεὶς AF μὲν om. O τιμήσεις CFH 2 βεβαίας KZ, ἀβεβαίου P ἢν ἐθελήσεις FG 3 σποδῶν G ἃς] ὡς E, ὡς corr. in ὧν B, ὧν MA 4 ἐφιδρύμασιν Z ὁδ' KZ 5 κάλλει om. CBEMA καὶ om. FGHPK^1Z στωμυλίαις A, στωμυλία CVOKZ χειραγωγίαις] χορηγίαις CFHPZ, καὶ πιθανότητι V^2O,
πιθανότητι
χορηγίαις K ἐξηγκωνισμένος AFGHP: ἐξηγκωνισμένος δὲ ceteri 6 τοῖς πραττομένοις AVOG 8 δὴ VOFGHP: οὖν ceteri συνεβούλευσεν CVOK^2 (ν) ὁδ' KZ, ὁ δὲ F 9 τῶν μοιχῶν F 10 φθορᾷ] φωρᾷ V^1O, φθορᾷ corr. V^2
αι
μηδὲ] μὴ BMKZ 11 ἀνέδην A, ἀναίδην CPKZ ἐπιτρέπειν F 12 θέλωσι F καὶ δοθείσης VO δ' A, δὲ om. CVO 13 αὐτῶν τὴν διάνοιαν transp. CVO 14 ὁ υἱὸς KZ τοῦ om. A 15 γενομένοις MZ^1 Barb. αὐτὸ Barb. εἰ] εἰς Z 16 ἄμφω om. BEMAK^1Z τε τὰ transp. FP Barb. alt. τὰ] τὰς FGHP Barb. 17 τὰς] τὰ GHPK Barb. 18 νεανίαν O, νεανεί et lac. 7 litt. (om. ἀνδρὶ) G κἀγαθῷ AO 19 θύοντα καὶ om. GHP Barb. εἰς] πρὸς AVO 20 μήτε FGHP Barb.: ὥστε ceteri
πει
θηρώμενον K, θηρώμενον (θη ex πει corr.) Z μήθ'] μήτε F

8 sqq. Num. cap. 25 14—192,16 Catena Barber. IV 56 fol. 148v: υἱὸς τοῦ ἀρχιερέως Φινεὲς — στρατιὰν ἐκηλίδου.

τὴν εἴσοδον, ἀλλὰ μετ' ἀναισχύντου θράσους τὴν ἀκοσμίαν ἐπιδεικνύ-
μενον καὶ φρυαττόμενον ὡς ἐπὶ σεμνῷ πράγματι τῷ καταγελάστῳ, πάνυ
πικρανθεὶς καὶ πληρωθεὶς ὀργῆς δικαίας ἐπεισδραμὼν ἔτι κατ' εὐνὴν
κειμένους ἀμφοτέρους τόν τ' ἐραστὴν καὶ τὴν ἑταίραν ἀναιρεῖ προσανατε-
303 μὼν καὶ τὰ γεννητικά, διότι σποραῖς ὑπηρέτησαν ἐκθέσμοις. τοῦτο
θεασάμενοί τινες τὸ παράδειγμα τῶν τὴν ἐγκράτειαν καὶ θεοσέβειαν ἐζη-
λωκότων προστάξαντος Μωυσέως ἐμιμήσαντο καὶ πάντας τοὺς τελε-
σθέντας τοῖς χειροποιήτοις συγγενεῖς καὶ φίλους ἡβηδὸν ἀνελόντες τὸ μὲν
μίασμα τοῦ ἔθνους ἐκκαθαίρουσι διὰ τῆς τῶν προηδικηκότων ἀπαραιτήτου
τιμωρίας, τοὺς δ' ἄλλους παρασχόντας ἀπολογίαν ἐναργεστάτην ὑπὲρ
τῆς αὑτῶν εὐσεβείας περιεποιήσαντο, μηδένα τῶν ἀφ' αἵματος κατα-
κρίτων οἰκτισάμενοι μηδ' ἐλέῳ τἀδικήματα αὐτῶν παρελθόντες, ἀλλὰ
καθαροὺς νομίσαντες τοὺς αὐτόχειρας· ὅθεν οὐδενὶ παρεχώρησαν τὴν
304 ἐπέξοδον φέρουσαν τοῖς δρῶσιν ἀψευδέστατον ἔπαινον. τετρακισχιλίους
δέ φασι πρὸς τοῖς δισμυρίοις | ἀναιρεθῆναι μιᾷ ἡμέρᾳ, συναναιρεθέντος p. 129 M.
εὐθὺς τοῦ κοινοῦ μιάσματος, ὃ πᾶσαν τὴν στρατιὰν ἐκηλίδου. τῶν δὲ
καθαρσίων ἐπιτελεσθέντων, ὡς ἀριστεῖ γέρας ἐπάξιον τῷ υἱῷ τοῦ ἀρχιε-
ρέως, ὃς πρῶτος ἐπὶ τὴν ἄμυναν ὥρμησεν, ἐζήτει παρασχεῖν Μωυσῆς·
φθάνει δὲ χρησμοῖς δωρησάμενος ὁ θεὸς Φινεεῖ τὸ μέγιστον ἀγαθόν,
εἰρήνην, ὃ μηδεὶς ἱκανὸς ἀνθρώπων παρασχεῖν, πρὸς δὲ τῇ εἰρήνῃ καὶ
παγκρατησίαν ἱερωσύνης, αὐτῷ καὶ γένει κλῆρον ἀναφαίρετον.

1 μετά F 2 φραττόμενον H^{1}P ὡς om. C καταγριάστω (sic) Z πάνυ — δικαίας (3) om. O πάνυ FGHP Barb.: πάλιν C (V^1 ut vid.), πολλὰ V^2, om. ceteri 3 ἐπεισδραμὼν FGHP Barb.: ἐπιδραμὼν ceteri ἔτι] ἐπὶ A 4 τε VOF ἑτέραν Barb. 4. 5 προσαποτεμὼν G 5 ὑπηρέτισαν A: ὑπηρέτησεν conicio ἀθέσμοις Z 6 τὴν FGHP Barb.: om. ceteri 7 μωυσέος MAFGHP 8 ἀχειροποιήτοις Barb. 9 διηδικηκότων M 10 δὲ AF παρασχόντες Barb. 11 αὑτῶν AVOG: αὐτῶν ceteri ἐποιήσαντο H^{1}P τῶν] τὸν G 12 οἰκτησάμενοι Barb. μηδ' FH^{1}P: μήτ' ceteri (v) τἀδικήματ' GH^{2}K, τἀδίκημα τῶν H^{1}P, τἀδίκημα Z, τῶν ἀδικήματ' C ἀλλὰ codd: ἀλλὰ καὶ v 13 post καθαροὺς add. μᾶλλον V^{2}O οὐδενὶ] οὐδὲ V^{2}OF 14 ἐπέξοδον CGHPKZ: ἐπ' ἔξοδον ceteri ἀψευδέστατον] καίτοι ἀψευδέστατα V^{2}O ἔπαινον FGHPKZ: om. ceteri 15 δέ BEMAKZ: om. ceteri δυσμυρίοις AFH^1 ἀναιρεθεῖναι G 16 post εὐθὺς add. καὶ KZ τὴν om. HP δὲ om. Barb. 17 υἱεῖ FHP Barb. 18 μωσῆς Barb. 19 δωρησάμενος post ἀγαθὸν transp. VO Φινεεῖ om. A, post ἀγαθὸν transp. KZ 20 ἱκανῶς (sic) Barb. ἀνθρώπων ἱκανὸς transp. M 21 κλῆρον FGHP Barb.: κληρονομίαν ceteri (v)

16—21 Catena Barber. IV 56 fol. 149^r Φίλωνος: τῶν καθαρσίων — κλῆρον ἀναφαίρετον.

(56.) Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐμφυλίων οὐδὲν ἔτ' ἦν ὑπόλοιπον κακῶν, ἀλλὰ 305
καὶ ὅσοι πρὸς αὐτομολίαν ἢ προδοσίαν ὑπωπτεύοντο πάντες ἀπωλώλεσαν,
ἔδοξεν εἶναι καιρὸς ἐπιτηδειότατος τῆς ἐπὶ τὸν Βαλάκην στρατείας, ἄνδρα
μυρία καὶ βεβουλευμένον ἐργάσασθαι κακὰ καὶ δεδρακότα, βεβουλευμένον
μὲν διὰ τοῦ μάντεως, ὃν ἤλπισεν ἀραῖς τισι δυνήσεσθαι καθελεῖν τὴν
δύναμιν τῶν Ἑβραίων, δεδρακότα δὲ διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀσελγείας
καὶ ἀκολασίας, αἳ τὰ μὲν σώματα λαγνείαις τὰς δὲ ψυχὰς ἀσεβείᾳ τῶν
χρωμένων διέφθειραν. παντὶ μὲν οὖν τῷ στρατῷ πολεμεῖν οὐκ ἐδοκί- 306
μαζεν, εἰδὼς τὰ ὑπέρογκα πλήθη πταίοντα περὶ αὐτοῖς καὶ ἅμα λυσιτελὲς
ἡγούμενος ἐφεδρείας εἶναι συμμάχων τοῖς προκαμοῦσι βοηθούς, ἀριστίνδην
δὲ τοὺς ἡβῶντας ἐπιλέξας, χιλίους ἐκ φυλῆς ἑκάστης, δώδεκα χιλιάδας —
τοσαῦται γὰρ ἦσαν αἱ φυλαί — καὶ στρατηγὸν ἑλόμενος τοῦ πολέμου
Φινεὲς πεῖραν ἤδη δεδωκότα στρατηγικῆς εὐτολμίας ἐπὶ καλοῖς ἱερείοις
ἐξέπεμπε τοὺς ὁπλίτας καὶ θαρσύνων τοιάδε διεξῄει· „οὐχ ὑπὲρ κρά- 307
τους ἀρχῆς ὁ παρὼν ἀγών ἐστιν οὐδ' ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι τὰ ἑτέρων,
περὶ ὧν ἢ μόνων ἢ μάλιστα οἱ πόλεμοι, ἀλλ' ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ ὁσιό-
τητος, ὧν τοὺς ἡμετέρους συγγενεῖς καὶ φίλους ἠλλοτρίωσαν οἱ ἐχθροὶ
παραίτιοι γενόμενοι τοῖς ὑπαχθεῖσι χαλεπῆς ἀπωλείας. ἔστιν οὖν ἄτοπον 308
οἰκείων μὲν αὐτόχειρας γεγενῆσθαι παρανομησάντων, ἐχθρῶν δὲ χαλε-
πώτερα ἠδικηκότων ἀποσχέσθαι, καὶ τοὺς μὲν μαθόντας ἀδικεῖν ἀνῃ-
ρηκέναι, τοὺς δὲ βιασαμένους καὶ διδάξαντας ἀτιμωρήτους καταλιπεῖν, οὓς

---

1 ἦν ἔτ' transp. P κακόν VZ 2 ὅσα FH¹P πάντες ἀπωλώλεσαν G, π. ἀπολώλεσαν FH², π. ἀπωλόλεσαν H¹P: πάντας ἀπώλεσαν ceteri 3 ἐπιτηδειότητος M ἐπὶ] εἰς G βάλακον BEMA στρατιᾶς FH¹P 4 μυρία om. VO post μυρία add. μὲν A βεβουλευμένον — δεδρακότα om. BEMAVO βεβουλευμένα A 5 μὲν om. A δυνήσεσθαι FGHP: om. ceteri 7 ἀσεβείαις HP 8. 9 ἐδοκίμασεν P 9 ὑπέρογκα scripsi: ὑπερόρια codd. πταίοντα] πτέοντα G, πλείω ὄντα BEMAVO mg. K περὶ αὐτοῖς CKZ (αὐτοῖς v): παρ' ἑαυτοῖς FGHP, παρ' αὐτοὺς BEMAVO mg. K 10 ἐφεδρίας VO, ἐφεδρείαν HP συμμάχους BEMAKZ προκαμοῦσι FGHP: προκάμνουσι ceteri (Mang.) 11 χιλίους] χιλίας A δώδεκα—φυλαί (12) om. BEMA
ψ
13 ἐπὶ καλοῖς ἱερείοις om. FGHP 14 ἐξέπεμπε K, ἐξέπεμψε CZ 15 παρὸν Z τοῦ κτήσασθαι τὰ ἑτ om. in lac. G 16 μόνον MAVO (v) post μάλιστα add. εἰσὶν A (v) πολέμιοι CBEMVO 18 τοῖς om. A χαλεπῆς om. in lac. G 19 γενέσθαι KZ παρανομισάντων H 20 παθόντας F 20. 21 ἀνῃρηκέναι FGHP: ἀνελεῖν ceteri (Mang.) 21 τοὺς δὲ βιασαμένους FGHPKZ: βιασαμένους, τοὺς δὲ ceteri (v) καὶ διδάξαντας FGHP: καὶ om. ceteri

---

1 sqq. Num. 31,1—12

ἁπάντων αἰτίους εἶναι συμβέβηκεν, ὧν ἢ δεδράκασιν ἢ πεπόνθασιν ἐκεῖ-
309 νοι.“ (57.) νευρωθέντες οὖν ταῖς παραινέσεσιν ἐκεῖνοι καὶ ὅσον ἐν
ταῖς ψυχαῖς προϋπῆρχε γενναιότητος ζωπυρήσαντες ὡς ἐφ᾽ ὁμολογουμένῃ
νίκῃ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἵεντο φρονήμασιν ἀηττήτοις· καὶ συμπλακέντες
τοσαύτῃ περιουσίᾳ ῥώμης καὶ τόλμης ἐχρήσαντο, ὡς ἱερεῦσαι μὲν τοὺς
ἀντιπάλους, αὐτοὶ δὲ πάντες σῷοι ἐπανελθεῖν, οὐδενὸς ἀποθανόντος ἀλλ᾽
310 οὐδὲ τρωθέντος. | ὑπέλαβεν ἄν τις τῶν ἀγνοούντων τὸ συμβεβηκὸς ἰδὼν p. 130 M
αὐτοὺς ἐπανιόντας οὐκ ἀπὸ πολέμου καὶ παρατάξεως ἀφικνεῖσθαι μᾶλλον
ἢ τῶν ἐν ταῖς ὁπλοσκοπίαις ἐπιδείξεων, ἃς ἔθος ἐν εἰρήνῃ ποιεῖσθαι,
γυμνάσματα δ᾽ εἰσὶ καὶ μελέται συγκροτουμένων τὰ κατ᾽ ἐχθρῶν ἐν
311 φίλοις. τὰς μὲν οὖν πόλεις ἢ κατασκάπτοντες ἢ ἐμπιπράντες ἠφάνισαν,
ὡς μηδ᾽ εἰ τὴν ἀρχὴν ᾠκίσθησαν εἰπεῖν ἔχειν· αἰχμαλώτων δὲ σωμάτων
ἀπερίληπτον ἀριθμὸν ἀπαγαγόντες ἄνδρας μὲν καὶ γυναῖκας κτείνειν
ἐδικαίωσαν, τοὺς μὲν ὅτι βουλευμάτων καὶ χειρῶν ἦρξαν ἀδίκων, τὰς
δ᾽ ἐπεὶ κατεγοήτευσαν τὴν Ἑβραίων νεότητα, παραιτίας γενομένας
αὐτοῖς ἀκολασίας καὶ ἀσεβείας καὶ τὰ τελευταῖα θανάτου· νέοις
δὲ κομιδῇ παισὶ καὶ παρθένοις συνέγνωσαν, ἀμνηστίαν τῆς ἡλικίας
312 ἐφελκομένης. λείας δὲ πολλῆς ἄγαν εὐπορήσαντες ἔκ τε τῶν
βασιλείων κἀκ τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, ἔτι δὲ τῶν κατ᾽ ἀγροὺς
ἐπαύλεων — ἦν γὰρ ἐν τοῖς χωρίοις οὐκ ἐλάττων τῆς ἐν τοῖς ἄστεσιν —,
ἧκον εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπηχθισμένοι τὸν παρὰ τῶν ἐχθρῶν πάντα
313 πλοῦτον. ἐπαινέσας δὲ Μωυσῆς τόν τε στρατηγὸν Φινεὲς καὶ τοὺς

2 ἐκεῖνοι FGHP: om. ceteri 3 προϋπάρχον A ἐφομολογουμένῃ KZ 4 νίκῃ] δίκῃ GH ἵεντο AFHPKZ: ἵεντο ceteri 5 ὡς ῥεῦσαι BEMAVO 6 αὐτοὶ δὲ πάντες σῷοι B¹EV¹FGHP: αὐτοὺς δὲ πάντας σώους ceteri (v) ἐπαντιθεῖν G μηδενὸς Z 7 ἂν FGHP: om. ceteri τὸ συμβεβηκὼς A 8 ἀφικνεῖσθαι FGHP: αὐτοὺς ἀφικνεῖσθαι ceteri 9 ὁπλοκοπίαις Z 9. 10 ποιεῖσθαι· γυμνάσματα δ᾽ εἰσὶ VOFGHP: ποιεῖσθαι γυμνάσματα· διὸ CBEMKZ, ποιεῖσθαι γυμνάσματα· δι᾽ ὧν A (ά supra) 10 συγκροτούντων coni. Mang. 11 ἐμπιπρῶντες K 12 μηδ᾽ εἰ A: εἰ μηδὲ ceteri 15 δ᾽ CFGHP: δὲ ceteri τὴν τῶν ἑβραίων K γενομένης K (ας supra), γεγενημένας A (Turn.) 16 αὐτοῖς] αὐτῆς G τὰ om. G 17 ἀμνηστείαν G 18 δὲ om. A ἀπορήσαντες Z 18. 19 τῶν βασιλείων FGHPK¹Z: τῆς βασιλείας ceteri (v) 19 κἀκ VOFGHP: καὶ ceteri (v) ἰδιωτῶν V¹O, γρ. ἰδιωτικῶν mg. O ἔτι δὲ FGHP: ἔτι δὲ καὶ ceteri ἀγρούς] αὐλοὺς A 20 ἐλάττων VOFGHP: ἔλαττον ceteri τῆς] τοῖς GP¹, τῶν BEMAKZ 21 ἧκων G 22 μωσῆς KZ

22—195,10 Cod. Laur. VI 4 fol. 73r Φίλωνος: ἐπαινέσας δὲ Μωυσῆς τόν τε στρατηγὸν Φινεὲς καὶ τοὺς παραταξαμένους προστάττει μὲν ἔξω τοῦ στρατοπέδου καταμεῖναι πολλὰς ἐφεξῆς ἡμέρας, τῷ δὲ μεγάλῳ ἱερεῖ — γεγενῆσθαι.

παραταξαμένους ἐπί τε τοῖς κατορθώμασι καὶ ὅτι ταῖς ὠφελείαις οὐκ ἐπέδραμον τὴν λείαν μόνοι σφετερίσασθαι διανοηθέντες, ἀλλ' εἰς μέσον προὔθεσαν, ἵνα καὶ οἱ καταμείναντες ἐν ταῖς σκηναῖς μετάσχωσι, προστάττει τοὺς μὲν ἔξω τοῦ στρατοπέδου καταμένειν τινὰς ἡμέρας, τῷ δὲ μεγάλῳ ἱερεῖ καθᾶραι τοῦ φόνου τοὺς ἀπὸ τῆς παρατάξεως ἥκοντας τῶν συμμάχων. καὶ γὰρ εἰ νόμιμοι αἱ κατ' ἐχθρῶν σφαγαί, ἀλλ' ὅ 314 γε κτείνων ἄνθρωπον, εἰ καὶ δικαίως καὶ ἀμυνόμενος καὶ βιασθείς, ὑπαίτιος εἶναι δοκεῖ διὰ τὴν ἀνωτάτω καὶ κοινὴν συγγένειαν· οὗ χάριν καθαρσίων ἐδέησε τοῖς κτείνασι πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ νομισθέντος ἄγους γεγενῆσθαι. (58.) μετ' οὐ πολὺν μέντοι χρόνον καὶ τὴν λείαν διένειμε, 315 τοῖς μὲν στρατευσαμένοις — ὀλίγος δ' ἀριθμὸς ἦσαν παρὰ τοὺς ἡσυχάσαντας — διδοὺς ἥμισυ μέρος, θάτερον δὲ τοῖς καταμείνασιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ· δίκαιον γὰρ ὑπέλαβεν εἶναι καὶ τούτοις μεταδοῦναι τῆς ὠφελείας, εἰ καὶ μὴ τοῖς σώμασι, ταῖς γοῦν ψυχαῖς διαγωνισαμένοις· οἱ γὰρ ἔφεδροι τῶν ἀγωνιστῶν οὐκ ἐλαττούμενοι ταῖς προθυμίαις χρόνῳ καὶ τῷ φθασθῆναι μόνον ὑστερίζουσι. λαβόντων δὲ τῶν μὲν ὀλίγων 316
p. 131 M. πλείω διὰ τὸ προκινδυνεῦσαι, τῶν δὲ πλειόνων ἐλάττω διὰ | τὴν ἔνδον μονήν, ἔδοξεν ἀναγκαῖον εἶναι πάσης τῆς λείας τὰς ἀπαρχὰς καθιερῶσαι· τὸ μὲν οὖν πεντηκοστὸν οἱ ἐφεδρεύσαντες, πεντακοσιοστὴν δὲ μοῖραν οἱ προπολεμήσαντες εἰσήνεγκαν· τῶν δ' ἀπαρχῶν τὰς μὲν παρὰ τῶν στρατευσαμένων τῷ μεγάλῳ ἱερεῖ προστάττει δοθῆναι, τὰς δὲ παρὰ τῶν

---

1 κατορθώμασιν VOG   καὶ om. VO   ὠφελίαις G   2 μόνην O   σφετερίσασθαι BEMAKZ: διασφετερίσασθαι ceteri (v)   3 κάτω μείναντες BEM   3. 4 προστάττει om. BMG, post ἡμέρας (4) transp. KZ   4 τοὺς] τῷ Z   καταμεῖναι Laur.   5 καθᾶραι FGHP Laur.: καθαίρειν BEMAVK, καθαίρει COZ
ει
φώνου G   6 εἰ] αἱ M   αἱ om. G   8 κοινῇ V[1]M   συγγένειαν om. K[1], συγγένειαν καὶ κοινὴν transp. Z   10 πολὺ (om. χρόνον) FGHP   12 μέρος AFGHP: μέρους ceteri   12—14 ἐν — σώμασι FGHPKZ: om. ceteri   13 ὑπέλαβεν εἶναι FGHP: ὑπέλαβε τοῦτο KZ   14 τῶν σωμάτων K   δια-
οις
γωνισαμέναις K   16 τῷ om. A   ὑστερίσουσι Turn.   17 ἔλαττον CVO   18 μονήν] καταμονήν A (v)   ἔδοξαν M   ἀναγκαῖον εἶναι om. F   19 ἐφεδρεύοντες M   πεντακοσιοστὴν (sic. codd.)] πεντηκοστὴν A; πεντακοσιαστὴν v   20 δὲ CF

---

4 sqq. Num. 31,19—24   5 sqq. cf. *Procop. Gaz. Comment. in Num. 31,19* (Migne t. 87,1 Col. 882): ceterum ante communionem seu participationem praecedit purificatio; nam etsi iusta caedes fuerit, effusio tamen est fraterni sanguinis, et Deo displicet hominis internecio, cum enim ad vitam, non ad mortem condidit (Caten. Lips. I p. 1386 Ἀδήλου).   10 sqq. Num. 31,25 sqq.

καταμεινάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῖς νεωκόροις, οἷς ὄνομα Λευῖται.
317 χιλίαρχοι δὲ καὶ ἑκατόνταρχοι καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος λοχαγῶν καὶ ταξι-
αρχῶν ὑπέρ τε τῆς αὐτῶν σωτηρίας καὶ τῶν συστρατευσαμένων καὶ
τῆς παντὸς λόγου κρείττονος νίκης ἐθελονταὶ κομίζουσιν ἐξαιρέτους
ἀπαρχάς, κόσμον τε χρυσοῦν ὅσον ἕκαστος ἐκ τῆς λείας ἀνεῦρε καὶ
σκεύη πολυτελέστατα, ὧν πάλιν ὕλη χρυσὸς ἦν· ἃ Μωυσῆς λαβὼν καὶ
τὴν εὐσέβειαν τῶν φερόντων ἀγάμενος ἀνατίθησιν ἐν τῇ καθιερωμένῃ
318 σκηνῇ τῆς εὐχαριστίας τῶν ἀνδρῶν ὑπόμνημα. παγκάλη δὲ ἡ διανομὴ
τῶν ἀπαρχῶν· τὰς μὲν τῶν μὴ πεπολεμηκότων, ἡμίσειαν ἀρετῆς τὴν
χωρὶς ἔργου προθυμίαν αὐτὸ μόνον ἐπιδειξαμένων, τοῖς νεωκόροις
ἀπένειμε, τὰς δὲ τῶν ἀγωνισαμένων, οἳ σώμασι καὶ ψυχαῖς ἐκινδύνευσαν
ὁλόκληρον ἀνδραγαθίαν παρασχόμενοι, τῷ προεστηκότι τῶν νεωκόρων
ἱερεῖ τῷ μεγάλῳ, τὰς δὲ τῶν ταξιαρχῶν ἅτε ἡγεμονικὰς τῷ συμπάντων
ἡγεμόνι θεῷ.
319 (59.) Πάντες οὗτοι διεπολεμήθησαν οἱ πόλεμοι, μήπω διαβεβηκότων
Ἰορδάνην τὸν ἐγχώριον ποταμόν, πρὸς τοὺς τῆς ἀντιπέρας γῆς οἰκήτορας
εὐδαίμονος καὶ βαθείας, ἐν ᾗ πολλὴ πεδιὰς σιτοφόρος καὶ χιλὸν κτήνεσιν
320 ἐνεγκεῖν ἀγαθή. ταύτην ὡς ἐθεάσαντο τὴν χώραν αἱ κτηνοτρόφοι δύο
φυλαί, μοῖρα τοῦ σύμπαντος ἕκτη στρατοῦ, Μωυσῆν ἱκέτευον ἐπιτρέψαι τὰς
κληρουχίας ἐνταυθοῖ λαβεῖν αὐτὰς ἤδη ποτὲ ἱδρυθείσας· ἐπιτηδειότατον
γὰρ ἔφασκον εἶναι τὸν τόπον ἐννέμεσθαί τε καὶ ἐμβόσκεσθαι θρέμμασιν
εὔυδρον ὄντα καὶ εὔχορτον καὶ προβατευσίμην ἄφθονον πόαν ἀπαυτο-
321 ματίζοντα. ὁ δὲ νομίσας αὐτοὺς ᾗ προεδρίᾳ τὴν διανομὴν τά τε γέρα

---

1 τῷ om. Z   2 χιλιάρχαι A   δὲ om. O   ἑκατοντάρχαι A
3 αὐτῶν VO: om. FHP, αὑτῶν ceteri   συστρατευσαμένων FGHP: στρατευσα-
μένων ceteri (v)   4 λόγου om. F   5 ἐκ] ὁ G, om. A   6 πολυτε-
λέστατα] πολύτιμα BEMAK^1Z   7 καθιερωμένῃ] καθ᾽ ἱεροσύνην G   8 παγ-
κάλως HP   9 καὶ add. ante τὴν VO   9. 10 τὴν χωρὶς om. M
10 ἔργου FGHP: ἔργων ceteri (v)   ἐπιδειξαμένων FGHP: ἐπιδειξάντων ceteri
11 σώματι (τι ss.) VOG, σώμασι K   ψυχῇ F   14 ἡγεμόνι FGHP: μεγάλων
ἡγεμόνι A, μεγάλῳ ἡγεμόνι ceteri (v)   15 πόλεμοι corr. ex πολέμιοι B, πολέμιοι G
16 τῆς om. V^1GKZ, εἰς ss. K^2 ἀντιπέραν V^2OK^2 17 τῆς ante εὐδαίμονος
add. V^2O   18 ἀνενεγκεῖν HP, ἀγαγεῖν A   αἱ om. KZ   19 post
ἐπιτρέψαι add. αὐτοῖς V^2O   19. 20 τὰς κληρουχίαις (sic) G   20 ἐνταυθοῖ
om. BEMAVO   αὐτὰς] τὰς VOF   ἱδρυνθείσας G, ἱδρυνθησομένας V^2O
21 εἶναι ἔφασκον transp. A (v), ἔφασκον om. KZ   τε om. A (Turn.)
22 εὔυδρόν τε Z   22. 23 ἀπαυτονομίζοντα (sic) C

---

18 sqq. Num. cap. 32

πρὸ καιροῦ λαμβάνειν ἀξιοῦν ἢ πρὸς τοὺς μέλλοντας πολέμους ἀποκνεῖν,
ἐφεδρευόντων ἔτι πλειόνων βασιλέων, οἳ τὴν εἴσω τοῦ ποταμοῦ χώραν
διεκεκλήρωντο, πάνυ δυσχεράνας πρὸς ὀργὴν ἀποκρίνεται καί φησιν·
„ὑμεῖς μὲν οὖν ἐνταυθοῖ καθεδεῖσθε σχολὴν ἐν οὐ δέοντι καὶ ἀργίαν 322
ἄξοντες, τοὺς δ' ὑμετέρους συγγενεῖς καὶ φίλους οἱ λειπόμενοι τραχη-
λιοῦσι πόλεμοι, καὶ τὰ μὲν ἆθλα μόνοις ὑμῖν ὡς ἐπὶ κατωρθωμένοις
p. 132 M. πᾶσι δοθήσεται, μάχαι δὲ καὶ πόνοι καὶ | ταλαιπωρίαι καὶ οἱ ἀνωτάτω
κίνδυνοι ἑτέρους ἀναμενοῦσιν; ἀλλ' οὐ δίκαιον ὑμᾶς μὲν εἰρήνην καὶ τὰ 323
ἐκ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ καρποῦσθαι, τοὺς δ' ἄλλους πολέμοις καὶ κακοῖς
ἀμυθήτοις ἐναθλεῖν, οὐδὲ προσθήκην τὸ ὅλον μέρους εἶναι· τοὐναντίον
γὰρ ἕνεκα τῶν ὅλων τὰ μέρη κληρονομίας ἀξιοῦται. πάντες ἐστὲ 324
ἰσότιμοι, γένος ἕν, οἱ αὐτοὶ πατέρες, οἰκία μία, ἔθη τὰ αὐτά, κοινωνία
νόμων, ἄλλα μυρία, ὧν ἕκαστον τὴν οἰκειότητα συνδεῖ καὶ πρὸς εὔνοιαν
ἁρμόζεται. διὰ τί δὴ τῶν ἴσων ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ ἀναγκαιοτάτοις
ἀξιωθέντες ἐν ταῖς διανομαῖς πλεονεκτήσετε, ὡς ἢ ἄρχοντες ὑπηκόων ἢ
δεσπόται δούλων καταφρονήσαντες; ἔδει μὲν ὑμᾶς ταῖς ἑτέρων πληγαῖς 325
πεπαιδεῦσθαι· φρονίμων γὰρ ἀνδρῶν μὴ ἀναμένειν, ἄχρις ἂν ἐπ' αὐτοὺς
ἔλθῃ τὰ δεινά· νυνὶ δὲ παραδείγματ' ἔχοντες οἰκεῖα τοὺς πατέρας, οἳ
κατεσκέψαντο τήνδε τὴν χώραν, καὶ τὰς ἐκείνων συμφορὰς καὶ τῶν
συναπονοηθέντων — ἅπαντες γὰρ ἔξω δυοῖν ἀπώλοντο —, δέον μηδενὶ
τῶν ὁμοίων συνεπιγράφεσθαι, δειλίαν, ὦ κενοὶ φρενῶν, ζηλοῦτε ὡς οὐκ
εὐαλωτότεροι γενησόμενοι καὶ τὰς προθυμίας ὑποσκελίζετε τῶν ἀνδραγα-
θίζεσθαι προαιρουμένων ἐκλύοντες καὶ παριέντες αὐτῶν τὰ φρονήματα.

---

2 ἔσω A 3 διακεκλήρωντο KZ, διεκληρώσαντο FG, ἐκεκλήρωντο A (v) δυσχεράνας] δυσχεραίνει καὶ Z ἀποκρίνεται codd. (Turn.): ἐπικρίνεται Mang. 4 οὖν FGHP: om. ceteri ἐνταῦθα VOK^2 5 δὲ AF ἡμετέρους F οὐ συγγενεῖς FGHP: οἰκείους καὶ συγγενεῖς ceteri (v) 5. 6 τραχηλιῶσι A 6 πολέμιοι GHPK^1 ἆθλα] ἔσθλα G κατορθωμένοις BEMG 7 δια-θήσεται HP 8 ἑτέροις P ἀναμένουσιν CP ἡμᾶς Z τὰ om. M 9 δὲ F post κακοῖς add. τοσούτοις A (v) 10 προσθήκην FGHPKZ: προσθήκης ceteri μέρους FH^2KZ: μέρος ceteri 11 ὅλων H^2KZ: ἄλλων ceteri μέρη H^2KZ: περὶ ceteri κληρονομίας] προνομίας coni. Mang. ἀξιοῦται K: ἀξιοῦνται FGHPZ, ἀξιοῦτε ceteri 14 δὴ CVOFGP: δὲ ceteri (v) 15 πλεονεκτήσετε ἐν ταῖς διανομαῖς transp. Z ἐπλεονεκτήσετε G; ἐπλεονεκτήσατε coni. Mang. 17 ἐπ' αὐτοὺς om. M 18 ἔλθοι Z παραδείγματ' CBEMKZ: παραδείγματα ceteri 19 κατεσκάψαντο G 20 ἀπονοηθέντων F γὰρ om. M δυεῖν F 21 ζηλοῦται G

326 τοιγάρτοι σπεύδοντες ἁμαρτάνειν σπεύσετε καὶ πρὸς τιμωρίας· ἡ γὰρ
δίκη μόλις μὲν εἴωθε κινεῖσθαι, κινηθεῖσα δ' ἅπαξ φθάνει προ-
327 καταλαμβάνουσα τοὺς ἀποδιδράσκοντας. ὅταν οὖν ἅπαντες μὲν οἱ
ἐχθροὶ καθαιρεθῶσιν, ἔφεδρος δὲ μηδεὶς ἔτι προσδοκᾶται πόλεμος, ἐν
δὲ ταῖς εὐθύναις ἀνεπίληπτοι δοκιμασθῶσιν οἱ σύμμαχοι, μὴ λιποτάξιον,
μὴ λιποστράτιον, μηδὲν ἄλλο τῶν ἐφ' ἥττῃ διαπεπραγμένοι, παρα-
μεμενηκότες δ' ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους φαίνωνται καὶ τοῖς σώμασι καὶ
ταῖς προθυμίαις, ἐρημωθῇ δὲ πᾶσα ἡ χώρα τῶν προενῳκηκότων,
τηνικαῦτα δοθήσεται τὰ γέρα καὶ τὰ ἀριστεῖα ταῖς φυλαῖς ἐξ ἴσου."
328 (60.) τὴν δὲ νουθεσίαν πράως ἐνεγκόντες ὡς υἱοὶ γνήσιοι σφόδρα εὔνου
πατρὸς — ᾔδεσαν γὰρ αὐτὸν οὐ καταλαζονευόμενον ἀρχῆς ἐξουσίᾳ,
προκηδόμενον δὲ πάντων καὶ δικαιοσύνην καὶ ἰσότητα τιμῶντα καὶ τὸ
μισοπόνηρον οὐκ ἐπ' ὀνείδει σωφρονισμῷ δὲ τῶν βελτιοῦσθαι δυναμένων
αἰεὶ ποιούμενον — „εἰκότως μὲν" ἔφασαν „ἀγανακτεῖς, εἰ τοῦθ' ὑπεί-
ληφας, ὅτι τὴν συμμαχίαν ἀπολιπόντες πρὸ καιροῦ τὰς λήξεις λαβεῖν
329 ἐπειγόμεθα. χρὴ δὲ σαφῶς εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν ἡμᾶς φοβεῖ τῶν σὺν
ἀρετῇ, κἂν ἐπιπονώτατον τυγχάνῃ. κρίνομεν δ' ἀρετῆς ἔργα, πειθαρχεῖν
τέ | σοι τοιῷδε ἡγεμόνι καὶ τῶν δεινῶν μὴ ὑστερίζειν καὶ ἐν ἁπάσαις p. 133 M
ἐξετάζεσθαι ταῖς μελλούσαις στρατείαις, ἄχρις ἂν τὰ πράγματα λάβῃ
330 τέλος αἴσιον. ἡμεῖς μὲν οὖν καθὰ καὶ πρότερον συνταξάμενοι διαβησό-
μεθα τὸν Ἰορδάνην ἐν ταῖς πανοπλίαις, οὐδενὶ τῶν ὁπλιτῶν πρόφασιν
παρασχόντες μονῆς· υἱοὶ δὲ κομιδῇ νήπιοι καὶ θυγατέρες καὶ γυναῖκες
καὶ τὸ πλῆθος τῶν βοσκημάτων, ἐὰν ἐπιτρέπῃς, ὑπολελείψονται, παισὶ
μὲν καὶ γυναιξὶν οἰκίας ἐπαύλεις δὲ θρέμμασι κατασκευασάντων ἡμῶν,

---

1 τοιγαροῦν K σπεύσετε FGHP: σπεύδετε ceteri (v) 2 δὲ CBEMKZ ἅπαξ] αὖθις G 3 μὲν post ὅταν transp. BMKZ 5 εὐθύναις] ἀθήναις Z δοκιμασθῶσιν] δοκῶσιν FGHP 5. 6 λιποτάξιον — λιποστράτιον C: λοιποτάξιον — λοιποστράτιον Z, λειποτάξιον — λειποστράτιον ceteri 6 μηδὲ GKZ 7 δ' om. Z φαίνωνται FHP: φαίνονται G, φαίνοιντο ceteri 8 ἐρημωθήσεται A ἡ om. O προνενοηκότων VO (ενωκηκό ss. man. rec. V), ἐνωκηκότων G 10 σφόδρ' FGHP 11 ᾔδεσαν scripsi: ᾔδεισαν codd. ἐξουσία ἀρχῆς transp. KZ 12 καὶ δικαιοσύνην om. G 13 οὐκ om. KZ τῶν] τοῦ Z 14 αἰεὶ FGHP: om. ceteri αἰεὶ ποιούμενον] ἀντιποιούμενον vel περιποιούμενον coni. Mang.; διαπονούμενον vel ἐπιδεικνύμενον conicio εἰ τοῦθ'] εἰ τοῦτο F, εἴθ' A 16 ἐπειγώμεθα O 17 ἐπιπονώτερον K¹Z κρινόμενα HP 18 τέ om. CVO 19 στρατιαῖς VOFGHPK² τὰ πράγμα (sic) H 19. 20 τέλος αἴσιον λάβῃ transp. H 20 καθ' ἃ BEM συνετάξαμεν A 21 πανσευτυχίαις Z 22 μονῆς παρασχόντες transp. CVO κομιδῇ om. H post θυγατέρες add. καὶ μητέρες A (v) 23 ἐπιτρέπεις G

ἵνα μηδὲν ἐξ ἐπιδρομῆς δεινὸν πάθωσιν ἐν ἀτειχίστοις καὶ ἀφρουρήτοις
προκαταληφθέντες.“ ὁ δ' ἵλεῳ τῷ βλέμματι καὶ πρᾳοτέρᾳ τῇ φωνῇ 331
„ἀψευδοῦσιν ὑμῖν“ ἔφη „βέβαιοι μενοῦσιν ἃς ᾐτήσασθε λήξεις. ὑπολεί-
πεσθε μὲν ὡς ἀξιοῦτε γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ βοσκήματα, κατὰ λόχους
δ' αὐτοὶ διαβαίνετε μετὰ τῶν ἄλλων ὡπλισμένοι καὶ ἐκτεταγμένοι πρὸς
μάχην ὡς αὐτίκα, ἦν δέῃ, πολεμήσοντες. αὖθις δ' ὅταν ἅπαντες οἱ 332
ἐχθροὶ καθαιρεθῶσι καὶ γενομένης εἰρήνης τὴν χώραν οἱ κεκρατηκότες
διανείμωνται, καὶ ὑμεῖς ἐπανελεύσεσθε πρὸς τοὺς οἰκείους τῶν ἐπι-
βαλλόντων ἀπολαύσοντες ἀγαθῶν καὶ καρπωσόμενοι ἣν εἵλεσθε μοῖραν.“
ταῦτ' εἰπόντος καὶ ὑποσχομένου, πληρωθέντες εὐθυμίας καὶ χαρᾶς τοὺς 333
μὲν οἰκείους μετὰ τῶν θρεμμάτων ἀσφαλῶς ἐν ἐρύμασι δυσαλώτοις,
ὧν τὰ πλεῖστα χειροποίητα ἦν, ἱδρύονται, τὰ δ' ὅπλα ἀναλαβόντες
ἐξέθεον τῶν ἄλλων συμμάχων προθυμότερον ὡς ἢ μόνοι πολεμήσοντες
ἢ προαγωνιούμενοι πάντων· ὁ γὰρ προλαβών τινα δωρεὰν προθυμότερος
εἰς συμμαχίαν, ἀποτίνειν ἀναγκαῖον ὄφλημα νομίζων, οὐ χαρίζεσθαι.
τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν βασιλείαν πεπραγμένα αὐτῷ μεμήνυται· λεκτέον 334
δ' ἑξῆς καὶ ὅσα διὰ τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ νομοθετικῆς κατώρθωσε· καὶ
γὰρ ταύτας περιεποιήσατο τὰς δυνάμεις ὡς ἁρμοττούσας μάλιστα
βασιλείᾳ.

---

1 μηδὲν] μηδεὶς Z 2 προκαταληφθέντες (η ex ει corr.) Z, προκαταλειφθέντες (η suprascr.) A, προκαταλειφθέντες P δὲ A βλέμματι] ὄμματι VO, ὄμματι (βλέμματι suprascr.) K πραότερον FG, πρότερον BEMA 3 μένουσιν C 3. 4 ὑπολίπεσθε OKZ, ὑπολείπεσθαι MG 5 μετὰ] πρὸς G ἄλλων] ὅλων BEMAF ἐντεταγμένοι KZ 6 δέοι (η suprascr.) A δ' om. VO 7 εἰς ante τὴν add. P post κεκρατηκότες repet. τὴν χώραν Z 8 διανείμωνται FGHP: διανεμοῦνται V²O, διανέμωνται ceteri καὶ] αὖθις (paene evan.) Z ἐπανελεύεσθε M 8. 9 ἐπιβαλόντων MKZ 9 ἀπολαύσαντες KZ, ἀποβάλλοντες G 10 pr. καὶ om. M 11 ἀσφαλῶς om. O 12 ἦν om. A ἱδρύοντο A δὲ F 13 μόνον A 14 πάντων Mang.: πάντως codd. προλαβὼν VOFGHP: λαβὼν ceteri προθυμότατος Turn. 15 εἰς συμμαχίαν codd.: εἰς τὴν συμμαχίαν v νομίζων om. BEMA 16 δὴ om. G αὐτοῦ VO μεμόνηται CK, μεμήνυται corr. ex μεμόνηται B; hic desinit C, reliqua suppl. in marg. man. rec. λεκτέα BEMKZ 17 δὲ F ἱεροσύνης G νομικῆς G κατόρθωσε MZ 18 τὰς om. A 19 βασιλεία FGHP: βασιλεῖ ceteri

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1 (1.) Ἡ μὲν προτέρα σύνταξίς ἐστι περὶ γενέσεως τῆς Μωυσέως II p. 134 M.
καὶ τροφῆς, ἔτι δὲ παιδείας καὶ ἀρχῆς, ἣν οὐ μόνον ἀνεπιλήπτως ἀλλὰ
καὶ σφόδρα ἐπαινετῶς ἦρξε, καὶ τῶν ἔν τε Αἰγύπτῳ καὶ ταῖς ὁδοιπορίαις
ἐπί τε τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ κατὰ τὴν ἐρήμην πεπραγμένων, ἃ
δύναμιν πᾶσαν λόγων ὑπερβάλλει, καὶ προσέτι πόνων οὓς κατώρθωσε
καὶ κληρουχιῶν ἃς ἐκ μέρους ἀπένειμε τοῖς στρατευσαμένοις· ἣν
2 δὲ νυνὶ συντάττομεν, περὶ τῶν ἑπομένων καὶ ἀκολούθων. φασὶ γάρ
τινες οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, μόνως ἂν οὕτω τὰς πόλεις ἐπιδοῦναι πρὸς τὸ
βέλτιον, ἐὰν ⟨ἢ⟩ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν.
ὁ δ᾽ ἐκ περιττοῦ φανεῖται μὴ μόνον ταύτας ἐπιδεδειγμένος τὰς δυνάμεις
ἐν ταὐτῷ, τήν τε βασιλικὴν καὶ φιλόσοφον, ἀλλὰ καὶ τρεῖς ἑτέρας, ὧν
ἡ μὲν πραγματεύεται περὶ νομοθεσίαν, ἡ | δὲ περὶ ἀρχιερωσύνην, ἡ δὲ p. 135 M.
3 τελευταία περὶ προφητείαν. περὶ ὧν νυνὶ λέγειν εἱλόμην ἀναγκαίως

1. 2 Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως (μωυσέος G) λόγος δεύτερος BEMGH, τοῦ αὐτοῦ περὶ βίου μωσέως λόγος δεύτερος P, φίλωνος ἰουδαίου περὶ βίου μωσέως A, τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς τοῦ μωυσέος νομοθετικῆς F, λόγος δεύτερος VOK 3 προτέρα] πρώτη P μωυσέος HP, μωσέως BEAF 4 ἔτι δὲ VOKF: ἔτι δὲ καὶ ceteri ἣν FGHP: ἡ BEM, ᾗ AVOK 5 τε FGHP: om. ceteri 6 πεπραγμένα F 7 πόνων] πολέμων F κατόρθωσε F 8 ἐπένειμε GHP 9 νῦν P καὶ τῶν ἀκολούθων HP (v) 10 μόνως] μόνος Barb., μόνον FH[1]P (Turn.), μόλις G 11 ἢ addidi ἢ οἱ φιλόσοφοι FGHP Barb.: φιλόσοφοί τε ceteri 12 ὁδ᾽ FP, ὅδε K, μωσῆς δ᾽ Barb. φανεῖται GHP Barb. (Turn.): φαίνεται ceteri (Mang.) ἐπιδεδεγμένος M 13 καὶ τὴν φιλόσοφον P 15 εἱλόμην FGHP Barb.: ἑλοίμην BEMAV[1], ἑλοίμην ἂν V[2]OK

9—202,4 Catena Barber. IV 56 fol. 104r Φίλωνος ἑβραίου ἐκ τοῦ περὶ τοῦ μωσέως βίου λόγου δευτέρου: φασὶ τινὲς — πάσας ἔχει. 11 Plat. Rep. V p. 473d (Epist. VII p. 326b)

ὑπολαβὼν τῷ αὐτῷ πάντ' ἐφαρμόττειν· ἐγένετο γὰρ προνοίᾳ θεοῦ
βασιλεύς τε καὶ νομοθέτης καὶ ἀρχιερεὺς καὶ προφήτης καὶ ἐν ἑκάστῳ
τὰ πρωτεῖα ἠνέγκατο· διὰ τί δὲ τῷ αὐτῷ πάντ' ἐφαρμόττει, δηλωτέον.
βασιλεῖ προσήκει προστάττειν ἃ χρὴ καὶ ἀπαγορεύειν ἃ μὴ χρή· πρόσ- 4
ταξις δὲ τῶν πρακτέων καὶ ἀπαγόρευσις τῶν οὐ πρακτέων ἴδιον νόμου,
ὡς εὐθὺς εἶναι τὸν μὲν βασιλέα νόμον ἔμψυχον, τὸν δὲ νόμον βασιλέα
δίκαιον. βασιλεὺς δὲ καὶ νομοθέτης ὀφείλει μὴ τἀνθρώπεια μόνον ἀλλὰ 5
καὶ τὰ θεῖα συνεπισκοπεῖν· οὐ γὰρ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης κατορθοῦται
τὰ βασιλέων καὶ ὑπηκόων πράγματα· δι' ἣν αἰτίαν ἐδέησε τῷ τοιούτῳ
τῆς πρώτης ἱερωσύνης, ἵν' ἐπὶ τελείοις ἱεροῖς καὶ ἐπιστήμῃ τελείᾳ
τῆς τοῦ θεοῦ θεραπείας ἀποτροπὴν μὲν κακῶν μετουσίαν δ' ἀγαθῶν
αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις αἰτῆται παρὰ τοῦ ἵλεω καὶ ταῖς εὐχαῖς
συνεπινεύοντος· πῶς γὰρ οὐ τελεσφορήσει τὰς εὐχὰς ὁ καὶ ἐκ φύσεως
εὐμενὴς καὶ τοὺς γνησίως θεραπεύοντας αὐτὸν προνομίας ἀξιῶν; ἀλλ' 6
ἐπειδὴ μυρία καὶ βασιλεῖ καὶ νομοθέτῃ καὶ ἀρχιερεῖ τῶν ἀνθρωπείων
καὶ θείων ἄδηλα — γενητὸς γὰρ οὐδὲν ἧττον καὶ θνητός ἐστιν, εἰ καὶ
τοσοῦτον καὶ οὕτως ἄφθονον περιβέβληται κλῆρον εὐπραγιῶν —, ἀναγ-
καίως καὶ προφητείας ἔτυχεν, ἵν' ὅσα μὴ λογισμῷ δύναται κατα-
λαμβάνειν, ταῦτα προνοίᾳ θεοῦ εὕροι· ὧν γὰρ ὁ νοῦς ἀπολείπεται, πρὸς
ταῦθ' ἡ προφητεία φθάνει. καλή γε ἡ συζυγία καὶ παναρμόνιος τῶν 7
τεττάρων δυνάμεων· ἐμπλεκόμεναι γὰρ καὶ ἀλλήλων ἐχόμεναι

---

1 ὑπολαβὼν codd.: ὑπέλαβον Barb. (v) post ὑπολαβὼν add. γὰρ GHP Barb. (v) τῷ αὐτῷ om. M ἐγένετο γὰρ] εἰ ἐγένετο GHP Barb. (v) 2 καὶ νομοθέτης om. G 3 ἠνέγκετο K δ' αὐτῷ (om. τῷ) VOK 4 προσήκει om. M 6 μὲν om. F, μὲν — τὸν δὲ νόμον om. A ἔμψυχον νόμον transp. Barb. D 7 τὰ ἀνθρώπεια GH, τὰ ἀνθρώπινα AD 8 post κατορθοῦται add. ποτὲ F 9 τὰ τῶν βασιλέων F 10 ἱερωσύνης] ἐπιφροσύνης G καὶ add. ante ἱεροῖς VOK 11 τοῦ om. BEMA δὲ VOKG 12 αὐτῷ AVOH[2]P: αὐτῷ ceteri αἰτῆσαι M, αἰτῆσαι Barb. post ἵλεω add. γένηται Barb. 13 συνεπινεύσαντος FGHP (Turn.) ἐκ φύσεως GHPBarb.: τῇ φύσει ceteri 14 προνομίας] προνοίας BEMA (prob. Mang.) ἀξιοῦντος A 16 καὶ θείων om. BEMA γεννητὸς VOKG ἐστὶ καὶ θνητὸς transp. Barb. 17 τοσούτων F καὶ eras. V, om. K οὕτως] οὗτος V[2]OK 18 ἵνα G λογισμῷ μὴ transp. A λογισμῷ BEMA: λογισμῷ θείῳ ceteri δύναται BEMA: δύνηται ceteri 19 ταῦτα — εὕροι (εὕρῃ) BEMA: om. ceteri εὕροι A: εὕρῃ BEM ὧν γὰρ] ἃ μὲν γὰρ BEMA, καὶ ὧνπερ V[2]OK

19. 20 πρὸς ταῦθ' ἡ] πρὸ ταύτης BEMA 20 προφητείαν A φθάνει[η] O, δίδωσι BEMA γε] δὲ BEMAF ἡ συζυγία] ἡσυχία M 21 ἀλλήλων ἐχόμεναι FGHP Barb.: ἀλλήλαις ἑπόμεναι ceteri

---

4—8 D[R] fol. 114[r] Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ μωσέως βίου: βασιλεῖ — συνεπισκοπεῖν.

συγχορεύουσι τὰς ὠφελείας ἀντιλαμβάνουσαί τε καὶ ἀντεκτίνουσαι, μιμούμεναι τὰς παρθένους Χάριτας, αἷς μὴ διαζεύγνυσθαι νόμος φύσεως ἀκίνητος· ἐφ' ὧν δεόντως εἴποι τις ἄν, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν εἴωθε λέγεσθαι, ὅτι ὁ μίαν ἔχων καὶ πάσας ἔχει.

8 (2.) Ῥητέον δὲ πρῶτον περὶ τῶν κατὰ τὴν νομοθετικὴν ἕξιν. οὐκ ἀγνοῶ μὲν οὖν, ὅτι τῷ μέλλοντι ἀρίστῳ γενήσεσθαι νομοθέτῃ προσήκει παντελέσι καὶ ὁλοκλήροις κεχρῆσθαι ταῖς ἀρεταῖς πάσαις· ἐπεὶ δὲ κἀν ταῖς οἰκίαις οἱ μὲν ἐγγυτάτω γένους εἰσίν, οἱ δὲ πόρρω, συγγενεῖς δὲ πάντες ἀλλήλων, καὶ τῶν ἀρετῶν τὰς μὲν προσπεφυκέναι
9 νομιστέον μᾶλλον ἐνίοις πράγμασι, τὰς δ' ἧττον ᾠκειῶσθαι. | νομοθετικῇ δ' p. 136 M. ἀδελφὰ καὶ συγγενῆ τέτταρα ταυτὶ διαφερόντως ἐστί· τὸ φιλάνθρωπον, τὸ φιλοδίκαιον, τὸ φιλάγαθον, τὸ μισοπόνηρον· ὑπὸ γὰρ τούτων ἑκάστου παρακαλεῖται πᾶς, ὅτῳ ζῆλος εἰσέρχεται τοῦ νομοθετεῖν, φιλανθρωπίας μὲν εἰς μέσον προτιθέναι τὰς κοινωφελεῖς γνώμας ἀναδιδασκούσης, δικαιοσύνης δὲ ὡς ἰσότητα τιμητέον καὶ ὡς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονεμητέον ἑκάστοις, φιλαγαθίας δ' ἀποδέχεσθαι τὰ φύσει καλὰ καὶ παρέχειν ἅπασι τοῖς ἀξίοις ἀταμίευτα πρὸς ἀφθονωτάτην χρῆσιν, μισοπονηρίας δὲ προβεβλῆσθαι τοὺς ἀτιμάζοντας ἀρετὴν καὶ ὡς κοινοὺς δυσμενεῖς τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ὑποβλέπεσθαι.
10 μέγα μὲν οὖν, εἴ τῳ καὶ ἕν τι τῶν λεχθέντων λαβεῖν ἐγένετο, θαυμαστὸν δ' ὡς ἔοικε τούτων ἀθρόων περιδράξασθαι δυνηθῆναι, οὗ μόνος Μωυσῆς ἐφικέσθαι δοκεῖ τρανώσας εὖ μάλα τὰς εἰρημένας ἀρετὰς ἐν οἷς διετάξατο.

---

1 συγχωρεύουσι M   ἀναλαμβάνουσαι Barb.   τε FGHP Barb.: om. ceteri   ἀντεκτείνουσαι BMAV^1 1. 2 μιμούμεναι FGHP Barb.: μιμούμεναί τε ceteri   2 αἷς] αἳ G   διαζεύγνυσθαι GHP Barb.: διεζεῦχθαι ceteri   3 δεόντος G   εἴπῃ G   4 ὅτι] διότι VOK Barb.   6 ἀγνοῶ μὲν] ἀγνοῶμεν F, ἀγνοοῦμεν A   7 χρῆσθαι G   πάσαις FGHP Barb.: om. ceteri   8 ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ FGHP Barb. (v)   κἀν BEVA Barb.: κᾂν ceteri   οἰκείαις FG   9 δὲ om. H^{1}P   ἀλλήλοις H^{1}P   10 μᾶλλον νομιστέον transp. O   ἐνίοις FGHP Barb.: ἐν τοῖς ceteri   πράγμασιν, ἃς FG Barb.   alt. δ'] δὲ AVOK   11 τέτταρα ταυτὶ FGHP Barb.: παρὰ ταῦτα BEMAV^1, παρὰ πάντα V^{2}OK   11. 12 τὸ φιλοδίκαιον, τὸ φιλάνθρωπον transp. K   13 τοῦ νομοθετεῖν FGHP Barb.: τοῦ νομοθέτου ceteri   15 καὶ — ἑκάστοις om. A   τὸ om. BEMV^{1}K, τὸ προσῆκον V^{2}O   ἑκάστοις ἀπονεμητέον transp. BEM   δὲ AVOK   16 πᾶσι A   18 δυσμενεῖς om. H^{1}P^1 τοῦ τῶν om. GHP^1 Barb.   ὑποβλέπεσθαι GHP Barb.: ὑποβεβλῆσθαι ceteri   19 ἓν [illegible] V (ἑνὸς V^1?)   τι FGHP Barb.: om. ceteri   20 δὲ AK   ἀθρόον GH^2, ἀθρόως VOK   τινὰ ante δυνηθῆναι add. V^{2}OK   οὗ] ὧν V^{2}OK   20. 21 ἐφικέσθαι μωυσῆς transp. Barb.   21 εἰρημένας GHP Barb.: προειρημένας ceteri

---

4 Diog. La. VII 125 . . . . τὰς δ' ἀρετὰς λέγουσιν (Στωικοί) ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις καὶ τὸν μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν.   6—204,3 Catena Barber. IV 56 fol. 105^r ἐκ τοῦ περὶ τοῦ μωσέως β' λόγου ὅτι ἄριστός ἐστι νομοθέτης: τῷ γὰρ μέλλοντι — ἐκτετιμηκότων.

συνίσασι δ' οἱ ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐντυγχάνοντες, ἃς οὐκ ἄν, εἰ μὴ τοιοῦτος 11
ἐπεφύκει, συνέγραψεν ὑφηγησαμένου θεοῦ καὶ παρέδωκε τοῖς ἀξίοις
χρῆσθαι, κτημάτων τὸ κάλλιστον, τῶν ἀγαλματοφορουμένων ἐν τῇ ψυχῇ
παραδειγμάτων ἀπεικονίσματα καὶ μιμήματα, ἃ καὶ οἱ δηλωθέντες νόμοι
γεγόνασι σαφέστατα τὰς λεχθείσας ἐμφαίνοντες ἀρετάς.

(3.) Ὅτι δ' αὐτός τε νομοθετῶν ἄριστος τῶν πανταχοῦ πάντων, 12
ὅσοι παρ' Ἕλλησιν ἢ βαρβάροις ἐγένοντο, καὶ οἱ νόμοι κάλλιστοι καὶ
ὡς ἀληθῶς θεῖοι μηδὲν ὧν χρὴ παραλιπόντες, ἐναργεστάτη πίστις ἥδε·
τὰ μὲν τῶν ἄλλων νόμιμα εἴ τις ἐπίοι τῷ λογισμῷ, διὰ μυρίας προ- 13
φάσεις εὑρήσει κεκινημένα, πολέμοις ἢ τυραννίσιν ἤ τισιν ἄλλοις ἀβου-
λήτοις, ἃ νεωτερισμῷ τύχης κατασκήπτει· πολλάκις δὲ καὶ τρυφὴ πλεο-
νάσασα χορηγίαις καὶ περιουσίαις ἀφθόνοις καθεῖλε νόμους, „τὰ λίαν
ἀγαθὰ“ τῶν πολλῶν φέρειν οὐ δυναμένων, ἀλλὰ διὰ κόρον ἐξυβριζόντων·
ὕβρις δ' ἀντίπαλον νόμῳ. τὰ δὲ τούτου μόνου βέβαια, ἀσάλευτα, ἀκρά- 14
δαντα, καθάπερ σφραγῖσι φύσεως αὐτῆς σεσημασμένα, μένει παγίως ἀφ'
ἧς ἡμέρας ἐγράφη μέχρι νῦν καὶ πρὸς τὸν ἔπειτα πάντα διαμενεῖν ἐλπὶς
αὐτὰ αἰῶνα ὥσπερ ἀθάνατα, ἕως ἂν ἥλιος καὶ σελήνη καὶ ὁ σύμπας
οὐρανός τε καὶ κόσμος ᾖ. τοσαύταις γοῦν χρησαμένου τοῦ ἔθνους μετα- 15

1 δὲ AK ἃς] ὡς L (Turn.) 2 συνέγραψαν K ὑφηγησαμένου FGHP Barb.: ὑφηγητέον ἡγησαμένου ceteri παρέδωκε BEMAF: παραδέδωκε ceteri 4 ὧν ante ἀπεικονίσματα add. FGHP Barb. ἃ καὶ om. FGHP Barb. οἱ FGHP Barb.: om. ceteri 6 δὲ VOK 9 εἴ τις] ὅστις BEMAF ἐπίῃ (ï) V²OHP (v), ἐπίει K τῶν λογισμῶν K 10 εὑρήσκει (sic) G 11. 12 πλεονάσασα om. H¹P 12 τὰ λίαν om. BEMA, spat. 6 litt. BEM 13 ἀλλὰ καὶ F ὑβριζόντων BEMA, ἐνυβριζόντων O 14 δὲ VOK ἀντίπαλος K νόμω GHP Barb.: νόμου ceteri μόνον BEMVOK 15 καθάπερ — μένει om. F σεσημειωμένα BEMA 16 πάντα om BEMA διαμενεῖν BEMA: διαμένειν ceteri 17 ἂν FGHP Barb.: om. ceteri 18 γοῦν] οὖν Barb., om. A

12. 13 v. sup. p. 31,2 14 sqq. cf. *Evang. Matth. V 18* ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. *Evang. Luc. XVI 17* εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. *Ioseph. Ant. Iud. III 223* οὓς (νόμους) κρείττονας ἢ κατὰ σύνεσιν ἀνθρωπίνην ὄντας εἰς τὸν ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα συνέβη φυλαχθῆναι δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ θεοῦ, ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τρυφῆς μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. *Contra Apionem II 277* . . . οὐ μὴν καὶ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ κἂν πλούτου καὶ πόλεων καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν στερηθῶμεν, ὁ γοῦν νόμος ἡμῖν ἀθάνατος διαμένει· καὶ οὐδεὶς Ἰουδαίων οὔτε μακρὰν οὕτως ἂν ἀπέλθοι τῆς πατρίδος οὔτε πικρὸν φοβήσεται δεσπότην, ὡς μὴ πρὸ ἐκείνου δεδιέναι τὸν νόμον. (278) εἰ μὲν οὖν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν νόμων οὕτω πρὸς αὐτοὺς διακείμεθα, συγχωρησάτωσαν ὅτι κρατίστους ἔχομεν νόμους. cf. I 42.

βολαῖς κατά τε εὐπραγίας καὶ τοὐναντίον, οὐδὲν ἀλλ' οὐδὲ τὸ μικρότατον
τῶν | διατεταγμένων ἐκινήθη, πάντων ὡς ἔοικε τὸ σεμνὸν καὶ θεοπρεπὲς p. 137 M.
16 αὐτῶν ἐκτετιμηκότων. ἃ δὲ μὴ λιμὸς ἢ λοιμὸς ἢ πόλεμος ἢ βασιλεὺς
ἢ τύραννος ἢ ψυχῆς ἢ σώματος ἢ παθῶν ἢ κακιῶν ἐπανάστασις ἤ τι
ἄλλο θεήλατον ἢ ἀνθρώπειον κακὸν ἔλυσε, πῶς οὐ περιμάχητα καὶ
17 παντὸς λόγου κρείττονα καθέστηκεν; (4.) ἀλλ' οὔπω τοῦτο θαυμαστόν,
καίτοι μέγα καθ' αὑτὸ δεόντως ἂν νομισθέν, τὸ ἐξ ἅπαντος τοῦ χρόνου
πεφυλάχθαι τοὺς νόμους ἐν βεβαίῳ· ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμασιώτερον, ὡς
ἔοικε, τὸ μὴ μόνον Ἰουδαίους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους σχεδὸν ἅπαντας
καὶ μάλιστα οἷς ἀρετῆς πλείων λόγος πρὸς τὴν ἀποδοχὴν αὐτῶν καὶ
τιμὴν ὡσιῶσθαι· γέρας γὰρ τοῦτ' ἔλαχον ἐξαίρετον, ὃ μηδενὶ πρόσεστιν
18 ἑτέρῳ. σημεῖον δέ· τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ βάρβαρον, ὡς ἔπος
εἰπεῖν, οὐδεμία πόλις ἐστίν, ἣ τὰ ἑτέρας νόμιμα τιμᾷ, μόλις δὲ καὶ τῶν
αὑτῆς εἰς ἀεὶ περιέχεται, πρὸς τὰς τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων
19 μεθαρμοζομένη τροπάς. Ἀθηναῖοι τὰ Λακεδαιμονίων ἔθη καὶ νόμιμα
προβέβληνται καὶ Λακεδαιμόνιοι τὰ Ἀθηναίων· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν
βάρβαρον Αἰγύπτιοι τοὺς Σκυθῶν νόμους φυλάττουσιν ἢ Σκύθαι τοὺς
Αἰγυπτίων ἢ συνελόντι φράσαι τοὺς τῶν κατ' Εὐρώπην οἱ τὴν Ἀσίαν
οἰκοῦντες ἢ τοὺς τῶν Ἀσιανῶν ἐθνῶν οἱ ἐν Εὐρώπῃ· ἀλλὰ σχεδὸν οἱ
ἀφ' ἡλίου ἀνιόντος ἄχρι δυομένου, πᾶσα χώρα καὶ ἔθνος καὶ πόλις,
τῶν ξενικῶν νομίμων ἀλλοτριοῦνται καὶ οἴονται τὴν τῶν οἰκείων ἀπο-
20 δοχήν, εἰ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀτιμάζοιεν, συναυξήσειν. ἀλλ' οὐχ
ὧδ' ἔχει τὰ ἡμέτερα· πάντας γὰρ ἐπάγεται καὶ συνεπιστρέφει, βαρβάρους,

1 σμικρότατον VOK 2 πάντων] πάντως M 3 μὴ scripsi: δὴ F, μήτε ceteri (v) λιμὸς ἢ om. VOK 4 κακῶν A ἐπαναστάσεις A 5 ἢ om. GH οὐ περιμάχητα FGHP: οὐχ ὑπερμάχητα ceteri 7 καὶ ante καθ' add. F ἑαυτὸ VOK δεόντως ἂν] οὕτω BEMA, οὕτως ἂν V[1], οὕτως εἶναι V[2]OK 8. 9 ὡς ἔοικε θαυμασιώτερον transp. VOK Barb. 10 μάλισθ' Barb. 11 τοῦτο K ἔλαχον FGHP Barb.: ἔλαχεν ceteri 13 ἑτέρου VOK 14 αὐτῆς BEMV[1]K Barb. εἰς ἀεὶ om. A alt. τῶν GHP Barb.: om ceteri 16 προβέβληται G, προβάλλονται HP οὐδὲ FHP: οὐδ' οἱ VOKG, οὐχὶ BEMA 16. 17 κατὰ τὴν βάρβαρον] καὶ τὰ τῶν βαρβάρων A, βαρβάρων etiam E 17 σκυθι-κῶν K φυλάσσουσιν VK alt. τοὺς] τῶν F 18 συνελόντα BEMA φάναι O, γρ. φράσαι mg. O τῶν om. GO 19 ἐθῶν A alt. οἱ] ἢ G, om. VOKF 20 ἄχρι καὶ δυομένου A 22 παρ' ἄλλοις BEMA ἀτιμάζοιε BEMHP 23 ὧδ' ἔχει τὰ ἡμέτερα G Barb.: ὧδε τὰ ἡμέτερα ἔχει HP (v), οὕτως ἔχει τὰ ἡμέτερα ceteri

6—15 pergit Barb. IV 56: καὶ μετ' ὀλίγα: ἀλλ' οὔπω — τροπάς. 22—205,3 pergit Barb. IV 56: καὶ μετὰ μικρά: ἀλλ' οὐχ — ἐκτετίμηκε. 23 sqq. *Ioseph. contra Apionem II 280* ὑφ' ἡμῶν τε διηλέγχθησαν οἱ νόμοι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις

Ἕλληνας, ἠπειρώτας, νησιώτας, ἔθνη τὰ ἑῷα, τὰ ἑσπέρια, Εὐρώπην,
Ἀσίαν, ἅπασαν τὴν οἰκουμένην ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα. τίς γὰρ τὴν 21
ἱερὰν ἐκείνην ἑβδόμην οὐκ ἐκτετίμηκεν, ἄνεσιν πόνων καὶ ῥᾳστώνην
αὑτῷ τε καὶ τοῖς πλησιάζουσιν, οὐκ ἐλευθέροις μόνον ἀλλὰ καὶ δούλοις,
μᾶλλον δὲ καὶ ὑποζυγίοις διδούς; φθάνει γὰρ ἡ ἐκεχειρία καὶ πρὸς 22
πᾶσαν ἀγέλην καὶ ὅσα πρὸς ὑπηρεσίαν γέγονεν ἀνθρώπου καθάπερ
δοῦλα θεραπεύοντα τὸν φύσει δεσπότην, φθάνει καὶ πρὸς δένδρων καὶ
φυτῶν ἅπασαν ἰδέαν· οὐ γὰρ ἔρνος, οὐ κλάδον, ἀλλ' οὐδὲ πέταλον
ἐφεῖται τεμεῖν ἢ καρπὸν ὁντινοῦν δρέψασθαι, πάντων διαφειμένων κατ'
p. 138 M. ἐκείνην | τὴν ἡμέραν καὶ ὥσπερ ἐλευθερίαν ἀγόντων, κοινῷ κηρύγματι
μηδενὸς ἐπιψαύοντος. τίς δὲ τὴν λεγομένην νηστείαν οὐ τέθηπε καὶ 23
προσκυνεῖ δι' ἔτους ἀγομένην τῆς ἱερομηνίας αὐστηρότερον καὶ σεμ-
νότερον τρόπον; ἐν ᾗ μὲν γὰρ πολὺς ἄκρατος καὶ τράπεζαι πολυτελεῖς
καὶ ὅσα περὶ ἐδωδὴν καὶ πόσιν ἄφθονα πάντα, δι' ὧν αἱ ἀκόρεστοι
γαστρὸς ἡδοναὶ συναύξονται προσαναρρηγνῦσαι καὶ τὰς ὑπογαστρίους
ἐπιθυμίας· ἐν ᾗ δ' οὐ σιτίον, οὐ ποτὸν ἔξεστι προσενέγκασθαι, 24
καθαραῖς ὅπως διανοίαις, μηδενὸς ἐνοχλοῦντος μηδ' ἐμποδίζοντος
σωματικοῦ πάθους, ὁποῖα φιλεῖ συμβαίνειν ἐκ πλησμονῆς, ἑορτάζωσιν
ἱλασκόμενοι τὸν πατέρα τοῦ παντὸς αἰσίοις εὐχαῖς, δι' ὧν ἀμνηστίαν
μὲν παλαιῶν ἁμαρτημάτων, κτῆσιν δὲ καὶ ἀπόλαυσιν νέων ἀγαθῶν
εἰώθασιν αἰτεῖσθαι.

---

3 ἐκείνην GHP: om ceteri ἐκτετίμηκας K πόνων ἄνεσιν transp. VOK 4 αὐτῷ BEMFH[1]K 5 ἐκκεχειρία VKAGH[2] alt. καὶ GHP: om. ceteri 6 πᾶσαν om. G 7 θεραπεύοντα GHP: θεραπεύσαντα V[2]O, θεραπεύσοντα ceteri φύσει] ἴδιον A 8 ἀλλ' om. A 9 ὀντιναοῦν V[2]OK διαφειμένων post ἡμέραν (10) transp. VOK 10 διαγόντων VOK κοινῷ — ἐπιψαύοντος (11) om. VOK 11 νηστείαν] ἑστίαν HP, νηστείαν mg. H[2] 12 post προσκυνεῖ add. μάλιστα G, καὶ μάλιστα FHP (v) ἀγομένης VOK 13 ᾗ GHP: ἧς F, αἷς ceteri τράπεζα πολυτελὴς HP (Turn.) 14 ἀκόραστοι M; ἀκόλαστοι coni. Mang. 15 προσαναρρηγνῦσθαι K τὰς om. M. 16 δὲ VOK 17 ὅπως] ἁπλῶς V[2]OK μηδὲ παρεμποδίζοντος P 18 ἑορτάζουσιν VOKFH[1]P 19 αἰσίαις MO ἀμνηστίαν codd.: ἀμνηστείαν v 21 εἰώθασιν om. F

ἀεὶ καὶ μᾶλλον αὐτῶν ζῆλον ἐμπεποιήκασι. . . . . (282) οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πλήθεσιν ἤδη πολὺς ζῆλος γέγονεν ἐκ μακροῦ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας, οὐδ' ἔστιν οὐ πόλις Ἑλλήνων οὐδ' ἡτισοῦν οὐδὲ βάρβαρος οὐδὲ ἓν ἔθνος, ἔνθα μὴ τὸ τῆς ἑβδομάδος, ἣν ἀργοῦμεν ἡμεῖς, ἔθος οὐ διαπεφοίτηκε καὶ αἱ νηστεῖαι καὶ λύχνων ἀνακαύσεις καὶ πολλὰ τῶν εἰς βρῶσιν ἡμῖν οὐ νενομισμένων παρατετήρηται.
11—13 pergit Barb. IV 56: καὶ πάλιν: τίς δὲ — τρόπον.

25 (5.) Τὸ δὲ τῆς νομοθεσίας ἱεροπρεπὲς ὡς οὐ παρ' Ἰουδαίοις μόνον
ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τεθαύμασται, δῆλον ἔκ τε τῶν εἰρη-
26 μένων ἤδη κἀκ τῶν μελλόντων λέγεσθαι. τὸ παλαιὸν ἐγράφησαν οἱ
νόμοι γλώσσῃ Χαλδαϊκῇ καὶ μέχρι πολλοῦ διέμειναν ἐν ὁμοίῳ τὴν διά-
λεκτον οὐ μεταβάλλοντες, ἕως μήπω τὸ κάλλος εἰς τοὺς ἄλλους
27 ἀνθρώπους ἀνέφηναν αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν
συνεχοῦς μελέτης καὶ ἀσκήσεως τῶν χρωμένων αἴσθησις ἐγένετο καὶ
ἑτέροις καὶ τὸ κλέος ἐφοίτα πανταχόσε — τὰ γὰρ καλὰ κἂν φθόνῳ
πρὸς ὀλίγον ἐπισκιασθῇ χρόνον, ἐπὶ καιρῶν αὖθις ἀναλάμπει φύσεως
εὐμενείᾳ —, δεινὸν ἡγησάμενοί τινες, εἰ οἱ νόμοι παρὰ τῷ ἡμίσει
τμήματι τοῦ γένους ἀνθρώπων ἐξετασθήσονται μόνῳ τῷ βαρβαρικῷ, τὸ
δ' Ἑλληνικὸν εἰς ἅπαν ἀμοιρήσει, πρὸς ἑρμηνείαν τὴν τούτων ἐτράποντο.
28 τὸ δ' ἔργον ἐπεὶ καὶ μέγα ἦν καὶ κοινωφελές, οὐκ ἰδιώταις οὐδ' ἄρχουσιν,
ὧν πολὺς ἀριθμός, ἀλλὰ βασιλεῦσι καὶ βασιλέων ἀνετέθη τῷ δοκιμωτάτῳ.
29 Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθεὶς τρίτος μὲν ἦν ἀπ' Ἀλεξάνδρου
τοῦ τὴν Αἴγυπτον παραλαβόντος, ἀρεταῖς δὲ ταῖς ἐν ἡγεμονίᾳ πάντων,
οὐχὶ τῶν καθ' αὐτὸν μόνον, | ἀλλὰ καὶ τῶν πάλαι πώποτε γεγενημένων p. 139 M.
ἄριστος, οὗ καὶ μέχρι νῦν τοσαύταις ὕστερον γενεαῖς ᾄδεται τὸ κλέος
πολλὰ δείγματα καὶ μνημεῖα τῆς μεγαλοφροσύνης κατὰ πόλεις καὶ χώρας
ἀπολιπόντος, ὡς ἤδη καὶ ἐν παροιμίας εἴδει τὰς ὑπερόγκους φιλοτιμίας

1 νομοθέσεως K   παρὰ VK   4 γλώττῃ Barb.   5 μεταβαλόντες V²OK   τὸ κάλλος εἰς om. Barb.   5. 6 τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις Barb.   6 ἀνέφηναν GHP Barb.: ἀνέφηνεν F, ἐνέφηναν ceteri   αὐτῶν AV²O: αὐτοὺς Barb., αὐτῶν ceteri   δ' A Barb.   7 ἐγίνετο VOKF Barb.   9 ἐπὶ καιρῶν F Barb.: ἐπὶ καιρῷ D Max., ἐπὶ καιρὸν ceteri   ante αὖθις add. λυθεὶς DM, λυθέντα DP Max., λυθὲν Barocc.   10 εὐγενείᾳ BEMA Barb.   11 γένους ἀνθρώπων F Barb.: ἀνθρώπων γένους ceteri; τοῦ ἀνθρώπων γένους om. in textu H, add. mg. H   12 εἰσάπαν A   13 οὐδ'] οὐκ BEMA   14 πολὺς] ὁ πολὺς FP Barb., οὐ πολὺς GH (v)   ἀνετέθη] ἀνετέους K   15 ἦν BEMA: ἦν τῶν ceteri   ἀπὸ BEMAF   16 τοῦ BEMA: om. ceteri   παραλαβόντος BEMA: παραλαβόντα Barb., παραλαβόντων ceteri   17 pr. τῶν] τὸν G   ἀλλὰ om. V¹, suppl. V²   πάλαι om. Barb.   18 ἄδετε G

1—210,3 pergit Barb. IV 56: καὶ μετά τινα: τὸ δὲ — ἐπίσης δείκνυνται.
8—9 DP fol. 354ᵛ DM fol. 265ᵛ Φίλωνος ἐκ τῆς τῶν νόμων ἀλληγορίας Mel. Barocc. fol. 222ᵛ Max. Ecl. cap. 54 Φίλωνος: τὰ καλὰ — ἀναλάμπει.   15—16 *Io. Laur. Lydus de mens. IV 47* (p. 103,22 Wuensch) λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Φίλων καὶ περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Μωυσέως, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ μὲν τῇ Χαλδαϊκῇ γλώττῃ ἐγράφη, ὕστερον δὲ ὑπὸ Πτολεμαίου εἰς τὴν Ἑλλάδα μετεφράσθη, ὃς τρίτος ἦν τῶν ἀπ' Ἀλεξάνδρου τὴν Αἴγυπτον παραλαβόντων, Φιλάδελφος ἐπικεκλημένος.

καὶ μεγάλας κατασκευὰς Φιλαδελφείους ἀπ' ἐκείνου καλεῖσθαι. συνόλως 30
μὲν οὖν ἡ τῶν Πτολεμαίων οἰκία διαφερόντως παρὰ τὰς ἄλλας βασιλείας
ἤκμασεν, ἐν δὲ τοῖς Πτολεμαίοις ὁ Φιλάδελφος· ὅσα γὰρ εἷς ἔδρασεν
οὗτος ἐπαινετά, μόλις ἐκεῖνοι πάντες ἀθρόοι διεπράξαντο, γενόμενος
καθάπερ ἐν ζῴῳ τὸ ἡγεμονεῦον κεφαλὴ τρόπον τινὰ τῶν βασιλέων.
(6.) ὁ δὴ τοιοῦτος ζῆλον καὶ πόθον λαβὼν τῆς νομοθεσίας ἡμῶν εἰς 31
Ἑλλάδα γλῶτταν τὴν Χαλδαϊκὴν μεθαρμόζεσθαι διενοεῖτο καὶ πρέσβεις
εὐθὺς ἐξέπεμπε πρὸς τὸν τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερέα καὶ βασιλέα — ὁ γὰρ
αὐτὸς ἦν — τό τε βούλημα δηλῶν καὶ προτρέπων ἀριστίνδην ἑλέσθαι
τοὺς τὸν νόμον διερμηνεύσοντας. ὁ δ' οἷα εἰκὸς ἡσθεὶς καὶ νομίσας 32
οὐκ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης περὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐσπουδακέναι τὸν
βασιλέα, σκεψάμενος τοὺς παρ' αὑτῷ δοκιμωτάτους Ἑβραίων, οἳ πρὸς
τῇ πατρίῳ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπεπαίδευντο παιδείαν, ἄσμενος ἀποστέλλει.
ὡς δ' ἧκον, ἐπὶ ξενίαν κληθέντες λόγοις ἀστείοις καὶ σπουδαίοις τὸν 33
ἑστιάτορα εὐώχουν ἀντεφεστιῶντες· ὁ μὲν γὰρ ἀπεπειρᾶτο τῆς ἑκάστου
σοφίας καινὰς ἀλλ' οὐ τὰς ἐν ἔθει ζητήσεις προτείνων, οἱ δ' εὐστόχως
καὶ εὐθυβόλως, οὐκ ἐπιτρέποντος μακρηγορεῖν τοῦ καιροῦ, καθάπερ
ἀποφθεγγόμενοι τὰ προταθέντα διελύοντο. δοκιμασθέντες δ' εὐθὺς 34
ἤρξαντο τὰ τῆς καλῆς πρεσβείας ἀποτελεῖν καὶ λογισάμενοι παρ' αὐτοῖς,
ὅσον εἴη τὸ πρᾶγμα θεσπισθέντας νόμους χρησμοῖς διερμηνεύειν, μήτ'

1 φιλαδελφίους G Barb. 2 βασιλείας om. A 3 ὁ om. BEMA 3. 4 οὗτος ἔδρασεν transp. Barb. ἐκεῖνα A 5 τὸ] τῷ G 6 νομοθέσεως K 9 ἀριστίνδην] ἀρίστην δὴν Barb. 10 τοὺς] τὸν G διερμηνεύοντας AV[1] 12 αὐτῷ V[2]OK: αὑτῷ ceteri 13 παιδίαν G 14 ἐπὶ ξενία BEMA, ἐπὶ τὴν ξενίαν VOK ἀστίοις Barb. 15 ἀντεφεστιῶντες F Barb.: ἀνθεστιῶντες ceteri ἀπεπειρᾶτο GHP Barb.: ἐπειρᾶτο ceteri 16 δὲ Barb. 18 προτεθέντα VOKHP Barb. 19 ἤρχοντο FGH[2] Barb., εἵλοντο P (H[1] ut vid.) ἐπιτελεῖν GHP Barb. (v) καὶ GHP Barb.: om. ceteri post λογισάμενοι add. δὲ V[2]OK αὐτοῖς VOKH[2]: αὑτοῖς ceteri 20 θεσπισθέντες G νόμοις F post χρησμοῖς add. θείοις V[2]OK

1—5 N fol. 157[r]: συνόλως — τῶν βασιλέων. 6—13 *Nicetae Catena in Psalm.* (Migne P. G. t. 69 Col. 700) Φίλωνος καὶ Ἰουστίνου: . . . . ὅτε δὲ μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα ὁ Φιλάδελφος Πτολεμαῖος κατ' Αἴγυπτον ἐβασίλευσε, ζῆλον λαβὼν τῆς Ἰουδαίων φιλοσοφίας εἰς Ἑλλάδα γλῶτταν τὴν Χαλδαϊκὴν μεθαρμόζεσθαι διενοεῖτο καὶ πρέσβεις εὐθὺς ἐξέπεμπε πρὸς Ἀζαρίαν τὸν τότε τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερέα, τὸ βούλημά τε δηλῶν καὶ προτρέπων ἀριστίνδην ἑλέσθαι τὸν νόμον διερμηνεύσοντας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς οἷα εἰκὸς ἡσθεὶς καὶ νομίσας οὐκ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης περὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐσπουδακέναι τὸν βασιλέα, σκεψάμενος τοὺς παρ' αὐτῷ δοκιμωτάτους Ἑβραίων, οἳ πρὸς τῇ πατρίῳ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπεπαίδευντο παιδείαν, καὶ ἐξ ἑκάστης τῶν δώδεκα φυλῶν ἓξ ἄνδρας ἐπιλεξάμενος ἄσμενος ἀποστέλλει. 15 ἀντεφεστιῶντες e Plat. Tim. p. 17[b].

ἀφελεῖν τι μήτε προσθεῖναι ἢ μεταθεῖναι δυναμένους, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς
ἰδέαν καὶ τὸν τύπον αὐτῶν διαφυλάττοντας, ἐσκόπουν τὸ καθαρώτατον
τῶν περὶ τὸν τόπον χωρίων ἔξω πόλεως· τὰ γὰρ ἐντὸς τείχους ἅτε
παντοδαπῶν πεπληθότα ζῴων διὰ νόσους καὶ τελευτὰς καὶ τὰς ὑγιαι-
35 νόντων οὐκ εὐαγεῖς πράξεις ἦν ὕποπτα. νῆσος ἡ Φάρος πρόκειται τῆς
Ἀλεξανδρείας, ἧς αὐχὴν ὑποταίνιος τέταται πρὸς τὴν πόλιν περικλειόμενος
| οὐκ ἀγχιβαθεῖ τὰ δὲ πολλὰ τεναγώδει θαλάττῃ, ὡς καὶ τῆς τῶν p. 140 M.
κυμάτων φορᾶς τὸν πολὺν ἦχον καὶ πάταγον ἐκ πάνυ μακροῦ δια-
36 στήματος προσεκλύεσθαι. τοῦτον ἐξ ἁπάντων τῶν ἐν κύκλῳ κρίναντες
ἐπιτηδειότατον εἶναι τὸν τόπον ἐνησυχάσαι καὶ ἐνηρεμῆσαι καὶ μόνῃ τῇ
ψυχῇ πρὸς μόνους ὁμιλῆσαι τοὺς νόμους, ἐνταυθοῖ κατέμειναν καὶ τὰς
ἱερὰς βίβλους λαβόντες ἀνατείνουσιν ἅμ᾽ αὐταῖς καὶ τὰς χεῖρας εἰς
οὐρανόν, αἰτούμενοι τὸν θεὸν μὴ διαμαρτεῖν τῆς προθέσεως· ὁ δ᾽ ἐπι-
νεύει ταῖς εὐχαῖς, ἵνα τὸ πλεῖστον, ἢ καὶ τὸ σύμπαν γένος ἀνθρώπων
ὠφεληθῇ χρησόμενον εἰς ἐπανόρθωσιν βίου φιλοσόφοις καὶ παγκάλοις
37 διατάγμασι. (7.) καθίσαντες δ᾽ ἐν ἀποκρύφῳ καὶ μηδενὸς παρόντος
ὅτι μὴ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς ὕδατος ἀέρος οὐρανοῦ, περὶ ὧν
πρῶτον τῆς γενέσεως ἔμελλον ἱεροφαντήσειν — κοσμοποιία γὰρ ἡ τῶν
νόμων ἐστὶν ἀρχή —, καθάπερ ἐνθουσιῶντες προεφήτευον οὐκ ἄλλα
ἄλλοι, τὰ δ᾽ αὐτὰ πάντες ὀνόματα καὶ ῥήματα, ὥσπερ ὑποβολέως
38 ἑκάστοις ἀοράτως ἐνηχοῦντος. καίτοι τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι πᾶσα μὲν

1 ἢ] μήτε GHP Barb. δύνασθαι V²OK 2 διαφυλάξασθαι V²OK 3 ἔξω τῆς πόλεως V²OK Barb. 4 πεπληθότα codd.: πληρωθέντα v 6 αὐχὴν FGHP Barb.: ἀρχὴ ceteri τέταται G Barb.: τέτραπται F, τέτα _ ται M, τέτακται ceteri περικλειόμενος F¹HP Barb.: περικλυζόμενος V²OK (v), περικλινόμενος ceteri 7 τεναγώδη BEM θαλάσσῃ G τῶν om. F 8 ἐκ πάνυ om. M μακροῦ FGHP Barb.: πολλοῦ ceteri 9 κρίνοντες GHP 10 τὸν FGHP Barb.: om. ceteri ἐνησυχῆσαι VK² 11 ἐνταῦθα Barb. 12. 13 εἰς τὸν οὐρανόν BEMA 13 δὲ VK 14 γένος ἀνθρώπων BEMAF: γένος τῶν ἀνθρώπων GHP, ἀνθρώπων γένος VOK Barb. 15 ὠφελήσῃ FGHP (Turn.), ὠφελήσει Barb. χρησόμενος G 18 πρώτων V²OKG Barb. ἔμελλον om. A 19 ἀρχή ἐστι transp. VOK 20 ἄλλοι FGHP Barb.: ἄλλος ceteri 21 ἑκάστοις FGHP Barb.: ἑκάστῳ ceteri οἶδεν codd.: εἶδεν v

20—21 pergit Nicetas l. l.: οἱ δὲ ἐν διαφόροις οἰκίσκοις κατὰ δύο, ὥς φησιν ὁ Ἰουδαῖος Φίλων, ... διαιρεθέντες ἐν Φάρῳ τῇ Ἀλεξανδρείας νήσῳ πᾶσαν τὴν θείαν γραφὴν καὶ αὐτοὺς τοὺς ψαλμοὺς ἡρμήνευσαν, καὶ πάντες ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ συνεφώνησαν οὐδὲν ἀλλήλων παραλλάξαντες οὔτε κατὰ τὴν ἔννοιαν οὔτε κατὰ τὴν λέξιν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ὀνόματα καὶ ῥήματα, ὥσπερ ὑποβολέως ἑκάστῳ ἀοράτως ἐνηχοῦντος, τοῖς δηλουμένοις ἐναρμοσάμενοι πράγμασιν, ὥστε θαυμάσαι τὸν Πτολεμαῖον.

διάλεκτος, ἡ δ' Ἑλληνικὴ διαφερόντως ὀνομάτων πλουτεῖ, καὶ ταὐτὸν
ἐνθύμημα οἷόν τε μεταφράζοντα καὶ παραφράζοντα σχηματίσαι πολλαχῶς,
ἄλλοτε ἄλλας ἐφαρμόζοντα λέξεις; ὅπερ ἐπὶ ταύτης τῆς νομοθεσίας οὔ
φασι συμβῆναι, συνενεχθῆναι δ' εἰς ταὐτὸν κύρια κυρίοις ὀνόμασι, τὰ
Ἑλληνικὰ τοῖς Χαλδαϊκοῖς, ἐναρμοσθέντα εὖ μάλα τοῖς δηλουμένοις
πράγμασιν. ὃν γὰρ τρόπον, οἶμαι, ἐν γεωμετρίᾳ καὶ διαλεκτικῇ τὰ 39
σημαινόμενα ποικιλίαν ἑρμηνείας οὐκ ἀνέχεται, μένει δ' ἀμετάβλητος
ἡ ἐξ ἀρχῆς τεθεῖσα, τὸν αὐτὸν ὡς ἔοικε τρόπον καὶ οὗτοι συντρέχοντα
τοῖς πράγμασιν ὀνόματα ἐξεῦρον, ἅπερ δὴ μόνα ἢ μάλιστα τρανώσειν
ἔμελλεν ἐμφαντικῶς τὰ δηλούμενα. σαφεστάτη δὲ τοῦδε πίστις· ἐάν 40
τε Χαλδαῖοι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν ἐάν τε Ἕλληνες τὴν Χαλδαίων
ἀναδιδαχθῶσι καὶ ἀμφοτέραις ταῖς γραφαῖς ἐντύχωσι, τῇ τε Χαλδαϊκῇ
καὶ τῇ ἑρμηνευθείσῃ, καθάπερ ἀδελφὰς μᾶλλον δ' ὡς μίαν καὶ τὴν
αὐτὴν ἔν τε τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ὀνόμασι τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσιν,
οὐχ ἑρμηνέας ἐκείνους ἀλλ' ἱεροφάντας καὶ προφήτας προσαγορεύοντες, οἷς
ἐξεγένετο συνδραμεῖν λογισμοῖς εἰλικρινέσι τῷ Μωυσέως καθαρωτάτῳ πνεύ-
ματι. διὸ καὶ μέχρι νῦν ἀνὰ πᾶν ἔτος ἑορτὴ καὶ πανήγυρις ἄγεται κατὰ τὴν 41
Φάρον νῆσον, εἰς ἣν οὐκ Ἰουδαῖοι μόνον ἀλλὰ καὶ παμπληθεῖς ἕτεροι
p. 141 M. διαπλέουσι τό τε | χωρίον σεμνυνοῦντες, ἐν ᾧ πρῶτον τὰ τῆς ἑρμηνείας
ἐξέλαμψε, καὶ παλαιᾶς ἕνεκεν εὐεργεσίας ἀεὶ νεαζούσης εὐχαριστήσοντες τῷ
θεῷ. μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας οἱ μὲν πηξάμενοι σκηνὰς ἐπὶ 42
τῶν αἰγιαλῶν οἱ δ' ἐπὶ τῆς αἰγιαλίτιδος ψάμμου κατακλινέντες ἐν

1 ὀνομάτων om. HP^1, add. mg. P^2 τὸν αὐτὸν A 2 ἐνθύμημα et τε om. A καὶ παραφράζοντα om. BEMAF 3 ἄλλοτε] ἄλλας τε FH^1 Barb. ἄλλας] ἀλλοίας VOKGH^2, ἄλλοις H^1 Barb., ἄλλαις F νομοθέσεως K 4 ταὐτὸν codd.: ταὐτὸ v 4. 5 τὰ δ' ἑλληνικὰ M 6 οἶμαι τρόπον transp. Barb. ἐν γεωμετρίᾳ καὶ διαλεκτικῇ F Barb.: γεωμετρίας καὶ διαλεκτικῆς (ἀριθμητικῆς V^{2}OK) ceteri 7 ποικιλία A 8 καὶ οὗτοι τρόπον transp. Barb. συντρέχοντα GHP Barb.: συντρέχοντα (ἐντρέχοντα BEMA) γὰρ ceteri 9 ὀνόματα om. M δὴ] ἢ coni. Mang. μόνα ἢ om. F ἢ] ἡ E, om. VOKH Barb. ἢ μάλιστα om. G 10 τοῦδε F Barb.: τούτοις BEM, τούτου ceteri 10. 11 ἐάν τε ⟨γὰρ⟩ coni. Mang. 12 καὶ] ὅσοι coni. Markland 13 διερμηνευθείσῃ GHP Barb. δὲ VOK 15 ἑρμηνεῖς FGHP Barb. ἐκείνους FGHP Barb.: om. ceteri τοὺς ante οἷς add. V^{2}OK 16 ἐξεγένετο GHP Barb.: ἐγένοντο F, ἐγένετο ceteri μωυσέος FHP, μωσέως VOKAG Barb. 17 ἄχρι G 19 σεμνυνοῦντες BEMA: σεμνύνοντες ceteri τὰ AF Barb.: τὸ ceteri; τὸ ⟨φέγγος⟩ coni. Mang. 20 ἕνεκα GHP Barb. αἰεὶ Barb.; ⟨ὡς⟩ ἀεὶ coni. Mang. νεαζούσῃ V^{2}OK 21 εὐχαριστηρίας Barb., εὐεργεσίας M τὰς σκηνὰς FG Barb. 22 τῶν αἰγιαλῶν codd.: τὸν αἰγιαλὸν Barb., τοῦ αἰγιαλοῦ v οἱδ' K κατακλινέντες BEM: κατακλιθέντες AFG, κατακλίναντες HP Barb., κλίναντες VOK

ὑπαίθρῳ μετ' οἰκείων καὶ φίλων ἑστιῶνται, πολυτελεστέραν τῆς ἐν
43 βασιλείοις κατασκευῆς τότε τὴν ἀκτὴν νομίζοντες. οὕτω μὲν οἱ νόμοι
ζηλωτοὶ καὶ περιμάχητοι πᾶσιν ἰδιώταις τε καὶ ἡγεμόσιν ἐπιδείκνυνται,
καὶ ταῦτ' ἐκ πολλῶν χρόνων τοῦ ἔθνους οὐκ εὐτυχοῦντος — τὰ δὲ
44 τῶν μὴ ἐν ἀκμαῖς πέφυκέ πως ἐπισκιάζεσθαι —· εἰ δὲ γένοιτό τις
ἀφορμὴ πρὸς τὸ λαμπρότερον, πόσην εἰκὸς ἐπίδοσιν γενήσεσθαι; κατα-
λιπόντας ἂν οἶμαι τὰ ἴδια καὶ πολλὰ χαίρειν φράσαντας τοῖς πατρίοις
ἑκάστους μεταβαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων μόνων τιμήν· εὐτυχίᾳ γὰρ τοῦ
ἔθνους οἱ νόμοι συναναλάμψαντες ἀμαυρώσουσι τοὺς ἄλλους καθάπερ
ἀνατείλας ἥλιος τοὺς ἀστέρας.
45 (8.) Ἀπόχρη μὲν οὖν καὶ τὰ λεχθέντα πολὺς ἔπαινος εἶναι τοῦ
νομοθέτου. πλείων δ' ἐστὶν ἕτερος, ὃν αὐταὶ περιέχουσιν αἱ ἱερώταται
βίβλοι, πρὸς ἃς ἤδη τρεπτέον, εἰς ἔνδειξιν τῆς τοῦ συγγράψαντος ἀρετῆς.
46 τούτων τοίνυν τὸ μέν ἐστιν ἱστορικὸν μέρος, τὸ δὲ περὶ τὰς
προστάξεις καὶ ἀπαγορεύσεις, ὑπὲρ οὗ δεύτερον λέξομεν τὸ πρό-
47 τερον τῇ τάξει πρότερον ἀκριβώσαντες. ἔστιν οὖν τοῦ ἱστορικοῦ
τὸ μὲν περὶ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως, τὸ δὲ γενεαλογικόν, τοῦ
δὲ γενεαλογικοῦ τὸ μὲν περὶ κολάσεως ἀσεβῶν, τὸ δ' αὖ περὶ
τιμῆς δικαίων. οὗ δὲ χάριν ἐνθένδε τῆς νομοθεσίας ἤρξατο τὰ περὶ

1 μετὰ τῶν οἰκείων A   εἰστιῶντο V^1BEMAF   2 τότε] ταύτην coni. Mang. ἀκτὴν spat. 3 — 4 litt. ὁρῶντες Barb.   3 ἐπιδείκνυνται] ἐπίσης (i. e. ἐπ' ἴσης) δείκνυνται Barb.   4 ἐκ FGHP: ἐπὶ BEMA, ἐστὶ VOK   6 γενήσεσθαι FGHP: γενέσθαι ceteri   6. 7 καταλιπόντες M   8 ἑκάστοις BEMV^1K (Mang.) μεταβαλεῖν FGHP: μὲν καταβαλεῖν BEMA(V^1?), πάντως καταδραμεῖν V^2OK τούτων] τῶν O   μόνον F   11 οὖν FGHP Barb.: om. ceteri καὶ om. F   εἶναι om. A   12 πλείων GHP: πλεῖον Barb., πλεία K, πλείω ceteri   δέ ἐστιν VOK   ἕτερος ὃν FGH^2 Barb.: ἕτερος ὧν H^1P, ἕτερα ὧν ceteri   αὐταὶ Barb.: αὐτοὶ F, αὗται ceteri (v)   ἱερώτατοι FGHP 13 ἔνδειξιν codd.: τὴν ἔνδειξιν v   συγγράψαντος] συγγράμματος F 15 προστάξεις] πράξεις FGHP^1 16 τῇ om. O   18 δὲ om. A 19 οὗ δὲ GHP Barb.: τοῦ δὲ BMV^2OKF, τοῦδε EAV^1 τῆς ἐνθένδε νομοθεσίας transp. F, τῆς νομοθεσίας ἐνθένδε Barb.   τά] τάς H^1P

11 — 213,1 pergit Barb. IV 56: καὶ μεθ' ἕτερα: ἀπόχρη — ἀπολέσθαι.
14—212,17 *Procop. Gaz. Comment. in Genes. praef.* (Migne P. G. t. 87,1 Col. 24. Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 33 sqq.): οὗτος οὖν (Μωυσῆς) . . . . δύο μετελήλυθεν εἴδη γραφῆς, τὸ μὲν ἱστορικόν, τὸ δὲ νομοθετικόν· τοῦ δὲ νομοθετικοῦ τὸ μὲν παραινετικόν, τὸ δὲ ἀπαγορευτικόν· καὶ τοῦ ἱστορικοῦ τὸ μὲν περὶ κόσμου γενέσεως, τὸ δὲ γενεαλογικόν· τοῦ δὲ γενεαλογικοῦ τὸ μὲν περὶ κολάσεως ἀσεβῶν, τὸ δὲ περὶ τῆς τῶν δικαίων τιμῆς. τὸ δὲ ἱστορικὸν προὔταξε τοῦ νομοθετικοῦ διὰ τοιαύτην αἰτίαν· οὐ πρᾶγμα ποιῶν παλαιῶν πραγμάτων ἡμῖν διηγήσασθαι τὴν ἱστορίαν κατεπαγγέλλεται, ἄνωθεν δὲ [καὶ] ἀπὸ (πρὸ codd.) τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος δείκνυσι τὸν

τὰς προστάξεις καὶ ἀπαγορεύσεις ἐν δευτέρῳ θείς, λεκτέον. οὐ γὰρ 48
οἷά τις συγγραφεὺς ἐπετήδευσε παλαιῶν πράξεων καταλιπεῖν ὑπομνήματα
τοῖς ἔπειτα τοῦ ψυχαγωγῆσαι χάριν ἀνωφελῶς, ἀλλ' ἠρχαιολόγησεν
ἄνωθεν ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως, ἵν' ἐπιδείξῃ δύο τὰ
ἀναγκαιότατα· ἓν μὲν τὸν αὐτὸν πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦ κόσμου καὶ
ἀληθείᾳ νομοθέτην, ἕτερον δὲ τὸν χρησόμενον τοῖς νόμοις ἀκολουθίαν
φύσεως ἀσπασόμενον καὶ βιωσόμενον κατὰ τὴν τοῦ ὅλου διάταξιν
ἁρμονίᾳ καὶ συμφωνίᾳ πρὸς ἔργα λόγων καὶ πρὸς λόγους ἔργων.
(9.) τῶν μὲν οὖν ἄλλων νομοθετῶν οἱ μὲν εὐθὺς ἅ τε χρὴ πράττειν 49
καὶ ἃ μὴ διαταξάμενοι τιμωρίας κατὰ τῶν παραβαινόντων ὥρισαν, οἱ δ'
p. 142 M. | ἀμείνους δόξαντες εἶναι τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐνθένδε ἐποιήσαντο, πόλιν δὲ
τῷ λόγῳ κτίσαντες καὶ ἱδρυσάμενοι πρότερον ἣν ἐνόμιζον οἰκειοτάτην
καὶ πρεπωδεστάτην εἶναι τῇ κτισθείσῃ πολιτείαν διὰ τῆς τῶν νόμων
θέσεως ἐφήρμοζον. ὁ δὲ τὸ μὲν πρότερον ὑπολαβὼν (ὅπερ ἦν) τυραννι- 50
κόν τε καὶ δεσποτικόν, ἄνευ παραμυθίας προστάττειν ὡς οὐκ ἐλευθέροις
ἀλλὰ δούλοις, τὸ δ' ὕστερον ἐμμελὲς μέν, οὐ μὴν τελείως ἐπαινετὸν
ἅπασι τοῖς κριταῖς, ὡς ἔοικεν, ἐν ἑκατέρῳ τῶν λεχθέντων διήνεγκεν.
ἔν τε γὰρ ταῖς προστάξεσι καὶ ἀπογορεύσεσιν ὑποτίθεται καὶ παρηγορεῖ 51
τὸ πλέον ἢ κελεύει, μετὰ προοιμίων καὶ ἐπιλόγων τὰ πλεῖστα καὶ ἀναγ-
καιότατα πειρώμενος ὑφηγεῖσθαι, τοῦ προτρέψασθαι χάριν μᾶλλον ἢ

1 τὰς om. F προστάξεις] πράξεις FGH^{1}P 3 ἠρχολόγησεν VOK 4 τοῦ om. F δύο] βίω F 4. 5 τἀναγκαιότατα Barb. 5 αὐτὸν om. Turn. 6 ἀληθείας VOKH (v), ἀληθῆ (sic) P post τὸν add. αὐτὸν BEMAV^{1}, αὐτοῦ V^{2}OK 7 ἀσπασάμενον BE, ἀνασπασάμενον A ὅλου] λόγου VOK 8 ⟨ἐν⟩ ἁρμονίᾳ cōni. Wendl. συμφυίᾳ M 12 ἣν FH^{2} Barb.: om. ceteri 13 εἶναι post οἰκειοτάτην (12) transp. A (v), θεῖναι (pro εἶναι) V^{2}K, εἶναι om. HP post πολιτείαν add. καὶ BEMAV^{1}, ἣν V^{2}OK 14 ἐφήρμοζον FGHP Barb.: πρότερον ἐφήρμοζον (ἐφήρμοσαν V^{2}OK) ceteri (v) ὁ δὲ καὶ K 15 ὡς om. BEMA 17 ὡς F Barb.: om. ceteri (v) ἑκατέρα V^{1}OK 18 καὶ ταῖς ἀπαγορεύσεσιν BEMA (Mang.): καὶ ἀπαγορεύσεσιν om. Turn. παρηγορεῖ] παραινεῖ G

πατέρα τοῦ κόσμου καὶ ποιητὴν τοῦτον σὺν ἀληθείᾳ νομοθέτην ὑπάρχοντα· ἐχρῆν γὰρ ἐγνῶσθαι πρὸ τῶν νόμων τὸν νομοθέτην. . . . δείκνυσι δὲ Μωυσῆς καὶ ὅτι δεῖ τὸν τοῖς νόμοις χρησόμενον σύμφωνον τὸν βίον τῇ τοῦ παντὸς ἁρμονίᾳ καὶ τάξει παρέχεσθαι καὶ δεικνύναι συνᾴδοντα λόγοις ἔργα καὶ τοῖς ἔργοις τὰ ῥήματα. τοιγαροῦν τῶν ἄλλων νομοθετῶν τῶν μὲν εὐθὺς ὁριζόντων τὰ πρακτέα καὶ μὴ καὶ τιμωρίας ἐπιτιθέντων τοῖς παραβαίνουσι, τῶν δὲ πόλιν κτισάντων ἐν πρώτοις, εἶτα διὰ τῶν νόμων ἣν ἐνόμισαν πολιτείαν ἁρμοσάντων τῇ πόλει, ὁ Μωυσῆς τὸ μὲν πρῶτον νομίσας εἶναι τυραννικὸν καὶ μηδεμίαν ἔχον πειθὼ καὶ παραμυθίαν, τὸ δὲ ἕτερον ἐμμελὲς μέν, οὐ μὴν διὰ πάντων κατωρθωμένον, αὐτὸς ἑκατέρων διήνεγκεν· τῷ τε γὰρ νομοθετικῷ τὸ παραινετικὸν ἐγκατέμιξε ⟨τοῦ⟩

βιάσασθαι· πόλεώς τε χειροποιήτου κτίσιν ἀρχὴν ποιήσασθαι τῆς
γραφῆς ταπεινότερον ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν νόμων ὑπολαβὼν εἶναι,
πρὸς τὸ μέγεθος καὶ κάλλος τῆς ὅλης νομοθεσίας ἀκριβεστάτῃ ὄψει τῇ
κατὰ διάνοιαν ἀπιδὼν καὶ νομίσας αὐτὴν κρείττονα καὶ θειοτέραν ἢ
ὥστε κύκλῳ τινὶ τῶν ἐπὶ γῆς ὁρισθῆναι, τῆς μεγαλοπόλεως τὴν γένεσιν
εἰσηγήσατο, τοὺς νόμους ἐμφερεστάτην εἰκόνα τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας
52 ἡγησάμενος εἶναι. (10.) τῶν γοῦν ἐν μέρει διατεταγμένων τὰς δυνάμεις
εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἐθελήσειεν, εὑρήσει τῆς τοῦ παντὸς ἁρμονίας ἐφιε-
53 μένας καὶ τῷ λόγῳ τῆς ἀιδίου φύσεως συνᾳδούσας. διὸ καὶ τοὺς ἀφθόνων
μὲν ἀγαθῶν ἀξιωθέντας ὅσα κατ' εὐεξίαν σωμάτων καὶ τὰς περὶ πλοῦτον
καὶ δόξαν καὶ τὰ ἄλλα ἐκτὸς εὐτυχίας, ἀρετῆς δ' ἀφηνιάσαντας καὶ οὐκ
ἀνάγκῃ γνώμῃ δ' ἑκουσίῳ πανουργίαν καὶ ἀδικίαν καὶ τὰς ἄλλας κακίας,
ὡς μέγα ὄφελος τὴν μεγίστην ζημίαν, ἐπιτηδεύσαντας καθάπερ οὐκ
ἀνθρώπων ἐχθροὺς ἀλλὰ τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου τὰς ἐν
ἔθει τιμωρίας οὔ φησιν ὑπομεῖναι, ἀλλὰ καινοτάτας καὶ παρηλλαγμένας,
ἃς ἐμεγαλούργησεν ἡ πάρεδρος τῷ θεῷ μισοπόνηρος δίκη, τῶν τοῦ
παντὸς δραστικωτάτων στοιχείων ἐπιθεμένων ὕδατος καὶ πυρός, ὡς
καιρῶν περιόδοις τοὺς μὲν κατακλυσμοῖς φθαρῆναι, τοὺς δὲ κατα-

1 post κτίσιν add. καὶ FGHP Barb. (v); καὶ delendum censuit Mang. 2 κατ' ἀξίαν BEMA (v) 3 καὶ τὸ κάλλος F 4 νομίσας] νόμου Barb. κρείττονα αὐτὴν transp. Barb. 6 τοῦ κόσμου] κόσμου A, τοῦ νόμου V[1], ἐννόμου V[2]OK πολίτης K 7 οὖν Barb. 8 ἐθελήσει M 8. 9 ὑφιεμένας Barb. 9 διὸ] δι' οὗ GHP (Turn.) τοὺς] τῶν Barb.; τοὺς ⟨ἀγαθοὺς⟩ vel ⟨εὐσεβεῖς⟩ coni. Mang. 10 μὲν] μὴ K τοὺς σπουδαίους add. ante ἀξιωθέντας Barb. τὰς ὅσα BEM, τὰ ὅσα AF εὐεξίας H[1]P Barb. τὰς] τὰ A 11 τἄλλα VOK Barb. ἐκτὸς] τὰ ἐκτὸς Barb., τὰ τῆς V[2]OK ἀφηνιάσοντας H[1]P 12 πανουργίας καὶ ἀδικίας H; καὶ ἀδικίαν om. Turn. 13 τὴν om. VOK 14 οὐρανοῦ] ἀνοῦ (i. e. ἀνθρώπου) BEM 16 ἃς ἐδημιούργησεν BEMA 17 post ἐπιθεμένων add. αὐτοῖς V[2]K 18 pr. τοὺς] τοῖς F

προτρέπειν μᾶλλον ἢ βιάζεσθαι λόγον ποιούμενος, καὶ τὸ πόλιν χειροποίητον ἀρχὴν ποιήσασθαι τῆς συγγραφῆς κτιζομένην τῷ λόγῳ ταπεινότερον ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν νόμων ὑπείληφεν, ὧν ⟨πρὸς⟩ τὸ κάλλος ἀκριβεῖ τῇ θέᾳ κατὰ τὴν διάνοιαν ἀπιδὼν τῆς ἐπὶ γῆς ὑπεριδὼν κτίσεως ἐπὶ τὴν μεγίστην πόλιν, τὸν κόσμον, ἀνέδραμεν καὶ τὴν αὐτῆς ὑφηγήσατο γένεσιν, ἐμφερεστάτην εἰκόνα τοὺς νόμους τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας ἡγούμενος· τῶν γοῦν νόμων ἡ δύναμις, εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, τῇ τοῦ παντὸς ἁρμονίᾳ συνᾴδει. τοιγαροῦν εἴ τινες παντελῶς ἐξεπήδησαν ἀρετῆς, ὡς οὐκ ἀνθρώπων ἐχθροὺς ἀλλ' οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου παντὸς οὐ τὰς ἐν ἔθει τιμωρίας ὑπομεῖναί φησιν, ἀλλὰ καινὰς καὶ παρηλλαγμένας, τῶν τοῦ παντὸς δραστικωτάτων στοιχείων ἐπιτιθεμένων αὐτοῖς ὕδατος καὶ πυρός.

φλεχθέντας ἀπολέσθαι. πελάγη μὲν ἀρθέντα καὶ ποταμοὶ μετεωρισθέντες 54
αὐθιγενεῖς τε καὶ χείμαρροι τὰς ἐν τῇ πεδιάδι πόλεις ἁπάσας ἐπέκλυσαν
καὶ κατέσυραν, τὰς δὲ κατὰ τὴν ὀρεινὴν αἱ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ
συνεχεῖς καὶ ἀδιάστατοι ὄμβρων φοραί. χρόνῳ δ' ὕστερον ἐκ τῶν 55
ὑπολειφθέντων πάλιν τοῦ γένους συναυξηθέντος καὶ εἰς πολυανθρωπίαν
p. 143 M. ἐπιδόντος, ἐπειδὴ τὸ περὶ τοὺς προγόνους πάθος οἱ | ἀπόγονοι μάθημα
σωφροσύνης οὐκ ἐποιήσαντο, πρὸς δ' ἀκολασίας ἐτράποντο ζηλωταὶ
χαλεπωτέρων ἐπιτηδευμάτων γενόμενοι, πυρὶ τούτους ἀναλῶσαι διενοήθη.
τότ' οὖν, ὡς μηνύει τὰ λόγια, κεραυνοὶ ῥυέντες ἐξ οὐρανοῦ τούς τε 56
ἀσεβεῖς κατέπρησαν καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν· καὶ μέχρι τοῦ νῦν μνημεῖα
τοῦ συμβεβηκότος ἀλέκτου πάθους δείκνυται κατὰ Συρίαν, ἐρείπια καὶ
τέφρα καὶ θεῖον καὶ καπνὸς καὶ ἡ ἔτι ἀναδιδομένη φλὸξ ἀμαυρὰ
καθάπερ διασμυχομένου πυρός. ἐν δὲ τούτῳ συνέβαινε τούς τε ἀσεβεῖς 57
ταῖς εἰρημέναις τιμωρίαις κολάζεσθαι καὶ τοὺς καλοκἀγαθίᾳ διενηνοχότας
εὖ πάσχειν ἀρετῆς ἐπαξίων ἄθλων τυγχάνοντας. ἐν μέν γε τῇ φορᾷ 58
τοῦ κεραυνίου πυρὸς οἰκήτορσιν αὐτοῖς ὅλης χώρας ἐμπιπραμένης, εἷς
μόνος ἀνὴρ μέτοικος ἐπιφροσύνῃ θείᾳ σῴζεται, διότι τῶν ἐγχωρίων
παρανομημάτων οὐδὲν ἠσπάσατο, τῶν μετοίκων εἰωθότων ἀσφαλείας
ἕνεκα τὰ ξενικὰ τιμᾶν, ἐπεὶ τοῖς ἀτιμάζουσι κίνδυνος ἐκ τῶν αὐτο-
χθόνων ἕπεται· καίτοι γ' οὐκ ἐπ' ἄκρον ἦλθε σοφίας, ὡς διὰ τελειότητα
τῆς ἐν αὐτῷ φύσεως τοσούτου γέρως ἀξιωθῆναι, ἀλλ' ὅτι μόνος τοῖς
πολλοῖς οὐ συνηνέχθη πρὸς τὸ ἁβροδίαιτον ἀποκλίνασι καὶ πάσας μὲν
ἡδονὰς πάσας δ' ἐπιθυμίας χορηγίαις ἀφθόνοις ἀνάψασιν ὥσπερ φλόγα
λασίῳ ὕλῃ κεχυμένῃ. (11.) κατὰ δὲ τὸν μέγαν κατακλυσμὸν ὀλίγου 59

1 μὲν ⟨γὰρ⟩ coni. Mang. 2 ἀπέκλυσαν M, κατέκλυσαν G 3 ἐπέσυραν G 4 συνεχεῖς om. A τῶν ὄμβρων VOK τῶν ὄμβρων post νύκτωρ (3) transp. O φθοραί P 5 ἐπαυξηθέντος VOK 8 χαλεπῶν HP πυρὶ] περὶ M 10 ἀσεβοῦντας F τοῦ om. F 11 ἀλήκτου V¹, ἀλήστου V²OK, ἀλλ' ἐκ τοῦ H¹P ἐνδείκνυται G 13 διασμυχουμένου M, διὰ σμυχομένου K 14 καλοκαγαθίας Turn. 15 ἐπ' ἀξίων M τυγχάνοντας ἄθλων transp. GH γε] γὰρ V²OK 16 κεραυνείου F ⟨τῆς⟩ ὅλης voluit Mang. ἐμπιμπραμένης E 18 ἐσπάσατο coni. Mang. καὶ ταῦτα add. ante τῶν V²OK 20 γε VOK ἦλθε] ἧκε A (v) 21 γέρως] γένους A μόνος Mang.: μόνον codd. 21. 22 οὐ συνηνέχθη τοῖς πολλοῖς transp. F 24 λασίῳ] θείῳ F, θείῳ καὶ GHP (Turn.) ὕλῃ κεχυμένῃ BEMF: κεχυμένῃ ὕλῃ GHP, ὕλῃ κεχυμένην VOK (Mang.), ὕλῃ κεχριμένην A ὀλίγον A

1—4 Gen. cap. 7 4—24 Gen. cap. 19 10—13 cf. *de Abrah.* *§ 140. 141*
13—15 pergit Barb. IV 56: καὶ μετά τινα: ἐν δὲ τούτῳ — τυγχάνοντας.

δέω φάναι τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους φθειρομένου, ἕνα οἶκον
ἀπαθῆ γενέσθαι παντὸς κακοῦ λόγος ἔχει, τὸν πρεσβύτατον καὶ ἡγεμόνα
τῆς οἰκίας ἐπειδὴ συνέβαινε μηδενὸς ἀδικήματος ἑκουσίου προσάψασθαι.
τὸν δὲ τρόπον τῆς σωτηρίας, ὡς αἱ ἱεραὶ βίβλοι περιέχουσιν, ἄξιον
60 ἱστορηθῆναι διά τε μεγαλουργίαν καὶ ἅμα βελτίωσιν ἠθῶν. νομισθεὶς
γὰρ ἐπιτήδειος εἶναι μὴ μόνον ἀμοιρῆσαι τῆς κοινῆς συμφορᾶς, ἀλλὰ
καὶ δευτέρας γενέσεως ἀνθρώπων αὐτὸς ἀρχὴ γενέσθαι, θείαις προσ-
τάξεσιν, ἃς ὑφηγοῦντο οἱ χρησμοί, ξύλινον δημιουργήσας ἔργον μέγιστον
εἰς πήχεις τριακοσίους μῆκος καὶ πεντήκοντα εὖρος καὶ τριάκοντα ὕψος
καὶ συνεχῆ κατασκευασάμενος ἔνδον οἰκήματα ἐπίπεδα καὶ ὑπερῷα,
τριώροφα καὶ τετρώροφα, καὶ τροφὰς ἑτοιμασάμενος, ἀφ' ἑκάστου γένους
ζῴων ὅσα χερσαῖα καὶ πτηνὰ εἰσήγαγεν ἄρρεν τε καὶ θῆλυ σπέρματα
ὑπολειπόμενος πρὸς καταλλαγὴν καιρῶν τῶν αὖθίς ποτε γενησομένων·
61 ᾔδει γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ φύσιν ἵλεω, κἂν εἰ τὰ εἴδη φθείροιτο, ἀλλά τοι
τὴν ἐν τοῖς γένεσιν ἀφθαρσίαν ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητος | καὶ p. 144 M.
τοῦ μηδὲν τῶν κατὰ πρόθεσιν φύντων ποτὲ λυθῆναι διαμένουσαν·
(12.) οὗ χάριν πάντα ἐπειθάρχει καὶ τὰ τέως ἐξηγριωμένα ἡμεροῦτο
62 καὶ οἷα νομεῖ καὶ ἀγελάρχῃ τιθασευθέντα ἐπηκολούθει. μετὰ δὲ τὴν
εἴσοδον ἁπάντων εἴ τις ἐθεάσατο τὸ πλήρωμα, οὐκ ἂν διήμαρτεν εἰπών,
ἀντίμιμον εἶναι γῆς ἁπάσης ἐν ἑαυτῷ φέρον τὰ ζῴων γένη, ὧν καὶ ἡ
σύμπασα γῆ τὰ ἀμύθητα εἴδη καὶ πρότερον ἤνεγκε καὶ ἴσως αὖθις
63 οἴσει. τὰ δ' εἰκασθέντα χρόνοις ὕστερον οὐ μακροῖς ἀπέβαινε· τὸ μὲν

1 δέω] δὲ VOK   ἀνθρώπων om. HP   ἕνα] τὸν Νῶε A (v)   2 διὰ add. ante τὸν V^{2}OK   4 τόνδε τὸν τρόπον BE   ὡς αἱ AF: ὃν αἱ V^{2}OK, αἱ (om. ὡς) ceteri; ὡς (om. αἱ) v   5 ἱστορῆσαι BEMA (v)   ἠθῶν FGHP: ὠφήθην ceteri   6 εἶναι ἐπιτήδειος transp. HP (v)   7 post ἀνθρώπων add. γένους VOK   8 ὑφηγοῦνται HP   9 τριακοσίους FG: τριακοσίας ceteri   10 οἰκήματα ἔνδον transp. O   11 τετρόροφα BMF   ἑκάστου] ἑκατέρου H   12 ἄρσεν BM   τε om. VOK   13 ὑπολιπόμενος BEM   καταλλαγὴν καιρῶν corruptum: καταγωγὴν γενῶν conicio, καταβολὴν καὶ ἑτέρων (scil. σπερμάτων) coni. Mang.   14 τοῦ θεοῦ φύσιν F: φύσιν τοῦ θεοῦ transp. ceteri   ἵλεων FGHP   εἰ om. VOK   τοι om. VOK   15 ἀφθαρσίαν om. H^{1}P   16 τῶν FV^{2}OK: om. ceteri (v)   κατὰ πρόθεσιν] κατ' ἐπιφροσύνην θείαν V^{2}OK   17 τὰ τέως FGHP: τά τε ceteri   ἠγριωμένα ἐξημεροῦτο BEMA (v)   18 ἀγελάρχῃ codd. (ἀγελάρχει E): ἀγελάρχῳ v   τιθασευθέντα HP: τιθασσευθέντα FG, τιθασὰ ὄντα BE, τιθασσὰ ὄντα MAVOK   20 εἶναι γῆς F: γῆς εἶναι transp. ceteri   πάσης BEMA   ἑαυτῷ FGHP: αὐτῷ ceteri   φέρων B^{1}EV^{1}, φέροντα H^{1}P   21 εἴδη GHP: γένη ceteri   πρότερα F   ἴσως GHP: ὕστερον ceteri (v)   22 post οἴσει multa deesse putavit Mang.   ἀπέβαινον VOK

4 sqq. Gen. 6,13 — 8,19

γὰρ πάθος ἐλώφα καὶ ἡ τοῦ κατακλυσμοῦ φορὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν
ἐμειοῦτο, τῶν τε ὄμβρων ἐπισχεθέντων καὶ τοῦ κατὰ πᾶσαν γῆν ἀναχυ-
θέντος ὕδατος τῇ μὲν ἀναλισκομένου τῷ ἀφ' ἡλίου φλογμῷ τῇ δὲ
ὑπονοστοῦντος εἰς χαράδρας καὶ φάραγγας καὶ τὰς ἄλλας τῆς γῆς
κοιλότητας· ὥσπερ γὰρ θεοῦ προστάξαντος, ἑκάστη φύσις ὅπερ ἔχρησεν
οἷα δάνειον ἀναγκαῖον ἀπελάμβανε, θάλαττα καὶ πηγαὶ καὶ ποταμοί· πρὸς
γὰρ τοὺς οἰκείους τόπους ἕκαστον ῥεῖθρον ὑπενόστει. μετὰ δὲ τὴν 64
κάθαρσιν τῶν ὑπὸ σελήνην, ἀπολουσαμένης τῆς γῆς καὶ νέας ἀναφανείσης
καὶ τοιαύτης, οἵαν εἰκὸς εἶναι ὅτε τὴν ἀρχὴν μετὰ τοῦ κόσμου παντὸς
ἐκτίζετο, πρόεισιν ἐκ τοῦ ξυλίνου κατασκευάσματος αὐτὸς καὶ γυνὴ καὶ υἱοὶ
καὶ τούτων γυναῖκες καὶ μετὰ τῆς οἰκίας ἀγεληδὸν τὰ συνεληλυθότα τῶν
ζῴων γένη πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων σποράν τε καὶ γένεσιν. ταῦτα τῶν 65
ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐστιν ἀριστεῖα καὶ ἆθλα, δι' ὧν οὐ μόνον αὐτοὶ καὶ
γένη σωτηρίας ἔτυχον τοὺς μεγίστους κινδύνους ἐκφυγόντες, οἳ κατὰ
τὸν τῶν στοιχείων νεωτερισμὸν τοῖς πανταχοῦ πᾶσιν ἐπετειχίσθησαν,
ἀλλὰ καὶ παλιγγενεσίας ἐγένοντο ἡγεμόνες καὶ δευτέρας ἀρχηγέται
περιόδου, καθάπερ ἐμπυρεύματα τοῦ ζῴων ἀρίστου γένους ἀνθρώπων
ὑπολειφθέντες, ὃ τὴν ἡγεμονίαν τῶν περιγείων ἅπαξ ἁπάντων ἔλαχεν
ἀντίμιμον γεγονὸς θεοῦ δυνάμεως, εἰκὼν τῆς ἀοράτου φύσεως ἐμφανής,
ἀιδίου γενητή.

* * *

1 γὰρ om. A   φορὰ AVOK: φθορὰ ceteri (v)   ἡμέραν om. BEMA   3 τῇ (bis) GHP: πῇ (bis) ceteri   δὲ καὶ VOK   4 φάλαγγας F   5 γὰρ om. BEMA   6 ὑπελάμβανε H   8 τῶν] τὴν O   9 τοιαύτης AGP: τοιαύτην ceteri   οἵαν GHP: ὁποίαν ceteri   τοῦ om. HP   παντὸς om. F   10 ἡ γυνὴ καὶ οἱ υἱοὶ H   11 pr. καὶ] καὶ αἱ BEMA (v)   ἀγεληδὸν om. BEMA   συνεισεληλυθότα H, συνεισελθόντα P   12 γένη om. F   14 τοῦ μεγίστου κινδύνου D   ἐκφυγόντες κινδύνους transp. A (v)   15 τὸν om. F   μετεωρισμὸν Barb.   16 ἀρχηγέται] ἀρχῆσθαι Barb.   17 ἐμπυρεύματι K   τοῦ] τῶν BEMA (v)   ἀνθρώπων om. F   18 ὑπολειφθέντος BEMA   ὃ] καὶ D, ὃ om. BEM   τῶν om. Barb.   ἔλαχον BEMK   19 ἀντίμιμος BEM   γεγονὸς AGHP Barb.: γεγονὼς ceteri   δυνάμεως codd.: δυνάμεων v   20 γεννητή VO, γεννητῇ K, γενητῆς Barb.   Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωυσέως λόγος β' subscr. B   lacunam statuit Massebieau

13—20 D[R] fol. 33[v] τοῦ αὐτοῦ (Φίλωνος) περὶ κοσμοποιίας (sic) D[L] fol. 38[r] τοῦ αὐτοῦ: ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐστιν ἀριστεῖα — ἐκφυγόντες, ἀλλὰ καὶ παλιγγενεσίας ἐγένοντο ἡγεμόνες καὶ δευτέρας ἀρχηγέται περιόδου, ἐν τῷ κατὰ τῶν στοιχείων νεωτερισμῷ τοῖς πανταχοῦ πᾶσιν ἐπιτειχισθέντι, καθάπερ ἐμπυρεύματα — ἔλαχε, κατὰ τὸν βίον γένος θεοῦ δυνάμεως καὶ εἰκὼν τῆς ἀοράτου καὶ ἀιδίου φύσεως.   12—217,10 pergit Barb. IV 56: καὶ πάλιν: ταῦτα — κατὰ τὴν ἱερωσύνην πάντα.

66 (1.) | Δύο μὲν ἤδη μέρη τοῦ βίου Μωυσέως διεξεληλύθαμεν, τό p. 145 M. τε περὶ βασιλείας καὶ νομοθετικῆς· τρίτον δὲ προσαποδοτέον τὸ περὶ ἱερωσύνης. ὃ τοίνυν μέγιστον καὶ ἀναγκαιότατον ἀρχιερεῖ προσεῖναι δεῖ, τὴν εὐσέβειαν, ἐν τοῖς μάλιστα οὗτος ἤσκησεν ἅμα καὶ φύσεως εὐμοιρίᾳ χρησάμενος, ἣν ὥσπερ ἀγαθὴν ἄρουραν φιλοσοφία παραλαβοῦσα δογμάτων θεωρίᾳ παγκάλων ἐβελτίωσε καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκεν ἢ τελειογονηθῆναι
67 τοὺς ἀρετῆς καρποὺς διά τε λόγων καὶ πράξεων. τοιγαροῦν μετ' ὀλίγων ἄλλων φιλόθεός τε καὶ θεοφιλὴς ἐγένετο, καταπνευσθεὶς ὑπ' ἔρωτος οὐρανίου καὶ διαφερόντως τιμήσας τὸν ἡγεμόνα τοῦ παντὸς καὶ ἀντιτιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ· τιμὴ δ' ἁρμόττουσα σοφῷ θεραπεύειν τὸ πρὸς ἀλήθειαν ὄν· ἱερωσύνη δὲ θεραπείαν ἐπιτετήδευκε θεοῦ. τούτου τοῦ γέρως, οὗ μεῖζον ἀγαθὸν ἐν τοῖς οὖσιν οὐκ ἔστιν, ἠξιοῦτο χρησμοῖς ἕκαστα τῶν
68 εἰς τὰς λειτουργίας καὶ ἱερὰς ὑπηρεσίας ἀναδιδασκόμενος. (2.) ἔδει δὲ πρότερον ὥσπερ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καθαρεῦσαι, μηδενὸς πάθους προσαψάμενον, ἀλλ' ἁγνεύσαντα ἀπὸ πάντων ὅσα τῆς θνητῆς ἐστι
69 φύσεως, σιτίων καὶ ποτῶν καὶ τῆς πρὸς γυναῖκας ὁμιλίας. ἀλλὰ ταύτης μὲν ἐκ πολλῶν χρόνων κατεφρόνησε καὶ σχεδὸν ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον ἤρξατο | προφητεύειν καὶ θεοφορεῖσθαι, προσῆκον ἡγούμενος ἕτοιμον p. 146 M. ἐμπαρέχειν ἀεὶ τοῖς χρησμοῖς ἑαυτόν· σιτίων δὲ καὶ ποτῶν ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα ἑξῆς ἠλόγησε, δηλονότι τροφὰς ἔχων ἀμείνους τὰς διὰ θεωρίας, αἷς ἄνωθεν ἀπ' οὐρανοῦ καταπνεόμενος τὴν μὲν διάνοιαν τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ σῶμα διὰ τῆς ψυχῆς ἐβελτιοῦτο. καθ' ἑκάτερον

1 incipit hic in codicibus et editionibus liber tertius, ego libros II et III in unum coniunxi   φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως λόγος γ' BEMG, φίλωνος ἰουδαίου περὶ βίου μωσέως A, τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ βίου μωυσέος λόγος γ' P, φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως λόγος τρίτος (ss. περὶ ἱερωσύνης λόγος τρίτος) H, περὶ ἱερωσύνης λόγος γ' VO, tit. om. K, τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς μωσέως ἱερωσύνης F   ἤδη] εἴδη A   μέρη om. A   μωσέως BEMA Barb., μωυσέος FGHP   μωσέως τοῦ βίου transp. A (v)   διεληλύθαμεν M   2 τε om. A (v)   ἀποδοτέον Barb.   3 δεῖ corr. ex δὴ A   4 οὗτος] αὐτὸς A (Turn.)   5 παραλαμβάνουσα A   6 παγκάλως AFGHP Barb. (Turn.)   ἢ] ἢ Barb., om. A.   τελείους γενηθῆναι G   7 τοὺς τῆς ἀρετῆς G   post τοιγαροῦν add. ὁ Barb.   7. 8 ὀλίγους ἄλλους V^2OK   8 ἐγένετο A   9 οὐρανίου om. in lac. Barb.   10 δὲ VOK   12 ἐπ' ἀγαθὸν (sic) P   ἠξιοῦται (sic) M   14 καθαρεῦσαι] θεραπεῦσαι Barb.   15 ἁγνεύσαντα VOKG: ἁγνεῦσαν BEFHP, ἁγνεῦσαι MA Barb. (v)   ἐστι om. K Barb.   16. 17 ταύτης] ὅταν Barb.   18 θεοφορεῖσθαι] ἐμφορᾶσθαι Barb.   19 αἰεὶ A, ἀεὶ om. Barb.   δὲ] τε A (v)   19. 20 τεσσαράκοντα ἡμέρας transp. A (v), τεμηφαγόντα (sic) ἡμέρας Barb.   20 δῆλον ὅτι Barb.   τροφὰς om. H^1, ss. H^2 τὰς — οὐρανοῦ (21) om. in lac. Barb.   22 δὲ AF: om. ceteri   ἐβελτιοῦτο om. in lac. Barb.

πρός τε ἰσχὺν καὶ εὐεξίαν ἐπιδιδούς, ὡς τοὺς ἰδόντας ὕστερον ἀπιστεῖν.
εἰς γὰρ ὄρος ὑψηλότατον καὶ ἱερώτατον τῶν περὶ τὸν τόπον ἀνελθὼν 70
προστάξεσι θείαις, ὅπερ ἀπρόσιτον καὶ ἄβατον ἦν, εἰς ἐκεῖνον λέγεται δια-
μεῖναι τὸν χρόνον οὐδὲν ἐπιφερόμενος τῶν εἰς ἀναγκαίας ἀπόλαυσιν
τροφῆς ⟨καὶ⟩ ἡμέραις ὕστερον, ὡς ἐλέχθη, τεσσαράκοντα κατέβαινε πολὺ
καλλίων τὴν ὄψιν ἢ ὅτε ἀνῄει, ὡς τοὺς ὁρῶντας τεθηπέναι καὶ κατα-
πεπλῆχθαι καὶ μηδ' ἐπὶ πλέον ἀντέχειν τοῖς ὀφθαλμοῖς δύνασθαι κατὰ
τὴν προσβολὴν ἡλιοειδοῦς φέγγους ἀπαστράπτοντος.
(3.) Ἔτι δ' ἄνω διατρίβων ἐμυσταγωγεῖτο παιδευόμενος τὰ κατὰ 71
τὴν ἱερωσύνην πάντα καὶ πρῶτα, ἃ δὴ καὶ πρῶτα τῇ τάξει, τὰ περὶ
τὴν τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κατασκευήν. εἰ μὲν οὖν τὴν χώραν, 72
εἰς ἣν μετανίσταντο, ἤδη παρειλήφεσαν, ἀναγκαῖον ἦν ἱδρύσασθαι περι-
σημότατον νεὼν ἐν τῷ καθαρωτάτῳ λίθων πολυτελῶν ὕλης καὶ περὶ
αὐτὸν τείχη μεγάλα δείμασθαι καὶ νεωκόροις παμπληθεῖς οἰκίας, ὀνο-
μάσαντας ἱερόπολιν τὸν τόπον. ἐπεὶ δ' ἔτι κατὰ τὴν ἐρήμην ἐπλάζοντο, 73
τοῖς μήπω παγίως ἱδρυθεῖσιν ἥρμοττε φορητὸν ἔχειν ἱερόν, ἵν' ἐν ταῖς
ὁδοιπορίαις καὶ στρατοπεδείαις ἀνάγωσι θυσίας καὶ τὰ ἄλλα ὅσα κατὰ
τὰς ἱερουργίας δρῶσι μηδενὸς ἀμοιροῦντες ὧν χρὴ τοὺς ἐν πόλεσιν
οἰκοῦντας. σκηνὴν οὖν, ἔργον ἱερώτατον, δημιουργεῖν ἔδοξεν, ἧς τὴν 74
κατασκευὴν θεσφάτοις λογίοις ἐπὶ τοῦ ὄρους Μωυσῆς ἀνεδιδάσκετο, τῶν

1 ἀπιστεῖν—ὑψηλότατον (2) om. in lac. Barb. 2 τῶν] τὸν Turn. ἐλθὼν BEMVOK 3 καὶ ἄβατον om. BEMVOK ἦν om. A ἐκεῖνον A: ἐκεῖνο GHP Barb., ὃ καὶ ceteri 4 τοσοῦτον add. ante χρόνον V^{2}OK ἀναγκαίαν A (v) 5 καὶ add. Turn. τετταράκοντα A Barb. κατέβαινε] κατῄει BEMVOK 5. 6 πολὺ καλλίων τὴν ὄψιν om. in lac. Barb., πολὺ — ἀνῄει om. BEM 6 καλλίω AF 7 μηδ'] μηδὲν A (v), μὴ M 9 παιδευόμενος om. H τὰ om. A (Turn.) 10 pr. καὶ πρῶτα om. A (Turn.) δὴ] δεῖ A (Turn.) alt. καὶ πρῶτα codd.: καὶ om. Mang. 11 τὴν AHP: om. ceteri τῶν AF: τὴν ceteri ἐν αὐτῷ om. F εἰ AF: εἰς ceteri 12 μετανίστατο F ἤδη AF: ἣν δὴ ceteri ⟨ἂν⟩ ἦν coni. Mang. 12. 13 παρασημότατον V^{2}OK 13 ἐν eras. V, om. OK ἐκ λίθων VOK 14 αὐτὸν FGHP: αὐτῶν K, αὐτῷ ceteri; αὐτὸ v νεωκόρους A πληρμπληθεῖς (superscr. πανπληθεῖς) (sic) E, πολυπληθεῖς BM 14. 15 ὀνομάσαντες BEMV^1, ὀνομάσαι τε V^{2}OK ἱεροπολεῖν (sic) οἰκίας ὀνομάσαντας transp. A 15 ἱεράπολιν V^2 ἐπελάζοντο A 16 παγίοις B^{1}EV^{1}F, πλαγίως P ἱδρυνθεῖσιν VKF 17 στρατοπεδίαις H ἀνάγωσι θυσίας FGHP: ἀνάγοι θυσίας A, ἄγωσι θυσίας ceteri; θυσίας ἀνάγωσι v τἄλλα HP, τἄλλ' AG 18 τὰς] τῆς F μηδὲν FH ἀμοιροῦντας G 19 δημιουργεῖν ἔδοξεν om. G ἔδοξαν K τὴν om. AH^{1}P 20 λόγοις Turn.

2 Exod. 24,18. 34,28 5—8 Exod. 34,29 sqq.

μελλόντων ἀποτελεῖσθαι σωμάτων ἀσωμάτους ἰδέας τῇ ψυχῇ θεωρῶν,
πρὸς ἃς ἔδει καθάπερ ἀπ' ἀρχετύπου γραφῆς καὶ νοητῶν παραδειγμάτων
75 αἰσθητὰ μιμήματα ἀπεικονισθῆναι. προσῆκον γὰρ ἦν τῷ ὡς ἀληθῶς
ἀρχιερεῖ καὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ κατασκευὴν ἐπιτραπῆναι, ἵν' ἐκ πολλοῦ τοῦ
περιόντος ἡρμοσμένας καὶ συμφώνους τοῖς δημιουργηθεῖσι ποιῆται τὰς
76 ἐν τῷ ἱερᾶσθαι λειτουργίας. (4.) ὁ μὲν οὖν τύπος τοῦ παραδείγματος
ἐνεσφραγίζετο τῇ διανοίᾳ τοῦ προφήτου διαζωγραφούμενος καὶ προ-
διαπλαττόμενος ἀφανῶς ἄνευ ὕλης ἀοράτοις εἴδεσι· τὸ δ' ἀποτέλεσμα
πρὸς τὸν τύπον ἐδημιουργεῖτο, ἐναποματτομένου τὰς σφραγῖδας τοῦ
77 τεχνίτου ταῖς προσφόροις ἑκάστων ὑλικαῖς οὐσίαις. ἦν δ' ἡ κατασκευὴ
τοιάδε· ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα κίονες κέδρου | τῆς ἀσηπτοτάτης ἀπὸ p. 147 M.
στελεχῶν κοπέντες εὐερνεστάτων περιεβάλλοντο χρυσῷ βαθεῖ· κἄπειθ'
ἑκάστῳ δύο ἀργυραῖ βάσεις ὑπηρείδοντο καὶ κατὰ τὸ ἀκροκιόνιον ἐφηρμό-
78 ζετο χρυσῆ κεφαλίς. εἰς μὲν οὖν τὸ μῆκος τεσσαράκοντα κίονας διέ-
ταττεν ὁ τεχνίτης, ἑκατέρωθεν τοὺς ἡμίσεις εἴκοσι, μηδὲν ἐν μέσῳ
διάστημα ποιούμενος, ἀλλ' ἑξῆς ἐφαρμόζων καὶ συνάπτων, ἵν' οἷα τείχους
ὄψις μία προφαίνηται· εἰς δὲ τὸ πλάτος ἐσώτατον τοὺς λοιποὺς ὀκτώ,
ἓξ μὲν κατὰ τὴν μέσην χώραν, δύο δ' ἐν ταῖς παρ' ἑκάτερα τῆς μέσης
γωνίαις, τὸν μὲν ἐπὶ δεξιά, τὸν δ' ἐπ' εὐώνυμα· κατὰ δὲ τὴν εἴσοδον
ἄλλους τέσσαρας, τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίους, μίαν δ' ἀντὶ δυοῖν ἔχοντας
βάσιν τῶν ἐξ ἀντικρύ, μεθ' οὓς ἐξωτάτω πέντε μόναις ταῖς βάσεσι δια-
79 φέροντας, χαλκαῖ γὰρ ἦσαν· ὥστε τῆς σκηνῆς τοὺς σύμπαντας εἶναι,
δίχα τῶν ἐν ταῖς γωνίαις δυοῖν ἀφανῶν, πέντε καὶ πεντήκοντα ἐμφανεῖς,
τὸν ἀπὸ μονάδος ἄχρι δεκάδος τῆς παντελείας συμπληρούμενον ἀριθμόν.

1 σωμάτων] σχημάτων coni. Mang. ἀσωμάτους] ἀσωμάτων K 2 ἀπ' om. BEM 3 τῷ] τῶν K ὡς om. A 5 ποιεῖται OP (Turn.) 7 ἐνεσφραγίζεται (sic) M 7. 8 διαπλαττόμενος BEMF 9 τὸν om. A 10 τεχνήτου A ἑκάστω BEMA (v) δὲ A 11 ἀσηπτοτάτου F 11. 12 ἀποστελέχων F 12 κἄπειτα A 13 ὑπ^{η}ερείδοντο A, ὑπερείδοντο MF (v) 14. 15 διέταττεν AFGHP: συνέταττεν ceteri 15 τεχνήτης A ἑκατέρωθεν δὲ BM 17 ἐσώτατον πλάτος transp. A (v) ἐσώτατον suspectum (Wendl.) 18 ταῖς] τοῖς A (Turn.) 19 γωνί^{ας}αις BV^{2}OKG: γωνίαις M, γωνίας ceteri (Turn.) δεξιᾶ K δὲ VOKHP ἐπὶ VK εὐώνυμον K 20 τέτταρας AP δυεῖν VOKF 21 ἐξ] ἓξ AVK ἄντικρυς VOKFH^{1}P μόναις AFGHP: μόνον ceteri 23 δυεῖν VOK 24 ἄχρι] μέχρι A (v) συμπληροῦντας V^{2}OK

11 sqq. Exod. 26,18 sqq. — cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 116 sqq.*

εἰ δὲ βουληθείη τις τοὺς ἐν τῷ προπυλαίῳ πέντε τῷ ὑπαίθρῳ συνάπ- 80
τοντας, ὃ κέκληκεν αὐλήν, τιθέναι χωρίς, ἀπολειφθήσεται ὁ ἁγιώτατος
πεντηκοντάδος ἀριθμός, δύναμις ὢν τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου, ὅπερ ἐστὶ
τῆς τῶν ὅλων γενέσεως ἀρχή, συμπληρωθεὶς ἐκ τῶν ἐντὸς κιόνων,
τεσσαράκοντα μὲν τῶν καθ' ἑκατέραν πλευρὰν εἴκοσιν, ἓξ δὲ τῶν ἐν
μέσῳ δίχα τῶν παρὰ ταῖς γωνίαις ἀποκεκρυμμένων, τεσσάρων δὲ τῶν
ἀντικρύ, ἐφ' ὧν τὸ καταπέτασμα. τὴν δ' αἰτίαν, ἧς ἕνεκα τοὺς πέντε 81
τοῖς πεντήκοντα συγκατατάττω καὶ χωρὶς αὐτῶν τίθημι, δηλώσω. ἡ
πεντὰς αἰσθήσεων ἀριθμός ἐστιν, αἴσθησις δ' ἐν ἀνθρώπῳ τῇ μὲν
νεύει πρὸς τὰ ἐκτός, τῇ δὲ ἀνακάμπτει πρὸς νοῦν ὑπηρέτις οὖσα
φύσεως νόμοις αὐτοῦ. διὸ καὶ τὴν μεθόριον χώραν ἀπένειμε τοῖς 82
πέντε· τὰ μὲν γὰρ ἐντὸς αὐτῶν ἐκνένευκε πρὸς τὰ ἄδυτα τῆς σκηνῆς,
ἅπερ ἐστὶ συμβολικῶς νοητά, τὰ δ' ἐκτὸς πρὸς τὸ ὕπαιθρον καὶ
τὴν αὐλήν, ἅπερ ἐστὶν αἰσθητά· παρὸ καὶ ταῖς βάσεσι διήνεγκαν,
χαλκαῖ γάρ εἰσιν· ἐπεὶ δὲ τῆς ἐν ἡμῖν αἰσθήσεως κεφαλὴ μὲν καὶ
ἡγεμονικὸν ὁ νοῦς, ἐσχατιὰ δὲ καὶ ὡσανεὶ βάσις τὸ αἰσθητόν, εἴκασε δὴ
τὸν μὲν νοῦν χρυσῷ, χαλκῷ δὲ τὸ αἰσθητόν. μέτρα δὲ τῶν κιόνων 83
ταῦτα· δέκα μὲν πήχεις τὸ μῆκος, εἷς δὲ καὶ ἥμισυς τὸ εὖρος, ἵν' ἡ
σκηνὴ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἴση προφαίνηται.
p. 148 M. (5.) | Παγκάλοις δὲ καὶ ποικίλοις ὑφάσμασιν αὐτὴν περιέβαλεν, 84
ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ κοκκίνῳ καὶ βύσσῳ καταχρώμενος εἰς τὴν

1 τῷ ὑπαίθρῳ om. A 1. 2 συναπτοὺς V^2OK 3 τριγωνίου HP 4 ἐντός] ἐκτὸς M, ὀκτὼ BEGHP (Turn.) 5 καθ' ἑτέραν P post πλευρὰν interpung. BEM εἴκοσιν, ἓξ δὲ] εἴκοσι δ' ἐκ BEM 6 παρὰ] ἐν A (v) 7 ἄντικρυς VOKFH^1P 7. 8 τοῖς πέντε τοὺς G 8 συγκατατάττων GH^2 (Turn.) 9 ἐν AHP: om. ceteri 9. 10 τῇ — τῇ] πῇ — πῇ A (v) 10 νεύει AGHP: νεύειν ceteri ἐκτός] ἐκ τῆς M δ' VOK ἀνακάμπτει AGHP: ἀνακάμπτειν ceteri πρὸς τὸν νοῦν A (v) 11 νόμοις] ναὶ μὴν καὶ V^2OK αὐτοῦ νόμοις transp. F 12 ἐντὸς] ἐκτὸς EF ἐννένευκε VOK 14 διήνεγκε HP 15 εἰσιν] ἦσαν coni. Mang. coll. 218,22 ἐπεὶ δὲ AFGH^1P: ἐπὶ δὲ BEMV^1H^2, ἐπειδὴ V^2OK κεφαλὴ] κεφάλαιον H (v) 16 ἐσχατιὰ AFGHP: ἐσχατιαὶ ceteri βάσις AFGHP: βάσεις ceteri τὰ αἰσθητὰ V^2OK ὅθεν καὶ add. ante εἴκασε V^2OK εἴκασε — αἰσθητόν (17) om. BEM εἴκασον A δὴ A: δὲ FGHP, om. VOK 18 post μῆκος add. ἑκάστῳ V^2OK εἷς V^2OK: εἱς A, πέντε ceteri (Turn.) δὲ καὶ] δέκα A ἥμισυς V^2OK: ἥμισυ ceteri (v) 19 προφέρηται A 20 δὲ om. BEM περιέβαλεν] περιεκάλεσεν F 21 κοκκίνῳ καὶ πορφύρᾳ transp. GHP καταχρούμενος V^2K εἰς] αὐτῶν V^2OK

18 Exod. 26,16 20 sqq. Exod. 26,1 sqq.

ὑφήν. δέκα γὰρ ἃς διὰ τῆς ἱερᾶς γραφῆς ὠνόμασεν αὐλαίας ἐκ τῶν
ἀρτίως λεχθέντων γενῶν ἐδημιούργει, μήκει μὲν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πηχῶν
ἑκάστην, εἰς δὲ τέσσαρας πήχεις πρὸς εὖρος ἀποτείνων, ἵνα καὶ δεκάδα
ἔχωσι τὴν παντέλειαν καὶ τετράδα τὴν δεκάδος οὐσίαν καὶ τὸν ὀκτὼ
καὶ εἴκοσιν ἀριθμὸν τέλειον ἴσον τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι καὶ τεσσαρακοντάδα
τὴν ζῳογονικωτάτην, ἐν ᾗ διαπλάττεσθαί φασιν ἄνθρωπον ἐν τῷ τῆς
85 φύσεως ἐργαστηρίῳ. οἱ μὲν οὖν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πήχεις τῶν αὐλαιῶν
τοιαύτην ἔχουσι τὴν διανομήν· δέκα μὲν κατὰ τὸν ὄροφον — τοσοῦτον
γάρ ἐστι τῆς σκηνῆς τὸ εὖρος —, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰς πλευράς,
ἑκατέρωθεν ἐννέα, πρὸς σκέπην ἀποτείνονται τῶν κιόνων, ὑπολειπομένου
πήχεως ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, ἵνα μὴ ἐπισύρηται ⟨τὸ⟩ πάγκαλον καὶ ἱεροπρεπὲς
86 ὕφασμα. τῶν δὲ τεσσαράκοντα, οἳ συναριθμοῦνται ἐκ τοῦ τῶν δέκα
αὐλαιῶν πλάτους, τριάκοντα μὲν ἀπολαμβάνει τὸ μῆκος — τοσοῦτον γάρ
ἐστι καὶ ⟨τὸ⟩ τῆς σκηνῆς —, ἐννέα δὲ ὁ ὀπισθόδομος, τὸν δὲ λοιπὸν τὸ
κατὰ τὸ προπύλαιον, ἵνα δεσμὸς ᾖ τοῦ ὅλου περιβλήματος· ἐπὶ δὲ τοῦ
87 προπυλαίου τὸ καταπέτασμα. σχεδὸν δὲ καὶ αἱ αὐλαῖαι κατα-
πετάσματ' εἰσίν, οὐ μόνον τῷ τὸν ὄροφον καὶ τοὺς τοίχους καλύπτειν,
ἀλλὰ καὶ τῷ συνυφάνθαι γένεσι τοῖς αὐτοῖς, ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ
κοκκίνῳ καὶ βύσσῳ. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τό τε καταπέτασμα καὶ τὸ λεγόμενον
κάλυμμα κατεσκευάζετο, τὸ μὲν εἴσω κατὰ τοὺς τέσσαρας κίονας, ἵν' ἐπι-
κρύπτηται τὸ ἄδυτον, τὸ δ' ἔξω κατὰ τοὺς πέντε, ὡς μηδεὶς ἐξ ἀπόπτου δύναιτο
88 τῶν μὴ ἱερωμένων καταθεάσασθαι τὰ ἅγια. (6.) τὰς δὲ τῶν ὑφασμάτων

1 γὰρ] δὲ A, μὲν γὰρ V²OK ἱερᾶς AGHP: om. ceteri αὐλαίας] αὐλαὶ ὡς BEMV¹ 3 πρὸς] τὸ BEMG (Mang.) ἀνατείνων A (v) δεκάδα] δέκα E 4 παντέλειον VOK 5 αὐτοῦ A καὶ τὴν τεσσαρακοντάδα A (v) 6 ζωογονωτάτην corr. ex ζωογονικωτάτην A φησιν M 7 ὀκτὼ καὶ εἴκοσι] κη' VOK, εἰκοσιοκτὼ A (v) 8 ἔχοντες P κατὰ τῶν ὀρόφων VOK, κατ' ὄροφον A 9 κατὰ] παρὰ A (v) 10 ἀποτείνονται AFGHP: ἀποτεινόντων BEMV¹, ἀποτείνοντες V²OK ὑπολειπόμενοι οὐ BEM, ὑπολειπόμενοι P 11 πήχεος BEM, πήχεως O (ο superscr.) ἀνασύρηται A (v) τὸ add. Mang. πᾶν καλὸν A 12 ἐκ τοῦ om. BEM 14 τὸ add. Mang. δ' BEMGHP ὁ ὀπισθόδομος VOKG: ὁ om. ceteri ὀπισθοδόμοις A τὸ δὲ λοιπὸν AGHP, τῶν δὲ λοιπῶν V¹ τὸ om. AVOK 15 κατὰ eras. V², om. OK πρόπυλον A 16 προπύλου AVOK καὶ om. A 16. 17 καταπετάσματα VOKF, καταπετάσμασιν A 17 τῷ] τὸ M, τῶν K τείχους A καλύπτειν] κάμπτειν KF 18 τῷ] τὸ M συνυφᾶσθαι VOK ὑακινθίνω HP 20 κατεσκευάζετο AGHP: κατασκευάζεται ceteri 22 καταθεάσασθαι AGHP: καταθεᾶσθαι ceteri (Mang.)

ὕλας ἀριστίνδην ἐπέκρινεν ἐκ μυρίων ὅσων ἑλόμενος τοῖς στοιχείοις ἰσαρίθμους, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ὁ κόσμος, καὶ πρὸς αὐτὰ λόγον ἐχούσας, γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ· ἡ μὲν γὰρ βύσσος ἐκ γῆς, ἐξ ὕδατος δ' ἡ πορφύρα, ἡ δ' ὑάκινθος ἀέρι ὁμοιοῦται — φύσει γὰρ μέλας οὗτος —, τὸ δὲ κόκκινον πυρί, διότι φοινικοῦν ἑκάτερον· ἦν γὰρ ἀναγκαῖον ἱερὸν χειροποίητον κατασκευάζοντας τῷ πατρὶ καὶ ἡγεμόνι p. 149 M. τοῦ παντὸς τὰς ὁμοίας | λαβεῖν οὐσίας, αἷς τὸ ὅλον ἐδημιούργει.

Ἡ μὲν οὖν σκηνή, καθάπερ νεὼς ἅγιος, τὸν εἰρημένον τρόπον 89 κατεσκευάσθη. τέμενος δ' αὐτῆς ἐν κύκλῳ περιεβάλετο πηχῶν μῆκος ἑκατὸν καὶ πλάτος πεντήκοντα, κίονας ἔχον ἀφεστῶτας ἴσον ἀλλήλων διάστημα πέντε πήχεις, ὡς τοὺς μὲν σύμπαντας ἑξήκοντα εἶναι, διανέμεσθαι δ' εἰς μὲν τὸ μῆκος τεσσαράκοντα, πρὸς δὲ τὸ εὖρος εἴκοσι.

1 ὕλας] ἰδέας A ὅσον AP 2 ἐχούσας AFGHP: ἔχοντας ceteri 3 καὶ ἀέρα om. V[1], ἀέρα ss. V[2], ἀέρα καὶ πῦρ O, καὶ πῦρ ἀέρα K 4 ἡ δ' ὑάκινθος codd.: ὁ δ' ὑάκινθος v 6 ἱερὸν] om. BEMV[1], σκηνὴν V[2]OK κατασκευάζοντας χειροποίητον transp. A (v) κατασκευάζοντας AFGHP: κατασκευάζοντα ceteri πατρὶ AGHP: πατρὶ τῶν ὅλων ceteri 7 ἐδημιουργεῖτο coni. Mang. 8 τῷ εἰρημένῳ τρόπῳ VOK 9 περιεβάλλετο AH (v) πηχέων VOK μῆκος πηχῶν transp. HP 10 ἑκατὸν] ρ' VOK, ὀκτὼ BEM ἔχων Turn. ἐφεστῶτας P 11 σύμπαντας AFGHP: πάντας ceteri 12 δὲ K τετταράκοντα AF, μ' VOK εἴκοσι] ὀκτὼ H (Turn.)

1 sqq. *Ioseph. Ant. Iud. III § 183* τά τε φάρση ἐκ τεσσάρων ὑφανθέντα τὴν τῶν στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥ τε γὰρ βύσσος τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικεν διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀνεῖσθαι τὸ λίνον, ἥ τε πορφύρα τὴν θάλασσαν τῷ πεφοινῖχθαι τῶν ἰχθύων τῷ αἵματι, τὸν δὲ ἀέρα βούλεται δηλοῦν ὁ ὑάκινθος, καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη τεκμήριον τοῦ πυρός. cf. *Bell. Iud. V § 212* πρὸ δὲ τούτων (θυρῶν τοῦ ναοῦ) ἰσόμηκες καταπέτασμα πέπλος ἦν Βαβυλώνιος, ποικιλτὸς ἐξ ὑακίνθου καὶ βύσσου κόκκου τε καὶ πορφύρας, θαυμαστῶς μὲν εἰργασμένος, οὐκ ἀθεώρητον δὲ τῆς ὕλης τὴν κρᾶσιν ἔχων, ἀλλ' ὥσπερ εἰκόνα τῶν ὅλων. (213) ἐδόκει γὰρ αἰνίττεσθαι τῇ κόκκῳ μὲν τὸ πῦρ, τῇ βύσσῳ δὲ τὴν γῆν, τῇ δ' ὑακίνθῳ τὸν ἀέρα καὶ τῇ πορφύρᾳ τὴν θάλατταν, τῶν μὲν ἐκ τῆς χρόας ὁμοιουμένων, τῆς δὲ βύσσου καὶ τῆς πορφύρας διὰ τὴν γένεσιν, ἐπειδὴ τὴν μὲν ἀναδίδωσιν ἡ γῆ, τὴν δ' ἡ θάλαττα. *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 665 P.* . . . τό τε κάλυμμα καὶ παραπέτασμα ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ κόκκῳ τε καὶ βύσσῳ πεποίκιλτο· ᾐνίττετο δ' ἄρα ὡς ἡ τῶν στοιχείων φύσις ἐπέχει τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ θεοῦ· ἐξ ὕδατος μὲν γὰρ ἡ πορφύρα, βύσσος δ' ἐκ γῆς, ὑάκινθός τε ὡμοίωται ἀέρι ζοφώδης ὤν, ὥσπερ ὁ κόκκος τῷ πυρί. *Origenes in Exod. homil. XIII 3 (t. IX p. 156 Lomm.)* . . . sed videamus et cetera, hyacinthum et purpuram et coccum duplicatum et byssum tortam . . . . de his dixerunt quidam ante nos . . . . ista ergo, ut et prioribus visum est, quattuor elementorum, ex quibus et mundus constat et corpus humanum, tenent figuram, id est aeris, ignis, aquae, et terrae. hyacinthus ergo ad aerem refertur — hoc enim ipse indicat color —, sicut et coccus ad ignem; purpura aquae tenet figuram, quasi quae de aquis accipiat fucum, byssus terrae, quia oritur ex terra. 9 sqq. Exod. 27,9 sqq.

90 καθ' ἑκάτερα μέρη τοὺς ἡμίσεις. ὕλη δὲ τῶν στύλων τὰ μὲν ἐντὸς κέδρος, τὰ
δ' ἐκ τῆς ἐπιφανείας ἄργυρος, ἁπάντων δ' αἱ βάσεις χαλκαῖ, καὶ τὸ ὕψος ἴσον
πέντε πηχῶν· ἔδοξε γὰρ ἁρμόττον εἶναι τῷ τεχνίτῃ συνελεῖν ὅλῳ ἡμίσει τὸ
ὕψος τῆς λεγομένης αὐλῆς, ἵν' ἡ σκηνὴ πρὸς τὸ διπλάσιον μετέωρος ἀρθεῖσα
προφαίνηται. λεπταὶ δ' ὀθόναι κατὰ τοῦ μήκους καὶ πλάτους ἦσαν ἐφαρμο-
ζόμεναι τοῖς κίοσιν ἱστίοις ἐμφερεῖς, ὑπὲρ τοῦ μηδένα τῶν μὴ καθαρῶν
91 εἰσιέναι. (7.) ἡ δὲ θέσις τοιάδε ἦν· μέση μὲν ἵδρυτο ἡ σκηνὴ μῆκος
ἔχουσα τριάκοντα πήχεις καὶ εὖρος δέκα σὺν τῷ βάθει τῶν κιόνων,
ἀφειστήκει δὲ τῆς αὐλῆς ἐκ τριῶν μερῶν ἴσῳ διαστήματι, δυοῖν μὲν
κατὰ τὰς πλευράς, ἑνὸς δὲ κατὰ τὸν ὀπισθόδομον, τὸ δὲ διάστημα ἐξ
εἴκοσι πηχῶν ἀνεμετρεῖτο· κατὰ δὲ τὸ προπύλαιον, ὡς εἰκός, ἕνεκα τοῦ
πλήθους τῶν εἰσιόντων μεῖζον ἐγίνετο διάστημα πεντήκοντα πηχῶν·
οὕτως γὰρ οἱ ἑκατὸν τῆς αὐλῆς ἔμελλον ἐκπληροῦσθαι, τῶν κατὰ τὸν
ὀπισθόδομον εἴκοσι καὶ οὓς ἀπελάμβανεν ἡ σκηνὴ τριάκοντα συντεθέντων
92 τοῖς κατὰ τὰς εἰσόδους πεντήκοντα. τὰ γὰρ προπύλαια τῆς σκηνῆς
ὡσανεὶ μέσος ὅρος ἵδρυτο διττῆς πεντηκοντάδος, τῆς μὲν κατ' ἀνατολάς,
ἔνθα αἱ εἴσοδοι, τῆς δὲ πρὸς δυσμάς, ἔνθα τό τε μῆκος τῆς σκηνῆς καὶ
93 ὁ κατόπιν περίβολος. κάλλιστον δὲ καὶ μέγιστον ἄλλο προπύλαιον ἐν
ἀρχῇ τῆς εἰς τὴν αὐλὴν εἰσόδου κατεσκευάζετο διὰ τεττάρων κιόνων,
καθ' ὧν ἐτείνετο ποικίλον ὕφασμα τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς εἴσω κατὰ
τὴν σκηνὴν κἀκ τῆς ὁμοίας ὕλης ἀπειργασμένον.
94 Ἅμα δὲ τούτοις ἐδημιουργεῖτο καὶ σκεύη ἱερά, κιβωτός, λυχνία,

1 ἑκάτερον μέρος HP στύλων] στήλων A ἐντὸς] ἐκτὸς A κέδρος AF: κέδρου ceteri 2 δ' αἱ A: om. HP, δὲ (om. αἱ) ceteri τὸ ὕψος AF: τὸ om. ceteri 3 ὅλων A 4 τὸ πλάσιον (sic) A 5 προφαίνηται V²OK (cf. 219,19): περιφαίνοιτο G, περιφαίνηται ceteri 6 τοῖς κίοσιν] τὴν κίνησιν F μὴ om. HP¹ 7 ἡ ante σκηνὴ om. AFG (v) 8 καὶ om. A δέκα σὺν om. in lac. A, δέκα suppl. man. rec. βάθει] πάχει V²OK 10 κατὰ τὰς πλευράς A: κατὰ πλευρά BE, κατὰ πλευράν ceteri 11 πήχεων BEM, πηχέων VOK ἐνεμετρεῖτο VOK ἕνεκα] ἕνα P 12 ἐγένετο BEMG 13 οὕτως AV²O: οὕτω V¹KGHP, οὗτοι BEMF 14 συντιθέντων A, συνθέτων H¹P 15 τοῖς] τῶν BEM 17 εἴσοδος (om. αἱ) A, εἴσοδοι (om. αἱ) v δυσμαῖς A (Turn.) 18 μέγιστον δὲ καὶ κάλλιστον transp. A (v) 19 τὴν om. A 20 καθ' ὧν AFGHP: καθ' ἣν ceteri ποικίλον A: τὸ ποικίλον ceteri (v) 21 ἀπειργασμένον AGHP: κατεσκευασμένον ceteri 22 ἅμα] ἄλλα F τούτοις F: τούτῳ ceteri (v)

18—21 Exod. 27,16

τράπεζα, θυμιατήριον, βωμός. ὁ μὲν οὖν βωμὸς ἱδρύετο ἐν ὑπαίθρῳ,
τῶν εἰσόδων τῆς σκηνῆς ἀντικρύ, ἀφεστὼς τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸν λειτουρ-
γοῖς εἶναι διάστημα πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένας θυσίας.
(8.) ἡ δὲ κιβωτὸς ἐν ἀδύτῳ καὶ ἀβάτῳ τῶν καταπετασμάτων εἴσω, 95
p. 150 M. κεχρυσωμένη πολυτελῶς ἔνδοθέν | τε καὶ ἔξωθεν, ἧς ἐπίθεμα ὡσανεὶ
πῶμα τὸ λεγόμενον ἐν ἱεραῖς βίβλοις ἱλαστήριον. τούτου μῆκος μὲν 96
καὶ πλάτος μεμήνυται, βάθος δ' οὐδέν, ἐπιφανείᾳ γεωμετρικῇ μάλισθ'
ὡμοιωμένου, ὅπερ ἔοικεν εἶναι σύμβολον φυσικώτερον μὲν τῆς ἵλεω τοῦ
θεοῦ δυνάμεως, ἠθικώτερον δὲ διανοίας πάλιν, ἵλεω δ' ἑαυτῇ, τὴν πρὸς
ὕψος ἄλογον αἴρουσαν καὶ φυσῶσαν οἴησιν ἀτυφίας ἔρωτι σὺν ἐπιστήμῃ
στέλλειν καὶ καθαιρεῖν ἀξιούσης. ἀλλ' ἡ μὲν κιβωτὸς ἀγγεῖον νόμων 97
ἐστίν· εἰς γὰρ ταύτην κατατίθεται τὰ χρησθέντα λόγια· τὸ δ' ἐπίθεμα
τὸ προσαγορευόμενον ἱλαστήριον βάσις ἐστὶ πτηνῶν δυοῖν, ἃ πατρίῳ μὲν
γλώττῃ προσαγορεύεται Χερουβίμ, ὡς δ' ἂν Ἕλληνες εἴποιεν, ἐπίγνωσις
καὶ ἐπιστήμη πολλή. ταῦτα δέ τινες μέν φασιν εἶναι σύμβολα τῶν 98
ἡμισφαιρίων ἀμφοῖν κατὰ τὴν ἀντιπρόσωπον θέσιν, τοῦ τε ὑπὸ γῆν καὶ
ὑπὲρ γῆν· πτηνὸν γὰρ ὁ σύμπας οὐρανός. ἐγὼ δ' ἂν εἴποιμι δηλοῦσθαι 99
δι' ὑπονοιῶν τὰς πρεσβυτάτας καὶ ἀνωτάτω δύο τοῦ ὄντος δυνάμεις,

1 βωμός — βωμὸς] βωμὸς δὲ (cet. om.) A οὖν om. F ἱδρύετο GHP: ἵδρυτο ceteri (v) 2 ἄντικρυς VOKF ἀφεστῶτος BEM post ἱκανὸν add. ἦν HP (v) 3 ἡμέρας (sic) H τελουμένας GH 4 ἀδύτοις P καταπετάσματι F ἔσω A 5 τε FGHP: om ceteri ἔξω V[1]K ⟨καὶ⟩ ὡσανεὶ coni. Mang. 7 δὲ VOK μάλισθ' AGHP: μάλιστα ceteri 8 ὡμοιωμένου FGP: ὡμοιωμένον H, ὁμοιουμένου A, ὁμοιούμενον ceteri (v) 9 δὲ om. M πάλιν om. VOK ἵλεω δ' ἑαυτῇ FGHP: ἵλεω δ' αὐτῇ BEM, ἵλεω αὐτῆς A, τὴν αὐτὴν ἵλεω τοῦ θεοῦ δύναμιν V[2]OK; ἵλεω δ' ἑαυτῇ αὐτῆς v 11 συστέλλειν BEMF ἀγγεῖον] αἰτία A τῶν νόμων A (v) 12 ἐστίν om. VOK κατατίθενται AGHP 13 πτηνῶν codd.: τῶν πτηνῶν v δυεῖν VOK, δύο A πατρίῳ] πατρώα A; πατρίᾳ v 15 μέν om. M, φασὶ μὲν transp. VOK εἶναι om. M σύμβολον P 16 ὑπὸ γῆν codd.: ὑπὸ γῆς v 17 τοῦ add. ante ὑπὲρ V[2]OK ὑπὲρ γῆς FGH πτηνῶν VOKM (Turn.) γὰρ] μὲν VOK

1—3 Exod. 27,1 sqq. 1 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 27,1* (Migne t. 87,1 Col. 640): θυσιαστήριον δέ, φασί, καλεῖ τὸν ἐν ὑπαίθρῳ βωμόν, τῶν εἰσόδων τῆς σκηνῆς ἄντικρυς, ἀφεστῶτα τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸν λειτουργοῖς εἶναι διάστημα πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένας θυσίας. 4. 5 Exod. 25,9 sqq. 6 sqq. Exod. 25,16 sqq. 14—17 *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 667 P.:* ναὶ μὴν καὶ τὰ χρυσᾶ ἐκεῖνα ἀγάλματα, ἑξαπτέρυγον ἑκάτερον αὐτῶν, εἴτε τὰς δύο ἄρκτους, ὡς βούλονταί τινες, ἐμφαίνει, εἴτε, ὅπερ μᾶλλον, τὰ δύο ἡμισφαίρια, ἐθέλει δὲ τὸ ὄνομα τῶν Χερουβὶμ δηλοῦν ἐπίγνωσιν πολλήν.

τήν τε ποιητικὴν καὶ βασιλικήν· ὀνομάζεται δ' ἡ μὲν ποιητικὴ δύναμις
αὐτοῦ θεός, καθ' ἣν ἔθηκε καὶ ἐποίησε καὶ διεκόσμησε τόδε τὸ πᾶν, ἡ δὲ
βασιλικὴ κύριος, ᾗ τῶν γενομένων ἄρχει καὶ σὺν δίκῃ βεβαίως ἐπικρατεῖ.
100 μόνος γὰρ πρὸς ἀλήθειαν ὢν καὶ ποιητής ἐστιν ἀψευδῶς, ἐπειδὴ τὰ μὴ ὄντα
ἤγαγεν εἰς τὸ εἶναι, καὶ βασιλεὺς φύσει, διότι τῶν γεγονότων οὐδεὶς ἂν
101 ἄρχοι δικαιότερον τοῦ πεποιηκότος. (9.) ἐν δὲ τῷ μεθορίῳ τῶν τεσσάρων
καὶ πέντε κιόνων, ὅπερ ἐστὶ κυρίως εἰπεῖν πρόναον εἰργόμενον δυσὶν
ὑφάσμασι, τῷ μὲν ἔνδον ὃ καλεῖται καταπέτασμα, τῷ δ' ἐκτὸς ὃ προσ-
αγορεύεται κάλυμμα, τὰ λοιπὰ τρία σκεύη τῶν προειρημένων ἱδρύετο·
μέσον μὲν τὸ θυμιατήριον, γῆς καὶ ὕδατος σύμβολον εὐχαριστίας,
ἣν ἕνεκα τῶν γινομένων ἀφ' ἑκατέρου προσῆκε ποιεῖσθαι· τὸν γὰρ
102 μέσον ταῦτα τοῦ κόσμου τόπον κεκλήρωται· τὴν δὲ λυχνίαν ἐν τοῖς
νοτίοις, δι' ἧς αἰνίττεται τὰς τῶν φωσφόρων κινήσεις ἀστέρων· ἥλιος

1 δὲ AVOK 1. 2 αὐτοῦ δύναμις transp. BMVOK 2 αὐτοῦ] αὐτῇ A ἔθηκε om. O διεκόσμησε AFGHP: ἐκόσμησε ceteri 3 ᾗ G: ἡ FP, ἣ ceteri ἄρχει] ἀρχὴ F, om. H^{1}P σὺν δίκῃ] συνδεῖ καὶ BM, δίκῃ om. in lac. E 4 ἀψευδής V^{2}OK 6 ἄρχῃ MG τεττάρων A, δ' VOK 7 ε' VOK 8 τῷ μὲν] τὸ μὲν AVOKF (v) ὃ] ὃν A (v), om. VOK τῷ δ'] τὸ δ' AVOKF (v) ὃ om. AVOK 9 τὰ λοιπὰ A: τὰ δὲ λοιπὰ ceteri τρία AFGHP: om. ceteri ἱδρύεται G, ἵδρυτο A (v) 10 μὲν AF: om. ceteri ⟨ὑπὲρ⟩ γῆς coniclo (cf. *Quis rer. div. heres* § 226) 11 ἣν] ἦν B^{1}E ἐφ' ἑκατέρου H^2 (v), ἐφ' ἑκάτερον H^{1}P, ἀφ' ἑκατέρου om. BEM προσήκει A (v) 12 τοῦ κόσμου ταῦτα transp. BEM κεκλήρωκε M 13 τῶν om. V^1, add. V^2

6—9 *Procop. Gaz. l. l.* ἦν δὲ ἐν μεθορίῳ τῶν δ' καὶ ε' κιόνων, περὶ ὧν ἐρεῖ, ὅπερ ἐστὶν εἰπεῖν κυρίως πρόναον εἰργόμενον δυσὶν ὑφάσμασι, τῷ μὲν ἔνδον ὃ καλεῖται καταπέτασμα, τῷ δὲ ἐκτὸς ὃ καλεῖται κάλυμμα· ἔνθα ἦν καὶ τὸ θυμιατήριον καὶ ἡ λυχνία καὶ ἡ τράπεζα. 10 Exod. 30,1 sqq. 10—12 *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 665 P.:* ἀνὰ μέσον δὲ τοῦ καλύμματος καὶ τοῦ παραπετάσματος, ἔνθα τοῖς ἱερεῦσιν ἐξῆν εἰσιέναι, θυμιατήριον [τε] ἔκειτο σύμβολον τῆς ἐν μέσῳ τῷ κόσμῳ τῷδε κειμένης γῆς, ἐξ ἧς αἱ ἀναθυμιάσεις. μέσος δὲ καὶ ὁ τόπος ἐκεῖνος τοῦ τε ἐντὸς τοῦ καταπετάσματος, ἔνθα μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ ἐπετέτραπτο ῥηταῖς εἰσιέναι ἡμέραις, καὶ τῆς ἔξωθεν περικειμένης αὐλαίας (αὐλῆς legendum videtur) τῆς πᾶσιν ἀνειμένης Ἑβραίοις· ⟨ὃν?⟩ τὸ μεσαίτατον οὐρανοῦ φασι καὶ γῆς· ἄλλοι δὲ κόσμου τοῦ νοητοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ λέγουσιν εἶναι σύμβολον.
12 Exod. 25,30 sqq. 13 sqq. *Ioseph. Ant. Iud.* III § 182 τὴν δὲ λυχνίαν ἐξ ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην τὰς τῶν πλανητῶν δεκαμοιρίας ᾐνίξατο· καὶ λύχνους ὑπὲρ αὐτῆς ἑπτά, τῶν πλανητῶν τὴν φοράν· τοσοῦτοι γάρ εἰσι τὸν ἀριθμόν. cf. *Bell. Iud. V § 217* (de templo Hierosolymitano) ἐνέφαινον δ' οἱ μὲν ἑπτὰ λύχνοι τοὺς πλάνητας (τοσοῦτοι γὰρ ἀπ' αὐτῆς διήρτηντο τῆς λυχνίας). *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 666 P.:* ναὶ μὴν ἥ τε λυχνία ἐν τοῖς νοτίοις ἔκειτο τοῦ θυμιατηρίου, δι' ἧς αἱ τῶν ἑπτὰ φωσφόρων κινήσεις δεδήλωνται νοτίους τὰς περιπολήσεις ποιουμένων. τρεῖς γὰρ ἑκατέρωθεν τῆς λυχνίας ἐμπεφύκασι (leg. ἐκπεφύκασι) κλάδοι καὶ ἐπ' αὐτοῖς οἱ λύχνοι, ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος ὥσπερ ἡ λυχνία μέσος τῶν ἄλλων πλανητῶν τεταγμένος τοῖς τε ὑπὲρ αὐτὸν τοῖς τε ὑπ' αὐτὸν κατά τινα θείαν μουσικὴν ἐνδίδωσι τοῦ φωτός.

γὰρ καὶ σελήνη καὶ οἱ ἄλλοι πολὺ τῶν βορείων ἀφεστῶτες νοτίους ποι-
οῦνται τὰς περιπολήσεις· ὅθεν ἓξ μὲν κλάδοι, τρεῖς δ' ἑκατέρωθεν, τῆς
μέσης λυχνίας ἐκπεφύκασιν εἰς ἀριθμὸν ἕβδομον· ἐπὶ δὲ πάντων λαμπά- 103
διά τε καὶ λύχνοι ἑπτά, σύμβολα τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς φυσικοῖς
p. 151 M. ἀνδράσι πλανήτων· ὁ γὰρ ἥλιος, | ὥσπερ ἡ λυχνία, μέσος τῶν ἓξ τεταγ-
μένος ἐν τετάρτῃ χώρᾳ φωσφορεῖ τοῖς ὑπεράνω τρισὶ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν
ἴσοις, ἁρμοζόμενος τὸ μουσικὸν καὶ θεῖον ὡς ἀληθῶς ὄργανον. (10.) ἡ 104
δὲ τράπεζα τίθεται πρὸς τοῖς βορείοις, ἐφ' ἧς ἄρτοι καὶ ἅλες, ἐπειδὴ
τῶν πνευμάτων τὰ βόρεια τροφιμώτατα καὶ διότι ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς
αἱ τροφαί, τοῦ μὲν ὕοντος, τῆς δὲ τὰ σπέρματα ταῖς τῶν ὑδάτων
ἐπιρροίαις τελειογονούσης. οὐρανοῦ δὲ καὶ γῆς παρίδρυται τὰ σύμβολα, 105
καθάπερ ἔδειξεν ὁ λόγος, τοῦ μὲν οὐρανοῦ ἡ λυχνία, τῶν δὲ περι-
γείων, ἐξ ὧν αἱ ἀναθυμιάσεις, τὸ ἐτύμως προσαγορευόμενον θυμιατήριον.
τὸν δ' ἐν ὑπαίθρῳ βωμὸν εἴωθε καλεῖν θυσιαστήριον, ὡσανεὶ τηρη- 106
τικὸν καὶ φυλακτικὸν ὄντα θυσιῶν τὸν ἀναλωτικὸν τούτων, αἰνιττόμενος
οὐ τὰ μέλη καὶ τὰ μέρη τῶν ἱερουργουμένων, ἅπερ δαπανᾶσθαι πυρὶ
πέφυκεν, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ προσφέροντος· εἰ μὲν γὰρ ἀγνώμων 107
καὶ ἄδικος, ἄθυτοι θυσίαι καὶ ἀνίεροι ἱερουργίαι καὶ εὐχαὶ παλίμφημοι
πανντελῆ φθορὰν ἐνδεχόμεναι· καὶ γὰρ ὁπότε γίνεσθαι δοκοῦσιν, οὐ
λύσιν ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ὑπόμνησιν ἐργάζονται· εἰ δ' ὅσιος καὶ δίκαιος, 108
μένει βέβαιος ἡ θυσία, κἂν τὰ κρέα δαπανηθῇ, μᾶλλον δὲ καὶ εἰ τὸ

1 οἱ om. F (v) πολὺ] πολλοὶ FH¹P, om. A 2 μὲν om. A τρεῖς δ' om. BEM, δ' om. VOK 4 σύμβολον P 5 πλανητῶν BEMVOK 6 ὑπ' αὐτὸν A Clem. Al.: ὑφ' αὐτὸν ceteri (v) 7 ἴσος BEMV¹, ἴσως V²OK ὡς ἀληθῶς καὶ θεῖον transp. VOK 8 ἐπειδὴ] ἐπὶ δὲ A 9 τῶν BEM Clem. Al.: om. ceteri τροφιμώτερα BEMF 10 τῆς] γῆς A ταῖς] τῆς F 11 ἐπιρροίαις codd.: ἐπιρροαῖς Turn., ἐπιρροιαῖς Mang. παρίδρυται AFGHP: παριδρύεται ceteri τὰ σύμβολα παρίδρυται transp. A 12 οὐρανοῦ FGHP: om. ceteri 13 εἰς τὸ add. ante ἐτύμως FGHP ἐτύμως F θυσιαστήριον G, γρ. θυσιαστήριον mg. H 15 καὶ φυλακτικὸν om. VOK τὸ ἀναλωτικὸν VOK (v), τῶν ἀπαλωτικῶν A, τὸν ἀναλογικὸν F τοῦτον BEMF 16 οὐ ante τὸ ἀναλωτικὸν (15) transponendum coni. Mang. alt. τὰ om. A 18 αἱ θυσίαι N 19 ἐκδεχόμεναι V²OK 20 λύσιν] χύσιν MGHP 21 μένει· καὶ γὰρ ὁπότε βέβαιος BEMV¹, μένει· καὶ γὰρ ἕπεται βέβαιος V²OK κἂν] καὶ BEM καὶ] κἂν AN

8 Exod. 25,22 sqq. 8. 9 *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 667 P.:* πρὸς δὲ τοῖς βορείοις τοῦ θυμιατηρίου τράπεζα εἶχε τὴν θέσιν, ἐφ' ἧς ἡ παράθεσις τῶν ἄρτων, ὅτι τροφιμώτατα τῶν πνευμάτων τὰ βόρεια. 14 Exod. 27,1 17—226,4 N fol. 157r: εἰ μὲν — κόσμῳ.

παράπαν μηδὲν προσάγοιτο ἱερεῖον· ἡ γὰρ ἀληθὴς ἱερουργία τίς ἂν εἴη πλὴν
ψυχῆς θεοφιλοῦς εὐσέβεια; ἧς τὸ εὐχάριστον ἀθανατίζεται καὶ ἀνάγραπτον
στηλιτεύεται παρὰ θεῷ συνδιαιωνίζον ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ παντὶ
κόσμῳ.
109 (11.) Τούτοις ἑξῆς ἱερὰν ἐσθῆτα κατεσκεύαζεν ὁ τεχνίτης τῷ
μέλλοντι ἀρχιερεῖ καθίστασθαι παγκάλην καὶ θαυμασιωτάτην ἔχουσαν ἐν
τοῖς ὑφάσμασι πλοκήν. τὰ δ' ὕφη διττὰ ἦν, τὸ μὲν ὑποδύτης, τὸ δὲ
110 προσαγορευόμενον ἐπωμίς. ὁ μὲν οὖν ὑποδύτης ἀμιγεστέρας ἰδέας·
ὅλος γὰρ ὑακίνθινος, ἔξω τῶν κατωτάτω καὶ πρὸς ἐσχατιὰς μερῶν,
ταῦτα γὰρ ἐποικίλλετο χρυσοῖς ῥοΐσκοις καὶ κώδωσι καὶ ἀνθίνοις πλέγ-
111 μασιν. ἡ δ' ἐπωμίς, ἐκπρεπέστατον ἔργον καὶ τεχνικώτατον, ἐπι-
στήμῃ τελειοτάτῃ κατεσκευάζετο τοῖς προειρημένοις γένεσιν, ὑακίνθῳ
καὶ πορφύρᾳ καὶ βύσσῳ καὶ κοκκίνῳ, συγκαταπλεκομένου χρυσοῦ·
πέταλα γὰρ εἰς λεπτὰς τρίχας κατατμηθέντα πᾶσι τοῖς νήμασι συν-
112 υφαίνετο. λίθοι δ' ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων ἐνηρμόζοντο σμαράγδου πολυ-
τελοῦς δύο τιμαλφέστατοι, | οἷς τὰ ὀνόματα τῶν φυλάρχων ἓξ καθ' p. 152 M
ἑκάτερον ἐνεχαράττετο, δώδεκα τὰ σύμπαντα· καὶ κατὰ τὸ στῆθος
ἄλλοι λίθοι πολυτελεῖς δώδεκα διαφέροντες ταῖς χρόαις, σφραγῖσιν
ἐοικότες, ἐκ τριῶν τετραστοιχεί· οὗτοι δ' ἐνηρμόζοντο τῷ προσαγορευο-
113 μένῳ λογείῳ. τὸ δὲ λογεῖον τετράγωνον διπλοῦν κατεσκευάζετο ὡσανεὶ
βάσις, ἵνα δύο ἀρετὰς ἀγαλματοφορῇ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν· ὅλον
δ' ἁλυσειδίοις χρυσοῖς ἀνήρτητο πρὸς τὴν ἐπωμίδα, σφιγγόμενον ἐξ

---

1 προσαγάγοιτο A 2 καὶ] κἂν M (Mang.) 3 θεῷ codd.: τῷ θεῷ v συνδιαιωνίζων O τῷ om. N 5 ⟨πρὸς⟩ vel ⟨ἐπὶ⟩ τούτοις coni. Mang. ἐξ ἧς AF ἱερὰν ἑξῆς transp. GHP (Turn.) 6 ἱερεῖ A 6. 7 ἐν τοῖς ὑφάσμασιν ἔχουσα (sic) transp. G 7 ὑποδήτης P 8 ὑποδήτης P 9 post γάρ add. ἦν V²OK ὑακίνθυνος H κατωτάτων VK ἐσχατιαῖς AF (Mang.) 10 ἀνθεινοῖς VOK, ἀνθίμοις M 11 δὲ VOK εὐπρεπέστατον AVOK post ἔργον add. καὶ τελειότατον VOK 12 τελειότητι F 13 καὶ κοκκίνω καὶ βύσσω καὶ πορφύρα transp. F συγκαταπλεκομένου AFGHP: συμπλεκομένου ceteri 14 λεπτὰ M 15 λίθων H¹P δὲ VOK ἐνηρμόζοντο AGHP: ἡρμόζοντο ceteri 16 τὰ om. AHP (v) 17 post ἑκάτερον add. ὂν O τὰ om. G 18 δώδεκα om. H. (Turn.) χρόαις FGHP: χροιαῖς ceteri 19 τετραστοιχεί AGHP: τετραστοιχῆ F, τετραστοιχές BEMV¹, τετραστιχιῶν V²OK 20 λογίω A λόγιον A 22 δὲ VK ἁλυσιδίοις F (ἁλυσιδίοις v) ἐνήρτητο G

---

5 sqq. Exod. cap. 28 8 Exod. 28,27 11 Exod. 28,6 20 Exod. 28,15

αὐτῆς, ὑπὲρ τοῦ μὴ χαλᾶσθαι. χρυσοῦν δὲ πέταλον ὡσανεὶ στέφανος 114
ἐδημιουργεῖτο τέτταρας ἔχον γλυφὰς ὀνόματος, ὃ μόνοις τοῖς ὦτα καὶ
γλῶτταν σοφίᾳ κεκαθαρμένοις θέμις ἀκούειν καὶ λέγειν ἐν ἁγίοις, ἄλλῳ
δ' οὐδενὶ τὸ παράπαν οὐδαμοῦ. τετραγράμματον δὲ τοὔνομά φησιν ὁ 115
θεολόγος εἶναι, τάχα που σύμβολα τιθεὶς αὐτὰ τῶν πρώτων ἀριθμῶν,
μονάδος καὶ δυάδος καὶ τριάδος καὶ τετράδος, ἐπειδὴ πάντα ἐν τετράδι,
σημεῖον καὶ γραμμὴ καὶ ἐπιφάνεια καὶ στερεόν, τὰ μέτρα τῶν συμ-
πάντων, καὶ αἱ κατὰ μουσικὴν ἄρισται συμφωνίαι, ἥ τε διὰ τεσσάρων
ἐν ἐπιτρίτῳ λόγῳ καὶ ἡ διὰ πέντε ἐν ἡμιολίῳ καὶ ἡ διὰ πασῶν ἐν
διπλασίῳ καὶ ἡ δὶς διὰ πασῶν ἐν τετραπλασίῳ· ἔχει δὲ καὶ τὰς ἄλλας
ἀμυθήτους ἀρετὰς ἡ τετράς, ὧν τὰς πλείστας ἠκριβώσαμεν ἐν τῇ περὶ
ἀριθμῶν πραγματείᾳ. μίτρα δ' ἦν ὑπ' αὐτῷ, τοῦ μὴ ψαύειν τῆς 116
κεφαλῆς τὸ πέταλον. πρὸς δὲ καὶ κίδαρις κατεσκευάζετο· κιδάρει γὰρ
οἱ τῶν ἑῴων βασιλεῖς ἀντὶ διαδήματος εἰώθασι χρῆσθαι.

(12.) Τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ ἀρχιερέως ἦν ἐσθής. ὃν δ' ἔχει λόγον 117
οὐ παρασιωπητέον αὐτή τε καὶ τὰ μέρη. ὅλη μὲν δὴ γέγονεν ἀπει-
κόνισμα καὶ μίμημα τοῦ κόσμου, τὰ δὲ μέρη τῶν καθ' ἕκαστον μερῶν.
p. 153 M. ἀρκτέον δ' ἀπὸ τοῦ ποδήρους. οὗτος ὁ | χιτὼν σύμπας ἐστὶν ὑακίν- 118
θινος, ἀέρος ἐκμαγεῖον· φύσει γὰρ ὁ ἀὴρ μέλας καὶ τρόπον τινὰ ποδήρης,
ἄνωθεν ἀπὸ τῶν μετὰ σελήνην ἄχρι τῶν γῆς ταθεὶς περάτων, πάντῃ
κεχυμένος· ὅθεν καὶ ὁ χιτὼν ἀπὸ στέρνων ἄχρι ποδῶν περὶ ὅλον τὸ
σῶμα κέχυται. ἐξ αὐτοῦ δὲ κατὰ τὰ σφυρὰ ῥοΐσκοι καὶ ἄνθινα καὶ 119
κώδωνές εἰσι· τὰ μὲν ἄνθινα σύμβολον γῆς, ἀνθεῖ γὰρ καὶ βλαστάνει

1 αὐτῶν V^2OK 1. 2 ἐδημιουργεῖτο ὡσανεὶ στέφανος transp. A 2 τέσσαρας VK ⟨γραμμάτων⟩ γλυφὰς vel γράμματα coni. Mang. ὃ] ὦ F 4 δὲ VOK 5 σύμβολον V^2OKP αὐτὸ V^2OK; αὐτὰς (scil. τὰς γλυφὰς) coni. Mang. 6 ἐν τῇ τετράδι A (v) 7 primum καὶ om. A 8 αἱ om. O 10 καὶ—τετραπλασίῳ om. BMO ἡ om. EF 11 ἀμυθήτους om. VK 12 μίτρα] μήτρα G, μέτρα F ὑπ' αὐτὸν A (ὑπ' αὐτὸ v) τῆς om. AH^1P (v) 14 ἑῴων] αἰγυπτίων A 15 μὲν AGHP: μὲν οὖν ceteri ἦν om. A (v) 16 αὐτή] ὅλη coni. Mang. δὴ] γὰρ A γέγονεν om. A 17 καὶ μίμημα AFGHP: om. ceteri κόσμου] λόγου H (Turn.) 18 δ'] δὲ A, om. H^1P σύμπας AFGHP: ὁ σύμπας ceteri 20 ἄχρι] μέχρι A; καὶ μέχρι v τῶν γῆς BEMG, τῆς γῆς AFHP (v), τῶν τῆς γῆς VOK 21 καὶ AFGHP: om. ceteri. στέρνων AFGHP: τῶν στέρνων ceteri ἄχρι AGHP: μέχρι ceteri ποδῶν AFVOK: τῶν ποδῶν ceteri τὸ ὅλον transp. F 22 κατὰ] καὶ EM 22. 23 ἄνθινα (bis) BEM: ἀνθινὰ (bis) AFGHP, ἀνθεινὰ VOK καὶ κώδωνες — ἄνθινα om. VOK

1 Exod. 28,32 18 *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 664 P.:* ἥ τε κατὰ τὸν ποδήρη διασκευὴ διὰ ποικίλων τῶν πρὸς τὰ φαινόμενα συμβόλων τὴν ἀπ' οὐρανοῦ μέχρι γῆς αἰνισσομένη συνθήκην.

πάντα ἐκ ταύτης· οἱ δὲ ῥοΐσκοι ὕδατος, παρὰ τὴν ῥύσιν λεχθέντες
εὐθυβόλως· οἱ δὲ κώδωνες τῆς ἁρμονίας καὶ συμφωνίας τούτων, οὔτε
γὰρ γῆ χωρὶς ὕδατος οὔθ' ὕδωρ ἄνευ τῆς γεώδους οὐσίας αὔταρκες εἰς
120 γένεσιν, ἀλλ' ἡ σύνοδος καὶ κρᾶσις ἀμφοῖν. μάρτυς δὲ τοῦ δηλουμένου
καὶ ὁ τόπος ἐναργέστατος· ὡς γὰρ ἐν ἐσχάτοις τοῦ ποδήρους οἱ ῥοΐσκοι
καὶ τὰ ἄνθινα καὶ οἱ κώδωνές εἰσιν, οὕτως καὶ τὰ ὧν ἐστι σύμβολα
τὴν κατωτάτω χώραν ἔλαχεν ἐν κόσμῳ, γῆ καὶ ὕδωρ, καὶ τῇ
τοῦ παντὸς ἁρμονίᾳ συνηχοῦντα τὰς οἰκείας ἐπιδείκνυται δυνάμεις
121 ἐν ὡρισμέναις χρόνων περιόδοις καὶ τοῖς προσήκουσι καιροῖς. τριῶν
μὲν δὴ στοιχείων, ἐξ ὧν τε καὶ ἐν οἷς τὰ θνητὰ καὶ φθαρτὰ γένη
πάντα, ἀέρος, ὕδατος, γῆς, ὁ ποδήρης σὺν τοῖς ἀπῃωρημένοις κατὰ τὰ
σφυρὰ σύμβολον ἐδείχθη προσηκόντως· ὡς γὰρ ὁ χιτὼν εἷς, καὶ τὰ
λεχθέντα τρία στοιχεῖα μιᾶς ἰδέας ἐστίν, ἐπειδὴ τὰ κατωτέρω σελήνης
ἅπαντα τροπὰς ἔχει καὶ μεταβολάς· καὶ καθάπερ ἐκ τοῦ χιτῶνος
ἤρτηνται οἵ τε ῥοΐσκοι καὶ τὰ ἄνθινα, καὶ ἀπ' ἀέρος τρόπον τινὰ γῆ
122 καὶ ὕδωρ ἐκκρέμανται, τὸ γὰρ ὄχημα τούτων ἐστὶν ἀήρ. τὴν δ' ἐπωμίδα
οὐρανοῦ σύμβολον ὁ λόγος εἰκόσι στοχασμοῖς χρώμενος παραστήσει·
πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων σμαράγδου δύο λίθοι περιφερεῖς
μηνύουσιν, ὡς μὲν οἴονταί τινες, ἀστέρων τοὺς ἡμέρας καὶ νυκτὸς
ἡγεμόνας, ἥλιον καὶ σελήνην, ὡς δ' ἂν ἐγγυτέρω τις τῆς ἀληθείας
προσερχόμενος εἴποι, τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον· ἶσα τε γὰρ ὡς οἱ

1 λεχθέντος H 2 τῆς] τὰς BEM 3 οὔτε ὕδωρ AHP 4 κράσις OFP
6 ἄνθινα BEM: ἀνθινὰ AFGHP, ἀνθεινὰ VOK οὕτως AHP: οὕτω ceteri
8 οἰκείας] ἰδίας A (v) ἐπιδείκνυται HP: ἐπιδείκνυνται ceteri (v) 9 χρόνου
Turn. 10 δὴ] ἤδη H¹P ὧν τε AGHP: ὧνπερ ceteri θνητὰ καὶ
φθαρτὰ FGHP: φθαρτὰ καὶ θνητὰ BEM, αἰσθητὰ καὶ φθαρτὰ A (Mang.), om. VOK
11 ὁ om. A τὰ om. A (v) 13 τὰ om. A (Turn.) 15 τε om. BEF, ss. M
pr. καὶ om. O ἄνθινα BEM: ἀνθινὰ AFGHP, ἀνθεινὰ VOK alt. καὶ]
καὶ τὰ FH¹P ἀπὸ A 16 ὄχημα A, σχῆμα corr. in ὄχημα F: σχῆμα
BEMV¹GHP, σύστημα V²OK ὁ ἀὴρ BEMA (v) 18 σμάραγδοι A (v)
19 ἡμέρας τε καὶ A (v) 20 τῆς om. AGH¹P (v) 21—229,5 ἶσα — ἑκά-
τερον om. VOK 21 οἱ om. Turn.

18 sqq. *Ioseph. Ant. Iud. III § 165* δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τῶν σαρδονύχων ἑκάτερος, οἷς ἐνεπόρπωσε τὸν ἀρχιερέα. τήν τε δωδεκάδα τῶν λίθων εἴτε τοὺς μῆνάς τις θέλοι νοεῖν, εἴτε τὸν οὕτως ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων, ὃν ζῳδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλοῦσι, τῆς κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν ἁμάρτοι. *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 668 P.* οἱ οὖν ἐπὶ τῆς ἐπωμίδος σμαράγδου φωτεινοὶ λίθοι ἥλιον καὶ σελήνην μηνύουσι τοὺς συνεργοὺς τῆς φύσεως· χειρὸς δὲ οἶμαι ὦμος ἀρχή. οἱ δὲ ἐπὶ τῷ στήθει τέτραχα τεταγμένοι δώδεκα τὸν ζῳδιακὸν διαγράφουσιν ἡμῖν κύκλον κατὰ τὰς τέσσαρας τοῦ ἔτους τροπάς.

λίθοι τό τε ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν καὶ οὐδέτερον πέφυκε μειοῦσθαι
καὶ συναύξεσθαι καθάπερ σελήνη. συνεπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ χρόα· 123
σμαράγδῳ γὰρ ἔοικεν ἡ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ φαντασία κατὰ τὴν τῆς
ὄψεως προσβολήν. ἀναγκαίως δὲ καὶ καθ᾿ ἑκάτερον τῶν λίθων ἓξ
ὀνόματα ἐγγλύφεται, διότι καὶ τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον δίχα τέμνον
τὸν ζῳοφόρον ἓξ ἐναπολαμβάνει ζῴδια. ἔπειθ᾿ οἱ κατὰ τὰ στέρνα 124
δώδεκα λίθοι ταῖς χρόαις οὐχ ὅμοιοι διανεμηθέντες εἰς τέσσαρας στοίχους
ἐκ τριῶν τίνος ἑτέρου δείγματ᾿ εἰσὶν ἢ τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου; καὶ γὰρ
p. 154 M. | οὗτος τετραχῇ διανεμηθεὶς ἐκ τριῶν ζῳδίων τὰς ἐτησίους ὥρας ἀποτελεῖ,
ἔαρ, θέρος, μετόπωρον, χειμῶνα, τροπὰς τέσσαρας, ὧν ἑκάστης ὅρος
τρία ζῴδια, γνωριζόμενος ταῖς τοῦ ἡλίου περιφοραῖς κατὰ τὸν ἐν ἀριθμοῖς
ἀσάλευτον καὶ βεβαιότατον καὶ θεῖον ὄντως λόγον. ὅθεν ἐνηρμό- 125
ζοντο καὶ τῷ προσαγορευθέντι δεόντως λογείῳ· λόγῳ γὰρ αἱ τροπαὶ
καὶ ἐτήσιοι ὧραι τεταγμένῳ καὶ παγίῳ συνίστανται, τὸ παρα-
δοξότατον, διὰ τῆς καιρίου μεταβολῆς ἐπιδεικνύμεναι τὴν διαιωνί-
ζουσαν αὑτῶν μονήν. εὖ δ᾿ ἔχει καὶ πάνυ καλῶς τὸ τοῖς χρώ- 126
μασι τοὺς δώδεκα λίθους διαλλάττειν καὶ μηδένα ὅμοιον εἶναι μηδενί·
καὶ γὰρ τῶν ἐν τῷ ζῳοφόρῳ ἕκαστον ἀποτελεῖ τι χρῶμα οἰκεῖον κατά
τε ἀέρα καὶ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τούτων παθήματα καὶ ἔτι κατὰ τὰ
τῶν ζῴων καὶ φυτῶν γένη πάντα. (13.) διπλοῦν δὲ τὸ λογεῖον οὐκ 127
ἀπὸ σκοποῦ· διττὸς γὰρ ὁ λόγος ἔν τε τῷ παντὶ καὶ ἐν ἀνθρώπου

1 ὑπὲρ γῆν BEMA: ὑπὲρ γῆς FGHP ὑπὸ γῆς καὶ ὑπὲρ γῆν v 2 καὶ συναύξεσθαι BEMGH: ἢ συναύξασθαι P, ἢ συναυξάνεσθαι F, ἢ αὔξεσθαι A ἡ σελήνη A (v) 3 τῆς om. AG (v) 4 καὶ om. A καθ᾿ ἑκάτερον AGHP: ἑκατέρῳ BEMF 5 καὶ om. A ā add. ante δίχα V²OK τεμνόμενον BEMV¹, τεμνομένου V²OK 6 τοῦ ζωοφόρου V²OK ἔπειτα VOK τὰ om. A (v) 7 δώδεκα om. BEMV¹F χροιαῖς AVOK τέτταρας A στοίχους] στίχους AVOK (v) 8 δείγματά εἰσιν VOK, δεῖγμά τι ἦν A 10 χειμῶνα μετόπωρον transp. AF τέτταρας A ἑκάστης AFP: ἑκάστη ceteri 12 βέβαιον H ὅθεν codd.: ὅθεν καὶ v 12. 13 ἐνηρμόζοντο AFGHP: ἡρμόζοντο ceteri 13 λογίῳ A 14 ἐτήσιαι A 15 ἐπιδεικνύμεναι AFGHP: ἐπιδεικνύουσαι ceteri τὴν om. F 16 αὑτῶν FG: αὐτῶν ceteri μονήν AFGHP: μορφήν ceteri δ᾿ AFGHP: δὲ ceteri ante τὸ add. καὶ v 18 τῶν om. A ἕκαστον BE, $\overset{ος}{\text{ἕκαστον}}$ M: ἕκαστος ceteri τι om. F 19 καὶ ἔτι — πάντα (20) om. H¹P ἔτι AFGH²: om. ceteri κατὰ τὰ VOK: κατὰ (om. τὰ) BEM (Mang.), καὶ τὰ AFGH² (Turn.) 20 τῶν om. VOK γένη καὶ φυτῶν transp. BE, $\overset{β}{\text{γένη}}$ καὶ $\overset{α}{\text{φυτῶν}}$ M πάντα γένη transp. VOK λόγιον A 21 ἐν τῇ ἀνθρώπου V²K, ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου O

φύσει· κατὰ μὲν τὸ πᾶν ὅ τε περὶ τῶν ἀσωμάτων καὶ παραδειγματικῶν
ἰδεῶν, ἐξ ὧν ὁ νοητὸς ἐπάγη κόσμος, καὶ ὁ περὶ τῶν ὁρατῶν, ἃ δὴ
μιμήματα καὶ ἀπεικονίσματα τῶν ἰδεῶν ἐκείνων ἐστίν, ἐξ ὧν ὁ αἰσθητὸς
οὗτος ἀπετελεῖτο· ἐν ἀνθρώπῳ δ' ὁ μέν ἐστιν ἐνδιάθετος, ὁ δὲ προφο-
ρικός, ⟨καὶ ὁ μὲν⟩ οἷά τις πηγή, ὁ δὲ γεγωνὸς ἀπ' ἐκείνου ῥέων· καὶ
τοῦ μέν ἐστι χώρα τὸ ἡγεμονικόν, τοῦ δὲ κατὰ προφορὰν γλῶττα καὶ
128 στόμα καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα φωνῆς ὀργανοποιία. σχῆμα δ' ἀπένειμεν ὁ
τεχνίτης τετράγωνον τῷ λογείῳ πάνυ καλῶς αἰνιττόμενος, ὡς χρὴ καὶ
τὸν τῆς φύσεως λόγον καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου βεβηκέναι πάντῃ καὶ
κατὰ μηδ' ὁτιοῦν κραδαίνεσθαι. παρὸ καὶ τὰς εἰρημένας δύο ἀρετὰς
προσεκλήρωσεν αὐτῷ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν· ὅ τε γὰρ τῆς φύσεως
λόγος ἀληθὴς καὶ δηλωτικὸς πάντων ὅ τε τοῦ σοφοῦ μιμούμενος ἐκεῖνον
ὀφείλει προσηκόντως ἀψευδέστατός τε εἶναι τιμῶν ἀλήθειαν καὶ μηδὲν
129 φθόνῳ συσκιάζειν, ὧν ἡ μήνυσις ὠφελήσει τοὺς ἀναδιδαχθέντας. οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ δυσὶ λόγοις τοῖς καθ' ἕκαστον ἡμῶν, τῷ τε προφορικῷ
καὶ ἐνδιαθέτῳ, δύο ἀρετὰς ἀπένειμεν οἰκείας, τῷ μὲν προφορικῷ
δήλωσιν, τῷ δὲ κατὰ διάνοιαν ἀλήθειαν· ἁρμόζει γὰρ διανοίᾳ μὲν μηδὲν
παραδέχεσθαι ψεῦδος, ἑρμηνείᾳ δὲ μηδὲν ἐμποδίζειν τῶν εἰς τὴν ἀκρι-
130 βεστάτην δήλωσιν. λόγου δὲ οὐδὲν ὄφελος τὰ καλὰ καὶ σπουδαῖα
σεμνηγοροῦντος, ᾧ μὴ πρόσεστιν οἰκείων ἀκολουθία πράξεων· ὅθεν τὸ
λογεῖον ἤρτησεν ἐκ τῆς ἐπωμίδος, ἵνα μὴ χαλᾶται, τὸν λόγον οὐ δικαι-
ώσας | ἔργων ἀπεζεῦχθαι· τὸν γὰρ ὦμον ἐνεργείας καὶ πράξεως ποιεῖται p. 155 M
131 σύμβολον. (14.) ἃ μὲν οὖν αἰνίττεται διὰ τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος, ἐστὶ
τοιαῦτα. κίδαριν δὲ ἀντὶ διαδήματος ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ δικαιῶν τὸν

2 alt. ὁ V²OK: om. ceteri τῶν om VK 3 ἐξ — ἐστιν (4) om. H¹P¹, ἐξ — μέν add. mg. P², ὧν — ἐστιν add. mg. H² ἐξ AFP²: om. ceteri 4 δὲ VOK 4. 5 ὁ δὲ προφορικός om. A 5 καὶ ὁ μὲν add. Turn.: om. codd. οἷα — γεγωνός] οἷα τινὸς πηγῆς ἀειρρόου V²OK ὁ δὲ om. BEMF γεγωνὸς Turn: γεγονὼς codd. καὶ ῥέων A 6 ἐστι AFGHP: om. ceteri δὲ post προφορὰν transp. BEM 8 λογίω A 9 τοῦ GHP: om. ceteri 11 προσεκλήρωσαν BEM αὐτῶν K 12 ἀληθής τε BEMFN 13 τε GHP: om. ceteri 14 συσκιάζειν V¹AGHP: συσκιάζων ceteri διδαχθέντας. M 15 τοῖς δυσὶ V²OK τῷ τε — οἰκείας (16) om. P¹, add. mg. P² προφορικὴν (sic) K 16 τῶ ἐνδιαθέτω G (Mang.) 17 ἀλήθεια N 18 παραδέχεσθαι — μηδὲν om O τῶν AFGHPN: om. ceteri εἰς AFGHPN: πρὸς ceteri 19 δὲ] δ' ἄρα AFN (v) post ὄφελος add. τοῦ v, om. codd. 20 οἰκείων AFN: οἰκεία BEMGHP, om. VOK 21 λόγιον A 22 πράξεων A 24 δ' A, δὴ N δικαιῶν AGHP: δικαιώσας ceteri

7 231,22 N fol. 157ʳ: σχῆμα — κόσμος εἶναι.

ἱερωμένον τῷ θεῷ, καθ' ὃν χρόνον ἱερᾶται, προφέρειν ἁπάντων καὶ μὴ
μόνον ἰδιωτῶν ἀλλὰ καὶ βασιλέων. ὑπεράνω δὲ τὸ χρυσοῦν ἐστι 132
πέταλον, ᾧ τῶν τεττάρων αἱ γλυφαὶ γραμμάτων ἐνεσφραγίσθησαν, ἐξ
ὧν ὄνομα τοῦ ὄντος φασὶ μηνύεσθαι, ὡς οὐχ οἷόν τε ὂν ἄνευ κατα-
κλήσεως θεοῦ συστῆναί τι τῶν ὄντων· ἁρμονία γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ
ἀγαθότης καὶ ἵλεως δύναμις αὐτοῦ. τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ἀρχιερεὺς 133
διακοσμηθεὶς στέλλεται πρὸς τὰς ἱερουργίας, ἵν', ὅταν εἰσίῃ τὰς πατρίους
εὐχάς τε καὶ θυσίας ποιησόμενος, συνεισέρχηται πᾶς ὁ κόσμος αὐτῷ δι' ὧν
ἐπιφέρεται μιμήματα, ἀέρος τὸν ποδήρη, ὕδατος τὸν ῥοΐσκον, γῆς τὸ
ἄνθινον, πυρὸς τὸ κόκκινον, οὐρανοῦ τὴν ἐπωμίδα, καὶ κατ' εἶδος τοῖν δυοῖν
ἡμισφαιρίοιν τοὺς ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων σμαράγδους περιφερεῖς, ἐφ' ὧν καθ'
ἑκάτερον γλυφαὶ ἕξ, τοῦ ζῳοφόρου τοὺς ἐπὶ τῶν στέρνων δώδεκα λίθους ἐκ
τριῶν κατὰ τέτταρας στοίχους, τοῦ συνέχοντος καὶ διοικοῦντος τὰ σύμπαντα
τὸ λογεῖον. ἀναγκαῖον γὰρ ἦν τὸν ἱερωμένον τῷ τοῦ κόσμου πατρὶ 134
παρακλήτῳ χρῆσθαι τελειοτάτῳ τὴν ἀρετὴν υἱῷ πρός τε ἀμνηστίαν
ἁμαρτημάτων καὶ χορηγίαν ἀφθονωτάτων ἀγαθῶν. ἴσως μέντοι καὶ 135
προδιδάσκει τὸν τοῦ θεοῦ θεραπευτήν, εἰ καὶ μὴ τοῦ κοσμοποιοῦ
δυνατόν, ἀλλὰ τοῦ γε κόσμου διηνεκῶς ἄξιον εἶναι πειρᾶσθαι, οὗ τὸ
μίμημα ἐνδυόμενος ὀφείλει τῇ διανοίᾳ τὸ παράδειγμα εὐθὺς ἀγαλματο-
φορῶν αὐτὸς τρόπον τινὰ πρὸς τὴν τοῦ κόσμου φύσιν ἐξ ἀνθρώπου
μεθηρμόσθαι καί, εἰ θέμις εἰπεῖν — θέμις δὲ ἀψευδεῖν περὶ ἀληθείας
λέγοντα —, βραχὺς κόσμος εἶναι.

1 τῷ om. VK 2 τὸ] τοῦ πέπλου N 3 τεσσάρων FN, om. BEM αἱ γλυφαὶ] ἐγγλυφαὶ A γραμμάτων αἱ γλυφαὶ transp. BEMFN 4 ὄντος] δέοντος H[1]P φησὶ O 4. 5 καταχλείσεως B, καταχλείσεως E (η supra) καταχλήσεως — ἁρμονία (5) om. H[1]P, add. mg. H[2] 7 ⟨εἰς τὸν νεὼν⟩ εἰσίῃ coni. Mang. εἰσίοι VOK, εἰσήει E 8 τε AGHP: om. ceteri συνεισέρχεται MFN 9 μιμήματα scripsi: μιμημάτων AFGHPN (v), μίμημα BEMVOK 9. 10 τὸ ἄνθινον BEM: τὸν ἄνθινον A, τὸ ἀνθινὸν FGHP, τὸ ἀνθεινὸν VOKN 10 καὶ om. A (fort. recte) 11 τοὺς] τὰς G ἀκρωμίδων A 11. 12 καθέκαστον V[2]OK, καθεκάστην BEM 12 τοῦ ζῳοφόρου AFGHPN: om. ceteri 13 κατὰ τέσσαρας V[2]OK, καὶ τεσσάρων BEMV[1] στίχους AV[2]OK συνέχοντος AFGHPN: συνιόντος BEM, συνιέντος VOK τὰ σύμπαντα] τὸ σύμπαν FGHPN (v) 14 λόγιον A 15 χρῆσθαι FGHPN: χρήσασθαι ceteri τελειωτάτῳ F ἀμνηστείαν Turn. 16 χορηγίας AV[1]HP ἀφθονωτάτας AV[1] 18 ἀλλά γε τοῦ transp. A, ἀλλ' οὖν τοῦ γε F 19 ἐνδυόμενος AFGHPN: ἐναυόμενος V[1], ἐναγόμενος V[2]OK, om. BEM τὸ παράδειγμα τῇ διανοίᾳ transp. BEM 21 μεθηρμόσθη P alt. θέμις AFGHP: om. ceteri δὲ ἀψευδεῖν FGHPN: δ' ἀψευδεῖν A, διαψευδεῖν BEMV[1], καὶ ἀψευδεῖν V[2]OK περὶ om. Turn.

136 (15.) Τῶν δὲ προπυλαίων ἔξω παρὰ ταῖς εἰσόδοις λουτήρ ἐστι
χαλκοῦς, οὐκ ἀργὸν ὕλην λαβόντος τοῦ τεχνίτου πρὸς τὴν κατασκευήν,
ὅπερ φιλεῖ γίνεσθαι, σκεύη δ' ἐπιμελῶς δημιουργηθέντα πρὸς ἑτέραν
χρείαν, ἃ μετὰ σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας πάσης αἱ γυναῖκες εἰσήνεγκαν
ἁμιλλώμεναι τοῖς ἀνδράσι πρὸς εὐσέβειαν, ἀγώνισμα καλὸν ἄρασθαι
διανοηθεῖσαι καὶ καθ' ὅσον δυνάμεως εἶχον σπουδάσασαι μὴ ἀπολειφθῆναι
137 τῆς ἐκείνων ὁσιότητος· κάτοπτρα γάρ, οἷς εὐμορφίαν εἰώθασι διακοσμεῖσθαι, p. 156 M.
μηδενὸς προστάξαντος, αὐτοκελεύστῳ προθυμίᾳ σωφροσύνης καὶ τῆς
περὶ γάμον ἁγνείας καὶ τί γὰρ ἀλλ' ἢ ψυχικοῦ κάλλους ἀπαρχὴν πρε-
138 πωδεστάτην ἀπήρξαντο. ταῦτ' ἔδοξε τῷ τεχνίτῃ λαβόντι χωνεῦσαι καὶ
μηδὲν ἀπ' αὐτῶν ἕτερον ἢ τὸν λουτῆρα κατασκευάσασθαι, περιρραντηρίοις
ὅπως οἱ μέλλοντες εἰς τὸν νεὼν εἰσιέναι ἱερεῖς ἐπὶ τῷ τὰς διατεταγ-
μένας ὑπουργεῖν λειτουργίας χρῶνται πόδας μάλιστα καὶ χεῖρας
ἀπονιπτόμενοι — σύμβολον ἀνυπαιτίου ζωῆς καὶ βίου καθαρεύοντος ἐν
πράξεσιν ἐπαινεταῖς, οὐ τὴν τραχεῖαν κακίας ὁδὸν ἢ κυριώτερον εἰπεῖν
139 ἀνοδίαν ἀλλὰ τὴν δι' ἀρετῆς λεωφόρον ἀπευθύνοντος —. „ὑπομιμνη-
σκέσθω μέντοι“ φησί „καὶ ὁ μέλλων περιρραίνεσθαι, ὅτι τοὐδὲ τοῦ
σκεύους ἡ ὕλη κάτοπτρα ἦν, ἵνα καὶ αὐτὸς οἷα πρὸς κάτοπτρον αὐγάζῃ
τὸν ἴδιον νοῦν καί, εἴ τι ὑποφαίνοιτο αἶσχος ἐξ ἀλόγου πάθους ἢ παρὰ
φύσιν ἐπαιρούσης καὶ μετεωριζούσης ἡδονῆς ἢ στελλούσης ἔμπαλιν
λύπης καὶ καθαιρούσης ἢ ἀποστρέφοντος καὶ ἀποκλίνοντος τὴν ἐπ' εὐθείας
ὁρμὴν φόβου ἢ τῆς ἐπιθυμίας πρὸς τὰ μὴ παρόντα ἑλκούσης καὶ ἀπο-
τεινούσης βίᾳ, τοῦτο θεραπεύῃ τε καὶ ἰᾶται τοῦ γνησίου καὶ ἀνόθου

1 τὰς εἰσόδους A 2 χάλκειος V^1, χάλκεος V^2OK ἀργὴν B^2MAVKP^2, ἄργυρον F 2. 3 ὃ πρὸς τὴν κατασκευὴν ὀφείλει γίνεσθαι A 3 ὅπερ FGHP: ἅπερ BEMV^1, ἥπερ V^2OK 4 πάσης καὶ φιλοτιμίας transp. VOK ἁπάσης A 6 ἔσχον A σπουδάσαι V^1, σπουδάσασθαι K 7 εὐμορφίαν AFGHP: εἰς εὐμορφίαν ceteri (v) διακοσμεῖσθαι AFGHP: διακονεῖσθαι ceteri 9 ἀλλ' om. AGHP (v) 11 τὸν] τοῦ H περιρραντίοις M 13 λειτουργίας ὑπουργεῖν transp. GHP (v) 14 ἀπονιττόμενοι H^1 ἀνυπαίτιον BEM 15 κακίας ὁδὸν om. BEM 16 τὴν om. BEMAV^1F δι' ἀρετὴν A ἀπευθύνοντες VK, ἀπευθύνοντας O 16. 17 ὑπομιμνησκέσθω AFGHP: ὑπομιμνήσκεσθαι ceteri 17 μέντοι] μὲν A 18 κάτοπτρα AGH: κάτοπτρον ceteri 19 καί] κἂν A (v) 20 μετεωριζούσης AF: νεωτεριζούσης ceteri (Turn.) συστελλούσης BEMAG 21 καθαρευούσης A τὴν] τῆς BEM 22 τῆς eras. V^2, om. OK μὴ eras. V^2, om. OK 23 θεραπεύῃ τε Turn.: θεραπεύηται codd. (θεραπεύεται A) τοῦ AFGHP: τοὺς ceteri γνησίους BEM καὶ om. BEM

1 Exod. 30,18 7 Exod. 38,26

μεταποιούμενος κάλλους· τὸ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ἐν συμμετρίᾳ μερῶν 140
εὐχροίᾳ τε καὶ εὐσαρκίᾳ κεῖται, βραχὺν τῆς ἀκμῆς ἔχον καιρόν, τὸ δὲ τῆς διανοίας ἐν ἁρμονίᾳ δογμάτων καὶ ἀρετῶν συμφωνίᾳ, μὴ χρόνου μήκει μαραινόμενον, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐγχρονίζει καινούμενον καὶ νεάζον, χρώματι διαπρεπεῖ κεκοσμημένον ἀληθείας καὶ ὁμολογίας ἔργων πρὸς λόγους καὶ πρὸς ἔργα λόγων καὶ ἔτι βουλευμάτων πρὸς ἑκάτερα."

(16.) Διδαχθέντι δ' αὐτῷ τὰ παραδείγματα τῆς ἱερᾶς σκηνῆς καὶ 141
ἀναδιδάξαντι τοὺς διανοίᾳ ὀξεῖς καὶ εὐφυῶς ἔχοντας πρὸς ἀνάληψιν καὶ τελείωσιν ἔργων, ἅπερ ἀναγκαίως εἶχε δημιουργηθῆναι, κατὰ τὸ εἰκὸς ἱεροῦ κατασκευασθέντος ἔδει καὶ ἱερεῖς τοὺς ἐπιτηδειοτάτους αἱρεθῆναί τε καὶ προμαθεῖν, ὃν τρόπον τὰς θυσίας ἀνάγειν τε καὶ ἱερουργεῖν προσῆκε. τὸν μὲν οὖν ἀδελφὸν ἐξ ἁπάντων ἐπικρίνας ἀριστίνδην 142
ἀρχιερέα, τοὺς δ' ἐκείνου παῖδας ἱερεῖς ἐχειροτόνει, προνομίαν οὐ τῷ οἰκείῳ γένει διδούς, ἀλλ' εὐσεβείᾳ καὶ ὁσιότητι, ἃς ἐνεώρα τοῖς ἀνδράσιν ὑπούσας. σαφὴς δὲ πίστις· οὐδέτερον υἱὸν — δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ — τούτου τοῦ γέρως ἠξίωσεν, ἀναγκαίως ἂν ἀμφοτέρους ἑλόμενος, εἴ τινα τιμὴν ἔνεμε τῷ φιλοικείῳ. καθίστη δὲ μετὰ τῆς ἅπαντος τοῦ 143
p. 157 M. ἔθνους γνώμης, ὡς τὰ λόγια ὑφηγεῖτο, καινότατον τρόπον καὶ | ἄξιον ἱστορηθῆναι· λούει τὸ πρῶτον αὐτοὺς ὕδατι πηγῆς τῷ καθαρωτάτῳ καὶ ζωτικωτάτῳ κἄπειτα τὰς ἱερὰς ἀναδίδωσιν ἐσθῆτας, τῷ μὲν ἀδελφῷ τὸν ποδήρη καὶ τὴν ἐπωμίδα οἱονεὶ θώρακα, τὸ παμποίκιλον ὕφασμα καὶ μίμημα τοῦ παντός, τοῖς δ' ἀδελφιδοῖς χιτῶνας λινοῦς, ζώνας τε

---

1 μεταποιούμενος AFGHP: μεταποιουμένους ceteri   μερῶν] μέρος F   2 τὸ] τὸ^{ης} M   3 διανοίας] συμμετρίας A   δογμάτων] σωμάτων O   ἀρετῶν] ἀέρων A   4 ἀλλ' — καινούμενον om. F   κινούμενον AH[1]   4. 5 χρώματι δ' εὐπρεπεῖ A   6 πρὸς ἔργα λόγων AF: λόγων πρὸς ἔργα ceteri (v)   ἔτι βουλευμάτων] ἐπιβουλευμάτων A   ἑκάτερα AG: ἑκάτερον ceteri   7 δὲ A   σκηνῆς] ἐκείνης A   8 ἔχοντι F   11 pr. τε om. A   alt. τε om. F, τε καὶ ἱερουργεῖν om. A   13 δ' om. BEM   13. 14 οὐ τῷ] αὐτῷ A   15 υἱῶν H[2] (v)   γὰρ] δ' AHP (v)   16 ἂν] οὖν P, γὰρ ἂν ἦν M, γὰρ et ἦν ss. B   17 ἔνειμε^{ε} A (ἔνειμε v)   ἔνειμε^{ε} τῷ φιλοικείῳ A: τῷ φιλοικείῳ ἔνεμε ceteri (v)   καθίστησι P, κατέστη A   18 ὑφηγεῖται AV[2]K   19 λούει τὸ πρῶτον αὐτοὺς AGHP: λούει μὲν αὐτοὺς τὸ πρῶτον ceteri   19. 20 καὶ ζωτικωτάτῳ om. A   21 ὕφασμα] ἀπεικόνισμα coni. Mang.   22 ἀδελφιδοῖς FH[2]PV[2]K: ἀδελφοῖς ceteri   λινοῦς] λαμπροὺς BEM

---

17 sqq. Exod. cap. 29. Levit. cap. 8

144 καὶ περισκελῆ πᾶσι· τὰς μέν, ὅπως ἀνεμπόδιστοι καὶ ἑτοιμότεροι πρὸς
τὰς ἱερὰς ὑπουργίας ὦσι, σφιγγομένων τοὺς ἀνειμένους κόλπους τῶν
χιτώνων, τὰ δ', ὅπως μηδὲν ὧν κρύπτεσθαι θέμις προφαίνηται, καὶ
μάλιστ' ἀνερχομένων ἐπὶ τὸν βωμὸν ἢ κατιόντων ἄνωθεν καὶ πάντα
145 δρώντων μετὰ σπουδῆς καὶ τάχους· εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἀκριβὴς γεγένητο
ἡ στόλισις διὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀδήλου προφυλακήν, κἂν ἕνεκα τῆς
συντόνου περὶ τὰς λειτουργίας ὀξύτητος ἀπεγυμνοῦντο τὸν προσήκοντα
146 ἱεροῖς καὶ ἱερωμένοις κόσμον φυλάττειν ἀδυνατοῦντες. (17.) ὡς δὲ ταῖς
ἐσθήσεσιν ἤσκησεν αὐτούς, χρίσματος εὐωδεστάτου λαβών, ὃ μυρεψικῇ
τέχνῃ κατειργάσθη, τὰ ἐν ὑπαίθρῳ πρῶτα, τόν τε βωμὸν καὶ τὸν
λουτῆρα, κατέχριεν ἐπιρραίνων ἑπτάκις, ἔπειτα τὴν σκηνὴν καὶ τῶν
ἱερῶν σκευῶν ἕκαστον, τὴν κιβωτόν, τὴν λυχνίαν, τὸ θυμιατήριον, τὴν
τράπεζαν, τὰ σπονδεῖα, τὰς φιάλας, τὰ ἄλλα ὅσα πρὸς θυσίας ἀναγκαῖα
καὶ χρήσιμα, καὶ τελευταῖον προσαγαγὼν τὸν ἀρχιερέα πολλῷ λίπει τὴν
147 κεφαλὴν ἀλείφει. ταῦτ' ἐπιτελέσας εὐαγῶς ἀχθῆναι κελεύει μόσχον
καὶ κριοὺς δύο· τὸν μέν, ἵνα θύσῃ περὶ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων, αἰνιττό-
μενος ὅτι παντὶ γενητῷ, κἂν σπουδαῖον ᾖ, παρόσον ἦλθεν εἰς γένεσιν,
συμφυὲς τὸ ἁμαρτάνειν ἐστίν, ὑπὲρ οὗ τὸ θεῖον εὐχαῖς καὶ θυσίαις
148 ἀναγκαῖον ἐξευμενίζεσθαι, μὴ διακινηθὲν ἐπιθεῖτο· τῶν δὲ κριῶν τὸν
μὲν ἕτερον εἰς ὁλοκαύτωμα εὐχαριστήριον τῆς τῶν ὅλων διοικήσεως,
ἧς κατὰ τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστῳ μέρος μέτεστι καρπουμένῳ τὴν ἀπὸ
τῶν στοιχείων ὠφέλειαν, γῆς πρὸς οἴκησιν καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς τροφάς,
ὕδατος πρὸς ποτὸν καὶ λουτρὰ καὶ πλοῦν, ἀέρος πρὸς ἀναπνοὴν καὶ

1 περισκέλη BEMA πᾶσι eras. V^2, om. OK 2 ὑπουργίας] λειτουργίας A (prob. Mang.) ἱερὰς ὑπουργίας ὦσι] ἱερουργίας ὑπουργῶσιν ἄσωσι BEM, ἱερουργίας ὑπουργῶσιν ἄνω VOK συσφιγγομένων VOK 3 ὑποφαίνηται G
4 μάλιστ' AGHP: μάλιστα ceteri ἢ] ἢ καὶ BE πάντων A
5 ἀκρίβιος (sic) A γεγένητο FGHP: γεγένηται A, ἐγεγένητο ceteri
6 κἂν scripsi: om. M, καὶ ceteri 7 post ἀπεγυμνοῦντο add. ἂν V^2OK
9 αἰσθήσεσιν FH^1P 10 κατείργασται P πρῶτον A pr. τόν om. A 13 τἆλλ' HP, τἄλλ' A θυσίαν BEMA 14 λίπει] λίπα BEHP, μᾶλλον αὐτοῦ V^2OK 15 ταῦτ' ἐπιτελέσας εὐαγῶς FGHP: om. ceteri εὐαγῶς] ἐναγῶς Turn. Mang. ἀχθῆναι FGHP: καὶ ἀχθῆναι ceteri μόσχον ἕνα BEM 17 γεννητῷ VOKG σπουδαῖος V^2KP^2 γέννησιν VK
18 ἁμαρτάνον FHP (Turn.) οὗ $GHPV^2$OK: τοῦ ceteri τὸ θεῖον A: τὸν θεὸν ceteri (v) 19 ὡς ἀναγκαῖον VOK ἀναγκαῖον om. BEM μὴ διακινηθὲν ἐπιθεῖτο om. BEMVOK διακινηθὲν AFG: διακινηθεὶς HP (v) ἐπι-θεῖτο AG: ἐπίθοιτο FHP 20 εὐχαριστήριον om. G 21 ἧς BEM: ἢ F, ᾗ ceteri (ᾗ Turn.) μέρος ἑκάστῳ transp. AVOK 22 πρὸς AFGHP: εἰς ceteri
23 ποτὸν AGHP: τὸ ποτὸν ceteri λουτρὰ AGH^2: λουτρὸν H^1P, λουτῆρα ceteri

τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀντιλήψεις — ἐπειδὴ πασῶν ἀὴρ ὄργανον — καὶ
ἔτι τὰς ἐτησίους ὥρας, πυρὸς τοῦ μὲν χρειώδους πρὸς τὰ ἑψόμενα καὶ
θερμαινόμενα, τοῦ δὲ οὐρανίου πρὸς αὐγὴν καὶ τὰ ὁρατὰ πάντα· τὸν δ' 149
ἕτερον εἰς τὴν τῶν ἱερωμένων διὰ καθάρσεως ἁγνευτικῆς παντέλειαν,
ὃν ἐτύμως „τελειώσεως“ ἐκάλεσεν (Exod. 29, 26. Lev. 8, 22), ἐπειδὴ
τὰς ἁρμοττούσας θεραπευταῖς καὶ λειτουργοῖς θεοῦ τελετὰς ἔμελλον
ἱεροφαντεῖσθαι. τοῦ δ' αἵματος αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν κύκλῳ τοῦ βωμοῦ 150
σπένδει λαβών, τὸ δὲ φιάλην ὑποσχὼν δέχεται καὶ ἀπὸ τούτου τρία
μέρη τοῦ σώματος χρίει τῶν τελουμένων ἱερέων, οὖς ἄκρον, ἄκραν
p. 158 M. χεῖρα, ποδὸς ἄκρον, | δεξιὰ τὰ σύμπαντα, αἰνιττόμενος ὅτι δεῖ τὸν
τέλειον καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ βίῳ παντὶ καθαρεύειν· λόγον μὲν γὰρ
ἀκοὴ δικάζει, χεὶρ δ' ἔργου σύμβολον, διεξόδου δὲ τῆς περὶ τὸν βίον
πούς. ἐπεὶ δ' ἕκαστον αὐτῶν ἄκρον τε καὶ δεξιόν, ὑπονοητέον δηλοῦσθαι 151
τὴν ἐν ἑκάστοις ἐπίδοσιν μετὰ δεξιότητος, ἐφιεμένην τῆς ἄκρας εὐδαι-
μονίας καὶ τοῦ τέλους, ἐφ' ὃ σπεύδειν ἀναγκαῖον καὶ τὰς πράξεις ἁπά-
σας ἀναφέρειν στοχαζομένους ὥσπερ ἐν ταῖς τοξείαις σκοποῦ τοῦ περὶ
τὸν βίον. (18.) πάλαι μὲν οὖν ἱερείου ἑνός, ὃ προσηγορεύετο „τελειώ- 152
σεως“, ἀκράτῳ αἵματι τὰ λεχθέντα τρία μέρη κατέχριε τῶν ἱερέων.
αὖθις δ' ἐκ τοῦ παρὰ τῷ βωμῷ λαβών, ὅπερ ἐξ ἁπάντων ἦν τῶν τεθυ-
μένων, καὶ τοῦ λεχθέντος χρίσματος, ὃ μυρεψοὶ κατεσκεύασαν, ἀναμίξας τὸ
ἔλαιον τῷ αἵματι τοῦ κράματος τοῖς ἱερεῦσι καὶ ταῖς ἐσθήσεσιν αὐτῶν
ἐπέρραινε, βουλόμενος αὐτοὺς μὴ μόνον τῆς ἔξω καὶ ἐν ὑπαίθρῳ μετα-
λαχεῖν ἁγνείας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν ἀδύτοις, ἐπειδὴ καὶ ἔνδον λειτουργεῖν

1 διὰ τὰς transp. M, διὰ τὰς διὰ BE   διὰ τῆς αἰσθήσεως Turn.   τῶν πασῶν A   2 ἔτι] ἐπὶ AVOK   3 θερμαίνοντα P   δ' A   καὶ — τὴν (4) om. A   ὁρατὰ] ὁρώμενα BEM   4 ἱερουμένων BEVOK, ὁρωμένων A   παντελείας A   5 ὃν] ὃ A   ἐτύμως FV², ἑτοίμως V¹ ut vid.   6 ἁρμοζούσας A   λιτουργοῖς G   7 ἱεροφαντοῦσθαι A   αὐτοῦ om. VK   10 τὰ om. O   11 ἔργω καὶ λόγω F, ἔργω[β] καὶ λόγω[α] G   λόγον] λόγῳ Turn.   γὰρ om. A   12 δὲ VOK   ἔργον A   13 ἐπεὶ] ἐπὶ BEMP   τε om. A, ss. B   15. 16 ἀναφέρειν ἁπάσας transp. VOK   17 τὸν om. FGHP (v)   βίον] βίου τέλος coni. Mang.   ἱερεῖον F   προσηγόρευτο FGH² (Turn.)   19 τῷ βωμῷ AFGHP: τὸν βωμὸν ceteri   ἦν τῶν om. A   19. 20 τεθυμένων] τε θυομένων HP (v)   20 μυρεψὸς κατεσκεύασεν A   τὸ] τε coni. Mang.   21 τοῖς τε VK   αἰσθήσεσιν H¹P (Turn.)   αὐτῶν AFGHP: om. ceteri   22 ἐπέραινε A   22. 23 μετασχεῖν A   23 τῆς] τοῖς M

153 ἔμελλον· τὰ δ' εἴσω πάντα ἐλαίῳ κατεκέχριστο. θυσίας δ' ἐπὶ ταῖς
προτέραις ἄλλας ἀναγαγόντων, τοῦτο μὲν τῶν ἱερέων ὑπὲρ αὑτῶν, τοῦτο
δὲ τῆς γερουσίας ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ ἔθνους, Μωυσῆς μὲν εἰς τὴν
σκηνὴν εἰσέρχεται τὸν ἀδελφὸν ἐπαγόμενος — ὀγδόη δ' ἦν τῆς τελετῆς
ἡμέρα καὶ τελευταία, ταῖς γὰρ πρότερον ἑπτὰ ἱεροφαντῶν αὐτόν τε καὶ
τοὺς ἀδελφιδοῦς ὠργίαζεν —, εἰσελθὼν δ' ἀνεδίδασκεν οἷα ὑφηγητὴς
ἀγαθὸς εὐμαθῆ γνώριμον, ὃν χρὴ τρόπον τὸν ἀρχιερέα τὰς εἴσω ποι-
154 εῖσθαι λειτουργίας. εἶτ' ἐξελθόντες ἀμφότεροι καὶ τὰς χεῖρας ἀνατεί-
ναντες πρὸ τῆς κεφαλῆς εὐχὰς τίθενται τῷ ἔθνει τὰς προσηκούσας ἀπὸ
καθαρᾶς καὶ ὁσιωτάτης γνώμης. ἔτι δ' εὐχομένων, τερατωδέστατόν τι
συμβαίνει· ἐκ γὰρ τῶν ἀδύτων, εἴτε αἰθέρος ἀπόσπασμα τοῦ καθαρω-
τάτου, εἴτε ἀέρος κατὰ τὴν τῶν στοιχείων φύσει μεταβολὴν ἀναλυθέντος
εἰς πῦρ, αἰφνίδιον ἀθρόα φλὸξ διεκπαίει καὶ συντόνῳ ῥύμῃ φέρεται
μὲν ἐπὶ τὸν βωμόν, τὰ δ' ἐπ' αὐτοῦ πάντα ἐξαναλίσκει, πρὸς οἶμαι
σαφεστάτην δήλωσιν, ὅτι οὐδὲν ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης ἐπετελεῖτο.
155 δωρεὰν γὰρ ἐξαίρετον εἰκὸς ἦν τοῖς ἁγίοις προσνεμηθῆναι, μὴ μόνον ἐν
οἷς ἄνθρωποι δημιουργοί, ἀλλὰ καὶ τῷ καθαρωτάτῳ τῆς οὐσίας πυρί,
τὸ χρειῶδες καὶ παρ' ἡμῖν ὅπως μὴ προσάψαιτο τοῦ βωμοῦ, διὰ τὸ
156 μυρίας ἴσως ἀναμεμῖχθαι κῆρας· ἅπτεται γὰρ οὐ μόνον ζῴων ἀλόγων
ὀπτωμένων ἢ ἑψομένων εἰς πλησμονὴν | ἄδικον γαστρὸς τῆς ταλαίνης, p. 159 M.
ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων ἐξ ἐπιβουλῆς ἀναιρουμένων, οὐ τριῶν ἢ τεττάρων,

1 κατεκέχριστο BEVOK: κατακέχριστο FGH^2, κατέχριστο MH^1P, κατεχρίετο A (Mang.) 2 ἀναγόντων A αὐτῶν EMKHP καὶ ante alt. τοῦτο add. M 3 ἅπαντος AFGHP: παντὸς ceteri 5 ἡμέρα AFGHP: ἡ ἡμέρα ceteri ταῖς V^2OK (coni. Mang.): αἱ ceteri πρότερον GHP^1: προτέραις V^2OK, πρότεραι ceteri ἱεροφάντει V^2OK αὐτόν τε AP^2: om. ceteri 6 ἀδελφιδοῦς $GHPV^2OK$: ἀδελφοὺς ceteri ὠργίαζεν om. in lac. BEM 7 ἀμαθῆ Richt. 8. 9 ἀνατείνοντες H 9 ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς coni. Mang. τιθέντες $BEMV^1$ 11 εἴτε GHP: εἴτ' ceteri 12 εἴτε AGHP: εἴτ' ceteri φύσει GHP: φυσικὴν ceteri ἀναλυθέντος] μεταβληθέντος V^2OK 13 αἰφνίδιον om. BEM διεκκαίει HP (Turn.) συντόμῳ AFGHP (Turn.) 14 μὲν om. A τὰ δ'] καὶ τὰ A ἐπ'] ἐξ HP (Turn.) ἐξαναλίσκει AFGHP: ἀναλίσκει ceteri οἶμαι πρὸς transp. A 15 ἐπετελεῖτο GH: ἀπετελεῖτο ceteri 16 δωρεὰν γὰρ] καὶ δωρεὰν A μόνον] μέντοι V^2OK ἐν del. V^2, om. OK 17 οἷς] ἧς V^2OK καὶ eras. V^2, om. OK: κἂν conicio τὸ καθαρώτατον . . . πῦρ V^2OK 18 τὸ AFGHP: τὸ δὲ ceteri προσάψαιτο GHP: προσψαύσαιτο A, προσάψηται ceteri 19 μυρίαις V^2OK ἀναμεμάχθαι GH (Turn.) κήραις V^2OK ἀλόγων ζῴων transp. G 20 ὀπτομένων BEM, ὀπτημένων K ἢ ἑψομένων om. FHP (Turn.) 21 ἐπιβολῆς M οὐ — ὁμίλων (237,1) AFGHP: om. ceteri

1 sqq. Levit. cap. 9

ἀλλὰ καὶ πολυανθρώπων ὁμίλων· ἤδη γοῦν καὶ στόλους μεγάλους ἐπι- 157
βατικοῦ πλήρεις οἰστοὶ πυρφόροι κατέφλεξαν βληθέντες καὶ ὅλας πόλεις
ἐξανάλωσαν, αἳ σμυχόμεναι μέχρι θεμελίων εἰς τέφραν ἐδαπανήθησαν,
ὡς μηδ' ἴχνος ὑπολελεῖφθαι τοῦ πάλαι συνοικισμοῦ. ταύτης ἕνεκά μοι 158
δοκῶ τῆς αἰτίας ὡς μεμιασμένον ἤλασε τοῦ ἱερωτάτου καὶ καθαρωτάτου
βωμοῦ πῦρ τὸ χρειῶδες, ἀνθ' οὗ φλόγα αἰθέριον ὤμβρησεν ἀπὸ τοῦ
οὐρανοῦ πρὸς διαστολὴν ἁγίων τε καὶ βεβήλων, ἀνθρωπείων τε καὶ
θείων· ἥρμοττε γὰρ ταῖς θυσίαις ἀφθαρτοτέραν οὐσίαν ἀπονενεμῆσθαι
πυρὸς τῆς πρὸς τὰς βιωτικὰς χρείας ὑπηρετούσης.
(19.) Πολλῶν δὲ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἀναγομένων θυσιῶν καθ' 159
ἑκάστην ἡμέραν καὶ διαφερόντως ἐν πανηγύρεσι καὶ ἑορταῖς ὑπέρ τε
ἰδίᾳ ἑκάστου καὶ κοινῇ ὑπὲρ ἁπάντων, διὰ μυρίας καὶ οὐχὶ τὰς αὐτὰς
αἰτίας, ἅτε πολυανθρωποτάτου ἔθνους εὐσεβοῦντος, ἐδέησε καὶ νεωκόρων
πλήθους εἰς τὰς ἱερὰς ὑπηρεσίας. ἡ δ' αἵρεσις ἐγίνετο πάλιν καινότατον 160
ἀλλ' οὐ τὸν εἰωθότα τρόπον· μίαν τῶν δώδεκα φυλῶν ἐπικρίνας ἀρι-
στίνδην ἐχειροτόνει θεοφιλοῦς ἔργου προθεὶς ἆθλα καὶ ἀριστεῖα. τὸ δ' 161
ἔργον τοιόνδε ἦν· Μωυσέως ἀναβάντος εἰς τὸ πλησίον ὄρος καὶ πλείους
ἡμέρας ἰδιάζοντος τῷ θεῷ, τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ καιρὸν ἐπιτήδειον εἶναι
νομίσαντες οἱ μὴ βέβαιοι τὰς φύσεις, ὥσπερ ἀναρχίας γενομένης, ἄφετοι
πρὸς ἀσέβειαν ὥρμησαν καὶ ἐκλαθόμενοι τῆς πρὸς τὸ ὂν ὁσιότητος
ζηλωταὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν γίνονται πλασμάτων. εἶτα χρυσοῦν ταῦρον 162
κατασκευασάμενοι, μίμημα τοῦ κατὰ τὴν χώραν ἱερωτάτου ζῴου

1 στύλους P 1. 2 ἐπιβατικοῦ A: ἐπιβατικῶν V²OK, ἐπιβατικοὺς ceteri (Turn.) 2 πυρφόροι κατέφλεξαν βληθέντες GHP: πυρφόροι βληθέντες (κληθέντες F) κατέφλεξαν AVOKF, βληθέντες πυρφόροι κατέφλεξαν BE, βληθέντες κατέφλεξαν (om. πυρφόροι) M 3 ἄχρι A ἐδαπανήθησαν codd.: ἐδαπάνησαν Mang. 4 ἐπιλελεῖφθαι A, ὑπολειφθῆναι VOK, φαίνεσθαι BE 5 δοκῶ om. G καὶ καθαρωτάτου om. GHP (Turn.) 6 ἀνθ'] ἀφ' M αἴθριον GHP ὤμβρισεν F, ὤμβρησαν M 6. 7 ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ AGHP: ἀπ' οὐρανοῦ ceteri 7 pr. τε om. AFGHP ἀνθρώπων A ἀνθρωπείων τε καὶ θείων om. BEM 8 ἥρμοζε BEM ἀπονεμῆσθαι M 10 ἀγομένων HP (Turn.) 11 πανυγήρεσι M ἐν ἑορταῖς BEVOKF 12 post κοινῇ add. δὲ V²K 14 πλήθους corr. ex πλῆθος F ἱερὰς] οἰκείας F αἵρεσιν (sic) M ἐγένετο A (Turn.) καινοτάτη V²OK 15 φυλὴν A 16 ἔργον F προσθεὶς A ἆθλα καὶ] αὐτοῖς VOK ἀριστείαν G 17 Μωυσέως: incipit C fol. 120v μωσέως CBEM, μωυσέος ceteri 19 ἀφετοὶ A 20 τὸ ὂν] τοῦτον A 21 χρυσὸν HP 22 κατασκευάσαντες A; μετασκευασάμενοι Mang.

17 sqq. Exod. cap. 32

δοκοῦντος εἶναι, θυσίας ἀθύτους ἀνῆγον καὶ χοροὺς ἀχορεύτους ἵστασαν
ὕμνους τε ᾖδον θρήνων οὐδὲν διαφέροντας καὶ ἐμφορηθέντες ἀκράτου
διπλῇ μέθῃ κατίσχοντο, τῇ μὲν ἐξ οἴνου, τῇ δὲ καὶ ἀφροσύνης, κωμά-
ζοντές τε καὶ παννυχίζοντες ἀπροόρατοι τοῦ μέλλοντος ἡδέσι κακοῖς
συνεβίουν, ἐφεδρευούσης δίκης, ἣ μὴ βλέποντας ἔβλεπε καὶ ὧν ἄξιοι
163 τιμωριῶν εἰσιν. ἐπεὶ δὲ αἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συνεχεῖς ἐκβοήσεις
κατὰ πολυανθρώπους ὁμίλους ἀθροιζομένων ἄχρι πολλοῦ διαστήματος
ἐχώρουν, ὡς καὶ μέχρι τῆς ἀκρωρείας τὴν περιήχησιν ἐλθεῖν,
πληχθεὶς τὰ ὦτα Μωυσῆς ἐν ἀμηχάνοις ἦν ἅτε θεοφιλὴς ὁμοῦ καὶ
φιλάνθρωπος, μήτ' ἐκλιπεῖν ὑπομένων τὰς πρὸς θεὸν ὁμιλίας, ἃς
ἰδιάζων μόνος μόνῳ διελέγετο, μήθ' ὑπεριδεῖν τοῦ πλήθους ἐμπιπλαμένου
164 τῶν ἐξ ἀναρχίας κακοπραγιῶν· ἔγνω γὰρ τὸν θροῦν δεινὸς | ὧν ἐκ p. 160 M.
φωνῆς ἀνάρθρου καὶ ἀσήμου στοχάσασθαι ψυχῆς ἀδήλων καὶ ἀφανῶν
τοῖς ἄλλοις παθῶν ἰδιότητας, ὅτι παροινίας ἐστὶν ἡ κατέχουσα ταραχή,
165 γεννώσης ἀκρασίας μὲν κόρον, κόρου δὲ ὕβριν. ἀνθελκόμενος δὲ καὶ
ἀντισπώμενος πρὸς ἑκατέρου μέρους ὧδε κἀκεῖσε τί χρὴ δρᾶν ἠπόρει.
σκοπουμένῳ δ' αὐτῷ θεσπίζεται τάδε· „βάδιζε ταχέως ἐνθένδε, κατά-
βηθι· πρὸς ἀνομίαν ἔσπευσεν ὁ λεώς· χειροποίητον κατασκευάσαντες ταυρό-
μορφον θεὸν οὐ θεὸν προσκυνοῦσι καὶ θύουσιν, ὧν εἶδον καὶ ὧν ἤκουσαν
166 ἁπάντων ὅσα συντείνει πρὸς εὐσέβειαν ἐκλαθόμενοι.“ καταπλαγεὶς δὲ
καὶ ἀναγκασθεὶς πιστεύειν ἀπίστοις πράξεσιν οἷα μεσίτης καὶ διαλλακτὴς
οὐκ εὐθὺς ἀπεπήδησεν, ἀλλὰ πρότερον τὰς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἱκεσίας καὶ
λιτὰς ἐποιεῖτο συγγνῶναι τῶν ἡμαρτημένων δεόμενος· εἶτ' ἐξευμενι-
σάμενος ὁ κηδεμὼν καὶ παραιτητὴς τὸν ἡγεμόνα ἐπανῄει χαίρων ἅμα

1 δοκοῦντες VOK   ἀνήγαγον HP (Turn.)   2 θρήνων οὐδὲν διαφέροντας GHP: οὐδὲν διαφέροντας θρήνων F, οὐδὲν θρήνων διαφέροντας ceteri   ἐμφορηθέντας H¹P   3 κατίσχηντο F, κατέσχηντο A, κατείχοντο G; κατέσχοντο V   τὴν μὲν . . . τὴν δὲ A   ἀφροσύνης AGHP: ἐξ ἀφροσύνης ceteri   5 ἐπεβίουν HP (Turn.)   τῆς δίκης BEMF   post ἣ add. καὶ M   ἡ μὴ βλέποντες (om. ἔβλεπε) Turn.   6 δ' A   αἱ] καὶ G, om. AF   7 ἀθροιζόμεναι VOK, ἀθροιζομένου *(ω)* L (ἀθροιζομένῳ Turn.)   9 πλησθεὶς VOK   10 μήτε K   11 καὶ ante μήθ' add. M   ἐμπιπλαμένου *(μ)* C, ἐμπιπλαμένου A   12 κακοπραγειῶν F   γὰρ] μὲν γὰρ M, γοῦν A   15 κόρου] νόμου Richt.   17 τάδε] ταῦτα A   ἐνθένδε] ἐντεῦθεν BEMF   18 λαός AG   19 οὐ θεὸν AGHP: ὃν BEMVOK, ὃν καὶ F, ὦ C   θύουσιν] σέβουσιν VOK   21 πιστεύει CA (Turn.)   πράξεσιν] πράγμασιν BM   οἷα BEM: οἷα δὲ CV¹, οἷα δὴ V²OK, καὶ οἷα AFGHP   διαλλακτὴς A: διαιτητὴς ceteri (Turn.)   24 παραιτητὴς] παραστάτης V²OK

καὶ κατηφῶν· ἐγεγήθει μὲν γὰρ τὴν ἱκεσίαν τοῦ θεοῦ προσιεμένου, συννοίας δὲ καὶ κατηφείας μεστὸς ἦν οἰδῶν ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους παρανομίᾳ. (20.) γενόμενος δ' ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου καὶ τὴν ἐξαπίναιον 167 ἐκδιαίτησιν τοῦ πλήθους θαυμάσας καὶ ὅσον ψεῦδος ἀνθ' ὅσης ἀληθείας ὑπηλλάξαντο, κατιδὼν οὐκ εἰς ἅπαντας τὴν νόσον ἀφιγμένην, ἀλλά τινας ὑγιαίνοντας ἔτι καὶ μισοπονήρῳ πάθει χρωμένους, βουλόμενος διαγνῶναι τούς τε ἀνιάτως ἔχοντας καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις δυσχεραίνοντας καὶ εἰ δή τινες ἁμαρτόντες μετανοοῦσι, κήρυγμα κηρύττει — τὸ δ' ἦν ἄρα βάσανος ἀκριβὴς τῆς ἑκάστου διανοίας, ὡς ἔχοι πρός τε ὁσιότητα καὶ τοὐναντίον —. „εἴ τις“ γάρ φησι „πρὸς κύριον, ἴτω πρός μέ.“ βραχὺ 168 μὲν τὸ λεχθέν, μεγάλη δ' ἡ ἔμφασις, ἔστι γὰρ τοιόνδε τὸ δηλούμενον· εἴ τις μηδὲν τῶν χειροποιήτων μηδ' ὅσα γενητὰ νομίζει θεούς, ἀλλ' ἕνα τὸν ἡγεμόνα τῶν ὅλων, ἐμοὶ προσίτω. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οἱ μὲν 169 ἕνεκα τοῦ τὸν Αἰγυπτιακὸν ἐζηλωκέναι τῦφον ἀφηνιάζοντες οὐ προσεῖχον τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ φόβῳ κολάσεως ἴσως ἐγγυτέρω προσελθεῖν οὐκ ἐθάρρουν ἢ τὴν ἐκ Μωυσέως τίσιν δεδιότες ἢ τὴν ἐκ τοῦ πλήθους ἐπανάστασιν· ἀεὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τοῖς μὴ συναπονοουμένοις ἐπιτίθενται. μία δ' ἐξ ἁπάντων ἡ λεγομένη Λευϊτικὴ φυλὴ τοῦ κηρύγματος ἐπα- 170 κούσασα καθάπερ ἀφ' ἑνὸς συνθήματος ἔθει μετὰ σπουδῆς, τῇ ποδωκείᾳ τὴν προθυμίαν ἐπιδεικνυμένη καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς εἰς εὐσέβειαν
p. 161 M. ψυχικῆς | ὁρμῆς. οὓς ἰδὼν Μωυσῆς ὥσπερ ἀπὸ βαλβῖδος ἁμιλλωμένους 171 „εἰ μὴ μόνον τοῖς σώμασιν“ εἶπεν „ἐπισπεύδετε τὴν πρὸς ἡμᾶς ἄφιξιν ἀλλὰ καὶ ταῖς διανοίαις, αὐτίκα μαρτυρηθήσεται· ξίφος ἀναλαβὼν ἕκαστος

---

1 κατηφιῶν CAV²OK, κατηφιών F 3 ἐξαπιναίαν BEM (Mang.), ἐξαπιναίως A (Turn.) 5 ὑπηλλάξαντο AF²: ὑπηλλάξατο F¹GHP, ἠλλάξατο C, ἠλλάξαντο ceteri οὐ ante κατιδὼν add. M., post κατιδὼν add. δ' F πάντας A (v) ἀλλά] ἀλλὰ καί A (v) 6 ὑγιαίνοντας om. M 8 καὶ om. VOK δή FGHP: ἤδη ceteri (v) ἁμαρτάνοντες M δὲ VOK 9 ἔχει VOK 10 εἴ τις] τίς (om. εἰ) A (Mang.) κυρίου BEMV¹ (prob. Mang.) 11 ἡ AFGHP: om. ceteri τὸ δηλούμενον om. P δηλού-λεγόμενον A, λεγόμενον BEMF 12 μηδέν] μηδὲ H γενητά] γε νοητὰ O νομίζη A, νομίζοι G ἀλλὰ (om. ἕνα) A 14 τοῦ τὸν] τοῦτον F 16 pr. ἢ om. A μωυσέως CV¹BE: μωσέως A, μωυσέος ceteri 17 αἰεὶ GHP 18 δὲ CVO ἐξ om. Turn. λεγομένη om. M 19 μετὰ πολλῆς σπουδῆς A (v) 20 ἐπιδεικνυμένη AFGHP: ἐπιδεικνύμενοι ceteri τῇ ὀξύτητι VOK τῆς] τὴν VOK, post τὴν aliquid eras. V εἰς om. C εὐσεβείαι (sic) C 21 ψυχικὴν ὁρμήν V²OK ὁρμῆς] ὀργῆς A 22 εἶπεν om. F 23 μαρτυρηθήσεται AF: μαρτυρηθήσεσθε ceteri (μαρτυρήσεσθε v)

τοὺς μυρίων ἄξια θανάτων εἰργασμένους, οἳ τὸν ἀληθῆ θεὸν καταλιπόντες τοὺς ψευδωνύμους ἐδημιούργησαν φθαρταῖς καὶ γενηταῖς οὐσίαις τὴν τοῦ ἀφθάρτου καὶ ἀγενήτου πρόσρησιν ἐπιφημίσαντες, συγγενεῖς καὶ φίλους ἀποκτεινάτω φιλίαν καὶ συγγένειαν ὑπολαβὼν εἶναι
172 μόνην ἀνδρῶν ἀγαθῶν ὁσιότητα.“ οἱ δὲ τὴν παραίνεσιν ἑτοιμότητι φθάσαντες, ἐπεὶ καὶ τὰς γνώμας ἔτυχον ἠλλοτριωμένοι σχεδὸν ἀφ' οὗ τὸ παρανόμημα γενόμενον εἶδον, ἀναιροῦσιν ἡβηδὸν εἰς τρισχιλίους τῶν πρὸ μικροῦ φιλτάτων. κειμένων δ' ἐν ἀγορᾷ μέσῃ τῶν σωμάτων, ἡ πληθὺς θεασαμένη τοὺς μὲν ᾠκτίσατο, τὸ δὲ τῶν κτεινόντων ἔνθερμον ἔτι καὶ μεστὸν ὀργῆς παράστημα καταδείσασα φόβῳ νουθετεῖται.
173 Μωυσῆς δὲ τὴν ἀριστείαν ἀποδεξάμενος γέρας ἐπενόησε καὶ ἐβεβαίωσε τῇ πράξει τὸ οἰκεῖον· ἔδει γὰρ τοὺς ὑπὲρ θεοῦ τιμῆς ἑκούσιον πόλεμον ἀραμένους καὶ βραχεῖ καιρῷ κατωρθωκότας ἀξιωθῆναι τῆς θεραπείας αὐτοῦ λαχόντας ἱερωσύνην.

174 (21.) Ἐπεὶ δ' οὐ μία τάξις τῶν ἱερωμένων, ἀλλ' οἷς μὲν ἐπιτέτραπται τὰ περὶ τὰς εὐχὰς καὶ θυσίας καὶ τὰς ἄλλας ἱερουργίας ἄχρι τῶν ἀδύτων ἰοῦσιν, οἷς δὲ τούτων μὲν οὐδέν, ἐπιμέλειαι δὲ καὶ φυλακαὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, οὓς νεωκόρους ἔνιοι καλοῦσιν, ἡ πολλοῖς πολλαχοῦ μυρίων αἰτία κακῶν γενομένη περὶ πρωτείων στάσις ἐπεπόλασε κἀνταῦθα, τῶν νεωκόρων ἐπιθεμένων τοῖς ἱερεῦσι καὶ τὴν ἐκείνων τιμὴν παρασπάσασθαι διανοηθέντων· καὶ τοῦτ' εὐμαρῶς ἤλπισαν ἔσεσθαι πολλαπλασίους τὸν ἀριθμὸν

1 μυρία VOK ἄξια θανάτων AGHP: θανάτων ἄξια CBEMF, θανάτου ἄξια VOK 2 γεννηταῖς VOK 3 ἀγενήτου (ἀγεννήτου VOK) καὶ ἀφθάρτου transp. CAVOK (v) 4 ἀποκρινέτω C^1, ἀποκειράτω VOK 5 μόνην om. H μόνον P ἑτοιμότατα AHP (v) 7 γινόμενον CAVOK, γενόμενον om. P 8 φιλτάτων κειμένων coniung. et post κειμένων interpung. BEM δ'] ἃ BEM (V^1 ut vid.), δὲ V^2 9 τοὺς] οὓς VOK ᾠκτίσατο codd.: οἰκτίσατο v 10 ὀργῆς] ὁρῶσα P 11 ἐπενόησε] ἐπάνω γε (sic) A 12 τοὺς corr. ex τῆς C 13 κατορθωκότας FO ⟨αἰωνίου⟩ θεραπείας coni. Mang. 14 αὐτοῦ] τοὺς V^1, eras. V^2, om. OK ἱερωσύνην: desinit C fol. 122r 15 δὲ VOK ἀλλ' eras. V^2, om. OK 16 τὰ] τὰς O, om. A ἄλλας om. VOK ἱερουργίας AFGHP: λειτουργίας ceteri 17 μὲν AFGHP: om. ceteri ἐπιμέλεια AG (v) 18 φυλακὴ G, φρουρὰ καὶ A (v) 19 post ἡ add. μέντοι V^2OK κακῶν αἰτία transp. A (v) 20 γινομένη VOK περὶ om. G ἐπεπόλαυσε M 21 παρασπάσασθαι AF: παραστήσασθαι ceteri 21. 22 διανοηθέντων] βουληθέντων A (v) 22 εὐμαρὲς coni. Mang. ἤλπισαν AGHP: ἤλπιζον ceteri πολλαπλασίους AGHP: πολλαπλάσιοι ceteri τὸν om. AP, ss. H

20 Num. 16,1 sqq.

ὄντες. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ δοκεῖν ἰδίᾳ γνώμῃ νεωτερίζειν καὶ τὴν πρεσβυ- 175
τάτην τῶν δώδεκα φυλῶν συμφρονεῖν ἀναπείθουσιν, ᾗ πολλοὶ τῶν εἰκαι-
οτέρων ἐπηκολούθησαν ὡς ἔχειν δυναμένῃ πρεσβεῖον ἡγεμονίας. μέγαν 176
τοῦτον ἐπιτειχισμὸν ἔγνω Μωυσῆς φυόμενον καθ' αὑτοῦ· τὸν γὰρ ἀδελφὸν
ἀρχιερέα κατὰ τὰ χρησθέντα λόγια ᾕρητο, διαβολαὶ δ' ἦσαν ὡς τοὺς μὲν
χρησμοὺς ἐπιψευσαμένου, ποιησαμένου δὲ τὴν αἵρεσιν διὰ τὴν οἰκειότητα
καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὔνοιαν. ἐφ' οἷς εἰκότως ἀνιαθείς, εἰ μὴ μόνον 177
ἀπιστεῖται διὰ τοσούτων ἐλέγχων τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐπιδειξάμενος, ἀλλὰ
p. 162 M. καὶ ἐπ' | ἔργοις ἅπερ ἀναφέρεται πρὸς θεοῦ τιμήν, δι' ἃ μόνα καὶ τὸν
ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἦθος κατεψευσμένον ἀναγκαῖον ἦν ἀληθεύειν —
ἀλήθεια γὰρ ὀπαδὸς θεοῦ —, λόγοις μὲν ἀναδιδάσκειν περὶ τῆς ἑαυτοῦ
προαιρέσεως οὐκ ἐδοκίμαζε, τὸ μεταπείθειν ἐπιχειρεῖν τοὺς προκατα-
ληφθέντας ἐναντίαις δόξαις ἀργαλέον εἰδώς, ἱκετεύει δὲ τὸν θεὸν
ἐμφανεῖς ἀποδείξεις αὐτοῖς παρασχεῖν περὶ τοῦ μηδὲν ἐψεῦσθαι κατὰ
τὴν τῆς ἱερωσύνης αἵρεσιν. ὁ δὲ κελεύει δώδεκα ῥάβδους λαβεῖν ταῖς 178
φυλαῖς ἰσαρίθμους καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὀνόματα φυλάρχων ἐπιγράψαι
ταῖς ἕνδεκα, τῇ δὲ λοιπῇ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἀρχιερέως, εἶτ' εἰς τὸν
νεὼν ἄχρι τῶν ἀδύτων εἰσενεγκεῖν· ὁ δὲ τὰ προσταχθέντα ποιήσας
ἐκαραδόκει τὸ ἀποβησόμενον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ λογίῳ πληχθείς, ἅπαντος 179
τοῦ ἔθνους παρεστῶτος, εἰσέρχεται καὶ τὰς ῥάβδους ἐκκομίζει, τὰς μὲν
ἄλλας οὐδὲν διάφορον ἐχούσας, μίαν δ' ἐφ' ᾗ τοὔνομα ἐπεγέγραπτο

1 δὲ om. H¹P, ss. H² 1. 2 post πρεσβυτάτην add. φυλὴν A 2 δυοκαίδεκα A (Turn.), ιβ' VO φυλῶν] φυλὴν VK, om. A ἀναπείθουσι συμφρονεῖν transp. BEMF, συμφρονεῖν om. O ᾗ V²OK¹: οἱ AF, οἷς ceteri 2. 3 οἰκειοτέρων M (Turn.) 3 ἐπηκολούθησεν M ἔχει EH¹P
εἶον
δυναμένην M, δυνάμενοι AK² πρεσβείαν BEMF, πρεσβείας VO, πρεσβείαις K ἡγεμονίας FGHP: ἡγεμονίαν ceteri 4 μωυσῆς ἔγνω transp. A (v) καθ' αὑτοῦ AV²OK: κατ' αὐτοῦ ceteri 5 εἴρητο M, ἥρατο F ὡς μὲν τοὺς transp. A 7 τὴν om. H¹P, ss. H² 8 διὰ τοσούτων ἐλέγχων] καὶ ταῦτα τοσούτοις ἐλέγχοις V²OK ἑαυτῶν F 9 πρὸς AFGHP: εἰς ceteri τιμὴν θεοῦ transp. F 11 ἀναδιδάσκει M 12. 13 προκαταλειφθέντας M 13 ἐναντίαις] ἐν ταῖς A 15 δώδεκα AF: δεκαδύο ceteri 16 φυλάρχων ὀνόματα transp. P 17 λοιπῇ] Λευιτικῇ mirabiliter coni. Mang. τὸ om. F εἶτα VOK 17. 18 εἰς νεὼ (om. τὸν) A 19 λογείῳ (ει ex ϊ corr.) M 20 παρεστῶτος Mang. (et ipse conieceram: cf. 250,13): προεστῶτος codd. 21 διάφορον AFGHP Barb.: διαφέρον ceteri δὲ VOK ᾗ FGHP: ἧς ceteri (v) ἐπεγέγραπτο om. Barb.

12 — 13 N fol. 157ᵛ: τὸ μεταπείθειν — ἀργαλέον εἰδώς. 15 sqq. Num. cap. 17
20 — 245,9 Catena Barbor. IV 56 fol. 141ᵛ Φίλωνος ἑβραίου ἐκ τοῦ περὶ τοῦ μωσέως βίου λόγου δευτέρου: τὰς ῥάβδους ἐκκομίζει μωσῆς — γευσάμενον εὐσεβείας ὤργισε.

τοῦ ἀδελφοῦ τεθαυματουργημένην· οἷα γὰρ φυτὸν εὐγενὲς ἅπασα νέους
180 βλαστοὺς ἐξέφυσε καὶ ὑπ' εὐφορίας καρπῶν ἔβριθεν. (22.) οἱ δὲ
καρποὶ κάρυα ἦσαν, ἃ φύσιν ἐναντίαν ἔχει τοῖς ἄλλοις· ἐπὶ γὰρ τῶν
πλείστων, σταφυλῆς, ἐλαίας, μήλων, διαφέρει τὸ σπέρμα καὶ τὸ ἐδώ-
διμον, ἃ διαφέροντα τόποις χωρίζεται· τὸ μὲν γὰρ ἐδώδιμον ἔξω, τὸ
δὲ σπέρμα εἴσω κατακέκλεισται· τοῦ δὲ καρύου ταὐτόν ἐστι τό τε
σπέρμα καὶ τὸ ἐδώδιμον, ἀμφοτέρων εἰς μίαν ἰδέαν ἀποκριθέντων, καὶ
τόπος εἷς ὁ ἐντὸς ὠχυρωμένος καὶ περιπεφρουρημένος ἕρκει διπλῷ, τῷ
μὲν ἐκ φλοιοῦ πάνυ βαθέος, τῷ δ' οὐδὲν ἀποδέοντι ξυλίνου κατα-
181 σκευάσματος· ἀφ' οὗ τελείαν ἀρετὴν αἰνίττεται. ὥσπερ γὰρ ἐν καρύῳ
ταὐτόν ἐστιν ἀρχὴ καὶ τέλος, ἀρχὴ μὲν ᾗ σπέρμα, τέλος δὲ ᾗ καρπός,
οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν· ἑκάστῃ γὰρ συμβέβηκεν εἶναι καὶ ἀρχὴν
καὶ τέλος, ἀρχὴν μέν, ὅτι οὐχ ἐξ ἑτέρας δυνάμεως ἀλλ' ἐξ ἑαυτῆς
182 φύεται, τέλος δέ, ὅτι πρὸς αὐτὴν ὁ κατὰ φύσιν βίος σπεύδει. μία μὲν
αἰτία ἥδε, λέγεται δὲ καὶ ἑτέρα τῆς προτέρας ἐμφαντικωτέρα· καρύου
τὸ μὲν φλοιῶδές ἐστι πικρόν, τὸ δ' εἴσω περικείμενον ὡσανεὶ ξύλινον ἕρκος
στιφρὸν εὖ μάλα καὶ κραταιόν, οἷς ἀμφοτέροις ὁ καρπὸς ἐγκατακεκλεισμένος
183 οὐκ ἔστιν εὔληπτος. τοῦτο ποιεῖται σύμβολον ἀσκητικῆς ψυχῆς, ἀφ' οὗ προ-
τρέπειν αὐτὴν οἴεται δεῖν ἐπ' ἀρετὴν ἀναδιδάσκων, ὅτι πόνῳ προεντυχεῖν ἀναγ-
καῖον· πικρὸν δὲ καὶ ἀντιτυπὲς καὶ σκληρὸν ὁ πόνος, ἐξ οὗ φύεται τἀγαθόν,

1 τοῦ ἀδελφοῦ GHP Barb.: τἀδελφοῦ ceteri   νέους] εὐθὺς A (Turn.)   5 ἃ — ἐδώδιμον om. AVOK   ἃ διαφέροντα] διαφέρον δὲ BEM   χαρίζεται H[1]P   post ἔξω add. γὰρ τὸ ἐδώδιμον αὐτῶν ἐστι V[2]OK   6 κατακεκλεῖσθαι FGHP   τε AGHP Barb.: om. ceteri   8 ὀχυρωμένος A   περιφρουρημένος BEMV[1], πεφρουρημένος V[2]OKF   τῷ] τὸ E   9 φλιοῦ M   βαθέος πάνυ transp. BM   ἀποδέοντος V[2]OKHP   10 γάρ ἐστιν HP (bis igitur ἐστιν positum)   11 ᾗ] ἡ (bis) BEM   δ' K   12 alt. καὶ om. K   ἀρχὴν Turn. (v): ἀρχὴ AFGHP Barb., ἀρχῇ ceteri   13 τέλος AFGHP Barb.: τέλει ceteri   ἀρχὴν Turn. (v): ἀρχῇ BEMVO, ἀρχὴ ceteri   14 τέλος AFGH Barb.: τέλει ceteri   μὲν οὖν Barb.   16 φλυῶδες B, φλιῶδες M
τυ
17 στιφρὸν BEMV[1]G[1]H[1]P[1]: στριφνὸν FG[2]P[2], στρυφνὸν AH[2]V[2]O Barb. (v), στηρφνὸν (sic) K   ἐγκατακεκλεισμένος om. BEM   18 εὔληπτος] εὔλογος Barb.   ἀσκητῆς (sic) F   19 δεῖν om. BEM   οἴεται δεῖν] σπεύδειν coni. Mang.   προσεντυχεῖν BEMV[1], sed σ eras. EV[2], προεντυγχάνειν Barb.   20 σκηρὸν M, μακρὸν N

19 — 243,5 N fol. 158r: ὅτι πόνῳ — ἐνδιαιτᾶσθαι.   19 — 243,3 D[R] fol. 274r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέος βίου: τὸ πόνῳ κτηθὲν τυγχάνει ἀναγκαῖον. πικρὸς δὲ καὶ σκληρὸς καὶ ἀντιτυπὴς πόνος — μακαριότητα.

p. 163 M. οὗ χάριν οὐ μαλακιστέον. ὁ | μὲν γὰρ τὸν πόνον φεύγων φεύγει καὶ 184
τὰ ἀγαθά, ὁ δὲ τλητικῶς καὶ ἀνδρείως ὑπομένων τὰ δυσκαρτέρητα
σπεύδει πρὸς μακαριότητα· οὐ γὰρ ἁβροδιαίτοις καὶ τὴν ψυχὴν ἐκτεθηλυμ-
μένοις καὶ τὸ σῶμα διαρρέουσιν ὑπὸ τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀδιαστάτου
θρύψεως ἀρετὴ πέφυκεν ἐνδιαιτᾶσθαι, κακουμένη δὲ μετανίσταται πρότερον
ἀπόλειψιν χρηματίσασα πρὸς τὸν ἄρχοντα τὸν ὀρθὸν λόγον. ἀλλ' εἰ δεῖ 185
τἀληθὲς εἰπεῖν, ὁ φρονήσεως καὶ σωφροσύνης ἀνδρείας τε καὶ δικαιοσύνης
ἱερώτατος θίασος ἀσκητὰς μετατρέχει καὶ ὅσοι τὸν αὐστηρὸν καὶ σκληροδίαι-
τον βίον, ἐγκράτειαν καὶ καρτερίαν, ζηλοῦσι σὺν εὐτελείᾳ καὶ ὀλιγοδείᾳ,
δι' ὧν τὸ κυριώτατον τῶν ἐν ἡμῖν, ὁ λογισμός, εἰς ὑγείαν ἄνοσον καὶ εὐεξίαν
ἐπιδίδωσι καθελὼν τὸν βαρὺν τοῦ σώματος ἐπιτειχισμόν, ὃν οἰνοφλυγίαι
καὶ ὀψοφαγίαι καὶ λαγνεῖαι καὶ αἱ ἄλλαι ἀπλήρωτοι ἐπιθυμίαι συνε-
κρότησαν γεννήσασαι τὴν ἀντίπαλον ἀγχινοίας πολυσαρκίαν. λέγεται 186
μέντοι καὶ τῶν ἐν ἔαρι βλαστάνειν εἰωθότων δένδρων ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ
πρῶτον ἀνθεῖν εὐαγγελιζομένη φορὰν ἀκροδρύων καὶ ὕστατον φυλλορροεῖν
τὴν ἐπέτειον πρὸς μήκιστον ἀποτείνουσα τῆς χλόης εὐγηρίαν· ὧν ἑκάτερον
ποιεῖται σύμβολον τῆς ἱερατικῆς φυλῆς, αἰνιττόμενος ὅτι καὶ πρώτη
καὶ ὑστάτη τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους ἀνθήσει, καθ' ὃν
ἂν χρόνον δόξῃ τῷ θεῷ ταῖς ἐαριναῖς τροπαῖς ἐξομοιῶσαι τὸν ἡμέτερον
βίον ἀνελόντι τὴν ἐπίβουλον καὶ τοῦ κακοδαιμονεῖν πηγὴν πλεονεξίαν.

---

1 καταμαλακιστέον D   τὸν om. VOK   καὶ om. AD Flor. Par. nonnulli Max. codd.   2 τἀγαθὰ BEMA   δὲ] δ' αὖ A (v)   ἀνδρίως A   3 σπεύδει] φεύγει VOK   οὐ] οὐδὲ A (v)   καὶ om. AF Barb., post ψυχὴν transp. N   ψυχήν τ' A   3. 4 ἐκτεθηλυμμένοις scripsi: ἐκτεθηλυμένοις V^2OKFP Barb., ἐκτεθηλυσμένοις ceteri (v)   5 μετανίσταται Barb. (coni. Mang.): μετανίστασθαι codd. (v)   6 ἀπολείψειν BEMVOK^1
ω ω ω
τὸν ὀρθὸν λόγον A (τῶν ὀρθῶν λόγων Turn.)   δεῖ] δὴ Barb., χρὴ A (v)   7 ἀνδρίας AE   9 post ἐγκράτειαν add. τε Mang.   ὀλιγοδεεία BEM, ὀλιγοδεεῖ G   10 ὑγίειαν VKG Barb.   11 καθαιρῶν A   ὃν] οἷον AG   12 καὶ λαγνεῖαι] καὶ ὀψοφαγίαι (sic) A   αἱ om. A (v)   14 ἐν om. AVOK   βλαστάνειν εἰωθότων AFGHP Barb.: βλαστανόντων ceteri   ἀμυγδάλη AFV^1 14. 15 καὶ πρῶτον AV^2K Barb.: καὶ om. ceteri   15 φυλορροεῖν M, φυλλοροεῖν BEV^1 16 ἐπέτειον] ὑπέτιον BEM, ὑπαίτιον F (V^1 ut vid.)   πρὸς μήκιστον ἀποτείνουσα om. O   εὐγηρίαν AFGH Barb.: ἀγηρίαν P, εὐετηρίαν ceteri   17 αἰνιττόμενον V^2OK   καὶ AFGHP Barb.: om. ceteri   20 ἐπιβουλὴν A
πηγὴν
κακοδαιμονᾶν VOK   πηγὴν AFGH Barb.: πληγὴν P, τὴν γῆν BEMO, τὴν γῆν VK

1—3 Mel. Barocc. fol. 239^v Flor. Par. Nr. 13 Max. Ecl. cap. 32 Anton. Mel. II 45 Col. 1124 Φίλωνος: ὁ μὲν τὸν πόνον φεύγων — μακαριότητα.

187 (23.) Ἐπειδὴ τοίνυν τῷ τελειοτάτῳ ἡγεμόνι τέτταρα δεῖν ἔφαμεν
προσεῖναι, βασιλείαν καὶ νομοθετικὴν ἕξιν καὶ ἱερωσύνην καὶ προ-
φητείαν, ἵνα διὰ μὲν τῆς νομοθετικῆς προστάττῃ ἃ δεῖ καὶ ἀπα-
γορεύῃ ἃ μὴ δεῖ πράττειν, διὰ δὲ τῆς ἱερωσύνης μὴ μόνον
τἀνθρώπεια ἀλλὰ καὶ τὰ θεῖα διέπῃ, διὰ δὲ τῆς προφητείας ὅσα μὴ
λογισμῷ καταλαμβάνεται θεσπίζῃ, διειλεγμένος περὶ τῶν πρώτων
τριῶν καὶ ἐπιδεδειχὼς Μωυσῆν ἄριστον βασιλέα καὶ νομοθέτην καὶ
ἀρχιερέα τὸ τελευταῖον ἔρχομαι δηλώσων, ὅτι καὶ προφήτης γέγονε
188 δοκιμώτατος. οὐκ ἀγνοῶ μὲν οὖν, ὡς πάντ' εἰσὶ χρησμοί, ὅσα ἐν ταῖς
ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, χρησθέντες δι' αὐτοῦ· λέξω δὲ τὰ ἰδιαίτερα,
πρότερον εἰπὼν ἐκεῖνο· τῶν λογίων τὰ μὲν ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ
λέγεται δι' ἑρμηνέως τοῦ θείου προφήτου, τὰ δ' ἐκ πεύσεως καὶ ἀπο-
κρίσεως ἐθεσπίσθη, τὰ δ' ἐκ προσώπου Μωυσέως ἐπιθειάσαντος καὶ ἐξ
189 αὐτοῦ κατασχεθέντος. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ὅλα δι' ὅλων ἀρετῶν θείων
δείγματά ἐστι, τῆς τε | ἵλεω καὶ εὐεργέτιδος, δι' ὧν ἅπαντας μὲν p. 164 M
ἀνθρώπους πρὸς καλοκἀγαθίαν ἀλείφει, μάλιστα δὲ τὸ θεραπευτικὸν
190 αὐτοῦ γένος, ᾧ τὴν πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγουσαν ἀνατέμνει ὁδόν· τὰ δὲ
δεύτερα μῖξιν ἔχει καὶ κοινωνίαν, πυνθανομένου μὲν τοῦ προφήτου
περὶ ὧν ἐπεζήτει, ἀποκρινομένου δὲ τοῦ θεοῦ καὶ διδάσκοντος· τὰ δὲ
τρίτα ἀνατίθεται τῷ νομοθέτῃ, μεταδόντος αὐτῷ τοῦ θεοῦ τῆς προγνω-
191 στικῆς δυνάμεως, ᾗ θεσπιεῖ τὰ μέλλοντα. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ὑπερ-
θετέον, μείζω γάρ ἐστιν ἢ ὡς ὑπ' ἀνθρώπου τινὸς ἐπαινεθῆναι, μόλις
ἂν ὑπ' οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου καὶ τῆς τῶν ὅλων φύσεως ἀξίως ἐγκω-
μιασθέντα, καὶ ἄλλως λέγεται ὡσανεὶ δι' ἑρμηνέως· ἑρμηνεία δὲ καὶ

---

1 ἔφημεν VOK 3 προστάττει M post ἃ δεῖ add. ποιεῖν HP (Turn.) 3. 4 ἀπαγορεύει E, ἀπαγορεύειν M 5 τὰ ἀνθρώπεια AFVOK Barb. ὅσω FP 6 θεσπίζει F 7 μωσῆν Barb. 8 προφήτης FGHP: προφητῶν ceteri (v) 9 ἀγνοῶν A οὖν] ἴσως A πάντα A, πάντες F Barb. 10 δι'] παρ' A λέξαι M ἰδιαίτερα] εἴδη A 11 πρότερον] πρῶτον BEM τὰ μὲν] τὰ μὲν γὰρ A, γὰρ τὰ μὲν v ἐκ τοῦ προσώπου G τοῦ ante θεοῦ om. M 12 θείου FGHP Barb.: om. ceteri δὲ Barb. 13 δὲ Barb. τοῦ μωυσέος P μωυσέως BEMV^1: μωσέως Barb., μωυσέος ceteri ἐπιθειάζοντος M 14 αὐτοῦ codd. (Turn.) 15 δείγματ' A Barb. τε AFGHP Barb.: om. ceteri 16 δὲ om. BEM 17 ᾧ] ὃ G δὲ AFGHP Barb.: om. ceteri 18 μὲν] μέντοι FHP Barb., om. G 19 ἐπεζήτει AGHP Barb.: ἐπιζητεῖ ceteri 20 ἀνατέθειται V^{2}OK 21 ἢ AHP 22 μείζονα AVOK Barb. ὑπ'] ἐπ' O ἐπαναθῆναι Barb. 23 ἂν] δὲ VOK 23. 24 ἐγκωμιασθῆναι V^{2}OK 24 post ἄλλως add. ὅτι V^{2}OK διερμηνέως E

προφητεία διαφέρουσι. περὶ δὲ τῶν δευτέρων αὐτίκα πειράσομαι δηλοῦν συνυφήνας αὐτοῖς καὶ τὸ τρίτον εἶδος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ λέγοντος ἐνθουσιῶδες ἐμφαίνεται, καθ' ὃ μάλιστα καὶ κυρίως νενόμισται προφήτης.

(24.) Τῆς δ' ὑποσχέσεως ἀρκτέον ὧδε. τέτταρές εἰσι τόποι διὰ 192
πεύσεως καὶ ἀποκρίσεως χρησμοῖς νομοθετηθέντες, μικτὴν ἔχοντες δύναμιν· τῇ μὲν γὰρ ὁ προφήτης ἐνθουσιᾷ πυνθανόμενος, τῇ δὲ ὁ πατὴρ θεσπίζει λόγου καὶ ἀποκρίσεως μεταδιδούς. ἔστι δὲ πρῶτος, ὃς οὐχ ὅτι Μωυσῆν ὁσιώτατον τῶν πώποτε γενομένων ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπὶ βραχὺ γευσάμενον εὐσεβείας ὤργισεν. ἐξ ἀνομοίων τις γενόμενος ἄνθρωπος νόθος, 193
Αἰγυπτίου μὲν πατρός, μητρὸς δὲ Ἰουδαίας, τῶν μὲν ταύτης πατρίων ἐθῶν ἠλόγησε, πρὸς δὲ τὴν Αἰγυπτιακήν, ὡς λόγος, ἀπέκλινεν ἀσέβειαν τὴν τῶν ἀνδρῶν ζηλώσας ἀθεότητα. μόνοι γὰρ σχεδὸν ἁπάντων ἐθνῶν 194
Αἰγύπτιοι γῆν ἐπετείχισαν οὐρανῷ, τὴν μὲν ἰσοθέων τιμῶν ἀξιώσαντες, τῷ δ' οὐδὲν γέρας ἐξαίρετον ἀπονείμαντες, ὡς δέον πρὸ τῶν βασιλείων τὰς ἐσχατιὰς περιέπειν — ἐν γὰρ κόσμῳ βασίλειον μὲν ἱερώτατον οὐρανός, ἐσχατιὰ δὲ γῆ, καθ' ἑαυτὴν μὲν ἀξιοσπούδαστος, εἰς δὲ σύγκρισιν ἰοῦσα αἰθέρος ἀπολειπομένη τοσοῦτον ὅσον σκότος μὲν φωτός, νὺξ δὲ ἡμέρας, φθορὰ δ' ἀφθαρσίας καὶ θνητὸς θεοῦ —. τῆς γὰρ 195
χώρας οὐχ ὑετῷ καθάπερ αἱ ἄλλαι νιφομένης, ἀλλὰ ταῖς τοῦ ποταμοῦ πλημμύραις εἰωθυίας ἀνὰ πᾶν ἔτος λιμνάζεσθαι, θεοπλαστοῦσι τῷ λόγῳ τὸν Νεῖλον Αἰγύπτιοι ὡς ἀντίμιμον οὐρανοῦ γεγονότα καὶ περὶ τῆς χώρας σεμνηγοροῦσιν. (25.) ὁ δὴ μικτὸς οὗτος ἐκεῖνος διενεχθείς τινι 196
τῶν ἀπὸ τοῦ ὁρατικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ γένους, ἀκράτωρ ὑπ'

---

2 συνυφήνας AFGHP Barb.: συνυφάνας ceteri   3 καθὸ AFHP   4 τέσσαρες G Barb.   γάρ εἰσι BEM   τόποι AGHPV¹ Barb.: τρόποι ceteri   5 χρησμῶν V²K¹   6 τῇ AGHPK² Barb.: πῇ ceteri   τῇ AGHPK² Barb.: πῇ ceteri   δ' AVOK Barb.   7 πρῶτος ὃς F Barb.: ὁ πρῶτος A, πρῶτον ceteri (v)   8 μωσῆν Barb.   post ὁσιώτατον add. καὶ θεοφιλέστατον A (v)   πώποτε] ποτε A (Turn.)   ἐπὶ AFG Barb.: om. ceteri   9 ὤργησεν P¹, ὤρ^α σεν (sic) G, ὤργισεν K, ὠργίασεν AP² (Turn.), παρώργισεν mg. H   νόθος om. BEM   10 δ' BEMFG   Ἰουδαίας] οὐ δικαίας G   ὃς ante τῶν ss. H² (v)   ταύτης AFGHPK²: αὐτῆς ceteri   11 ἐθ[illegible]ῶν B   12 ζηλώσασα BEM   σχεδῶν P   τῶν ἐθνῶν AVOK (v)   13 τιμὴν H¹   14 δέον] δὲ F   15 μὲν AFGHP: om. ceteri   16 ἀξιοσπούδαστον BEM   18 δὲ] δ' A   19 αἱ om. A   νιφομένης Turn.: νειφομένης codd. (Mang.)   20 πλημύραις G, πλημμυρίαις A   τῷ λόγῳ om. HP   21 ὡς AFGHP: om. ceteri   ἀντίτιμον M   γεγονότα AFGHP: γεγονέναι ceteri   22 οὗτος om. GHP   τινι om. A   23 ὁρατικοῦ] ἱερατικοῦ A (Turn.)

---

9 sqq. Levit. 24,10 — 16

ὀργῆς αὐτὸς αὑτοῦ γενόμενος καὶ ἅμα τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀθεότητος
ζηλωτὴς ὤν, ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ἔτεινε τὴν ἀσέβειαν | ἐπαράτῳ καὶ p. 165 M.
ἐναγεῖ καὶ μεμιασμένῃ ψυχῇ τε καὶ γλώττῃ καὶ πάσῃ τῇ φωνῆς ὀργανο-
ποιίᾳ καταρασάμενος δι' ὑπερβολὴν κακιῶν ὃν οὐδ' ὑπὸ πάντων ἀλλὰ
μόνων τῶν ἀρίστων εὐλογεῖσθαι θέμις, ὅσοι τὰς τελείας καθάρσεις
197 ἐδέξαντο. διὸ καὶ θαυμάσας τὴν φρενοβλάβειαν καὶ τὴν τοῦ θράσους
ὑπερβολήν, καίτοι γ' ὑπόπλεως ὢν παραστήματος εὐγενοῦς καὶ ἱέμενος
αὐτοχειρίᾳ διαρτῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἔδεισε μὴ κουφοτέραν ἀναπράξῃ
τιμωρίαν· ἰσόρροπον γὰρ ἐπινοῆσαι πρὸς τοσαύτην ἀσέβειαν κόλασιν
198 ἄνθρωπος οὐκ ἂν ἴσχυσεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ μὴ σέβειν θεὸν ἕπεται τὸ
μήτε γονεῖς μήτε πατρίδα μήτ' εὐεργέτας τιμᾶν, ὁ δὲ δὴ πρὸς τῷ μὴ
σέβειν καὶ κακηγορεῖν τολμῶν τίνα μοχθηρίας ὑπερβολὴν ἀπολέλοιπε;
καίτοι καὶ τὸ κακηγορεῖν ἧττον ἐν συγκρίσει κατάρας· ἀλλὰ γλωσσαλγία
καὶ ἀχάλινον στόμα ὅταν ἐκνόμοις ἀφροσύναις ὑπηρετῶσι, πάντως τι
199 καινουργεῖται τῶν ἀθέσμων. ὦ ἄνθρωπε, καταρᾶταί τις θεόν; τίνα
καλῶν ἕτερον θεὸν εἰς τὴν τῆς ἀρᾶς βεβαίωσιν; ἢ δῆλον ὅτι αὐτὸν κατ'
αὐτοῦ; ἄπαγε βεβήλων καὶ ἀνοσίων ἐνθυμημάτων. καλὸν ἐκνίψασθαι
τὴν ἀθλίαν ψυχὴν ἐπηρεασθεῖσαν μὲν ὑπὸ φωνῆς, διακόνοις δὲ τοῖς

---

1 αὐτοῦ BEMFP 1. 2 ζηλωτὴς ἀθεότητος transp. AVOK (v) 2 ζηλωτὸς M 3 καὶ ante μεμιασμένῃ om. A (v) τε καὶ γλώττῃ AFGHP: om. ceteri πάσης A τῇ] τῆς BEMA (v) 4 κακιῶν scripsi: κακῶν codd. ὃν] ὃ BEM(V^1 ut vid.) 6 pr. καὶ AFGHP: om. ceteri 6—8 καὶ θαυμάσας — ἄνθρωπον om. Barb. 7 γε VOK παραστήματος ὢν transp. HP ἱέμενος AFGHP: ἱέμενος ceteri 8 διαρτῆσαι BEMHP: διαρτίσαι VOKF, διαχρῆσαι AG; διαχρήσασθαι v ἔδεισε δὲ A ἀναπράξῃ AF Barb.: ἀναπράξηται ceteri 9 τιμωρίαν om. VK^1 γὰρ om. V^1 ἀσεβείας A 10 ἐπεὶ] ἐπὶ K δὲ καὶ eras. V^2, om. OK, καὶ om. BEM σέβειν Mang.: σέβοντι codd. τὸ AFG: καὶ τὸ ceteri 11 μήτ'] μήτε K εὐεργεσίας F δὲ om. BEM δὴ] μὴ Turn. τῷ] τὸ M 12 κατηγορεῖν AHP, κακουργεῖν O 13 καίτοι om. A καὶ AGHP: om. ceteri κακηγορεῖν BEMF: κατηγορεῖν ceteri 14 ἀχάλινον AFGHP: ἀχαλίνωτον ceteri 15 ὦ ἄνθρωπε A: ἰὼ ἄνθρωποι F, om. ceteri θεὸν τινά; G 16 καλῶν] καλὸν F δηλονότι VOK 16. 17 κατ' αὐτοῦ A: καθ' αὐτοῦ ceteri 18 μὲν om. A

4—10 pergit Barber. IV 56: λέγει τοίνυν περὶ τοῦ καταρασαμένου δι' ὑπερβολὴν κακῶν τὸν θεὸν ὃν οὐδ' — ἐδέξαντο. διὸ δείσας ὁ προφήτης μὴ κουφοτέραν — οὐκ ἂν ἴσχυσε et pergit 247,6. 15 — 247,6 *Procop. Gaz. Comment. in Levit. 24,10* (Migne t. 87,1 Col. 781): ὁ θεὸν καταρώμενος τίνα κελεύει (leg. καλεῖ) θεὸν ἕτερον εἰς τὴν τῆς ἀρᾶς βεβαίωσιν; ἢ δῆλον ὅτι αὐτὸν καθ' ἑαυτοῦ; ἐχρῆν μὲν οὖν παρεῖσθαι τοῦ φθεγξαμένου τὴν γλῶσσαν· προνοίᾳ δὲ τῆς δίκης οὔτε ἀγαθὸν ὑπερβάλλον οὔτε κακὸν ἐπισκιάζεται πρὸς ἔλεγχον ἀρετῆς ἢ κακίας, ἵνα τὴν μὲν ἀποδοχῆς τὴν δὲ τιμωρίας ἀξιώσῃ.

ὠσὶ χρησαμένην, αἰσθήσει τυφλῇ. καὶ οὔτε ἡ γλῶττα τοῦ τοσοῦτον 200
ἀσέβημα φθεγξαμένου παρείθη οὔτε τὰ τοῦ μέλλοντος ἀκούειν ὦτα
ἐπεφράχθη; εἰ μὴ ἄρα κατὰ πρόνοιαν τῆς δίκης, ἥτις οὔτ' ἀγαθὸν
ὑπερβάλλον οὔτε μέγιστον κακὸν οἴεται δεῖν ἐπισκιάζεσθαι, πρὸς ἔλεγχον
ἐναργέστατον ἀρετῆς ἢ κακίας, ἵνα τὴν μὲν ἀποδοχῆς τὴν δὲ τιμωρίας
ἀξιώσῃ. διὰ τοῦτο τὸν μὲν εἰς εἱρκτὴν ἀπαχθέντα κελεύει δεθῆναι, 201
ποτνιᾶται δὲ τὸν θεὸν ἱλασάμενος ταῖς ἀνάγκαις τῶν αἰσθήσεων, δι' ὧν
καὶ βλέπομεν ἃ μὴ θέμις ὁρᾶν καὶ ἀκούομεν ὧν μὴ θέμις ἀκούειν, ὅ τι
χρὴ παθεῖν τὸν εὑρετὴν ἀσεβήματος καὶ ἀνοσιουργήματος ἐκτόπου καὶ
ξένου δηλῶσαι. ὁ δὲ προστάττει καταλευσθῆναι, προσήκουσαν οἶμαι 202
δίκην ὑπολαβὼν τὴν διὰ λίθων κατ' ἀνδρὸς λιθίνην καὶ ἀπόκροτον
ψυχὴν ἔχοντος καὶ ἅμα βουλόμενος πάντας τοὺς ἀπὸ τοῦ ἔθνους συν-
εφάψασθαι τῆς κολάσεως, οὓς ᾔδει σφόδρα τραχέως ἐνεγκόντας καὶ
φονῶντας· μόνης δ' ὡς ἔοικε τῆς διὰ βλημάτων ἔμελλον αἱ τοσαῦται
μυριάδες ἐφάπτεσθαι. μετὰ δὲ τὴν τοῦ ἀνοσίου καὶ παλαμναίου τίσιν 203
ἐγράφη διάταγμα καινόν, οὐκ ἄν ποτε προηγουμένης ἀξιωθὲν γραφῆς, ἀλλ'
p. 166 M. αἱ ἀπροσδόκητοι νεωτεροποιίαι καινοὺς νόμους εἰς ἀνακοπὴν ἁμαρτημάτων
ἐπιζητοῦσιν. αὐτίκα γοῦν νομοθετεῖται τάδε· ὃς ἂν καταράσηται θεόν,
ἁμαρτίας ἔνοχος ἔστω, ὃς δ' ἂν ὀνομάσῃ τὸ ὄνομα κυρίου, θνησκέτω
(Lev. 24, 15. 16). εὖ γ', ὦ πάνσοφε, μόνος ἀμιγοῦς ἠκρατίσω 204
σοφίας· τοῦ καταρᾶσθαι χεῖρον τὸ ὀνομάζειν ὑπείληφας; οὐ γὰρ ἂν
τὸν μὲν βαρύτατον ἀσέβημα εἰργασμένον ἐπεκούφιζες διημαρτηκόσιν

1 καὶ] κἂν V^{2}OK ἡ om. A γλῶσσα BM τοῦ BEMVKH^2: τὸ O, om. AFGH^{1}P(v) 3 ἐπεφράχθη AGHP: ἀπεφράχθη ceteri ἥτις] ἢ A οὔτε VOK 4 ἐπισκιάζεσθαι οἴεται δεῖν transp. A (v) 6 διὰ δὲ τοῦτο FGHP (v) 7—8 ἱλασάμενος — ἀκούειν om. Barb. 7 ἱλασάμενος AFGHP: ἱλασάμενον ceteri (Mang.) δι' ὧν A: δι' ἃς ceteri (v) 8 ἀκούομεν] ἀκούειν G ὧν] ἃ G 9 εὑρετὴν] εὐεργέτην BEMA mg. K, om. F τοῦ ἀσεβήματος Barb. ἐκτόπου FGHP: ἐκτοπίου ceteri (v) 11 τὴν διὰ λίθων om. BEM κατὰ Barb. ἀπόκριτον BM 13 ταχέως O (Turn.) 14 φονᾶν O, φονᾶν κατ' αὐτοῦ V^{2}K διαβλημάτων M 18 ἂν] δὴ F καταράσεται AF τὸν θεὸν P 19 ἁμαρτίας AF: ἁμαρτία ceteri (ἁμαρτίᾳ v) ἔσται H ὀνομάσοι A κυρίου BEM: τοῦ κυρίου AVOK (v), θεοῦ κυρίου HP, κυρίου θεοῦ FG 20 εὖ γ' FGHP: εὖ γε A, εὖ ceteri ὦ AFGHPK^2: om. ceteri ἠκρατίσω] ἠκρατήσω P, ἢ κρατεῖς ὦ BEM, ἢ κρατεῖς A mg. P^2 21 τοῦ] τὸ G τὸ] τοῦ G ὑπειληφὼς V^{2}K (coni. Mang.)
ον
22 εἰργασμέναις K, εἰργασμένον om. A ἡμαρτηκόσιν V^1, τοῖς ἡμαρτηκόσιν V^{2}OK

6—12 pergit Barber. IV 56: τὸν μὲν εἰς εἱρκτὴν ἀπαχθέντα κελεύει δεθῆναι· ποτνιᾶται δὲ τὸν θεόν, ὅ τι χρὴ παθεῖν — ψυχὴν ἔχοντος.

ἐπιεικέστερον συντάττων, κατὰ δὲ τοῦ βραχύτερον ἠδικηκέναι δόξαντος
205 τὴν ἀνωτάτω τιμωρίαν, θάνατον, ὥριζες. (26.) ἀλλ' ὡς ἔοικε „θεοῦ“
τὰ νῦν οὐχὶ τοῦ πρώτου καὶ γεννητοῦ τῶν ὅλων ἀλλὰ τῶν ἐν ταῖς
πόλεσι μέμνηται· ψευδώνυμοι δ' εἰσὶ γραφέων καὶ πλαστῶν τέχναις
δημιουργούμενοι· ξοάνων γὰρ καὶ ἀγαλμάτων καὶ τοιουτοτρόπων ἀφι-
δρυμάτων ἡ οἰκουμένη μεστὴ γέγονεν, ὧν τῆς βλασφημίας ἀνέχειν
ἀναγκαῖον, ἵνα μηδεὶς ἐθίζηται τῶν Μωυσέως γνωρίμων συνόλως θεοῦ
206 προσρήσεως ἀλογεῖν· ἀξιονικοτάτη γὰρ καὶ ἀξιέραστος ἡ κλῆσις. εἰ
δέ τις οὐ λέγω βλασφημήσειεν εἰς τὸν ἀνθρώπων καὶ θεῶν κύριον,
ἀλλὰ καὶ τολμήσειεν ἀκαίρως αὐτοῦ φθέγξασθαι τοὔνομα, θάνατον ὑπο-
207 μεινάτω τὴν δίκην. οὐδὲ γὰρ τῶν φυτευσάντων καίτοι θνητῶν ὑπαρ-
χόντων οἷς μέλει γονέων τιμῆς τὰ ὀνόματα προφέρουσιν, ἀλλὰ τὰ κύρια
διὰ τὸν ἐπ' αὐτοῖς σεβασμὸν ἡσυχάζοντες τοῖς τῆς φύσεως ἀνακαλοῦσι
πατέρα καὶ μητέρα προσαγορεύοντες, δι' ὧν εὐθὺς αἰνίττονται τὰς ἐξ
ἐκείνων ἀνυπερβλήτους εὐεργεσίας καὶ τὴν αὐτῶν εὐχάριστον διά-
208 θεσιν. ἔτι νῦν συγγνώμης ἀξιούσθωσαν οἱ κατ' ἐπισυρμὸν γλώττης
ἀκαιρευόμενοι καὶ λόγων ἀναπλήρωμα ποιούμενοι τὸ ἁγιώτατον καὶ θεῖον
ὄνομα;
209 (27.) Μετὰ δὲ τὴν τοῦ γεννητοῦ τῶν ὅλων τιμὴν τὴν ἱερὰν ἑβδόμην
ἐσέμνυνεν ὁ προφήτης ἰδὼν αὐτῆς ὀξυωπεστέροις ὄμμασι κάλλος ἐξαίσιον

1 συντάττων] πράττων FGHP (v), ἄττων A βραχύτατον VOK, βαρύτερον HP 2 ὥριζες AGHP: ὥρισας VOKF, ὥρισεν BEM 3 γεννητοῦ Mang. (in append.): γενητοῦ FGHP, γενέτου A mg. K (Mang. in textu), ἀγεννήτου V^1, ἀγενήτου ceteri; ἀγεννητοῦ (sic) Turn. 7 μηδὲ εἷς A μωυσέος MHPK, μωσέως AFG θεοῦ om. M 8 ἀξιονικωτάτη MO, ἄξιον εἰκότα τῇ F, ἄξιον εἰκότως· ἦν A καὶ] ἀεὶ A; ἀεὶ καὶ v ἀξιέραστον A, ἀπαξιέραστος FGHP; ἐπαξιέραστον v 9 λέγω] λόγω APV^2OK εἰς] ὡς G ἀνθρώπων $AVOKH^2P^2$: ἄνθρωπον ceteri θεῶν AV^2OKH^2: θεὸν ceteri καὶ κύριον F 10 καὶ om. A ἀκαίρως AFGHP: δικαίως ceteri 11 οὐδὲ A: οὔτε ceteri (v) φυ[illegible]σάντων V, φυσάντων AOK (prob. Mang.) 12 μέλλει $BMAV^1$ τὰ κύρια AFHP: τὰ δάκρυα G, τὸν κύριον V^1 ut vid., τὸ κύριον ceteri 13 ἐπ' AFGHP: ἐν ceteri τοῖς] τὸν V^1 ut vid., τὸ V^2OK 14 δι' ὧν AFGHP: δι' om. ceteri αἰνίττεται $BEMV^1$, αἰνίττεσθαι V^2OK 15 ἀνυπερβλήτως M καὶ om. VOK αὐτῶν codd. 16 ἔτι νῦν] ἔτι μὴν V^2OK; οὐ τοίνυν coni. Mang, ἔτι τοίνυν vel τί οὖν conicio μὴ ante ἀξιούσθωσαν add. V^2OK τῆς γλώττης G 19 γενητοῦ BEMFP, γενέτου A τιμὴν ante τοῦ transp. F

2 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 207* βλασφημείτω δὲ μηδεὶς θεοὺς οὓς πόλεις ἄλλαι νομίζουσι. *Contra Apionem II § 237* . . καὶ περί γε τοῦ μήτε χλευάζειν μήτε βλασφημεῖν τοὺς νομιζομένους θεοὺς παρ' ἑτέροις ἄντικρυς ἡμῖν ὁ νομοθέτης ἀπείρηκεν αὐτῆς ἕνεκα προσηγορίας τοῦ θεοῦ.

ἐνεσφραγισμένον οὐρανῷ τε καὶ τῷ σύμπαντι κόσμῳ καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως
αὐτῆς ἀγαλματοφορούμενον. εὕρισκε γὰρ αὐτὴν τὸ μὲν πρῶτον ἀμήτορα, 210
γενεᾶς τῆς θήλεος ἀμέτοχον, ἐκ μόνου πατρὸς σπαρεῖσαν ἄνευ σπορᾶς καὶ
γεννηθεῖσαν ἄνευ κυήσεως· ἔπειτα δ' οὐ ταῦτα μόνον κατεῖδεν, ὅτι παγκάλη
καὶ ἀμήτωρ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀειπάρθενος, οὔτ' ἐκ μητρὸς οὔτε μήτηρ οὔτ' ἐκ
p. 167 M. | φθορᾶς οὔτε φθαρησομένη· εἶτ' ἐκ τρίτου κατενόησεν αὐτὴν ἐξετάζων
καὶ κόσμου γενέθλιον, ἣν ἑορτάζει μὲν οὐρανός, ἑορτάζει δὲ γῆ καὶ τὰ ἐν
γῇ γανύμενα καὶ ἐνευφραινόμενα τῇ παναρμονίῳ ἑβδομάδι. ταύτης 211
ἕνεκα τῆς αἰτίας ὁ πάντα μέγας Μωυσῆς ἐδικαίωσε τοὺς ἐγγραφέντας
αὐτοῦ τῇ ἱερᾷ πολιτείᾳ θεσμοῖς φύσεως ἑπομένους πανηγυρίζειν, ἐν
ἱλαραῖς διάγοντας εὐθυμίαις, ἀνέχοντας μὲν ἔργων καὶ τεχνῶν τῶν εἰς
πορισμὸν καὶ πραγματειῶν ὅσαι κατὰ βίου ζήτησιν, ἄγοντας δ' ἐκεχει-
ρίαν καὶ διαφειμένους πάσης ἐπιπόνου καὶ καματηρᾶς φροντίδος,
σχολάζοντας οὐχ ὡς ἔνιοι γέλωσιν ἢ παιδιαῖς ἢ μίμων ἢ ὀρχηστῶν
ἐπιδείξεσι, περὶ ἃς κηραίνουσι καὶ δυσθανατοῦσιν οἱ θεατρομανοῦντες
καὶ διὰ τῶν ἡγεμονικωτάτων αἰσθήσεων, ὁράσεως καὶ ἀκοῆς, δούλην
ἀπεργαζόμενοι τὴν φύσει βασιλίδα ψυχήν, ἀλλὰ μόνῳ τῷ φιλοσοφεῖν·
οὐχ ὅπερ μεθοδεύουσιν οἱ λογοθῆραι καὶ σοφισταὶ πιπράσκοντες ὡς 212
ἄλλο τι τῶν ὠνίων ἐπ' ἀγορᾶς δόγματα καὶ λόγους, οἳ φιλοσοφίᾳ κατὰ
φιλοσοφίας (ὦ γῆ καὶ ἥλιε!) χρώμενοι δι' αἰῶνος οὐκ ἐρυθριῶσιν,
ἀλλὰ τῷ τῷ ὄντι φιλοσοφεῖν, ὅπερ ἐκ τριῶν συνύφανται, βουλευμάτων καὶ
λόγων καὶ πράξεων, εἰς ἓν εἶδος ἡρμοσμένων πρὸς κτῆσιν καὶ ἀπό-
λαυσιν εὐδαιμονίας. τούτου δή τις ἀλογήσας τοῦ διατάγματος, ἔτι τοὺς 213
χρησμοὺς ἐναύλους ἔχων τοὺς περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης, οὓς ἐθέσπισεν

1 ἀνεσφραγισμένον Turn. 2 αὐτῆς] αὐτοῦ H 3 θήλεως FH 4 δὲ VO μόνον ταῦτα transp. BMAF, μόνα ταῦτα VOK κατεῖδον M παγκαλῆς A 6 οὔτ' ἐκφθαρησομένη A εἶτα N, εἴτ' E 7. 8 καὶ τὰ ἐν γῇ (τῇ γῇ F) AFGHPN: om. ceteri 8 γανύμενα BE: γαννύμενα ceteri (v) παναρμονίᾳ H 9 ἐγγραφθέντας K 10 πολιτείᾳ] βίβλῳ νόμους V²OK 11 ἱλαραῖς BEMVOK: ἱλαρίαις AFGHPN; ἱλαρίναις (sic) v ἐν εὐθυμίαις AFN μὲν om. A 11. 12 εἰς πορισμὸν] ἐκ πορισμῶν A 12 πραγματείαν BEMV¹, πραγματείας V²OK ἄγοντες A δὲ A 12. 13 ἐκκεχειρίαν VKH 13 διαφειμένης A 14 σχολάζοντες A; ἐνσχολάζοντας coni. Mang. γελῶσιν AP γέλωσι καὶ παιδιαῖς BEM ἢ ante μίμων om. FN 15 περὶ ἃς κηραίνουσι] περισκαίρουσι A δυσθανατῶσιν AFPN οἱ δὲ A 16 pr. καὶ eras. V², om. OK δούλην] δοῦλον FGHP (v) 18 λοθῆραι (sic) A 19 οἱ A φιλοσοφίᾳ] φιλοσοφίας FH¹PN 21 τῷ τῷ ὄντι BEMGHP: τὸ τῷ ὄντι A (Turn.), pr. τῷ om. VOKFN (Mang.) συνυφαίνεται V²OK 22 ἓν om. BEM

6—23 N fol. 158r: εἶτα ἐκ τρίτου — ἀπόλαυσιν εὐδαιμονίας. 23 sqq. Num. 15, 32—36

ἄνευ προφήτου ὁ θεὸς διὰ φωνῆς — τὸ παραδοξότατον — ὁρατῆς, ἣ
τῶν παρατυγχανόντων ὀφθαλμοὺς ὤτων ἐπήγειρε μᾶλλον, ἐπὶ φρυγανισμὸν
ἐξῄει διὰ μέσου τοῦ στρατοπέδου πάντας εἰδὼς ἐν ταῖς σκηναῖς
ἠρεμοῦντας, καὶ δρῶν ἔτι τἀδίκημα καταφανὴς ὑπὲρ τοῦ μὴ
214 λαθεῖν γίνεται. πυλῶν γὰρ ἔξω προελθόντες τινὲς εἰς ἐρημίαν,
ἵν' ἐν τῷ καθαρωτάτῳ καὶ ἡσυχάζοντι εὔξωνται, θέαν ἔκνομον
ἰδόντες, ξύλων ὕλην συγκομίζοντα, καὶ δυσανασχετήσαντες ἐμέλ-
λησαν μὲν αὐτὸν ἀνελεῖν, λογισμῷ δὲ τὸ παρακεκινημένον τῆς
ὀργῆς ἐπισχόντες, ἵνα μήτε ἰδιῶται πρὸ ἀρχόντων κολάζειν τινὰ δοκῶσι
καὶ ταῦτ' ἄκριτον, κἂν ἄλλως τὸ παρανόμημα ᾖ ἐμφανές, μήτε τοῦ
περὶ τὴν ἡμέραν εὐαγοῦς μίασμα φόνου, κἂν δικαιότατος ᾖ, προσάψηται,
συλλαβόντες ἄγουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἄρχοντα, ᾧ συνήδρευον μὲν οἱ
215 ἱερεῖς, παρειστήκει δὲ σύμπασα ἡ πληθὺς πρὸς ἀκρόασιν. ἔθος γὰρ
ἦν, ἀεὶ μὲν κατὰ τὸ παρεῖκον, προηγουμένως δὲ ταῖς ἑβδόμαις, ὡς
ἐδήλωσα καὶ πρόσθεν, φιλοσοφεῖν, τοῦ μὲν ἡγεμόνος ὑφηγουμένου καὶ
διδάσκοντος ἅ τε | χρὴ πράττειν καὶ λέγειν, τῶν δ' εἰς καλοκἀγαθίαν p. 168 M
216 ἐπιδιδόντων καὶ βελτιουμένων τά τε ἤθη καὶ τὸν βίον. ἀφ' οὗ καὶ
εἰσέτι νῦν φιλοσοφοῦσι ταῖς ἑβδόμαις Ἰουδαῖοι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν τὸν
χρόνον ἐκεῖνον ἀναθέντες ἐπιστήμῃ καὶ θεωρίᾳ τῶν περὶ φύσιν· τὰ γὰρ
κατὰ πόλεις προσευκτήρια τί ἕτερόν ἐστιν ἢ διδασκαλεῖα φρονήσεως
καὶ ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης εὐσεβείας τε καὶ ὁσιότητος καὶ
συμπάσης ἀρετῆς, ᾗ κατανοεῖται καὶ κατορθοῦται τά τε ἀνθρώπεια καὶ
217 θεῖα; (28.) τότε μὲν οὖν εἰς εἱρκτὴν ὁ τηλικοῦτον ἀσέβημα δράσας
ἀπάγεται. Μωυσῆς δὲ ἀπορῶν ὅ τι χρὴ παθεῖν τὸν ἄνθρωπον —

1 διὰ φωνῆς codd.: καὶ διὰ φωνῆς v παραδοξώτατον BE ἣ BEVOK: ᾗ M, παρὰ A, ἣ om. FGHP (v) 2 ἐπήγειρε] ἐπήγαγε P 3 παντὸς A εἰδώς] ἰδὼν G 4 ἔτι] ἐπὶ A, ὅτι M τἀδίκημα AFGHP: τὰ δόκιμα ceteri 5 ἐρημίαν A (Mang.): ἠρεμίαν ceteri (Turn.) 6 ἡσυχάζοντι om. in textu E, add. mg. E 7 ἰδότες (sic) M 7. 8 ἐμέλησαν V¹AFHP 8 μὲν AFGHP: om. ceteri 9 ἐπισχόντες AGHP: ἐπισχόντας F, ἐπέσχον ceteri (Mang.) 10 ἄκριτα A ᾖ scripsi: ἦν codd. (v) 11 περὶ] παρὰ H¹P ἐναγοῦς VOK ᾖ] ἦν V²K 12 συλλαβόντες AG: συλλαβόντες δ' ceteri (v) συνήδευον A οἱ om. AHP (v) 13 παρειστήκεισαν A πᾶσα VOK πρὸς] ἐπ' A 14 παρῆκον VOKG ἑβδομάδαις BEM 15 ἐδήλωσε H¹P 16 καὶ λέγειν om. F καλοκἀγαθίας AGHP 18 ἑβδομάδαις BM πατρίαν A τὸν AFGHP: om. ceteri 19 περὶ] παρὰ F¹ 20 ἐστιν AGHP: om. ceteri διδασκαλία AP, διδασκαλεῖον O 21 ἀνδρίας EAG 23 οὖν om. A τηλικοῦτο BEM ἀσέβημα δράσας AGHP: δράσας ἀσέβημα ceteri 24 ἄγεται A μωσῆς AVOK δ' BEM τὸν ἄνθρωπον παθεῖν transp. A

ᾔδει γὰρ ἄξια θανάτου διαπεπραγμένον, ἀλλὰ τίς ἂν γένοιτο τρόπος
ἁρμόζων τῆς τιμωρίας; — ἀφικνεῖται πρὸς τὸ ἀόρατον ἀοράτῳ ψυχῇ δικα-
στήριον καὶ ἐπυνθάνετο τοῦ καὶ πρὶν ἀκοῦσαι πάντ' ἐπισταμένου δικαστοῦ,
τί κέκρικεν. ὁ δ' ἀποφαίνεται τὴν γνῶσιν, ὅτι καὶ θνῄσκειν ὀφείλει καὶ 218
οὐχ ἑτέρως ἢ καταλευσθείς, ἐπειδὴ καὶ τούτῳ καθάπερ καὶ τῷ προ-
τέρῳ μετέβαλεν ὁ νοῦς εἰς κωφὴν λίθον εἰργασμένῳ τελεώτατον παρα-
νόμημα, ᾧ σχεδὸν πάντα τἄλλα ἐμφέρεται, ὅσα περὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς
ἑβδόμης νενομοθέτηται. διὰ τί; ὅτι οὐχ αἱ βάναυσοι μόνον ἀλλὰ καὶ αἱ 219
ἄλλαι τέχναι καὶ πραγματεῖαι καὶ μάλιστα αἱ περὶ πορισμὸν καὶ βίου ζήτησιν
ἢ διὰ πυρός εἰσιν ἢ οὐκ ἄνευ τῶν διὰ πυρός· ὅθεν ἀπαγορεύει πολλάκις
ἐν ταῖς ἑβδόμαις πῦρ ἐναύειν ὡς ἀρχηγικώτατον αἴτιον καὶ πρεσβύτατον
ἔργον, οὗ ἡσυχάσαντος ἐνενοήθη καὶ τὰ κατὰ μέρος ὡς εἰκὸς συνη-
συχάσειν. ὕλη δὲ ξύλα πυρός, ὡς τὸν ξυλιζόμενον ἀδελφὸν καὶ συγγενὲς 220
ἁμάρτημα τῷ καίοντι δρᾶν, τὸ παρανόμημα διπλασιάζοντα, τῇ μὲν ὅτι
προσταχθὲν ἠρεμεῖν συνεκόμιζε, τῇ δ' ὅτι καὶ τοιαῦτα συνεκόμιζεν, ἃ
πυρός ἐστιν ὕλη, τῆς τῶν τεχνῶν ἀρχῆς.
(29.) Ἄμφω μὲν οὖν τὰ εἰρημένα τιμωρίας ἀσεβῶν περιέχει διὰ 221
πεύσεως καὶ ἀποκρίσεως βεβαιουμένας. ἕτερα δὲ δύο ἐστὶν οὐχὶ τῆς
αὐτῆς ἀλλὰ διαφερούσης ἰδέας, ὧν τὸ μὲν περὶ κλήρου διαδοχῆς, τὸ δ'
p. 169 M. ὅσα τῷ δοκεῖν παρὰ καιρὸν | ἐπιτελουμένης ἱερουργίας, περὶ ἧς

---

2 ἁρμόζων τῆς τιμωρίας GHP: τῆς τιμωρίας ἁρμόζων F, ἁρμόζων om. ceteri ἀοράτῳ om. A ψυχῆς A 3 ἐπυνθάνετο τοῦ AF mg. P mg. K: om. ceteri καὶ πρὶν A: καὶ om. ceteri (v) τοῦ ante πάντ' add. V²OK πάντα AK 5 alt. καὶ om. F (fort. recte) 6 μετέλαβεν F 7 τἄλλα MG, τὰ ἄλλα AVOK 8 διὰ τί; ὅτι AFGH²P: ὅτι om. H¹, διότι ceteri βάναυσοι] βάσανοι BE¹ post μόνον add. τέχναι A alt. αἱ om. A 11 ἀρχικώτατον M αἴτιον AFGHP: καὶ αἴτιον ceteri 12 ἔργον] ὄργανον coni. Mang. καὶ τὰ] καὶ τὸ M, καὶ τὰ om. A, τὰ om. F ὡς om. F 12. 13 συνησυχάσειν AF: συνησυχάζειν GHP (v), ἡσυχάσειν BEMV¹, ἡσυχάζειν V²OK 13 ὡς] ὥστε HP (v) 14 τὸ eras. V², om. OK παρανόνημα M 15 τὸ ante προσταχθὲν add. BEM (Mang.) προσταχθεὶς V²OK τὰ τοιαῦτα M 16 τῶν om. BEM 17 post τιμωρίας add. περιέχει V²OK 17. 18 περιέχει διὰ πεύσεως AF: περιέχει eras. V², om. h. l. OK, δ. π. περιέχει transp. ceteri διαπνεύσεως P 18 βεβαιουμένας AG: βεβαιούμενα ceteri 19 παρακλήρου K τὸ δ' AFGHP: τὰ δ' BEM, τὰ δὲ VOK 20 καὶ ante παρὰ add. BEM παρὰ καιρὸν] περὶ καιροῦ coni. Mang.; ⟨περὶ τῆς⟩ παρὰ καιρὸν conicio

---

4—7 Catena in Num. 15,35 (Caten. Lips. I p. 1267) Φίλωνος ἑβραίου: ἀποφαίνεται ὁ θεὸς ὅτι θνῄσκειν ὀφείλει ὁ ἐν τῷ σαββάτῳ συλλέξας ξύλα καὶ οὐχ ἑτέρως ἢ καταλευσθείς, ἐπειδήπερ ὁ νοῦς αὐτῷ εἰς κωφὴν λίθον μετέβαλεν εἰργασμένῳ τελεώτατον παρανόμημα.

222 λεκτέον πρότερον. τὴν ἀρχὴν τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας πρῶτον ἀναγράφει
μῆνα Μωυσῆς ἐν ταῖς τῶν ἐνιαυτῶν περιόδοις ἀναθεὶς οὐχ ὥσπερ ἔνιοι
χρόνῳ τὰ πρεσβεῖα μᾶλλον ἢ ταῖς τῆς φύσεως χάρισιν, ἃς ἀνέτειλεν ἀνθρώ-
ποις· κατὰ γὰρ ταύτην τὰ μὲν σπαρτά, ἡ ἀναγκαία τροφή, τελειογονεῖται,
ὁ δὲ τῶν δένδρων καρπὸς ἡβώντων ἄρτι γεννᾶται δευτέραν ἔχων τάξιν,
ὅθεν καὶ ὀψίγονός ἐστιν· ἀεὶ γὰρ ἐν τῇ φύσει τὰ μὴ λίαν ἀναγκαῖα
223 τῶν σφόδρα ἀναγκαίων δεύτερα. σφόδρα μὲν οὖν ἀναγκαῖα πυροί τε
καὶ κριθαὶ καὶ ὅσα ἄλλα εἴδη τροφῆς, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστιν· ἔλαιον
δὲ καὶ οἶνος καὶ ἀκρόδρυα οὐχὶ τῶν ἀναγκαίων, ἐπεὶ καὶ δίχα τούτων
ἄχρι μακροτάτου γήρως παρατείνοντες εἰς πολυετίαν βιοῦσιν ἄνθρωποι.
224 τῷ δὴ μηνὶ τούτῳ περὶ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν, μέλλοντος τοῦ
σεληνιακοῦ κύκλου γίνεσθαι πλησιφαοῦς, ἄγεται τὰ διαβατήρια, δημοφανὴς
ἑορτή, τὸ Χαλδαϊστὶ λεγόμενον Πάσχα, ἐν ᾗ οὐχ οἱ μὲν ἰδιῶται προσ-
άγουσι τῷ βωμῷ τὰ ἱερεῖα, θύουσι δ' οἱ ἱερεῖς, ἀλλὰ νόμου προστάξει
σύμπαν τὸ ἔθνος ἱερᾶται, τῶν κατὰ μέρος ἑκάστου τὰς ὑπὲρ αὑτοῦ
225 θυσίας ἀνάγοντός τε καὶ χειρουργοῦντος. ὁ μὲν οὖν ἄλλος ἅπας λεὼς
ἐγεγήθει καὶ φαιδρὸς ἦν, ἑκάστου νομίζοντος ἱερωσύνῃ τετιμῆσθαι·
δεδακρυμένοι δ' ἕτεροι καὶ στένοντες διῆγον, οἰκείων αὐτοῖς ἔναγχος
τετελευτηκότων, οὓς πενθοῦντες διπλῇ κατείχοντο λύπῃ, προσειληφότες

---

1 πρότερον A (Mang.): προτέρας ceteri (Turn.) γράφει F 1. 2 μῆνα ἀναγράφει transp. A 2 μωσῆς BEF post ἀναθεὶς add. αὐτῷ V^2OK 3 χρόνῳ om. VOK τὰς . . . χάριτας V^2OK 4 σπαρτά] σπαρέντα VOK, . . . ματα Chron. Pasch. (σπέρματα Mai) τῇ ἀναγκαίᾳ τροφῇ G τελεσιουργεῖται Chron. Pasch. 7 πυρός A 9 καὶ ante δίχα om. AGHP Chron. Pasch. (Turn.) 10 γήρους Chron. Pasch. παρεκτείνοντες M 11 τῷ: incipit C fol. 122^r δὴ] δὲ Chron. Pasch., πρώτῳ C τούτῳ om. C τεσσαρασκαιδεκάτην F 12 γένεσθαι (sic) B^1EM δημοφανὴς (δημοφαὴς Chron. Pasch.) corruptum; δημοτελὴς conicio 13 χαλδαϊστὴ A Πάσχα] φάσκα BEMGHP; Πάσκα Turn. 14 ἱερὰ A οἱ om. CMO 15 μέρους K αὐτοῦ CBEMAH^1 16 τε] τότε FGHP (v) χειρουργοῦντος] ἱερουργοῦντος coni. Mang. ἄλλος om. VOK πᾶς CBEM λαὸς A 18 αὐτοῖς] αὐτῆς M

---

1 sqq. Exod. 12,2 sqq. Num. 9,1—5 1 — 13 *Chronicon Paschale vol. I p. 3 (Dindorf):* Φίλωνος τοῦ παρ' Ἑβραίοις σοφοῦ. Τὴν ἀρχὴν — τὸ Χαλδαϊστὶ λεγόμενον Πάσχα. ταῦτα μὲν ὁ Φίλων. 11 [*Ioa. Chrysost.*] *Orat. in Pascha VII* (Migne t. 59 Col. 748): ἔχομεν μάρτυρας σοφοὺς Ἑβραίους οἷον Φίλωνα καὶ Ἰώσηπον καὶ ἄλλους τινάς, οἵτινες ἐν τοῖς οἰκείοις συγγράμμασι διαβεβαιοῦνται, ὅτι οὐ δύναται ἀκριβῶς ἄλλως τὸ Πάσχα γενέσθαι ἢ μετ' ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἐνστᾶσαν· καὶ ὁρίζονται οὗτοι ἀνέκαθεν τὸν τοιοῦτον εἱρμὸν τετηρῆσθαι μετὰ τῆς κατὰ σελήνην τεσσαρεσκαιδεκάτης. 18 sqq. Num. 9,6 — 14

τῇ διὰ τοὺς ἀποθανόντας συγγενεῖς καὶ τὴν ἐκ τοῦ στερηθῆναι τῆς
περὶ τὴν ἱερουργίαν ἡδονῆς τε καὶ τιμῆς, οἷς οὐδὲ καθάρασθαι καὶ
περιρράνασθαι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐξεγένετο, μήπω τοῦ πένθους
ὑπερημέρου καὶ ἐκπροθέσμου γεγονότος. οὗτοι μετὰ τὴν πανήγυριν 226
προσελθόντες τῷ ἄρχοντι συννοίας μεστοὶ καὶ κατηφείας τὰ συμβεβηκότα
διηγήσαντο, τὴν ὑπόγυον τῶν συγγενῶν τελευτήν, τὸ πένθος ᾧ κατ'
ἀναγκαῖον ἐχρήσαντο, τὸ μὴ δυνηθῆναι διὰ τοῦτο μετασχεῖν τῆς τῶν
διαβατηρίων θυσίας. εἶτ' ἐδέοντο μὴ ἔλαττον τῶν ἄλλων ἐνέγκασθαι 227
μηδὲ τὸ ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσιν οἰκείοις ἀτύχημα ἐν ἀδικήματος μέρει
p. 170 M. καταριθμηθῆναι τιμωρίαν ἐργασάμενον πρὸ | ἐλέου· νομίσαι γὰρ ἂν
χείρονα παθεῖν τῶν ἀποθανόντων, εἴ γε τοῖς μὲν οὐδενός ἐστιν ἀντί-
ληψις ἔτι τῶν ἀβουλήτων, οἱ δὲ ζῶντες δόξουσι τεθνάναι τὸν μετ'
αἰσθήσεως θάνατον. (30.) ταῦτ' ἀκούσας ἑώρα μὲν καὶ τὴν δικαιολογίαν 228
οὐκ ἀπῳδὸν καὶ τὴν τοῦ μὴ ἱερουργῆσαι πάλιν πρόφασιν ἀναγκαίαν καὶ
τὸ συμπαθὲς ἀνακεκραμένον τούτοις, ἐπαμφοτερίζων δὲ τὴν γνώμην
καὶ ὥσπερ ἐπὶ πλάστιγγος ἀντιρρέπων — τῇ μὲν γὰρ ἐταλάντευεν ὁ
ἔλεος καὶ τὰ δίκαια, τῇ δ' ἀντέβριθεν ὁ νόμος τῆς τῶν διαβατηρίων
θυσίας, ἐν ᾧ καὶ πρῶτος μὴν καὶ ἡμέρα τεσσαρεσκαιδεκάτη δεδή-
λωται τῆς ἱερουργίας —, ἀρνήσεως καὶ συγκαταθέσεως μεταξὺ φορού-
μενος ἱκετεύει τὸν θεὸν δικαστὴν γενέσθαι καὶ χρησμῷ τὴν κρίσιν ἀνα-
φῆναι. ὁ δ' ἐπακούσας θεσπίζει λόγιον οὐ περὶ ὧν ἐνετεύχθη 229
μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὖθίς ποτε γενησομένων, εἰ ταῖς αὐταῖς
χρήσαιντο συντυχίαις· ἐπιδαψιλευόμενος δὲ καὶ περὶ τῶν κατ'

---

1 τῇ] τὴν G στερηθῆναι MAFGHP: ὑστερηθῆναι ceteri 2 τε καὶ τιμῆς om. O οὐδὲν O καθάρασθαι AFGHP: περικαθάρασθαι ceteri 3 μήπου BEM 5 προελθόντες K 6 ὑπόγυιον V²OK, ὑπόγειον P τελευτήν add. mg. H²P² τὸ—ἐχρήσαντο (7) om. O ᾧ] ὃ E¹ 6. 7 κατ' ἀναγκαῖον GHP: κατὰ τἀναγκαῖον A, κατ' ἀνάγκην ceteri 7 τῆς om. A 8 διαβατηρίων· θυσίας τέ (pro εἶτ') A ἔλαττον AGHP: ἐλάττω ceteri 9 οἰκεῖον A ἀδικήματος] ἀτυχήματος CV¹O (Turn.) 10 εἰργασμένον A ἐλέους VOK ἂν om. M 12 ἔτι] ἐπὶ A, om. v μετὰ VOK 13 αἰσθήτου (sic) K ταῦτα C μὲν om. A δικαιολογίαν AFGHP: διαλογίαν ceteri 14 ἀπῳδὸν] ἀποδῶν P μὴ om. A πάλιν BEMFV²K: πάλαι ceteri (v) 15 ἀνακεκραμμένον M ἐναμφοτερίζων A 16 καὶ om. A 16. 17 ὁ ἔλεος F: τὸ ἔλεος A (v), ἔλεος (om. ὁ) ceteri 17 δὲ AVOK 18 ᾧ scripsi: ᾗ codd. (v) ἡμέρα τεσσαρεσκαιδεκάτη codd.: τεσσ. ἡμέρα v 18. 19 δεδήλωται AGHP: ἣ δεδήλωται BEMFV¹K², ἡ δεδήλωται CV²OK¹ 20 θεὸν] αὐτὸν GHP (Turn.) 20. 21 ἀναφανῆναι FGHP, ἐναφεῖναι V²OK 21 ἐτεύχθη P 22 περὶ] πάντων VOK 23 συντυχίαις AFGHP: δυστυχίαις ceteri

ἄλλας αἰτίας οὐ δυνηθέντων ἱερουργῆσαι μετὰ παντὸς τοῦ ἔθνους προσ-
230 επιθεσπίζει. τίνα οὖν ἐστι τὰ περὶ τούτων χρησθέντα λόγια, μηνυτέον.
„συγγενικὸν“ φησί „πένθος ἀναγκαία μὲν τοῖς ἀφ᾽ αἵματος ἀνία,
231 γράφεται δ᾽ οὐκ ἐν πλημμελείαις. ἕως μὲν οὖν ἐμπρόθεσμόν ἐστιν,
ἔξω περιβόλων ἱερῶν ἐλαυνέσθω, οὓς ἀπὸ παντὸς ἁγνεύειν οὐχ ἑκουσίου
μόνον ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ κατὰ γνώμην μιάσματος δεῖ· γενομένου δ᾽
ἐκπροθέσμου, μὴ στερέσθωσαν ἰσομοιρίας τῆς ἐν ταῖς ἱερουργίαις, ἵνα
μὴ προσθήκη τετελευτηκότων οἱ ζῶντες ὦσιν· ἴτωσαν δὲ ἅτε δεύτεροι
δευτέρῳ μηνί, πάλιν τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ, καὶ θυέτωσαν κατὰ τὰ
αὐτὰ τοῖς προτέροις καὶ τῷ θύματι χρήσθωσαν ὡς ἐκεῖνοι νόμῳ καὶ
232 τρόπῳ τῷ παραπλησίῳ. τὰ δ᾽ αὐτὰ ἐπιτετράφθω καὶ τοῖς μὴ διὰ
πένθος ἀλλὰ μακρᾶς χάριν ἀποδημίας κωλυομένοις ἅμα τῷ παντὶ
ἔθνει συνιερουργεῖν· οὐ γὰρ οἱ ξενιτεύοντες ἢ ἑτέρωθι οἰκοῦντες ἀδικοῦσιν,
ὡς στέρεσθαι τῆς ἴσης τιμῆς, καὶ ταῦτα μὴ χωρούσης διὰ πολυανθρωπίαν
τὸ ἔθνος μιᾶς χώρας, ἀλλ᾽ ἀποικίας πανταχόσε διαπεμψαμένης.“
233 (31.) Τοσαῦτα διειλεγμένος περὶ τῶν ὑστερησάντων μὲν ἅμα τῷ
πλήθει θῦσαι τὰ διαβατήρια κατὰ συντυχίας ἀβουλήτους, ἐκπλῆσαι δ᾽
εἰ καὶ ὀψὲ ἀλλ᾽ οὖν ἀναγκαίως τὸ ἐλλειφθὲν σπουδασάντων, ἐπὶ τελευ-
ταῖον μέτειμι διάταγμα τὸ περὶ τῆς τῶν κλήρων διαδοχῆς, ὅπερ ὁμοίως
234 μικτὸν ἦν ἐκ πεύσεως καὶ ἀποκρίσεως λαβὸν τὴν σύστασιν. ἦν τις

---

1. 2 προθεσπίζει VOK 2 τὰ περὶ] ἐπὶ Richt. λόγια χρησθέντα transp. A (v) 3 φησί] φύσει K, ἐστι M ἀναγκαῖον A μὲν AFGHP: om. ceteri ἀνία om. A 4 γράφεται] ἀναγράφεται A (v) ἐμπλημμελείαις M, ἐν πλημελίαις G ἐμπρόθεσμον codd.: ἐκπρόθεσμον Turn. 5 περιβόλων] περιόδων CVOK ἁγνεύσει (sic) ἀπὸ παντὸς transp. F 6 τοῦ μὴ om. Turn., μὴ om. O 7 στερέσθωσαν scripsi (cf. l. 14): στερείσθωσαν codd. (v) τῆς om. VOK 8 τελευτηκότων (sic) M 9. 10 τὰ αὐτὰ] ταῦτα A; ταὐτὰ (v) 10 τῷ om. F 10. 11 τρόπω καὶ νόμω transp. BEMGHP 12 ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ AF (v) 13 ἢ] οἳ Turn. ἑτέρωθεν F 14 στέρεσθαι] στερεῖσθαι A (v) διὰ om. Turn. 15 πανταχόσε] πολλαχόσε AHP (v) διαπεμψαμένης: desinit C fol. 123[r] 16 ὑστερισάντων G μὲν AFGHP: om. ceteri 17 ἐκπλῆσαι] ἐκπληρῶσαι AG (v), πληρῶσαι HP 17. 18 δ᾽ εἰ AFH[2]: δεῖ GH[1]P, δὲ (om. εἰ) ceteri 18 ἀλλ᾽ οὖν ἀναγκαίως AFGHP: om. ceteri τὸ τελευταῖον V[2]OK 19 διάταγμα om. GHP τὸ] τῶι E 20 μικτὸν] μικρὸν F λαβὼν BEM Barb. τις om. VOK

---

18 — 255.19 Catena Barber. IV 56 fol. 150[v] Φίλωνος ἑβραίου ἐκ τοῦ περὶ μωσέως δευτέρου λόγου: ἐπὶ τελευταῖον μετεῖναι (sic) διάταγμα — τὰς παρὰ μικρὸν διαφορὰς παραστέλλοντα. 20 sqq. Num. 27,1 — 11

ὄνομα Σαλπαάδ, ἀνὴρ δόκιμος καὶ φυλῆς οὐκ ἀσήμου· τούτῳ πέντε μὲν
p. 171 M. γίνονται θυγατέρες, υἱὸς | δὲ οὐδείς· αἳ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πατρὸς
στέρησιν τῆς πατρῴας λήξεως ὑποτοπήσασαι διὰ τὸ τὰς κληρουχίας
ἄρρεσι δίδοσθαι προσίασι τῷ ἡγεμόνι μετὰ τῆς ἁρμοττούσης κόραις
αἰδοῦς, οὐ θηρώμεναι πλοῦτον, ἀλλὰ τοὔνομα καὶ ἀξίωμα γλιχόμεναι
διασῶσαι τοῦ πατρὸς καί φασιν· „ὁ μὲν πατὴρ ἡμῶν ἐτελεύτησεν, 235
ἐτελεύτησε δ' ἐν οὐδεμιᾷ στάσει γενόμενος, ἐφ' ὧν συνέβη διαφθαρῆναι
μυρίους, ἀλλ' ἐζήλωσε βίον ἀπράγμονα καὶ ἰδιώτην, εἰ μὴ ἄρα ἐν
ἁμαρτίᾳ θετέον τὸ γενεᾶς ἄρρενος ἀμοιρῆσαι. πάρεσμεν δ' ἡμεῖς ὅσα
μὲν τῷ δοκεῖν ὀρφαναί, τὸ δ' ἀληθὲς σοὶ χρησόμεναι πατρί· τοῦ γὰρ
γεννήσαντος ὁ νόμιμος ἄρχων οἰκειότερος ὑπηκόοις.“ ὁ δὲ θαυμάσας 236
τὴν φρόνησιν τῶν παρθένων καὶ τὴν πρὸς τὸν γειναμένον εὔνοιαν
ἐπέσχεν ὑφ' ἑτέρας ἑλκόμενος φαντασίας, καθ' ἣν τὰς κληρουχίας
ἄνδρες ὤφειλον διανέμεσθαι γέρας ληψόμενοι στρατείας καὶ πολέμων
οὓς διήθλησαν, γυναικὶ δ' ἡ φύσις ἀσυλίαν τῶν τοιούτων ἀγωνισμάτων
παρέχουσα δηλονότι καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς τιθεμένων ἄθλων οὐ μεταδίδωσιν. ὅθεν εἰκότως τῆς διανοίας ἀμφικλινῶς ἐχούσης καὶ ἀντισπω- 237
μένης, ἀναφέρει τῷ θεῷ τὴν διαπόρησιν, ὃν ᾔδει μόνον ἀψευδέσι καὶ
ἀπλανεστάτοις κριτηρίοις τὰς κατὰ μικρὸν διαφορὰς διαστέλλοντα πρὸς

1 ὄνομα AF Barb.: ὀνόματι ceteri Σαλπαάδ scripsi: σαλπαάθ AFGHP Barb. (v), σαλίτα ὁ δ' ceteri γρ. ἦν τις ὀνόματι σαλπαάθ mg. K ἀσίμου Barb. μὲν om. Barb. 2 γείνονται V¹, γείνοντο V²K δ' AH Barb. οὐδὲ εἷς VOK Barb. 3 λέξεως H¹P¹ 4 ἄρσεσι VO δίδοσθαι AGHP Barb.: δεδόσθαι ceteri (Mang). κοραῖς (sic) v 6 τοῦ πατρὸς διασῶσαι transp. M ὁ μὲν πατὴρ] ὅτι ὁ πατὴρ Cat. ἐτελεύτησεν] ἐτελεύτα K ἐτελεύτησεν ἡμῶν transp. A Barb. 7 ἐτελεύτησε δ' om. Cat. δὲ A οὐδὲ μιᾷ Barb. στάσεων coni. Mang. ἐφ' GHP: ὑφ' ceteri (v) 8 ἰδιώτην καὶ ἀπράγμονα transp. VOK καὶ ἰδιώτην om. Cat. ἄρα eras. H S. 9 ἐν ἁμαρτίᾳ] ἁμαρτίαν A ἐν ἁμαρτίᾳ θετέον] ἐστὶ Cat. 9. 10 ὅσα μὲν τῷ] τῶ (vel τὸ) μὲν Cat. 10 δὲ Cat. τοῦ — ὑπηκόοις (11) om. Cat. 11 οἰκειότερον (ς supra) K ὑπήκοος P 12 τὸν γειναμένον] τὸ γινόμενον Cat., τὸ γενόμενον V¹O 13 ὑπέσχεν Cat. ὑφ'] ἐφ' Cat. ἑτέρας] ἑκατέρας GHP Barb. Cat. (Turn.) 15 ἀσυλίαν] ἀτέλειαν coni. Mang. 16 δῆλον ὅτι E ὑπ' αὐτοῖς Cat. 17 ὅθεν: incipit C fol. 123r 18 τῷ om. Cat. καὶ ante ἀψευδέσι add. AFGHP (Turn.) 19 κατὰ] παρὰ Barb. διαστελλόμενον P, παραστέλλοντα Barb.

4 — 18 Catena in Num. 27,3 (Caten. Lips. I p. 1359) Φίλωνος ἑβραίου: ὡς οὐ θηρώμεναι πλοῦτον προσῆλθον τῷ ἡγεμόνι μετὰ τῆς ἁρμοττούσης κόραις αἰδοῦς, ἀλλὰ τοὔνομα — ἀναφέρει θεῷ.

238 ἐπίδειξιν ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης. ὁ δὲ ποιητὴς τῶν ὅλων, ὁ τοῦ
κόσμου πατήρ, γῆν καὶ οὐρανὸν ὕδωρ τε καὶ ἀέρα καὶ ὅσα ἐκ τούτων
ἑκάστου συνέχων καὶ διακρατῶν, ὁ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἡγεμών, οὐκ
ἀπηξίωσε χρηματίσαι κόραις ὀρφαναῖς· χρηματίσας δὲ καὶ πλέον τι
παρέσχεν ἢ κατὰ δικαστὴν ὁ εὐμενὴς καὶ ἵλεως, ὁ πάντα διὰ πάντων
πεπληρωκὼς τῆς εὐεργέτιδος ἑαυτοῦ δυνάμεως· ἔπαινον γὰρ διεξῆλθε
239 τῶν παρθένων. ὦ δέσποτα, πῶς ἄν σέ τις ὑμνήσειε, ποίῳ στόματι,
τίνι γλώττῃ, ποίᾳ φωνῆς ὀργανοποιίᾳ, ποίῳ ψυχῆς ἡγεμονικῷ; οἱ γὰρ
ἀστέρες εἷς γενόμενοι χορὸς ᾄσονταί τι μέλος ἐπάξιον; ὁ δ' οὐρανὸς
ὅλος εἰς φωνὴν ἀναλυθεὶς δυνήσεταί τι τῶν σῶν ἀρετῶν διηγήσασθαι
240 μέρος; „ὀρθῶς“ φησίν „ἐλάλησαν αἱ θυγατέρες Σαλπαάδ.“ τοῦθ'
ἡλίκον ἐστὶν ἐγκώμιον θεοῦ μαρτυροῦντος, τίς οὐκ οἶδε; πάριτε νῦν, οἱ
ἀλαζόνες, οἱ μέγα πνέοντες ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, οἱ τοὺς αὐχένας πλέον
τῆς φύσεως ἐπαίροντες καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνεσπακότες, παρ' οἷς χηρεία
μὲν γυναικῶν γέλως, [καὶ] οἰκτρὸν κακόν, ἐρημία δὲ παίδων ὀρφανῶν,
241 οἰκτρότερον τοῦ προτέρου, χλευάζεται· καὶ κατιδόντες ὅτι οὕτω ταπεινοὶ p. 172 M
καὶ ἀτυχεῖς εἶναι δοκοῦντες οὐκ ἐν ἐξουθενημένοις καὶ ἀφανέσι τάττονται
παρὰ τῷ θεῷ, οὗ τῆς ἀρχῆς τὸ ἀτιμότατον μέρος εἰσὶν αἱ πανταχοῦ

2 pr. καὶ om. Barb. ἐκ τούτων om. O 3 ἑκάστου] καὶ ἐν ἑκάστῳ AFN Barb., om. C 3. 4 οὐ κατηξίωσε A 4 χρηματίσαι om. BEM κόραις — δικαστὴν (5) om. C καὶ BEMVOK: φημὶ ceteri (v) 5 post δικαστὴν add. νόμου AFGHPN Barb.; ὁ μόνος εὐμενὴς coni. Mang. 6 αὐτοῦ AVOK Barb. 6. 7 ἔπαινον — παρθένων om. C 7 ἂν] δὴ A ὑμνήσει A 8 τίνι AGHP Barb.: ποία ceteri οἱ γὰρ] οὐ γὰρ $V^{2}OKG^{2}$, οὐ γὰρ οἱ C^{2}, εἰ γὰρ Barb. 9 εἷς om. Turn. ᾄσουσι C ⟨σου⟩ ἐπάξιον coni. Mang. ὁ] οὐ $C^{2}V^{2}OK$ δὲ BEMO 11 — 18 ὀρθῶς — θεῷ om. C 11 γάρ φησιν Barb. Σαλπαάδ scripsi: ἀλπάδα BEMVOK, σαλπαάθ ceteri (v) 12 νῦν] τοίνυν BEMVOK οἱ om. A 13 εὐπραγείαις Barb. τὸν αὐχένα H (v) 13. 14 τῆς φύσεως πλέον transp. Barb. 14 ἐπαίροντες AGHP Barb.: αἴροντες BEMFN mg. K, om. VOK 15 γυναικῶν AFN Barb.: γυναικὸς ceteri καὶ seclusi; καίτοι coni. Mang. 16 καὶ χλευάζετε VOK post ὅτι add. οἱ $AFV^{2}OKN$ Barb. (v) 17 ἐξουθενημένοις A: ἠμελημένοις ceteri (v) 18 τῷ om. N ἀτιμότερον BEM

1 — 257,9 Catena in Num. 27,7 (Caten. Lips. I p. 1361) Φίλωνος ἑβραίου: ὁ δὲ ποιητὴς τῶν ὅλων, ὁ τοῦ κόσμου σωτὴρ καὶ τὰ πάντα συνέχων οὐκ ἀπηξίωσε χρηματίσαι κόραις ὀρφαναῖς· ἔπαινον γὰρ διεξῆλθε τῶν παρθένων, οὐκ ἀγεράστους ταύτας καταλιπεῖν, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀνδράσιν ὡς ἄλλα οἰκεῖα ἀπένειμε τὰς κληρουχίας, τὰς δὲ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας ἠξίωσεν, ὃ καὶ ἐναργῶς παρίστησι „δόμα“ λέγων „δώσεις“, ἀλλ' οὐκ „ἀπόδομα“ οὐδὲ „ἀποδώσεις“· ταῦτα μὲν γὰρ ἴδια τῶν λαμβανόντων, ἐκεῖνα δὲ τῶν χαριζομένων.
1 — 258,4 Catena Barber. IV 56 fol. 150ᵛ Φίλωνος ἑβραίου: ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων — δίδωσι τοὺς κλήρους. 1 — 257,2 N fol. 158ʳ: ὁ δὲ ποιητὴς — δέξασθε νουθεσίαν ἀναγκαίαν.

τῆς οἰκουμένης βασιλεῖαι, διότι καὶ ὁ τῆς γῆς ἅπας ἐν κύκλῳ περίβολος ἐσχατιὰ τῶν ἔργων ἐστὶν αὐτοῦ, δέξασθε νουθεσίαν ἀναγκαίαν. ἐπαινέσας 242 δ' ὅμως τὴν ἔντευξιν τῶν παρθένων οὔτε ταύτας ἀγεράστους κατέλιπεν οὔτ' εἰς τὴν ἴσην τιμὴν τοῖς ἀγωνισταῖς ἀνδράσι περιήγαγεν, ἀλλὰ τοῖς μὲν ὡς ἆθλα οἰκεῖα ἀπένειμε τὰς κληρουχίας ἀνθ' ὧν ἠνδραγαθίσαντο, τὰς δὲ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας, οὐ γέρως, ἠξίωσεν· ὃ ἐναργέστατα παρίστησι διὰ τῶν ὀνομάτων „δόμα" λέγων καὶ „δώσεις" (Num. 27, 7), ἀλλ' οὐκ „ἀπόδομα" οὐδ' „ἀποδώσεις"· ταῦτα μὲν γὰρ ἴδια τῶν λαμβανόντων, ἐκεῖνα δὲ τῶν χαριζομένων. (32.) θεσπίσας δὲ περὶ ὧν 243 ἐνετύγχανον αἱ ὀρφαναὶ παρθένοι καὶ καθολικώτερον τίθησι νόμον περὶ κλήρων διαδοχῆς, πρώτους μὲν υἱοὺς ἐπὶ μετουσίαν καλῶν τῶν πατρῴων, εἰ δὲ μὴ εἶεν υἱοί, δευτέρας θυγατέρας, αἷς φησι δεῖν περιτιθέναι τὸν κλῆρον ὡσανεὶ κόσμον ἔξωθεν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἴδιον καὶ συγγενὲς κτῆμα· τὸ γὰρ περιτιθέμενον οὐδεμίαν οἰκείωσιν ἔχει πρὸς τὸ διακοσμούμενον, ἁρμονίας καὶ ἑνώσεως ἀλλοτριούμενον. μετὰ δὲ θυγα- 244 τέρας τρίτους ἀδελφοὺς καλεῖ, τετάρτην δὲ θείοις πρὸς πατρὸς ἀπονέμει τάξιν, αἰνιττόμενος ὅτι καὶ πατέρες γένοιντ' ἂν υἱῶν κληρονόμοι· πάνυ γὰρ εὔηθες ὑπολαβεῖν, ὅτι πατρὸς ἀδελφῷ νέμων κλῆρον ἀδελφιδοῦ διὰ τὴν πρὸς πατέρα συγγένειαν αὐτὸν ἀφείλετο τὸν πατέρα τῆς διαδοχῆς. ἀλλ' ἐπειδὴ νόμος φύσεώς ἐστι κληρονομεῖσθαι γονεῖς ὑπὸ παίδων ἀλλὰ 245 μὴ τούτους κληρονομεῖν, τὸ μὲν ἀπευκτὸν καὶ παλίμφημον ἡσύχασεν, ἵνα μὴ πατὴρ καὶ μήτηρ προσοδεύεσθαι δοκῶσι τὰ ἐπ' ὠκυμόροις τέκνοις

1 διότι] διὸ BEMV, δι' ὃ OK, om. C ἅπας] ἅπαξ L, ἅπαξ Turn. 2 ἐστὶν αὐτοῦ A: αὐτοῦ om. C, αὐτοῦ ἐστι ceteri (v) ἐστίν: desinit C fol. 123r 3 δ' ὅμως] δ' ὁ μωσῆς A; δὲ Μωσῆς v 5 τὰς] τῆς F ἠνδραγαθήσαντο FHP Barb. 6 ὃ] ὡς Barb. 7 παρίστησι codd.: παρέστησε v διὰ τῶν ὀνομάτων om. Barb. διὰ] τὸ BEMVOK δόμα] δόματα Barb., δόγμα M δώσεις E Cat.: δόσις A, δόσεις ceteri (v) 8 ἀπόδωμα BM Barb. οὐδ'] οὐκ FHP (v) οὐδ' ἀποδώσεις om. A ἀποδώσεις B[1]E Cat.: ἀποδόσεις ceteri (v) μὲν om. BEMVOK 10 ἐνετύγχανον AH[2]: ἐτύγχανον GH[1]P Barb., ἐνέτυχον ceteri ὀρφανοὶ (sic) VK 10. 11 περὶ κλήρων — τὸν κλῆρον (13) om. VOK, add. mg. K[2] 11 πρῶτον FGHP Barb. (Turn.) υἱοὺς om. M 12. 13 περιθεῖναι A 14 παρατιθέμενον HP (Turn.) οὐδὲ μίαν Barb. 15. 16 τὰς θυγατέρας BEM (Mang.) 16 καὶ ante τετάρτην add. FGHP Barb. (Turn.) post θείοις add. τοῖς BEM 17 καὶ om. Barb. πατέρες] πατρὸς Turn. γένοιτ' MO Barb. 18 νέμων κλῆρον om. A ἀδελφιδοῦ] διδοὺς A 19 τὸν πατέρα BEMHP (v) πατέρας A 20 νόμος φύσεώς ἐστι] ὁ νόμος ἐφίησι A (Mang.) γονεῖς AF Barb.: τοὺς γονεῖς ceteri (v) 21 ἀπευκταῖον A (v) ἡσυχάσας K[1] 22 μὴ om. F ἐπ' ὠκυμόροις] ἐπὶ χαμμόροις A

ἀπαρηγόρητα πένθη, πλαγίως δ' αὐτοὺς ἐκάλεσε τοῖς θείοις ἐφιείς, ἵν'
ἀμφοτέρων στοχάσηται καὶ τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ μὴ τὴν οὐσίαν ἀλλο-
τριωθῆναι. μετὰ δὲ θείους πέμπτη τάξις ἐστὶν οἱ ἔγγιστα γένους, ὧν
ἀεὶ τοῖς πρώτοις δίδωσι τοὺς κλήρους.
246 (33.) Ταῦτ' ἀναγκαίως διεξεληλυθὼς περὶ τῶν μικτὴν ἐχόντων
κληρουχίαν χρησμῶν, ἑξῆς δηλώσω | τὰ κατ' ἐνθουσιασμὸν τοῦ προ- p. 173 M.
φήτου θεσπισθέντα λόγια· τοῦτο γὰρ ὑπεσχόμην δείξειν. ἀρχὴ τοίνυν
ἐστὶν αὐτῷ τῆς θεοφορήτου κατοκωχῆς, ἥτις καὶ τῷ ἔθνει γέγονεν
εὐπραγίας ἀρχὴ στειλαμένῳ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου πρὸς τὰς κατὰ Συρίαν
247 πόλεις ἀποικίαν μυριάσι πολλαῖς. ἄνδρες γὰρ ὁμοῦ καὶ γυναῖκες ἀτριβῆ
καὶ μακρὰν ἐρήμην ἅπασαν ἀνύσαντες ἐπὶ θάλατταν ἀφικνοῦνται τὴν
Ἐρυθρὰν προσαγορευομένην· εἶθ' ὡς εἰκὸς ἐν ἀμηχάνοις ἦσαν οὔτε
περαιοῦσθαι δυνάμενοι διὰ σκαφῶν ἀπορίαν οὔτ' ἐπιστρέφειν τὴν
248 αὐτὴν ὁδὸν ἀσφαλὲς ἡγούμενοι. διακειμένοις δ' οὕτως μεῖζον ἐπιρράττει
κακόν· ὁ γὰρ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς δύναμιν παραλαβὼν οὐκ εὐκατα-
φρόνητον, ἱππότην καὶ πεζὸν στρατόν, ἐπεξῄει διώκων καὶ σπεύδων
καταλαβεῖν, ἵνα τίσηται τῆς ἐξόδου, ἣν θεσφάτοις ἀριδήλοις ἐπέτρεψε
ποιήσασθαι. ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἀβέβαιος ἡ μοχθηρῶν ἀνθρώπων διάθεσις
ὡς ἐπὶ πλάστιγγος μικρᾶς ἕνεκα προφάσεως ῥέπουσα πρὸς τἀναντία.
249 μέσοι δὴ ληφθέντες ἐχθρῶν καὶ θαλάττης ἀπέγνωσαν τὴν ἰδίαν σωτηρίαν,
οἱ μὲν εὐκτὸν ἀγαθὸν ἡγούμενοι τὸν οἴκτιστον ὄλεθρον, οἱ δ' ἄμεινον
εἶναι νομίζοντες ὑπὸ τῶν τῆς φύσεως ἀπολέσθαι μερῶν ἢ γέλως ἐχθροῖς

---

1 πλαγίους M δ' om. FGHP Barb. αὐτοὺς ἐκάλεσε AGHP Barb.: ἐκάλεσεν αὐτοὺς BEMV^{1}O^{1}F, ἐκάλεσεν αὐτοῖς V^{2}O^{2}K τοὺς θείους V^{2}OK ἐφεὶς BEMFG Barb. ἵν'] ἵνα καὶ A (v) 3 ἐστὶν οἱ om. P, οἱ om. GH τοῦ γένους BEM 4 αἰεὶ A 6 κληρουχίαν corruptum; μῖξιν (ἐχόντων) καὶ κοινωνίαν coni. Mang. coll. 244,18, δύναμιν coni. Markland coll. 245,6 χρησμῶν om. Turn. ἐξ ἧς F, ἑξῆς om. O 7 λόγια om. VOK τοίνυν—γέγονεν (8) post ἀρχὴ (9) repet. HP, rursus del. H 8 αὐτῷ AFGHP: αὕτη ceteri θεοφρουρήτου V^{1}F κατοκωχῆς scripsi: καταχωχῆς BEMA (v), κατοχῆς ceteri 9 στειλαμένων A (Turn.) 10 γὰρ om. A 14 διακειμένοις AFGHP: διακειμένων ceteri οὕτω BEMGHP ἐπιρράπτει MF, ἐπαράττει V^{2}OK, ἐπιταράττει AG^2 16 pr. καὶ] τε καὶ BEM σπεύδων καὶ διώκων transp. VOK 17 θεσφάτων H 19 ἕνεκεν BEO, ἕνεκε M προφή^άσεως^της K 20 θαλάσσης F ἀπεγνώκεσαν FHP (Turn.), ἀπεγνώκεισαν A τῆς ἰδίας σωτηρίας V^{2}OK 21 εὐκτὸν] ἐκ τῶν G ἀγαθῶν G, ἀγαθοῖς BEM 22 νομίσαντες AGHP (Turn.) ἐχθρῶν A

---

10 sqq. Exod. cap. 14

γενέσθαι ῥίπτειν ἑαυτοὺς εἰς θάλασσαν διενοοῦντο καί τινα τῶν βάρος ἐχόντων ἐπαχθισάμενοι παρὰ ταῖς ἠϊόσιν ἐφήδρευον, ἵν', ὁπόταν θεάσωνται τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας, καθαλλόμενοι ῥᾷον εἰς βυθὸν ἐνεχθῶσιν. ἀλλὰ γὰρ οἱ μὲν πρὸς τὸ ἄπορον τῆς ἀνάγκης διεπτόηντο 250 δυσθανατοῦντες· (34.) ὁ δὲ προφήτης, ὑπ' ἐκπλήξεως ὁρῶν σεσαγηνευμένον ὥσπερ βόλον ἰχθύων τὸ σύμπαν ἔθνος, οὐκέτ' ὢν ἐν ἑαυτῷ θεοφορεῖται καὶ θεσπίζει τάδε· „τὸ μὲν δέος ἀναγκαῖον, φόβος ἐγγὺς 251 καὶ μέγας ὁ κίνδυνος· ἐξ ἐναντίας ἀχανές ἐστι πέλαγος, ὑπόδρομος εἰς καταφυγὴν οὐδείς, ἀπορία πλοίων, κατόπιν ἔφεδροι φάλαγγες ἐχθρῶν, αἳ στείχουσιν ἀπνευστὶ διώκουσαι. ποῖ τις τράπηται, ποῖ τις ἐκνεύσῃ; πάντα πανταχόθεν ἐξαπιναίως ἐπέθετο, γῆ, θάλαττα, ἄνθρωποι, στοιχεῖα φύσεως. ἀλλὰ θαρρεῖτε, μὴ ἀποκάμητε, στῆτε ταῖς διανοίαις μὴ 252 κραδαινόμενοι, προσδοκᾶτε τὴν ἀήττητον ἐκ θεοῦ βοήθειαν· αὐτεπάγγελτος ἤδη παρέσται, μὴ ὁρωμένη προαγωνιεῖται· πεπείρασθε αὐτῆς ἤδη πολλάκις ἀμυνομένης ἀφανῶς· βλέπω μέλλουσαν κονίεσθαι, βρόχους τοῖς αὐχέσι περιβάλλουσαν τῶν ἀντιπάλων· ἕλκει κατὰ τῆς θαλάττης· μολύβδου τρόπον εἰς βυθὸν χωροῦσιν. ὑμεῖς μὲν ἔτι ζώντων αἰσθάνεσθε, τεθνεώτων δ' ἐγὼ φαντασίαν λαμβάνω· τήμερον δὲ καὶ ὑμεῖς
p. 174 M. νεκροὺς αὐτοὺς θεάσεσθε.“ | καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἀπεφθέγγετο μείζονα ὄντα 253 πάσης ἐλπίδος, οἱ δ' ἐπειρῶντο ἔργοις τῆς περὶ τὸ λόγιον ἀληθείας. ἀπέ-

---

1 ῥιπτεῖν BEHP θάλατταν A 2 ἠόσιν FG ὁπότε AGH (Turn.) 3 θεάσαιντο AVOK (v) καθαλλώμενοι M 4 οἱ μὲν AF: οἶμαι ceteri ἄπορον AFGHP: παρὸν ceteri ἐπτόηντο AVOK (v) 5 δυσθανατῶντες
ω
AGH[1]P ὁρῶν ὑπ' ἐκπλήξεως transp. A (v) 6 βόλον A, βόλου V[2]OK οὐκέτι AGH ὢν] ὂν VOK[1] αὐτῶ V, αὐτῶ OK 7 φόβος AF: καὶ φόβος ceteri; fort. scribendum καὶ ⟨γὰρ⟩ φόβος 8 ἐξ ἀντίας M ἀχανές] ἐμφανὴς A πελάγους A ἱππόδρομος AGP 8. 9 εἰς τὴν καταφυγὴν M 9 πλοίων] πλείων G 10 στίχουσιν BEM διώκουσι K pr. ποῖ] πῆ FP τράποιτο G alt. ποῖ] πῆ BEMFHP ἐκνεύσῃ BEMO: ἐκνεύσει ceteri 11 ἐπέθεντο VOK,
η
ἐξέθετο A 12 ἀποκάμοιτε O, ἀποκάμνετε A (v) 13 ἀήττητον om. A τοῦ θεοῦ BEM αὐτεπαγγέλτως A (v) 14 παρέσται AFGHP: πάρεστι ceteri προσαγωνιεῖται A (v) post πεπείρασθε add. δ' F 15 βλέπω μέλλ. κον. FGHP: μέλλ. κον. βλέπω transp. A (v), βλέπω om. ceteri μέλλουσα BEMK[2] κονίεσθαι] κονιεῖσθαι AFHP (v), κινεῖσθαι G 16 περιβάλλουσαν V[1]AH[2]: περιβάλλουσα ceteri τῶν ἀντιπάλων VOKAF: κατὰ τῶν ἀντιπάλων ceteri (v) θαλάσσης AVOK post θαλάττης repet. ἀμυνομένης ἀφανῶς (e lin. 15) HP 17 μολύβδου BE: μολύγδου M, μολίβδου ceteri (v) χοροῦσιν FP 18 ἡμεῖς G 19 νεκροὺς αὐτοὺς codd.: αὐτοὺς νεκροὺς v θεάσασθε F ἀπεφθέγξατο BEM 20 δὲ VOK

βαινε γὰρ τὰ χρησθέντα θείαις δυνάμεσι μύθων ἀπιστότερα· ῥῆξις
θαλάττης, ἀναχώρησις ἑκατέρου τμήματος, πῆξις τῶν κατὰ τὸ ῥαγὲν
μέρος διὰ παντὸς τοῦ βάθους κυμάτων, ἵν' ἀντὶ τειχῶν ᾖ κραται-
οτάτων, εὐθυτενὴς ἀνατομὴ τῆς μεγαλουργηθείσης ὁδοῦ, ἣ τῶν κρυ-
254 σταλλωθέντων μεθόριος ἦν, ὁδοιπορία τοῦ ἔθνους ἀκινδύνως πεζεύ-
οντος διὰ θαλάττης ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἀτραποῦ καὶ λιθώδους ἐδάφους
— ἐκραυρώθη γὰρ ἡ ψάμμος καὶ ἡ σποράς αὐτῆς οὐσία συμφῦσα
ἡνώθη —, ἐχθρῶν ἀπνευστὶ διωκόντων ἐφόρμησις σπευδόντων ἐπ'
οἰκεῖον ὄλεθρον, νεφέλης ὀπισθοφυλακούσης ἡνιόχησις, ἐν ᾗ θεία τις
ὄψις πυρὸς αὐγὴν ἀπαστράπτουσα ἦν, πελαγῶν ἃ τέως ἀνακοπέντα
διειστήκει παλίρροια, τοῦ διακοπέντος καὶ ἀναξηρανθέντος μέρους
255 αἰφνίδιος θαλάττωσις, πολεμίων φθορά, οὓς τά τε κρυσταλλωθέντα τείχη
καὶ ἀνατραπέντα κατεύνασε καὶ αἱ πλήμμυραι τοῦ πελάγους ὥσπερ εἰς
φάραγγα τὴν ὁδὸν ἐπενεχθεῖσαι κατέκλυσαν, ἐπίδειξις τῆς φθορᾶς διὰ
τῶν ἐπαναπλευσάντων σωμάτων, ἃ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πελάγους κατε-
στόρεσε, καὶ σφοδρὰ κυμάτωσις, ὑφ' ἧς ἅπαντες οἱ νεκροὶ σωρηδὸν
ἀπεβράσθησαν εἰς τοὺς ἀντιπέραν αἰγιαλούς, ἀναγκαία θέα γενησόμενοι
τοῖς διασωθεῖσιν, οἷς ἐξεγένετο μὴ μόνον τοὺς κινδύνους διαφυγεῖν ἀλλὰ

ττ η
2 θαλάσσης O, θαλάσσης G 3 βάθους AFGHP: βυθοῦ ceteri 4 εὐθυτενοῦς A (εὐθυτενὴς v): εὐθυτενοῦς FGH, εὐθυγενοῦς P, αὐθιγενὴς ceteri ἡ A 4. 5 χρυσταλωθέντων V^{1}MAHP; κρυσταλλωθέντων ⟨κυμάτων⟩ vel ⟨ὑδάτων⟩ coni. Mang. 5 ἦν om. A 6 θαλάσσης P ὡς om. BEM 7 ἐκαρώθη V^{1}O
μ
ὁ ψάμμος P, ἡψάμεγος (sic) K σποράς] ἄμικτος FV^{2}OK, σπορᾶς ceteri συμφῦσα GHP: συμφὺς δ' BEM, συμφῦσα δ' F, συμφυεῖσα AVOK (v) 8 ἐφόρμησις AFGHP: ἐφορμῆσαι ceteri 9 οἰκείων F ὀπισθοφύλακος FHP (v), ὀπισθοφυλάκως A ἡνιοχούσης A, ἡνιόχησις in ἡνιοχούσης corr. P ἐν ᾗ om. A τις om. VOK 10 ἦν om. A ἃ τέως] αὐτῶν BEMV^{1}K, αὐτοῖς V^{2}O ἀνακοπέντα AFGH: ἀνακοπέντων ceteri 11 διειστήκει] διάστασις V^{2}O, διάστασιν K 12 αἰφνίδιον VK θαλάττωσις] δ' ἐλάττωσις BEM (V^{1} ut vid.), δ' ἀνέλπιστος V^{2}OK φθοραί A (v) χρυσταλωθέντα VKMHP 13 pr. καὶ eras. V^{2}, om. OK κατεύνασε Turn.: κατένευσαν A, κατένευσε FGHP, κατέκλυσε ceteri αἱ πλήμμυραι] ἐπλήμμυρε VOK 14 ἐπενεχθεῖσαι κατέκλυσαν] ἐπενεχθέντος καὶ καλύψαντος V^{2}OK 15 ἐπαναπλευσάντων FGHP: ὑπαναπνευσάντων M, ὑπαναπλευσάντων ceteri (v) τοῦ] αὐτοῦ F 15. 16 κατεστόρεσαν H 16 καὶ σφοδρὰ AFGHP: σφόδρα (om. καὶ) ceteri κυμάτωσις AGHP: κυματώσης F, κυματοῦσαν VOK, κυματουμένης τῆς θαλάσσης BEM
π
πάντες AG (v) 17 ἀπεβράσθησαν GHP: ἐξεβράσθησαν A, ἐβράσθησαν F, ἀνεβράσθησαν ceteri ἀντιπέρας FHP, ἀντίπαραν M

13 κατεύνασε: cf. Soph. Ant. 833. Trach. 95.

καὶ ἐπιδεῖν τοὺς ἐχθροὺς οὐκ ἀνθρωπίναις ἀλλὰ θείαις δυνάμεσι παντὸς
λόγου μεῖζον κολασθέντας. διόπερ εἰκότως εὐχαρίστοις ὕμνοις γεραίρει 256
τὸν εὐεργέτην· εἰς γὰρ δύο χοροὺς διανείμας τὸ ἔθνος, τὸν μὲν ἀνδρῶν,
τὸν δὲ γυναικῶν, ἐξάρχει μὲν αὐτὸς τοῖς ἀνδράσιν, ἔξαρχον δὲ καὶ
τῶν γυναικῶν καθίστησι τὴν ἀδελφήν, ἵν' ᾄδωσιν ὕμνους εἰς τὸν
πατέρα καὶ ποιητὴν ἀντιφθόγγοις ἁρμονίαις συνηχοῦντες, διά τε κράσεως
ἠθῶν καὶ μέλους, τῶν μὲν ἐπὶ τὴν αὐτὴν σπευδόντων ἀμοιβήν, τοῦ
δὲ συνισταμένου κατὰ τὴν βαρύτητος πρὸς ὀξύτητα συμφωνίαν· φθόγγοι
γὰρ οἱ μὲν ἀνδρῶν βαρεῖς, ὀξεῖς δ' οἱ γυναικῶν, ἐξ ὧν, ὅταν ἡ κρᾶσις
γένηται σύμμετρος, ἥδιστον καὶ παναρμόνιον ἀποτελεῖται μέλος. τὰς δὲ 257
τοσαύτας μυριάδας ἔπεισεν ὁμογνωμονῆσαι καὶ τὸν αὐτὸν ὕμνον ἐν
ταὐτῷ συνᾴδειν τὰ τεράστια ἐκεῖνα μεγαλουργήματα, περὶ ὧν
ὀλίγῳ πρότερον διεξῆλθον· ἐφ' οἷς ὁ προφήτης γεγηθώς, ὁρῶν καὶ
τὴν τοῦ ἔθνους περιχάρειαν, οὐδ' αὐτὸς ἔτι χωρῶν τὴν ἡδονήν, κατῆρχε
τῆς ᾠδῆς· οἱ δ' ἀκούοντες εἰς δύο χοροὺς ἁλισθέντες τὰ λεχθέντα
συνῇδον.
p. 175 M. (35.) | Τοῦτ' ἐστὶ τῆς κατ' ἐνθουσιασμὸν προφητείας Μωυσέως 258
ἀρχὴ καὶ προοίμιον. ἑξῆς δὲ θεσπίζει περὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀναγκαιο-
τάτου, τροφῆς, ἣν γῆ μὲν οὐκ ἤνεγκε — καὶ γὰρ ἦν στεῖρα καὶ
ἄγονος —, ὤμβρησε δ' οὐρανὸς οὐχ ἅπαξ ἀλλ' ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν
ἑκάστης ἡμέρας πρὸ τῆς ἕω καρπὸν αἰθέριον ἐν δρόσῳ κέγχρῳ παρα-
πλήσιον. ὃν ἰδὼν Μωυσῆς συγκομίζειν κελεύει καὶ ἐπιθειάσας φησί· 259
„πιστεύειν δεῖ τῷ θεῷ πεπειραμένους αὐτοῦ τῶν εὐεργεσιῶν ἐν μείζοσιν
ἐλπίδος πράγμασιν· ἀθησαύριστα, ἀταμίευτα τὰ τῆς τροφῆς ἔστω·

2 λόγου] ἔργου P   λόγου μείζονα BEM, μείζονα λόγου VOK   εὐχαριστικοῖς conicio   4 ἐξάρχοι M   5 καὶ ante τὴν ἀδελφὴν add. BEM   6 τὸν ποιητὴν HP, εἰς τὸν ποιητὴν G   τε eras. V^2, om. OK   κράσεως AFGHP: κράσεων ceteri   8 τὴν ὀξύτητα VK   9 μὲν] τῶν A   δὲ A   οἱ om. A   10 ἀποτελεῖ G   11 ὁμογνωμονεῖν VK   καὶ VOK (coni. Mang.): om. ceteri   11. 12 ἐν ταὐτῷ AFGHP: om. ceteri   12 συνάδειν AFGHP: συνάδειν καὶ λέγειν ceteri (prob. Mang.)   ἐκεῖνα A: ἐκεῖνα καὶ ceteri (v)   μεγαλουργηθέντα AGHP (v)   13 διῆλθον BEMF   14 προκατῆρχε VOK   15 εἰς δύο χοροὺς om. VOK   ἁλισθέντες] διαιρεθέντες A (v)   τὰ λεχθέντα A: τοῖς λεχθεῖσι VOK, τοὺς λεχθέντας ceteri   17 τοῦτ' ἔστι BEMG, τουτέστι V^{1}AFHP, τοῦτό ἐστι V^{2}OK   μωϋσέως BEM: μωϋσέος ceteri   18 ἀρχὴν A   τοῦ om. VOK   20 ὄμβρησε E   δὲ A   ἀλλὰ AVK   ἐπὶ om. A   τεσσαρακονταετίαν] τεσσαράκοντα χρόνους HP   23 τῷ om. A   αὐτῷ P   24 τὰ om. VOK

18 sqq. Exod. 16,4 sqq.

260 μηδεὶς ἄχρι πρωίας ὑπολειπέσθω μηδὲν αὐτῆς μέρος.“ τοῦτ' ἀκού-
σαντες ἔνιοι τῶν πρὸς εὐσέβειαν ἀνερματίστων, ὑπολαβόντες ἴσως οὐ
χρησμοὺς ἀλλὰ παραίνεσιν ἄρχοντος εἶναι τὰ λεγόμενα, λείπουσιν εἰς
τὴν ὑστεραίαν· τὸ δὲ σηπόμενον τὸν κύκλον τοῦ στρατοπέδου δυσοδμίας
πληροῖ τὸ πρῶτον, εἶτ' εἰς σκώληκας, ὧν ἡ γένεσις ἐκ φθορᾶς ἐστι,
261 μετέβαλεν. ἅπερ ἰδὼν Μωυσῆς εἰκότως ἐπὶ τοῖς ἀπειθέσι πικραίνεται·
πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν, εἰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα θεασάμενοι, πρὸς μὲν
τὰς πιθανὰς καὶ εὐλόγους φαντασίας ἀδύνατα πραχθῆναι, τελειωθέντα
δὲ εὐμαρῶς ἐπιφροσύναις θείαις, οὐκ ἐνδοιάζουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπι-
262 στοῦσιν οἱ δυσμαθέστατοι πάντων; ἀλλ' ὅ γε πατὴρ δυσὶν ἐναργεστάταις
ἀποδείξεσι τὸ λόγιον τοῦ προφήτου διασυνέστησεν, ὧν τὴν μὲν ἑτέραν
εὐθὺς ἀπεδείξατο φθορᾷ τοῦ ὑπολειφθέντος καὶ δυσωδίᾳ καὶ τῇ πρὸς
σκώληκας, τὸ φαυλότατον ζῷον, μεταβολῇ, τὴν δ' ἑτέραν ὕστερον· ἀεὶ
γὰρ τὸ πλεονάζον τοῦ συγκομισθέντος ὑπὸ τῆς πληθύος ταῖς ἡλιακαῖς
263 ἀκτῖσι διελύετο καὶ τηκόμενον ἐξανηλοῦτο. (36.) δεύτερον οὐκ εἰς
μακρὰν ἐπιθειάσας ἀποφθέγγεται λόγιον τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης.
ἔχουσαν γὰρ αὐτὴν ἐν τῇ φύσει προνομίαν, οὐκ ἀφ' οὗ μόνον ἐδη-
μιουργήθη ὁ κόσμος, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς οὐρανοῦ καὶ παντὸς αἰσθητοῦ
γενέσεως, ἠγνόησαν ἄνθρωποι, τάχα που διὰ τὰς ἐν ὕδασι καὶ πυρὶ
γενομένας συνεχεῖς καὶ ἐπαλλήλους φθορὰς οὐ δυνηθέντων παρὰ τῶν
πρότερον διαδέξασθαι μνήμην τῶν ἔπειτα τῆς κατὰ τὸν ἐν χρόνοις
εἱρμὸν ἀκολουθίας καὶ τάξεως· ὅπερ ἀδηλούμενον ἐπιθειάσας ἀνέφηνε
264 λογίῳ μαρτυρηθέντι διὰ σημείου τινὸς ἐναργοῦς. τὸ δὲ σημεῖον τοιοῦτον
ἦν· ἐλάττων μὲν ἀπ' ἀέρος ἐγίνετο ἡ φορὰ ταῖς προτέραις ἡμέραις

---

1 ἀπολειπέσθω VOK τοῦτ' AGHP: ταῦτ' ceteri 2 ἀτερματίστων A 4 τὸν κύκλω AV¹, τὰ κύκλω V²OK δυσοδμίας AF: δυσοσμίας ceteri 5 εἶτα AVOK 6 μετέβαλλεν F ἅπερ — ἔμελλεν (7) om. F μωσῆς P ἀπειθέσι] ἀληθέσι BEMA(V¹ ut vid.) 7 ἃ ante πρὸς add. BEMVOK 9 δ' A 9. 10 ἀπιστοῦσιν] ἀπειθοῦσιν P 11 ἐπιδείξεσι HP, ὄψεσι δείξεσι G διεσυνέστησεν H¹P 12 εὐθὺς AFGHP: om. ceteri ἀπεδείξατο FGHP: ἐπεδείξατο (ἀ supra ἐ) A, ἐπεδείξατο ceteri 13 σκώληκα A ζῷον ex ζώων corr. V αἰεὶ A; ἐπεὶ coni. Mang. 15 ἐξημβλοῦτο (ἀνηλοῦτο supra) A post δεύτερον add. δὲ VOK 16 ἀποθειάσας BEMGH (v) φθέγγεται A 19 ἐν om. HP ὕδατι H (coni. Mang.) 20 γινομένας VOK φθορὰς AFGHP: φορὰς ceteri 21 πρότερον FGHP: προτέρων ceteri μνήμην AFGHP: μνήμη ceteri 23 μαρτυρηθέντας F 24 ἐλάττω F ἐγίνετο AVOK: ἐγένετο ceteri (v)

τῆς τροφῆς, τότε δ' αὖ διπλασίων· καὶ ταῖς μὲν προτέραις εἴ τι κατε-
λείφθη, λειβόμενον ἐτήκετο μέχρι τοῦ παντελῶς εἰς νοτίδα μεταβαλὸν
ἀναλωθῆναι, τότε δ' οὐδεμίαν ἐνδεχόμενον τροπὴν ἐν ὁμοίῳ διέμενεν·
ἐφ' οἷς ἀγγελλομένοις ἅμα καὶ ὁρωμένοις καταπλαγεὶς Μωυσῆς οὐκ
p. 176 M. ἐστοχάσατο μᾶλλον ἢ θεοφορηθεὶς ἐθέσπισε τὴν ἑβδόμην. | ἐῶ λέγειν, 265
ὅτι καὶ αἱ τοιαῦται εἰκασίαι συγγενεῖς προφητείας εἰσίν· ὁ γὰρ νοῦς
οὐκ ἂν οὕτως εὐσκόπως εὐθυβόλησεν, εἰ μὴ καὶ θεῖον ἦν πνεῦμα τὸ
ποδηγετοῦν πρὸς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. τὸ δὲ τεράστιον οὐ μόνον ἐκ 266
τοῦ διπλασιασθῆναι τὴν τροφὴν ἐδηλοῦτο οὐδ' ἐκ τοῦ διαμεῖναι σῷον
παρὰ τὸ καθεστὼς ἔθος, ἀλλὰ κἀκ τοῦ ἀμφότερα ταῦτα συμβῆναι κατὰ
τὴν ἕκτην ἡμέραν, ἀφ' ἧς ἤρξατο ἀπ' ἀέρος ἡ τροφὴ χορηγεῖσθαι,
μεθ' ἣν ὁ ἱερώτατος τῆς ἑβδόμης ἀριθμὸς ἔμελλεν ἀνατέλλειν, ὥστε
λογιζόμενος ἄν τις εὕροι κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως
τὴν οὐράνιον δοθεῖσαν τροφήν· ἤρξατο γὰρ καὶ τὸν κόσμον ἑξάδος τῇ
πρώτῃ δημιουργεῖν καὶ τὴν λεχθεῖσαν ὕειν τροφήν. ἡ δ' εἰκὼν ὁμοιο- 267
τάτη· καθάπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὸ τελειότατον ἔργον,
τὸν κόσμον, ἀνέφηνε, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ εὐθηνίαν ἐν ἐρήμῳ μετα-
βαλὼν τὰ στοιχεῖα πρὸς τὸ κατεπεῖγον τῆς χρείας, ἵν' ἀντὶ γῆς ὁ ἀὴρ
σιτία τροφὴν ἄπονον φέρῃ καὶ ἀταλαίπωρον οἷς ἀναχώρησις οὐκ ἦν
εὐτρεπίζεσθαι κατὰ σχολὴν τἀπιτήδεια. μετὰ ταῦτα τρίτον ἀναφθέγγεται 268
χρησμὸν τερατωδέστατον, δηλῶν ὅτι τῇ ἑβδόμῃ τὴν εἰωθυῖαν ὁ ἀὴρ οὐ
παρέξει τροφὴν καὶ οὐδὲν ἐπὶ γῆν ἀλλ' οὐδὲ τὸ βραχύτατον ὡς ἔθος
ἐνεχθήσεται. τοῦτ' ἀπέβαινεν ἔργοις· τῇ μὲν γὰρ προτεραίᾳ ταῦτα 269

---

1 δ' αὖ AGHP: δὲ ceteri διπλασία A 2 μεταβάλλον A 3 τότε] τοῦτο A δὲ A οὐδὲ μίαν F ἐνδεχόμενον scripsi: ἐκδεχόμενον VOK, δεχόμενον ceteri (v) (cf. 266,15) 4 ἀγγελλομένοις AFN: ἀγαλλομένοις V^1GHP, ἀγαλλόμενος ceteri καὶ ἅμα transp. G (v), ἅμα om. A 6 αἱ τοιαῦται] αἱ αὗται V^1,
ει α
αὗται αἱ V^2OK ἱκεσίαι A (ἱκεσίαι Turn.) 7 εὐσκόπως] εὐστόχως O τὸ om. P 8 αὐτὴν om. AVOK (Turn.) τεράστειον F 9 διπλασθῆναι F 10 συμβαίνειν V^2OK 11 ἀπὸ AF ἡ τροφὴ FGHP: ἡ om. ceteri 12 ἣν AFGHP: ὃ BEM, ὧν VOK ἀριθμὸς τῆς ἑβδόμης transp. A (v) 14 ἑξάδι F, ἕως ante ἑξάδος add. V^2OK 16 ἔργων G^1P 17 εὐθηνίαν] εὐθυμίαν K (corr. m. rec.) 18 τὸ om. Turn. ἵνα AG 19 ἀναχώρησιν K, ἀναχωροῦσιν A (Turn.) 20 τὰ ἐπιτήδεια VOK 21 δηλῶν ὅτι scripsi: δηλοῦντα ὅτι A (coni. Mang.), δῆλον ὅτι E, δηλονότι ceteri (v) 23 τοῦτ'] ταῦτ' M, τοῦτο δὲ A (v)

---

4 — 8 N fol. 158^r: ἐφ' οἷς — τὴν ἀλήθειαν.

θεσπίζει, τινὲς δὲ τῶν ἀβεβαίων τὸ ἦθος ὥρμησαν ἐπὶ τὴν συγκο-
μιδὴν καὶ σφαλέντες τῆς ἐλπίδος ἐπανῄεσαν ἄπρακτοι, κακίζοντες μὲν
ἑαυτοὺς τῆς ἀπιστίας, ἀληθόμαντιν δὲ καὶ θεοφράδμονα καὶ μόνον
προορατικὸν τῶν ἀδήλων ἀνακαλοῦντες τὸν προφήτην.

270 (37.) Τοιαῦτα μέν ἐστιν, ἃ περὶ τῆς οὐρανίου τροφῆς κατεχόμενος
ἐθέσπισεν. ἕτερα δ' ἑξῆς ἀναγκαῖα, καίτοι δόξαντα ἂν παραινέσεσιν
ἐοικέναι μᾶλλον ἢ χρησμοῖς, ὧν ἐστι καὶ τὸ χρησθὲν κατὰ τὴν
μεγίστην τῶν πατρίων ἐκδιαίτησιν, περὶ ἧς καὶ πρόσθεν εἶπον, ἡνίκα
τεκτηνάμενοι ταῦρον χρυσοῦν, Αἰγυπτιακοῦ μίμημα τύφου, χοροὺς
ἵστασαν καὶ βωμοὺς κατεσκεύαζον καὶ θυσίας ἀνῆγον ἐκλαθόμενοι τοῦ
πρὸς ἀλήθειαν θεοῦ καὶ τὴν προγονικὴν εὐγένειαν, ἣ δι' εὐσεβείας καὶ
271 ὁσιότητος ηὐξήθη, καθαιροῦντες. ἐφ' οἷς Μωυσῆς περιπαθήσας, εἰ
πρῶτον μὲν ὁ λαὸς πᾶς ἐξαίφνης γεγένηται τυφλὸς ὁ ἄχρι πρὸ μικροῦ
πάντων ἐθνῶν ὀξυωπέστατος, ἔπειτα δὲ εἰ πλάσμα | μύθου κατεψευσ- p. 177 M.
μένον ἴσχυσε τοσαύτην αὐγὴν σβέσαι τῆς ἀληθείας, ἣν οὔθ' ἥλιος
ἐκλιπὼν οὔθ' ὁ σύμπας χορὸς τῶν ἀστέρων ἐπισκιάσει — περιλάμπεται
γὰρ ἰδίῳ φέγγει νοητῷ καὶ ἀσωμάτῳ, πρὸς ὃ παραβαλλόμενον τὸ
272 αἰσθητὸν νὺξ ἂν πρὸς ἡμέραν εἶναι νομισθείη —, δι' ἣν αἰτίαν οὐκέτι
μένων ὁ αὐτὸς ἐξαλλάττεται τό τε εἶδος καὶ τὴν διάνοιαν καὶ ἐπιθειάσας
φησί· „τίς ἐστιν ὁ μὴ τῷ πλάνῳ συνενεχθεὶς μηδὲ τὸ κῦρος ἐπιφημίσας
273 τοῖς ἀκύροις; πᾶς ὁ τοιοῦτος ἐμοὶ προσίτω". μιᾶς δὲ φωνῆς προσελ-
θούσης οὐχ ἧττον ταῖς διανοίαις ἢ τοῖς σώμασιν, οἳ πάλαι μὲν ἐφόνων
κατὰ τῶν ἀθέων καὶ ἀνοσιουργῶν, ἡγεμόνα δ' ἐζήτουν καὶ στρατάρχην

1 ὥρμητο K (corr. m. rec.) 2 τῆς ἐλπίδος] τῆς om. F, τῶν ἐλπίδων A (v) 3 ἑαυτοὺς A: αὐτοὺς MFGH[1], αὑτοὺς ceteri θεοφράσμονα A 4 ἀδήλων] ἀδελφῶν K 6 ἐθέσπιζεν AVOK δὲ VOK δόξαντ' A παραίνεσιν P 8 καὶ πρόσθεν] ἔμπροσθεν A (v) 12 μωυσῆς AVOK: μωσῆς ceteri post περιπαθήσας add. ἦν A (v) 13 πρῶτον] πρότερον BEM πᾶς ὁ λαὸς transp. A (v) 14 ὀξυωπέστατος AGHP: ὀξυωπέστερος ceteri 16 ἐκλιπὼν AFGHP: ἐκλείπων ceteri; ἐκλάμπων male coni. Mang. περιλάμπεται BEMVOK: περιλαμβάνεται AFGHP 17 νοητῶν καὶ ἀσωμάτων K παραβαλλόμενον] παραλαμβανόμενον BEMV[1] 18 ἂν AFGHP: om. ceteri πρὸς] παρ' A 19 ἐξαλλάττεται F (coni. Mang.): ἐξάλλεται ceteri (v) 20 φησίν VOK συνεχθεὶς F μηδὲ AFGHP: μήτε BEM, μὴ VOK 22 οἳ AFGHP: om. ceteri ἐφόνων AFGHP: ἐφρόνουν ceteri 23 ἀθέων AFGHP: ἀθέσμων ceteri στρατιάρχην F

3 ἀληθόμαντιν ex. Aesch. Agam. 1240. 7 sqq. Exod. cap. 32 8 v. sup. § 167 sqq.

ἀνευρεῖν, ὃς ἐνδίκως ὑφηγήσεται καιρὸν καὶ τρόπον τῆς ἀμύνης. —
οὓς ὀργῶντας εὑρὼν καὶ γέμοντας εὐτολμίας καὶ παραστήματος, ἔτι
μᾶλλον ἢ πρότερον θεοφορηθείς, „ξίφος ἕκαστος ὑμῶν ἀναλαβὼν“
φησίν „ᾀττέτω διὰ παντὸς τοῦ στρατοπέδου καὶ κτεινέτω μὴ μόνον ἀλλο-
τρίους ἀλλὰ καὶ φίλων καὶ συγγενῶν τοὺς οἰκειοτάτους ἐπιστροφάδην,
εὐαγέστατον κρίνων τὸ ἔργον ὑπὲρ ἀληθείας καὶ θεοῦ τιμῆς, ὧν ὑπερ-
μαχεῖν καὶ προαγωνίζεσθαι κουφότατος πόνος.“ οἱ δ' αὐτοβοεὶ 274
τρισχιλίους κτείναντες τοὺς ἀρχηγέτας μάλιστα τῆς ἀσεβείας γενομένους
οὐκ ἀπελογήσαντο μόνον περὶ τοῦ μὴ συνεφάψασθαι τοῦ τολμήματος,
ἀλλὰ καὶ ἐν ἀριστέων τοῖς γενναιοτάτοις ἐνεγράφησαν καὶ γέρως ἠξιώθησαν
οἰκειοτάτου ταῖς πράξεσιν, ἱερωσύνης· ἔδει γὰρ θεραπευτὰς ὁσιότητος
γενέσθαι τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀνδραγαθισαμένους καὶ προπολεμήσαντας.

(38.) Ἔχω δέ τι μηνῦσαι σημειωδέστερον λόγιον, περὶ οὗ καὶ 275
πάλαι διεξῆλθον, ὅτε τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐπῄειν τοῦ προφήτου, ὅπερ
αὐτὸς πάλιν κατασχεθεὶς ἀνεφθέγξατο, τελειωθὲν οὐ μακροῖς χρόνοις
ὕστερον, ἀλλ' εὐθὺς ὅτ' ἐχρησμῳδεῖτο. τῶν περὶ τὸν νεὼν λειτουργῶν 276
δύο τάξεις εἰσίν, ἡ μὲν κρείσσων ἱερέων, ἡ δ' ἐλάττων νεωκόρων·
ἦσαν δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τρεῖς μὲν ἱερεῖς, νεωκόρων δὲ πολλαὶ
χιλιάδες. οὗτοι φυσηθέντες ἐπὶ τῇ τοῦ οἰκείου πλήθους περιουσίᾳ τῆς 277
τῶν ἱερέων κατεφρόνουν ὀλιγότητος καὶ δύο ἐν ταὐτῷ παρανομήματα
συνύφαινον, ὧν τὸ μὲν ἦν καθαίρεσις τῶν ὑπερεχόντων, τὸ δ' αὔξησις
τῶν ἐλαττόνων, οἷα ἡγεμόσιν ὑπηκόων ἐπιτιθεμένων ἐπὶ συγχύσει τοῦ
κρατίστου καὶ δημωφελεστάτου, τῆς τάξεως. εἶτ' ἐπισυνιστάμενοι καὶ 278

1 καιρὸν AFGHP: om. ceteri   τὸν τρόπον BEVOK, τὸν τρόμον (sic) M
2 ὀργοῦντας M   εὑρὼν A: om. ceteri   3 ἡμῶν P   λαβὼν BEMF
3. 4 φησὶν ἀναλαβὼν transp. A (v)   4 ᾀττέτω F: ἀγέτω BEMGHP, ἀγαγέτω VOK, ἐφορμάτω τε A (v)   διὰ] δὴ H^1P   μὴ] οὐ G   6 θεοῦ τιμῆς AVOK: τιμῆς θεοῦ ceteri   ὧν AFGHP: om. ceteri   7 αὐτοβοεὶ] αὐτομόλως A
9 post συνεφάψασθαι repet. μόνον E   10 ἐν ἀριστέων AFGHP: ἐναργεστέρως ceteri   τοῖς — γέρως om. VOK (suppl. mg. K m. rec.)   γεναιοτάτοις M
ἐνεγράφησαν F: ἀπεγράφησαν (ἀπ- corr. ex ἐν-) A, ἀνεγράφησαν ceteri (v)
ἠξιώθην K (corr. m rec.)   11 οἰκειοτάτης O   11. 12 ὁσιότητος γενέσθαι v: ὁσιότητος γεγενῆσθαι A, γενέσθαι ὁσιότητος ceteri   12 τοὺς] τῆς H^1P
ἀνδραγαθησαμένους V^1AFGH   14 post ὅτε add. καὶ A (v)   ἱερωσύνης M
ὅπερ AFGHP: ὅ, τι ceteri   15 τὸ τελειωθὲν V^2O   16 ὅτε AVOK
λειτουργῶν scripsi: λειτουργιῶν codd.   17 κρείττων G   20 ὀλιγότητα K
τῷ αὐτῷ A   21 alt. τὸ] τῶν F   δὲ VOK   22 τῶν om. A
22. 23 τοῦ κρατίστου καὶ δημωφελεστάτου τῆς τάξεως A: τῆς τοῦ κρ. καὶ δημ. τάξεως ceteri   23 εἶτα AVOK   συνιστάμενοι A (v)

14 v. sup. § 174. 175.   19 sqq. Num. cap. 16

ἀθροιζόμενοι κατεβόων τοῦ προφήτου, ὡς δι' οἰκειότητα τῷ τε ἀδελφῷ
καὶ τοῖς | ἀδελφιδοῖς χαρισαμένου τὴν ἱερωσύνην καὶ ἐπιψευσαμένου τὰ p. 178 M.
περὶ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, ὡς ἐπιφροσύνῃ θείᾳ, καθάπερ διεξήειμεν, μὴ
279 γενόμενα. ἐφ' οἷς ἀνιαθεὶς καὶ περιαλγήσας, καίτοι πρᾳότατος ὢν καὶ
ἡμερώτατος, οὕτως πρὸς δικαίαν ὀργὴν ὑπὸ μισοπονήρου πάθους ἠκο-
νήθη, ὡς ἱκετεῦσαι τὸν θεὸν ἀποστραφῆναι τὴν θυσίαν αὐτῶν, οὐκ
ἐπειδήπερ ἔμελλεν ὁ δικαιότατος κριτὴς ἱερουργίας ἀσεβῶν παραδέχεσθαι,
ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ θεοφιλοῦς τὸ κατ' αὐτὴν μέρος οὐχ ὑπο-
σιωπᾷ, σπεύδουσα μὴ εὐοδεῖν ἀνοσίους, ἀλλ' ἀεὶ τῆς προθέσεως δια-
280 μαρτάνειν. ἔτι δὲ ζέων καὶ πεπυρωμένος ὑπὸ τῆς νομίμου δια-
γανακτήσεως ἐνθουσιᾷ μεταβαλὼν εἰς προφήτην καὶ θεσπίζει τάδε·
„χαλεπὸν ἀπιστία πρᾶγμα τοῖς ἀπίστοις μόνοις· τούτους οὐ λόγος ἀλλ'
ἔργα παιδεύει· παθόντες εἴσονται τὸ ἐμὸν ἀψευδές, ἐπεὶ μαθόντες οὐκ
281 ἔγνωσαν. ἐπικριθήσεται δὲ τοῦτο τῇ τοῦ βίου τελευτῇ· εἰ μὲν
γὰρ θάνατον ἐνδέξονται τὸν κατὰ φύσιν, πέπλασμαι τὰ λόγια, εἰ δὲ
καινόν τινα καὶ παρηλλαγμένον, τὸ φιλάληθές μοι μαρτυρηθήσεται.
χάσματα γῆς ὁρῶ διηνοιγμένης ἐπὶ μήκιστον εὐρυνόμενα, πολυανθρώπους
ἀπολλυμένας συγγενείας, αὐτάνδρους ὑποσυρομένας καὶ καταπινομένας
282 οἰκίας, ζῶντας ἀνθρώπους εἰς ᾅδου κατερχομένους.“ ἐπεὶ δ' ἡσύχασε,
ῥήγνυται μὲν ἡ γῆ σεισμῷ τιναχθεῖσα, ῥήγνυται δὲ καθ' ὃ μάλιστα
μέρος αἱ σκηναὶ τῶν ἀσεβῶν ἦσαν, ὡς ὑπενεχθείσας ἀθρόας

---

1 συναθροιζόμενοι BEMF δι' AGHP: om. ceteri οἰκειότατα M, οἰκειοτάτοις VOK 2 ἀδελφοῖς EA χαρισαμένῳ VO, χαρισάμενον A τὴν ἱερωσύνην καὶ ἐπιψευσαμένου AFGHP: om. ceteri 3 οὐχ ante ὡς add. V^2OK διεξήειμεν AFGHP: ἐξήειμεν ceteri μὴ AGHP: om. ceteri 5 οὕτως AG: οὕτω ceteri 8 κατὰ ταύτην VOK 9 αἰεὶ A 11 ἐνεθουσία VOK καὶ post ἐνθουσιᾷ transp. A (v) 12 ἀπιστία] ἀποστασία BEM (Mang.) post πρᾶγμα interpung. BEM (Mang.) τοῖς ἀπίστοις μόνοις· τούτους AVOK: τοῖς ἀπίστοις· μόνους τούτους FGHP, τοὺς ἀπίστους τούτους BEM (Mang.) 12. 13 οὐ λόγος ἀλλ' (ἀλλὰ A) ἔργα] οὐ μόνον λόγοι ἀλλ' ἔργα BEM; οὐ λόγος ἀλλὰ καὶ ἔργα Turn., οὐ μόνον λόγοι ἀλλὰ καὶ ἔργα Mang. 13 παιδεύει παθόντας BEMF παιδεύσει coni. Mang. μαθόντες M (coni. Mang.): μανθάνοντες ceteri 14 δὲ om. BEM 15 θάνατον ἐνδέξονται τὸν κατὰ φύσιν BEMFK^2: θάνατον ἐκδέξονται τ. κ. φ. VOK^1, δέξονται τ. κ. φ. θάνατον AGHP (v) πέπλασμαι AFGHP: πεπλασμένα ceteri τὰ om. V^1, add. V^2 16 παρηλασμένον F μου M μαρτυρήσεται BE 17 διηνοιγμένα A, διηγνυμένης (sic) F ἐπιμήκιστον P 18 ἀπολλυμένους BEA (Turn.) συγκαταπινομένας A (v) 19 ζώντων VOK ἀνθρώπους om. VOK κατερχομένας EVOK (—ους corr. K m. rec.) δὲ VOK 20. 21 μέρος μάλιστα transp. A (v) 21 ἐπενεχθείσας BEM(V^1 ut vid.), κατενεχθείσας V^2OK ἀθρόως GHP

ἐπικρυφθῆναι· τὰ γὰρ διαστάντα μέρη πάλιν συνῆλθε, τῆς χρείας ἀπο-
τελεσθείσης, ἧς ἕνεκα διεζεύχθη. μικρὸν δ' ὕστερον τοὺς τῆς στάσεως 283
ἡγεμόνας πεντήκοντα πρὸς τοῖς διακοσίοις ἄνδρας κεραυνοὶ κατασκήψαντες
αἰφνίδιον ἀθρόους ἐξανάλωσαν μηδὲν μέρος ὑπολειπόμενοι τῶν σωμάτων,
ὃ ταφῆς ἐπιμοιράσεται. τὸ δὲ τῶν τιμωριῶν ἐπάλληλον καὶ τὸ ἑκατέρας 284
μέγεθος διάσημον καὶ περιβόητον ἀπέφηνε τὴν εὐσέβειαν τοῦ προφήτου
χρησαμένου θεῷ μάρτυρι τῆς περὶ τοὺς χρησμοὺς ἀληθείας. ἄξιον 285
δὲ κἀκεῖνο μὴ παριδεῖν, ὅτι τὰς κατὰ τῶν ἀσεβῶν κολάσεις διεκληρώσαντο
γῆ καὶ οὐρανός, αἱ τοῦ παντὸς ἀρχαί· τὴν γὰρ μοχθηρίαν ἐρρίζωσαν
μὲν ἐπὶ γῆς, ἐξέτειναν δ' εἰς αἰθέρα, τοσοῦτον ὕψος, αὐτὴν διάραντες.
ὅθεν καὶ τῶν στοιχείων ἑκάτερον ἐχορήγησε τὰς τιμωρίας, ἡ μὲν ἵν' 286
ὑποσύρῃ καὶ καταπίῃ τοὺς τότε βαρύνοντας αὐτὴν ῥαγεῖσα καὶ δια-
στᾶσα, ὁ δ' ἵνα καταφλέξῃ καὶ διαφθείρῃ πυρὸς πολλοῦ φοράν, και-
νότατον ὑετόν, ὀμβρήσας. τὸ δὲ τέλος καὶ τοῖς καταποθεῖσι καὶ τοῖς 287
p. 179 M. ὑπὸ τῶν κεραυνῶν | διεφθαρμένοις ταὐτὸν ἀπέβαινεν· οὐδέτεροι γὰρ
ἐφάνησαν, οἱ μὲν ἐπικρυφθέντες γῇ τῇ τοῦ χάσματος συνόδῳ πρὸς
τὸ ἰσόπεδον ἑνωθείσῃ, οἱ δ' ὅλοι δι' ὅλων ἀναλωθέντες ὑπὸ τοῦ
κεραυνίου πυρός.

(39.) Χρόνοις δ' ὕστερον, ἐπειδὴ τὴν ἐνθένδε ἀποικίαν ἔμελλεν 288
εἰς οὐρανὸν στέλλεσθαι καὶ τὸν θνητὸν ἀπολιπὼν βίον ἀπαθανατίζεσθαι
μετακληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός, ὃς αὐτὸν δυάδα ὄντα, σῶμα καὶ ψυχήν,
εἰς μονάδος ἀνεστοιχείου φύσιν ὅλον δι' ὅλων μεθαρμοζόμενος εἰς
νοῦν ἡλιοειδέστατον, τότε δὴ κατασχεθεὶς οὐκέτι συλλήβδην ἀθρόῳ
παντὶ τῷ ἔθνει θεσπίζειν ἔοικεν ἀλλὰ καὶ κατὰ μέρος ἑκάστῃ φυλῇ τὰ

1 ἐπικρυβῆναι G συνῆλθον H 2 εἵνεκα VOK δὲ VOK τοὺς] ὡς BEM(V[1] ut vid.) 4 αἰφνίδιοι F ἐξανάλωσαν codd: ἐξηνάλωσαν Mang. μηδὲ ἓν A ὑπολιπόμενοι BEMG, ἐπιλειπόμενοι AO 5 ἐπιμοιράσηται H, ἐπιμοιρήσεται AV[2]OK 5. 6 ἑκατέρου μεγέθους VOK 7 τοῦ χρησμοῦ A 8 δὲ] δὴ A διεκλήρωσαν A 9 γῆ καὶ οὐρανός om. A τοῦ om. A 10 ἀνέτειναν coni. Mang. δὲ VOK αἰθέρα AFGHP: ἀέρα ceteri ἄραντες A 11 ἵνα AVOK 12 βαρύναντας A 13 δὲ VOK φορᾷ V[2]OK, φθορὰν MP 15 διαφθαρμένοις P οὐδ' ἕτεροι F 16 τῇ γῇ PV[2]OK τῇ post γῇ eras. V[2], om. OKFP συνόδῳ om. VOKF 17 ἑνωθέντες V[1] ut vid., ἑνωθέντος AFV[2]OK δὲ VOK 18 κεραυνείου F 20 ἀθανατίζεσθαι AVOK 21 ὃς] ὡς A 22 ἀνεστοιχειοῦτο A (v) 23 κατασταθεὶς A ὡς ante συλλήβδην add. F 24 καὶ om. G (fort. recte)

23 sqq. Deuter. cap. 33

μέλλοντα γενέσθαι καὶ αὖθις ἀποβησόμενα· ὧν τὰ μὲν ἤδη συμβέβηκε,
τὰ δὲ προσδοκᾶται, διότι πίστις τῶν μελλόντων ἡ τῶν προγεγονότων
289 τελείωσις. ἥρμοττε γὰρ διαφέροντας καὶ ταῖς σποραῖς, καὶ μάλιστα ἐν
τοῖς μητρῴοις γένεσι, καὶ βουλευμάτων πολυτρόποις ἰδέαις καὶ τῶν περὶ
τὸν βίον ἐπιτηδευμάτων ἀμυθήτοις διαφοραῖς ὥσπερ τινὰ κλήρου δια-
290 νομὴν λογίων καὶ χρησμῶν ἁρμόζουσαν εὑρέσθαι. θαυμάσια μὲν οὖν
ταῦτα· θαυμασιώτατον δὲ καὶ τὸ τέλος τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὃ
291 καθάπερ ἐν τῷ ζῴῳ κεφαλὴ τῆς ὅλης νομοθεσίας ἐστίν. ἤδη γὰρ
ἀναλαμβανόμενος καὶ ἐπ' αὐτῆς βαλβῖδος ἑστώς, ἵνα τὸν εἰς οὐρανὸν
δρόμον διιπτάμενος εὐθύνῃ, καταπνευσθεὶς καὶ ἐπιθειάσας ζῶν ἔτι τὰ
ὡς ἐπὶ θανόντι ἑαυτῷ προφητεύει δεξιῶς, ὡς ἐτελεύτησε μήπω τελευ-
τήσας, ὡς ἐτάφη μηδενὸς παρόντος, δηλονότι χερσὶν οὐ θνηταῖς ἀλλ'
ἀθανάτοις δυνάμεσιν, ὡς οὐδ' ἐν τάφῳ τῶν προπατόρων ἐκηδεύθη
τυχὼν ἐξαιρέτου μνήματος, ὃ μηδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων, ὡς σύμπαν τὸ
ἔθνος αὐτὸν ὅλον μῆνα δακρυρροοῦν ἐπένθησεν ἴδιον καὶ κοινὸν πένθος
ἐπιδειξάμενον ἕνεκα τῆς ἀλέκτου καὶ πρὸς ἕνα ἕκαστον καὶ πρὸς ἅπαντας
292 εὐνοίας καὶ κηδεμονίας. τοιοῦτος μὲν ὁ βίος, τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τελευτὴ
τοῦ βασιλέως καὶ νομοθέτου καὶ ἀρχιερέως καὶ προφήτου Μωυσέως διὰ
τῶν ἱερῶν γραμμάτων μνημονεύεται.

1 γενέσθαι καὶ AF: καὶ γενεαῖς ceteri (v) 2 προσεδοκᾶτο V^2OK 3 διαφέροντας AF: διαφέροντα ceteri ἐν eras. V^2, om. OK 4 ταῖς μητρῴαις γένναις V^2OK βουλευμάτων A: βουλημάτων ceteri 5 τὸν] τῶν K, om. A κλήρου codd.: κλῆρον v 5. 6 διανομὴν A (mg. P^2): διαμονὴν ceteri (Turn.) 6 λογίων F: λόγιον A, λόγων ceteri (Turn.) χρησμὸν A ἁρμόζουσαν AFVOK: om. ceteri 7 ταῦτα] ταῦτα πάντα AVOK τὸ om. M ὃ AFG: ᾆ HP, om. ceteri 8 τῷ AGHP: om. ceteri ὅλης] ἄλλης VOK 10 διιπτάμενος εὐθύνῃ VK: διιπτάμενος ἰθύνῃ O, ἀναπτάμενος εὐθύνῃ A, διασπώμενος εὐθύνῃ F, διευθύνῃ διιπτάμενος ceteri; διανύῃ (διϊ) διιπτάμενος v ἔτι τὰ] ἔπειτα A 11 ἐπ' ἀποθανόντι A δεξιῶς] διεξιὼν coni. Mang. alt. ὡς AFGHP: om. ceteri 12 ἐτάφην V^2O δῆλον ὅτι E οὐ] αὖ K 13 οὐδ' ἐν τάφῳ τῶν] οὐδεὶς τῶν φώτων A; οὐδείς πω τῶν coni. Mang. ἐκηδεύθην V^2O 14 ὡς] ὥστε V^2OK 15 αὐτὸν ὅλον μῆνα] καὶ τηνικαῦτα μὲν V^2OK μῆνα] μη (sic) BM, μὴ B, om. A δακρυρροοῦντα F ἐπένθησεν AFG: ἐπένθη P, ἐπένθησαν H, ἐπενόησεν ceteri καὶ ante ἴδιον add. V^2OK καὶ post ἴδιον om. A 16 ἐπιδείξασθαι V^2OK ἀλέκτου (η) A, ἀλήκτου VK pr. καὶ om. AVOK 17 δὲ om. A καὶ om. O 18 καὶ νομοθέτου om. A μωϋσέος AGP, μωσέος H 19 γραμμάτων om. A μνημονεύεται] μηνύεται A, μηνύεται F ἐπλήρωσεν ὁ περὶ ἱερωσύνης λόγος subscr. H

7 sqq. Deuter. cap. 34

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΩΝ

ΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣΙΝ

II p. 180 M. (1.) Τοὺς βίους τῶν κατὰ Μωυσέα σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἀρχη- 1
γέτας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ νόμους ἀγράφους αἱ ἱεραὶ βίβλοι
δηλοῦσιν, ἐν ταῖς προτέραις συντάξεσι μεμηνυκὼς κατὰ τὰ ἀκόλουθα
ἑξῆς τῶν ἀναγραφέντων νόμων τὰς ἰδέας ἀκριβώσω μηδ', εἴ τις ὑπο-
φαίνοιτο τρόπος ἀλληγορίας, τοῦτον παρεὶς ἕνεκα τῆς πρὸς διάνοιαν
φιλομαθοῦς ἐπιστήμης, ᾗ πρὸ τῶν ἐμφανῶν ἔθος τὰ ἀφανῆ ζητεῖν.
πρὸς δὲ τοὺς ἀποροῦντας, τί δή ποτε οὐκ ἐν πόλεσιν ἀλλ' ἐν ἐρήμῳ 2
βαθείᾳ τοὺς νόμους ἐτίθει, λεκτέον πρῶτον μέν, ὅτι αἱ πολλαὶ τῶν
p. 181 M. πόλεων ἀμυθήτων κακῶν εἰσι | μεσταί, καὶ τῶν πρὸς τὸ θεῖον ἀνοσιουρ-
γημάτων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀδικημάτων. οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ μὴ 3
κεκιβδήλευται, τὰ γνήσια τῶν νόθων παρευημερούντων καὶ τἀληθῆ τῶν
εἰκότων, ἃ φύσει μὲν κατέψευσται, πιθανὰς δ' ὑποβάλλει φαντασίας
πρὸς ἀπάτην. ἐν πόλεσιν οὖν καὶ ὁ πάντων ἐπιβουλότατος φύεται 4
τῦφος, ὃν τινες τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσι τὰς κενὰς δόξας σεμνο-

1—3 Φίλωνος περὶ τῶν δέκα λογίων (λόγων scripsi), οἳ κεφάλαια νόμων εἰσί G, φίλωνος ἰουδαίου περὶ τῶν δέκα λογίων, ἃ κεφάλαια νόμων εἰσίν F, περὶ τῶν δέκα λογίων, ἃ κεφάλαια νόμων εἰσίν H, φίλωνος ἰουδαίου εἰς τὴν (sic) δεκάλογον μωσέως AP, φίλωνος περὶ νόμων ἰδέας M, tit. om. Arm 4 μωϋσέα GH: μωυσῆν M, μωσέα ceteri 6 ἐν τῇ προτέρᾳ συντάξει Arm προτέραις] ἡμετέραις M κατὰ τὸ ἀκόλουθον Arm ut vid. 8 πρὸς διάνοιαν] δι' ὑπονοιῶν coni. Mang. 9 ⁼φιλομαθοῦς (ἀ eras.) F ἐπιστάσεως coni. Wendl. ᾗ] ἢ Arm 10 τί δή ποτε] διὰ τί H (v) 12 εἰσι κακῶν transp. F 14 παρημερευόντων M τὰ ἀληθῆ M 15 εἰκότων] εἰκαιοτέρων M κατεψεύσατο H (Turn.) 16 post ἀπάτην interpungit M: post πόλεσιν ceteri οὖν M: οὗ ceteri, ἀφ' οὗ Arm φύεται] ὕωται (sic) M 17 τὰς κενὰς δόξας] τοὺς κενοδόξους coni. Mang.

11 — 270.5 Vindob. hist. gr. 67 fol. 56r Φίλωνος ἰουδαίου: αἱ πολλαὶ τῶν πόλεων — ἐκπιεζόμενοι.

ποιοῦντες διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἁλουργίδων καὶ πλήθους θερα-
πόντων καὶ ὀχημάτων, ἐφ' ὧν οἱ λεγόμενοι μακάριοι καὶ εὐδαίμονες
μετέωροι φέρονται, τοτὲ μὲν ὀρεῖς ἢ ἵππους καταζευγνύντες τοτὲ δὲ καὶ
ἀνθρώπους, οἳ τὰ φορεῖα κατὰ τῶν αὐχένων ἀχθοφοροῦσι τὴν ψυχὴν
5 πρὸ τοῦ σώματος δι' ὑπερβολὴν ὕβρεως πιεζόμενοι. (2.) τῦφος καὶ
πολλῶν ἄλλων κακῶν δημιουργός ἐστιν, ἀλαζονείας, ὑπεροψίας, ἀνισό-
τητος· αἱ δ' εἰσὶν ἀρχαὶ ξενικῶν καὶ ἐμφυλίων πολέμων οὐδὲν μέρος,
οὐ κοινόν, οὐκ ἴδιον, οὐ κατὰ γῆν, οὐ κατὰ θάλατταν, ἡσυχάζειν
6 ἐῶσαι. τί δὲ δεῖ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἁμαρτημάτων μεμνῆσθαι; τύφῳ
γὰρ καὶ τὰ θεῖα ἐξωλιγώρηται, καίτοι νομιζόμενα τῆς ἀνωτάτω τυγχάνειν
τιμῆς· τιμὴ δὲ τίς ἂν γένοιτο, μὴ προσούσης ἀληθείας, ἣ καὶ ὄνομα
7 καὶ ἔργον ἔχει τίμιον, ἐπεὶ καὶ τὸ ψεῦδος ἔμπαλιν ἄτιμον φύσει; ἡ δ'
ὀλιγωρία τῶν θείων ἐμφανὴς τοῖς ὀξυδερκέστερον ὁρῶσι· μυρίας γὰρ
ὅσας διὰ γραφικῆς καὶ πλαστικῆς μορφώσαντες ἰδέας ἱερὰ καὶ νεὼς
αὐταῖς προσπεριεβάλοντο καὶ βωμοὺς κατασκευάσαντες ἀγάλμασι καὶ
ξοάνοις καὶ τοιουτοτρόποις ἀφιδρύμασι τιμὰς ἰσολυμπίους καὶ ἰσοθέους ἀπέ-
8 νειμαν, ἅπασιν ἀψύχοις. οὓς εὐθυβόλως αἱ ἱεραὶ γραφαὶ τοῖς ἐκ πόρνης
γεγονόσιν ἀπεικάζουσιν· ὡς γὰρ οὗτοι πάντας, ὅσους ἐραστὰς ἔσχεν ἡ μήτηρ,
ἐπιγράφονται πατέρας ἑνὸς ἀγνοίᾳ τοῦ φύσει, οὕτω καὶ οἱ κατὰ πόλεις
οὐκ εἰδότες τὸν ὄντα ὄντως ἀληθῆ θεὸν μυρία πλήθη ψευδωνύμων
9 ἐκτεθειώκασιν. εἶτ' ἄλλων παρ' ἄλλοις τιμωμένων, ἡ περὶ τοῦ ἀρίστου
κρατήσασα διχόνοια καὶ τὰς πρὸς τὰ ἄλλα πάντα διαφορὰς ἐγέννησεν.
10 εἰς ἃ πρῶτον ἀπιδὼν ἔξω πόλεων ἐβουλήθη νομοθετεῖν. ἐνενόει δὲ
κἀκεῖνο δεύτερον, ὅτι τοῦ μέλλοντος ἱεροὺς νόμους παραδέχεσθαι τὴν

---

3 μὲν] μὲν οὖν M   ὀρεῖς] οὐρῆας M   ἢ] καὶ H, om. M   ἵπποις (ï) ὑποζευγνύντες M   4 φορεῖα AP, φορία Vind., φορτία M   τὸν αὐχένα F   5 ἐκπιεζόμενοι Vind.   τῦφος ⟨δὲ⟩ conicio   6. 7 ἀνισότητος Mang.: ἀνοσιότητος codd.   7 αἱ δ'] αἵδ' MP; αἳ Arm   8 post ἴδιον add. πρῶτον Arm   9 ἀλλήλους] ἄλλους M   10 ἐξωλιγωρεῖται M   καίτοι] καὶ τὰ coni. Christophorson   τυγχάνει F[1]   15 αὐτοῖς M   προσπεριεβάλλοντο MH   16 ἰσολυμπίους (ας) A, ἰσολυμπίας P   καὶ ἰσοθέους M: om. ceteri; ἰσοθέους (om. ἰσολυμπίους καὶ) Mang.   17 ἅπασιν] πᾶσιν M; πλάσμασιν vel πράγμασιν coni. Mang.   ἱεραὶ om. AP[1]   19 οὕτως F   20 ὄντως ὄντα transp. MH (v)   ⟨καὶ⟩ ἀληθῆ coni Mang.   21 εἶτα FGH   22 διαφορὰς] φορὰς GH (Turn.)   23 πόλεων Mang.: πόλεως codd.   ἐννόει AP[1]   .   24 τοὺς μέλλοντας Arm

---

11. 12 D[P] fol. 332[r] Φίλωνος: τιμὴ τίς ἂν γένοιτο — ἔχει τίμιον;

p. 182 M. ψυχὴν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπορρύψασθαι καὶ ἐκκαθήρασθαι τὰς | δυσεκ-
πλύτους κηλῖδας, ἃς μιγάδων καὶ συγκλύδων ὄχλος ἀνθρώπων κατὰ
πόλεις προσετρίψατο. τοῦτο δὲ ἀμήχανον ἑτέρως ἢ διοικισθέντι συμ- 11
βῆναι, καὶ οὐκ εὐθὺς ἀλλὰ μακρῷ χρόνῳ ὕστερον, ἕως ἂν οἱ τῶν
ἀρχαίων παρανομημάτων ἐνσφραγισθέντες τύποι κατὰ μικρὸν ἀμαυρού-
μενοι καὶ ἀπορρέοντες ἀφανισθῶσι. τοῦτον τὸν τρόπον καὶ οἱ τὴν 12
ἰατρικὴν ἀγαθοὶ σῴζουσι τοὺς κάμνοντας· οὐ γὰρ πρότερον σιτία καὶ ποτὰ
παρέχειν ἀξιοῦσι, πρὶν ἢ τὰ τῶν νόσων αἴτια ὑπεξελέσθαι· μενόντων
γὰρ ἀνωφελεῖς αἱ τροφαί, ἀλλὰ καὶ ἐπιζήμιοι, ὕλαι γινόμεναι τοῦ πάθους.
(3.) εἰκότως οὖν ἐκ τῶν κατὰ πόλεις βλαβερωτάτων συνηθειῶν εἰς 13
ἐρήμην ἀπαγαγών, ἵνα κενώσῃ τὰς ψυχὰς ἀδικημάτων, ἤρξατο προσ-
φέρειν ταῖς διανοίαις τροφάς· αὗται δὲ τίνες ἂν εἶεν ὅτι μὴ νόμοι καὶ
λόγοι θεῖοι; τρίτη δέ ἐστιν αἰτία ἥδε· καθάπερ οἱ στελλόμενοι μακρὸν 14
πλοῦν, οὐχ ὅταν ἐπιβάντες τῆς νεὼς ἀπὸ λιμένος ἐξαναχθῶσιν, ἄρχονται
κατασκευάζειν ἱστία καὶ πηδάλια καὶ οἴακας, ἀλλ' ἔτι μένοντες ἐπὶ γῆς
ἕκαστα τῶν συντεινόντων πρὸς πλοῦν εὐτρεπίζονται, τὸν αὐτὸν τρόπον
ἠξίωσεν οὐ λαβόντας κληρουχίας καὶ τὰς πόλεις οἰκήσαντας τότε ζητεῖν
νόμους, οἷς πολιτεύσονται, ἀλλ' ἑτοιμασαμένους τοὺς τῆς πολιτείας
κανόνας καὶ ἐνασκηθέντας οἷς ἔμελλον οἱ δῆμοι κυβερνᾶσθαι σωτηρίως
τηνικαῦτα εἰσοικίζεσθαι, χρησομένους εὐθὺς ταῖς τῶν δικαίων παρα-
σκευαῖς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ κοινωνίᾳ καὶ διανομῇ τῶν ἐπιβαλλόντων ἑκάστοις.
(4.) φασὶ δέ τινες καὶ τετάρτην αἰτίαν οὐκ ἀπῳδὸν ἀλλ' ἐγγυτάτω τῆς 15
ἀληθείας· ἐπειδὴ γὰρ ἔδει πίστιν ἐγγενέσθαι ταῖς διανοίαις περὶ τοῦ μὴ
εὑρήματα ἀνθρώπου τοὺς νόμους ἀλλὰ θεοῦ χρησμοὺς σαφεστάτους
εἶναι, πορρωτάτω τῶν πόλεων ἀπήγαγε τὸ ἔθνος εἰς ἐρήμην βαθεῖαν

1 ἀπορρίψασθαι M καθάρασθαι M 1. 2 δυσεκπλήτους G, δυσεκπλύκτους P 3 πόλιν M 5 ἀνομημάτων M 6. 7 οἱ περὶ τὴν ἰατρικὴν AP 7 γὰρ om. M Arm καὶ ποτὰ om. H (v) 8 παρασχεῖν Vind. ἀξιοῦντες M πρὶν om. M 9 ἀλλὰ καὶ M: om. ceteri (v) γενόμεναι M 10 πόλεις Mang. (sic Arm): πόλιν codd. 11 ἐρήμην codd.: ἔρημον Mang. 12. 13 λόγοι καὶ νόμοι M 13 δ' ἐστὶν M 14 λιμένος FH: λιμένων MAPG 15 μένοντες] μὲν ὄντες Arm 16 εὐτρεπίζοντες H 18 πολιτεύωνται Turn. ἡτοιμασμένους M τοὺς om. Turn. 19 εὖ ἀσκηθέντας Arm ἤμελλον H 20 χρησομένοις M 21 ἐν A: ἐφ' ceteri (Turn.) ὁμονοίᾳ] ὁμοίᾳ H διαμονῇ A ἐπιβαλόντων F 22 ἀπῳδὸν] ἀπάδουσαν M 23 διανοίαις αὐτῶν Arm 25 ἔρημον F (Mang.)

6 — 9 Vindob. hist. gr. 67 fol. 56v: τοῦτον τὸν τρόπον — τοῦ πάθους.

16 καὶ ἄγονον οὐ μόνον ἡμέρων καρπῶν ἀλλὰ καὶ ποτίμου ὕδατος, ἵν', ἐὰν
ἐν σπάνει γενόμενοι τῶν ἀναγκαίων καὶ δίψει καὶ λιμῷ διαφθαρῆναι
προσδοκήσαντες ἐξαπιναίως ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων ἀπαυτοματισθέντων
ἀνευρίσκωσιν, οὐρανοῦ μὲν ὕοντος τροφὰς τὸ καλούμενον μάννα, προσ-
όψημα δὲ τροφῶν ἀπ' ἀέρος ὀρτυγομήτρας φοράν, ὕδατος δὲ πικροῦ
γλυκαινομένου πρὸς τὸ πότιμον, πέτρας δὲ ἀκροτόμου πηγὰς ἀνομβρούσης,
μηκέτι θαυμάζωσιν, εἰ λόγια θεοῦ συμβέβηκεν | εἶναι τοὺς νόμους, p. 183 M
ἐναργεστάτην βάσανον εἰληφότες ἐκ τῶν χορηγιῶν, ἃς ἐξ ἀπόρων
17 ἔσχον οὐκ ἐλπίσαντες. ὁ γὰρ πρὸς τὸ ζῆν ἀφθονίαν δοὺς καὶ τὰς πρὸς
τὸ εὖ ζῆν ἀφορμὰς ἐδωρεῖτο· πρὸς μὲν οὖν τὸ ζῆν σιτίων ἔδει καὶ
ποτῶν, ἅπερ ἀνεύρισκον οὐχ ἑτοιμασάμενοι, πρὸς δὲ τὸ εὖ ζῆν νόμων
καὶ διαταγμάτων, οἷς βελτιοῦσθαι τὰς ψυχὰς ἔμελλον.
18 (5.) Αἵδ' εἰσὶν ἐν στοχασμοῖς εἰκόσιν αἰτίαι λεγόμεναι περὶ τοῦ
διαπορηθέντος· τὰς γὰρ ἀληθεῖς οἶδεν ὁ θεὸς μόνος. εἰπὼν δ' ἅπερ
ἥρμοττε περὶ τούτων ἑξῆς αὐτοὺς ἀκριβώσω τοὺς νόμους, ἐκεῖνο κατὰ
τὸ ἀναγκαῖον προμηνύσας, ὅτι τῶν νόμων οὓς μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς οὐ
προσχρησάμενος ἄλλῳ δι' ἑαυτοῦ μόνου θεσπίζειν ἠξίωσεν, οὓς δὲ διὰ
προφήτου Μωυσέως, ὃν ἀριστίνδην ἐκ πάντων ὡς ἐπιτηδειότατον ἱεροφάντην
19 ἐπελέξατο. τοὺς μὲν οὖν αὐτοπροσώπως θεσπισθέντας δι' αὐτοῦ μόνου
συμβέβηκε καὶ νόμους εἶναι καὶ νόμων τῶν ἐν μέρει κεφάλαια, τοὺς δὲ
20 διὰ τοῦ προφήτου πάντας ἐπ' ἐκείνους ἀναφέρεσθαι. (6.) λέξω δ', ὡς
ἂν οἷός τε ὦ, περὶ ἑκατέρων καὶ πρότερόν γε τῶν κεφαλαιωδεστέρων·

1 ἡμέρων om. Arm ἵν' M: ἵνα ceteri ἐὰν om. M 2 ἐν om. G δίψη H (v) 3. 4 ἀνευρίσκωσιν ἀπαυτοματισθέντων transp. H (Turn.) 4 μάνα H 4. 5 προσόψιμα H 5 pr. δὲ] τε Richt. ἀπ' secludendum putavit Mang. ὀρτυγομήτρας codd. (cf. Exod. 16,13): ὀρτυγομητρῶν Mang. alt. δὲ] μὲν H 6 τὸ om. M δὲ om. M 7 θαυμάζωσιν εἰ λόγια θεοῦ συμβέβηκεν εἶναι τοὺς νόμους M Arm: θαυμάζωσι Νεῖλον μηδ' εἰ συμβέβηκεν εἶναι θεοῦ τοὺς νόμους ceteri (v) τοὺς νόμους corr. ex τοῖς νόμοις H post νόμους add. ἀμφιγνοῶσιν mg. H² (v) 9 ἀφθονίαν — εὖ ζῆν (10) om. M 10 ἀφορμὰς] ἀφθονίας A 11 post ζῆν add. καὶ ὡς εἰκὸς H et mg. P² (v) 13 αἴτιαι corr. in αἰτίαι F περὶ om. M 14 οἶδεν ὁ θεὸς M: θεὸς οἶδε ceteri (v) δ' ἅπερ M: δὲ ἃ ceteri (Turn.) 16 τῶν νόμων] τοὺς νόμους M οὓς] τοὺς M 17 ἑαυτοῦ M: αὐτοῦ G, αὑτοῦ corr. in αὐτοῦ H, αὑτοῦ APF μόνον[ου] G οὓς] τοὺς M 18 τοῦ προφήτου APF μωσέως MAPFH, om. G ὃν] ὃς H ἐκ πάντων M: ἐξ ἁπάντων ceteri (v) ἱεροφάντην M: ἱεροφαντεῖν ceteri (v) 19 ἐπελέξατο M: εἵλετο ceteri (v) αὐτοπροσώπους[ως] A 20 pr. καὶ om. Arm 22 περὶ MF: καὶ περὶ ceteri (v) post γε add. περὶ Arm

ὧν εὐθέως ἄξιον θαυμάσαι τὸν ἀριθμὸν δεκάδι τῇ παντελείᾳ περατου-
μένων, ἣ πάσας μὲν ἀριθμῶν διαφορὰς ἀρτίων καὶ περιττῶν καὶ ἀρτιο-
περίττων, ἀρτίων μὲν δυοῖν, περιττῶν δὲ τριῶν, ἀρτιοπερίττων δὲ πέντε,
πάσας δὲ λόγων τῶν ἐν ἀριθμοῖς πολυπλασίων καὶ ἐπιμερῶν καὶ ὑπο-
επιμερῶν περιέχει, πάσας δ' ἀναλογίας, τήν τε ἀριθμητικήν, ᾗ τῷ 21
ἰσαρίθμῳ ὑπερέχει καὶ ὑπερέχεται, οἷον ἐπὶ τοῦ ἓν καὶ δύο καὶ τρία,
καὶ τὴν γεωμετρικήν, καθ' ἣν οἷος ὁ λόγος πρὸς τὸν πρῶτον τοῦ
δευτέρου, τοιοῦτος καὶ ὁ πρὸς τὸν δεύτερον τοῦ τρίτου, ὡς ἔχει ἐπὶ
τοῦ ἓν καὶ δύο καὶ τέσσαρα, ἔν τε διπλασίοις καὶ τριπλασίοις καὶ συνόλως
πολυπλασίοις καὶ πάλιν ἐν ἡμιολίοις καὶ ἐπιτρίτοις καὶ τοῖς παραπλησίοις,
ἔτι μέντοι καὶ τὴν ἁρμονικήν, καθ' ἣν ὁ μέσος τῶν ἄκρων τῷ ἴσῳ
μορίῳ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου
καὶ ἕκτου. περιέχει δὲ ἡ δεκὰς καὶ τὰς τῶν τριγώνων καὶ τετραγώνων 22
καὶ τῶν ἄλλων πολυγώνων ἐμφαινομένας ἰδιότητας καὶ τὰς τῶν συμ-
p. 184 M. φωνιῶν, τήν τε διὰ τεσσάρων ἐν ἐπιτρίτῳ λόγῳ, τῷ τέσσαρα | πρὸς
τρία, καὶ τὴν διὰ πέντε ἐν ἡμιολίῳ, τῷ τρία πρὸς δύο, καὶ τὴν διὰ
πασῶν ἐν διπλασίῳ, τῷ δύο πρὸς ἕν, καὶ τὴν δὶς διὰ πασῶν ἐν τετρα-
πλασίῳ, τῷ ὀκτὼ πρὸς δύο. παρό μοι δοκοῦσι καὶ οἱ πρῶτοι τὰ ὀνό- 23
ματα τοῖς πράγμασι θέμενοι — σοφοὶ γὰρ ἦσαν — εἰκότως αὐτὴν
προσαγορεῦσαι δεκάδα, ὡσανεὶ δεχάδα οὖσαν, παρὰ τὸ δέχεσθαι καὶ
κεχωρηκέναι τὰ γένη πάντα τῶν ἀριθμῶν καὶ λόγων τῶν κατ' ἀριθμὸν

1 εὐθὺς M   1. 2 περατουμένων codd.: περαιουμένων Turn., περανουμένων Mang.   2 ἣ] εἰ M   ἀριθμῶν] ἀριθμουμένων AP   διαφορὰς ἀρτίων ἀριθμῶν transp. G   2. 3 καὶ ἀρτιοπερίττων om. L (Turn.)   3 δυοῖν ex δυεῖν corr. H, δυεῖν FG   4. 5 ὑποεπιμερῶν M: ἐπιμορίων ceteri (v)   5 δὲ M, om. Arm   ᾗ τῷ] τῷ γὰρ Arm   5. 6 τῶν ἰσαρίθμων AP, τῷ ἴσῳ ἀριθμῷ M   6 ἐπὶ τὸ α' καὶ β' καὶ γ' M   7. 8 πρὸς τὸν πρῶτον τοῦ δευτέρου] τοῦ α' πρὸς τὸν τοῦ β' M   8 τοιοῦτος om. AP[1]   ὁ MH: om. ceteri   πρὸς τὸν δεύτερον τοῦ τρίτου] τοῦ β' πρὸς τὸν γ' M   9 τοῦ] τὸ F, om. M   ἓν καὶ ἓν ὁ εἷς καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ τριάκοντα τέσσαρες M   τέτταρα AP   9. 10 καὶ συνόλως πολυπλασίοις MF Arm: om. ceteri   12 post μορίῳ add. καὶ H (v)   ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται MF: ὑπερέχεται καὶ ὑπερέχει ceteri (v)   τρίτου] α' MG; δευτέρου coni. Christophorson (Mang.), sed cf. *de opif. mundi § 110*   τετάρτου] δ' M, τέσσαρα G   13 ἕκτου] ς' M, ἕξ G   ἕκτου καὶ τετάρτου καὶ τρίτου transp. Arm   τῶν H: om. ceteri   15 τεττάρων FH   ἐν om. APF   τῷ] τοῦ G   δ' M   15. 16 πρὸς τὸν τρία G   16 γ' M   γ' M   β' M   17 β' M   α' M   δὶς καὶ διὰ H   18 τῷ] τὰ H   η' M   β' M   20 ὡσανεὶ] οἱονεὶ AP   21 συγκεχωρηκέναι Turn.   τὰ γένη τῶν ἀριθμῶν πάντα καὶ κεχωρηκέναι transp. M   πάντα τὰ γένη transp. AP   λόγους M   ἀριθμῶν corr. in ἀριθμὸν AFH

24 καὶ ἀναλογιῶν ἁρμονιῶν τε αὖ καὶ συμφωνιῶν. (7.) τὴν μέντοι δεκάδα
πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ διὰ ταῦτα εἰκότως ἄν τις θαυμάσειε περιέ-
χουσαν τήν τε ἀδιάστατον φύσιν καὶ τὴν διαστηματικήν· ἡ μὲν οὖν
ἀδιάστατος τάττεται κατὰ σημεῖον μόνον, ἡ δὲ διαστηματικὴ κατὰ τρεῖς
25 ἰδέας γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας καὶ στερεοῦ· τὸ μὲν γὰρ δυσὶ σημείοις
περατούμενόν ἐστι γραμμή, τὸ δ' ἐπὶ δύο διαστατὸν ἐπιφάνεια, ῥυείσης
ἐπὶ πλάτος γραμμῆς, τὸ δ' ἐπὶ τρία στερεόν, μήκους καὶ πλάτους βάθος
προσλαβόντων, ἐφ' ὧν ἵσταται ἡ φύσις· πλείους γὰρ τριῶν διαστάσεις
26 οὐκ ἐγέννησεν. ἀρχέτυποι δὲ τούτων ἀριθμοὶ τοῦ μὲν ἀδιαστάτου
σημείου τὸ ἕν, τῆς δὲ γραμμῆς τὰ δύο, καὶ ἐπιφανείας μὲν τρία,
στερεοῦ δὲ τέσσαρα, ὧν ἡ σύνθεσις ἑνὸς καὶ δυοῖν καὶ τριῶν καὶ
τεσσάρων ἀποτελεῖ δεκάδα παραφαίνουσαν τοῖς ὁρατικοῖς καὶ ἕτερα
27 κάλλη· σχεδὸν γὰρ ἡ ἀπειρία τῶν ἀριθμῶν ταύτῃ μετρεῖται, διότι οἱ
συστήσαντες αὐτὴν ὅροι τέσσαρές εἰσιν, ἓν καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέτταρα,
οἱ δ' ἴσοι ὅροι ἑκατοντάδα γεννῶσιν ἐκ δεκάδων — δέκα γὰρ καὶ
εἴκοσι καὶ τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα γίνονται ἑκατόν —, ὁμοίως δὲ
καὶ χιλιάδα ἐξ ἑκατοντάδων καὶ μυριάδα ἐκ χιλιάδων, μονὰς δὲ καὶ
28 δεκὰς καὶ ἑκατοντὰς καὶ χιλιὰς τέσσαρες ὅροι οἱ δεκάδα γεννῶντες· ἥτις
δίχα τῶν πρόσθεν εἰρημένων καὶ ἑτέρας ἀριθμῶν ἐμφαίνει διαφοράς,
τόν τε πρῶτον κόσμον, ὃς μονάδι μόνῃ μετρεῖται, οὗ παράδειγμα ὁ
τρεῖς, ὁ πέντε, ὁ ἑπτά, καὶ τὸν τετράγωνον, τὸν τέσσαρα, τὸν ἰσάκις
ἴσον, καὶ μὲν δὴ τὸν κύβον, τὸν ὀκτώ, ὅς ἐστιν ἰσάκις ἴσος ἰσάκις,
καὶ τὸν τέλειον, τὸν ἕξ, ἰσούμενον τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι, τρισὶ καὶ δυσὶ

2 εἰκότως ἄν τις M: ἄν τις εἰκότως ceteri (v) θαυμάσειε MAP: θαυμάσαι FGH 5 γραμμὴν καὶ ἐπιφάνειαν καὶ στερεόν coni. Mang. γὰρ om. F 6 δ' AP: δὲ ceteri 7 δὲ M τρεῖς M βάθους MH, καὶ βάθος AP
β' α'
βάθους πλάτους H 8 ἡ om. GH (v) 10 γ' M 11 δ' M α' M δυεῖν GH, β' M γ' M 12 τεττάρων APF, δ' M ἀποτελεῖ δεκάδα — τέτταρα (14) om. M ὁρατικοῖς APFG: ὁρατοῖς H (Turn.) 13 μετρεῖται] περατοῦται vel περαίνεται coni. Mang. 14 ἓν καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέτταρα G: ἑνὸς καὶ δυοῖν (δυεῖν H) καὶ τριῶν καὶ τεττάρων APFH (v) 15 δ' M: δὲ ceteri 15. 16 ι' γὰρ καὶ κ' G, δεκάδα γὰρ καὶ εἰκοσάδα M 16 λ' MG μ' MG γίνονται F: γίνεται MG, γεννῶσιν H (v), om. AP ρ' MAP 18 δ' M δεκάδα] ι' M 20 κόσμον M: om. ceteri (v) ὃς] ὡς F μόνῃ MAPFG: μόνον H (v) μετρεῖται μόνῃ transp. G 21 τρεῖς FH, γ' M: τρία APG (Mang.) ε' M ζ' M τέσσαρα APG, δ' M: τέταρτον FH (v) 22 τὸν κύβον M: τὸν om. ceteri (v) ὀκτώ FG, η' M: ὄγδοον G mg. P (v), αυτώ (sic) A, αὐτόν P pr. ἰσάκις om. M 23 τὸν ἐξισούμενον M αὐτοῦ MF γ' καὶ β' καὶ α' M

p. 185 M. καὶ ἑνί. (8.) | τί δὲ δεῖ καταλέγεσθαι τὰς δεκάδος ἀρετὰς ἀπείρους τὸ 29
πλῆθος, πάρεργον ποιουμένους ἔργον μέγιστον, ὃ καθ' αὑτὸ συμβέβηκεν
αὐταρκεστάτην εἶναι ὑπόθεσιν τοῖς περὶ τὰ μαθήματα διατρίβουσι; τὰς
μὲν οὖν ἄλλας ὑπερθετέον, μιᾶς δ' οὐκ ἄτοπον ἴσως ἐπιμνησθῆναι
δείγματος ἕνεκα. τὰς γὰρ ἐν τῇ φύσει λεγομένας κατηγορίας δέκα 30
μόνας εἶναί φασιν οἱ ἐνδιατρίβοντες τοῖς τῆς φιλοσοφίας δόγμασιν·
οὐσίαν, ποιόν, ποσόν, πρός τι, ποιεῖν, πάσχειν, ἔχειν, κεῖσθαι. τὰ ὧν
οὐκ ἄνευ ⟨πάντα⟩, χρόνον καὶ τόπον. οὐδὲν γάρ ἐστι τούτων ἀμέτοχον· 31
οἷον ἐγὼ μετέχω μὲν οὐσίας δανεισάμενος ἀφ' ἑκάστου τῶν στοιχείων,
ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ὅδε ὁ κόσμος, γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ πυρός,
τὰ πρὸς τὴν ἐμὴν σύστασιν αὐταρκέστατα· μετέχω δὲ καὶ ποιότητος,
καθ' ἣν ἄνθρωπός εἰμι, καὶ ποσότητος, ᾗ πηλίκος· γίνομαι δὲ καὶ
πρός τι, ὅταν μου πρὸς δεξιοῖς τις ᾖ πρὸς εὐωνύμοις ᾖ· ἀλλὰ καὶ
ποιῶ, τρίβων τι ἢ κείρων, καὶ πάσχω, κειρόμενος ἢ τριβόμενος ὑφ'
ἑτέρων· κἀν τῷ ἔχειν ἐξετάζομαι, ἢ περιβεβλημένος ἢ ὡπλισμένος, κἀν
τῷ κεῖσθαι, σχεδόν τι καθεζόμενος ἢ κατακεκλιμένος· εἰμὶ δὲ πάντως
κἀν τόπῳ καὶ χρόνῳ, τῶν προειρημένων οὐδενὸς δυναμένου χωρὶς
ἀμφοῖν ὑφίστασθαι.
(9.) Ταυτὶ μὲν οὖν ἀποχρώντως λελέχθω, συνυφαίνειν δ' ἀναγκαῖον 32
τὰ ἀκόλουθα. τοὺς δέκα λόγους ἢ χρησμούς, νόμους ἢ θεσμοὺς πρὸς
ἀλήθειαν ὄντας, ἀθροισθέντος τοῦ ἔθνους ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν
εἰς ἐκκλησίαν, ὁ πατὴρ τῶν ὅλων ἐθέσπισεν. ἆρά γε φωνῆς τρόπον

1 δεκάδας H 2 μέγιστον ἔργον transp. Arm 3 τοῖς — διατρίβουσι om. M 4 ἐπιμνησθῆναι MF: ὑπομνησθῆναι ceteri (v) 5 ἕνεκεν GH (v) δέκα] δεκάδας Turn. 6 φασὶν εἶναι transp. M ἐνδιατρίψαντες M τοῖς τῆς M: om. ceteri (v) 7 οὐσία FH post πρός τι add. ποῦ πότε M 8 πάντα addidi (cf. vol. II 24,14); τὰ ὧν ἄνευ οὐκ ἔστι τι coni. Mang. ἄνευ χρόνου καὶ τόπου A Arm καὶ] ἢ καὶ M post τόπον add. εἶναι M 9 μὲν μετέχω transp. GH (v) 10 ὅδε] ὅλος H (v) 11 καὶ om. A 12 καθ' ἣν] καθὸ A πηλίκοσδε F, πηλικότητος Arm πηλίκος γίνομαι (om. δὲ) M 13 τις] στῇς M ᾖ· ἀλλὰ] ἢ ἀλλαχῇ M 14 ποιῶ M: ποιῶ (ποιῶν A) τι ceteri (v) τι (post τρίβων) om. A κείρων Mang.: καίων codd. Arm
ω
πάσχων A 15 ἑτέρου G κἀν F: κἂν ceteri, ἐν Arm ἐξετάζομαι A κἀν AF: κἂν ceteri 16 σχεδόν τι M: σχέδην ceteri (v) 17 κἂν (κἀν scripsi) τόπῳ καὶ χρόνῳ M Arm: κἂν χρόνῳ κἂν τόπῳ F, καὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ ceteri δυνα-
ὑφ
μένων H (Turn.) 18 συνίστασθαι H 19 ταύτη M, ταῦτα AP 20 νόμους M Arm: ἢ νόμους ceteri (v) 21 οὓς ante ἀθροισθέντος add. FGH (v) καὶ γυναικῶν ὁμοῦ transp. M 22 εἰς ἐκκλησίαν M: ἐν ἐκκλησίᾳ APFG, om. H (Turn.) φωνῆς τρόπον] φωνὴν γήινον M τρόπου corr. in τρόπον A

προέμενος αὐτός; ἄπαγε, μηδ' εἰς νοῦν ποτ' ἔλθοι τὸν ἡμέτερον· οὐ
γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός, στόματος καὶ γλώττης καὶ ἀρτηριῶν δεό-
33 μενος. ἀλλά γέ μοι δοκεῖ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἱεροπρεπέστατόν τι
θαυματουργῆσαι κελεύσας ἦχον ἀόρατον ἐν ἀέρι δημιουργηθῆναι, πάντων
ὀργάνων θαυμασιώτερον, ἁρμονίαις τελείαις ἡρμοσμένον, οὐκ ἄψυχον
ἀλλ' οὐδ' ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς τρόπον ζῴου συνεστηκότα, ἀλλὰ ψυχὴν
λογικὴν ἀνάπλεω σαφηνείας καὶ τρανότητος, ἣ τὸν ἀέρα σχηματίσασα
καὶ ἐπιτείνασα καὶ πρὸς πῦρ φλογοειδὲς μεταβαλοῦσα καθάπερ πνεῦμα
διὰ σάλπιγγος φωνὴν τοσαύτην ἔναρθρον ἐξήχησεν, ὡς τοῖς ἔγγιστα τοὺς
34 πορρωτάτω κατ' | ἴσον ἀκροᾶσθαι δοκεῖν. ἀνθρώπων μὲν γὰρ αἱ φωναὶ p. 186 M.
πρὸς μήκιστον ἀποτεινόμεναι πεφύκασιν ἐξασθενεῖν, ὡς ἀριδήλους τοῖς
μακρὰν ἀφεστηκόσι μὴ γίνεσθαι τὰς ἀντιλήψεις ταῖς ἐπεκτάσεσιν ἐκ
35 τοῦ κατ' ὀλίγον ἀμαυρουμένας, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὄργανα φθαρτά· τὴν δὲ
κεκαινουργημένην φωνὴν ἐπιπνέουσα θεοῦ δύναμις ἤγειρε καὶ ἐζωπύρει
καὶ ἀναχέουσα πάντῃ τὸ τέλος τῆς ἀρχῆς ἀπέφαινε τηλαυγέστερον,
ἀκοὴν ἑτέραν πολὺ βελτίω τῆς δι' ὤτων ταῖς ἑκάστων ψυχαῖς ἐντι-
θεῖσα· ἡ μὲν γὰρ βραδυτέρα πως οὖσα αἴσθησις ἀτρεμίζει, μέχρις ἂν
ὑπ' ἀέρος πληχθεῖσα διακινηθῇ, φθάνει δ' ἡ τῆς ἐνθέου διανοίας ὀξυ-
τάτῳ τάχει προϋπαντῶσα τοῖς λεγομένοις.
36 (10.) Φωνῆς μὲν δὴ τῆς θείας πέρι τοσαῦτα. δεόντως δ' ἄν τις
ἀπορήσαι, τοῦ χάριν, πλείστων ὅσων μυριάδων εἰς ἓν ἠθροισμένων
χωρίον, ἕκαστον θεσπίζειν τῶν δέκα λογίων ἠξίωσεν ὡς οὐχὶ πρὸς
πλείους ἀλλ' ὡς πρὸς ἕνα, „οὐ μοιχεύσεις“ λέγων, „οὐ φονεύσεις,“ „οὐ

1 προϊέμενος M αὐτούς F²(H¹?) ἔλθη APH (Turn.) ὑμέτερον A
3 ἀλλά γέ μοι M (ἀλλά γ' ἐμοὶ Wendl.): ἀλλ' ἐμοὶ ceteri (v) κατ' M Arm: τὰ κατ' ceteri (Turn.) 4 ἦχον M: ἠχὴν ceteri (v) 5 ἡρμοσμένον MAPFG: ἡρμοσμένον corr. in ἡρμοσμένων H (ἡρμοσμένων v) ἄψυχον corr. ex ἄψυχος H
6 οὐδὲ FG συνεστηκότα scripsi: συνεστηκότος APFH, συνεστηκὸς G, συνεστηκὼς M; συνεστηκυῖαν coni. Mang. ψυχὴν] ἠχὴν coni. Mang. (cf. vol. II 277,19)
πιθα
7 ἀνάπλεω M: ἀνάπλεων ceteri τρανότητος F post τρανότητος add. περιέχουσαν Christophorson 9 τοὺς] καὶ τοῖς M 10 γὰρ om. A
14 καινουργουμένην M ἐπιπνέουσαν PGH 15 πάντῃ] πᾶν M
ἀρχῆς M Arm (Mang.): ἠχῆς ceteri (Turn.) ἀπέφηνε corr. ex ἀπέφαινε H, ἀπέφηνε M (v) 16 ἑκάστου H (Turn.) 16. 17 ἐντεθεῖσα H 17 πῶς A
post οὖσα add. τῶν ὤτων Christophorson (Mang.) 18 δ' ἡ] δὴ M
19 προϋπαντῶσα scripsi (sic Arm): προσυπαντῶσα codd.; προαπαντῶσα voluit Mang.
20 δὴ τῆς om. M δεόντως] ἐξόντως M 21 ἀπορήσαι GH²: ἀπορῆσαι MFH¹, ἀπορήσοι AP (sic Mang.) 22 ἑκάστῳ Arm 23 ἀλλὰ GH
ὡς om. H (Turn.) οὐ φονεύσεις om. Arm

κλέψεις“ (Exod. 20, 13ss.) καὶ τὰ ἄλλα ταύτῃ. λεκτέον οὖν ἓν μέν, 37
ὅτι βούλεται κάλλιστον ἀναδιδάξαι μάθημα τοὺς ἐντυγχάνοντας ταῖς
ἱεραῖς γραφαῖς, ὡς ἄρα καθ' αὑτὸν εἷς ἕκαστος, ὅταν ᾖ νόμιμος καὶ
θεῷ καταπειθής, ἰσότιμός ἐστιν ὅλῳ ἔθνει πολυανθρωποτάτῳ, μᾶλλον
δὲ καὶ πᾶσιν ἔθνεσιν, εἰ δὲ δεῖ περαιτέρω προελθόντα εἰπεῖν, καὶ
παντὶ τῷ κόσμῳ./ διόπερ ἐν ἑτέροις ἐπαινῶν τινα δίκαιον ἄνδρα φησίν· 38
„ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς σός“ (Gen. 17,1)· ὁ δ' αὐτὸς ἦν καὶ κόσμου θεός,
ὡς τοὺς ὑπηκόους τὴν αὐτὴν τεταγμένους τάξιν καὶ ὁμοίως εὐαρε-
στοῦντας τῷ ταξιάρχῳ τῆς ἴσης ἀποδοχῆς καὶ τιμῆς μεταλαμβάνειν.
δεύτερον δέ, ὅτι κοινῇ μὲν ὡς πλήθει τις ἐκκλησιάζων οὐχ ἐξ ἀνάγκης 39
διαλέγεται ἑνί, ὅτε δὲ προστάττων ἢ ἀπαγορεύων, ἰδίᾳ ὡς ἑνὶ ἑκάστῳ
τῶν ἐμφερομένων εὐθὺς ἂν δόξαι τὰ πρακτέα καὶ κοινῇ πᾶσιν ἀθρόοις
ὑφηγεῖσθαι· εὐπειθέστερος δὲ ὁ τὰς παραινέσεις αὐτοπροσώπως δεχόμενος,
ὁ δὲ συλλήβδην μεθ' ἑτέρων κεκώφωται τὸν ὄχλον ἀφηνιασμοῦ παρα-
κάλυμμα ποιούμενος. τρίτον, ἵνα μηδείς ποτε βασιλεὺς ἢ τύραννος 40
ἀφανοῦς ἰδιώτου καταφρονήσῃ γεμισθεὶς ἀλαζονείας καὶ ὑπεροψίας, ἀλλ'
187 M. εἰς τὰ τῶν ἱερῶν νόμων διδασκαλεῖα φοιτήσας | χαλάσῃ τὰς ὀφρῦς,
ἀπομαθὼν οἴησιν εἰκότι μᾶλλον δ' ἀληθεῖ λογισμῷ. εἰ γὰρ ὁ ἀγένητος 41
καὶ ἄφθαρτος καὶ αἴδιος καὶ οὐδενὸς ἐπιδεὴς καὶ ποιητὴς τῶν ὅλων

1 τὰ ἄλλα M: τἄλλα APG, τἆλλα FH οὖν ἓν μέν M Arm: μὲν οὖν (om. ἓν) ceteri (v) 2 ὅτι] ὡς AP κάλλιστα M 4 πολυανθρωποτεύ..τω (κ eras.) F[1], ευ in α corr. F[2] 5 προσελθόντα M 6 διόπερ codd.: διότι Turn. ἄνδρα δίκαιον transp. AP 7 pr. ὁ om. M σός MAPF: ὁ σός G, σου H (v) ὁ δ'] ὁ γὰρ Arm post ἦν add. γὰρ FH 9 λαμβάνειν AP[1] 10 δ' MH ὅτι om. AP[1] πλήθη M 11 ἑνί, ὅτε F (coni. Mang.): ἐνίοτε MAPH, ἑνὶ ἑκάστω G δὲ om. G προστάττει ἢ ἀπαγορεύει conicio ἰδία M: ἰδία δ' FGH, ἰδία δὲ AP 12 ἂν δόξαι] ἂν δέξεται H; ἐνδέξεται Turn. 13 δὲ MG: om. ceteri; γὰρ coni. Mang.; ὅτι εὐπειθέστερος Arm 15 ποιούμενον Turn. 16 καταφρονήσει F 17 χαλάσει A 18 ἀληθῆ F ἀγέννητος APF

18—278,18 D[H] fol. 227[v] Φίλωνος: ἄνθρωπος ὢν εὐπρόσιτος καὶ εὐέντευκτος (278,8) ἔσο τοῖς πᾶσι καὶ ἔθιζε τὴν ⟨σ⟩εαυτοῦ διάνοιαν ἀνθρωποπαθεῖν οὐ μόνον διὰ τὰς ἀδήλους πρὸς ταπάντη (sic) βουλὰς καὶ τῶν εὖ πραττόντων καὶ τῶν ἐν κακοπραγίαις, ἀλλὰ κἂν βεβαίως παραμένῃ (278,15—18), μὴ τραχηλιᾶν ἐπὶ τὴν τραγῳδουμένην εὐτυχίαν (cf. 278,13). εἰ γὰρ ὁ ἀγέννητος καὶ ἀθάνατος καὶ ἀίδιος καὶ οὐδενὸς ἐπιδεόμενος καὶ ποιητὴς τῶν ὅλων καὶ εὐεργέτης καὶ βασιλεὺς βασιλέων καὶ θεὸς θεῶν οὐδὲ τὸν ταπεινότατον ὑπεριδεῖν ὑπέμεινε θείων λογίων, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἠξίωσεν εὐωχίσαι θεσμῶν ἱερῶν ἱεροφαντούμενον ἑστιᾶν, τί ἐμοὶ τῷ θνητῷ προσῆκεν ὑψαυχενεῖν ἢ πεφυσῆσθαι [περι]φρυαττομένῳ πρὸς τοὺς ὁμοίους, καὶ μίαν μητέρα τὴν κοινὴν ἁπάντων ἀνθρώπων φύσιν κεκτημένον (18—278,8);

καὶ εὐεργέτης καὶ βασιλεὺς βασιλέων καὶ θεὸς θεῶν οὐδὲ τὸν ταπεινότατον ὑπεριδεῖν ὑπέμεινεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτον εὐωχῆσαι λογίων καὶ θεσμῶν ἱερῶν ἠξίωσεν, ὡς μόνον ἑστιᾶν μέλλων καὶ μόνῳ τὸ συμπόσιον εὐτρεπίζεσθαι πρὸς ψυχῆς ἀνάχυσιν ἱεροφαντουμένης, ᾗ θέμις τὰς μεγάλας τελεῖσθαι τελετάς, ἐμοὶ τῷ θνητῷ τί προσῆκον ὑψαυχενεῖν καὶ πεφυσῆσθαι φρυαττομένῳ πρὸς τοὺς ὁμοίους, οἳ τύχαις μὲν ἀνίσοις ἴσῃ δὲ καὶ ὁμοίᾳ συγγενείᾳ κέχρηνται μίαν ἐπιγραψάμενοι μητέρα τὴν

42 κοινὴν ἁπάντων ἀνθρώπων φύσιν; εὐπρόσιτον οὖν καὶ εὐέντευκτον ἐμαυτὸν παρέξω, κἂν τὸ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης κράτος ἀνάψωμαι, τοῖς ἀπορωτάτοις καὶ ἀδοξοτάτοις καὶ οἰκειοτάτης συμμαχίας ἐρήμοις, ἑκατέρου τῶν γονέων ὀρφανοῖς καὶ γυναιξὶ χηρείαν ὑπομενούσαις καὶ πρεσβύταις ἢ μὴ παιδοποιησαμένοις τὸ παράπαν ἢ ἀποβαλοῦσιν ὠκυ-

43 μόρους οὓς ἐγέννησαν. ἄνθρωπος γὰρ ὢν ὄγκον καὶ σεμνότητα τετραγῳδημένην οὐ δικαιώσω προσίεσθαι, μενῶ δ' ἐντὸς τῆς φύσεως τοὺς ὅρους αὐτῆς μὴ ὑπερβαίνων, ἀλλ' ἐθίζων τὴν ἐμαυτοῦ διάνοιαν ἀνθρωποπαθεῖν, οὐ μόνον διὰ τὰς ἀδήλους πρὸς τἀναντία μεταβολὰς καὶ τῶν εὖ πραττόντων καὶ τῶν ἐν κακοπραγίαις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἁρμόττειν, κἂν ἀτρέπτως καὶ βεβαίως παραμένῃ τὸ εὐτυχεῖν, μὴ ἐπιλανθάνεσθαί τινα ἑαυτοῦ. διὰ ταῦτά μοι δοκεῖ τοὺς χρησμοὺς ἑνικῶς ἀποτεινάμενος ὡς πρὸς ἕνα θεσπίζειν ἐθελῆσαι.

44 (11.) Πάντα δ' ὡς εἰκὸς τὰ περὶ τὸν τόπον ἐθαυματουργεῖτο, κτύποις βροντῶν μειζόνων ἢ ὥστε χωρεῖν ἀκοάς, ἀστραπῶν λάμψεσιν αὐγοειδεστάταις, ἀοράτου σάλπιγγος ἠχῇ πρὸς μήκιστον ἀποτεινούσῃ, καθόδῳ νεφέλης, ἣ κίονος τρόπον τὴν μὲν βάσιν ἐπὶ γῆς ἠρήρειστο, τὸ δ' ἄλλο σῶμα πρὸς αἰθέριον ὕψος ἀνέτεινε, πυρὸς οὐρανίου φορᾷ καπνῷ βαθεῖ τὰ ἐν κύκλῳ συσκιάζοντος· ἔδει γὰρ θεοῦ δυνάμεως

1 βασιλέων M: τῶν βασιλέων ceteri (v) τῶν θεῶν G 1. 2 τὸν ταπεινότατον M DH: τοῦ ταπεινοτάτου ceteri (v) 2 περιιδεῖν M ὑπέμενεν A
οις
4 ψυχὴν F[1] 5 τί τὸ προσῆκον H 6 ἀνίσαις H 7 μητέρα M Arm: μορφὴν FGH mg. P[2] (Turn.), γραφὴν AP 8 ἀνθρώπων om. M 9 pr. τῆς om. M post καὶ add. τὸ F (v) alt. τῆς om. M 10 οἰκειοτάτοις L (Turn.) 11 χηρίαν F[1] 12 πρεσβυτάταις M μὴ MFG: μηδὲ APH (Turn.) παιδοποιησαμέναις M 14 μένω FH δὲ APG 16 διά] πρὸς M post ἀδήλους add. τῶν ἐναντίων H (v) πρὸς] εἰς M πρὸς τἀναντία om. H τὰ ἐναντία A 17 alt. καὶ om. AP 18 παραμένῃ APFGDH: μένῃ MH (v) 19 ἑαυτοῦ codd.: αὐτοῦ v ἀποτεινάμενος M: ἀποτεινόμενος ceteri (v) 23 ἀποτεινούσης F 24 ἠρήρειστο APGH: ἐρήρειστο F, ἐρείριστο M (sic Mang.) 25 δὲ FGH 26 σκιάζοντος M

ἀφικνουμένης μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου μερῶν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ πάντα
p. 188 M. πρὸς ὑπηρεσίαν | συγκεκινῆσθαι. παρειστήκει δὲ ὁ λεὼς ἁγνεύσας 45
ὁμιλιῶν τῶν πρὸς γυναῖκας καὶ πασῶν ἡδονῶν ἔξω τῶν πρὸς τροφὰς
ἀναγκαίων ἀποσχόμενος, λουτροῖς τε καὶ περιρραντηρίοις καθηράμενος
ἐκ τριῶν ἡμερῶν, ἔτι καὶ τὰς ἐσθῆτας ἀποπλυνάμενος, ἐν τοῖς μάλιστα
λευχείμων, ἀκροβατῶν καὶ ἀνωρθιακὼς τὰ ὦτα, Μωυσέως προδηλώ-
σαντος εὐτρεπίζεσθαι πρὸς ἐκκλησίαν· ἔγνω γὰρ αὐτὴν ἐσομένην, ἡνίκα
μόνος ἀνακληθεὶς ἐχρησμῳδεῖτο. φωνὴ δ᾽ ἐκ μέσου τοῦ ῥυέντος ἀπ᾽ 46
οὐρανοῦ πυρὸς ἐξήχει καταπληκτικωτάτη, τῆς φλογὸς εἰς διάλεκτον
ἀρθρουμένης τὴν συνήθη τοῖς ἀκροωμένοις, ᾗ τὰ λεγόμενα οὕτως
ἐναργῶς ἐτρανοῦτο, ὡς ὁρᾶν αὐτὰ μᾶλλον ἢ ἀκούειν δοκεῖν. ἐγγυᾶται 47
δέ μου τὸν λόγον ὁ νόμος, ἐν ᾧ γέγραπται· „πᾶς ὁ λαὸς ἑώρα τὴν
φωνήν" (Exod. 20,18)· ἐμφαντικώτατα· τὴν μὲν γὰρ ἀνθρώπων ἀκου-
στὴν εἶναι συμβέβηκεν, ὁρατὴν δὲ ὡς ἀληθῶς τὴν θεοῦ. διὰ τί; ὅτι
ὅσα ἂν λέγῃ ὁ θεός, οὐ ῥήματά ἐστιν ἀλλ᾽ ἔργα, ἅπερ ὀφθαλμοὶ πρὸ
ὤτων δικάζουσι. παγκάλως μέντοι καὶ θεοπρεπῶς εἴρηται ἐκ τοῦ 48
πυρὸς ἡ φωνὴ προέρχεσθαι· ἠκρίβωται γὰρ καὶ βεβασάνισται τὰ τοῦ
θεοῦ λόγια καθάπερ χρυσὸς πυρί. μηνύει δὲ καὶ διὰ συμβόλου τι τοιοῦτον·
ἐπειδὴ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν φωτίζειν τὸ δὲ καίειν πέφυκεν, οἱ μὲν τοῖς 49
χρησμοῖς ἀξιοῦντες εἶναι καταπειθεῖς ὡς ἐν ἀσκίῳ φωτὶ τὸν ἀεὶ χρόνον
βιώσονται τοὺς νόμους αὐτοὺς ἀστέρας ἔχοντες ἐν ψυχῇ φωσφοροῦντας,
ὅσοι δ᾽ ἀφηνιασταί, καιόμενοι καὶ κατακαιόμενοι διατελοῦσιν ὑπὸ τῶν
ἔνδον ἐπιθυμιῶν, αἳ φλογὸς τρόπον πορθήσουσι τὸν σύμπαντα τῶν
ἐχόντων βίον.

---

1 ἡσυχάζειν μερῶν transp. M 3 τὰς τροφὰς H (v) 4 ἀπεχόμενος H (Turn.) 5 ἔτι] ἐπεὶ M τὴν ἐσθῆτα M 6 ἀνωρθωκὼς MF[1], ἀνωρθιωκὼς F[2] μωυσέως M: μωσέως ceteri 8 μόνως Richt. Tauchn. ἀνακλιθεὶς MFH[1] ῥυέντος M Arm: φυέντος ceteri 9 διάλεκτον] διαλεκτικὴν M 10 ἀθρουμένης F ᾗ AF: ἣ ceteri (v), ἡ Arm 11 ἐτρανοῦτο αὐτοῖς Arm αὐτὰ MGP[2] Arm: αὐτὸ P[1]FH (v), αὐτὸ ἦν A 14 ὁρατὴν δὲ ὡς om. Arm δ᾽ M τὴν θεοῦ MG: τὴν τοῦ θεοῦ APF, τοῦ θεοῦ H (v) 15 ἂν] ἐὰν FGH ῥήματ᾽ FG ἀλλ᾽ ἔργα] ἄνεργα F 16 τῶν ὤτων M (Mang.) δικάζουσι M Arm: διορίζουσι ceteri μέντοι] μὲν H (Turn.) 16. 17 εἴρηται ἐκ τοῦ πυρὸς ἡ φωνὴ M: ἐκ τοῦ πυρὸς ἡ φωνὴ λέγεται ceteri 17 βεβασάνισται] δεδαπάνηται H 17. 18 τοῦ θεοῦ M: τοῦ om. ceteri 18 καὶ om. Arm. τι] ἤ τι F τοιοῦτο FH (v) 19. 20 τοῖς χρησμοῖς om. G 20 αἰεὶ FG 23 τῶν] τὸν A

50 (12.) Ἃ μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἦν προδηλῶσαι, ταῦτ' ἐστίν. ἐπ' αὐτὰ δὲ ἤδη τρεπτέον τὰ λόγια καὶ πάντα τὰ ἐν τούτοις ἐρευνητέον διάφορα. δέκα τοίνυν ὄντα διένειμεν εἰς δύο πεντάδας, ἃς δυσὶ στήλαις ἐνεχάραξε, καὶ ἡ μὲν προτέρα πεντὰς τὰ πρωτεῖα ἔλαχεν, ἡ δ' ἑτέρα δευτερείων ἠξιοῦτο· καλαὶ δ' ἀμφότεραι καὶ βιωφελεῖς, εὐρείας ὁδοὺς καὶ λεωφόρους ἐνὶ τέλει περατουμένας ἀναστέλλουσαι πρὸς ἄπταιστον
51 ψυχῆς ἐφιεμένης ἀεὶ τοῦ βελτίστου πορείαν. ἡ μὲν οὖν ἀμείνων πεντὰς τοιάδε ἦν· περὶ μοναρχίας, ᾗ μοναρχεῖται ὁ κόσμος· περὶ ξοάνων καὶ ἀγαλμάτων καὶ συνόλως ἀφιδρυμάτων χειροκμήτων· περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν ἐπὶ ματαίῳ θεοῦ πρόσρησιν· περὶ τοῦ τὴν ἱερὰν | ἑβδόμην p. 189 M. ἄγειν ἱεροπρεπῶς· περὶ γονέων τιμῆς καὶ ἰδίᾳ ἑκατέρου καὶ ἀμφοτέρων κοινῇ· ὡς εἶναι τῆς μιᾶς γραφῆς τὴν μὲν ἀρχὴν θεὸν καὶ πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦ παντός, τὸ δὲ τέλος γονεῖς, οἳ μιμούμενοι τὴν ἐκείνου φύσιν γεννῶσι τοὺς ἐπὶ μέρους. ἡ δ' ἑτέρα πεντὰς τὰς πάσας ἀπαγορεύσεις περιέχει· μοιχείας, φόνου, κλοπῆς, ψευδομαρτυριῶν, ἐπιθυμιῶν.

52 Ἐπισκεπτέον δὲ μετὰ πάσης ἀκριβείας τῶν λογίων ἕκαστον μηδὲν πάρεργον αὐτῶν ποιουμένους. ἀρχὴ δ' ἀρίστη πάντων μὲν τῶν ὄντων θεός, ἀρετῶν δ' εὐσέβεια· περὶ ὧν ἀναγκαιότατον πρῶτον διεξελθεῖν. πλάνος τις οὐ μικρὸς τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων γένος κατέσχηκε περὶ πράγματος, ὅπερ ἢ μόνον ἢ μάλιστα ἦν εἰκὸς ἀπλανέστατον ταῖς
53 ἑκάστων διανοίαις ἐνιδρῦσθαι. ἐκτεθειώκασι γὰρ οἱ μὲν τὰς τέσσαρας

1 ἦν ἀναγκαῖον transp. H (v), ἦν om. M ταὐτά ἐστιν M 2 δὲ M: δ' ceteri 4 ἐχάραξε H (Turn.) προτέρα] ἑτέρα M, om. Arm ἡ δ' ἑτέρα] ἡ δὲ δευτέρα H (v) 5 δευτερείων] τῶν ἡσσόνων H (v) καλαὶ] καλεῖς M δὲ AP 6 ἐνὶ] ἐν M ἀνατέλλουσαι H (Turn.), ἀναγγέλλουσαι M Arm 7 ἐφιεμένου M αἰεὶ GH 9 χειροτμήτων M, χειροδμήτων F 10 ἐπὶ] ἐν AP θεοῦ πρόσρησιν M Arm: πρόσρησιν θεοῦ ceteri (v)

ἧς
11 pr. καὶ om. M ἰδίας M 12 κοινῇ M τῆς] τῆς μὲν H (Turn.) γραφῆς] πεντάδος coni. Maug. μὲν om. H (Turn.) 14 πεντὰς τὰς om. M 15 post περιέχει add. τούτων M (Maug.) μοιχείας M: μοιχειῶν ceteri (Turn.) 18 ποιουμένους corr. ex ποιούμενος H δ' om. Arm μὲν om. Turn. 19 δὲ APD^R ὧν] ἧς Arm 20 πλεῖστον] πρῶτον D 21 περὶ — ἐνιδρῦσθαι (22) om. D ἢ μόνον ἢ] ἡ μόνη M 22 ἐνιδρύεσθαι AP, ἐνιδρύσασθαι M ἐκτεθείκασι M, ἐκτεθεάκασι D^R, ἐντεθεάκασι D^P τὰς om. D

18. 19 D^R fol. 234^r τοῦ αὐτοῦ: ἀρχὴ ἀρίστη πάντων μὲν θεός, ἀρετῶν δὲ εὐσέβεια.
20 — 281,6 D^P fol. 266^v D^R fol. 230^r Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὸν δεκάλογον: πλάνος τις — παρεκαλύψαντο.

ἀρχάς, γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ, οἱ δ' ἥλιον καὶ σελήνην καὶ
τοὺς ἄλλους πλανήτας καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας, οἱ δὲ μόνον τὸν οὐρανόν,
οἱ δὲ τὸν σύμπαντα κόσμον· τὸν δ' ἀνωτάτω καὶ πρεσβύτατον, τὸν
γεννητήν, τὸν ἄρχοντα τῆς μεγαλοπόλεως, τὸν στρατάρχην τῆς ἀηττήτου
στρατιᾶς, τὸν κυβερνήτην, ὃς οἰκονομεῖ σωτηρίως ἀεὶ τὰ σύμπαντα,
παρεκαλύψαντο ψευδωνύμους προσρήσεις ἐκείνοις ἐπιφημίσαντες ἑτέρας
ἕτεροι. καλοῦσι γὰρ οἱ μὲν τὴν γῆν Κόρην, Δήμητραν, Πλούτωνα, τὴν 54
δὲ θάλατταν Ποσειδῶνα, δαίμονας ἐναλίους ὑπάρχους αὐτῷ προσανα-
πλάττοντες καὶ θεραπείας ὁμίλους μεγάλους ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν,
Ἥραν δὲ τὸν ἀέρα καὶ τὸ πῦρ Ἥφαιστον καὶ ἥλιον Ἀπόλλωνα καὶ σελήνην
Ἄρτεμιν καὶ ἑωσφόρον Ἀφροδίτην καὶ στίλβοντα Ἑρμῆν· καὶ τῶν ἄλλων 55
ἀστέρων ἑκάστου τὰς ἐπωνυμίας μυθογράφοι παρέδοσαν, οἳ πρὸς ἀπάτην
ἀκοῆς εὖ τετεχνασμένα πλάσματα συνυφήναντες ἔδοξαν περὶ τὴν τῶν
ὀνομάτων θέσιν κεκομψεῦσθαι· τόν τε οὐρανὸν εἰς ἡμισφαίρια τῷ λόγῳ 56
διχῇ διανείμαντες, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς, τὸ δ' ὑπὸ γῆς, Διοσκόρους ἐκά-
λεσαν τὸ περὶ τῆς ἑτερημέρου ζωῆς αὐτῶν προστερατευσάμενοι διήγημα.
τοῦ γὰρ οὐρανοῦ συνεχῶς καὶ ἀπαύστως ἀεὶ κύκλῳ περιπολοῦντος, 57
ἀνάγκη τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον ἀντιμεθίστασθαι παρ' ἡμέραν ἄνω
τε καὶ κάτω γινόμενον ὅσα τῷ δοκεῖν· ἄνω γὰρ καὶ κάτω πρὸς ἀλή-
p. 190 M. θειαν οὐδὲν ἐν σφαίρᾳ, πρὸς δὲ τὴν ἡμετέραν | σχέσιν αὐτὸ μόνον
εἴωθε λέγεσθαι τὸ μὲν ὑπὲρ κεφαλῆς ἄνω, κάτω δὲ τοὐναντίον. τῷ 58
δὴ φιλοσοφεῖν ἀνόθως ἐγνωκότι καὶ ἀδόλου καὶ καθαρᾶς εὐσεβείας

---

1 γῆν om. DR δὲ D 2 ἄλλους om. D οἱ δὲ μόνον τὸν οὐρανόν om. Richt. 3 primum τὸν om. M σύμπαντα τὸν κόσμον DP τὸ δ' M δὲ D ἀνώτατον M 3. 4 τὸν γεννητήν] τὸν γενέτην F, τὸν ἀγένητον M (Mang.), καὶ γεννητήν DP, καὶ ἀγέννητον DR 4 μεγαλοπόλεως MD Arm: μεγάλης πόλεως ceteri (Turn.) στρατάρχην M: στρατιάρχην ceteri (Turn.) ἀηττήτου] ἀνωτάτω D 5 οἰακονομεῖ coni. Mang. σωτηριωδῶς D αἰεὶ FGH 7 οἱ μὲν post τὴν γῆν transp. H, om. L (Turn.) δήμητραν codd.: Δήμητρα v 8 θάλασσαν APH 9 post θεραπείας add. αὐτοῦ Arm μεγάλων F 12 τὰς ἐπωνυμίας ἑκάστου transp. M μυθογράφοι Christophorson (Mang.): μυθογράφους M, μυθογράφοις ceteri, τοῖς μυθογράφοις Arm 13 τετεχνιτευμένα M (Mang.) συνυφάναντες FG, συνυφαίνοντες H (Turn.) 14 τόν τε] τὸν ὄντα τὲ A ἡμισφαίρια MG Arm: ἡμισφαίριον ceteri (v) τῷ λόγῳ om. M Arm (fort. recte) 15 διχῇ] δύο Arm δὲ M ὑπὸ γῆν AP διοσκούρους A 15. 16 ἐκάλεσαν τὸ codd.: ἐκαλέσαντο Turn. 16 ἑτερημερίας (om. ζωῆς) AP, ζωῆς ss. P[2] 19 γινόμενον — κάτω om. M γινόμενον APF: γινομένων GH (v); κινούμενον coni. Mang. alt. καὶ] ἢ Arm 20 σφαίρᾳ M Arm: σφαίραις ceteri (v) 21 τῷ] τὸ M 22 ἀνοθεύτως M

μεταποιουμένῳ κάλλιστον καὶ ὁσιώτατον ὑφηγεῖται παράγγελμα, μηδὲν τῶν
τοῦ κόσμου μερῶν αὐτοκρατῆ θεὸν ὑπολαμβάνειν εἶναι· καὶ γὰρ γέγονε,
γένεσις δὲ φθορᾶς ἀρχή, κἂν προνοίᾳ τοῦ πεποιηκότος ἀθανατίζηται,
καὶ ἦν ποτε χρόνος, ὅτε οὐκ ἦν· θεὸν δὲ πρότερον οὐκ ὄντα καὶ ἀπό
59 τινος χρόνου γενόμενον καὶ μὴ διαιωνίζοντα λέγειν οὐ θεμιτόν. (13.) ἀλλὰ
γὰρ ἔνιοι περὶ τὰς κρίσεις ἀπονοίᾳ τοσαύτῃ κέχρηνται, ὡς οὐ μόνον τὰ
εἰρημένα θεοὺς νομίζειν, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον αὐτῶν μέγιστον καὶ πρῶτον
θεόν, τὸν ὄντα ὄντως ἢ οὐκ εἰδότες ἀδιδάκτῳ τῇ φύσει ἢ οὐ σπουδά-
ζοντες μαθεῖν, ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἔξω τῶν αἰσθητῶν ἀόρατον καὶ νοητὸν
αἴτιον ὑπολαμβάνειν εἶναι, καίτοι σαφεστάτης ἐγγὺς παρακειμένης
60 πίστεως. ψυχῇ γὰρ ζῶντες καὶ βουλευόμενοι καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ τὸν
ἀνθρώπινον βίον δρῶντες οὐδέποτε ψυχὴν ὀφθαλμοῖς σώματος ἴσχυσαν
θεάσασθαι, καίτοι φιλοτιμηθέντες ἂν πάσας φιλοτιμίας, εἴ πως ἰδεῖν
οἷόν τε ἦν τὸ ἄγαλμα τὸ πάντων ἱεροπρεπέστατον, ἀφ' οὗ κατὰ μετά-
βασιν εἰκὸς ἦν ἔννοιαν τοῦ ἀγενήτου καὶ ἀιδίου λαβεῖν, ὃς ἅπαντα τὸν
61 κόσμον ἡνιοχῶν σωτηρίως ἀόρατος ὢν κατευθύνει. καθάπερ οὖν τοῦ
μεγάλου βασιλέως τὰς τιμὰς εἴ τις τοῖς ὑπάρχοις σατράπαις ἀπένειμεν,
ἔδοξεν ἂν οὐκ ἀγνωμονέστατος μόνον ἀλλὰ καὶ ῥιψοκινδυνότατος εἶναι
χαριζόμενος τὰ δεσπότου δούλοις, τὸν αὐτὸν τρόπον [ἂν] τοῖς αὐτοῖς εἴ
τις γεραίρει τὸν πεποιηκότα τοῖς γεγονόσιν, ἴστω πάντων ἀβουλότατος
ὢν καὶ ἀδικώτατος, ἴσα διδοὺς ἀνίσοις οὐκ ἐπὶ τιμῇ τῶν ταπεινοτέρων
62 ἀλλ' ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ κρείττονος. εἰσὶ δ' οἳ καὶ προσυπερβάλλουσιν
ἀσεβείᾳ μηδὲ τὸ ἴσον ἀποδιδόντες, ἀλλὰ τοῖς μὲν τὰ πάντα τῶν ἐπὶ

1 ἀντιποιουμένῳ F 2 αὐτοκρατῆ θεὸν M Arm: αὐτοκρατὲς ceteri (Turn.) 3 κἂν APFH: καὶ MG ἀθανατίζονται G; ἀπαθανατίζηται Mang. 4 post πρότερον add. μὲν HP[2] (v) 5 γινόμενον M 6 ἀπονοίᾳ] ἀνοίᾳ coni. Mang. ὡς] ὥστε M (Mang.) μόνα M 7 προειρημένα M νομίζουσιν M 8 θεόν et τὸν om. M ὄντα ὄντως (β α) H, ὄντως om. M ἢ om. Arm ἀδιδάκτῳ τῇ φύσει M Arm: ἀδιδακτωτάτῃ φύσει F, ἀδιδακτοτάτῃ φύσει GH (Turn.), ἀδιδακτοτάτῳ φύσει AP 10 αἴτιον] ἕτερον M 11 post ζῶντες add. ἄνθρωποι Arm βουλόμενοι coni. Mang. 13 πάσαις φιλοτιμίαις Richt. 14 τὸ ἄγαλμα τὸ πάντων (om. Arm) ἱεροπρεπέστατον M Arm: ἀγαλμάτων ἱεροπρεπέστατον ceteri (Turn.) 14. 15 μετανάβασιν coni. Mang. 15 ἀγεννήτου MFH ὃς] ὡς M 17 ὑπάρχοις σατράπαις MF: ὑπάρχοις καὶ σατράπαις ceteri (v) 18 εἶναι ante μόνον add. H (Turn.), post μόνον M ῥιψοκινδυνώτατος AP εἶναι h. l. om. H (Turn.) 19 ἂν seclusi 19. 20 εἴ τις M: om. ceteri (v) 20 γεραίρει MAP: γεραίρῃ ex γεραίρει corr. H, γεραίρῃ FG (v) ἀβουλώτατος H 20. 21 ἀδικώτατος ὢν καὶ ἀβουλότατος transp. F 22 καὶ om. Arm 23 μηδὲ MA Arm: μηδὲν ceteri (Turn.) τὸ ἴσον ἀποδιδόντες M: τῶν ἴσων μεταδιδόντες ceteri (Turn.); τὸ ἴσον διδόντες Mang. πάντα τῶν] πάντων G

τιμῇ χαριζόμενοι, τῷ δ' οὐδὲν νέμοντες ἀλλ' οὐδὲ μνήμην, τὸ κοινό-
p. 191 M. τατον· ἐπιλήθονται γὰρ οὐ μόνον μεμνῆσθαι προσῆκον ἦν, | ἐπι-
τηδεύοντες οἱ βαρυδαίμονες ἑκούσιον λήθην. ἔνιοι δὲ καὶ στομάργῳ 63
κατεχόμενοι λύττῃ τὰ δείγματα τῆς ἐνιδρυμένης ἀσεβείας εἰς μέσον
προφέροντες βλασφημεῖν ἐπιχειροῦσι τὸ θεῖον, ἀκονησάμενοι κακήγορον
γλῶτταν, ἅμα καὶ λυπεῖν ἐθέλοντες τοὺς εὐσεβοῦντας, οἷς ἄλεκτον καὶ
ἀπαρηγόρητον εὐθὺς εἰσδύεται πένθος τὴν ὅλην πυρπολοῦν ψυχὴν δι'
ὤτων· ἡ γὰρ τῶν ἀνοσίων ἑλέπολις τοῦτ' ἐστίν, ᾧ μόνῳ τοὺς φιλο-
θέους ἐπιστομίζουσι νομίζοντας ὑπὲρ τοῦ μὴ παροξύνειν ἐν τῷ παρόντι
κάλλιστον ἡσυχίαν. (14.) πᾶσαν οὖν τὴν τοιαύτην τερθρείαν ἀπω- 64
σάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς φύσει μὴ προσκυνῶμεν, εἰ καὶ καθαρωτέρας καὶ
ἀθανατωτέρας οὐσίας ἔλαχον — ἀδελφὰ δ' ἀλλήλων τὰ γενόμενα καθὸ
γέγονεν, ἐπεὶ καὶ πατὴρ ἁπάντων εἷς ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων ἐστίν —,
ἀλλὰ καὶ διανοίᾳ καὶ λόγῳ καὶ πάσῃ δυνάμει τῇ τοῦ ἀγενήτου καὶ
ἀϊδίου καὶ τῶν ὅλων αἰτίου θεραπείᾳ σφόδρα εὐτόνως καὶ ἐρρωμένως
ἐπαποδυώμεθα, μὴ ὑποκατακλινόμενοι μηδ' ὑπείκοντες ταῖς τῶν πολλῶν
ἀρεσκείαις, ὑφ' ὧν καὶ οἱ δυνάμενοι σῴζεσθαι διαφθείρονται.

Πρῶτον μὲν οὖν παράγγελμα καὶ παραγγελμάτων ἱερώτατον στηλι- 65
τεύσωμεν ἐν ἑαυτοῖς, ἕνα τὸν ἀνωτάτω νομίζειν τε καὶ τιμᾶν θεόν·
δόξα δ' ἡ πολύθεος μηδ' ὤτων ψαυέτω καθαρῶς καὶ ἀδόλως ἀνδρὸς
εἰωθότος ζητεῖν ἀλήθειαν. ἀλλ' ὅσοι μὲν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τοῦ 66

---

1 δὲ AP νέμοντες] μεταδιδόντες M μνήμην G Arm: μνήμης ceteri (v) 1. 2 καινότατον coni. Mang. post κοινότατον add. ἀξιοῦνται Turn., μεταδιδόντες Mang. 2 ἐπιλάθονται F[1], in ἐπελάθοντο corr. F[2] οὐ μόνον MAPH[2]: οὐ μόνον οὐ FGH[1] μεμνῆσθαι προσῆκον ἦν MF Arm: προσῆκον ἦν μεμνῆσθαι ceteri (v) 3 ἔνιοι] ἕτεροι M (Mang.) δὲ om. M στομάργῳ] στόματι ἀργῷ M, om. Arm 4 ἀσεβείας M Arm: ἀδικίας ceteri (Turn.) 5 κακήγορον Mang. (sic Arm): κατήγορον codd. 6 ἅμα] ἀλλὰ F ἄληκτον M 8 ἡ γὰρ M: ἥτις ceteri ἑλέπολις FH τουτέστιν MGH, τουτέστι AP, om. F ᾧ μόνῳ M Arm: μόνον ᾧ APG, οἱ μόνον ᾧ H, οἳ μόνῳ νῷ F 9 ἐπιστομίζουσι M: ἐπιστοματίζουσι APFG (ε ϊ), ἀποστοματίζουσι H 10 ἡσυχίαν M: τὴν ἡσυχίαν ceteri (v) 12 δ' om. M καθὸ] πρὸς ὃ M 13 πάντων M εἷς M Arm: om. ceteri 14 ἀγεννήτου F 15 pr. καὶ] καὶ τοῦ M (Mang.) θεραπείᾳ om. Arm σφόδρ' GH 16 ἐπαποδυώμεθα G, ω ex ο corr. H: ἐπαποδυόμεθα APF, ἐπαποδυσόμεθα M ὑποκλινόμενοι AP μηδ'] μὴ AP 17 ὑφ'] ἀφ' H (Turn) 18 μὲν MG: om. ceteri; μὲν οὖν om. Turn. καὶ παραγγελμάτων] καὶ παραδειγμάτων AP, om. M ἱερώτατον] τῶν ἱερωτάτων M 19 ἐν om. M ἑαυτοῖς MG: αὑτοῖς H, αὐτοῖς APF τὸν] τῶν AP ἀνώτατον F 20 καθαρῶς καὶ ἀδόλως ἀνδρὸς codd.: ἀνδρὸς καθαρῶς καὶ ἀδόλως Mang. 21 ὅσοι] οἱ M

σύμπαντος οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ὁλοσχερεστάτων μερῶν ὡς θεῶν πρόπολοί τε καὶ θεραπευταί, διαμαρτάνουσι μὲν — πῶς γὰρ οὔ; — τοὺς ὑπηκόους πρὸ τοῦ ἄρχοντος ἀποσεμνύνοντες, ἧττον δὲ τῶν ἄλλων ἀδικοῦσι τῶν ξύλα καὶ λίθους ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν καὶ τὰς παραπλησίους ὕλας μορφωσάντων ὡς φίλον ἑκάστοις, εἶτ᾽ ἀγαλμάτων καὶ ξοάνων καὶ τῶν ἄλλων χειροκμήτων, ὧν πλαστικὴ καὶ ζωγραφία δημιουργοὶ μεγάλα ἔβλαψαν τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινον,
67 καταπλησάντων τὴν οἰκουμένην. τὸ γὰρ κάλλιστον ἔρεισμα τῆς | ψυχῆς p. 192 M.
ἐξέκοψαν, τὴν περὶ τοῦ ζῶντος ἀεὶ θεοῦ προσήκουσαν ὑπόληψιν, ὥσπερ τε ἀνερμάτιστα σκάφη σαλεύουσιν ὧδε κἀκεῖσε διαφερόμενοι τὸν αἰῶνα, μηδέποτ᾽ εἰς λιμένα καταραι μηδ᾽ ἐνορμίσασθαι βεβαίως ἀληθείᾳ δυνάμενοι, τυφλώττοντες περὶ τὸ θέας ἄξιον, πρὸς ὃ μόνον ὀξυδορκεῖν
68 ἀναγκαῖον ἦν. καί μοι δοκοῦσι τῶν τὰς τοῦ σώματος ὄψεις πεπηρωμένων ἀθλιώτερον ζῆν· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀκουσίως ἐβλάβησαν ἢ νόσον ὀφθαλμῶν χαλεπὴν ὑποστάντες ἢ πρὸς ἐχθρῶν ἐπιβουλευθέντες, οἱ δ᾽ ἑκουσίῳ γνώμῃ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα οὐκ ἠμαύρωσαν μόνον ἀλλὰ καὶ
69 παντελῶς ἀποβαλεῖν ἠξίωσαν. ὅθεν τοῖς μὲν ἔλεος ὡς ἠτυχηκόσι, τοῖς δὲ κόλασις ὡς μοχθηροῖς ἕπεται δικαίως, οἳ μετὰ τῶν ἄλλων οὐδὲ τὸ προχειρότατον ἐνενόησαν, ὃ καὶ παῖς „ἔγνω νήπιος“, ὅτι τοῦ τεχνιτευθέντος ὁ τεχνίτης ἀμείνων, καὶ χρόνῳ — πρεσβύτερος γὰρ καὶ τρόπον τινὰ τοῦ δημιουργηθέντος πατήρ — καὶ δυνάμει· τὸ γὰρ δρῶν τοῦ
70 πάσχοντος ἐπικυδέστερον. καὶ δέον, εἴπερ ἄρα ἐξημάρτανον, τοὺς ζωγράφους αὐτοὺς καὶ ἀνδριαντοποιοὺς ὑπερβολαῖς τιμῶν ἐκτεθειωκέναι, τοὺς μὲν εἴασαν ἀφανεῖς οὐδὲν πλέον παρασχόντες, τὰ δ᾽ ὑπ᾽ ἐκείνων
71 δημιουργηθέντα πλάσματα καὶ ζωγραφήματα θεοὺς ἐνόμισαν. καὶ οἱ

1 τε καὶ κόσμου om. Richt. 2 πρόσπολοι F²H 3 πρὸ om. Turn. ἄρχοντος] ἄρχεται F¹ σεμνύνοντες H (Turn.) 5 φίλων F 6 εἶτ᾽] ἦτ᾽ F χειροτμήτων M 6. 7 πλαστικῆς καὶ ζωγραφίας M 7 ζωγραφικὴ Arm δημιουργοὶ M: δημιουργία Arm, καὶ δημιουργία ceteri; κακαὶ δημιουργοὶ coni. Mang. ἔβλαψαν M: ἔβλαψε ceteri τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινον APFG: τὸν ἀνθρώπινον βίον H (Turn.), τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων M 8 καταπλήσαντες M 10 τε FGH: δ᾽ M, τὰ AP, om. Arm σαλεύουσιν ὧδε κἀκεῖσε M: ὧδε κἀκεῖσε σαλεύουσι ceteri (v) 11 τὸν λιμένα AP μηδὲ καθορμίσασθαι M 12 ὀξυδερκεῖν APF, ε in ο corr. H 13 τῶν om. M τοῦ om. APF 13. 14 πεπηρωμένον A 15 δὲ M 18 οἳ] οἱ δὲ M 19 καὶ MGH: κἂν APF Arm (Mang.) 22 ἄρα MA, ἄρ᾽ PFGH: om. v 23 ζωγράφους] γραφεῖς M ἐκτεθειακέναι M 25 alt. καὶ] καὶ γὰρ Arm

19 Hom. Il. P 32. Hesiodi Op. 218.

μὲν τεχνῖται πολλάκις ἄποροι καὶ ἄδοξοι κατεγήρασαν ἀτυχίαις ἐπαλλήλοις ἐναποθανόντες, τὰ δὲ τεχνιτευθέντα πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ καὶ ταῖς ἄλλαις πολυτελείαις, ἃς πλοῦτος χορηγεῖ, σεμνοποιεῖται καὶ θεραπεύεται, οὐ πρὸς ἐλευθέρων μόνον ἀλλὰ καὶ εὐπατριδῶν καὶ τὸ σῶμα καλλίστων· ἱερέων γὰρ καὶ τὸ γένος ἐξετάζεται μετὰ πάσης ἀκριβείας, εἰ ἀνεπίληπτον, καὶ ἡ κοινωνία τῶν τοῦ σώματος μερῶν, εἰ σύμπασα ὁλόκληρος. καὶ οὔπω 72 τοῦτο δεινόν, καίτοι δεινὸν ὄν, ἀλλ' ἐκεῖνο παγχάλεπον· ἤδη γάρ τινας οἶδα τῶν πεποιηκότων τοῖς πρὸς ἑαυτῶν γεγονόσιν εὐχομένους τε καὶ θύοντας, οἷς πολὺ βέλτιον ἦν ἑκατέραν τῶν χειρῶν προσκυνεῖν, εἰ δὲ μὴ βούλοιντο δόξαν φιλαυτίας ἐκτρεπόμενοι, σφύρας γοῦν καὶ ἄκμονας καὶ γραφίδας καὶ καρκίνους καὶ τὰ ἄλλα ἐργαλεῖα, δι' ὧν ἐμορφώθησαν αἱ

p. 193 M. ὗλαι. (15.) | καίτοι πρὸς τοὺς οὕτως ἀπονοηθέντας ἄξιον παρρησιασα- 73 μένους εἰπεῖν· εὐχῶν ἀρίστην εἶναι συμβέβηκεν, ὦ γενναῖοι, καὶ τέλος εὐδαιμονίας τὴν πρὸς θεὸν ἐξομοίωσιν. εὔχεσθε οὖν καὶ ὑμεῖς ἐξομοιω- 74 θῆναι τοῖς ἀφιδρύμασιν, ἵνα τὴν ἀνωτάτω καρπώσησθε εὐδαιμονίαν, ὀφθαλμοῖς μὴ βλέποντες, ὠσὶ μὴ ἀκούοντες, μυκτῆρσι μήτε ἀναπνέοντες μήτε ὀσφραινόμενοι, στόματι μὴ φωνοῦντες μηδὲ γευόμενοι, χερσὶ μήτε λαμβάνοντες μήτε διδόντες μήτε δρῶντες, ποσὶ μὴ βαδίζοντες, μηδ' ἄλλῳ τινὶ τῶν μερῶν ἐνεργοῦντες, ἀλλ' ὥσπερ ἐν εἱρκτῇ τῷ ἱερῷ φρουρούμενοι καὶ φυλαττόμενοι, μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ τὸν ἀπὸ τῶν θυομένων ἀεὶ καπνὸν σπῶντες· ἓν γὰρ μόνον τοῦτ' ἀγαθὸν προσαναπλάττετε τοῖς ἀφιδρύμασιν. ἀλλ' ἔγωγε νομίζω ταῦτα ἀκούοντας 75 οὐχ ὡς ἐπ' εὐχαῖς ἀλλ' ὡς ἐπὶ κατάραις ἀγανακτήσειν καὶ τρέψεσθαι

1 ἄδοξοι καὶ ἄποροι transp. M κατεγήρασαν F², κατερράγησαν F¹ 3 καὶ θεραπεύεται M: θεραπεύεταί τε ceteri (v) 4 ἱερέων codd.: ἱερέως Turn. 5 καὶ M Arm: om. ceteri (Turn.) ἀκριβείας] εὐσεβείας M εἰ] εἰς G 6 σώματος] σύμπαντος A 7 χαλεπόν M 8 ἑαυτῶν M: αὑτῶν AFGH (v), αὑτὸν P 9 ἑκατέρας AP 10 βούλοιντο] ἐβούλοντο M (Mang.) οὖν M ἄκμωνας M 11 τἄλλα FG, τάλλα H 12 τοὺς MAP: τούτους FGH (Turn.) 13 εὐχῶν] ἀρχῶν G, γρ. καὶ εὐχῶν mg. G 14 οὖν om. M Arm καὶ om. H (Turn.) 16 μήτε ἀναπνέοντες M: μὴ ἀναπνέοντες ceteri (Turn.) 17 στόματι — γευόμενοι om. M 17. 18 μὴ λαμβάνοντες M 18 μήτε δρῶντες om Arm μηδ'] μήτ' M 19 μερῶν] μελῶν coni. Mang. τῷ om. G 20 τὸν] τῶν APG 21 ἀεὶ MH: αἰεὶ APFG καπνῶν AP; τοῦ . . . καπνοῦ coni. Mang. σπῶντες$^{β'}$ καπνῶν$^{α'}$ A μόνον τοῦτ' ἀγαθὸν M: τοῦτο ἀγαθὸν μόνον ceteri 22 προσαναπλάττετε APG: προσαναπλάττεται MFH Arm (v) ταῦτ' AP 23 ἀγανακτήσει M τρέψεσθαι Turn. (v): τρέψασθαι codd.

πρὸς λοιδορίας ἄμυναν ἀντικατηγοροῦντας· ὃ μέγιστον ἂν εἴη τεκμήριον
τῆς ἐπιπολαζούσης ἀσεβείας ἀνθρώπων θεοὺς νομιζόντων, οἷς ὅμοιοί
76 ποτε τὰς φύσεις ἀπεύξαιντ' ἂν γενέσθαι., (16.) μηδεὶς οὖν τῶν ἐχόντων
ψυχὴν ἀψύχῳ τινὶ προσκυνείτω· πάνυ γὰρ τῶν ἀτόπων ἐστὶ τὰ φύσεως
ἔργα πρὸς θεραπείαν τετράφθαι τῶν χειροκμήτων. Αἰγυπτίοις δ' οὐ
μόνον τὸ κοινὸν ἔγκλημα χώρας ἁπάσης, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐξαίρετον
ἐπάγεται δεόντως· πρὸς γὰρ ξοάνοις καὶ ἀγάλμασιν ἔτι καὶ ζῷα ἄλογα
παραγηόχασιν εἰς θεῶν τιμάς, ταύρους καὶ κριοὺς καὶ τράγους, ἐφ'
77 ἑκάστῳ μυθικόν τι πλάσμα τετερατευμένοι. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἔχει
τινὰ λόγον, ἡμερώτατα γὰρ καὶ ὠφελιμώτατα τῷ βίῳ· ἀροτὴρ ὁ βοῦς
αὔλακας ἀνατέμνει καιρῷ σπορᾶς, ἀλοῆσαι πάλιν, ὅταν δέῃ τὸν καρπὸν
καθαίρεσθαι, δυνατώτατος· ὁ κριὸς τὸ κάλλιστον τῶν σκεπασμάτων,
ἐσθῆτα, παρέχει· γυμνὰ γὰρ ἂν τὰ σώματα διεφθείρετο ῥᾳδίως, ἢ διὰ
θάλπος ἢ διὰ κρύος ἄμετρον, τοτὲ μὲν τῷ ἀφ' ἡλίου φλογμῷ, τοτὲ δὲ
78 τῇ ἀπ' ἀέρος περιψύξει. νυνὶ δὲ προσυπερβάλλοντες καὶ τῶν ἀνημέρων
τὰ ἀγριώτατα καὶ ἀτιθασώτατα, λέοντας καὶ κροκοδείλους καὶ ἑρπετῶν τὴν
ἰοβόλον ἀσπίδα, γεραίρουσιν ἱεροῖς καὶ τεμένεσι θυσίαις τε καὶ πανηγύρεσι
καὶ πομπαῖς καὶ τοῖς παραπλησίοις· ἀφ' ἑκατέρου γὰρ τῶν εἰς χρῆσιν
δοθέντων | ἀνθρώποις ὑπὸ θεοῦ, γῆς καὶ ὕδατος, διερευνησάμενοι τὰ p. 194 M.
ἀγριώτατα οὔτε ⟨τῶν⟩ χερσαίων λέοντος θηριωδέστερον ἀνεῦρον οὔτε
79 κροκοδείλου τῶν ἐνύδρων ἀγριώτερον, ἃ σέβουσι καὶ τιμῶσι. πολλὰ
μέντοι καὶ ἄλλα ζῷα, κύνας, αἰλούρους, λύκους, καὶ πτηνὰ ἴβιδας καὶ
ἱέρακας, καὶ πάλιν ἰχθύων ἢ ὅλα τὰ σώματα ἢ μέρη τούτων ἐκτεθειώκασιν·

---

1 ἀντικατηγοροῦντες FH[1], ἀντὶ κατηγορίας M; ἀντικακηγοροῦντας coni. Mang. 2 ἀνθρώπους M 2. 3 ὅμοιοί ποτε M: ποτε post ἂν (3) transp. FGH mg. P[2], om. AP 3 ἀπεύξαιντο M, ἀπεύξαιτ' H 4 τινὶ] ποτὲ M φύσεως] τῆς φύσεως H (v) 5 χειροτμήτων M Αἰγυπτίοις scripsi: αἰγυπτίων M Arm, αἰγύπτω ceteri (v) δ' om. Arm 9 τι M Arm: om. ceteri τερατευσάμενοι M 10 τῶ βίω M: βίω ceteri (v) post ἀροτὴρ add. γὰρ Arm 11 ἀνατέμνειν APF καιρῷ σπορᾶς M Arm: καὶ τὰς σπορὰς ceteri; εἰς τὰς σπορὰς v ἀλοῆσαι GH 12 δυνατώτερος M τῶν σκεπασμάτων τὸ κάλλιστον transp. H (v) 13 διεφθείροντο M 14 δὲ M: δ' ceteri 15 τῇ ἀπ' ἀέρος περιψύξει M Arm: ἀ. ἀ. περιψυχθέντα AP, ἀ. ἀ. περιψυχθέντος G (Turn.), ἀ. ἀ. περιψυχθέν H, ἀ. ἀ. περιχυθέν F καὶ προσυπερβάλλοντες transp. H (v) ἀνημέρων] ἀλόγων M (Mang.)

16 ἀγριώτερα M ἀτιθασώτατα GH: ἀτιθασώτερα M, ἀτιθασσότατα APF κροκοδήλους M 17 ἰοβόλων F[1] ἱερεῖς P θυσίαις τε] καὶ θυσίαις M 18 ἑκατέρων M 20 ἀγριώτερα MH (Turn.) τῶν addidi. χερσέων F[1], χερσαῖον H (Turn.) 22 καὶ πτηνὰ M Arm: καὶ om. ceteri (v) 23 μέρος AP ἐκτεθειάκασιν M

ὧν τί ἂν γένοιτο καταγελαστότερον; καὶ δὴ τῶν ξένων οἱ πρῶτον 80
εἰς Αἴγυπτον ἀφικόμενοι, πρὶν τὸν ἐγχώριον τῦφον εἰσοικίσασθαι ταῖς
διανοίαις, ἐκθνήσκουσι χλευάζοντες· ὅσοι δὲ παιδείας ὀρθῆς ἐγεύσαντο,
τὴν ἐπ' ἀσέμνοις πράγμασι σεμνοποιίαν καταπλαγέντες οἰκτίζονται τοὺς
χρωμένους, ἀθλιωτέρους, ὅπερ εἰκός, ὑπολαμβάνοντες εἶναι τῶν τιμωμένων, μεταβεβληκότας εἰς ἐκεῖνα τὰς ψυχάς, ὡς ἀνθρωποειδῆ θηρία
περινοστεῖν δοκεῖν. ἀνελὼν οὖν ἐκ τῆς ἱερᾶς νομοθεσίας πᾶσαν τὴν 81
τοιαύτην ἐκθέωσιν ἐπὶ τὴν τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ὄντος θεοῦ τιμὴν ἐκάλεσεν,
ἑαυτοῦ τιμῆς οὐ προσδεόμενος — οὐ γὰρ ἑτέρου χρεῖος ἦν ὁ αὐταρκέστατος ἑαυτῷ —, βουλόμενος δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀνοδίαις πλαζόμενον εἰς ἀπλανεστάτην ἄγειν ὁδόν, ἵν' ἑπόμενον τῇ φύσει τὸ ἄριστον
εὕρηται τέλος, ἐπιστήμην τοῦ ὄντως ὄντος, ὅς ἐστι τὸ πρῶτον ἀγαθὸν
καὶ τελεώτατον, ἀφ' οὗ τρόπον πηγῆς ἄρδεται τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν
αὐτῷ τὰ ἐπὶ μέρους ἀγαθά.

(17.) Διειλεγμένοι καὶ περὶ τῆς δευτέρας παραινέσεως ὅσα οἷόν 82
τε ἦν, τὴν ἑπομένην κατὰ τὸ ἑξῆς ἀκριβώσωμεν· ἔστι δὲ μὴ λαμβάνειν
ὄνομα θεοῦ ἐπὶ ματαίῳ (Exod. 20, 7). τὰ μὲν οὖν τῆς τάξεως γνώριμα
τοῖς τὴν διάνοιαν ὀξυδορκοῦσιν· ὄνομα γὰρ ἀεὶ δεύτερον ὑποκειμένου
πράγματος, σκιᾷ παραπλήσιον, ἣ παρέπεται σώματι. προειπὼν οὖν 83
περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τιμῆς τοῦ ἀεὶ ὑπάρχοντος, ἑπομένως τῷ τῆς
ἀκολουθίας εἱρμῷ τὰ πρέποντα καὶ περὶ τῆς κλήσεως εὐθὺς παρήγγειλε·
πολύτροποι γὰρ καὶ πολυειδεῖς αἱ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῶν ἀνθρώπων

1 καταγελαστότερον] θηριωδέστερον M δὴ om. Arm 2 τῦφον] τύπον M, Τυφῶνα Arm 2. 3 εἰσοικίσασθαι ταῖς διανοίαις M Arm: ταῖς διανοίαις εἰσοικίσασθαι ceteri (v) 3 ἐκθνήσκουσι M Arm: ἐξησθενήκασι ceteri (Turn.) δὲ] γὰρ coni. Christophorson 5 ὑπολαμβάνοντες εἶναι MF: εἶναι ὑπολαμβάνοντες ceteri (v) 6 ἐκεῖνα in ἐκείνας corr. M 7 δοκεῖν περινοστεῖν transp. M 9 ἑαυτοῦ] αὐτοὺς M; αὐτὸς coni. Mang. τιμὴν M χρεῖος ἦν] χρήζει M 10. 11 πλαζόμενον MFG: πλανώμενον APH (v) 11 ἵνα M 12 εὕροι AP ὄντος ὄντως H 14 τὰ om. M 15 οὖν ante καὶ add. F[2] 16 κατὰ om. M ἀκριβώσομεν APF (ο ex ω corr. A) 17 ματαίω corr. ex ματαίοις H, ματαίοις Arm 18 τὴν om. FHD^C (Turn.) διανοία D^C ὀξυδερκοῦσιν FGH (v) ἀεὶ MD^C: αἰεὶ ceteri 19 προσειπὼν Richt. Tauchn. 20 ἀεὶ MAP: αἰεὶ FGH, om. D^C ἑπομένως MD^C: ἑπόμενος ceteri (v) 22 post μέρος add. τοῦ ὅρκου D

16—21 D^C fol. 223^v τοῦ αὐτοῦ (Φίλωνος): οὐ λήψῃ, φησίν, τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. τὰ μὲν οὖν τῆς τάξεως γνώριμα — εὐθὺς παρήγγειλεν.
22—288,3 D^R fol. 218^v Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὴν δεκάλογον: ἐπειδὴ πολύτροποι — νομί-

84 ἁμαρτίαι. κάλλιστον δὴ καὶ βιωφελέστατον καὶ ἁρμόττον λογικῇ φύσει
τὸ ἀνώμοτον, οὕτως | ἀληθεύειν ἐφ' ἑκάστου δεδιδαγμένῃ, ὡς τοὺς p. 195
λόγους ὅρκους εἶναι νομίζεσθαι. δεύτερος δέ, φασί, πλοῦς τὸ εὐορκεῖν·
85 ἤδη γὰρ ὅ γε ὀμνὺς εἰς ἀπιστίαν ὑπονοεῖται. μελλητὴς οὖν ἔστω καὶ
βραδύς, εἴ πως ἐνδέχοιτο ταῖς ὑπερθέσεσιν ἀπώσασθαι τὸν ὅρκον· εἰ δέ
τις ἀνάγκη βιάζοιτο, περισκεπτέον οὐ παρέργως ἕκαστα τῶν ἐμφερομένων·
86 τὸ γὰρ πρᾶγμα οὐ μικρόν, εἰ καὶ τῷ ἔθει καταφρονεῖται. μαρτυρία γάρ
ἐστι θεοῦ περὶ πραγμάτων ἀμφισβητουμένων ὅρκος· μάρτυρα δὲ καλεῖν
ἐπὶ ψεύδει θεὸν ἀνοσιώτατον. ἴθι γάρ, εἰ βούλει, τῷ λόγῳ διάκυψον
εἰς τὴν τοῦ μέλλοντος ὀμνύναι διάνοιαν ἐπὶ ψεύδει· θεάσῃ γὰρ αὐτὴν
οὐχ ἠρεμοῦσαν, ἀλλὰ θορύβου καὶ ταραχῆς μεστήν, κατηγορουμένην
87 καὶ πάσας ὕβρεις καὶ βλασφημίας ὑπομένουσαν. ὁ γὰρ ἑκάστῃ ψυχῇ
συμπεφυκὼς καὶ συνοικῶν ἔλεγχος, οὐδὲν εἰωθὼς παραδέχεσθαι τῶν
ὑπαιτίων, μισοπονήρῳ καὶ φιλαρέτῳ χρώμενος ἀεὶ τῇ φύσει, κατήγορος
ὁμοῦ καὶ δικαστὴς ὁ αὐτὸς ὤν, διακινηθεὶς ὡς μὲν κατήγορος αἰτιᾶται,
κατηγορεῖ, δυσωπεῖ, πάλιν δ' ὡς δικαστὴς διδάσκει, νουθετεῖ, παραινεῖ

---

1 διαμαρτίαι F, αἱ ἁμαρτίαι D δὴ] δὲ M, om. D 2 τὸ ἀνομολόγητον καὶ ἀκατονόμαστον τοῦ θεοῦ καὶ οὕτως ἀληθεύειν ἐφ' ἑκάστω ὡς D δεδιγμένη AP[1]F[1]; δεδιδαγμένον voluit Mang. 4 ἀπιστίαν] ἀδικίαν M μελητὴς FH οὖν om. Arm ἔσται L (Turn.) post ἔστω add. πᾶς D 5 εἰ δέχοιτο G ὑπερθέσεσιν ex ὑποσχέσεσιν corr. H 6 ἀναγκάζοιτο D περισκέπτεσθαι M 7 τὸ M: ἔστι ceteri (Turn.) εἰ καὶ τῷ] ὄντως D 8 ὁ ὅρκος APD Anton. Mel. 9 τὸν θεὸν Anton. Mel. ἴθι] ἴσθι APH[1] γὰρ] οὖν Arm διάκυψον GH: καὶ διάκυψον ceteri 11 οὐχ ἠρεμοῦσαν M 13 συμπεφυκὼς καὶ συνοικῶν M Arm: συνοικῶν καὶ συμπεφυκὼς ceteri συμπεφυκὼς] συμβεβηκὼς D[P] καὶ συνοικῶν om. D[P] ⟨συνειδήσεως⟩ ἔλεγχος coni. Christophorson 14 ἀεὶ MGD: αἰεὶ ceteri καὶ κατήγορος D[P] 15 ὁμοῦ] ἐμοῦ A ὁ αὐτὸς om. AP (ss. P[2]) 16 καὶ κατηγορεῖ ἡμῶν καὶ δυσωπεῖ D[P] δὲ D παραινεῖ om. D[P]

ζεσθαι εἶναι. tum pergit: Φίλωνος: ἐνέχυρον οὐ μικρὸν ἀψευδίας αἰδὼς ἡ πρὸς θεόν. ἔστω οὖν ὁ λόγος ἰσότιμος ὅρκῳ (cf. *Philonea* ed. Tisch. p. 2,2). οἷς δὲ ὀμνύναι τις ἀνάγκη, μαθέτωσαν ὡς ἔστιν ὁ ὅρκος μαρτυρία θεοῦ περὶ πράγματος ἀμφισβητουμένου (6—8). 3. 4 D[R] fol. 219[r] (post locum ad p. 290,15 adnotatum) τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 64 Col. 1157 Φίλωνος: φασί τινες τὸ εὐορκεῖν οὐκ ἀπόβλητον· ἀλλ' ἤδη ὅ γε ὀμνὺς εἰς ἀπιστίαν ὑπονοεῖται. 4—9 pergit D[R]: μελλητὴς—ἀνοσιώτατον. 7—9 Anton. ibid. μαρτυρία θεοῦ ἐστι περὶ πραγμάτων ἀμφισβητουμένων ὁ ὅρκος· μάρτυρα δὲ καλεῖν ἐπὶ ψεύδει τὸν θεὸν ἀνοσιώτατον. 12—289,4 D[P] fol. 313[r] Φίλωνος: ὁ ἑκάστῃ ψυχῇ συμβεβηκὼς ἔλεγχος—ζωὴν ἀπορρήξῃ.

μεταβάλλεσθαι· κἂν μὲν ἰσχύσῃ πεῖσαι, γεγηθὼς καταλλάττεται, μὴ
δυνηθεὶς δὲ ἀσπονδεὶ πολεμεῖ μήτε μεθ' ἡμέραν μήτε νύκτωρ ἀφιστά-
μενος, ἀλλὰ κεντῶν καὶ τιτρώσκων ἀνίατα, μέχρις ἂν τὴν ἀθλίαν καὶ
ἐπάρατον ζωὴν ἀπορρήξῃ. (18.) τί λέγεις, εἴποιμ' ἂν πρὸς τὸν ἐπί- 88
ορκον, τολμήσεις τινὶ τῶν σεαυτοῦ γνωρίμων φάναι προσελθών· ὦ
οὗτος, ἃ μήτ' εἶδες μήτ' ἤκουσας, ὡς ἰδών, ὡς ἀκούσας, ὡς παρη-
κολουθηκὼς ἅπασιν, ἀφικόμενός μοι μαρτύρησον; ἐγὼ μέν γε οὐκ οἶμαι·
μανίας γὰρ ἀθεραπεύτου τὸ ἔργον. ἐπεὶ τίσιν ὀφθαλμοῖς νήφων καὶ ἐν 89
σεαυτῷ δοκῶν εἶναι προσιδὼν τὸν φίλον ἐρεῖς· διὰ τὴν ἑταιρίαν ἀδι-
κοπράγει, παρανόμει, συνασέβει μοι; δῆλον γὰρ ὡς, εἰ ταῦτ' ἀκούσαι,
πολλὰ χαίρειν φράσας ἑταιρίᾳ τῇ νομιζομένῃ καὶ κακίσας αὐτόν, ὅτι τὴν
ἀρχὴν ἀνδρὶ τοιούτῳ φιλίας ἐκοινώνησεν, ἀποπηδήσεται καθάπερ ἀπὸ
θηρὸς ἀγριαίνοντος καὶ λελυττηκότος. εἶτα, πρὸς ἃ μηδὲ φίλον ἄγειν 90
τολμήσεις, ἐπὶ ταῦτα θεὸν μάρτυρα καλῶν οὐκ ἐρυθριᾷς, τὸν πατέρα
καὶ ἡγεμόνα τοῦ κόσμου; πότερον ἐπιστάμενος, ὅτι πάνθ' ὁρᾷ καὶ
196 M. πάντων ἀκούει, ἢ τοῦτ' ἀγνοῶν; | εἰ μὲν οὖν ἀγνοῶν, ἄθεός τις 91
εἶ, πηγὴ δὲ πάντων ἀδικημάτων ἀθεότης· πρὸς δὲ τῷ ἀθέῳ
καὶ καταστρατηγεῖς τὸν ὅρκον, ὀμνὺς κατὰ τοῦ μὴ προσέχοντος ὡς ἐπι-
μελουμένου τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων· εἰ δ' ὅτι προνοεῖ σαφῶς
οἶδας, ὑπερβολὴν ἀσεβείας οὐκ ἀπολέλοιπας λέγων, εἰ καὶ μὴ στόματι
καὶ γλώττῃ, τῷ γοῦν συνειδότι πρὸς θεόν· τὰ ψευδῆ μοι μαρτύρει,

1 μεταβαλέσθαι M   κἂν μὲν] ἂν μὲν γὰρ Arm   καταλάττεται G, κατα[λλ]μάττεται F, καταμάττεται H, καταλ[μ]λάττεται M   3 ἀνίατα] ἀνιᾶται DP   μέχρι (om. ἂν) DP   3. 4 καὶ ἐπάρατον om. DP   4 λέγοις GH   6 μήτε . . . μήτε M   ἰδών] εἰδὼν P, εἰδὼς M   7 μέν γε scripsi: μὲν γὰρ M (Arm?), μὲν ceteri (v)   8 ἐπεὶ Arm: ἐπὶ M, om. ceteri (v)   9 ⟨οὕτως⟩ ἐρεῖς Christophorson   ἑταιρείαν GH (Turn.)   10 συνασέβει][οι] ἀσέβει H (v)   εἰ om. M   ταῦτα FGH   ἀκούσαι FG: ἀκοῦσαι H, ἀκούσοι AP (v), ἀκούσας M   11 ἑταιρείᾳ F²GH   καὶ κακίσας M Arm: καὶ om. ceteri   12 ἀποπηδήσεται MF: ἀποπηδῆσαί τε H, ἀποπηδήσειε APG   13 θηρὸς] πυρὸς AP (θη ss. m. rec. in A)   14 θεὸν μάρτυρα καλῶν M Arm: μάρτυρα θεὸν καλῶν F, μάρτυρα καλῶν θεὸν APH (v), μάρτυρα καλῶν τὸν θεὸν G   16 τοῦτο APGH   οὖν om. H (Turn.)   ἀγνοῶν M: ἀγνοεῖς ceteri (Turn.)   18 καὶ om. M   τὸν[ῶν] ὅρκον[ων] AP   μὴ om. AP   προέχοντος A; προσέχοντος ⟨κατὰ γνώμην σου⟩ Christophorson   ὡς] μηδ' Christophorson   post ὡς add. μὴ APF   18. 19 ἐπιμελομένου GH (Turn.)   19 κατὰ ante τῶν add. AP   ἀνθρωπίνων M   20 οὐκ ἀπολέλοιπας M: οὐ καταλέλοιπας ceteri (v)   21 θεόν M: τὸν θεὸν ceteri (v)

συγκακούργει, συρραδιούργει· μία μοι τοῦ παρ' ἀνθρώποις εὐδοκιμεῖν
ἐλπὶς τὸ παρακαλύψασθαί σε τὴν ἀλήθειαν· ὑπὲρ ἑτέρου πονηρὸς
γενοῦ, ὑπὲρ τοῦ χείρονος ὁ κρείττων, ὑπὲρ ἀνθρώπου καὶ ταῦτα
92 μοχθηροῦ θεὸς ὁ πάντων ἄριστος. (19.) εἰσὶ δ' οἳ μηδὲ κερδαίνειν
τι μέλλοντες ἔθει πονηρῷ κατακόρως καὶ ἀνεξετάστως ὀμνύουσιν ἐπὶ τοῖς
τυχοῦσιν, οὐδενὸς ἀμφισβητουμένου τὸ παράπαν, τὰ μὲν αὐτῶν ἐν τῷ
λόγῳ προσαναπληροῦντες ὅρκοις, ὡς οὐκ ἄμεινον ὂν ἀποκοπὴν ῥημάτων
μᾶλλον δὲ καὶ ἀφωνίαν ὑποστῆναι παντελῆ· φύεται γὰρ ἐκ πολυορκίας
93 ψευδορκία καὶ ἀσέβεια. διὸ χρὴ τὸν μέλλοντα ὀμνύναι πάντ' ἐπιμελῶς
ἐξητακέναι καὶ σφόδρα περιττῶς, τὸ πρᾶγμα, εἰ εὐμέγεθες καὶ εἰ
γέγονεν ὄντως καὶ εἰ πραχθὲν κατείληφε παγίως, ἑαυτόν, εἰ καθαρεύει
ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ γλῶτταν, τὴν μὲν παρανομίας, τὸ δὲ μιασμάτων,
τὴν δὲ βλασφημιῶν· οὐ γὰρ ὅσιον, δι' οὗ στόματος τὸ ἱερώτατον ὄνομα
94 προφέρεταί τις, διὰ τούτου φθέγγεσθαί τι τῶν αἰσχρῶν. ἐρευνάτω δὲ
καὶ τόπον καὶ καιρὸν ἐπιτήδειον· οἶδα γὰρ οἶδά τινας ἐν βεβήλοις καὶ
ἀκαθάρτοις χωρίοις, ἐν οἷς οὔτε πατρὸς οὔτε μητρὸς ἀλλ' οὐδὲ τῶν
ὀθνείων πρεσβύτου τινὸς εὖ βεβιωκότος ἄξιον μεμνῆσθαι, διομνυμένους
καὶ ὅλας ῥήσεις ὅρκων συνείροντας, τῷ τοῦ θεοῦ πολυωνύμῳ κατα-
95 χρησαμένους ὀνόματι ἔνθα μὴ δεῖ πρὸς ἀσέβειαν. ὁ δὲ τῶν
λεχθέντων ὀλιγώρως ἔχων ἴστω τὸ μὲν πρῶτον μιαρὸς καὶ ἀκάθαρτος

1 συνραδιούργει F, συρραδιούργει, μία corr. ex συρραδιούργημα H παρὰ M εὐδοκεῖν M 2 τὸ] τοῦ FG περικαλύψασθαι AP σε M Arm: om. ceteri (v) ἑταίρου M 5 τι F: om. ceteri (v) καὶ κατακόρως Arm 6 τὰ μὲν αὐτῶν corrupta; τὰ μείονα τῶν conicio, τὰ ὑστερήματα τῶν λόγων coni. Mang. 11 παγίως] παγίωσιν F ἑαυτόν MGH: αὐτὸ AP, αὐτοῦ F; αὐτὸν Christophorson 12 γλῶτταν καὶ σῶμα transp. AP 12. 13 τὴν δὲ βλασφημιῶν, τὸ δὲ μιασμάτων transp. AP 14 προσφέρεται H τις om. D δι' αὐτοῦ D[R] αἰσχρῶν] οὐχ ὁσίων καὶ βλασφήμων D[R] 15 pr. καὶ om. Arm τόπον M: τὸν τόπον ceteri (v) οἶδα γὰρ AP: ἤδη γὰρ ceteri 16 οὔτε πατρὸς οὔτε μητρὸς MD: οὔτε πατρὸς ἢ μητρὸς APGH (Turn.), οὔτε μητρὸς ἢ πατρὸς F. οὔτε μητρὸς om. Arm 17 ὀθνείων] οἰκείων Christophorson 18 συνείροντες H πολυωνύμῳ] πολυσέμνῳ vel πανσέμνῳ coni. Mang. 18. 19 καταχρησαμένους D[R] Arm: καταχρωμένους D[P] D[M], χρησαμένους codd. (v) 19 ἔνθα—ἀσέβειαν om. D[R] εὐσέβειαν G 20 τὸ μὲν πρῶτον om. Arm

8 D[R] fol. 219[r] Φίλωνος εἰς τὸν δεκάλογον Anton. Mel. II 64 Col. 1157 Io. Georgides p. 34,19 B Φίλωνος: ἐκ πολυορκίας (πολυλογίας Georg.) ψευδορκία φύεται.
13 — 14 D[R] fol. 117[v] Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς δεκάλογον D[L] fol. 163[v] εἰς τὴν δεκάλογον: οὐχ ὅσιον—αἰσχρῶν. 15—19 D[P] fol. 358[r] D[M] fol. 269[r] Φίλωνος εἰς τὴν δεκάλογον: οἶδά τινας ἀδυναμίᾳ ἡσυχίας ἐν βεβήλοις — πρὸς ἀσέβειαν. pergit D[M]: τίς ἔχει σφόδρα ἐνπρεπὲς ἀπαρατηρήτως τῶ καὶ ἀδιακρίτως οὕτω διακεῖσθα γλωσσαλγίας.
15 — 291,1 D[R] fol. 219[r] τοῦ αὐτοῦ: οἶδα τινάς—ἐφεδρεύουσιν αὐτῷ.

ῶν, εἶθ' ὡς αἰεὶ αἱ μέγισται τῶν τιμωριῶν ἐφεδρεύουσιν αὐτῷ, τῆς
ἐφόρου τῶν ἀνθρωπείων δίκης ἀτρέπτως καὶ ἀπαρηγορήτως ἐπὶ τοῖς
οὕτω μεγάλοις ἀδικήμασιν ἐχούσης. ἥτις, ὅταν μὴ παραχρῆμα κολάζειν
p. 197 M. ἀξιοῖ, ἐπὶ πολλῷ δανείζειν ἔοικε τὰς τιμωρίας, | ἅς, ὅταν ᾖ καιρός,
ἀναπράττει μετὰ τοῦ κοινῇ συμφέροντος.

(20.) Τέταρτόν ἐστι παράγγελμα τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης, ἵν' 96
εὐαγῶς καὶ ὁσίως ἄγηται. ταύτην ἔνιαι μὲν τῶν πόλεων ἑορτάζουσιν
ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἀπὸ τῆς κατὰ θεὸν νουμηνίας διαριθμούμεναι, τὸ δὲ
Ἰουδαίων ἔθνος συνεχῶς ⟨ἡμέρας⟩ ἓξ διαλείποντες αἰεί. λόγος δ' ἐστὶν 97
ἀναγραφεὶς ἐν τοῖς κατὰ τὴν κοσμοποιίαν, περιέχων αἰτίαν ἀναγκαίαν·
ἐν γὰρ ἓξ ἡμέραις φησὶ κτισθῆναι τὸν κόσμον, τῇ δ' ἑβδόμῃ
παυσάμενον τῶν ἔργων τὸν θεὸν ἄρξασθαι τὰ γεγονότα καλῶς
θεωρεῖν. ἐκέλευσεν οὖν καὶ τοὺς μέλλοντας ἐν ταύτῃ ζῆν τῇ 98
πολιτείᾳ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ κατὰ τοῦθ' ἕπεσθαι θεῷ, πρὸς
μὲν ἔργα τρεπομένους ἐφ' ἡμέρας ἕξ, ἀνέχοντας δὲ τῇ ἑβδόμῃ καὶ
φιλοσοφοῦντας καὶ θεωρίαις μὲν τῶν τῆς φύσεως σχολάζοντας, ἐπισκοποῦντας δὲ καὶ εἴ τι μὴ καθαρῶς ἐν ταῖς προτέραις ἐπράχθη, λόγον
καὶ εὐθύνας ὧν εἶπον ἢ ἔδρασαν παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντας ἐν τῷ τῆς
ψυχῆς βουλευτηρίῳ, συνεδρευόντων καὶ συνεξεταζόντων τῶν νόμων εἴς
τε τὴν τῶν παροραθέντων κατόρθωσιν καὶ πρὸς τὴν τοῦ μηδὲν αὖθις
ἐξαμαρτάνειν προφυλακήν. ἀλλ' ὁ μὲν θεὸς ἅπαξ κατεχρήσατο ταῖς ἓξ 99
ἡμέραις πρὸς τὴν τοῦ κόσμου τελείωσιν μήκους χρόνων οὐ προσδεόμενος· ἀνθρώπων δ' ἕκαστος ἅτε θνητῆς φύσεως μετέχων καὶ μυρίων
ἐνδεὴς ὢν πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ βίου χρείας ὀφείλει μὴ κατοκνεῖν
ἐκπορίζειν τὰ ἐπιτήδεια μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου διαναπαυόμενος τὰς

---

1 εἶτα AD[R] αἰεὶ om. D[R] αἱ om. Turn. 3 οὕτως F ἀδικήμασιν] ἀσεβήμασιν coni. Mang. κολάζειν] ἐκριζοῦν Arm 5 ἀναπράττη M 8 κατὰ θεὸν corruptum; κατὰ σελήνην vel κατὰ σεληνιακὸν κύκλον (cf. 252,12) conicio, κατὰ ζ' coni. Christophorson (τῆς νουμηνίας κατὰ ζ' Mang.) διαριθμούμεναι Mang.: διαριθμούμενοι codd. 9 ἡμέρας add. Mang. διαλιπόντες MF ἀεὶ F 10 ἐν τῇ Μωυσέως κοσμοποιίᾳ Arm τὴν κοσμοποιίαν F: τὴν om. ceteri (v) 11 τὴν δ' ἑβδόμην M 12 παυόμενον M 15 ἡμέραις A, om. Arm 15. 16 καὶ φιλοσοφοῦντας τῇ ἑβδόμῃ transp. H (v) 16 τῶν] ταῖς F ἐνσχολάζοντας coni. Mang. 18 ἢ] ἣν A 19 βουλευτηρίῳ] δικαστηρίῳ coni. Mang. τῶν νόμων M: νόμων ceteri (Turn.) 21 προ‗φυλακήν (σ eras.) F, φυλακήν AP 22 ἡμέραις AP: om. ceteri (Arm) 24 κατοκνεῖν ⟨ἓξ ἡμέραις⟩ Christophorson 25 ἐμπορίζειν AP[1] τελευτῆς om. APF, add. mg. P[2] εἰς τὰς Arm

100 ἱερὰς ἑβδομάδας. ἆρ' οὐ παγκάλη παραίνεσις καὶ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν
ἱκανωτάτη προτρέψασθαι καὶ διαφερόντως εἰς εὐσέβειαν; „ἕπου" φησίν
„αἰεὶ θεῷ· παράδειγμα προθεσμίας ἔστω σοι πράξεων ἓν ἑξαήμερον
αὐταρκέστατον, ἐν ᾧ τὸν κόσμον ἐδημιούργει· παράδειγμα καὶ τοῦ δεῖν
φιλοσοφεῖν ἡ ἑβδόμη, καθ' ἣν ἐπιδεῖν λέγεται ἃ εἰργάσατο, ὅπως καὶ
αὐτὸς ἐπιθεωρῇς τὰ φύσεως καὶ τὰ ἴδια ὅσα συντείνει πρὸς εὐδαι-
101 μονίαν". τοιοῦτον οὖν ἀρχέτυπον τῶν ἀρίστων βίων, πρακτικοῦ τε καὶ
θεωρητικοῦ, μὴ παρέλθωμεν, ἀλλ' αἰεὶ πρὸς αὐτὸ βλέποντες ἐναργεῖς
εἰκόνας καὶ τύπους ταῖς ἑαυτῶν διανοίαις ἐγχαράττωμεν ἐξομοιοῦντες
θνητὴν φύσιν ὡς ἔνεστιν ἀθανάτῳ κατὰ τὸ λέγειν καὶ πράττειν ἃ χρή.
πῶς δὲ | λέγεται ἐν ἓξ ἡμέραις γεγενῆσθαι τὸν κόσμον ὑπὸ θεοῦ τοῦ p. 198 M.
μηδὲ χρόνων εἰς τὸ ποιεῖν δεομένου, μεμήνυται διὰ τῶν ἀλληγορηθέντων
102 ἐν ἑτέροις. (21.) τὴν μέντοι προνομίαν, ἧς ἐν τοῖς οὖσιν ἑβδομὰς
ἠξίωται, δηλοῦσιν οἱ περὶ τὰ μαθήματα διατρίψαντες, ἐπιμελῶς πάνυ
καὶ πεφροντισμένως αὐτὴν ἐξιχνεύσαντες. ἥδε γάρ ἐστιν ἡ ἐν ἀριθμοῖς
παρθένος, ἡ ἀμήτωρ φύσις, ἡ μονάδος οἰκειοτάτη καὶ ἀρχῆς, ἡ ἰδέα
τῶν πλανήτων, ἐπεὶ καὶ τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας μονάς· ἐκ γὰρ μονάδος
καὶ ἑβδομάδος οὐρανὸς ὁ ἀσώματος, τὸ παράδειγμα τοῦ ὁρατοῦ.
103 πέπηγε δ' ὁ οὐρανὸς ἔκ τε τῆς ἀμερίστου φύσεως καὶ τῆς μεριστῆς·
ἡ μὲν οὖν ἀμέριστος τὴν πρώτην καὶ ἀνωτάτω καὶ ἀπλανῆ περιφορὰν
εἴληχεν, ἣν μονὰς ἐπισκοπεῖ, ἡ δὲ μεριστὴ τὴν καὶ δυνάμει καὶ τάξει
δευτέραν, ἧς ἐπιτροπεύει ἑβδομάς, ἥτις ἑξαχῇ διανεμηθεῖσα τοὺς ἐπι-
104 καλουμένους ἑπτὰ πλάνητας εἰργάσατο· οὐχ ἐπειδὴ πεπλάνηταί τι τῶν
κατὰ τὸν οὐρανὸν θείας καὶ μακαρίας καὶ εὐδαίμονος φύσεως μετεσχη-
κότων, οἷς πᾶσι τὸ ἀπλανὲς οἰκειότατον — τὴν γοῦν ἐν ὁμοίῳ ταυτό-
τητα σῴζοντα δολιχεύει τὸν αἰῶνα μηδεμίαν ἐνδεχόμενα τροπὴν καὶ
μεταβολήν —, ἀλλ' ὅτι περιπολοῦνται ὑπεναντίως τῇ ἀμερίστῳ καὶ

1 ἑβδομάδας] ἑβδόμας voluit Mang. 2 ἱκανωτάτην M 3 προθεσμία F ἓν om. Arm ἑξαήμερον Christophorson (Mang.): ἑξάμετρον codd., ἑξὰς μέτρον Arm 5 ἡ om. M 8 αὐτὸ AP, αὐτὸ ex αὐτὸν corr. H: αὐτὸν MFG 10 πράττειν MH: τὸ πράττειν ceteri 12 μηδὲ] μὴ conicio χρόνων MFGH: χρόνου AP (v); χρόνων ⟨μήκους⟩ conicio 14 πάνυ] πάντη AP, πάνυ post πεφροντισμένως (15) transp. H (Turn.) 15 ἀνιχνεύσαντες AP 16 ἡ ἰδέα] καὶ ἰδέα L (Turn.)
17 ἐπεὶ καὶ] ἐπὶ δὲ Arm ἡ μονάς AP 18 ὁ οὐρανὸς A, ὁ eras. P
19 δὲ MAP ὁ om. AP τῆς ἀμερίστου F: τῆς om. ceteri (v)
20 περιφορὰν] σφαῖραν coni. Mang. 21 ἡ μονὰς Arm τάξιν A
23 πλανήτας FH 24 κατ' οὐρανὸν H (v) 25 ὁμοίῳ] ὁμοιότητι Arm
27 ὅτι M: ὅτι καὶ ceteri (v) περιπολοῦνται G: περιπολοῦντα APFH, περιπολοῦντες M ὑπεναντίως] ἐναντίως H (v)

ἐξωτάτω σφαίρᾳ, πλάνητες ὠνομάσθησαν οὐ κυρίως ὑπ' ἀνθρώπων
εἰκαιοτέρων, οἳ τὴν ἰδίαν πλάνην τοῖς οὐρανίοις ἐπεφήμισαν, ἃ τὴν τοῦ
θείου στρατοπέδου τάξιν οὐδέποτε λείπει. διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ἔτι 105
πλείω τετίμηται ἡ ἑβδομάς· ἐπ' οὐδενὶ δ' οὕτω προνομίας ἔτυχεν ἢ
τῷ μάλιστα τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὅλων ἐμφαίνεσθαι δι' αὐτῆς·
ὡς γὰρ διὰ κατόπτρου φαντασιοῦται ὁ νοῦς θεὸν δρῶντα καὶ κοσμο-
ποιοῦντα καὶ τῶν ὅλων ἐπιτροπεύοντα.

(22.) Μετὰ δὲ τὰ περὶ τῆς ἑβδόμης παραγγέλλει πέμπτον παράγ- 106
γελμα τὸ περὶ γονέων τιμῆς τάξιν αὐτῷ δοὺς τὴν μεθόριον τῶν δυοῖν
πεντάδων· τελευταῖον γὰρ ὂν τῆς προτέρας, ἐν ᾗ τὰ ἱερώτατα προστάττεται,
συνάπτει καὶ τῇ δευτέρᾳ περιεχούσῃ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια. αἴτιον 107
δ' ὡς οἶμαι τόδε· τῶν γονέων ἡ φύσις ἀθανάτου καὶ θνητῆς οὐσίας
p. 199 M. ἔοικεν εἶναι μεθόριος. θνητῆς μὲν διὰ τὴν πρὸς | ἀνθρώπους καὶ τὰ
ἄλλα ζῷα συγγένειαν κατὰ τὸ τοῦ σώματος ἐπίκηρον, ἀθανάτου δὲ διὰ
τὴν τοῦ γεννᾶν πρὸς θεὸν τὸν γεννητὴν τῶν ὅλων ἐξομοίωσιν. ἤδη 108
μὲν οὖν τινες τῇ ἑτέρᾳ μερίδι προσκληρώσαντες ἑαυτοὺς ἔδοξαν τῆς
ἑτέρας ὀλιγωρεῖν· ἄκρατον γὰρ ἐμφορησάμενοι τὸν εὐσεβείας πόθον,
πολλὰ χαίρειν φράσαντες ταῖς ἄλλαις πραγματείαις ὅλον ἀνέθεσαν τὸν
οἰκεῖον βίον θεραπείᾳ θεοῦ. οἱ δ' οὐδὲν ἔξω τῶν πρὸς ἀνθρώπους 109
δικαιωμάτων ἀγαθὸν ὑποτοπήσαντες εἶναι μόνην τὴν πρὸς ἀνθρώπους
ὁμιλίαν ἠσπάσαντο, τῶν τε ἀγαθῶν τὴν χρῆσιν ἐξ ἴσου πᾶσι παρ-
έχοντες διὰ κοινωνίας ἵμερον καὶ τὰ δεινὰ κατὰ δύναμιν ἐπικουφίζειν

1 ἐξωτάτη H (Turn.) post οὐ κυρίως add. ἀλλ' Arm 2 ἐπουρανίοις MG 3 καὶ ἔτι om. Arm 4 ἡ om. F οὕτως F ἢ] ὡς Christophorson (Mang.) 5 δι' αὐτῆς M: διὰ ταύτης ceteri (v) 7 τῶν ὅλων] τὰ τῶν ἄλλων M 8 τῆσδε τῆς M 9 τὸ ante πέμπτον (8) transp. M Arm (τὸ bis scripsit Mang.) δοὺς] διὰ N δυεῖν FGH 10 γὰρ om. AP ἐν ᾗ] ἐνοῖ G mg. H (Turn.) προστάττεται scripsi (sic Arm ut vid.): πρὸς τὰ πέντε MAFHN (Turn.), πρὸς τὰ ἕτερα πέντε G, πρὸς (τὰ πέντε—περιεχούσῃ om.) P: πρὸς τὸ θεῖον Christophorson Mang.; προστάττεται τὰ πέντε coni. Wendl. 11 συνάπτει καὶ τῇ δευτέρα MAFHN: καὶ συνάπτει τῇ δευτέρα G, καὶ τῇ δευτέρα συνάπτει mg. H (v) δίκαια] δικαιώματα Arm 13 μεθόριον GH (Turn.) 13. 14 τὰ ἄλλα M: ἄλλα AP[1], τἄλλα H, τἄλλα FGP[2]N 14 κατὰ M (διὰ Arm): καὶ ceteri (v) ἐπίκαιρον M 15 γεννᾶν] γεννῶντος coni. Wendl. γενέτην FN 16 ἑαυτοὺς M: αὐτοὺς APG, αὑτοὺς corr. ex αὐτοὺς H, αὑτοὺς FN 17 τὸν τῆς εὐσεβείας A 20 δικαιωμάτων] δικαίων M (Mang.) 21 τ' AP πᾶσι om. G

8—296,19 N fol. 152v τοῦ αὐτοῦ (Φίλωνος) περὶ γονέων τιμῆς: παραγγέλλει — θειοτέρᾳ πεντάδι.

110 ἀξιοῦντες. τούτους μὲν οὖν φιλανθρώπους, τοὺς δὲ προτέρους φιλοθέους
ἐνδίκως ἂν εἴποι τις, ἡμιτελεῖς τὴν ἀρετήν· ὁλόκληροι γὰρ οἱ παρ'
ἀμφοτέροις εὐδοκιμοῦντες. ὅσοι δὲ μήτ' ἐν τοῖς πρὸς ἀνθρώπους
ἐξετάζονται, συνηδόμενοι μὲν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς, συναλγοῦντες δ'
ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις, μήτ' εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος περιέχονται, μετα-
βεβληκέναι δόξαιεν ἂν εἰς θηρίων φύσιν· ὧν τῆς ἀγριότητος οἴσονται τὰ
πρωτεῖα οἱ γονέων ἀλογοῦντες, ἑκατέρας μερίδος ὄντες ἐχθροὶ καὶ τῆς
111 πρὸς θεὸν καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους. (23.) ἐν δυσὶν οὖν δικαστηρίοις,
ἃ δὴ μόνα ἐστὶν ἐν τῇ φύσει, μὴ ἀγνοείτωσαν ἑαλωκότες, ἀσεβείας μὲν
ἐν τῷ θείῳ, διότι τοὺς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντας καὶ
κατὰ τοῦτο μιμησαμένους θεὸν οὐ περιέπουσι, μισανθρωπίας δ' ἐν τῷ
112 κατ' ἀνθρώπους. τίνα γὰρ ἕτερον εὖ ποιήσουσιν οἱ τῶν συγγενεστάτων
καὶ τὰς μεγίστας παρασχομένων δωρεὰς ὀλιγωροῦντες, ὧν ἔνιαι δι'
ὑπερβολὴν οὐδ' ἀμοιβὰς ἐνδέχονται; πῶς γὰρ ἂν ὁ γεννηθεὶς ἀντι-
γεννῆσαι δύναιτο τοὺς σπείραντας, κλῆρον ἐξαίρετον τῆς φύσεως χαρι-
σαμένης πρὸς παῖδας γονεῦσιν εἰς ἀντίδοσιν ἐλθεῖν οὐ δυνάμενον; ὅθεν
καὶ σφόδρα προσῆκεν ἀγανακτεῖν, εἰ μὴ πάντα ἔχοντες ἀντιχαρίζεσθαι
113 μηδὲ τὰ κουφότατα ἐθελήσουσιν. οἷς δεόντως ἂν εἴποιμι· τὰ θηρία
πρὸς ἀνθρώπους ἡμεροῦσθαι δεῖ· καὶ πολλάκις ἔγνων ἡμερωθέντας
λέοντας, ἄρκτους, | παρδάλεις, οὐ μόνον πρὸς τοὺς τρέφοντας διὰ τὴν p. 200 M.

1 ἀξιοῦντες] ἐξισοῦντες H 2 ⟨ἑκάτεροι δὲ⟩ ἡμιτελεῖς conicio 3 μήτε N
4 ἐπὶ] ἐν M δὲ MN 5 μήτε M 5. 6 μεταβεβηκέναι APH Arm
(prob. Mang.) 6 ἂν om. AP, ss. P² θηρίων APFN: τῶν θηρίων MG,
τὴν τῶν θηρίων H (Turn.); τὴν θηρίων Mang. 7 πρωτεῖα] πρεσβεῖα Arm
καὶ τῆς] τῆς τε Nicet. 8 δυσὶν M (δυσὶ Nicet.): δυσὶν corr. ex δυοῖν H,
δυοῖν APGN, δυεῖν F οὖν om. Nicet. δικαστηρίοιν FGN 9 ἐστὶν
ἐν M Nicet.: ἐστὶ (om. ἐν) FGHN, εἰσὶ (om. ἐν) AP ἀγνοείτωσαν M Arm Nicet.:
ἀγνοούμενα ἴστωσαν ceteri (Turn.) 10 θείῳ] θεῷ Arm διότι] ὅτι Nicet.
τοῦ om. Nicet. προαγαγόντας MGN mg. P² Nicet. 11 θεῶ H
δὲ AP Nicet. 12 κατὰ M Nicet. ἀνθρώπους] αὐτοὺς AP
13 παρασχομένων M Barocc.: παρεσχημένων ceteri ὀλιγωροῦντα F
14 ἂν om. MFN Barocc. 14. 15 γεννῆσαι F 15 σπείροντας Barocc.
15. 16 χαρισαμένης] χάρισαι μίαν N 17 μὴ G: μηδὲ ceteri (v), γε Nicet.
τὰ πάντα H¹mg.P² ἔχοντες Arm: μέλλοντες codd. (v) 18 θελήσουσιν N
19 ἀνθρώπους Christophorson (Mang.): ἀνθρώπων codd. Arm δεῖ] δοκεῖ FN: δεῖ
seclusit Christophorson, οἶδα coni. Mang. 20 ἄρκους M παρδάλεις,
ἄρκτους transp. Arm

7—18 Nicetae Serrani Catena in Lucam (cod. Vat. 1611 fol. 246ᵛ): οἱ οὖν γονέων
ἀλογοῦντες—ἐθελήσουσιν. 7. 8 Anton. Mel. II 12 Col. 1049 Φίλωνος: οἱ γονέων
ἀλογοῦντες ἑκατέρας μερίδος εἰσὶν ἐχθροί, καὶ τῆς πρὸς θεὸν καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους.
12—16 Mel. Barocc. fol. 235ᵛ (Φίλωνος): τίνα ἕτερον—οὐ δυνάμενον.

ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις χάριν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἕνεκά μοι
δοκῶ τῆς πρὸς ἐκείνους ὁμοιότητος· καλὸν γὰρ ἀεὶ τῷ κρείττονι τὸ χεῖρον
ἀκολουθεῖν διὰ βελτιώσεως ἐλπίδα. νυνὶ δ' ἀναγκασθήσομαι τἀναντία 114
λέγειν· μιμηταὶ θηρίων ἐνίων, ἄνθρωποι, γίνεσθε. τοὺς ὠφεληκότας
ἀντωφελεῖν ἐκεῖνα οἶδε καὶ πεπαίδευται· κύνες οἰκουροὶ προασπί-
ζουσι καὶ προαποθνήσκουσι τῶν δεσποτῶν, ὅταν κίνδυνός τις ἐξαπιναίως
καταλάβῃ· τοὺς δ' ἐν ταῖς ποίμναις φασὶ προαγωνιζομένους τῶν
θρεμμάτων ἄχρι νίκης ἢ θανάτου παραμένειν ὑπὲρ τοῦ διατηρῆσαι τοὺς
ἀγελάρχας ἀζημίους. εἶτ' οὐκ αἰσχρῶν ἐστιν αἴσχιστον, ἐν χαρίτων 115
ἀμοιβαῖς ἄνθρωπον ἡττηθῆναι κυνός, τοῦ θηρίων θρασυτάτου τὸ
ἡμερώτατον ζῷον; ἀλλ' εἰ μὴ τοῖς χερσαίοις ἀναδιδασκόμεθα, πρὸς
τὴν πτηνὴν καὶ ἀεροπόρον μετίωμεν φύσιν ἃ χρὴ παρ' αὐτῆς μαθησό-
μενοι. τῶν πελαργῶν οἱ μὲν γηραιοὶ καταμένουσιν ἐν ταῖς νεοττιαῖς 116
ἀδυνατοῦντες ἵπτασθαι, οἱ δὲ τούτων παῖδες ὀλίγου δέω φάναι γῆν καὶ
θάλατταν ἐπιποτώμενοι πανταχόθεν ἐκπορίζουσι τοῖς γονεῦσι τὰ ἐπι-
τήδεια· καὶ οἱ μὲν ἀξίως τῆς ἡλικίας ἠρεμοῦντες ἐν ἀφθονίᾳ διατελοῦσι 117
τῇ πάσῃ τρυφῶντες, οἱ δὲ τὰς εἰς τὸν πορισμὸν κακοπαθείας ἐπε-
λαφριζόμενοι τῷ εὐσεβεῖν καὶ τῷ προσδοκᾶν ἐν γήρᾳ τὰ αὐτὰ πείσεσθαι

1 χάριν] χρείαν M 2 δοκεῖ A ἀεὶ M: αἰεὶ ceteri 3 ἐλπίδα om. Arm δὲ M 4 ἐνίων] ἔνιοι τῶν M γένεσθε MGH, γίνεσθαι Arm 5 πεπαίδευται AFN: πεπαίδευνται PGH, παιδεύεται M οἰκουροὶ M Arm: οἴκου ceteri Vind. (Turn.) 6 καὶ προαποθνήσκουσι om. FN ἐξαπιναίως om. AP (add. mg. P²), ἐξαπηναῖος Vind. 7 καταλάβῃ FN Vind.: καταλάβοι ceteri (Mang.) φασὶ M: φασὶ καὶ ceteri Vind. 8 νίκης ἢ M: om. ceteri Vind. 9 ἀγελάρχους FN, ἀρχαγγέλους Vind. αἰσχρῶν] αἰσχρόν Vind. 10 θρασυτάτου] ἀγριωτάτου M 11 ζῷον om. M 12 αὐτοῖς Vind. 12. 13 μαθησόμεθα N Arm 13 νεοττίαις MAPF Vind. 14 ὀλίγω AP Vind. 15 ἐπιποτώμενοι MAPG: ἐπιπετόμενοι corr. ex ἐπιποτώμενοι H, ἐπιπετόμενοι Vind. Nicet., ἐφιπτάμενοι FN 15. 16 τἀπιτήδεια FGN 16 ἠρεμοῦντες H, ἡμεροῦντες Arm 16. 17 ἐν ἀφθονίᾳ πάσῃ διατελοῦσιν Nicet. 17 τὰς] τὰ F εἰς] πρὸς M τὸν om. G κακοπαθείας] κακίας Nicet. 17. 18 ἐπελαφρίζοντες conicio (sic Arm)

2. 3 D[R] fol. 260[v] Anton. Mel. II 35 Col. 1093 Φίλωνος Io. Georgides p. 49,3 sine lemmate: καλὸν ἀεὶ τῷ κρείττονι τὸ χεῖρον ἀκολουθεῖν διὰ βελτιώσεως ἐλπίδα.
5—296,15 Vindob. hist. gr. 67 fol. 56[v]: κύνες οἴκου—γηροτροφοῦσι (296,4) τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἐπεσχάτων. ἆρ' οὐκ ἄξιον ἐπὶ τούτοις ἐγκαλύπτεσθαι ἡμᾶς καὶ κακίζειν ἑαυτούς, ὅσοι τοὺς ἑαυτῶν τοκοῖς (sic) ὑπερορῶσι λιμῷ καὶ αὐχμῷ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ βίου κακοῖς περιεστϊχισμένους [οι] (sic): καὶ γὰρ θεοῦ ὑπηρέται εἰσὶ πρὸς τέκνων σποράν (296,12)—ἐν τῷ ζῳοπλαστεῖν. 13—296,18 pergit Nicetas l. l.: ἀλλὰ καὶ τῆς ἀλόγου φύσεως ἐν χαρίτων ἀμοιβαῖς ἀγνωμονέστεροι φαίνονται. τῶν γὰρ πελαργῶν—τοσαῦτα καὶ περὶ γονέων τιμῆς ἐφιλοσόφησεν. 13 sqq. cf. Aristoph. Av. 1353—1357. Arist. Hist. anim. IX 13 p. 615[b] 23. Zenob. Paris. I 94 ibique Leutschii adnot.

ὑπὸ τῶν ἐκγόνων ἀναγκαῖον ὄφλημα ἀντεκτίνουσιν, ἐν καιρῷ καὶ
λαβόντες αὐτὸ καὶ ἀνταποδιδόντες, ὅτ' οὐδέτεροι τρέφειν αὑτοὺς δύνανται,
παῖδες μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως, γονεῖς δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου·
ὅθεν αὐτοδιδάκτῳ τῇ φύσει νεοττοτροφηθέντες γηροτροφοῦσι χαίροντες.
118 ἆρ' οὐκ ἄξιον ἐπὶ τούτοις ἀνθρώπους, ὅσοι γονέων ἀμελοῦσιν, ἐγκα-
λύπτεσθαι καὶ κακίζειν ἑαυτούς, ὠλιγωρηκότας ὧν ἢ μόνων ἢ πρὸ τῶν
ἄλλων ἀναγκαῖον ἦν πεφροντικέναι, καὶ ταῦτ' οὐ διδόντας μᾶλλον ἢ
ἀποδιδόντας; παίδων γὰρ ἴδιον οὐδέν, ὃ μὴ γονέων ἐστίν, ἢ οἴκοθεν
119 ἐπιδεδωκότων ἢ τὰς αἰτίας τῆς κτήσεως παρασχομένων. εὐσέβειαν δὲ
καὶ ὁσιότητα, τὰς ἀρετῶν ἡγεμονίδας, ἆρά γ' ἐντὸς ὅρων ἔχουσι τῶν
ψυχῶν; ὑπερορίους μὲν οὖν ἀπεληλάκασι καὶ πεφυγαδεύκασι· θεοῦ γὰρ
ὑπηρέται πρὸς | τέκνων σπορὰν οἱ γονεῖς· ὁ δ' ὑπηρέτην ἀτιμάζων p. 201 M
120 συνατιμάζει καὶ τὸν ἄρχοντα. τῶν δ' εὐτολμοτέρων ἀποσεμνύνοντες τὸ
γονέων ὄνομά φασί τινες, ὡς ἄρα πατὴρ καὶ μήτηρ ἐμφανεῖς εἰσι θεοί,
μιμούμενοι τὸν ἀγένητον ἐν τῷ ζῳοπλαστεῖν· ἀλλὰ τὸν μὲν εἶναι τοῦ
κόσμου θεόν, τοὺς δὲ μόνων ὧν ἐγέννησαν. ἀμήχανον δ' εὐσεβεῖσθαι
τὸν ἀόρατον ὑπὸ τῶν εἰς τοὺς ἐμφανεῖς καὶ ἐγγὺς ὄντας ἀσεβούντων.
121 (24.) Τοσαῦτα καὶ περὶ γονέων τιμῆς φιλοσοφήσας τέλος ἐπι-
τίθησι τῇ ἑτέρᾳ καὶ θειοτέρᾳ πεντάδι. τὴν δ' ἑτέραν ἀναγραψάμενος
περιέχουσαν ἀπαγορεύσεις τῶν πρὸς ἀνθρώπους ἀπὸ μοιχείας ἄρχεται,

---

1 ἐκγόνων APFN Vind. Nicet.: ἐγγόνων MGH (v) ἀντεκτίννουσιν M, ἀντεκτιννύουσιν FN Vind., ἐκτίνουσιν Nicet. καὶ—ἀνταποδιδόντες (2) om. Arm 2 λαμβάνοντες P καὶ αὐτὸ Nicet. ἀνταποδιδόντες M: ἀποδιδόντες ceteri (v) ὅτ'—βίου (3) om. Vind. ὅτ' M (Arm), ὅτε Nicet.: om. ceteri (v) οὐδ' ἕτεροι FGH[1] (Mang.) αὑτοὺς codd. 3 δὲ MN Nicet. 4 νεοττοτραφηθέντες N χαίροντες] γέροντας G, τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἐπεσχάτων Vind. 5 ἀνθρώπους ἐπὶ τούτοις transp. M ἀνθρώπους—ἀμελοῦσιν om. Vind. ἀμελοῦσιν] ἀμελεῖς M 5. 6 ἐγκαλύπτεσθαι ἡμᾶς Vind. 6 ἑαυτούς om. M μόνον FHN (v) 7 οὐ—γὰρ (8) om. FN 8 ἴδιον οὐδέν M: οὐδὲν ἴδιον ceteri (v) 9 παρασχομένων MAPG Nicet.: παρεσχημένων FN, ἐπιπαρασχομένων H (Turn.) εὐσέβειαν—πεφυγαδεύκασι (11) om. Nicet. 10 ὁσιότητα] ἰσότητα coni. Mang. τὰς τῶν ἀρετῶν H (v) γε MN ὅρον N, ὅρων om. AP (add. mg. P[2]) 11 ἀπεληλάκασι M: ἐληλάκασι ceteri γὰρ om. Nicet. 13 τὸν πρῶτον ἄρχοντα Arm post εὐτολμοτέρων add. τῶν παίδων Vind., τινὲς Nicet. 14 ὄνομα] ἀξίωμα FN Vind. Nicet. Arm 15 ἀγένητον GH Nicet.: ἀγέννητον ceteri ἐν τῷ ζῳοπλαστεῖν] ὄντως ζωοπλάστην Nicet. 19 ἑτέρᾳ] προτέρᾳ coni. Mang. δ' ἑτέραν] δευτέραν coni. Mang. ἀναγραψάμενος codd.: ἀναγραψόμενος v

---

8 cf. Plat. Legg. IV p. 717 b. 13 sqq. cf. Praechter, Hierokles der Stoiker, p. 45 sqq.

μέγιστον ἀδικημάτων τοῦτ' εἶναι ὑπολαβών. πρῶτον μὲν γὰρ πηγὴν 122
ἔχει φιληδονίαν, ἣ καὶ τὰ σώματα θρύπτει τῶν ἐχόντων καὶ τοὺς τῆς
ψυχῆς ἐκλύει τόνους καὶ τὰς οὐσίας διαφθείρει πάντα δίκην ἀσβέστου
πυρὸς ὧν ἂν προσάψηται καταφλέγουσα καὶ μηδὲν σῷον ἀπολείπουσα
τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον. ἔπειτ' ἀναπείθει τὸν μοιχὸν οὐκ 123
ἀδικεῖν μόνον ἀλλὰ καὶ διδάσκειν συναδικεῖν ἐν ἀκοινωνήτοις πράγμασι
κοινωνίαν τιθέμενον· οἴστρου γὰρ [τοῦ] κατασχόντος, ἀμήχανον λαβεῖν
τέλος δι' ἑνὸς μόνου τὰς ὀρέξεις, ἀλλὰ δεῖ πάντως δύο κοινοπραγῆσαι,
τὸν μὲν ὑφηγητοῦ τὸν δὲ γνωρίμου τάξιν λαβόντα, πρὸς ἀκρασίας καὶ
λαγνείας βεβαίωσιν, αἰσχίστων κακῶν. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἔνεστιν εἰπεῖν, ὡς τὸ 124
σῶμα μόνον διαφθείρεται τῆς μοιχευομένης γυναικός, ἀλλ', εἰ δεῖ τἀληθὲς
εἰπεῖν, ἡ ψυχὴ πρὸ τοῦ σώματος εἰς ἀλλοτρίωσιν ἐθίζεται διδασκομένη
πάντα τρόπον ἀποστρέφεσθαι καὶ μισεῖν τὸν ἄνδρα. καὶ ἧττον ἂν ἦν 125
δεινόν, εἰ τὸ μῖσος ἐπεδείκνυτο ἐμφανές — τὰ γὰρ ἐν περιόπτῳ ῥᾷον
φυλάξασθαι —· νυνὶ δὲ δυσυπονόητον καὶ δυσθήρατόν ἐστι, πανούργοις
τέχναις συσκιαζόμενον καὶ τὴν ἐναντίαν ἔστιν ὅτε τοῦ φιλεῖν δόξαν ἐμποιοῦν
γοητείαις τισὶ καὶ ἀπάταις. ἀναστάτους γε μὴν τρεῖς ἀποδεικνύουσιν 126
οἴκους, τόν τε τοῦ παρασπονδουμένου ἀνδρός, ὃς τὰς ἐπὶ γάμοις εὐχὰς
καὶ τὰς ἐπὶ γνησίοις παισὶν ἐλπίδας περικόπτεται, καὶ δύο δ' ἑτέρους
τόν τε τοῦ μοιχοῦ καὶ τὸν τῆς γυναικός· καὶ γὰρ τούτων ἑκάτερος
ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ τῶν μεγίστων ὀνειδῶν ἀναπίμπλαται. κἂν 127 *
πολυάνθρωποι μὲν τύχωσιν αἱ συγγένειαι διὰ τὰς ἐπιγαμίας καὶ τὰς
ἄλλων πρὸς ἄλλους ἐπιμιξίας, ἅψεται καὶ τῆς πόλεως ἁπάσης ἐν κύκλῳ
p. 202 M. βαδίζον τἀδίκημα. παγχάλεπόν γε μὴν | καὶ ὁ τῶν τέκνων ἐπαμ- 128

1 μεγίστων Arm τοῦτο AP 2 φιληδονίαν Arm Nicet.: φιληδονίας codd. ἢ] οἳ AP 3 τόνους ἐκλύει transp. AP τὰς μεγίστας οὐσίας Arm 4 μηδὲ ἓν Nicet. 5 τῶν om. H (Turn.) ἔπειτα P 6 διδάσκειν G (coni. Mang.): διδάσκει ceteri συναδικεῖν διδάσκει transp. Arm 7 τοῦ (sic codd. Arm Nicet.) seclusi; τούτου Mang. λαβεῖν] εὑρεῖν AP (Turn.) 10 τοῦτο Nicet. ἔνεστιν] ἔστιν G 11 μοιχωμένης AP 13 τρόπον om. F ἦν om. M 14 ἐμφανὲς ἐπεδείκνυτο transp. Nicet. 15 ante δυσυπονόητον add. καὶ AP, δυσύποιστον καὶ add. Nicet. 16 δόξαν τοῦ φιλεῖν transp. M 17 ἀποδείκνυ[illegible]σιν G, ἀποδείκνυσιν AP 18 παρασπενδομένου H (Turn.) ὃς Markland (Mang.): οὗ G Nicet., om. ceteri 19 παρακόπτεται M, περικόπτουσι Nicet. δὲ AP 20 τόν τε τοῦ] τοῦ τε AP alt. τὸν Arm (coni. Mang.): om. codd. 21 ὕβρεων Nicet. ἀναπίμπλανται H (Turn.) κἂν γὰρ Arm 22 μὲν om. Nicet. (fort. recte)

1—298,14 Nicetae Serrani Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 245v) Φίλωνος: μέγιστον ἀδικημάτων ἐστὶν ἡ μοιχεία. πρῶτον μὲν γὰρ—πρῶτον ἀδικημάτων ἀνεγράφη.

φοτερισμός· μὴ γὰρ ἁγνευούσης γυναικός, ἀμφίδοξον καὶ ἄδηλον, τὰ ἀποκυόμενα τίνος ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ πατρός· εἶτα λανθάνοντος τοῦ πράγματος, οἱ μοιχίδιοι τὴν τῶν γνησίων παρασπασάμενοι τάξιν ἀλλοτρίαν γενεὰν νοθεύουσι καὶ κλῆρον ὅσον τῷ δοκεῖν πατρῷον οὐδὲν προσήκοντα
129 διαδέξονται. καὶ ὁ μὲν μοιχὸς ἐφυβρίσας καὶ ἐναπερυγὼν τὸ πάθος, ἐπίληπτον σπορὰν σπείρας, ὅταν ἀποπλησθῇ τῆς ἐπιθυμίας, οἰχήσεται καταλιπών, γέλωτα θέμενος τὴν τοῦ παρανομηθέντος ἄγνοιαν· ὁ δ' οἷα τυφλὸς μηδὲν τῶν ὑποικουρημένων ἐπιστάμενος ὡς οἰκειότατα ἔκγονα
130 τὰ ἐκ τῶν πολεμιωτάτων θεραπεύειν ἀναγκασθήσεται. φανερὸν δ' εἰ γένοιτο τἀδίκημα, κακοδαιμονέστατοι γένοιντ' ἂν οἱ μηδὲν ἠδικηκότες ἄθλιοι παῖδες, μηδετέρῳ γένει προσνεμηθῆναι δυνάμενοι, μήτε τῷ τοῦ
131 γήμαντος μήτε τῷ τοῦ μοιχοῦ. τοιαύτας συμφορὰς ἀπεργαζομένης τῆς ἐκνόμου μίξεως, εἰκότως στυγητὸν καὶ θεομίσητον πρᾶγμα, μοιχεία, πρῶτον ἀδικημάτων ἀνεγράφη.
132 (25.) Δεύτερον δὲ πρόσταγμα μὴ ἀνδροφονεῖν. ἀγελαστικὸν γὰρ καὶ σύννομον ζῷον τὸ ἡμερώτατον ἄνθρωπον ἡ φύσις γεννήσασα πρὸς ὁμόνοιαν καὶ κοινωνίαν ἐκάλεσε, λόγον δοῦσα συναγωγὸν εἰς ἁρμονίαν καὶ κρᾶσιν ἠθῶν. ὁ δὴ κτείνων τινὰ μὴ ἀγνοείτω νόμους φύσεως καὶ
133 θεσμοὺς ἀνατρέπων καλῶς καὶ συμφερόντως ἅπασι γραφέντας. ἴστω μέντοι καὶ ἱεροσυλίας ἔνοχος ὢν τὸ ἱερώτατον τῶν τοῦ θεοῦ κτημάτων σεσυληκώς· τί γὰρ σεμνότερον ἢ ἁγιώτερον ἀνάθημα ἀνθρώπου; χρυσὸς μὲν καὶ ἄργυρος καὶ λίθοι πολυτελεῖς καὶ ὅσαι ἄλλαι τιμαλφέστατναι

1 ἀμφίδοξα καὶ ἄδηλα G 1. 2 τὸ ἀποκυόμενον AP Arm Nicet. 2 τῇ ἀληθείᾳ M: ἀληθεία ceteri 4 τῷ corr. ex τὸ H 5 διαδέχονται Christophorson ἀφυβρίσας Nicet. ἐπαπερυγὼν coni. Mang. 7 ἐν γέλωτι AP τὴν om. L (Turn.) παρασπονδηθέντος coni. Mang. 8 ὑποικουρημένων F Arm (coni. Mang.): ἐποικουρημένων MAPH (v), ἐποικουρημένος G, ἀποικουρουμένων Nicet.; ὑπῳκουρημένων Wendl. ἔκγονα F: ἔγγονα ceteri (v) 9 θεραπεύειν] τροφεύειν voluit Mang. 10 τἀδίκημα AP: τὸ ἀδίκημα ceteri γένοιτ' FH[1] 11 μηδ' ἑτέρῳ FH[1] (Turn.) 13 ἐκνόμου] ἐκ τοῦ νόμου Nicet. μισητὸν Nicet. ἡ μοιχεία A (Mang.) 16 ζῴων Arm; ⟨καὶ⟩ ζῴων coni. Mang. ἄνθρωπον F (ω) Nicet.: om. ceteri (v) 17 λόγον δοῦσα] λόγον οὖσαν A 18 δὴ] δὲ Richt. 19 τοὺς ante καλῶς add. Arm 20 ἱεροσυλίας H: ἱεροσυλία ceteri (v) τοῦ om. Nicet. κτισμάτων (η) H (cf. *de spec. leg.* III 15 p. 313 M.): κτισμάτων ceteri Arm Nicet. 21 ἁγιώτερον Arm (coni. Mang.): ἀνώτερον codd. 22 τιμαλφέστατοι MFG

15 — 21 Nicetae Serrani Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 246r): δεύτερον δὲ πρόσταγμα — σεσυληκώς.

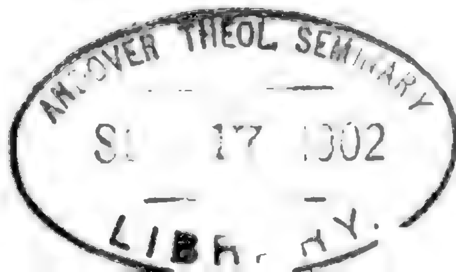

134 ὕλαι κόσμος οἰκοδομημάτων ἐστίν, ἄψυχος ἀψύχων· ἄνθρωπος δέ, ζῷον ἄριστον κατὰ τὸ κρεῖττον τῶν ἐν αὐτῷ, τὴν ψυχήν, συγγενέστατος τῷ καθαρωτάτῳ τῆς οὐσίας οὐρανῷ, ὡς δ' ὁ τῶν πλείστων λόγος, καὶ τῷ τοῦ κόσμου πατρί, τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάντων οἰκειότατον ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα τῆς ἀιδίου καὶ εὐδαίμονος ἰδέας τὸν νοῦν λαβών.

135 (26.) Τρίτον δ' ἐστὶ τῆς δευτέρας πεντάδος παράγγελμα μὴ κλέπτειν. ὁ γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπικεχηνὼς κοινὸς πόλεως ἐχθρός, βουλήσει μὲν τὰ πάντων δυνάμει δὲ τά τινων ὑφαιρούμενος, τῷ τὴν μὲν πλεονεξίαν ἐπὶ μήκιστον ἐκτείνεσθαι, τὸ δ' ἀσθενὲς ὑστερίζον εἰς 203 M. 136 βραχὺ στέλλεσθαι καὶ μόνον | φθάνειν ἐπ' ὀλίγους. ὅσοι τοίνυν τῶν κλεπτῶν ἰσχὺν προσέλαβον, ὅλας συλῶσι πόλεις ἀλογοῦντες τιμωριῶν διὰ τὸ ἐπικυδέστεροι τῶν νόμων εἶναι δοκεῖν· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ὀλιγαρχικοὶ τὰς φύσεις, οἱ τυραννίδων καὶ δυναστειῶν ἐπιθυμοῦντες, οἱ τὰς μεγάλας ἐργαζόμενοι κλοπάς, σεμνοῖς ὀνόμασι τοῖς ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας ἐπι- 137 κρύπτοντες λῃστείαν τἀληθὲς ἔργον. ἐκ πρώτης οὖν ἡλικίας ἀναδιδασκέσθω τις μηδὲν λάθρα τῶν ἀλλοτρίων ὑφαιρεῖσθαι, κἂν βραχύτατον ᾖ, διότι ἐγχρονίζον ἔθος φύσεως κραταιότερόν ἐστι καὶ τὰ μικρὰ μὴ κωλυόμενα φύεται καὶ ἐπιδίδωσι πρὸς μέγεθος συναυξανόμενα.

138 (27.) Κλέπτειν δ' ἀπειπὼν ἑξῆς ψευδομαρτυρεῖν ἀπαγορεύει, πολλοῖς καὶ μεγάλοις καὶ πᾶσι χαλεποῖς τοὺς ψευδομάρτυρας ἐνόχους εἰδώς.

---

2 αὐτῷ in αὐτῷ corr. H 3 τὴν οὐσίαν AP 6 δ' om. F παράγγελμα] παράδειγμα AP 7 κλέπτειν] βλέπειν N 8 ἀφαιρούμενος FH (Turn.) 11 ὅλας] ὅσας M 13 τυραννίδος H (Turn.) 14 τοῖς MAPH: τῆς FGN Nicet. (v) 15 τἀληθὲς ἔργον Arm: τἀληθέστερον codd. (v) ἀναδιδασκέτω AP 16 μηδὲ Turn. 17 ἐστι om. Nicet. μὴ om. H μὴ κωλυόμενα] κωλυόμενα οὐδαμῶς M post κωλυόμενα add. ἁμαρτήματα D[P] Max. 18 φύεται D: αὔξεται codd. Nicet. (v) ἐπιδίδοται D συναυξάνοντα D[P] Max., συναύξοντα D[R] Barocc., ἐπαυξανόμενα H (v) 19 ἑξῆς] εὐθὺς H (Turn.) 20 πᾶσι χαλεποῖς] παγχαλέποις Christophorson, παντάπασι χαλεποῖς coni. Mang.

6—18 pergit Nicetas paulo post: τρίτον δέ ἐστι παράγγελμα· μὴ κλέπτῃς. ὡς ἀλλοτρίοις ἐπικεχηνὼς — πρὸς μέγεθος συναυξανόμενα. 6 — 301,2 N fol. 153[v]: τρίτον δ' ἐστὶ — ψευδομαρτυρίαν ἀπειπεῖν. 17—18 D[P] fol. 310[v] Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὸν δεκάλογον D[R] fol. 255[r] Mel. Barocc. fol. 137[r] Max. Ecl. cap. 62 Φίλωνος: ἐγχρονίζον ἔθος — συναυξάνοντα. 19 — 301,1 D[R] fol. 281[r] Φίλωνος: οἱ τὰ ψευδῆ μανθάνοντες δυσκόλως μανθάνουσι τἀληθῆ. (tum post spatium:) ψευδομαρτυρεῖν ἀπαγορεύει ὁ θεῖος λόγος πολλοῖς — κολάσεως. 19—301,2 pergit Nicetas: κλέπτειν τοίνυν ἀπειπὼν—ψευδῆ μαρτυρίαν ἀπειπεῖν.

τὸ μὲν γὰρ πρῶτον φθείρουσι τὴν σεμνὴν ἀλήθειαν, ἧς οὐκ ἔστιν ἐν βίῳ κτῆμα ἱερώτερον, ἡλίου τρόπον φῶς τοῖς πράγμασι περιτιθείσης, ἵνα
139 μηδὲν αὐτῶν ἐπισκιάζηται. δεύτερον δὲ πρὸς τῷ ψεύδεσθαι καὶ τὰ πράγματα οἷα νυκτὶ καὶ σκότῳ βαθεῖ περιαμπίσχουσι καὶ συμπράττουσι μὲν τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἐπιτίθενται δὲ τοῖς ἀδικουμένοις, ἃ μήτ' εἶδον μήτ' ἤκουσαν μήτ' ἴσασι παγίως εἰδέναι καὶ σφόδρα κατειληφέναι δια-
140 βεβαιούμενοι. προσεξεργάζονται δὲ καὶ τρίτον παρανόμημα τῶν προτέρων ἀργαλεώτερον· ὅταν γὰρ σπάνις ἀποδείξεων ᾖ διὰ λόγων ἢ διὰ γραμμάτων, ἐπὶ μάρτυρας καταφεύγουσιν οἱ τὰς ἀμφισβητήσεις ἔχοντες, ὧν τὰ ῥήματα κανόνες εἰσὶ τοῖς δικασταῖς περὶ ὧν μέλλουσιν ἀποφαίνεσθαι· μόνοις γὰρ τούτοις ἐπανέχειν ἀνάγκη, μηδενὸς ὄντος ἑτέρου τῶν εἰς ἔλεγχον· ἐξ οὗ συμβαίνει, τοὺς μὲν καταμαρτυρουμένους ἀδικεῖσθαι νικᾶν δυναμένους, τοὺς δὲ προσέχοντας δικαστὰς ἀδίκους καὶ παρα-
141 νόμους ψήφους ἀντὶ νομίμων καὶ δικαίων γράφειν. τὸ μέντοι πανούργημα φθάνει καὶ πρὸς ἀσέβειαν· οὐ γὰρ ἀνωμότοις δικάζειν ἔθος, ἀλλὰ μετὰ φρικωδεστάτων ὅρκων, οὓς παραβαίνουσι πρὸ τῶν ἀπατωμένων οἱ φενακίζοντες, ἐπειδὴ τῶν μὲν τὸ σφάλμα οὐ κατὰ γνώμην, οἱ δ' ἐπιστήμῃ καταστρατηγοῦσι καὶ ἐκ προνοίας ἁμαρτάνοντες καὶ τοὺς κυρίους τῆς ψήφου συνεξαμαρτάνειν ἀναπείθοντες οὐκ εἰδότας ὃ δρῶσιν ἐπὶ τιμωρίᾳ

1 — 3 τὸ μὲν—δεύτερον δὲ om. D[R] fol. 281[r] 1 γὰρ om. AP (ss. P[2]) 2 βίῳ] κόσμῳ Arm κτῆμα] χρῆμα coni. Mang. ἱερώτερον v (Arm?): ἱερώτατον codd. D; ⟨κάλλιον⟩ κτῆμα, ἱερώτατον conicio περιτιθεῖσαν coni. Mang. 3 μηδεὶς N τῷ] τὸ F, γὰρ τῷ D 4 σκότει AP περιαμφίσκουσι [πίσχ] F, περιαμφίσκουσι N 5 post ἁμαρτάνουσιν add. δικασταῖς D (prob. Mang.) ἐπιτίθενται—ἔχοντες (9) om. D μήτ'] μήτε AP; μήτε ter Nicet. 7 προσεξεργάζονται MG: προσεπεξεργάζονται ceteri (v), προσεπεξάργονται (sic) N 8 ἢ post ᾖ add. Arm alt. διὰ FN Nicet.: om. ceteri (v) γραμμάτων] πραγμάτων AP 9 μάρτυρα N 10 τοῖς om. H (Turn.) τοῖς δικασταῖς om. D 11 μόνοις — ἔλεγχον (12) om. D τούτοις Arm: om. codd. Nicet. 12 ἀδικεῖσθαι] ἐλέγχεσθαι Arm Nicet. 13 δὲ] δὲ οὐ D 13. 14 ἀδίκους καὶ παρανόμους D Arm, — ους ex — ως corr. H: ἀδίκως καὶ παρανόμως ceteri Nicet. 14 ψήφους D (γνώμας Arm): om. codd. Nicet. νόμων καὶ δικαίων AP, δικαίων καὶ νομίμων transp. H, νομίμων καὶ om. D γράφειν H Arm: ἀναγράφειν ceteri D Nicet. (γράφεσθαι v) 14. 15 τότε μέντοι καὶ τὸ παν. φθάνει πρὸς D 15 ἀνωμότως H (v), ἀνομότως D δικάζουσιν (om. ἔθος) D 16 πρὸ] μετὰ Arm 17 δὲ D Nicet. 17. 18 ἐπιστήμης στρατηγοῦσιν ἐκ προνοίας D 18 καταστρατηγοῦσι FGHN Arm Nicet.: κατηγοροῦσι MAP (Mang.) προνοίας] πορνείας P κυρίους D Arm: κατηγόρους codd. (Turn.) 18. 19 τῇ ψήφῳ AP 19 ante οὐκ add. ἄγουσιν D εἰδότες N ὃ δρῶσιν om. D ἐπὶ τιμωρίας τοὺς οὐδεμιᾶς ἀξίους D

1—3 D[R] fol. 72[v] (Φίλωνος) ἐκ τοῦ εἰς τὴν θείαν δεκάλογον: σεμνὸν ἡ ἀλήθεια—ἐπισκιάζηται.

204 M. τῶν οὐδεμιᾶς ἀξίων κολάσεως. | διὰ μὲν δὴ ταῦτά μοι δοκεῖ ψευδο-
μαρτυρίαν ἀπειπεῖν.

(28.) Τελευταῖον δ' ἐπιθυμεῖν ἀπαγορεύει νεωτεροποιὸν καὶ ἐπί- 142
βουλον τὴν ἐπιθυμίαν εἰδώς. πάντα μὲν γὰρ τὰ ψυχῆς πάθη χαλεπά,
κινοῦντα καὶ σείοντα αὐτὴν παρὰ φύσιν καὶ ὑγιαίνειν οὐκ ἐῶντα, χαλε-
πώτατον δ' ἐπιθυμία· διὸ τῶν μὲν ἄλλων ἕκαστον θύραθεν ἐπεισιὸν
καὶ προσπῖπτον ἔξωθεν ἀκούσιον εἶναι δοκεῖ, μόνη δ' ἐπιθυμία τὴν
ἀρχὴν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν λαμβάνει καὶ ἔστιν ἑκούσιος. τί δ' ἐστὶν ὃ 143
λέγω; τοῦ παρόντος καὶ νομισθέντος ἀγαθοῦ φαντασία διεγείρει καὶ
διανίστησι τὴν ψυχὴν ἠρεμοῦσαν καὶ σφόδρα μετέωρον ἐξαίρει καθάπερ
ὀφθαλμοὺς φῶς ἀναστράψαν· καλεῖται δὲ τουτὶ τὸ πάθος αὐτῆς ἡδονή.
τὸ δ' ἐναντίον ἀγαθῷ κακόν, ὅταν ἐκβιασάμενον πληγὴν ἐπενέγκῃ 144
καίριον, συννοίας καὶ κατηφείας εὐθὺς αὐτὴν ἀναπίμπλησιν ἄκουσαν·
ὄνομα δὲ [καὶ] τούτῳ τῷ πάθει λύπη. ὅταν δὲ τὸ κακὸν μήπω μὲν 145
εἰσῳκισμένον θλίβῃ, μέλλῃ δ' ἀφικνεῖσθαι καὶ παρευτρεπίζηται, πτοίαν
καὶ ἀγωνίαν, ἀποφράδας ἀγγέλους, προεκπέμπει δειματοῦντας· φόβος
δὲ προσαγορεύεται τὸ πάθος. ἐπειδὰν δὲ λαβών τις ἔννοιαν ἀγαθοῦ μὴ 146
παρόντος ὀρέγηται τυχεῖν αὐτοῦ, πρὸς μήκιστον τὴν ψυχὴν ἐλαύνων
καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνων, ψαῦσαι τοῦ ποθουμένου γλιχόμενος, ὥσπερ
ἐπὶ τροχοῦ κατατείνεται, σπεύδων μὲν συλλαβεῖν, ἐφικνεῖσθαι δ' ἀδυνατῶν
καὶ ταὐτὸν πεπονθὼς τοῖς τοὺς ἐξαναχωροῦντας διώκουσιν ἐλάττονι μὲν
τάχει προθυμίᾳ δ' ἀνανταγωνίστῳ. ὅμοιον δέ τι καὶ περὶ τὰς αἰσθήσεις 147
ἔοικε συμβαίνειν· ὀφθαλμοί τε γὰρ πολλάκις ὁρατοῦ τινος πάνυ μακρὰν

1 διὰ—ἀπειπεῖν (2) om. Richt. μὲν om. Nicet. 1. 2 ψευδῆ μαρτυρίαν Nicet. 3 δὲ MN ἐπιθυμεῖν Arm: ἐπιθυμίαν codd. (v) ἀγορεύει H 4 τὴν ἐπι-θυμίαν] ταύτην AP (Mang.) μὲν om. P ψυχῆς] τῆς ψυχῆς A 5 κινοῦντα] κλονοῦντα coni. Mang. 6 δὲ MN 7 μόνη om. Arm ἐπιθυμία N Arm: ἡ ἐπιθυμία AP, αὐτὴ ἐπιθυμία ceteri (v); αὕτη vel αὖ ἡ (pro αὐτή) coni. Mang. 8 αὐτῶν om. H (v) λαμβάνειν F ἀκούσιος F 11 τουτὶ] τοῦτο M 12 ἀγαθοῦ AP ἐμβιασάμενον G ἐπενέγκοι[η] AP 13 καιρίαν AP καὶ om. N εὐθὺς om. M 14 καὶ seclusi (om. Arm) 15 μέλλῃ[οι] A, μέλλει PH δὲ MN παρευτρεπίζηται codd. (παρατραπίζηται A): παρευτρεπίζεσθαι v 18 τυχεῖν αὐτοῦ MFGN: αὐτοῦ τυχεῖν AP, λαβεῖν αὐτοῦ H (Turn.) ἐλαύνων scripsi: ἐλαύνει codd. (v) 19 γλιχομένην (scil. τὴν ψυχὴν) coni. Mang. 20 τροχῷ N ἐφικέσθαι FN 22 δὲ MAP ἀνταγωνίστω AP[1] 23 τε γὰρ om. Turn., τε om. Richt. μακρὰν πάνυ transp. A

3—303,8 pergit N fol. 154r: τελευταῖον δὲ ἐπιθυμίαν—ἅλις μὲν δὴ τούτων.

ἀφεστῶτος εἰς κατάληψιν ἐλθεῖν ἐπειγόμενοι, τείνοντες αὑτούς, εὖ μάλα
καὶ πλέον τῆς δυνάμεως ἐνεχθέντες, ὤλισθον κατὰ κενοῦ περὶ τὴν
ἀκριβῆ τοῦ ὑποκειμένου γνῶσιν σφαλέντες καὶ προσέτι τὴν ὄψιν τῷ
βιαίῳ καὶ συντόνῳ τῆς ἀτενοῦς προσβολῆς ἀσθενήσαντες ἀμαυροῦνται.
148 καὶ θροῦ πάλιν ἀσαφοῦς ἐκ μακροῦ διαστήματος φερομένου, τὰ ὦτα
ἀνεγερθέντα καὶ ἐπουρίσαντα ἵεται καὶ σπεύδει προσελθεῖν εἰ οἷόν τε
149 ἐγγυτέρω, πόθῳ τοῦ τρανωθῆναι ταῖς ἀκοαῖς τὸν ἦχον· ὁ δ' — ἔτι
γὰρ ἀμαυρὸς ὡς ἔοικε προσπίπτει — οὐδὲν τῶν εἰς γνῶσιν τηλαυ-
γέστερον ἐπιδίδωσιν, ὡς ἔτι μᾶλλον τὸν ἀνήνυτον καὶ ἀδιεξίτητον ἐπι-
τείνεσθαι τοῦ καταλαβεῖν ἵμερον, Ταντάλειον τιμωρίαν ἐπιφερούσης τῆς
ἐπιθυμίας· ἐκεῖνός τε γὰρ ὧν ὀρεχθείη πάντων ὁπότε μέλλοι ψαύσειν,
ἀπετύγχανεν, ὅ τε κρατηθεὶς ἐπιθυμίᾳ, | διψῶν ἀεὶ τῶν ἀπόντων, p. 205 M.
150 οὐδέποτε πληροῦται περὶ κενὴν ἰλυσπώμενος τὴν ὄρεξιν. ὥσπερ τε
τὰ ἑρπηνώδη τῶν νοσημάτων, εἰ μὴ προανακρουσθείη τομαῖς ἢ καύσεσιν,
ἐπιθέοντα σύμπασαν ἐν κύκλῳ καταλαμβάνει τὴν τοῦ σώματος κοινωνίαν
οὐδὲν ἀπαθὲς μέρος ἐῶντα, οὕτως, εἰ μὴ λόγος ὁ κατὰ φιλοσοφίαν
ἰατροῦ δίκην ἀγαθοῦ ῥέουσαν τὴν ἐπιθυμίαν ἐπίσχοι, πάντ' ἐξ ἀνάγκης
τὰ τοῦ βίου πράγματα κινηθήσεται παρὰ φύσιν· οὐδὲν γάρ ἐστιν
ὑπεξῃρημένον ὃ διαφεύγει τὸ πάθος, ἀλλ' ὅταν ἄδειαν λάβῃ καὶ ἐκεχειρίαν,
151 ἐπινέμεται καὶ σίνεται πάντα διὰ πάντων. εὔηθες ἴσως μακρηγορεῖν
ἐστι περὶ τῶν οὕτως ἐμφανῶν, ἃ τίς ἀνὴρ ἢ πόλις ἀγνοεῖ καθ' ἑκάστην
οὐχ ἡμέραν μόνον ἀλλὰ καὶ ὥραν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἔλεγχον ἐναργῆ παρι-
στάντα; χρημάτων ἔρως ἢ γυναικὸς ἢ δόξης ἤ τινος ἄλλου τῶν ἡδονὴν
ἀπεργαζομένων ἆρά γε μικρῶν καὶ τῶν τυχόντων αἴτιος γίνεται κακῶν;
152 οὐ διὰ τοῦτον συγγένειαι μὲν ἀλλοτριοῦνται τὴν φυσικὴν εὔνοιαν μεθαρμο-

1 αὐτοὺς MFN, αὐτοὺς in αὑτοὺς corr. H 2 καινοῦ G 3 τὴν ὄψιν om. H
λ
(Turn.) 4 βιαίῳ] βεβαίω AP, βίω M ἀτενοῦς AP (Arm?): ἀτενοῦς G,
ἀτελοῦς MFN, om. H (v) 5 φερομένου εἰς τὰ ὦτα Arm 6 ἐγερθέντα AP
ἐπουρίσαντα] ἐπορθιάσαντα vel ἐπορθιασθέντα coni. Mang. ἵεται MHFN
7. 8 ἔτι γὰρ] ἔπειτα AP 8 ἀμαυρῶς AP 9 ἐπιδίδωσιν G: ἐπιδιδοὺς ceteri (v)
ἀδιεξήτητον FH[1], καὶ ἀδιεξίτητον om. M 11 μέλλοι MAPFN Arm: μέλλει GH (v)
ἀπ ε ϊ
12 αἰεὶ AP παρόντων H 13 οὐδέπω G παρὰ M τε] δὲ G,
om. AP 14 „προανεκριζωθείη Arm“ 15 ἐπιθέοντα] ἐπινεμόμενα Arm
17 ῥέουσαν] ἕρπουσαν coni. Mang. 18 κατακινηθήσεται AP γὰρ om. M
μαίν
19 ἐκκεχειρίαν APFH 20 ἐπινέμεται] ἐπιμαίνεται FN, ἐπινέμεται L (ἐπιμαίνεται
Turn.) σίνεται Mang.: γίνεται codd., γίγνεται N, κινεῖται Arm πάντα] πάντη A,
om. N ἴσως] οὕτως N 21 οὕτως] ὄντως M 22. 23 παριστῶντα FN 23 tert. ἢ
om. N 25 τοῦτον scripsi: τοῦτο codd. εὔνοιαν] ἔννοιαν FH

ζόμεναι πρὸς ἀνήκεστον ἔχθραν, χῶραι δὲ μεγάλαι καὶ πολυάνθρωποι
στάσεσιν ἐμφυλίοις ἐρημοῦνται, γῆ δὲ καὶ θάλαττα πληροῦται τῶν
καινουργουμένων αἰεὶ συμφορῶν ναυμαχίαις καὶ πεζαῖς στρατιαῖς; οἱ 153
γὰρ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων πρός τε ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους
τραγῳδηθέντες πόλεμοι πάντες ἀπὸ μιᾶς πηγῆς ἐρρύησαν, ἐπιθυμίας
ἢ χρημάτων ἢ δόξης ἢ ἡδονῆς· περὶ γὰρ ταῦτα κηραίνει τὸ τῶν
ἀνθρώπων γένος.

(29.) Ἅλις μὲν δὴ τούτων. χρὴ δὲ μηδ' ἐκεῖνο ἀγνοεῖν, ὅτι οἱ 154
δέκα λόγοι κεφάλαια νόμων εἰσὶ τῶν ἐν εἴδει παρ' ὅλην τὴν νομοθεσίαν
ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγραφέντων. ὁ μὲν πρῶτος τῶν περὶ μοναρχίας· 155
οὗτοι δὲ δηλοῦσιν, ὅτι ἓν αἴτιον τοῦ κόσμου καὶ ἡγεμὼν καὶ βασιλεὺς
εἷς ὁ ἡνιοχῶν καὶ κυβερνῶν τὰ ὅλα σωτηρίως, ὀλιγαρχίαν ἢ ὀχλοκρατίαν,
ἐπιβούλους πολιτείας φυομένας παρ' ἀνθρώποις τοῖς κακίστοις ἐξ ἀταξίας καὶ πλεονεξίας, ἐξεληλακὼς ἐκ τοῦ καθαρωτάτου τῆς οὐσίας,
οὐρανοῦ. ὁ δὲ δεύτερος κεφάλαιόν ἐστι πάντων, ὅσα περὶ χειροκμήτων 156
ἐνομοθετεῖτο, ἀγάλματα καὶ ξόανα καὶ συνόλως ἀφιδρύματα, ὧν γραφικὴ
καὶ πλαστικὴ βλαβεραὶ δημιουργοί, κατασκευάζειν οὐκ ἐῶν οὐδ' ὅσα
μύθων πλάσματα προσίεσθαι, θεογαμίαν καὶ θεογονίαν καὶ τὰς ἀμφοτέραις
206 M. ἑπομένας | ἀμυθήτους καὶ ἀργαλεωτάτας κῆρας. τῷ δὲ τρίτῳ ὑπο- 157
στέλλει τά τε ἀνώμοτα πάντα καὶ ἐφ' οἷς ὀμνύναι δεῖ καὶ ὁπότε καὶ
ὅπου χρὴ καὶ τίνα καὶ πῶς ἔχοντα κατά τε ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ
ὅσα ἐπ' εὐόρκοις καὶ τοὐναντίον ἐχρήσθη. (30.) τὸ δὲ τέταρτον, τὸ 158
περὶ τῆς ἑβδομάδος, οὐδὲν ἀλλ' ἢ κεφάλαιον νομιστέον ἑορτῶν καὶ τῶν
διατεταγμένων εἰς ἑκάστην ἁγνευτικῶν, περιρραντηρίων τε αἰσίων καὶ

2 πληροῦνται AP 3 κεκαινουργουμένων (sic) H (Turn.), κεκαινουργημένων FN ἀεὶ HFN 4 τε] θ' AP (Mang.) 6 ἢ δόξης ἢ χρημάτων transp. AP 8 τούτων corr. ex τοῦτον H, τοῦτο M ἐκεῖν' AP 9 παρ' om. F 10 τῶν om. Arm 11 ὁ ἡγεμὼν AP 12 εἷς ὁ] ὡς Arm ὀλιγαρχίαν δὲ Arm ἢ om. M ὀχλοκρασίαν MF[1]H 13 ἀνεπιβούλους M παρὰ H 14 ἐληλακὼς F[2], λελακηκὼς F[1] τὴν οὐσίαν AP 15 ὅσα] ὅθεν A 16 ἐνομοθετεῖτο AP: ἐνομοθετεῖτο ἂν ceteri (v) 18 θεογαμίαν] θεομαχίαν AP καὶ θεογονίαν om. Arm ἀμφοτέραις P: ἀμφοτέροις [αι] A, ἀμφοτέροις ceteri (Turn.) 19 ἀργαλεωτάτας F: ἀργαλεωτάτους MAP, ἀργαλεωτέρας GH (Turn.) 19. 20 ὑποστέλλει suspectum; ὑποτάττει conicio 20 πάντα om. FH (v) 21 ἔχοντα MP: ἔχοντας ceteri (v) σῶμα καὶ ψυχὴν transp. F 22 alt. τὸ] τὸν G 23 ἑβδομάδος] ἑβδόμης voluit Mang. ἀλλ'] ἄλλ' M 24 δια (om. τεταγμένων) AP, τεταγμένων add. mg. P[2] τε G (Arm?): δὲ ceteri (v)

159 ἐπηκόων εὐχῶν καὶ θυσιῶν τελείων, αἷς ἡ λατρεία ἐγίνετο. ἑβδόμην δὲ λέγω καὶ τὴν σὺν ἑξάδι τῇ γονιμωτάτῃ καὶ τὴν ἄνευ ἑξάδος, ἐπιπροσθοῦσαν αὐτῇ, μονάδι ὁμοιουμένην, ὧν ἑκατέρᾳ τὰς ἑορτὰς παραριθμεῖ· μονάδι μὲν τήν τε ἱερομηνίαν, ἣν σάλπιγξιν ὑποσημαίνουσι, καὶ νηστείαν, ἐν ᾗ σιτίων καὶ ποτῶν ἀποχὴ διείρηται, καὶ ἣν Ἑβραῖοι πατρίῳ γλώττῃ Πάσχα προσαγορεύουσιν, ἐν ᾗ θύουσι πανδημεὶ αὐτῶν ἕκαστος τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν οὐκ ἀναμένοντες, ἱερωσύνην τοῦ νόμου χαρισαμένου τῷ ἔθνει παντὶ κατὰ μίαν ἡμέραν ἐξαίρετον ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς
160 αὐτουργίαν θυσιῶν· καὶ ἔτι τὴν ἐν ᾗ προσφέρεται δράγμα χαριστήριον εὐγονίας καὶ φορᾶς τῆς πεδιάδος δι' ἀσταχύων πληρώσεως· καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης καταριθμουμένην ἑπτὰ ἑβδομάσι πεντηκοστὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ προσάγειν ἄρτους ἔθος, οἳ καλοῦνται πρωτογεννημάτων ἐτύμως, ἐπειδήπερ εἰσὶν ἀπαρχὴ γεννημάτων καὶ καρπῶν ἡμέρου τροφῆς, ἣν
161 ἀνθρώπῳ τῷ ἡμερωτάτῳ ζῴων ἀπένειμεν ὁ θεός. ἑβδομάδι δὲ τὰς μεγίστας καὶ πολυημέρους ἑορτὰς προσένειμε κατὰ τὰς τοῦ ἔτους ἰσημερίας, ἐαρινὴν καὶ μετοπωρινήν, δύο δυσὶν ἀναθείς, ἑκατέραν ἐφ' ἡμέρας ἑπτά, τὴν μὲν κατὰ τὸ ἔαρ ἐπὶ τελειώσει τῶν σπειρομένων, τὴν δὲ μετοπωρινὴν ἐπὶ συγκομιδῇ καρπῶν ἁπάντων, οὓς καὶ τὰ δένδρα ἤνεγκεν· ἑπτὰ δ' ἡμέραι ἀπενεμήθησαν εἰκότως ἑπτὰ μησὶ τῆς ἰσημερίας ἑκατέρας, ἵνα μὴν ἕκαστος λαμβάνῃ γέρας ἐξαίρετον μίαν ἱερὰν ἡμέραν ἑορτώδη πρὸς εὐθυμίαν καὶ ἀπόλαυσιν ἐκεχειρίας.
162 ἐμφέρονται δὲ καὶ ἄλλοι νόμοι πάνυ καλῶς τεθέντες, εἰς ἡμερότητα καὶ κοινωνίαν ἀτυφίαν τε καὶ ἰσότητα προκαλούμενοι· τούτων οἱ μὲν

1 αἷς G Arm: om. ceteri (v) ἐγίγνετο M, ἐγγίνεται G ἑβδομάδα Arm 2 alt. τὴν] τῇ F, τῇ in τὴν corr. H 2. 3 ἐπιπροσθεῖσαν AP; ⟨οὐδ'⟩ ἐπιπροσθεῖσαν vel ἐπιπροστεθεῖσαν coni. Mang. 3 ὁμοιουμένην MAPFG: ὡμοιωμένην corr. ex ὁμοιουμένην H (ὡμοιωμένην v) 3. 4 παριθμεῖ (sic) AP^1, ἀπαριθμεῖ MP^2
κ
5 διήρηται F^{1}H^1 6 πάσχα G αὐτῶν] αὐτός conicio 7 αὐτῶν
ου
om. Arm (fort. recte) 7. 8 χαρισαμένην H 8 κατὰ scripsi: καὶ G(H^1 ut vid.), om. ceteri (v) 10 τῆς] γῆς H (Turn.) πεδιάδος ⟨καὶ τῆς ὀρεινῆς⟩ coni. Mang. coll. 305,4 12 ἔθος ἄρτους transp. F οἳ—ὁ θεός (14) add. mg. H πρωτογενημάτων FG 13 γενημάτων FG καρποῦ A 14 ἀνθρώπω F: ἀνθρώποις ceteri (v) ζώων AGH Arm: ζώω MPF (Mang.) 15 post προσένειμε add. καὶ τὰς Arm 16 μεθοπωρινήν F (item lin. 18) δυσὶν om. Arm 19 alt. ἑπτὰ] ἑβδόμοις Mang. τοῖς ante τῆς add. Arm 20 λαμβάνει APG 21 ἱερὰν om. Arm εὐθυμίαν] ἐπιθυμίαν F ἐκκεχειρίας APF 22 τιθέντες Richt. Tauchn. 23 τε om. H προκαλούμενοι Arm (coni. Mang.): προσκαλούμενοι MFGH mg. P^2, om. AP

εἰσι περὶ τοῦ λεγομένου ἑβδοματικοῦ, καθ' ὃ διείρηται πᾶσαν ἀργὴν
p. 207 M. τὴν χώραν ἐὰν μήτε σπείροντας μήτε ἀροῦντας μήτε δένδρα δια-
καθαίροντας ἢ τέμνοντας ἢ ὅσ' ἄλλα τῶν κατὰ γεωργίαν ἐπιτελοῦντας·
ἓξ γὰρ ἐνιαυτοῖς τήν τε πεδιάδα καὶ τὴν ὀρεινὴν εἰς καρπῶν γένεσιν 163
καὶ δασμῶν ἐτήσιον φορὰν πονηθείσας ἀνέσεως ἠξίωσε τοῦ διαπνεῦσαι
χάριν καὶ ἀπελευθεριάσαι χρησαμένας ἀνεπικελεύστῳ τῇ φύσει. ἕτεροι 164
δ' εἰσὶ περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους, ἐν ᾧ τά τε λεχθέντα ἀρτίως ἐπι-
τελεῖται καὶ — τὸ ἀναγκαιότατον — τῶν κληρουχιῶν ἀποκατάστασις
εἰς τοὺς ἐξ ἀρχῆς λαχόντας οἴκους, πρᾶγμα φιλανθρωπίας καὶ δικαιο-
σύνης μεστόν. (31.) τὸ δὲ πέμπτον, τὸ περὶ γονέων τιμῆς, πολλοὺς 165
καὶ ἀναγκαίους νόμους ὑπαινίττεται, τοὺς ἐπὶ πρεσβύταις καὶ νέοις ἀνα-
γραφέντας, τοὺς ἐπ' ἄρχουσι καὶ ὑπηκόοις, τοὺς ἐπ' εὐεργέταις καὶ εὖ
πεπονθόσι, τοὺς ἐπὶ δούλοις καὶ δεσπόταις. γονεῖς μὲν γὰρ ἐν τῇ 166
κρείττονι τῶν εἰρημένων εἰσὶ τάξει, ἐν ᾗ πρεσβύτεροι, ἡγεμόνες,
εὐεργέται, δεσπόται, παῖδες δὲ ἐν τῇ καταδεεστέρᾳ, ἐν ᾗ νεώτεροι,
ὑπήκοοι, εὖ πεπονθότες, δοῦλοι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα προστέτακται, 167
νέοις μὲν εἰς ἀποδοχὴν γήρως, πρεσβύταις δ' εἰς ἐπιμέλειαν νεότητος,
καὶ ὑπηκόοις μὲν εἰς πειθαρχίαν ἡγεμόνων, ἡγεμόσι δ' εἰς ὠφέλειαν
τῶν ἀρχομένων, καὶ εὖ μὲν πεπονθόσιν εἰς χαρίτων ἀμοιβάς, ἄρξασι
δὲ δωρεῶν εἰς τὸ μὴ ζητεῖν καθάπερ ἐν δανείοις ἀπόδοσιν, καὶ θεράπουσι
μὲν εἰς ὑπηρεσίαν φιλοδέσποτον, δεσπόταις δ' εἰς ἠπιότητα καὶ πρᾳότητα,
δι' ὧν ἐξισοῦται τὸ ἄνισον.

(32.) Καὶ ἡ μὲν προτέρα πεντὰς ἐν τούτοις περατοῦται κεφαλαιώδη 168
τύπον περιέχουσα, τῶν δ' ἐν εἴδει νόμων οὐκ ὀλίγος ἀριθμός. τῆς δ' ἑτέρας

1 ἑβδοματικοῦ ⟨ἔτους⟩ coni. Mang. καθ' ὃ Turn. (v): καθ' ὃν G, καθὰ ceteri διήρηται F[1]H[1], δὴ εἴρηται AP ἀργὴν corr. ex ἀργεῖν H 2 σπείραντας A μήτ' AP 2. 3 καθαίροντας AP 3 ἢ τέμνοντας om. Richt. Tauchn. ὅσα AP τελοῦντας AP, ἐπι ss. P[2] 4 παιδιάδα G γέννησιν AP 5 δασμὸν AP 6 χρησαμένας Mang. (χρησομένας Wendl.): χρησάμενος codd., om. Arm 8 ἢ ante τῶν add. Richt. Tauchn. ἀποκατάστασιν H 9 πρᾶγμα] πρόσταγμα coni. Mang. 10 ὁ δὲ πέμπτος, ὁ G 12 ἐπ' ἄρχουσι G: ὑπάρχοις MFH, ἐπὶ ὑπάρχοις AP 13. 14 ἐν — τάξει] τῆς τῶν κρειττόνων εἰσὶ μερίδος καὶ τάξεως H (Turn.) 14 πρεσβύτεροι] πρεσβύται H (v) 15 δεσπόται, εὐεργέται transp. M παῖ δὲ (sic) A 16 εὖ προπεπονθότες Arm δὲ om. M 17 εἰς om. Arm δὲ M εἰς om. Arm εἰς ἐπιμέλειαν—ἡγεμόσι δ' (18) om. G 18 ἡγεμόνων om. Mang. δὲ M 19 εὖ] τοῖς M 20 θεραπεύουσι F, θεράπ..ουσι P 21 δὲ M ἠπιότητας καὶ πρᾳότητας H (Turn.) 23 περατοῦται Mang.: περαιοῦται codd. 24 τῆς δὲ δευτέρας coni. Mang.

πρῶτόν ἐστι κεφάλαιον τὸ κατὰ μοιχῶν, ᾧ ὑποτέτακται πλεῖστα
διατάγματα, τὸ κατὰ φθορέων, τὸ κατὰ παιδεραστῶν, τὸ κατὰ τῶν
λαγνίστερον βιούντων ὁμιλίαις τε καὶ μίξεσιν ἐκνόμοις καὶ ἀκολάστοις
169 χρωμένων. τὰς δὲ ἰδέας ἀναγέγραφεν οὐχ ὑπὲρ τοῦ μηνῦσαι τὸ
| πολύχουν καὶ πολύτροπον τῆς ἀκρασίας, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τοὺς ἀσχημόνως p. 208 M.
ζῶντας ἐμφανέστατα δυσωπεῖν ἐπαντλοῦντα τοῖς ὠσὶν αὐτῶν ἀθρόα
170 ὀνείδη, δι' ὧν ἐρυθριάσουσι. δεύτερον δὲ κεφάλαιον ἡ τοῦ μὴ ἀνδρο-
φονεῖν ἀπαγόρευσις, ὑφ' ἣν εἰσι πάντες οἱ περὶ βιαίων, ὕβρεως, αἰκίας,
τραυμάτων, πηρώσεως ἀναγκαῖοι νόμοι καὶ σφόδρα κοινωφελεῖς.
171 τρίτον δὲ τὸ περὶ τοῦ μὴ κλέπτειν, ᾧ ὑποτέτακται τὰ ἐπὶ χρεωκοπίαις
ὁρισθέντα καὶ ἐξάρνοις παρακαταθηκῶν καὶ ἀκοινωνήτῳ κοινωνίᾳ καὶ
ἀναισχύντοις ἁρπαγαῖς καὶ συνόλως πλεονεξίαις, ὑφ' ὧν πείθονταί τινες
172 φανερῶς ἢ λάθρα τἀλλότρια νοσφίζεσθαι. τέταρτον δὲ τὸ περὶ τοῦ μὴ
ψευδομαρτυρεῖν, ᾧ πολλὰ ἐμφέρεται, τὸ μὴ ἀπατᾶν, τὸ μὴ συκοφαντεῖν, τὸ
μὴ τοῖς ἐξαμαρτάνουσι συμπράττειν, τὸ μὴ ποιεῖσθαι προκάλυμμα πίστιν
173 ἀπιστίας, ἐφ' οἷς ἅπασι νόμοι προσήκοντες ἐτέθησαν. πέμπτον δὲ τὸ
ἀνεῖργον τὴν τῶν ἀδικημάτων πηγήν, ἐπιθυμίαν, ἀφ' ἧς ῥέουσιν αἱ
παρανομώταται πράξεις, ἴδιαι καὶ κοιναί, μικραὶ καὶ μεγάλαι, ἱεραὶ καὶ
βέβηλοι, περί τε σώματα καὶ ψυχὰς καὶ τὰ λεγόμενα ἐκτός· διαφεύγει
γὰρ οὐδέν, ὡς καὶ πρότερον ἐλέχθη, τὴν ἐπιθυμίαν, ἀλλ' οἷα φλὸξ ἐν
174 ὕλῃ νέμεται δαπανῶσα πάντα καὶ φθείρουσα. πολλὰ δὲ καὶ τῶν ὑπο-
πιπτόντων αὐτῇ διατέτακται πρός τε νουθεσίας ἐπανόρθωσιν ἐνδεχομένων
καὶ πρὸς κόλασιν ἀφηνιαστῶν ὅλον τὸν βίον ἐνδεδωκότων τῷ πάθει.
175 (33.) Τοσαῦτα καὶ περὶ τῆς δευτέρας πεντάδος ἀποχρώντως
λέλεκται πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν δέκα λογίων, ἅπερ ἱεροπρεπῶς ἔχρησεν
αὐτὸς ὁ θεός. ἦν γὰρ ἁρμόττον αὐτοῦ τῇ φύσει, κεφάλαια μὲν τῶν

---

1 ὑποτάττεται F   3 λαγνεστερον G, λαγνιέστερον F   4 δ' AP
5 πολύχουν F², πούχουν F¹   τοῦ] τὸ H   6 ἐπαντλοῦντα scripsi: ἐπαντλοῦντας codd., ἐπαντλῶν Mang.   αὐτῶν in αὐτῶν corr. H (αὐτῶν Turn.)   10 τὸ μὴ περὶ τοῦ κλέπτειν A, μὴ om. P   ὑποτάττεται FH (v)   χρεοκοπίαις F
11 παρακαταθηκῶν Arm (cf. *quis rer. div. her.* § 105): παρακαταθήκαις codd.; παρακαταθήκης coni. Mang.   13 τὰ ἀλλότρια M   13. 14 τὸ μὴ περὶ τοῦ ψευδομαρτυρεῖν A, μὴ om. PG   15 προκάλυμα H   16 νόμοι om. Arm
προσηκόντως Arm   17 ἀνείργειν Arm   ἧς] οἷς M   18 παρανομώτατοι MH   ἱεραὶ] ἀνίεροι coni. Mang.   20 καὶ om. APG, ss. P²
ἐν om. F   21 alt. καὶ om. FH (v)   22 αὐτῇ] αὐτῷ conicio
ἐνδεχομένων Arm (coni. Mang.): ἐνδεχομένην codd.   23 ἐκδεδωκότων APG
25 λέγεται M   λογίων M: λόγων ceteri   οὕσπερ G   26 τῶν] τὰ AP

ἐν εἴδει νόμων αὐτοπροσώπως θεσπίσαι, νόμους δὲ τοὺς ἐν τῷ μέρει
διὰ τοῦ τελειοτάτου τῶν προφητῶν, ὃν ἐπικρίνας ἀριστίνδην καὶ ἀνα-
πλήσας ἐνθέου πνεύματος ἑρμηνέα τῶν χρησμῳδουμένων εἵλετο. μετὰ 176
δὲ ταῦτα λέγωμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τοὺς δέκα λόγους ἢ νόμους ἀπε-
φήνατο ψιλαῖς προστάξεσι καὶ ἀπαγορεύσεσι κατὰ τῶν παραβησομένων,
ὡς ἔθος νομοθέταις, μηδὲν ὁρίσας ἐπιτίμιον· θεὸς ἦν, εὐθὺς δὲ κύριος
ἀγαθός, μόνων ἀγαθῶν αἴτιος, κακοῦ δ' οὐδενός. οἰκειότατον οὖν ὑπο- 177
λαβὼν αὐτοῦ τῇ φύσει τὰ σωτήρια κελεύειν ἀμιγῆ καὶ ἀμέτοχα τιμωρίας,
p. 209 M. ἵνα μή πως | φόβῳ τις ἄφρονι συμβούλῳ χρησάμενος ἄκων ἀλλ' ἔμφρονι
λογισμῷ καθ' ἑκούσιον γνώμην αἱρῆται τὰ βέλτιστα, μετὰ κολάσεως
οὐκ ἠξίωσε θεσπίζειν, οὐκ ἀσυλίαν τοῖς ἀδικοπραγοῦσι διδούς, ἀλλ'
εἰδὼς τὴν πάρεδρον αὐτῷ δίκην καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἔφορον πραγμάτων
οὐκ ἠρεμήσουσαν ἅτε φύσει μισοπόνηρον καὶ ὥσπερ τι συγγενὲς ἔργον
ἐκδεξομένην τὴν κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων ἄμυναν. ἐμπρεπὲς γὰρ 178
ὑπηρέταις μὲν καὶ ὑπάρχοις θεοῦ καθάπερ τοῖς πολέμου στρατηγοῖς
ἐπὶ λιποτάκταις οἳ λείπουσι τὴν τοῦ δικαίου τάξιν ἀμυντηρίοις χρῆσθαι,
τῷ δὲ μεγάλῳ βασιλεῖ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν ἐπιγεγράφθαι τοῦ παντός,
εἰρηνοφυλακοῦντι καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ πάντα τοῖς πανταχοῦ πᾶσιν
ἀεὶ πλουσίως καὶ ἀφθόνως χορηγοῦντι· τῷ γὰρ ὄντι ὁ μὲν θεὸς πρύτανις
εἰρήνης, οἱ δ' ὑποδιάκονοι πολέμων ἡγεμόνες εἰσίν.

---

2. 3 ἀναπλάσας Arm 4 λέγωμεν MG: λέγομεν FH Arm, λέξομεν AP νόμους ἢ λόγους transp. M 4. 5 ἀπεφήνατο] ἀποφήνας H (v) 6 μηδὲν ὁρίσας] οὐδὲν ὥρισεν H (v) ⟨μὲν⟩ ἦν Christophorson εὐθὴς (sic) δ' ὁ κύριος AP 7 ἀγαθός om. M 8 αὐτοῦ codd. 9 φόβῳ Arm (cf. *de Abrah.* § 14): om. codd. 10 κατ' F αἱρεῖται corr. in αἱρῆται H 11 ἀσυλίαν] ἀσχολίαν M 12 αὐτῷ codd. καὶ secludendum putavit Mang. ἀνθρωπίνων MG: ἀνθρωπείων APFH 14 ἐκδεξομένων M εὐπρεπὲς M 14. 15 γὰρ (τι add. H) ὑπηρέταις μὲν MFGH: μὲν γὰρ ὑπηρέταις AP (Mang.) 16 λειποτάκταις codd. οἳ] ἢ A 17 δὲ om. M ἀσφάλειαν] ὠφέλειαν AP (prob. Mang.) 18 εἰρηνοφυλακτοῦντι AP 19 μὲν] μόνος Arm περὶ τῶν δέκα λόγων οἳ κεφάλαια νόμων εἰσί subscr. G